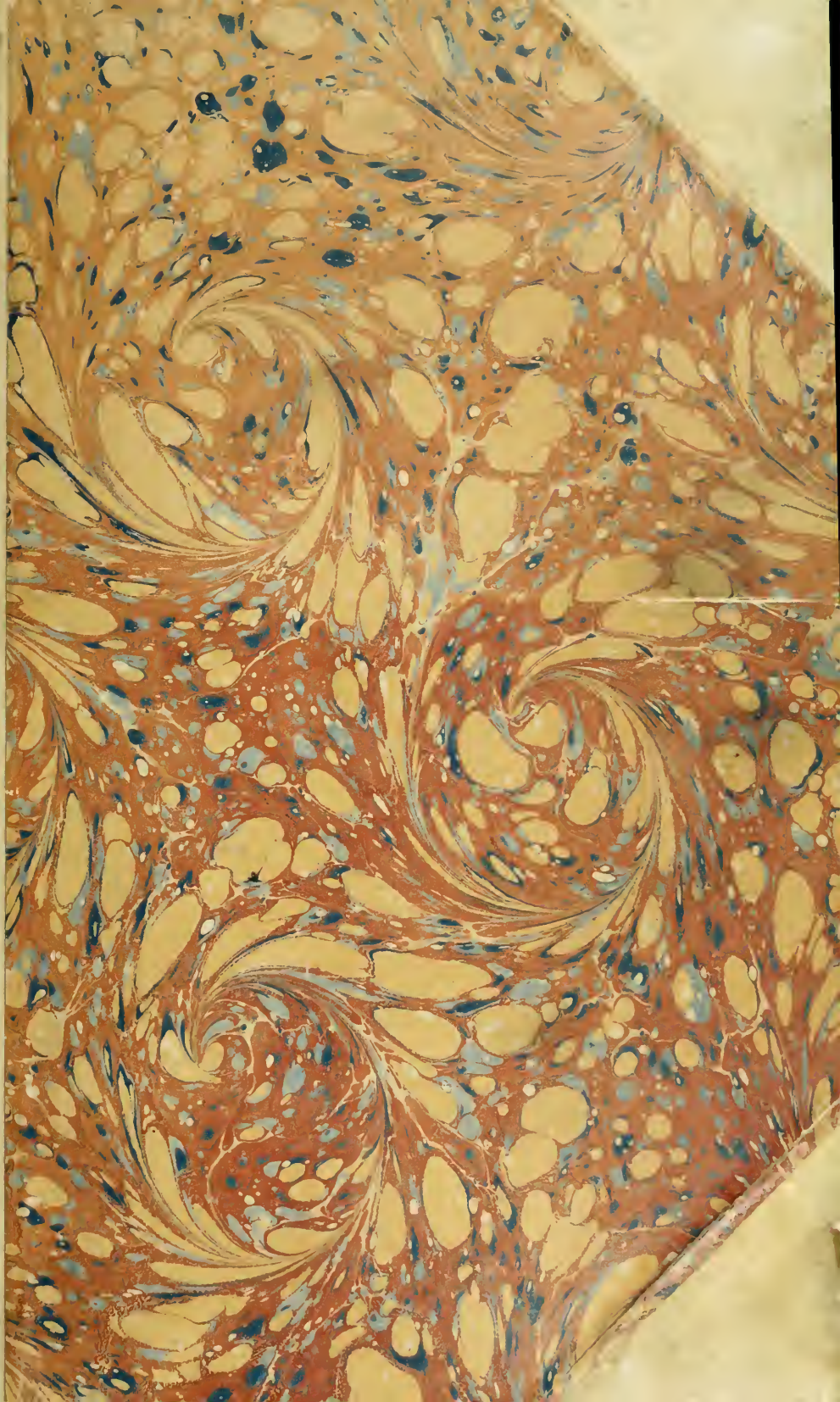

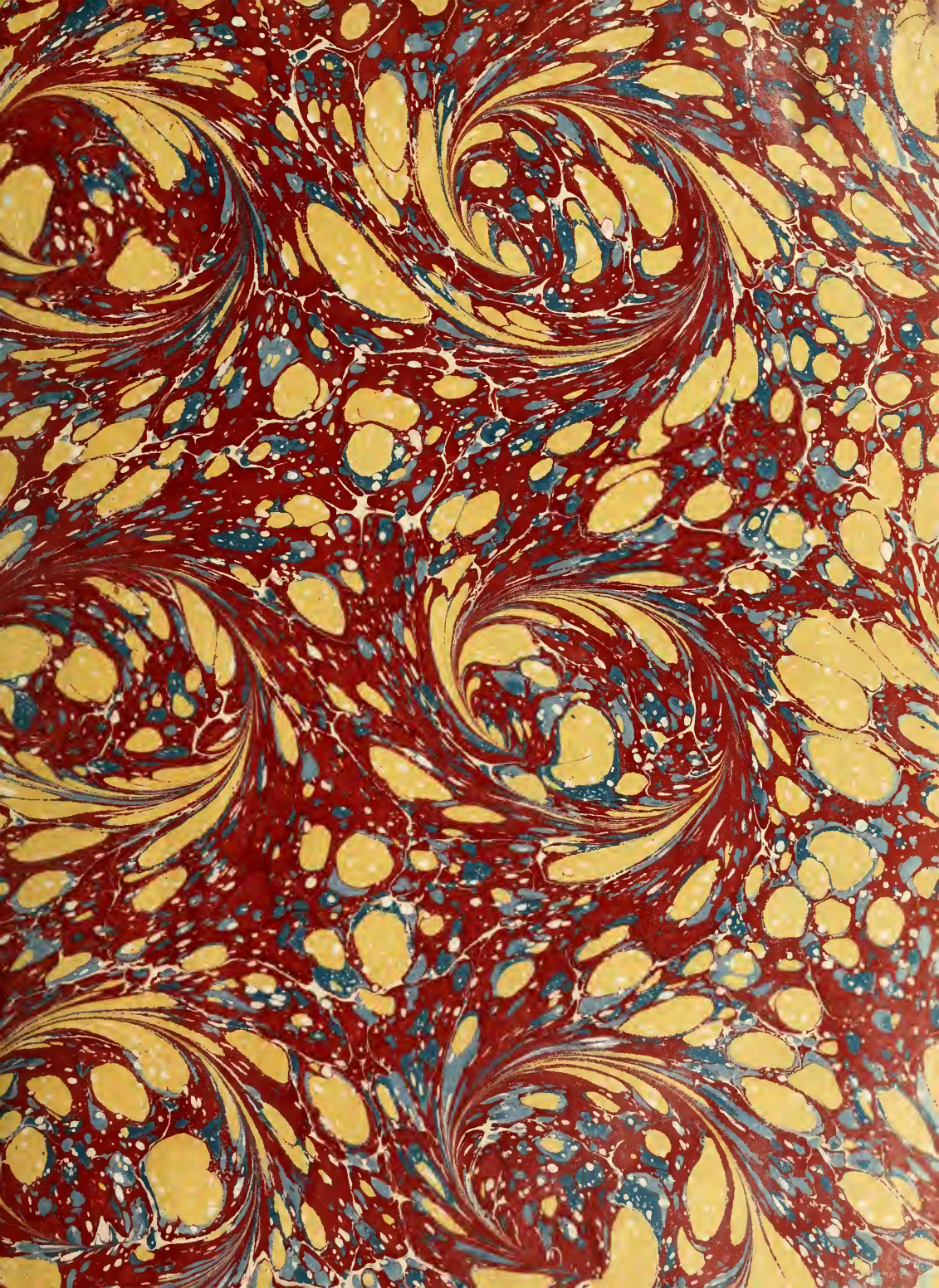
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 01362902 7

Digitized by the Internet Archive
in 2009 with funding from
University of Toronto

BULLARIUM

ROMANUM

APPENDIX.

HEcl
B.

BULLARUM
DIPLOMATUM ET PRIVILEGIORUM
SANCTORUM ROMANORUM PONTIFICUM
TAURINENSIS EDITIO

LOCUPLETIOR FACTA

COLLECTIONE NOVISSIMA PLURIUM BREVIUM, EPISTOLARUM, DECRETORUM ACTORUMQUE S. SEDIS

A S. LEONE MAGNO USQUE AD PRAESENS

CURA ET STUDIO

COLLEGII ADLECTI ROMAE VIRO RUM S. THEOLOGIAE ET SS. CANONUM PERITORUM

QUAM

SS. D. N. PIUS PAPA IX

APOSTOLICA BENEDICTIONE EREXIT

AUSPICANTE OLIM

FEL. MEMORIAE FRANCISCO GAUDE S. R. E. CARDINALI

APPENDIX
NUNC PRIMUM EDITA

33045-
21/3/94

VOLUMEN I

a S. LEONE I (ann. CCCCL) ad PELAGIUM II (ann. DXC)

AUGUSTAE TAURINORUM
SEBASTIANO FRANCO ET FILIIS EDITORIBUS

M DCCC LXVII.

LECTORI BENEVOLO

EDITORES TAURINENSES

S. D.

Optatissimam omnibus et iamdiu repetitis vocibus hinc promissam, illinc vehementer efflagitatam Magni Bullarii APPENDICEM, praecipuum sane et novum prorsus ac singulare, illudque quam maximi aestimandum huius nostrae Editionis prae ceteris emolumentum et decus, Operisque Cocqueliniani necessarium complementum, en tandem, amice Lector, suscipimus evulgandam; quo maturius, uti olim profitebamus, eo uberius; nunc autem addimus et tibi eo iucundius, quo desideratius. In eà enim quam plurima et supremæ auctoritatis, utilitatis, præstantiæque Monumenta Pontificia, quæ ab omnibus hactenus excusis Bullariis exulabant, vel nunquam, vel sparsim edita, inque innumeris et magnis voluminibus, studiosorum multitudini plerumque imperviis, distracta et dissipata, NUNC PRIMUM conquisita undique diligentissime, et in unum veluti corpus collecta, eruditisque notis illustrata, deinceps continuâ, si Deus faveat, editione tibi prope in singulos dies, ut ita dicam, prolata tuo labore nullo, impensâ modicâ, ac summâ cum animi voluptate subinde accipies: lectissimam et ditissimam, supra quam sperare fas erat, sacrae eruditionis segetem; amplissimi CC. VV. consessus opus pergrande, qui SS. D. N. Pii Papæ IX. Benedictione Apostolica adspirante, et fel. mem. Principe E.^{mo} Card. Francisco Gaude olim auspicante, tabulariis ac bibliothecis

lustrandis, diplomatibus nondum editis colligendis, editisque cum suis originalibus conferendis, omnibusque discutiendis, diiudicandis, illustrandis curas assiduas, acerrima ingenia, maximam in re diplomatica peritiam, omnigena quae in Urbe huic studiorum generi praesto sunt adiumenta per octo fere annos sedulo et indesinenter impenderunt, et uberrimum utique fructum tot laborum, studiorumque retulerunt.

Re enim verà, ut de hoc primo tantum volumine verba faciamus, quod iam prae manibus gestans iucundaris, dum primus tomus Magni Bullarii per sexcentum annos et supra leviter discurrens a Leone Magno (an. ccccxl) ad Nicolaum II (an. mclxi) usque descendebat et veluti fluebat, istud, maioris utique molis quam ille, prae monumentorum copia vix ad Pelagium II (an. dxc) per unum saeculum et dimidium perducimus, scilicet ad limen Pontificatus Gregorii I cognomento Magni, cuius vere Magni, quin immo Maximi Pontificis Acta, quae iam ut edantur praesto sunt, alterum Appendicis volumen totum sibi vindicabunt. Itaque de eo temporis spatio, de quo Recensio Coqueliniana vix quinquaginta quinque epistolas RR. PP. tibi exhibebat, heic denuo additas reperiēs fere tercentum, et insuper epistolarum vel decretorum fragmenta circiter centum quinquaginta.

Quod autem pluris valet, isthaec omnia quae damus Monumenta indubiae prorsus genuinitatis sunt (paucis exceptis quae dubia quidem aut suspecta, sed digna nihilominus visa sunt, quae a viris doctis cognoscerentur), ad auream Ecclesiae Catholicae antiquitatem pertinentia, et rerum gravitate ac scribentium auctoritate praestantissima. Et profecto quis heic perlegens plusquam centum viginti Leonis M. gravissimas epistolas, quae in prius edito Magno Bullario desiderabantur, Hormisdæ septuaginta novem, Simplicii viginti, Felicis III quatuordecim, Gelasii duodecim, Vigili pariter quatuordecim et celebre Constitutum, Pelagii I sexdecim, Pelagii II undecim, ut de minoribus taceam, et paucas quidem sed *potentissimas* Agapeti *litteras* ad Iustinianum Imperatorem et ad Orientales Episcopos datas, quibus Apostolici Principatus auctoritas et maiestas tota se prodit, non mirabitur atque laetabitur?

Minime quidem nos decet profanos homines huius tam ampli Operis institutum et merita praeclarissima, item media et adiumenta quibus confectum fuit verbis enarrare, quod satis abunde sciteque praestant in adiectâ proxime Praefatione CC. VV. sacrae theologiae et Ss. Canonum periti qui Editionis curandae munus susceperunt; tamen non possumus quin hoc saltem unum attingamus, quod statim oculis inspicientium se praebet, qua nempe diligentia et attentione perspicacissimâ omnes variae lectiones adnotatae fuerint quae tum in codd. mss. tum in editis voluminibus occurrunt, adeo ut in hac unâ Recensione ceterae, vel manu scriptae, vel typis impressae uno veluti intuitu conspiciantur.

Mirum porro est, ut quisque prudens satis per se intelliget, quot nobis perlati labores, quot factae impensae ad tantum opus, herculeis, ut aiunt, humeris formidandum; itineribus namque conficiendis, libris undique colligendis et emendis, peritorum hominum adhibendis ingeniis, archivis ubique locorum examinandis et codicibus exscribendis vigiliae, curae, sollicitudines multae, et ingens pecuniarum pondus opus erant. At si *cuntes vivimus* saepe defatigati et taedio oppressi *mittentes semina*, nunc *venimus cum exultatione portantes* de benedictione Domini uberes *manipulos nostros* (Ps. cxxv, 6). Etenim D. O. M. bonorum omnium largitori impensissimas grates referentes, summopere laetamur recogitantes quantum ornamenti et praesidii Catholicae Ecclesiae et Sedi Apostolicae, quas erga perpetuo inest animis nostris omnimoda fides et pietas, et quantum utique utilitatis et gratiae toti fidelium multitudini, quin et universae hominum societati obventurum sit ex novâ hac tot tantorumque, in quibus summorum Pontificum auctoritas et sapientia refulget, monumentorum editione. Nonne ibi conspiciamus qua ratione tunc Romanae Sedis auctoritas, quae universis rebus humanis circumquaque fatiscentibus sola perstitit immota, ipsiusque Antistitum sapientia et universalis sollicitudo regimini ecclesiarum et populorum praesedit, novumque istum saeculorum ordinem, novum orbem christianum quodammodo procreavit? *ipsius enim et genus sumus* (Act. xvii, 28), illius, inquam, Sedis veluti progenies et factura sunt quotquot sub caelo gentes Christiano Nomine glo-

riantur. Hinc igitur et in praesenti quoque miserrimâ heu! rerum conditione, quâ omnia susque deque vertuntur et ab ipsis radicitus fundamentis humanae Potestates submotae concutiuntur, in spem magnam erigimur admirantes quomodo firma maneat solidissima Petra super quam universae Christianae Reipublicae structura consurgit, quomodo fluctibus universalis diluvii secura emineat et superferatur aquis Arca Petri, in qua aeterna futurae aliquando regenerationis semina custodiuntur. Sedes quippe illa caput est mundi: inde novi rerum ordinis instaurandi sumenda erunt auspicia; ipsius firmitas inconcussa ceteras Potestates solidabit; illâ sospite salvi sumus. Alii igitur alia pertractent, alii aliis delectentur; hoc unum nobis cordi est istiusmodi Actis Pontificiis inhaerere, illa *nocturnâ versare manu, versare diurnâ*.

En ista dum loquimur decimusoctavus centenarius annus evolvitur ex quo D. Petrus summus Apostolorum Princeps Capitoli nam arcem divo sanguine consecravit, ibique sui Imperii sedem intransmutabiliter defixit. Qui annus felix faustusque nostro etiam incepto bene feliciterque ominatur; et novas iam addidit vires, novamque iuventam. Etenim volumen primum *Appendicis* tandiu desideratum en tandem prodit in lucem; brevi absolutus erit tomus undecimus Bullarii, quem SS. D. N. Pio Papae IX ad pedes eius provoluti nos ipsi in proximâ S. Petri centenariâ festivitate, propitio Deo, oblaturi sumus, et insuper duodecimum altero anni eiusdem dimidio edere speramus; dum alacriter adlaborantes alterum quoque *Appendicis* volumen Acta Gregorii Magni continens insequentem in annum edendum paramus.

His dictis animum erige, Lector benigne; promissis manemus; nostra non deficit fides, non minuitur vigor. Sed interim, quod pro viribus dare potuimus, boni consulas, quaeque dare promittimus, paulisper expecta. Vale.

Augustae Taurinorum, xv Kal. Februarii an. MDCCCLXVII
Die Festo Cathedrae S. Petri Apostoli qua primum Romae sedit.

MONITUM.

Dum CC. VV. huius nostrae Magni Bullarii Romani editionis, tum Romae tum Taurini degentes, Curatores doctam huic Tomo Primo *Appendicis* nunquam editae praemittendam, ut novitati ac gravitati Operis congruebat, Praefationem Generalem exornant, parantque Indices rerum copiosissimos ad calcem ipsius adiungendos, nec non extremam manum imponunt Actis Ss. Pontificum Vigilii, Pelagii I, Ioannis III, Benedicti I, et Pelagii II, quae, iuxta praeordinatam totius Operis oeconomiam, ad hoc ipsum primum Volumen spectant, et nos ipsi imprimi studemus quam similimas formas (vulg. *fac-similia*) characterum Codd. Vat. Mss., e quibus vel desumpta fuere, vel cum illis collata Monumenta Pontificia quae hic evulgamus; arbitrati sumus optimum factum fore et sociis lectoribus acceptissimum, si interim maximam voluminis partem, iam impressam, sub titulo Partis Primae Voluminis Primi in lucem protulerimus: quam Pars Altera non multo post excipiet, continens Acta praedictorum Ss. Pontificum, et Praefationem Generalem, et Indices, nec non similes formas characterum Codd. Vat. Mss. ipsarumque elucidationem; unâque dabimus aliud totius voluminis, ad instar ceterorum, charteum operimentum. Quod sane consilium libentissime sequuti sumus, tam ut votis sociorum iamdiu *Appendicem* huiusmodi desiderantium faceremus satis, quam ut nostram in hoc Opere edendo testaremur alacritatem et fidem, utpote qui non amplius quam sexdecim ab hinc mensibus exscripta monumenta habuimus in manu, prout ante Tomum x Bullarii profitebamur, atque illico ea incipimus evulgare.

Porro ingentes, quae ad hanc *Appendicem* parandam opus fuerunt, impensae aequum bonumque nobis, uti credimus, apud honestos prudentesque viros titulum tribuunt, ut idem pro *Appendice* pretium, ac pro aliis Bullarii voluminibus, iis qui toti Operi emendo subscripserunt retinentes, iis vero, qui illam separatim emere velint, paulo altius ponamus.

Pretium huius Primae Partis Vol. I.

Totius Operis subscriptoribus	lib. Gall. 13. 40
Subscriptoribus pro sola <i>Appendice</i>	lib. Gall. 23. 45

Excellētissimos DD. et VV. PP. per Orbem Cristianum Episcopos, itemque RR. Ordinum Religiosorum Superiores et bibliothecarum archivorumque Praesides CC. iterum iterumque adprecamur, ut, si quae apud ipsos Bullae et Epistolae RR. PP. nondum editae reperiantur, illas e suis authographis exscriptas ad nos mittere festinent, quo haec nostra editio absolutissima prorsus, iuxta omnium vo'a, evadat.

S. LEO I.

An. C. 444

EPISTOLA I.

Ne Pelagii, Coelestique haeresis Catholicam Ecclesiam inficiat, nonnulla praescribit.

Ad Aquileiensem Episcopum ².

Clerici Pelagianum, et Coelestianum, quin errorum sumuntur, in Ecclesiam non recipiendi.

CAP. I. Relatione sancti fratris et coepiscopi nostri Septimi ³, quae in subditiis habetur, agnovimus quosdam presbyteros et diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana sive Coelestiana haeresis habuit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis ⁴ damnatio proprii exigeretur erroris; et pastoralibus excubiis minium dormitantibus, lupos ovium pelibus tectos in ovile dominicum, non depositis bestialibus animis, introisse ⁵; et quod per auctoritatem canonum decre-

¹ Ex Balleriniis *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 589. Hanc editionem sapientum iudicio probatissimam in hisce litteris colligendis sequendam duximus, quam tamen cum aliis, et praesertim cum romana Cacciarii studiis exculita, cui a Vaticanis codicibus plurima inest auctoritas, diligenter contulimus.

² Cacciari *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 30, et seq.; De Rubeis *Monum. Eccl. Aquilei.* cap. XV Ianuario inscriptam contendunt; Ballerini vero *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 582, et seq. cuius Ianuarii praedecessori.

³ Edit. et Cacciari l. c. *Septimii*.

⁴ Cacciari, et cod. Vat. ab eisdem.

⁵ « Al. *Lupus... tectus... introiret* ». Ballerin. l. c.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

1

An. C. 444

torumque nostrorum ne insontibus ⁶ quidem conceditur ⁷, usurpasse ⁸; ut relictis Ecclesiis, in quibus clericatum aut acceperant, aut receperant, instabilitatem suam per diversa circumferant ⁹, amantes semper errare, et numquam in fundamento apostolico permanere. Quoniam, qui nullo discussi examine nullo sunt praedicio suae professionis obstricti, hunc maxime expetunt ¹⁰ fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, et per falsi nominis scientiam ¹¹ multorum corda corrumpant. Quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum praesules necessariam diligentiam in talium receptione servassent ¹², ne cuiquam eorum evagari in diversa licuisset ¹³.

CAP. II. Ne ergo hoc ulterius audeatur ¹⁴, neve per quorundam negligentiam introducta perniciēs ad eversionem mul-

Hic per Ecclesiam evagari solent.

⁶ « Al. *infantibus* ». Cacciari. l. c.

⁷ « Al. *ecceditur*, vel *ceditur* ». Cacciari. l. c.

⁸ « Al. *usurpare* ». Ballerin., et Cacciari. II. c.

⁹ « Al. *instabilitate sua per diversa circumferantur* ». Baller. col. 590.

¹⁰ « Apud Sichelardum *producant* ». Ballerin. l. c.

¹¹ « Duo codd. *inscientiam* ». Ballerin. l. c.

¹² « Al. *seruantur* ». Ballerin. l. c.

¹³ « Totum hoc incisum in ms. Vat. Reg. desideratur: Sichelardus omittit in *diversa*. Ballerin. l. c.

¹⁴ « Vat. cod. antiquiss. *audeant* ». Cacciari. l. c., pag. 34; « Al. *audiat* ». Cacciari. ibid., et Ballerin. l. c.

Temere repro-
pi filiam suam
in synodo pro-
vinciali profe-
ssus

tarum tendat animarum; hac¹ nostri au-
cteritate praecepti industriae tuae fra-
ternitatis indicimus, ut congregata apud
vos synodo provincialium sacerdotum,
omnes sive presbyteri sive diaconi, sive
cuiusque² ordinis clerici, qui de Pela-
gianorum Coelestianorumque consortio³
in communionem catholicam ea impru-
dencia sunt recepti, ut non prius ad da-
mnationem sui coactarentur erroris, nunc
saltem, posteaquam hypocrisis eorum ex
quodam parte detegitur, ad veram cor-
rectionem, quae et ipsis prodesse, et nul-
lis possit nocere⁴, cogantur. Damnent
apertis professionibus suis superbi erro-
ris auctores, et quicquid in doctrina eo-
rum universalis Ecclesia exhorruit dete-
stentur: omniaque decreta synodalia, quae
ad excisionem huius haereseos Apostolicae
Sedis confirmavit auctoritas, amplecti se,
et in omnibus approbare plenius et apertis,
ac propria manu subscriptis protestatio-
nibus eloquantur. Nihil in verbis eorum
obscurum, nihil inveniatur ambiguum⁵.
Quoniam novimus hanc istorum esse ver-
sutiā, ut in quacumque particula dog-
matis execrandi, quam a dammandorum
soliditate discreverint⁶, nihil sibi sensuum
suorum aestiment esse non saluum⁷.

CAP. III. Cumque omnes definitiones
suas, ad subrepenti facilitatem⁸ impro-
bare se simulent, atque deponere; hoc
sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur⁹,
excipiunt, ut gratia Dei secundum me-
rita dari accipientium sentiantur. Quae
utique nisi gratis detur¹⁰, non est gra-
tia, sed merces retributioque meritorum,
dicente beato Apostolo: *Gratia¹¹ salvi fa-*
cti estis per fidem, et hoc non ex vobis, sed
Dei donum est¹², non ex operibus: ne forte
quis extollatur. Ipsius enim sumus fig-
mentum, creati in Christo Iesu in operi-
bis bonis, quae praeparavit Deus, ut in
illis ambulemus¹³. Omnis itaque hono-
rum operum donatio divina praeformatio
est: quia non prius quisquam iustifica-
tur virtute, quam gratia, quae unicuique¹⁴
principium iustitiae, et honorum fons at-
que origo meritorum est. Sed ab istis
ideo per¹⁵ naturalem industriam dicitur
praeveniri, ut quae ante gratiam proprio
clara sit¹⁶ studio, nullo videatur peccati
originalis vulnere sauciata: falsumque¹⁷ sit
quod veritas ait: *Quoniam filius hominis*
venit quaerere, et salvare quod perierat¹⁸.

CAP. IV. Cavendum ergo dilectioni tuae
est, magnaque diligentia providendum,
ne per huiusmodi homines extincta du-

Ab eorum ver-
sutiis circa divi-
nae gratiae mys-
terium sedulo
cavendum.

Dei gratia
iustitiae princi-
pium, atque ori-
go meritorum
est.

1 « Quatuor nostri codd. cum Canisio hoc ». Ballerin. l. c.

2 « Cod. Vat. 1997 cuiuscunque ». Cacciar. l. c.

3 « Verba qui de Pelagianorum, Coelestia-
norumque consortio desunt in Vat. Reg. col. 1 »
Ballerin. l. c.

4 « Vat. cod. 1342 et nullos possit docere ». Cacciar. l. c. Mendose, ut videtur.

5 « Al. nihil in verbis eorum, nihil in sensu
inveniatur ambiguum; al. omittunt obscurum
nihil ». Ballerin. col. 591.

6 « Al. qui ad nostrorum soliditatem discre-
verint; al. quae a damndorum societate dis-
creverint ». Ballerin. l. c.

7 « Duo codd. Vat. non salvum ». Ballerin.
l. c.

8 « Al. ad subrepentem facilitatem; al. ad
tantam facilitatem ». Ballerin. l. c.

9 « Cod. Lucens. intelligatur ». Ballerin.
col. 592.

10 « Cod. Lucens. datur ». Ballerin. ibid.

11 « Quidam codd. Vat. gratis ». Ballerin.
ibid.

12 « Al. Dei enim donum est; al. sed Dei
enim, etc. » Ballerin., et Cacciar. ll. cc.

13 Eph. II, 8.

14 « Al. Omnis itaque bonorum operum de-
votio divina praeformatio est; nec propria
quisquam iustificatur virtute; quoniam gra-
tia unicuique, etc. » Ballerin. l. c.

15 « Vat. cod. 1997 delet per ». Cacciar.
l. c.

16 « Al. data sit ». Ballerin. l. c.

17 « Tota haec pericope ab Sighardi exempl.
abest. » Ballerin. l. c.

18 Luc. XIV, 10.

Quisquis Ecclesiae praecipue obstat et ceteris.

dum scandala suscitentur¹, et de exciso olim dogmate aliquod in provincia tua eiusdem mali germen oriatur: quod non solum in radicibus suis crescat, sed etiam Sanctae² Ecclesiae sobolem veneno sui oris³ inficiat. Qui correctos se videri volunt, ab omni suspitione se purgent; et obediendo nobis probent, se esse nostros. Quorum si quisquam salubribus praecipulis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive ille sit laicus, ab Ecclesiae societate pellatur, ne perditor⁴ animae suae saluti insidiatur alienae.

CAP. V. Illam quoque partem ecclesiasticae disciplinae, qua⁵ olim a Sanctis Patribus, et a nobis saepe decretum est, ut nec in presbyteratus gradu, nec in diaconatus ordine, nec in subsequenti officio⁶ clericorum ab Ecclesia ad Ecclesiam cuiquam transire sit liberum, ut⁷ in integrum revoces, admonemus: ut unusquisque non ambitione illectus, non cupiditate seductus, non persuasione hominum depravatus, ubi⁸ ordinatus est, perseveret: ita ut si quis sua quacrens, nec quae Iesu Christi, ad plebem et⁹ Ecclesiam¹⁰ suam redire neglexerit, et ab honoris privilegio, et a communionis vinculo

habeatur extraneus. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quae pro custodia canonum, et pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: "quia¹² inferiorum ordinum culpa ad nullos magis referendae sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam saepe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam¹³."

Inferiorum cul-
pae ad desides
rectores ut pin-
grium referen-
dae

EPISTOLA II¹¹.

Septimum Altinum Episcopum de litteris ad Venetiarum Metropolitam missis edocet¹⁵.

Leo episcopus Septimo¹⁶ episcopo, salutem.

CAP. I. Lectis fraternitatis tuae litteris, vigorem fidei tuae, quem¹⁷ olim noveramus, agnovimus: congratulantes tibi, quod ad custodiam gregum Christi pastoralis curam vigilantiter exequeris: ne lupi, qui sub specie ovium¹⁸ subintrarunt, bestiali¹⁹ saevitia simplices quosque dilacerent; et non solum ipsi nulla correptione proficiant, sed etiam ea²⁰, quae sunt

Septimi spe-
ciata fides.

1 « Cod. Vercell. ne scandala suscitentur, intermediis vocibus omissis: Cod. Lucens. omitit per huiusmodi homines ». Ballerin. I. c.

2 « Al. odoris ». Cacciar. pag. 32; al. veneni sui odore ». Ballerin. I. c. Sane met. n. lectio.

3 « Al. sanctam ». Ballerin. I. c.

4 « Al. perditione; al. proditor ». Ballerin. col. 593.

5 « Al. qua et olim ». Ballerin. I. c.

6 « Tres codd. Vat. nec in diaconatus, nec in subsequenti ordine; al. utrobique habent ordine; cod. Lucens. omitit nec in subsequenti officio ». Ballerin. I. c.

7 « Al. deest ut ». Ballerin. I. c.

8 « Al. ibi, ubi ». Ballerin. I. c.

9 « Richardus delet voces plebem et ». Ballerin. I. c.

10 « Al. ad Ecclesiam ». Cacciar. I. c.

11 Forte legendum vehementius non commovendos.

12 Can. 1, dist. 86. His autem opponitur Cacciar. in Cod. Vat. 5286, ubi legit, Januar. fuisse ordinat. episcop. ann. 413. De Rubens et Quesnell. hanc reiciunt ad ann. 444. Vid. Cacciar. et De Rubens II. cc.

13 Dat. circa an. 442 secund. Ballerin., quos sequitur laffé Regest. Rom. Pontif., edit. Bérrolin. 1851.

14 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 594, et seq.

15 « Al. Septimum ». Ballerin. I. c., et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 32.

16 Cacciar. I. c., et al. Altinum. Vid. Ballerin. I. c., not. I.

17 Quesnell. contra fidem codd. quam. Ballerin., et Cacciar. II. cc.

18 Matth. VII, 15.

19 « Al. bestiarum ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

20 Cacciar. d. let. eu.

sana¹, corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, ad Metropolitanum episcopum provinciae Venetae scripta direximus, quibus ad status sui periculum cognosceret pertinere, si quisquam de Pelagianorum et Coelestianorum consortio veniens in communione catholica sine professione legitimae satisfactionis habeatur. Saluberrimum² enim est, et spiritualis medicinae utilitate plenissimum, ut sive presbyteri, sive diaconi, sive³ alii cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, errorem suum, et ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis et dudum pereunptis nulla sperandi⁴ supersit occasio, nec ullum membrum Ecclesiae talium possit societate violari, cum per omnia illis professio propria coeperit obviare.

Cap. II. Circa quos etiam illam canonum constitutionem praecipimus custodiri, ne ab his ecclesiis, ad quas proprie pertinent, sinantur abscedere, et pro suo arbitrio ad loca sibi non deputata transire. Quod cum recte non permittitur inculpatis, multo minus debet⁵ licere suspectis. Proinde dilectio tua, cuius devotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus⁶ nostris, et cum supradicto Metropolitano det operam, ut circumspicte, ac velociter impleantur ea, quae ad totius Ecclesiae incolumitatem et lau-

dabiliter sunt suggesta⁷ et salubriter ordinata⁸.

EPISTOLA III⁹.

Anastasium episcopum Thessalonicensem vicarium suum in Illyria delegat, eiusque officium declarat.

Dilectissimo fratri Anastasio,

Leo.

Cap. I. Omnium quidem literas sacerdotum grato nos relegere animo fraterni¹⁰ collegii caritas facit, cum per spiritalem gratiam tamquam praesentes amplectimur, quibus sermone epistolis mutuo commecantibus sociamur. Sed maior nobis¹¹ in his videtur esse affectio, in quibus de statu Ecclesiarum certiores effecti, ad exercendae sollicitudinis vigilantiam officii nostri consideratione compellimur: ut in speculis, quemadmodum Dominus¹² voluit, constituti, et pro voto nostro currentibus rebus nostrum commodemus assensum, et ea quae depravari aliqua usurpatione perspicimus, adhibitae coercitionis remediis corrigamus: sperantes iacti seminis responsurum nobis uberem fructum, si non sinamus crescere, quae in messis detrimenta dominicae coeperint pullulare.

Cap. II. Postquam itaque nobis petitio tuae dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum presbyterum, ut tibi quo-

Agendi ratio cum clericis Pelagianis, Coelestianisque statuitur.

Leonis in universam Ecclesiam sollicitudo.

Pro habitu et suscecleris abscedere isdem non liceat.

Pontifex velut in speculis a Christo constitutus.

In Ecclesiae bonum ordinata fideliter implenda.

1 « Quatuor praestantes codd. *sancta* ». Ballerin. l. c.

2 Can. 21 caus. 1, quaest. 7.

3 « Cacciari l. c., pag. 33 *vel* ».

4 Ita Ballerin. cum cod. Reg. Vat. 1997, Vallicel., aliisque editis; « Cacciari cum Quesnell. leg. *spirandi* ». Cacc. l. c.

5 « Al. *debeat* ». Ballerin. col. 595.

6 « Vallicel. exempl. *sponsionibus* ». Cacciari l. c.

7 « Al. *gesta* ». Ballerin., et Cacciar. II. cc.

8 Secund. Ballerin., quos sequitur Ballé, dat. circa ann. 442.

9 Ex Ballerin. Edit. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 619, et seq. Contra ordinem a Balleriniis

servatum hanc epistolam sequenti praeponeundam cum Cacciario duximus. Quamquam enim utraque eodem die data fuerit, postulat tamen rei natura ut putemus, prius Anastasium constitutum fuisse in Illyria Leonis Vicarium, deinde vero ea de re episcopos Illyrici certiores esse factos.

10 « Cod. Barber., unde haec epistola ab Hostenio primum est edita, corrupte *alterni* ». Ballerin., l. c., col. 620.

11 Pronomen nobis, quod et Cacciarius post Quesnell. omisit, ex eodem cod. Barber. retinendum est. Vid. Ballerin., l. c.

12 « Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 26 cum vulg. *Deus* ».

Ad Syriam exemplum Illyricae provinciae Anastasium vice sua praeficit.

quae a nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyricum cum nostra vice propter custodiam regularum auctoritas praestaretur, praebentes assensum nostra adhortatione compellimus, ut nulla dissimulatio¹, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tuae vice nostra committimus², beatae recordationis Syriaci exemplum secuti, qui sanctae memoriae Anysio praedecessori tuo bene de Apostolica Sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato certa tum primum ratione commisit, ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesiis subveniret. Gloriosa instantius exempla sequenda sunt, ut quorum privilegiis uti cupimus, eorum nos similes in omnibus approbemus. Imitatorem te tam praedecessoris tui, quam decessoris, qui pari modo hoc et meruisse, et egisse cognoscitur, esse volumus, ut de profectu Ecclesiarum, quas tibi vice nostra committimus, gaudeamus. Ut enim bene agent, et, quae sacerdotali auctoritati conveniunt, solertius exequenti ad honorem proficit res tributa; ita huic oneri esse³ cognoscitur, qui commissa sibi potestate, qua debet moderatione, non utitur.

CAP. III. Credita itaque tibi, frater carissime, gubernacula pervigil tene, et mentis tuae oculos per omnia, quae curae tuae videas iniuncta, circumfer; in mercedem tuam profutura custodiens, et his, qui⁴ disciplinam canonum labefactare nituntur, obsistens. Divinae legis sanctio ve-

neranda, et canonum specialius decreta serventur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotibus, quibus sola vitae et clericalis ordinis suffragantur⁵ merita, consecrentur. Nihil gratiae personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, et per longum vitae transectum disciplinis ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur; si tamen illis omnia, quae a Sanctis Patribus sunt constituta, conveniant, et, quae beatum Apostolum Paulum de talibus legimus praecepisse, custodierint, ut unius uxoris vir sit, et hanc virginem, ut auctoritas divinae legis cavet, acceperit⁶. Quod ita⁷ sollicitius volumus custodiri, ut omnibus excusationibus locum adinamur: ne se quisquam credat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem, antequam Christi gratiam consequeretur, accepit, qua deficiente, alteram post baptismum coniunxerit sibi. Cum negari uxor illa non possit, nec⁸ prioris coniugii numerus aboleri; et eorum ita sit pater filiorum, quos ante baptismum ex illa suscepit, quemadmodum et illorum fit⁹, quos ex altera post baptismum nascit⁹ suscepisse. Sicut enim¹⁰ peccata, et quae illicita esse noscuntur, per lavacrum baptismatis abolentur; ita quae sunt legis praecepto concessa vel licita, non delentur.

CAP. IV. Nullus, te inconsulto, per illas Ecclesias ordinetur antistes: ita enim fiet, ut sint de eligendis matura iudicia, dum tuae dilectionis examinatio formidetur. Quisquis vero a Metropolitanis episcopus¹¹

In presbyteris sacerdotibus quid cavendum.

Rigami licet ante baptismum nupti, ac voluntarium mariti scire non initiantur.

Per baptismum peccata licita vero non delentur.

Apostolico Vicario inconsulto, nullis metropolitanis sacerdotibus antistes.

1 « Cod. Vat. apud Allatium *dissimulatio* ». Ballerin. I. c.

2 « Cod. Vat. apud Allat. *commisimus*; sed supra *committimus* ». Ballerin. I. c.

3 Forte legendum *desse*.

4 « Idem cod. Vat. *quae* ». Ballerin. I. c. col. 621.

5 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 26 cum Allat. *suffragentur*.

6 Edit. Cacciar. I. c. erronee *acceperint*.

7 Cacciar. I. c. cum Quesnello omittit *ita*.

8 Cacciar. cum Quesnello contra fidem codd. omittit *fit*. Vid. Ballerin. I. c.

9 Cacciar. I. c. cum Quesnell. *noscitur*, sed contra fidem codd. Vid. Ballerin. I. c.

10 Voces *sicut enim* additae sunt a Quesnello quasi, ut ipsi visum est, necessariae ad sensum complendum. Vid. Ballerin., et Cacciar. II. cc.

11 Cod. Barb. *de metropolitanis episcopis*; Cacciar. I. c. cum Quesnello retinet *a metropolitanis episcopis*, Concinius ad sensum n. lectio.

Eorum vestigia insistentium, quorum privilegia cupimus.

Vicarius Apostolicus pro canonum custodia praecipue vigilandum.

contra nostram praeceptionem praeter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suae rationem, qui hoc praesumpserint, redditorios.

Metropolitano vero per Vicarium Ap. dimittatur, et confessionem ordinetur.

Singulis autem metropolitans sicut potestas ista committitur, ut in suis provinciis ius habeant ordinandi; ita eos metropolitano a te volumus ordinari, maturo tamen et decocto ¹ iudicio. Quamvis enim omnes antistites probatos, et Deo placitos deceat consecrari, hos tamen praecellere volumus, quos praefuturos his, qui ad se pertinent, consacerdotibus, noverimus. Quod dilectionem tuam sollicitius agere praemonemus, et cautius, ut illud apostolicum custodire, quod scriptum est, approberis: *Manus cito nemini imposueris* ².

Ad synodum accedere debet, ac utitur.

CAP. V. Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctae congregationi se deneget, in qua maxime constituendum ³ esse noverit, quod ad disciplinam poterit ecclesiasticam pertinere. Melius enim omnis ⁴ culpa vitabitur, si inter sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur: et emendationi pariter et caritati plurimum praestet adunata societas. Illic, si quae causae natae fuerint, praestante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat, sed sola ⁵ inter fratres caritas coalescat. Si qua vero causa maior evenierit, quae a tua fraternitate illic praesidente non poterit definiri, relatio tua missa nos consulat, ut revelante Domino, cuius misericordiae profitemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspiraverit, rescribamus:

Quae causae maiores non possunt in synodo definiri, vel quae appellentur, Ap. Sede inchoare servanda.

¹ « Allat. legit *decore* ». Ballerin. l. c.

² 1 Tim. v. 22.

³ « Cod. Barb. *custodiendum* ». Ballerin. l. c.

⁴ Cacciar. l. c. pag. 37 cum Quesnell. omittit *omnis*.

⁵ « Editi *solida* ex Holestein coniectura ». Ballerin. l. c., col. 622.

⁶ « Quesnellus, quem Cacciarus sequutus

ut cognitioni nostrae pro traditione veteris instituti et debita Apostolicae Sedis reverentia, nostro examine vindicemus: ut enim auctoritatem tuam ⁶ vice nostra te exercere ⁷ volumus; ita nobis quae illic componi non potuerint, vel qui vocem appellationis emiseric, reservamus.

CAP. VI. Hae itaque in omnium fratrum facies notitiam pervenire, ut nullus deinceps per ignorancem ⁸ in observandis his, quae praecipimus ⁹, excusandi se reperiat facultatem. Ad ipsos etiam Metropolitano singularum provinciarum nostra ¹⁰, quibus eos moneremus, scripta direximus, ut noverint apostolicis obediendum esse sententiis; et tunc ¹¹ se nobis parere, cum fraternitati tuae ex nostra delegatione coeperint, secundum ea quae scripsimus, obedire. Cognovimus sane, quod non potuimus silentio praeterire, a quibusdam fratribus solos Episcopos tantum diebus dominicis ordinari; Presbyteros vero et Diaconos, circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii sacerdotalis accipere; quod contra canones et traditionem Patrum usurpatione corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri; ita ut per longa temporum curricula, qui sacerdos vel levita ordinandus est, per omnes clericalis officii ordines provehatur, ut diuturno discat tempore, cuius et doctor ipse futurus est.

Data pridie idus Ianuarias Theodosio XVIII, et Albino Coss.

Dat. die 12 Ianuarii an. 444.

est, *nostram* ex ingenio posuit ». Ballerin. l. c.

⁷ Cacciar. l. c. inverso ordine *exercere* te.

⁸ « Apud Allatum *ignorantia* ». Ballerin. l. c.

⁹ « Apud eund. Allat. *praecipimus* ». Ballerin. l. c.

¹⁰ Cacciar. omittit *nostra*.

¹¹ In edit. Cacciarum exciderunt voces: *apostolicis obediendum esse sententiis, et tunc*.

Sedis Apostolicae praecipis vel ab ipsis metropolitans obtemperandum.

Qui Vicario paret Apostolico, paret Pontifici.

Presbyteri, ac diaconi die dominica consecrandi.

Stata interestia servanda.

EPISTOLA IV¹.

Ad Dioscorum Alexandrinum de sacris ordinibus conferendis, nec non de Missae sacrificio diebus festis iterando.

Leo episcopus

Dioscuro episcopo Alexandrino,
salutem.

Romanae et Alexandrinae Ecclesiae una disciplina, prout una fides.

CAP. I. Quantum dilectioni tuae dominicae caritatis impendamus² affectum, ex hoc poteris approbare, quod tua firmitus fundare desideramus³ initia, ne quid caritati tuae ad perfectionem deesse videatur, cum tibi spiritualis⁴ gratiae merita, ut probavimus⁵, suffragentur. Paterna igitur, et fraterna collatio debet sanctitati tuae esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum a nobis eam intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut, sicut legimus, in nobis quoque unum esse cor et una anima⁶ comprobetur. Cum enim beatissimus⁷ Petrus apostolicum a Domino acceperit principatum, et Romana Ecclesia in eius permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus⁸ eius⁹ Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta for-

S. Marcus primus Ecclesiae Alexandrinae episcopus a Petro creatus.

maverit: cum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et¹⁰ discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus¹¹ tradere potuerit¹² quam quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse¹³ corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus; et alia doctoris, alia discipuli instituta videantur.

Nat. tradit ordinatus, quod ab ordinatore non accepit.

Quod ergo¹⁴ a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis quoque¹⁵ volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur; sed post diem sabbati, eius noctis, quae in prima sabbati luceat, exordia deligantur¹⁶, in quibus his, qui consecrandi sunt, ieiunis, et¹⁷ a ieiunantibus sacra benedictio conferatur. Quod eiusdem observantiae¹⁸ erit, si mane ipso dominico die, continuato sabbati ieiunio, celebretur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam¹⁹ ad diem resurrectionis, sicut etiam in Passcha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quam ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra Scriptura²⁰ manifestat²¹, quod cum apostoli Paulum et Barnabam ex praecepto Spiritus Sancti ad Evangelium gentibus²² mitterent praedi-

Sacerdotalis et levitica ordinatio post sabbatum ieiunium celebranda.

Tanti pendenda antiquissimae consuetudinis vetustas, quanti doctrinae apostolicae auctoritas.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 628, et seqq.

² « Al. *impendimus* ». Ballerin. l. c.

³ « Cod. Vatican., et al. *festinemus*, vel *festinamus* ». Ballerin. l. c., et Cacciar. *Opp. S. Leon.* part. II, pag. 46.

⁴ « Al. *specialis*, aut *spiritualis* ». Ballerin. l. c.

⁵ « Al. *probamus* ». Ballerin. l. c.

⁶ Act. IV, 32.

⁷ C. XVI, caus. 24, q. 1.

⁸ « Al. *sanctus episcopus discipulus* ». Ballerin. l. c., et Cacciar. pag. 47.

⁹ « Al. *ipsius* ». Baller., et Cacciar. II. cc.

¹⁰ Cacciar. cum al. delet *et*.

¹¹ « Duo codd. *ordinatis* ». Ballerin. col. 629.

¹² Cacciar. l. c. *poterit*, mendo, ut videtur, typograph.

¹³ « Abest esse a solo cod. Griman., quem secutus est Quesnellus ». Cacciar. l. c.

¹⁴ C. 4, dist. 75.

¹⁵ Cacciar. l. c. cum al. *Hoc quoque*; Quesn. retinet *hoc*, omisso *quoque*; al. utrumque delent. Vid. Ballerin. l. c.

¹⁶ « Vat. *Hisp. eiusdem noctis, quae in prima sabbati luceat, exordio consecrandi eligantur* ». Ballerin. l. c.

¹⁷ Duo codd. delent *et* ». Ballerin. l. c.

¹⁸ « Duo cod. l. ex eadem observantia ». Ballerin. l. c.

¹⁹ « Duo codd. *quod* ». Ballerin. col. 630.

²⁰ Act. XIII.

²¹ « Cod. Vat.: *etiam Sacram habemus in exemplo Scripturarum* ». Ballerin. l. c.

²² « Al. delent *gentibus* ». Ballerin. l. c.

Apostoli
Iuani Spiritus
praecepto tenu-
tantes et oran-
tes Pauli et Bar-
nabae inanis
nupties.

candum, ieiunantes et orantes imposuerunt eis manus; ut intelligamus, quanta et dantium et accipientium devotione eundum sit, ne tantae benedictionis Sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per Ecclesias, quibus Dominus praeesse te voluit, etiam ipse servaveris, ut his, qui consecrandi sunt, nunquam benedictio nisi in die resurrectionis dominicae tribuatur, cui ¹ a vespera sabbati initium constat adscribi, et quae tantis divinarum dispositionum ² mysteriis est consecrata, ut quicquid est a Domino insignius constitutum, in huius diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium.

Dies Resurrectionis Christi, seu dominica conferentis et dantis, constituta.

Dominicae diei summa dignitas.

In hac per resurrectionem Christi et mors interitum, et vita accepit initium ³. In hac Apostoli a Domino praedicandi omnibus gentibus Evangelii tubam sununt ⁴, et inferendum universo mundo Sacramentum regenerationis accipiunt. In hac, sicut beatus Ioannes Evangelista ⁵ testatur, congregatis in unum discipulis, ianuis clausis, cum ad eos Dominus introisset, insufflavit, et dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis; et quorum detinueritis, detenta erunt* ⁶. In hac denique promissus a Domino Apostolis Spiritus Sanctus advenit,

ut caelesti quadam regula insinuatum et traditum noverimus, in illa die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua ⁷ collata sunt omnia dona gratiarum.

Ordinationes ea die peragendas divinitus insinuat.

CAP. II. Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut cum solemnior quaeque ⁸ festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ea ⁹ fidelium ¹⁰ multitudo convenerit, quam recipere Basilica simul una non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur; ne, his tantum admissis ad hanc devotionem, qui primi advenierint, videantur hi, qui postmodum confluerint, non recepti ¹¹: cum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties Basilicam, in qua agitur, praesentia novae plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse ¹² est autem, ut quaedam pars populi ¹³ sua devotione privetur, si unius tantum Missae more servato, sacrificium offerre non possint, nisi qui ¹⁴ prima diei parte convenerint. Studiose ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus, ut quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit, tua quoque cura non negligat; ut per omnia nobis et fide et actibus congruamus ¹⁵. Propter quod remeanti ¹⁶ filio nostro Possidonio ¹⁷ presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus

Solemni die sacrificium rigare et rationabile est et pium.

1 Cacciar. l. c. et cui.

2 Cacciar. cum al. dispensationum.

3 «Vat. 1342 vita accepit aeterna principium; tres alii aeternum principium; al. accepit principium». Ballerin. l. c.

4 Ioann. xx, 21.

5 «Cod. Vindob. omittit evangelista; dein cum congregatis in unum discipulis, clausis ianuis, ad eos Dominus introisset». Ballerin. l. c.

6 Ioann. xx, 22.

7 «Al. in quo». Ballerinii, et Cacciar. ll. cc.

8 «Al. omittunt quaeque». Ballerin. col. 631.

9 «Al. ad eandem; al. ad eam; al. ad eam tanta». Ballerin. l. c.

10 «Sichard. delet fidelium». Ballerin. l. c.

11 «Al. non recipi». Ballerin. l. c.

12 C. 11, De consecr. dist. 1.

13 «Cod. Griman. quarta pars populi». Cacciar. l. c. Forte mendose.

14 «Al. omittunt qui». Ballerin. l. c.

15 «Al. ut omnia nobis ex fide et actibus congruant». Ballerin. l. c.

16 «Duo codd. rememoranti». Cacciar. l. c.

Corrupte, ut videtur.

17 «Vallic. cod. Possidone». Cacciar. ibid.

perferendam, qui nostris¹ processionibus atque ordinationibus² frequenter interfuit, et toties ad nos missus quid in omnibus apostolicæ auctoritatis³ teneamus agnovit.

Data xi kalendas iulias.

Dat. 21 iunii, an. 445.

EPISTOLA V⁴.

Viennensis Provinciae Episcopis de Hilarii seditione referens nonnulla gravissima recolit, atque decernit.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Viennensem⁵ provinciam constitutis

Leo Romae Episcopus.

CAP. I. Divinae cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita Dominus noster Iesus Christus humani generis Salvator instituit⁶, ut veritas, quae antea legis et prophetarum praeconio continebatur, per apostolicam tubam in salutem universitatis exiret, sicut scriptum est: *In omnem terram exivit⁷ sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum⁸*. Sed huius muneris sacramentum ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro apostolorum omnium summo principaliter

collocavit; et ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velit in corpus omne manare⁹, ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuae unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam¹⁰*: ut aeterni templi aedificatio, mirabili munere gratiae Dei, in Petri soliditate consisteret; hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, ut illa nec humana temeritas posset appetere, nec portae contra illam inferi praevalerent. Verum hanc petrae istius sacratissimam firmitatem, Deo, ut diximus, aedificante, constructam nimis impia vult praesumptione violare quisquis eius potestatem tentat infringere, favendo cupiditatibus suis, et id, quod accepit a veteribus, non sequendo: cum nulli se subditum legi, nullis institutionibus¹¹ dominicae credit regulis confineri, a vestro nostroque per novae usurpationis ambitum more desciscens, praesumendo illi ceta, et quae custodire debuit, negligendo.

CAP. II. Verum haec nos, Deo, ut credimus, aspirante, servata¹² circa vos nostrae caritatis gratia, quam sanctitati vestrae Apostolica semper Sedes, ut meministis, impendit, nitimur consilio maturiore corrigere, et vestrarum Ecclesiarum

Proportio a Petri soliditate in consortium individuae unitatis assumpti est: ut supra ed. dicitur mysterii.

Nulla sive inferna, sive humana vis Christi Ecclesiam unquam evertet.

Ecclesiae firmitatem violat, qui eius statuta non servat.

In Statu Ecclesiae a maioribus accepto perdulandum.

¹ « Al. in nostris ». Ballerin. l. c.

² « Al. orationibus ». Ballerin. l. c.

³ « Al. Apostolicæ Sedis auctoritatis; Vat. 541 Apostolicæ Sedis auctoritate; al. Apostolicæ Sedis auctoritatibus ». Ballerin. l. c.

⁴ Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 632, et seqq.

⁵ « Cod. Sirmondi per provincias Maritimam Sequanorum et Viennensium ». Ballerin. col. 633, et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 37.

⁶ Can. 7, dist. 19.

⁷ « Quesnell. exiit; forte mendo typograph. pro exiit ». Baller. l. c. Attamen et Cacciar

App. Bull. Rom. — Vol. I.

l. c. habet exiit, licet in nota advertat., in cod. Vat. legi exiit.

⁸ Ps. xviii, 5.

⁹ « Sirmondus legit: collocaret, atque ab ipso, quasi quodam capite, dona sua vellet in corpus omne manare ». Ballerin. col. 634, Cacciar. autem pag. 38 cum ms. ut ab ipso, quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet. Quidam tamen codd. omittunt omne. Vid. Baller. l. c.

¹⁰ Matth. xvi, 18.

¹¹ Cacciar. l. c. institutionibus mendo, ut videtur, typographico.

¹² « Sirmondus reservata ». Ballerin. l. c.

Censas ad Apostolicam Sedem appellari in eis est vetustissimum.

Hilarius ordinationes per Gallias praeterius sibi arrogat.

statum, communicato vobiscum labore, componere, non nova instituentes, sed vetera renovantes, ut in status consuetudine, quae nobis a nostris patribus est tradita, perduremus, et Deo nostro per boni operis ministerium, remotis perturbationum scandalis, placeamus. Nobiscum itaque vestra fraternitas recognoscat, Apostolicam Sedem pro sui reverentia a vestrae etiam provinciae sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, et per diversarum, quemadmodum vetus consuetudo poscebat, appellationem causarum aut retractata, aut confirmata fuisse iudicia: adeo ut servata unitate spiritus in vivendo pacis, commecantibus hinc inde litteris, quod sancte agebatur, perpetuae proficeret caritati: quoniam ¹ sollicitudo nostra non sua quaerens, sed quae sunt Christi, dignitatem divinitus datam nec Ecclesiis, nec Ecclesiarum sacerdotibus abrogabat. Sed hunc tramitem semper inter maiores nostros et bene tentum, et salubriter custoditum ² Hilarius Ecclesiarum statum et concordiam sacerdotum novis praesumptionibus turbatus excessit; ita suae vos cupiens subdere potestati, ut se beato apostolo Petro non patiaturs esse subiectum, ordinationes sibi omnium per Gallias Ecclesiarum vindicans, et debitam metropolitanis sacerdotibus in suam ³ transferens dignitatem, ipsius quoque beatissimi Petri reverentiam verbis arrogantioribus minuendo: cui cum prae ⁴ caeteris solvendi et ligandi tradita sit potestas, pascendarum tamen ovium

cura specialius mandata est. Cui quisquis principatum aestimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuire dignitatem; sed inflatus spiritu superbiae suae semetipsum in inferna demergit.

CAP. III. Quae igitur apud nos in causa Celidonii episcopi gesta confecta sint, et quae Hilarius dixerit, dum cum eodem praesente supradicto episcopo audiretur, inditus chartis rerum ordo demonstrat. Ubi postquam Hilarius rationabile, quod in sanctorum concilio sacerdotum posset respondere, non habuit ⁵, ad ea se occulta cordis ipsius transtulerunt, quae nullus laicorum dicere, nullus sacerdotum posset audire. Doluimus, fateor ⁶, fratres, et hunc eius mentis tumorem medicis patientiae nostrae curare tentavimus. Nolebamus etenim ⁷ ea illi exacerbare vulnera, quae suae animae insolentibus subinde sermonibus infligebat et quem susceperamus ut fratrem, delinire magis ipsum ⁸, quamvis ipse se suis responsionibus innodaret ⁹, quam contristare nostris interlocutionibus nitebamur. Absolutus est Celidonius episcopus, quoniam se iniuste sacerdotio fuisse deiectionem manifestae testium responsione, ipso etiam praesente, monstraverat, ita ut, quod Hilarius nobiscum residens posset opponere, non haberet. Remotum est ergo iudicium, quod prolatum in hac sententia legebatur, quod tamquam viduae maritus sacerdotium tenere non posset. Quod nos quidem servantes legalia constituta sollicitius volumus ¹⁰ custodiri non solum

Qui Petro prius denegat, non illi, sed sibi graviter officit.

Hilarius in Celidonium acta reprobenda.

Leonis erga ipsum mira patientia.

Celidonius episcopi sede temere orbatus in eam restituitur.

¹ « Al. quam, sed mendose ». Cacciar. pag. 39.

² « Al. constitutum » Baller. et Cacciar. II. cc. Forte melius.

³ Cacciar. I. c. cum Sirmondo et mss. Vat. in suum ius. « Nostri codd. (inquunt Baller. I. c., col. 65) in suum ius transferre dignitatem, quod alia interpunctione ad participium cupiens refertur ».

⁴ « Quesnell. contra omnium codd. fidem male legi pro ». Baller. I. c.

⁵ Cacciar. cum. codd. Vat. habuerit.

⁶ « Vox fateor a Quesnello expuncta ex fide editi. et mss. retinenda est ». Baller. I. c. et Cacciar. I. c., pag. 40.

⁷ « Cod. Vat. 1340 enim. ». Cacciar. I. c.

⁸ « Nostri codd. omitt. ipsum. » Baller. I. c.

⁹ « Al. invitaret, forte pro incitaret; al. irretiret, aut implicaret ». Baller. I. c.

¹⁰ Cacciar. I. c. volumus.

Viduarum mariti, et bigami vel a minoribus Ecclesiae officii arcendi.

circa sacerdotes, sed circa clericos quoque minoris officii, ne ad sacram militiam hi permittantur accedere, quibus sit tale coniugium, vel qui¹ contra apostolicam disciplinam non unius tantum uxoris viri fuisse monstrentur. Sed sicut eos, quos factum suum non potest excusare, aut non admittendos, aut si fuerint², decernimus removendos; ita quibus hoc falso obicitur, habita necesse est examinatione purgemus, et suum officium perdere non sinamus. Mansisset namque in illum prolata sententia, si obiectorum veritas extitisset. Redditus itaque est Ecclesiae suae, et huic, quam amittere non debuit, dignitati coepiscopus noster Celdonius, sicut gestorum series, et post decursam cognitionem sententia, quae nobis est prolata, testatur.

CAP. IV. Huic negotio sic finito fratris et coepiscopi nostri Proiecti querela successit, cuius ad nos litterae lacrymabiles et dolendae de superordinato sibi episcopo sunt directae. Epistola quoque ingesta est civium ipsius, et numerosa singulorum subscriptione firmata, invidiosissimis contra Hilarium plena querimoniis: quod Proiecto episcopo suo aegrotare liberum non fuisset, eiusque sacerdotium in alium praeter suam notitiam esset translatum, et tamquam in vacuum possessionem ab Hilario pervasore haeredem viventis inductum. Quid hic³ fraternitas vestra sentiat cuperemus audire. Quamquam de vestris animis nostra non debeat sen-

tentia dubitare, cum fratrem in lectulo constitutum tam non⁴ infirmitate corporis aggravari, quam alio videatis dolore torqueri. Quae spes illi de vita relinquitur, cui de sacerdotio suo desperatio, dum illi alter substituitur, irrogatur? Apparet⁵ quam mitis sit corde Hilarius, qui obesse praesumptioni suae fraternae mortis credidit tarditatem. Quantum enim in se fuit, illi subtraxit lucem, abstulit vitam, qui hunc dolorem⁶, in locum eius alterum subrogando, ne ad salutem illi recursus esset, iniecit. Esto ut brevis⁷ fratri eveniret humanae conditionis consueta migratio, quid sibi Hilarius quaerit in aliena provincia? et id, quod nullus decessorum ipsius ante Patroclum habuit⁸, quid⁹ usurpat, cum et ipsum, quod Patroclo a Sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum? Expectarentur certe vota civium testimonia populorum, quaereretur honoratorum arbitrium¹⁰, electio clericorum, quae in sacerdotum solent ordinationibus ab his, qui noverunt¹¹ patrum regulas, custodiri: ut¹² apostolicae auctoritatis norma in omnibus servaretur, qua praecipitur, ut sacerdos Ecclesiae praefuturus non solum attestatione fidelium, sed etiam eorum, qui foris sunt, testimonio munatur¹³, neque ullius scandali relinquatur occasio, cum per pacem et Deo placitam concordiam consonis omnium studiis, qui doctor pacis futurus est, ordinatur.

Proiectus de subrogato sibi per Hilarium coepiscopo cernitur.

Id agens Hilarius ius omne perfregit.

1 « Al., omisso qui, habent vel contra; al. ut contra ». Baller. et Cacciar. II. c.

2 « Sirmond. addit admissi ». Baller. I. c.

3 « Duo mss. hinc, et forte melius ». Cacciar. pag. 48.

4 Melius Cacciar. ibid. non tam.

5 « Apparet igitur nonnulli Vat. codd. Ergo Vat. 544, et editi; delent autem Quesn. et concil. coll. ». Cacciar. pag. 71.

6 « Sirmond. inserit ei ». Baller. col. 637.

7 « Sensus exigere videtur brevi ». Baller. loco cit.

8 « Male quidam editi aut Patroclus habuerit ». Baller. I. c.

9 « Al. cur. » Baller. I. c.

10 Can. 27, dist. LXIII.

11 « Sirmond. quoniam ». Baller. col. 638.

12 « Quesnellus contra omnium mss. et edit. fidem pro ut substituit aut ». Ball. et Cacc. II. c.

13 I Tim. III, 7.

Hilarius iterum
in loco citato.

Episcopi prae-
sentia in loco
citato.

In Proiecti
causa quid san-
ctum.

CAP. V. Sed ille ¹ insperatus nescienti-
bus supervenit, et improvisus abscessit,
cursu, ut didicimus, celeri itinera multa
conficiens, et per longinquas provincias
tanta inuoluntate ² discurrens, ut videatur
gloriam de scurrili velocitate potius,
quam desacerdotali moderatione captasse.
Haec enim directarum ad nos civium verba
sunt litterarum: « Ante abscessit, quam
eum venisse nossemus ». Non est hoc re-
dire, sed fugere, nec salubritatem impen-
dere diligentiae pastoralis, sed vim inferre
latronis et furis, dicente Domino: *Qui
non intrat per ianua in cortem eorum,
sed ascendit aliunde, hic fur et latro est* ³.
Non ergo Hilarius tam studuit episcopum
consecrare, quam eum potius, qui aegrotabat,
occidere: et ipsum, quem super-
posuit, male ordinando decipere. Nos
tamen, quod vobis credimus, Deo iudice,
placitum ⁴, in commune cunctis fratri-
bus consulentes, et male ordinatum sub-
moveri, et episcopum Proiectum in suo
sacerdotio permanere debere decrevimus:
id statuentes, ut si quisquam fratrum no-
strorum in quacunque provincia deces-
serit ⁵, is sibi ordinationem vindicet sacer-
dotis, quem illius provinciae metropolita-
num esse constiterit. Duae ⁶, ut videmus,
causae transactae sunt, in quibus ta-
men ⁷ multa sunt, quae praeter rationem
ecclesiasticam videantur esse commis-
sa, et iusti iudicii debeant expectare
censuram. Sed nos diutius hic non possu-
mus immorari, cum ad alia, quae nobis

cum vestra sanctitate sollicitius confe-
renda sunt, provocemus.

CAP. VI. Militaris manus, et didicimus,
per provincias sequitur sacerdotem, et
armati praesidii praesumptione suffulto ad
invadendas per tumultum famulatur Ec-
clesias ⁸, quae proprios amiserint sacer-
dotes. Trahuntur ordinandi ante hoc offi-
cium his, quibus praeficiendi sunt, civita-
tibus ignorati ⁹. Ut enim notus qui fuerit,
et probatus ¹⁰, per pacem petitur; ita per
vim necesse est, qui ignotus adducitur,
imponatur. Obtestor et obsecro, et sub
Dei vos invocatione convenio, prohibete,
fratres, talia, et omnem dissensionis mate-
riam de vestris provinciis removete. Certe
nos ante Deum absolvimus, qui vos, ne
permittatis ultra haec fieri, convenimus.
Per pacem et quietem sacerdotes, qui fu-
turi sunt, postulentur. Teneatur subscriptio
clericorum, honoratorum testimonium, <sup>Ad Episcopo-
rum consecra-
tionem quae tes-
timonia requi-
rantur.</sup>
ordinis consensus et plebis. Qui praefu-
lorum est omnibus, ab omnibus eligatur.
Ordinationem sibi, ut ante iam diximus,
singuli metropolitani suarum provincia-
rum cum his, qui caeteros sacerdotii an-
tiquitate praeveniunt, restituto sibi per
nos iure defendant. Alienum ius alter sibi
non audeat vindicare. Suis limitibus, suis
terminis sit unusquisque contentus, et
privilegium sibi debitum in alium trans-
ferre se posse noverit non licere. Quod
si quis negligens apostolicas sanctiones,
plus gratiae tribuens personali sui ho-
noris desertor esse voluerit, privilegium

No ulius per
vim ordinetur
antistes sedulo
cavendum.

Metropolitani
episcopos ordi-
nandi privile-
gium suum in
quemvis trans-
ferre nefas est.

1 « Cod. Vat. 1340 delet ille », Cacciar. l. c.

2 « Perperam Quesnell. legendum putat *ma-
trilote* », Baller. col. 628.

3 Ioan. x, 1 apud vet. ital; apud autem vul-
gat. edit. *in orile orum*.

4 « Vat. codd. praeter 1340 *profuturum* », Cacciar. pag. 42.

5 « Simond. addit. *de hac vila* », Baller. l. c.

6 Vat. 1340 *Quia quae*; al. *quia*, expuncto
duae, Ball. lin. et Cacciar. ll. cc.

7 « Duo codd. expungunt *tamen* », Ball. l. c.

8 « In anterioribus editionibus legebatur:
*armatis praesumptione suffulto ad invaden-
das per tumultu famulatur Ecclesias, quae
propriis amiserint* », Baller. l. c. Mendose
quidem. « Vaticanus cod. 544 *ex armatis et
praesumptu ne suffulto ad invadendas famu-
latus Ecclesias* », Cacciar. loc. cit.

9 « Antea edit. *ignoti* », Baller. l. c.

10 « Cod. Vat. 1340 *Ut enim notus, qui fue-
rit probatus etc.* », Cacciar. l. c.

Si quis privilegio suo cesserit, e provincia antiquior episcopus illud sibi vindicet.

Ordinationes legitime die habentur.

Hilarius omni iure metropolitano destituitur.

suum in aliam transferre posse se credens, non is, cui cesserit, sed is, qui intra provinciam antiquitate episcopali ceteros praeverit sacerdotes, ordinandi sibi vindicet potestatem. Non passim, sed die legitimo ordinatio celebretur: nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod lucescit in prima sabbati, vel ipso dominico die fuerit ordinatus. Solum enim maiores nostri Resurrectionis dominicae diem hoc honore dignum iudicaverunt, ut sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur.

CAP. VII. Suis unaquaeque provincia sit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere synodales, et sacerdotum Domini iudicia, se interserendo, turbare. Qui non tantum noverit se ab alieno iure depulsum¹, sed etiam Viennensis provinciae, quam male usurpaverat², potestate privatum. Dignum est enim, fratres, antiquitatis statuta reparari, cum is, qui sibi ordinationem provinciae indebitae vindicabat, talis in praesenti etiam probatus fuerit existisse³, ut cum ipse frequentius temerariis, et insolentibus verbis sententiam damnationis expeteret, suae tantum civitatis illi sacerdotium pro Sedis Apostolicae pietate praeceptio nostra servaverit. Non ergo intersit ulli ordinationi: non ordinet, qui meriti sui conscius, cum quaereretur ad causam⁴, turpi fuga se credidit subtrahendum, exors apostolicae communionis, cuius particeps esse non meruit: Deo,

ut credimus, hoc agente, qui illum, inopinantibus nobis, et ad iudicia nostra pertransit, et inter examinationes habitas, ne communionis nostrae consors fieret, ut abscederet latenter, effecit.

CAP. VIII. Nulli christianorum facile communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus ultionem invitus et dolens quodammodo debet inferre animus iudicantis⁵. Cognovimus enim pro commissis et levibus verbis quosdam a gratia communionis exclusos, et animam, pro qua Christi sanguis effusus est, irrogatione tam saevi supplicii sauciatam et inermem quodammodo, ex tunc omni munimine, diabolicis incursum⁶, ut facile caperetur, obiectam. Certe si quando causa⁷ talis emerit, ut pro commissi criminis qualitate, aliquem iuste faciat communione privari, is tantum poenae subdendus est, quem reatus involvit; nec particeps debet esse supplicii, qui consors non docetur fuisse commissi. Sed quid mirum, eum in laicos talem existere, qui soleat de sacerdotum damnatione gaudere?

CAP. IX. Unde quia nostra longe alia videtur intentio, nam omnium Ecclesiarum statum et concordiam custodire cupimus sacerdotum, ad unitatem vos vinculo caritatis hortantes et obtestamur, et affectione congrua commonemus, ut ea quae a nobis, Deo inspirante et beatissimo Petro Apostolo, discussis probatisque nunc omnibus causis decreta sunt, pro vestra pace et dignitate servetis: certi⁸ non tam

Communions gratia non est facilliter deneganda.

Gallicanus episcopus ad unitatem, decretorumque custodiam hortatur.

1 « Quesnellus cum nonnullis codd. Qui tamen noverit, se non solum ab alieno iure depulsum ». Ballerin. col. 639, et Caeciar. pag. 43.

2 Perperam Quesnellus ad marginem forte quia male usus fuerat. Ballerin. I. c.

3 « Edit. et inferioris notae codd. omittunt existisse ». Ballerin. I. c.

4 « Edit. ante Sirmond. legebant Non ergo sit illi ordinatio, qui meriti sui conscius, cum quaereretur ad accusandum, turpi fuga, etc. ».

Baller. col. 640. « Vat. 1340 pro ad accusandum legit ad accurandum ». Caeciar. I. c. Anianuens. mend., ut videtur.

5 « Al. vindicantis ». Ballerin. I. c.

6 « Sirmond. incursionibus ». Ballerin. I. c.

7 « Duo Vat. codd. et quatuor Ballerian. si qua causa ». Vid. Ballerin. et Caeciar. II. cc.

8 « Vat. cod. 1340 servetis. Et certi ». Caec. pag. 44.

nostro, quam vestro honori proficere, quod talia statuisset cognoscimur. Non enim nobis ordinationes vestrarum provinciarum defendimus, quod potest forsitan ad depravandos vestrae sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vindicamus; ne quid ulterius liceat novitati, nec praesumtori locus ultra iam pateat privilegia vestra cassandi. Nostrae etiam gratulationi hoc solum crescere profitemur, si et Apostolicae Sedis diligentia apud vos illibata servetur, et per sacerdotalis disciplinae custodiam¹ honori vestro perire, quod suum est, improbis² usurpationibus non sinamus. Et quoniam honoranda est semper antiquitas, fratrem et coepiscopum nostrum Leontium probabilem sacerdotem, hac, si vobis placet, dignitate volumus decorari; ut praeter eius³ consensus alterius provinciae non indicatur a vestra sanctitate concilium, et a vobis omnibus, quemadmodum vetustas eius, et probitas exigit, honoretur, metropolitani privilegii sui dignitate servata. Acquum est enim, nec ulli de fratribus fieri videtur iniuria, si his, qui sacerdotii vetustate praecedunt, pro aetatis suae merito in suis provinciis a sacerdotibus ceteris deferatur. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi⁴.

Leontium episcopum pro Hilario synodus cognovisset.

1 « Al. enim ». Ballerin. col. 641.

2 « Al. concordiam ». Ballerin. I. c.

3 Cacciar. I. c. cum antea. edit. et Vat. mss. pro novis et improbis; tres codd. Ballerin. novis. Vid. Cacciar. et Ballerin. II. cc.

4 « Perperam Quesnell. expungit eius ». Ballerin. I. c.

5 Dat. iuxta Ballerin. an. 445.

6 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 658, et seqq. hanc ep. damus pristinae integritati ope codd. restitutam; nam exemplar a Maynardi editum ex Ballerinior. sententia ordinem praefert tantisper perturbatum.

7 « Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, p. 1 ad-

EPISTOLA VI*.

Mauritaniae Caesariensis episcopus hortatur, ut Ecclesiae statuta in sacrandis episcopis serrent; eis de quibusdam causis, deque saceris virginibus per Vandalos violatis mentem suam aperit.

Leo Urbis Romae Episcopus universis Episcopis per Caesariensem Mauritaniam⁷ constitutis in Domino salutem.

CAP. I. Cum de⁸ ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicite usurpata crebrior ad nos commentantium sermo perferret, ratio pietatis exegit ut pro sollicitudine⁹, quam universae Ecclesiae ex divina institutione dependimus¹⁰, rerum fidem studeremus agnoscere; vicem curae nostrae proficiscenti a nobis fratri¹¹ et consacerdoti¹² nostro Potentio delegantes¹³, qui secundum scripta, quae per ipsum ad vos direximus, de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissime notitiae nostrae cuncta reseravit, et sub quibus, qualibusque rectoribus quaedam Christi plebes in partibus provinciae Caesariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit; necessarium fuit ut dolo-

de ordinationibus Episcoporum illicite agnosceret.

Indignos homines ad Episcopatum evehi gravissime dolet.

dit in Africa, et contra Quesnellum, qui contendit, Lupicinum ep. non potuisse ad S. Leonem appellare, advertit, plerosque antiquiores et insigniores codd. adiciere, in causa Lupicini episcopi ».

8 Cacciar. I. c. pro de legit in.

9 « Ms. Vercell. per sollicitudinem ». Ballerin. I. c.

10 « Tres codd. impendimus ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

11 « Apud Iustell. confratri ». Ballerin. I. c.

12 « Ms. Sessor. coepiscopo ». Ballerin. I. c.

13 « Vat. Cod. 1341 et edit. inuigentes ». Cacciar. I. c. Rectius n. lectio.

rem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis aestuamus ¹, datis nunc quoque ad dilectionem vestram literis promeremus, mirantes ² tantum apud vos per occasionem ³ temporis impacati aut ambientum praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem ⁴, ut indignis quibusque, et longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium, et gubernatio Ecclesiae dederetur ⁵. Non est hoc consulere populum, sed nocere, nec praestare regimen, sed agere discrimen. Integrilas enim praesidentium salus est subditorum, et ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem, quem aut seditio contulit ⁶, aut ambitus occupavit, etiamsi moribus, atque actibus non offendit ⁷; ipsius ⁸ tamen initium sui est perniciosus exemplo, et difficile est ut bono peragantur exitu, quae malo sunt inchoata principio.

CAP. II. Quod si in quibuslibet Ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum; quanto magis elaborandum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiae Domini ⁹ status et ordo mutabit,

si quod requiritur ¹⁰ in corpore, non invenitur in capite. Ubi est illa beati Pauli Apostoli per spiritum Dei emissa praeceptio, qua in persona Timothei omnia Christi sacerdotum numerus eruditur, et unicuique ¹¹ nostrum dicitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communices* ¹² *peccatis alienis* ¹³. Quid est ¹⁴ cito manus imponere, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, aut meritum obedientiae ¹⁵, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi et talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet ¹⁶ in eligendo sacerdote iudicium; ita gravi semetipsum afficit damno, qui in suum collegium assumit ¹⁷ indignum. Non ergo ¹⁸ in cuiusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur; nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra divinae legis praecepta collatus ¹⁹.

CAP. III. Dicente enim Apostolo, ut ²⁰ inter alias electionis regulas is episcopus ordinetur, quem *unius uxoris virum* ²¹ fuisse, aut esse ²² constiterit; tam sacrata ²³

Immeritis Ecclesiae regendas tradere non est regimen praestare, sed discrimen agere.

Ubi incolumitas obedientia, ibi sana doctrina.

Quantum sit, ne contra leges episcopatus constituantur.

Corporis membra capiti con-

haerent necesse est.

Cito manus imponere quid sibi velit.

Suae dignitatis graviter ohest, qui in suum collegium assumit indignum.

Bigamus, aut viduus maritus episcopatum non ascendat.

1 « Ms. Vercell. pro Dominico grege aestuamus ». Ballerin. l. c. Certe melius.

2 Dist. 61, c. 5.

3 « Ms. Vercell. per actionem ». Baller. l. c.

4 « Aliq. codd., populorum ». Ballerin. l. c.

5 « Quosnellus in textum intulit dederetur; sed mss. omnia, quae vidimus, legg. erederetur ». Cacciar. loc. cit.

6 Cacciar. l. c. *extorsit*, ut et in nostra Bularii editione, pag. 39, col. 1 sub fin.

7 « Cacciar. l. c. cum. al. non offendat ».

8 « Ms. Taurin. et al. ipso ». Cacciar. l. c. et Ballerin. col. 659.

9 « Cod. Vat. 1997 delet Domini, et mox pro mutabit habet exorbitabit ». Cacciar. l. c.

10 « Ms. Vercell. cum duobus aliis non sit ». Ballerin. col. 659.

11 Cacciar. l. c. et *proinde unicuique*; sic etiam alii codd. et edit. Al. et *inde*. Vid. Baller. loc. cit.

12 Cacciar. l. c. *communicaveris* iuxta vulgat.

13 I Tim. v, 22.

14 C. 3, dist. 78.

15 Cacciar. l. c. cum. al. *ante meritum laboris*. « Instell. *ante meritum obedientiae laboris* ». Ballerin. l. c.

16 « Cod. Florent. *servat* ». Baller. l. c. « Al. *sectatur* ». Cacciar. l. c.

17 Cacciar. l. c. et Quosnell. (apud Ballerin. l. c.) *in suae dignitatis collegium subinet*.

18 Cacciar. l. c. enim.

19 « Al. *fuerit de praeparatione collatus* ». Cacciar. l. c.

20 « Quaedam mss. delent ut ». Ballerin. l. c.

21 I Tim. iii, 2.

22 « Cod. Flor. delet voces aut esse ». Ballerin. loc. cit.

23 Cacciar. pag. 3, cum plerisq. codd. *sacra*.

semper habita est ista praeceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi ¹ eadem intelligeretur ² servanda conditio; ne forte illa, prius quam in matrimonium ³ eius veniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta coniugium. Quis igitur tolerare ⁴ audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur iniuriam, cum huic magno venerandoque mysterio nec ⁵ divinae quidem legis statuta defuerint ⁶, quibus evidenter est definitum, ut virginem sacerdos accipiat uxorem ⁷, et alterius torum nesciat coniugis, quae uxor futura est sacerdotis ⁸? Iam tum enim ⁹ in sacerdotibus figurabatur Christi et Ecclesiae spiritale coniugium, ut quoniam ¹⁰ *vir caput est mulieris* ¹¹, discat ¹² sponsa Verbi ¹³ non alium virum nosse quam Christum, qui merito unam eligit ¹⁴, unam diligit et aliam praeter ipsam suo consortio non adiungit. Si ergo etiam in veteri testamento haec sacerdotalium coniugiorum forma servata est; quanto magis sub Evangelii gratia ¹⁵ constitui apostolicis debemus servire ¹⁶ praeceptis, ut quamlibet quis bonis moribus praeditus, et sanctis operibus in-

veniat ornatus; nequaquam tamen vel ad diaconi ¹⁷ gradum vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem eius non unius viri fuisse clauerit ¹⁸?

CAP. IV. Monente vero Apostolo, atque dicente: *Et hi autem probentur primum, et sic ministrent* ¹⁹: quid aliud intelligendum putamus ²⁰, nisi ut in his provectioribus non solum matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo novellis ²¹, aut a saeculari actu repente conversis officium pastorale credatur; cum per omnes gradus ²² militiae christianae de incrementis profectuum ²³ debeat aestimari, an possint cuiquam maiora committi? Merito ²⁴ beatorum ²⁵ Patrum venerabiles sanctiones cum de sacerdotum electione loquerentur, eosdem ut ²⁶ idoneos sacris administrationibus censuerunt, qui multo tempore per singulos officiorum gradus provecti, experimentum sui probabile praebuisent, ut unicuique testimonium vitae suae actuum suorum ratio perhiberet. Si enim ad honores mundi sine suffragio ²⁷ temporis,

Quid in episcopis consecrandis requiratur.

Neophytis et laicis episcopalis honor non credendus.

Nec presbyter fiat, nec diaconus.

1 « Cod. Vat. eligenda ». Cacciar. l. c.

2 « Al. intelligatur ». Cacciar. l. c.

3 « Duo codd. in societatem ». Baller. et Cacciar. ll. cc.

4 Cacciar. l. c. cum al. *Quis ergo dissimulare*; Cod. Florent. apud Baller. col. 660 *Quis igitur dissimulare, vel tolerare*.

5 Cacciar. l. c. ne. Sane aptius.

6 Levit. xxi, 13; Ezech. xlii, 22.

7 « Al. delent uxorem ». Baller. l. c.

8 Cacciar. l. c. cum al. *Pontificis*.

9 « Periodus haec usque ad verbum adiungit in quibusd. codd. desideratur ». Baller. l. c.

10 « Cod. Florent. quomodo ». Baller. l. c.

11 Eph. v, 23; I Corinth. xi, 3.

12 « Cod. Florent. ita Christus caput est Ecclesiae, discat, etc. ». Baller. l. c.

13 Cacciar. cum nonnullis codicibus *Christi*. Forte rectius. Vid. Baller. l. c.

14 Cacciar. l. c. *elegit*.

15 Cacciar. cum al. *iam gratia*; apud Que-

snell. *sub revelata iam gratia*. Vid. Baller. col. 661.

16 Cacciar. *inservire*; et Cod. Flor. apud eund. *obedire*.

17 Cacciar. l. c. *diaconii*.

18 « Al. constiterit ». Baller. l. c.

19 I. Tim. iii, 10.

20 « *In hoc putamus* ». Cacciar. l. c. cum al. Vid. Baller. l. c.

21 « Al. a baptismo rudibus ». Baller. l. c.

22 « Quesnellus cum aliq. mss. et edit. cum omnis gradus ». Baller. l. c.

23 « Al. provectuum ». Baller. l. c.

24 C. 5. dist. 61.

25 « Al. sanctorum ». Baller. l. c.

26 « Al. demum ». Baller. l. c., qui advertunt, hunc locum insigni varietate in mss. decurtatae editionis efferri. Hanc varietatem et in edit. Cacc. l. c., pag. 4 videre est.

27 « Duo codd. sine suffragatione ». Baller. col. 663.

sine merito laboris indignum est pervenire, et notari ambitus solent, quos prohibitis documenta non adjuvant; quam diligens et quam prudens habenda est dispensatio divinarum munerum, et caelestium dignitatum, ne ¹ in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium? Cum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes praeferantur emeritis. In domo quidem magna, sicut Apostolus disserit², necesse est, ut ³ vasa diversa sint, quaedam aurea et argentea, quaedam vero lignea et fictilia; sed horum ministerium pro materiae qualitate discernitur ⁴, nec idem est pretiosorum usus ⁵ et vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, et lignea praeferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figuratur⁶, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longae eruditionis ignem, et per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis ecclesiastica disciplina resolvitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia,

qui nullum subierunt ministerium, per-verso eligentium iudicio indebitum obtinent principatum.

CAP. V. Cum ergo inter vos tantum vasterint aut studia popularium⁷, aut ambitus superborum, ut non solum laicos, sed etiam secundarum uxorum viros⁸, aut viduarum maritos ad officium cognoscimus pastorale proventus; nonne expertissimae⁹ exigunt causae, ut Ecclesiae, in quibus ista commissa sunt, iudicio severiore purgentur, et non solum in tales praesules, sed etiam in ordinatores eorum ultio competens proferatur¹⁰? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura iustitiae. Et quia *universae viae Domini misericordia et veritas*¹¹, cogimur secundum Sedis Apostolicae pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trinitato pondere delictorum, quorum utique non una mensura est, quaedam credamus utcumque toleranda¹², quaedam vero penitus amputanda. Eos enim, qui vel secundas nuptias iniverunt, vel viduarum se coniugio sociarunt nec apostolica, nec legalis auctoritas sacerdotium obtinere permittit¹³; et multo magis illum, si fuerit in vestro iudicio confutatus, qui¹⁴, sicut ad nos relatum est, duarum simul est maritus uxorum, vel illum, qui ab uxore dimissus¹⁵ alteram duxisse perhibetur¹⁶. Caeteros vero, quorum provectione hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad

Rules emeritis, novantibus in episcoporum electione non praeferenti.

Mercede pro meritis non reddita, omnis ecclesiastica di-

Pontifex superbum iudicium agens presumptum in disciplina dissolvitur.

Bigamos, viduarumque maritos ab episcopatu depulsi.

Antisistens laicis assumptis, licet nuptiis, perferitur.

1 C. 8, dist. 61.

2 II Tim. II. — « Al. dicit » . Baller. I. c.

3 « Quaedam mss. Vat. delent ut » . Baller. I. c.

4 « Dividitur » . Cacciar. I. c.

5 « Nec qui pretiosorum, idem est usus et vilium » Cacc. I. c. Al. aliter legunt. Vid. Baller. I. c.

6 « Figurantur » . Cacciar. I. c. Aptius, opinor, n. lectio.

7 « Aliquot mss. popularum » . Ball. col. 664. C. 47, caus. I, q. 7.

8 « Al. aptissimae » . Baller. I. c.

10 « In ordinatores eorum digna districtione moveamur? » . Cacciar. I. c. cum mss.

11 Ps. xxiv, 10.

12 « Quae constat non unius esse mensurae, quaedam definiamus utcumque toleranda, etc. » Cacciar. pag. 5.

13 « Ms. Vercell. cum. Iustello obtendere » . Baller. I. c. Ad orat. context. connrinnus videtur.

14 Cacciar. I. c. omittit qui. Certe mendo typographico.

15 « Qui prima uxore dimissa » . Cacc. I. c., ubi refert aliam lectionem sane nostrae cohaerentem qui a prima uxore dimissus.

16 « In Quesnello additur privandum honore decernimus » . Baller. I. c. Eadem verba et apud Cacciar. recurring, nec quidem inepte.

maniter: attamen caetera statuta non resolvit.

officium episcopale delecti sunt, neque ex hoc quod uxores habent¹, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotum tenere permittimus, non praedicantes Apostolicae Sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas resolventes², quibus salubriter constitutum est, ne primum, aut secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum quibuslibet suffragiis suffultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitimam augmenta perveniat. Quod enim nunc utrumque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id, quod omnino interdiximus, usurparit³; quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, neque quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit amplius impune committi.

Peccati veniale delinquendi licentiam non quam praebet.

Donatum Novatianorum episcopum ad fidem conversum in eius sede relinquit.

Maximum ob illicitam ordinationem episcopali non exuit dignitatem.

Aggari, ac Tyberiani causa

CAP. VI⁴. Donatum autem Salicinensem ex Novatianis⁵ cum sua, ut comperimus, plebe conversum, ita dominico gregi volumus praesidere, ut libellum fidei suae ad nos meminerit dirigendum, quo et Novatiani dogmatis damnet errorem, et plenissime confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico licet⁶ reprehensibiliter ordinatum, tamen si donatista iam non est, et a spiritu schismatice pravitatis alienus, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate; ita ut et ipse libello ad nos edito catholicum se esse manifestet.

CAP. VII. De Aggari vero et Tyberiano, quorum a caeteris, qui ex laicis ordinati

sunt, in hoc causa diversa est, quod eorum ordinationi atroces tumultus, et saevae seditiones memorantur esse famulatae, vestro iudicio cuncta commisimus: ut relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit, scire possimus.

CAP. VIII. Illae⁷ autem familiae Dei, quae integritatem pudoris oppressione barbarica perdidit, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia sua, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quavis enim omne peccatum ex voluntate nascitur, et potuerit corruptione carnis mens invicta⁸ non pollui; minus tamen hoc eis oberit, si quod potuerunt animo non amittere, doleant se vel corpore perdidisse.

Sacrae virginis per vim violatae sese integris non audeant comparare.

Carnis corruptione mens invicta non polluitur.

CAP. IX. Cum itaque⁹ de omnibus fere, quae fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissime dilectionem vestram per David fratrem et coepiscopum nostrum, qui et sacerdotii merito nobis est probatus et moribus, videatis instructam; superest, fratres, ut concorditer¹⁰ salubres suscipiatis hortatus, et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus¹¹ pareatis¹², et in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari. Quae enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta posthac

Sacerd. canonum curam vehementius commendat.

1 * Al. habeant ». Ballerin. l. c.

2 Cacciari cum edit. decurtata nec praecessorum nostrorum, nostrisque decretis, quibus etc.

3 « Edit. decurtata usurpare praesumpsit ». Ballerin. col. 665.

4 Cacciari cum editione decurtata hic ponit capita, quae Ballerinii habent sub. nn. ix, x.

5 « Cod. Barber. Saiensem ex Novatiano, et in marg. Saiacensem. Cod. Florent. Saiacensem ». Ballerin. l. c.

6 « Ms. Vat. omittit licet, et paulo post tamen ». Ballerin. l. c.

7 C. 14, caus. 32, q. 5.

8 « Vet. edit. invita ». Ballerin. col. 666. Forte aptius.

9 Illae in edit. decurtata, quam et Cacciari sequitur, habentur cap. ii.

10 « Edit. decurtata et ms. Florent. concordie obedientia ». Ballerin. l. c.

11 « Cod. Angelicae institutionibus ». Ballerin. l. c.

12 « Edit. decurtata servatis ». Ballerin. l. c.

ultione ¹ plectamus, in eos specialius et propensius commovendi, qui in episcopis ordinandis sanctorum Patrum statuta neglexerint ², et quos refutare debuerant, consecraverint. Unde si episcopi talem consecraverint sacerdotem, qualem esse non liceat; etiamsi aliquo modo damnum proprii honoris evaserint, ordinationis ³ tamen ius ⁴ ulterius non habebunt, nec unquam ⁵ ei sacramento intererunt, quod, neglecto divino iudicio, immerito praestiterunt.

CAP. X. Illud sane ⁶, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta servari, ut non in quibuslibet ⁷ locis, neque in quibuscunque castellis, et ubi ante non fuerunt, episcopi consecrentur: cum, ubi minores sunt plebes, minoresque conventus, presbyterorum cura sufficiat; episcopalia autem gubernacula nonnisi maioribus populis, et frequentioribus civitatibus oporteat praesidere; ne, quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuerunt ⁸, viculis et possessionibus, vel obscuris et solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium; et honor, cui debent excellentiora committi, ipsa sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua diocesi Restitutus episcopus factum esse causatus est, et rationabiliter postulavit, ut si episcopi eorum locorum, in quibus non deberant ordinari, hu-

mana conditione decesserint, loca ipsa ad ius eiusdem antistitis ⁹, cui olim propria, vel contigua fuerunt, revertantur. Et inutile est, ut sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinantis facilitate superflua multiplicatione minuatur ¹⁰.

CAP. XI. De his autem, quae in sacro virginitatis proposito constitutae, ut superius dictum est, barbaricam pertulere violentiam, et integritatem pudoris non animo, sed corpore perdidierunt; ea nobis videtur servanda moderatio, ut neque in viduarum decediantur gradum, nec in sacrarum et perseverantium virginum numero censeantur: quibus, si in moribus virginalibus ¹¹ perseverant, et castimoniae soliditatem mente custodiunt, sacramentorum ¹² non est neganda communio; quia iniustum est illas in eo vel argui, vel notari, quod non voluntas amisit, sed vis hostilis eripuit.

CAP. XII. Caussam quoque Lupicini episcopi illic iubemus audiri, cui multum et saepius postulanti communionem hac ratione reddidimus ¹³, quoniam cum ad nostrum iudicium provocasset, immerito eum pendente negotio a communione videbamus fuisse suspensum. Adiectum etiam illud est, quod huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in praesenti positus, aut confutatus, aut certe confessus ¹⁴ iustae posset subiacere sen-

Episcopali dignitas ipsa sui copia minuitur.

Sacris virginibus Vandalorum furore violatis sacramentorum communio non deneganda.

De Lupicini causa consilium suum aperit.

Quisvis metropolitam inmeritum sacrum antistitem suo privilegio privandus.

Sedes episcopales nonnisi in free puenioribus civitatibus erigendae.

Secus erectae, quando vacaverint, cessant.

¹ « Ms. Vercell. et Iustell. *iusta postulatione*, forte pro *post ultione* ». Baller. l. c.; Cacciari, pag. 6, post *hanc ultione*.

² « Al. *neglexerant*, et mox *consecraverunt* ». Ballerin. col. 667.

³ « Ms. Sepor. *consecrationis* ». Ballerin. l. c.

⁴ « Tres codd. *ordinationis tamen eius ulterius licentiam non habebunt* ». Ballerin. l. c.

⁵ Cacciari l. c. delet *unquam*.

⁶ C. l. dist. 80.

⁷ « *Quibuscunque*, et dein *quibuslibet* ». Cacciari, l. c.

⁸ Cacciari. cum al. *vetuerant*.

⁹ « Al. *ad ius eius antistitis redigantur, cuius*

fuerant antepriora. Quid. codd. pro *redigantur* habent *redeant*; al. *propria* pro *priora* ». Ballerin. l. c.

¹⁰ Cacciari. cum decurt. edit. *minuitur*. Ad sensum forte aptius.

¹¹ Cacciari. pag. 7 cum edit. *si in omnibus virginalibus observationibus*.

¹² « *Vox sacramentorum* abest a ms. Florent ». Ballerin. col. 668.

¹³ « Duo mss. et Iustellus *reddimur* ». Ballerin. l. c. Forte mendose pro *reddimus*.

¹⁴ « Duo mss. *confusus* ». Ballerin. l. c. Rectius, uti videtur, n. lectio.

tentiae, ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecratur, acciperet ¹.

CAP. XIII. Si quae vero ² aliae emergerint causae, quae ad statum ecclesiasticum, et ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore Domini volumus ³ ventilentur, et de componendis atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea, quae iuxta ecclesiasticum morem iuste et rationabiliter fuerint definita, nostra quoque sententia roborentur ⁴.

Causis in futurum habendis consult.

Anastasio maiores causas deferendae.

EPISTOLA VII^a

Illyrici metropolitae de eorum obedientia gratulatus ad eundem synodi necessitatem ostendit, eosque monet, ne pro lubitu episcopos ordinent, alteriusve antistitis clericum sibi vindicent.

Dilectissimis fratribus Senecioni, Caroso, Theodulo, Lucae, Antiocho et Vigilantio, metropolitanis per Illyrici provincias constitutis, Leo.

De metropolitano obedientia gratulatur.

CAP. I. Grato animo epistolas nostras a vestra dilectione susceptas recurrentis paginae sermo testatur est, quas nos pro Ecclesiarum statu et pacis solliciti, ne quid novella praesumptio erroris afferret, noscimus direxisse: volentes a sacerdotibus Domini custodiri, quae Sedis Apostolicae

auctoritas crebro constituit; scilicet ut per Illyricum Ecclesiae constitutae ad curam fratris et coepiscopi nostri Anastasii Thessalonicensis urbis antistitis pertinerent. Ut si quae maiores inter episcopos causae sunt, quae in provinciis suis nequeant terminari, ad eius notitiam referantur, et eodem arbitro ⁵, sub divini timore iudicii, componantur. Servetur hic ordo sacerdotali concordiae profuturus, ut Ecclesiae Domini concordia, quemadmodum cupimus, consilio construantur, et nullum, insidiante diabolo, aditum possit praebere dissensio, per quam valeat dissipare, quae nos magno studio habita cupimus moderatione connectere.

CAP. II. Invitati fratres in causis maximis, et quae intra provincias suas finiri ⁶ nequeant, terminandae, si nulla gravi necessitate retinentur, fratrum studium ⁷ pro Ecclesiae utilitate non denegent: maxime cum moderatio nostra providerit ut non frequens, neque pro levibus causis conveniendi necessitas indicatur: et binos ternosve episcopos de singulis provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis, quod multis esset onerosum; atque ita efficiatur studio caritatis, ut sacerdotalis tractatus ea, quae ad disciplinam possunt ecclesiasticam pertinere, Sancto sibi Spiritu revelante, constituat. Id enim nos volentes quorumdam inobedientiam iusta coercionem corrigere vestra noverit dilectio definisse, ut quisquis superbo animo, cum nulla corporis vel causae fuerit necessitate detentus, fratrum saepius

Synodo provinciali quibus episcopis fuerit convocatis, accedat.

Illius coeunda quamam modum, quae causae.

Sancta synodus Divino Spiritu afflatur.

Illic, qui pro libidine desit, esto indicandus.

1 Cacciar. l. c. cum edit. exciperet.

2 « Edit. omittunt vero » Ballerin. l. c.

3 « Ms. Florent. delet volumus ». Ballerin. col. 669.

4 Dat. 10 august. ann. 442 iuxta Cacciar.; sec. autem Ballerinos circa an. 446, de quo J. flé in *Regest. Rom. Pontif.* dubius haeret.

5 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I col. 677, et seqq.

6 « Per Achaïam ». Cacciar. et edit. cum cod. Barberin. apud Ballerin. l. c., qui hanc lectionem non probant.

7 « Arbitrio ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 18.

8 « Finire ». Cacciar. l. c.

9 « Ms. Barber. corrupte fraternalis studios. Holstenius correxit *fraternalis se studio* ». Ballerin. col. 678.

voluerit vitare conventum, se sciat esse indicandum.

CAP. III Et quia memorati fratris nostri sollicita relatione cognovimus, Achaiae provinciae metropolitanum illicitas et constitutis Patrum nostrisque auctoritatibus interdictas ordinationes saepe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut, Theopensis invitis et repugnantibus, incongnitum et ante non visum episcopum consecraret; nulli¹ prorsus metropolitano hoc licere permittimus, ut suo tantum arbitrio, sine cleri et plebis assensu quemquam ordinet sacerdotem; sed eum Ecclesiae Dei praeficiat, quem totius civitatis consensus elegerit. Ut itaque nos desides non sumus in monendo quae custodiri debeant, quaeque vitari, ita in exequendis illis atque servandis neminem esse patimur negligentem: cum custodientem talia² laus dignissima comitetur, et fructus, ut speramus a Domino, uberior obsequatur³; devium vero et apostolicae constitutionis oblitum, obnoxium habitura sit et ecclesiastica et divina censura.

CAP. IV. Illud quoque pari observantia ad sacerdotalis concordiae vinculum ab omnibus volumus custodiri, ut nullus episcopus alterius episcopi clericum sibi audeat vindicare sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidentia scripta contineant: quoniam hoc et canonum definitivum auctoritas, et ipsa servandae unitatis ratio docet, ne omnis ordo ecclesiasticus per hanc licentiam efficiatur

instabilis. Alius itaque, fratres carissimi, quae a nobis pio⁴ mentis affectu decerni perspicitis, in pectora vestra descendant; ut nos, qui sollicite cupimus servare unitatem spiritus in vinculo pacis⁵, praeeptionis nostrae fructum percipiamus, et vestrae dilectionis operibus gratulemur. Volumus enim tam vestrum esse, quam nostrum est, ut per caritatis gratiam constituantur, quod nulla insidiantis diaboli arte violetur. Plenius vero observare debent, quae caveri ad ipsum fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium scriptissimus, eaque in vestram notitiam literis ipsius volumus pervenire: a quibus fraternitatem vestram noluit deviare, ut caritatem dominicam, custodita Patrum sanctione, servemus. Data octavo idus ianuarii, Actio III et Symmacho viris clarissimis consulibus.

Dat. die 6 ian. an. 446.

EPISTOLA VIII.

Foron r. darguit, quod Episcopum ceteris consecrandis anteponat, ac summi cuique gradum pro ordinationis tempore vindicat.

Dilectissimo fratri Doro⁷ Leo episcopus.

CAP. I. Iudicium⁸, quod de te sperabamus, dolemus⁹ esse frustratum, quando¹⁰ ea te commisisse perspicimus, quae omnem ecclesiasticae sanctionis regulam culpabili novitate foedarent¹¹: cum plenissime no-

Canonum en-
stadium emite
commen-ta.

Episcopus ad
habitu eligere
metropolitanus in-
terdictum.

Canonum vio-
lator in e-n-
ram incedit e-
clasticam et
divinam.

Nullus episcopus
alterius diocesis
clericum sibi
arrogat.

Ecclesia in-
stabilita per eum
delet violari, a
quo fuerint en-
stodientia.

¹ Cacciar. l. c., pag. 59 cum edit. *illi*; quam vocem sine causa Holstenius genuinae cod. lectioni, *nulli*, substituit. Vid. Ballerin. l. c.

² « In Quesnelli edit. errore typograph. *talis* ». Ballerin. col. 589. Hunc errorem exscripsit etiam Cacciar. l. c.

³ « Corrigendum videtur *subsequatur* ». Ballerin. l. c. Apte quidem.

⁴ « Ques. ell. cum Holsten. *piae* ». Baller. l. c. Holstenium secutus est et Cacciar. pag. 60, l. c.

⁵ Ephes. iv, 3.

⁶ Ex Balleriniis *Opp. S. Leonis* tom. 1, col.

732. Ibi titulum gerit *Ad Dorum Benevolentium episcopum*; et al. addit *Obiurgationis epistola*. Vid. Ballerin. l. c.

⁷ Quidam codd. habent ad *Theodorum*; al. *Dorotheum*; al. *Dorolacum*, seu *Dorotheum* ex amanuensium vitio pro *Doro Leo*. Vid. Ballerin. l. c., et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 87.

⁸ « Al. *iudicium nostrum* ». Baller. col. 733.

⁹ « Al. *nollemus* ». Ballerin. *ibid.*

¹⁰ « Vat. codd. 542, 544 *quoniam* ». Cacciar. loc. cit.

¹¹ « Duo codd. Quesnel. *violarent* ». Baller. *ibid.*

veris quanta sollicitudine per omnes Domini Ecclesias paternorum velimus canonum praecepta servari¹, et hanc maxime curam ad sacerdotes universarum plebium pertinere, ut sanctorum constitutionum regulae nullis corrumpantur excessibus. Unde miramur te, quem auctoritatum Apostolicae Sedis observantissimum esse convenerat, tam negligenter, ac potius insolenter egisse, ut traditarum tibi legum non custos, sed transgressor existeres. Libello etenim Pauli presbyteri tui, qui in subditis habetur, cognovimus, apud te novo ambitu foedoque colludio² presbyterii ordinem fuisse turbatum ita, ut unius festina et immatura proectio, quaedam eorum deiectione facta sit, quorum honorem aetas commendabat³, et nulla culpa minuebat. Quod si ambientis intentio, aut imperita faventium studia id, quod numquam habuit consuetudo, poscebant, ut incipiens emeritis, et novellus praeferretur antiquis, tuae fuerat industriae atque doctrinae, ut iniusta petentium desideria rationabili auctoritate cohiberes: ne quem sacerdotali⁴ prope provehebas honore, ad iniuriam eorum, quibus sociabatur, inciperet, minorque⁵

Paulus presbyter Beneventanus munera et no gradu turbatus.

Repr. hendi- tur hoc, quod iniquum factus non impeditur.

se fieret, dum in illo non humilitatis virtus, sed elationis⁶ vitium roboraretur. Neque enim ignorabas dixisse Dominum, quod *qui se humiliat, exaltabitur, qui vero se exaltat, humiliabitur*⁷; eundemque dixisse⁸: *Vos autem quaeritis de pusillo crescere, et de maiore⁹ minores esse*¹⁰. Utrumque enim inordinatum, utrumque praeposterum est, et omnis laborum fructus aufertur, omnis meritorum mensura vacuatur, si tantum quis assequitur dignitatis, quantum adulationis obtinuit; ut cupiditas eminendi non solum superbientem minuat, sed etiam conniventem. Si vero, ut asseritur, primi secundique presbyteri circa Episcopium¹¹ sibimet praeponendum tanta huic¹² assentalio fuit, ut illum cum sui dedecore poscerent honorari, ne hoc quidem illis proprio iudicio deicientibus tribui debuit, quod volebant; quia¹³ tam miserae voluntati dignius te¹⁴ fuerat obviare, quam cedere. Deformis autem et ignava subiectio bene sibi consciis, et non irritam facientibus gratiam Dei praeiudicare non potuit¹⁵, ut primatus suos quocumque commercio in alterutrum transferentes subsequentium¹⁶ suorum minuerent¹⁷

Dignitates ex meritis, non ex adulatione obtinentur.

Inique praepositus caeterorum dignitatem non imminuit.

1 « Tres codd. *servare* ». Cacciar. l. c. Mendo quidem typographico.

2 Pleraque mss. *collutio*; sed codd. melioris notae *colludio*. Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Sane *collutio* nec syntaxis respondet.

3 « Al. quos aetas commendabat; al. quos et aetas etc.; al. quorum aetas ordinem commendabat ». Ballerin. l. c. Cacciar. autem l. c. legit *quos aetas ordinem commendabat*; sed advertit, vocem *ordinem* in Vatt. 542, 544 desiderari. Certe expungenda, ubi quos aetas habetur.

4 « Al. in sacerdotali; al. in sacerdotalium... honorem; al. in sacerdotio; al. ne quem sacerdotio provehebas ». Ballerin. l. c.

5 « Edit. cum quibusd. mss., praemisso puncto, habent corrupte *Miror quis fieret* ». Ballerin. l. c.

6 « Al. furoris aut fortioris ». Baller. l. c.

7 Luc. xiv 11, et xviii 14. Attamen apud vulg. edit. verborum ordo inverse legitur.

8 « Edit. cum Vat. 541 interserunt verba Mat-

thaei, xx 26, 27: *Quicumque vult inter vos maior fieri, sit vester minister; et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Vos autem quaeritis, etc.* ». Ballerin. l. c.

9 Cacciar. pag. 68 et de honore. Sane mel. n. lect.

10 Ex multis Evangel. antiquiss. exemplar., quorum quaedam ipsius Leonis aetat. creduntur praecedere, clare liquet, haec verba in Evangelii Matth. textu cap. xx inter versus vulgat. edit. 28, et 29 olim fuisse inserta. Vid. Ball. l. c.

11 « Tria mss. *Episcopium*; alia duo *Episcopium presbyterum* ». Ballerin. col. 736.

12 « Codex Sessor. delet *huic* ». Ballerin. l. c.

13 Cacciar. l. c. cum edit. cui.

14 Cacciar. l. c. ordine inverso, *te dignius*.

15 « Duo mss. *non poterit* ». Ballerin. l. c.

16 « Codd. Vat. 542, 544, *observantur* ». Cacciar. l. c.

17 « Cod. Sessor. *minuerint et anteposuerint* ». Ballerin. l. c. At *minuerint* ad syntaxim apte.

dignitatem, et quia ultimum sibi anteposuerant, caeteris praeemineret ¹.

CAP. II. Praedicti igitur presbyteri, qui indignos se honoris sui ordine sunt professi, licet privari etiam sacerdotio mererentur; tamen, ut eis pro Apostolicae Sedis pietate parcat, ultimi inter omnes Ecclesiae presbyteros habeantur; et, ut iudicii sui sententiam ferant, inferiores etiam illo erunt, quem propria sententia sibi innot praeulere: caeteris omnibus presbyteris in eo ordine permanentibus, quem unicuique ordinationis suae tempus adscripsit ². Nec quisquam praeter praedictos duos imminutae dignitatis patiat in iuriam, sed in eorum tantummodo statum hoc recurat opprobrium, qui novello et immature ordinato inferiores fieri delegerunt, ut illam evangelicam sententiam ad se sentiant pertinere, qua dicitur: *Quo iudicio iudicaveritis, iudicabitur de vobis* ³; et *qua mensura mensi fueritis, ealem remettebitur vobis* ⁴. Paulus vero presbyter ordinem suum, de quo laudabili firmitate non cessit, obtineat, ne alterius aliquid in cuiusquam praesumatur iniuriam; ita ut dilectio tua, quam non immerito tota facti huius pulsat invidia, hoc saltem remedio curare se properet, ut sine dilatione ⁵ haec, quae decernimus, tradantur effectui: ne si

iterato ad nos imploratio iusta confugerit, necesse sit severius commoveri; cum his, quae male sunt facta, correctis, malum redintegrare disciplinam, quam augere vindictam. Executionem vero praeceptionum nostrarum fratri et coepiscopo nostro Iulio ⁶ commisisse nos noveris, ut omnia illico ⁷, quemadmodum constituimus, roborentur. Data vii idus martii ⁸, Posthumiano viro clarissimo consule.

Dat. die 8 martii 448.

EPISTOLA IX ⁹.

Eutychen laudat, quod de Nestoriana haeresi iterum serpente ad ipsum diligenter retulerit.

Dilectissimo ¹⁰ filio Eutichi praesbytero
Leo episcopus.

Ad notitiam nostram tuae dilectionis epistola ¹¹ retulisti, quod Nestoriana haeresis quorundam rursus studiis pullularet. Sollicitudinem tuam ex hac parte nobis placuisse rescribimus. Quoniam index animi tui est sermo, quem sumpsimus; unde non ambigas ¹², auctorem catholicae fidei Dominum tibi in omnibus affuturum. Nos autem cum plenius, quorum hoc improbitate ¹³ fiat, potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante Domino, providere, quatenus nefandum virus, dudumque

Eutychis in litteris mittendis sollicitudo.

S. Leonis studium pro Nestoriana haeresi eradictus excellenda.

1 « Id. cod. Sess. quia ultimum sibi anteposuerunt, ut cum ceteris praemineret. Edit. autem cum quibusd. mss. et quem ultimum etc. » Ballerin. I. c.

2 « Tres codd. adscribit ». Ballerin. I. c. et Cacciari pag. 89.

3 Matth. vii, 2. Apud vulg. edit. verba leguntur paululum immutata.

4 Marc. iv, 24; et Luc. vi, 38. Apud vulg. edit. idem ac superius notand. recurrit.

5 Cacciari. cum vulg. et plerisq. mss. sine dissimulatione. Aptius ad context. n. lect.

6 « Quidam codd. Iuliano ». Ballerin. I. c.

7 « Al. illi ». Ballerin. I. c. Corrupte quidem.

8 « Al. data idus Martii; cod. Vat. 543 idus Mai ». Ballerin. I. c. et Cacciari pag. 89. Jaffé op. cit. nobiscum cohaeret.

9 Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 737. Ibi titulum habet. Ad Eutychen Constantinopolitanum abbatem, et nonnulli codd. apud Ballerin. I. c. addunt adversus Nestorianam haeresim.

10 « Quidam codd. pressius inhaerentes voci graecae *ποβεωτατος* habent desiderantissimo (forte desideratissimo) ». Ballerin. I. c.

11 « Al. litteris ». Ballerin. I. c. et Cacciari Opp. S. Leonis part. II, pag. 90.

12 « Al. non ambigimus, vel ambigis ». Ballerin. col. 738 et Cacciari. I. c. Sed *ambigis* opinor expungendum.

13 « Al. inopportunitate, vel melius pravitate ». Ballerin. I. c.

Qui esse honoris sui indignos probare, in ultimum locum deiciantur.

Caeteri innot tempus ordinationis gradum suum servant.

Pauli presbyteri laudabilis firmitas et praeminum.

damnatum radicibus possit exlingui. Deus te custodiat incolumem, dilectissime fili ¹.

Data kalendis Iunii, Posthumiano et Zenone viris clarissimis consulibus.

Dat. I Iun. an 418.

EPISTOLA X ².

A Flaviano causam exquirat, cur Eutyches ab Ecclesia fuerit dictus.

Dilectissimo fratri Flaviano episcopo
Leo episcopus.

Flaviani siler-
tium ubiurgat.

CAP. I. Cum christianissimus et clementissimus imperator sancta et laudabili fide ³ pro Ecclesiae catholicae pace sollicitus ad nos scripta transmiserit de his, quae apud vos perturbationis strepitum commoverunt, miramur fraternitatem tuam quidquid ⁴ illud scandali fuit nobis silere potuisse; et non potius procurasse ut primitus nos insinuatio ⁵ tuae relationis instrueret, ne de rerum gestarum fide possemus ambigere. Accepimus enim ⁶ libellum Eutychis ⁷ presbyteri, qui se queritur, accusante Eusebio episcopo, immerito communione privatum; maxime cum evocatum ⁸ se adfuisse testetur, nec suam ⁹ praesentium denegasse ¹⁰; adeo ut

Eutychis ad
Sed. Ap. appel-
latus.

in ipso iudicio libellum appellationis ¹¹ se asserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum ¹²; quia ratione compulsus sit, ut contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus, nondum agnoscimus qua iustitia a communione Ecclesiae fuerit separatus. Sed respicientes ad causam facti tui nosse volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri: quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, nihil possumus, incognitis rebus, in cuiusquam partis praedictum definire, priusquam universa, quae gesta sunt, veraciter audiamus.

CAP. II. Et ideo fraternitas tua per idoneam maxime aptamque personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emergerit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et ecclesiastica ¹³ moderatio et religiosa piissimi ¹⁴ principis fides multam nobis sollicitudinem christianae pacis inducunt ¹⁵: ut, amputatis dissensionibus, fides catholica inviolata servetur, et his, qui prava defendunt, ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, cum memo-

Causae peni-
tus cognoscen-
dae necessitas
et sollicitudo.

1 « Quidam codd. *Deus te salvum custodiat, desideratissime fili* ». Baller. et Cacciar. II. cc.

2 Ex edit. Ballerian. *Opp. S. Leonis*, tom. 1, col. 762. « In codd. Vat. habet hunc titulum *Epistola Ss. archiepiscopi Romae Leonis ad Flavianum archiep. C. politanum, ubi quaerit quid Eutyches contra catholicam fidem sentiens a communione Ecclesiae ab eo fuerit separatus*. Surius autem cum Raynaudo edidit: *ubi quaerit, cur Eutyches a communione Ecclesiae fuerit separatus* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 91.

3 « Plures codd. *sanctae et laudabilis fidei* ». Cacciar. I. c. pag. 92.

4 « Quesn. II. *quid*, sed contra fidem tum codd. tum edit. ». Baller. et Cacciar. II. cc.

5 « Nonnulli. codd. *addunt magis* ». Baller. I. c.

6 Cacciar. I. c. *etenim*.

7 Cacciar. *Eutychetis*.

8 « Quesnell. cum. quibusd. codd. *vocatum* ». Baller. col. 763.

9 Cacciar. I. c. cum. aliis *sui*.

10 « Quesnell. cum duob. codd. *denegasset* ». Baller. I. c.

11 « Al. *addunt suae* ». Baller. I. c.

12 « Quesnell. contra fidem codd. *susceptam* ». Baller. col. 764.

13 « Nonnulli codd. *Ecclesiae* ». Baller. I. c. et Cacciar. pag. 93.

14 « Aliq. codd. *religiosissimi* ». Baller. I. c.

15 « Quidam codd. *inducunt* ». Baller. et Cacciar. II. cc. Recte n. lectio.

In fidei causis
defendenda ve-
ritas, at chari-
tas servanda.

Flavianum ur-
get, ut plene ac-
ciliende de tan-
to referat nego-
tio.

ratus presbyter libello proprio sit profes-
sus, paratum se esse ad corrigendum, si
quid in se inventum fuerit, quod repre-
hensione sit dignum. Decet enim in tali-
bus causis hoc maxime provideri, ut sine
strepitu concertationum ¹ et custodiatur
caritas et veritas defendatur ². Et ideo
quia dilectio tua de tanta causa nos vi-
det necessario esse sollicitos, quam plen-
issime et lucide universa nobis, quod
ante ³ facere debuit, indicare festinat, ne
inter assertiones partium aliqua ambigui-
tate fallamur, et ⁴ dissensio, quae in suis
initis abolenda est, nutriatur: cum in
corde nostro ea observantia, Deo inspi-
rante, permaneat, ne constitutiones ve-
nerabilium Patrum divinitus roboratae,
et ad soliditatem fidei pertinentes, prava
cuiusquam interpretatione violentur. Deus
te incolumem custodiat, frater carissime.

Data duodecimo kalendas martii ⁵, As-
turio ⁶ et Protogene viris clarissimis con-
sulis.

Dat. die 18 febr., an. 449.

EPISTOLA XI⁷.

*Theodosii litteris de causa Eutychieis
rescribit.*

Leo episcopus Theodosio Augusto.

Cap. I. Quantum praesidii Dominus Ec-
clesiae suae in fide vestrae clementiae

praeparavit, his etiam litteris quas ad me
misistis, ostenditur: ut vobis non solum
regium, sed etiam sacerdotalem inesse
animum gaudeamus. Siquidem, praeter
imperiales et publicas curas, piissimam
sollicitudinem christianae religionis ha-
betis ⁸, ne scilicet in populo Dei aut schis-
mata aut haereses aut ulla scandala con-
valescant: quia tunc est optimus regni
vestri status, quando sempiternae et in-
commutabili Trinitati in ⁹ unius divinitatis
confessione servitur ¹⁰. Quid autem in
Constantinopolitana Ecclesia perturbatio-
nis ¹¹ acciderit, quod ita fratrem et coe-
piscopum meum ¹² Flavianum potuerit
commovere, ut Eutychem presbyterum
communione privaret, nondum potui ¹³
evidenter agnoscere ¹⁴. Quamvis enim
praedictus ¹⁵ presbyter ad Sedem Apostoli-
cam per libellum doloris sui querimoniam
miserit, breviter tamen aliqua praelibavit,
asserens se Nicaenae synodi constituta
servantem, frustra in fidei diversitate cul-
patum.

Cap. II. Eusebii autem episcopi accu-
satoris eius libellus, cuius exemplaria ad
nos memoratus presbyter misit, de obie-
ctionum evidentia nihil habebat: et cum
presbytero haereseos crimen intenderet,
quem tamen in eo sensum argueret, non
evidenter expressit, quamvis et ipse epi-
scopus Nicaenae synodi profiteretur ¹⁶ se
inhaerere ¹⁷ decretis: propter quod non

Mira Theodo-
sio in Ecclesiam
sollicitudo.

Tum optimus
est regni status,
quum Deo ser-
vitur in fidei u-
nitate.

Eutyches ad
Sedem Aposto-
licam appella-
vit.

Quid in eo sit
criminis ex ac-
cusatoris libello
non satis liquet.

omnium primus et synopsis descripsit, et
epistolam in duo capita divisit.

8 « Mss. Ratisponens. habetis ». Baller. I. c.

9 « Al. omittunt in » Ballerin. I. c.

10 Cacciar. I. c. ex codd. Vat. addit *glorio-
sissime*.

11 « Cod. Ratispon. *turbationis* ». Baller. I. c.

12 « Al. nostrum ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

13 « Al. *potuimus* ». Baller. et Cacciar. II. cc.

14 Cacciar. I. c. *cognoscere*.

15 Cacciar. I. c. *memoratus*.

16 « Al. *profiteatur* ». Ballerin. I. c.

17 « Cod. Vat. 544 *adhaerere* ». Cacciar. I. c.

1 Cacciar. I. c. *concertantium*.

2 Cacciar. cum plerisq. codd. et edit. addit
frater carissime.

3 Cacciar. I. c. *antea*.

4 « Vat. 5845 addit *inde*. » Baller. col. 765.

5 « Mendose quidam codd. *mai* ». Ballerin.
loc. cit.

6 Cacciar. I. c. *Asterio*.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 767. « Nullam prorsus (inquit Cacciar. Opp.
S. Leonis part. II, pag. 94) mss. codices huius
epistolae praefervit *synopsis*, nullamque ca-
pitum *divisionem*. . . . Quesnellus ergo forte

App. Bull. Rom. — Vol. I.

Leo concilii
acta a Flaviano
expectat.

habuimus unde aliquid ¹ plenius disce-
remus ². Et quia causae meritum, fidei
ratio et laudabilis sollicitudo vestrae pie-
tatis exigit ³, necesse est iam locum sub-
reptionibus non patere; sed prius, de qui-
bus eum aestimat arguendum, instrui
nos oportet, ut possit congrue de bene
cognitis iudicari. Ad praedictum autem
episcopum litteras dedi ⁴, quibus mihi dis-
plicere cognosceret, quod ea, quae in tanta
caussa gesta fuerant, etiam nunc silentio
detineret ⁵, cum studere debuerit primi-
tus nobis cuncta reserare: quem credimus
vel post admonitionem omnia ad nostram
notitiam relaturum; ut, in lucem ductis
his, quae adhuc videntur occulta, id quod
evangelicae et apostolicae doctrinae con-
venit, iudicetur.

Data xii kalend. martii, Asturio ⁶ et
Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 18 febr., an. 449 ⁷.

EPISTOLA XII ⁸.

*Flaviani litteras de Eutychis causa a se
acceptas enunciat, eique suae auctori-
tatis praesidium promittit.*

Leo Flaviano episcopo Constantinopolitano.

Flaviani litte-
rae sibi tradi-
tae.

Pervenisse ad nos tuae dilectionis epi-
stolas ⁹, ut primum venientis filii nostri
honorabilis viri Rodani opportunitatem
reperimus, indicamus, quae nos de caussa

facere certiores, quam apud vos pravo
dolemus errore commotam. Quoniam ali-
ter de fide, quam convenit, hic, qui du-
dum religiosi videbatur propositi esse,
sentiret; quem a traditione catholica non
decuerat deviare, sed in eadem, quae
tenetur ab omnibus, credulitate persiste-
re. Verum de hac re plenius per eum,
qui ad nos tuae dilectionis portavit epi-
stolas, rescribimus ¹⁰, ut fraternitatem
tuam, quid de tota causa constitui debeat,
instruamus. Non enim patimur ¹¹ aut illum
in suae persuasionis pravitate persistere,
aut dilectionem tuam, quae, zelo fidei,
pravo et stulto resistit errori, diutina ad-
versae partis impugnatione turbari. Su-
praedictum vero filium nostrum, per quem
has epistolas dedimus, hac volumus, qua
dignum est, affectione suscipias, et eo ad
nos remeante rescribas.

Data duodecimo kalendas iunias, Astu-
rio ¹² et Protogene coss.

Dat die 21 maii, an. 449.

EPISTOLA XIII ¹³.

*Falsa Eutychis dogmata mirifice refellit,
quae si ipse damnaverit, absolvendum
admonet.*

Leo episcopus dilectissimo fratri Flaviano
Constantinopolitano episcopo.

CAP. I. Lectis dilectionis tuae litteris ¹⁴, Flaviani negli-
gentiam leviter arguit.

scripta de hoc negotio fuit, et xxii est apud
Ballerinos col. 751.

¹⁰ Nimirum sequenti epistola xiii.

¹¹ « Quesnellus contra fidem Griman. cod., ex
quo omnium primus hanc epistolam vulgavit, edi-
dit *patiemur* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* par. ii,
pag. 109. Hoc mendum et in edit. Ballerinorum,
qui Griman. codicem non viderunt, irrepit.

¹² Cacciar. l. c. Asterio.

¹³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom i,
col. 801. « Plerique codices vocant *Leonis re-
scriptum ad Flavianum*. In pluribus autem et
antiquissimis mss. haec inscriptio legitur: *Dile-
ctissimo fratri Flaviano Leo* ». Ballerin. l. c.

¹⁴ « Al. *epistolis* ». Ballerin. l. c.

¹⁵ « Al. *sed gestorum*; al. vero *sed et gesto-
rum* ». Ballerin. l. c. Mendose, ut videtur.

¹ « Al. *aliud*; al. autem omitt. *plenius* ». Baller. col. 768.

² « Al. *diceremus* ». Ballerin. l. c. Aptius ad sens. n. lectio.

³ « Al. *exegit* ». Ballerin. l. c. Forte mend. typographicum.

⁴ Inmitt Leo praec. epist. ad Flavianum pag. 24, col. 1.

⁵ « Al. *etiam nimio silentio reticeret*; al. *etiam nunc silentio reticeret* ». Ballerin. l. c. 6 Cacciar. pag. 95 Asterio.

⁷ Cacciar. tamen cum aliis tum mss. tum edit. habet *Data die kalendarum martii*, etc., idest prima die martii.

⁸ Ex edit. Ballerio. *Opp. S. Leonis* tom. i, col. 792.

⁹ Intellegit epistolam, quae primo a Flaviano

rum episcopali ordine recensito, tandem quid apud vos scandalum contra ¹ integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus: et quae prius videbantur occulta, nunc nobis reserata patuerunt. Quibus Eutyches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multum imprudens ², et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum ³ sit a Propheta: *Nobis intelligere, ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo*⁴. Quid autem ⁵ iniquius, quam impia ⁶ sapere, et sapientioribus doctioribusque non cedere? ⁷ Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam ⁸ veritatem aliquo impediuntur obscuro ⁹, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt: et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuere. Quam enim eruditionem de sacris novi et veteris Testamenti paginis acquisivit, qui ne ¹⁰ ipsius quidem symboli initia comprehendit? Et quod per totum mundum omnium regenerandorum ¹¹ voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur.

CAP. II. Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione ¹² sentire, nec volens ad promerendum intelligentiae

lumen in Sanctorum Scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam confessionem sollicito recepit ¹³ auditu, qua ¹⁴ fidelium universitas proficitur, credere se in Deum Patrem omnipotentem, et in Iesum Christum Filium eius unicum Dominum nostrum, qui natus est de Spiritu Sancto et ¹⁵ Maria Virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere haereticorum machinae destruuntur. Cum enim Deus et omnipotens et Pater credatur ¹⁶, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de aeterno natus est coaeternus; non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia: idem vero sempiterni Genitoris Unigenitus sempiternus natus est de Spiritu et Maria Virgine. Quae nativitas temporalis illi nativitati divinae et sempiternae nihil minuit, nihil contulit, sed totam ¹⁷ se reparando homini, qui erat deceptus, impendit: ut et mortem vinceret, et diabolum, qui mortem habebat imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet, et suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit de-

Vel e symboli
ioliis omnes fe-
re haereticos de-
struuntur.

Christi duplex
nativitas.

Incarnationis
necessitas.

Summa Euty-
chis impruden-
tia et ignoran-
tia.

Impia sapere,
et doctioribus
non credere in-
quisitum est.

In rebus fidei
magistri erroris
existunt, qui ve-
ritatis discipuli
non fuerunt.

Eutyches, in-
sapientiam gravi-
ter obiurgat.

1 Cacciar. *Opp. S. Leonis* par. II, pag. 415, cum antiquiss. Vat. cod. legit *scandali contigerit atque contra*, etc. et Ballerin. I. c. fatentur, haec in multis mss. legi, licet a pluribus absint.

2 « Veron. cod. *impudens* », Ballerin. I. c.

3 « Al. *praedictum* ». Ballerin. I. c. Ita legit et Cacciar. ex vetust. Vat. codd.

4 Ps. xxxv 4, 5.

5 Can. *Quid autem iniquus* 30. Caus. xxiv, quaest. 3.

6 « Cod. Ratispon. *iniqua* ». Ballerin. I. c. col. 803.

7 Cacciar. I. c. pag. 415 cum codd. Vat. *credere?*

8 « Sex codd. *ad agnoscendam* ». Ballerin. I. c. col. 804.

9 Cacciar. et nonnulli codd. melius *obstaculo*; quidam cod. *obscurum obstaculo*. Vid. Ballerin. I. c.

10 Cacciar. I. c. *qui nec*; cod. Vat. 1322 *sinec*. Vid. Ballerin. I. c.

11 « Aliq. cod. et edit. *regeneratorum* ». Ballerin. I. c. Sane aptius.

12 « Cod. Vat. 1341 *Quid de Verbo et Verbi Dei incarnatione* ». Cacciar. pag. 116.

13 « Quid mss. et edit. *apprehendisset* ». Ballerin. I. c.

14 Plures codd. *quam*. Ballerin. et Cacciar. II. cc. Rectius, opinor, n. lectio.

15 Cacciar. cum al. edit. et Vatic. codd. melius *ex*.

16 Cacciar. pag. 117 cum vulgat. et quibusd. mss. *et aeternus creditur Pater*. Vid. Ballerin. col. 805. Concinnius videtur ad orat. context.

17 Cacciar. I. c. cum plerisque vetustiss. codd. *totum*. Vid. et Ballerin. I. c. col. 806.

Maria ut Virgo
concepit, ita et
poperit.

tinere. Conceptus quippe est de Spiritu Sancto intra uterum Matris Virginis, quae illum ita¹, salva virginitate, edidit, quemadmodum, salva virginitate, concepit.

Duplex Christi
natura e sacra
litteris evinci-
tur.

Sed si de hoc christianae fidei fonte purissimo sincerum² intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuae veritatis oboeccatione sibi³ propria tenebrarat⁴, doctrinae se evangelicae subdidisset. Et dicente⁵ Matthaeo, *Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham*⁶, apostolicae quoque praedicationis expetisset instructum⁷. Et legens in epistola ad Romanos, *Paulus servus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Exangelium*⁸ *Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem*⁹, ad propheticas¹⁰ paginas piam sollicitudinem contulisset. Et inveniens¹¹ promissionem Dei ad Abraham dicentis, *In semine tuo benedicentur omnes gentes*¹², ne¹³ de huius seminis proprietate dubi-

talet, secutus fuisset Apostolum dicentem: *Abraham dictae sunt promissiones, et semini eius. Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo, quod est Christus*¹⁴. Isaiae quoque praedicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet*¹⁵, *et pariet filium, et vocabunt*¹⁶ *nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum*¹⁷, *nobiscum Deus*¹⁸. Eiusdemque Prophetiae fideliter verba legisset: *Puer natus est nobis, filius*¹⁹ *datus est nobis, cuius*²⁰ *potestas super humerum*²¹ *eius, et vocabunt*²² *nomen eius, magni consilii Angelus, Admirabilis, Consiliarius*²³, *Deus fortis, Princeps pacis, Pater futuri saeculi*²⁴. Nec frustatorie loquens²⁵, ita Verbum diceret carnem²⁶ factum, ut editus utero Virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit, Dominum nostrum²⁷ Iesum Christum non nostrae esse naturae²⁸, quia missus ad beatam Mariam²⁹

Annunciationis
verba frustra o-
biiciuntur.

1 Cacciar. l. c. *quae ita illum*.

2 « Cod. Ratisp. purissimum sincerum; melius Vat. purissimum sincerumque ». Ballerin. col. 808. Rectius tamen. n. lectio.

3 « Cod. Veron. 58, sibi met ». Ballerin. l. c.

4 « Quidam codd. et tenebrabat ». Ballerin. l. c.

5 Cacciar. l. c. cum plur. codd. omittit *Et*, et alia interpunctione habet subdidisset, dicente, etc. Quod nobis magis probatur.

6 Matth. i, 1.

7 « Cod. Vat. instrumentum ». Ballerin. l. c. Forte melius.

8 « Nonnulli codd. in Evangelio ». Ballerin. loc. cit. Vulg. edit. nobiscum legit.

9 Rom. i vv. 1, 2, 3.

10 Cacciar. pag. 118 cum edit. et plur. mss. ad propheticas quoque ». Vid. Ballerin. l. c.

11 Cacciar. l. c. contulisset et invenisset; cod., autem Vatic. 1322 inveniret. Vid. Cacciar. l. c.

12 Gen. xii, 3; et xlii, 18.

13 Cacciar. l. c. cum edit. et plerisque codd., puncto affixo post vocem gentes, habet *Et ne*. Vid. Ballerin. col. 809.

14 Gal. iii, 16, ubi apud vulg. edit. legit. qui est.

15 Cacciar. l. c. cum edit. concipiet. Vid. Ballerin. col. 810.

16 Cacciar. l. c. cum edit. vocabitur.

17 « Vat. cod. quod interpretatur ». Ballerin. l. c.

18 Isai. vii, 14; Matth. i, 23, ubi apud vulg. edit. legit. utero habebit.

19 Cacciar. cum plur. codd. et filius. Vid. Ballerin. l. c.

20 Cacciar. l. c. omittit cuius.

21 « Plur. codd. humeros ». Ballerin. l. c.

22 Cacciar. cum plur. codd. vocabitur. Vid. Ballerin. l. c.

23 « Voces admirabilis, consiliarius absunt a nonnull. codd. aequae ac a graeca interpretatione; cod. Veron. 58 addit *Dei filius* ». Ballerin. l. c.

24 Is. iv, 6, ubi vulg. edit. quaedam verba legit paululum immutata.

25 « Quatuor codd. apud Quens. frustratoria eloquens; prima autem eiusdem editio frustratorie ita loquens, Verbum etc. ». Ballerin. l. c.

26 « Cod. Vat. caro ». Cacciar. l. c.

27 « Tres codd. omittunt nostrum ». Ballerin. col. 811.

28 « Quatuor vet. codd. nostrae non esse naturae ». Ballerin. l. c.

29 « Cod. Veron. 58 beatam Virginem Mariam ». Ballerin. l. c.

semper Virginem ¹ Angelus ait: *Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et* ² *quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei* ³, ut quia conceptus Virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita ⁴ intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietates remotas sit generis. Foecunditate enim Virgini Spiritus Sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est; et aedificante sibi Sapientia domum ⁶, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* ⁷: hoc est, in ea carne, quam assumpsit ⁸ ex homine, et quam spiritus ⁹ vitae rationalis animavit.

CAP. III. Salva igitur proprietate utriusque naturae et substantiae ¹⁰, et in unam coeunte personam ¹¹, suscepta est a maiestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas: et ad resolvendum conditionis nostrae debitum, natura inviolabilis naturae est unita passibili; ut, quod nostris remediis ¹² congruebat, unus atque idem mediator Dei et hominum homo Iesus Christus, et mori posset ¹³ ex uno, et mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaue na-

tura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quae in nobis ab initio Creator condidit, et quae reparanda suscepit. Nam illa, quae deceptor intulit, et homo deceptus admisit ¹⁴, nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens: quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem praebuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem ¹⁵ in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: et sicut formam servi Dei forma non admittit ¹⁶, ita formam Dei servi formam non minuit ¹⁷. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de praevaricatoris ¹⁸ consortio invenisse solatium; Deum quoque, iustitiae exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore ¹⁹ condiderat, propriam mutasse sententiam: opus

Christus humanas infirmitates, at peccati vestigium non subiit.

Ut servi formam Dei forma non admittit, ita Dei formam servi forma non minuit.

1 « Plur. codd. omitt. *semper Virginem* ». Ballerin. l. c.

2 « Pauci quidam codd. omittunt partic. *et* ». Ballerin. l. c. Sane contra Vulg. textum.

3 Luc. I, 35.

4 Cacciar. pag. 119 cum edit. et mss. Vat. *ita nobis*.

5 Ita Vat. et Vallie. codd.; sed Cacciari cum edit. *nota*. Melius videtur n. lectio.

6 Prov. IX, 1.

7 Ioan. I, 14.

8 « Quidam codd. *suscepit*; al. *sumpsit* ». Ballerin. col. 812.

9 « Quesnell. cum edit. et plerisq. mss. *spiritus* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

10 « Vox *substantiae* abest a plur. codd. ». Ballerin. l. c.

11 « Duo codd. Veron. *una coeunte persona* ». Ballerin. l. c.

12 « Nonnull. cod. *divinis remediis* ». Ballerin. col. 814.

13 « Quatuor vetust. codd. hic et paulo post *possit* ». Ballerin. l. c. Rectius n. lectio.

14 « Quinque vet. codd. *perperam amisit* ». Ballerin. l. c.

15 « A nonnull. codd. abest vox *idem* ». Ballerin. l. c.

16 « Duo codd. *ademit* ». Cacciar. pag. 120.

17 « Quidam codd. *et sicut forma servi Dei formam non admittit, ita forma Dei servi formam non minuit* ». Ballerin. col. 816.

18 Cacciar. l. c. cum plur. codd. *praevaricationis*. V. et Ballerin. l. c. Forte melius n. lectio.

19 « Veron. 58 *in tantum honorem* ». Ballerin. l. c.

fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cuius voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suae dispositionem ¹ sacramento occultiore completeret; et homo diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum, non periret.

Cap. IV. Ingreditur ergo haec mundi infima ² Filius Dei de coelesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis visibilis factus est ³ in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora ⁴ manens esse coepit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbrata maiestatis suae immensitate, suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse ⁵ passibilis, et immortalis mortis legibus subiacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas ⁶ concupiscentiam ⁷ nescivit, carnis ⁸ materiam ministravit. Assumpta est ⁹ de Matre Domini natura, non culpa; nec in Domino Iesu Christo ex utero Virginis genito, quia nativitas ¹⁰ est mirabilis, ideo nostri ¹¹ est natura dissimilis. Qui enim verus est ¹² Deus, idem verus est homo: et nullum est in hac unitate menda-

cium, dum invicem ¹³ sunt et humilitas hominis et altitudo Deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est: Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscet miraculis, aliud succumbit iniuriis. Et sicut Verbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit ¹⁴, ita caro naturam nostri generis non relinquit ¹⁵. Unus enim idemque est, quod saepe dicendum est ¹⁶, vere Dei Filius, et vere hominis filius. Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum ¹⁷: homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ¹⁸. Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil ¹⁹: homo per id quod factus ²⁰ est e muliere, factus ²¹ sub lege ²². Nativitas carnis, manifestatio est humanae naturae: partus Virginis, divinae est virtutis indicium. Infantia Parvuli ostenditur humilitate cuniarum: magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum ²³. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes impie ²⁴ molitur occidere; sed Dominus est om-

In Christo individua sunt et hominis humilitas et altitudo Deitatis.

In Christo ut Verbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit, ita neque caro naturam nostram relinquit.

Sublime dogma mirifice declaratur.

Carnis nativitas est humanae naturae manifestatio; Virginis partus indicium divinae virtutis.

Christus novo ordine generatus.

Eiusdem nova nativitas.

Ex Virgine utero genitus naturam nostri similem, non culpam assumpsit.

1 Cacciar. l. c. *dispensationem*; quam lectionem tum editis tum plerisque mss. communem fatentur et Ballerin. l. c.

2 « Aliq. cod. *infirma* ». Ballerin. et Cacciar. ll. c. Rectius ad arct. context. videtur n. lectio.

3 « Aliq. cod. *apparuit* ». Ballerin. col. 818; Cacciar. pag. 121.

4 Cod. Vat. vetustiss. *tempora aeterna*; al. *aeternaliter*. Vid. Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Datur ne tempus aeternum?

5 Cacciar. l. c. *esse homo*.

6 « Nonnull. cod. *virgo* ». Ballerin. l. c.

7 « Duo codd. *quae concupiscentiam* ». Ballerin. l. c.

8 « Al. *et carnis*; al. *sed carnis* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 122.

9 « Edit. ante Quesnell. addunt hic *igitur* ». Ballerin. l. c.

10 « Codd. nostri addunt *eius* ». Cacciar. l. c.

11 « Al. *nostrae*; al. hanc vocem prorsus delectant ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

12 « Vox est abest a nonnull. codicib. ». Ballerin. l. c.

13 « Aliq. codd. *in invicem* ». Ballerin. l. c.

14 « Veron. 57 non recedit ». Ballerin. l. c. Forte pro *recessit*.

15 « Idem cod. non relinquit ». Ballerin. l. c.

16 « Verba quod saepe dicendum est absunt a plur. codd. itemque a greca versione ». Ballerin. col. 820.

17 Ioan. 1, 1.

18 Ibid. v, 14.

19 Ibid. v, 3.

20 « Cod. Vindob. hic et paulo post *factum* ». Ballerin. l. c. Sane perperam.

21 « *factus est* ». Cacciar. l. c.

22 Galat. IV, 4.

23 « Vat. 3791 *in excubiis angelorum* ». Ballerin. l. c.

24 « Edit. ante Quesn. et plur. mss. *impie* ». Ballerin. l. c.

nium, quem Magi gaudent suppliciter adorare¹. Iam² cum ad praecursoris sui³ Iohannis baptismum venit⁴, ne lateret, quod carnis velamine Divinitas tegeretur, vox Patris de coelo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*⁵. Quem itaque⁶ sicut hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere atque dormire evidenter humanum est. Sed quinque⁷ panibus quinque millia hominum satiare⁸, et largiri Samaritanæ aquam vivam, cuius haustus libenti praestet⁹, ne ultra iam sitiât; supra dorsum maris plantis non desidentibus¹⁰ ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consernere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa praeteream, non eiusdem naturae est flere miserationis affectu amicum¹¹ mortuum, et eundem, remoto quadriduae aggere sepulturae, ad vocis¹² imperium excitare¹³ redivivum; aut in ligno¹⁴ pendere, et, in noctem luce conversa, omnia elementa tremefacere; aut clavibus transfixum esse, et paradisi portas¹⁵ fidei latronis aperire: ita non eiusdem naturae

est dicere: *Ego et Pater unum sumus*¹⁶; et dicere *Pater maior me est*¹⁷. Quamvis enim in Domino Iesu Christo Dei et hominis una persona sit; aliud tamen est, unde in utroque communis est contumelia¹⁸, aliud, unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor Patre humanitas; de Patre illi est aequalis cum Patre divinitas.

CAP. V. Propter hanc ergo¹⁹ unitatem personae in utraque natura intelligendam et filius hominis legitur²⁰ descendisse de caelo, cum Filius Dei carnem de ea Virgine, de qua est natus, assumpserit²¹. Et rursus Filius Dei crucifixus dicitur²² ac sepultus, cum haec non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiternus et consubstantialis est Patri, sed in naturae humanae sit infirmitate perpressus. Unde unigenitum Filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in symbolo confitemur secundum illud Apostoli²³: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum maiestatis crucifixerissent*²⁴. Cum autem ipse Dominus noster atque Salvator fidem discipulorum suis²⁵ interrogationibus erudit, *Quem me*²⁶ inquit, *dicunt homines*

In Christo minor est Patre humanitas, at illi aequalis est cum Patre Divinitas.

Personae in utraque natura unitas Scripturis adstruitur.

1 « Vat. cod. 1322 cum quibusd. recentior. et edit. *Magi gaudent suppliciter adorare veniunt* ». Baller. col. 821, et Cacciar. pag. 123.

2 « Al. *nam* ». Ballerin. l. c. Forte melius n. lectio.

3 « Veron. 57 delet *sui* ». Ballerin. l. c.

4 « In edit. *veniret*, sed nullo codice suffragante ». Ballerin. l. c.

5 Matth. in, 17; plur. codd. hic habent *complacuit*. Vid. Ballerin. col. 822. Sed perperam.

6 « Cod. Vat. 1322 *utique* ». Cacciar. l. c.

7 « Vatic. 5845 de *quinque panibus*; edit. et quaedam mss. *Et de quinque panibus* ». Ballerin. l. c. Melius n. l.

8 « Duo codd. *saturare* ». Ballerin. l. c.

9 « Al. *praestitit*; al. *praestat* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

10 Ita commun. codd. Quidam tamen habent *substituentibus*; al. corrupte *desidentibus*, *desimentibus*, *desudantibus* vel *desistentibus*. Vid. Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

11 Cacciar. l. c. cum quibusd. codd. *Lazarum amicum*.

12 Cacciar. cum aliq. mss. et edit. *et ad ro-cis*, etc.

13 « Duo codd. *suscitare* ». Cacciar. pag. 124.

14 « Col. Valtic. *cruce pendere* ». Cacciar. ib.

15 « Al. *ianuas* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

16 Ioan. x, 30.

17 Id. xiv, 28.

18 Cacciar. l. c. cum aliis *unde contumelia in utroque communis*.

19 « Quidam codd. pro *ergo* habent *enim* ». Ballerin. col. 824, et Cacciar. l. c.

20 « Nonnull. codd. *dicitur* ». Baller. et Cacciar. ll. cc.

21 « Al. *assumpsit* ».

22 « Al. *legitur* ». Ballerin. l. c.

23 Cacc. l. c. cum plur. codd. *illud apostoli dictum*. Vid. et Ballerin. col. 825.

24 I Cor. ii, 8.

25 « Al. *suorum*; in edit. perperam *suorum suis* ». Ballerin. col. 826.

26 « Quidam codd. *quid me*; al. *delent me* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

esse filium hominis? ¹ Cumque illi diversas aliorum opiniones retexuissent, Vos autem, ait, ², quem ³ me esse dicitis ⁴? Me utique, qui sum filius hominis, et quem ⁵ in forma servi atque in veritate carnis aspiciatis, quem me esse dicitis ⁶?

Haec a Petro primatus affirmata Ecclesiae primatum illi imputat.

Non alter resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus.

Ubi B. Petrus divinitus inspiratus, et confessione sua omnibus gentibus profuturus, Tu es, inquit, Christus ⁷ Filius Dei viri ⁸. Nec immerito beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis qui per revelationem Patris eundem ⁹ et Dei Filium est confessus et Christum: quia unum horum sine alio ¹⁰ receptum non proderat ad salutem, et aequalis ¹¹ erat periculi Dominum Iesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post resurrectionem vero Domini (quae utique veri corporis ¹² fuit, quia non alter ¹³ est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus), quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quam ut fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis suis ¹⁴, et cohabitans atque convalescens et pertractari se diligenti curiosoque conta-

ctu ab eis, quos dubietas perstringebat ¹⁵, admittens ¹⁶, ideo et clausis ad discipulos ianuis introibat, et flatu suo dabat Spiritum Sanctum, et, donato intelligentiae lumine, sanctorum Scripturarum occulta pandebat; et rursus idem ¹⁷ vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recentissimae passionis signa monstrabat, dicens: Videte manus meas et pedes ¹⁸, quia ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet ¹⁹, sicut me videtis habere ²⁰: ut agnosceretur in eo proprietas divinae humanaeque naturae individua permanere; et ita sciremus Verbum non hoc esse ²¹ quod carnem, ut unum ²² Dei Filium et Verbum confitemur ²³ et carnem. Quo fidei sacramento Eutyches iste nimium aestimandus ²⁴ est vacuus, qui ²⁵ naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit. Nec sententiam beati apostoli et evangelistae Ioannis expavit dicentis: Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est: et omnis spiritus, qui solvit Iesum ²⁶, ex Deo non est, et hic est Antichristus ²⁷. Quid autem est solvere Iesum, nisi humanam ab

Unum Dei Filium Verbum simul, et carnem omnibus est confitendum.

Luculentissimum ad hoc Ioannis testimonium.

1 Matth. xvi, 13.

2 « Quidam cod. delent autem; al. delent ait ». Ballerin. l. c.

3 « Al. quid ». Ballerin. l. c. Contra vulg. edit. textum.

4 Matth. xvi, 15.

5 « Vat. 1341 quem me ». Cacciar. l. c.

6 « Vat. 5845 hic addit me utique in forma servi; et delet praecedentia me utique, qui sum filius hominis, etc. ». Cacciar. l. c.

7 « Aliq. codd. omitunt Christus ». Baller. loc. cit. Contra Vulg. text.

8 Matth. xvi, 16.

9 « Veron. 58 eundem Deum ». Baller. l. c.

10 « Al. altero ». Ballerin. l. c.

11 « Al. sed aequalis ». Ballerin. l. c.

12 « Al. hominis ». Ballerin. col. 827.

13 « Al. aliter ». Ballerin. l. c.

14 « In aliq. cod. abest suis ». Ballerin. l. c.

15 « Veron. 8 quos dubitare perspiciebat ». Ballerin. l. c.

16 « Al. assensum adhibens; al. assensus admittens; al. assensum praebuit ». Ballerin. l. c.

17 Cacciar. pag. 126 omittit vocem idem, quam tamen fatetur in vetustiss. codd. Vat. haberi. Vid. et Ballerin. l. c.

18 « Al. pedes meos ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Contra Vulg. textum.

19 « Vat. 1322 habent ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

20 Luc. xxiv, 39, ubi apud vulg. edit. legit, quia ego ipse sum.

21 « Cacciar. l. c. cum aliq. mss. hoc non esse ».

22 Cacciar. l. c. et ut unum; al. et unum. Vid. Ballerin. l. c.

23 « Al. confiteamur ». Ballerin. l. c.

24 « Cod. Vallie. existimandus ». Cacciar. l. c.

25 « Veron. 8 quia ». Ballerin. l. c.

26 « Vat. 1341 qui scindit; al. qui solvit Iesum Christum ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

27 I Ioan. iv, 1.

eo separare naturam, et sacramentum ¹, per quod unum ² salvati sumus, impudenterissimis evacuare figmentis? Caligans vero circa naturam corporis Christi necesse est, ut etiam in passione eius eadem obcoactione desipiat. Nam si ³ crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cuius credit mortem, agnoscat et carnem; nec diffiteatur nostri corporis hominem, quem cognoscit fuisse passibilem; quoniam negatio verac carnis negatio est etiam corporeae passionis. Si ergo ⁴ christianam suscipit fidem, et a praedicatione Evangelii suum non averit auditum, videat quae natura transfixa clavibus pependit in crucis ligno ⁵, et aperto per militis lanceam ⁶ latere crucifixi, intelligat unde sanguis et aqua fluxerit ⁷, ut Ecclesia Dei et lavacro rigaretur ⁸ et poculo. Audiat et ⁹ beatum Petrum Apostolum praedicantem, quod sanctificatio Spiritus per asperersionem fiat sanguinis Christi. Nec transitorie legal eiusdem Apostoli verba dicentis ¹⁰: *Scientes quod non corruptibilis argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis; sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immu-*

culati Iesu Christi. ¹¹. Beati quoque Ioannis Apostoli testimonio non resistat dicentis: *Et sanguis Iesu* ¹² *Filius Dei emundat nos ab omni peccato* ¹³. Et iterum: *Haec est victoria, quae vincit* ¹⁴ *mundum, fides nostra* ¹⁵. Et: *quis est qui vincit mundum, nisi qui credit, quoniam* ¹⁶ *Iesus est Filius Dei?* *Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Iesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam spiritus* ¹⁷ *est veritas. Quia tres sunt, qui testimonium dant, spiritus, aqua et sanguis, et* ¹⁸ *hi tres unum sunt* ¹⁹. Spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis ²⁰: quae tria unum sunt, et individua manent, nihilque eorum a sui connexionione ²¹ sciungitur: quia catholica Ecclesia hac fide vivit, hac ²² proficit, ut in Christo Iesu ²³ nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

CAP. VI. Cum autem ad interlocutionem ²⁴ examinis vestri Eulyches responderit ²⁵, dicens: *Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum* ²⁶ ante adunationem; post adunationem vero, unam naturam confiteor: miror tam absurdam, tamque perversam eius ²⁷ pro-

Ecclesia catholica universa hac fide vivit.

Impio deliravit Eulyches in Christo duplicem naturam effingens ante adunationem, postea vero unam

1 Cacciari cum edit. *sacramentum fidei*. Vid. Ballerin. col. 830.

2 « Duo codd. delent unum ». Ballerin. I. c.

3 « Al. qui crucem ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 127.

4 « Al. si enim ». Cacciar. et Ballerin. II. c.

5 « Cod. Ratisp. in cruce ». Baller. col. 831.

6 « Al. militis lancea ». Ballerin. I. c.

7 Cacciar. I. c. cum al. *effluerint*; al. *fluxerunt*, vel *fluxerint*. Vid. Ballerin. I. c.

8 « Vat. 1341 *regeneretur* ». Cacciar. I. c. Forte ex vitio amanuens.

9 « Al. delent partic. et ». Ballerin. I. c.

10 « Al. dicentem ». Cacciar. I. c.

11 I Petr. I, 18, ubi apud vulg. edit. nonnulla verb. leguntur ordine paululum immutata.

12 « Quidam codd. addunt *Christi* ». Ballerin. cit. Ita quidem in Vulg.

13 I Ioan. I, 7.

14 « Duo codd. *vicit* ». Ballerin. col. 832. Contra Vulg. fidem.

15 « Edit. *perperam vestra* ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 128.

16 « Al. *quia* ». Ballerin. I. c. Contra fid. vulg. edit.

17 Cacciar. I. c. contendit, legendum *Christus*.

18 « Al. delent et ». Ballerin. I. c. Contra Vulg. fidem.

19 I Ioan. v, 6 ad 8.

20 « Vat. 1322 *baptismi* ». Cacciar. I. c.

21 Cacciar. I. c. in *sui connexionione*.

22 « Edit. vetust. *ac pro hac* ». Ballerin. I. c. Sane mend. typograph.

23 « Voces in *Christo Iesu* absunt a plurib. codd. ». Ballerin. et Cacciar. II. c.

24 « Edit. ante Quesn. *ad interrogationem* ». Ballerin. col. 833.

25 « Al. *responderet* ». Ballerin. I. c.

26 « Aliq. codd. delent *nostrum* ». Ballerin. col. 834.

27 « Plur. codd. delent *eius* ». Ballerin. I. c.

Negatio verac carnis est etiam negatio corporeae passionis.

fessionem nulla iudicantium increpatione reprehensam¹, et sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum² ita omis- sum, quasi nihil, quod offenderet, esset auditum; cum tam impie duarum natu- rarum ante incarnationem Unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie, post- quam *Verbum caro factum est*, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter ac- stimet dictum, quia nulla vestra est sen- tentia confutatum³, sollicitudinis⁴ tuae diligentiam commonemus, frater carissi- me, ut, si per inspirationem misericordiae Dei ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui peste⁵ purgetur. Qui quidem, sicut gestorum ordo patefecit, bene coeperat a sua persuasione discedere, cum vestra sententia coaretatus profileretur, se dicere, quod ante non dixerat, et ei fidei acquiescere, cuius prius fuisset alienus. Sed cum anathematizatio impio dogmati noluisset praebere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere per- fidia, dignumque esse, qui iudicium con- demnationis exciperet. De quo, si fide- liter atque utiliter dolet, et quam recte mota sit episcopalis auctoritas vel sero cognoscit; vel si ad satisfactionis pleni- tudinem, omnia quae ab eo male sunt sensa, viva voce et praesenti subscriptione damnaverit: non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratione, quia Dominus noster verus et bonus pa-

stor, qui animam suam posuit pro ori- bus suis⁶, et qui venit animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos suae vult esse pietatis: ut peccantes quidem iustitia coerceat, conversos autem mise- ricordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides veradefenditur, quan- do etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam fratres nostros⁷ fulium⁸ episcopum et Renatum presby- terum tituli Sancti Clementis⁹, sed et fi- lium meum Hilarium Diaconem¹⁰ vice nostra direximus. Quibus Dulcitium, no- tarium nostrum, cuius fides nobis est probata¹¹, sociavimus: confidentes adfu- turum Divinitatis auxilium, ut is, qui er- raverat, damnata sensus sui pravitate, salvetur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime¹².

Data idibus Iunii, Asturio¹³ et Proto- gene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 Iunii an. 449.

EPISTOLA XIV¹⁴.

Theodosio legatos suos ad synodum se- misisse significans, Eutychen in melio- rem mentem reductum iri confidit.

Caesari Theodosio

religiosissimo et piissimo Augusto

Leo Papa Ecclesiae catholicae urbis Romae¹⁵.

Quantum rebus humanis consulere pro- videntia divina dignetur, sollicitudo cle-

A qua tamen blasphemia si recedat, absol- vendus.

1 « Cod. Vallicell. *deprehensam* ». Cacciar. pag. 129. Minus apte, ut opinor.

2 « Duo codd. omittunt *nimisque blasphemum* ». Ballerin. l. c.

3 « Al. *confutatus* ». Ballerin. l. c.

4 « Plur. codd. *dilectionis* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

5 Cacciar. pag. 130 Vat. codicum praefert lectionem *ab hac sensus sui macula per te*.

6 Ioan. ix, 11.

7 « Al. *fratrem nostrum* ». Baller. col. 837.

8 « Al. *Iulianum* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 31.

9 « Voces *tituli S. Clementis* absunt a Vatic. codd. 1322, 1341 ». Cacciar. l. c.

10 « Cod. Vallic. *diaconum* ». Cacciar. l. c.

11 « Cacciar. l. c. cum plur. mss. *saepe probata* ».

12 « Nonnulli codd. hanc pericopen delent ». Ballerin. col. 838.

13 Cacciar. l. c. *Asterio*.

14 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 839.

15 Nonnulli codd. aliter inscriptionem refe- runt. Vide Ballerin. l. c.

Erga correctum nulla reprehensibilis miseratione.

Peccantes iustitia coercent, conversos misericordia non repellit.

Legati ad concilium missi.

Theodosii in Ecclesiam sollicitudo.

mentiae vestrae Spiritu Dei incitata demonstrat, quae in catholica Ecclesia nihil imbecillitatis, nihil vult esse diversum; quoniam fides, quae non nisi una est, in nullo potest sui esse dissimilis. Unde licet

Eutychem ex imperitio excusatur.

Eutyches, quantum gestorum episcopaliū ordo patefecit, imperite atque imprudenter errare detectus sit, debuerit quae sua, quae merito reprobat, persuasione¹ discedere; quoniam² tamen pietas vestra, quae in honorem Dei religiosissime catholicam diligit veritatem, apud Ephesum³ constituit synodale iudiciū⁴, ut imperito seni, ea, in qua nimis caligat, veritas innotescat; fratres meos Iulium⁵ episcopum et Renatum presbyterum, et filium meum Hilarem Diaconem⁶ misi, qui ad vicem praesentiae meae pro negotii qualitate sufficerent, et qui eum⁷ secum deferrent⁸ iustitiae ac benignitatis affectum, ut quia dubitari non potest quae sit christianae confessionis integritas, et totius erroris pravitas damnaretur; et, si resipiscens, qui deviauerat, pro venia⁹ supplicaret¹⁰. sacerdotalis ei benevolentia subveniret: cum in libello suo, quem ad nos misit, hoc saltem sibi ad promerendam veniam reservaverit, ut correcturum se esse promitteret quidquid nostra sententia de his, quae male senserat, improbasset. Quid autem catholica Ecclesia universaliter de sacramento dominicae Incarnationis credat et doceat, ad fratrem et coepiscopum meum¹¹ Flavianum plenius continent scripta, quae misi.

Haudem Eutychianae appellationis sensus imperatori aperit.

Catholicae Ecclesiae de incarnatione Christi doctrinam Flaviano satis explicuisse admo- net.

Data idibus iunii, Asturio¹² et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 iunii an. 449.

EPISTOLA XV¹³.

Pulcheriam hortatur, ut Eutychis errori viriliter obsistat, canque de missis legatis edocet.

Leo episcopus Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Quantum sibi fiducia de fide vestrae clementiae Ecclesia Dei debeat polliceri, multis saepe probavimus documentis; dum sicut, Spiritu Sancto docente, didicisti, illi per omnia potestatem vestram subicisti, cuius munere et protectione regnatis. Unde quia, contra integritatem fidei christianae dissensionem quandam in Constantinopolitana Ecclesia, Eutychae auctore, generatam, fratris et coepiscopi mei Flaviani relatione cognovi, ita ut totius causae speciem synodaliū gestorum textus ostenderet: dignum gloriae vestrae est ut error, qui de imperitia magis, quam de versutia natus est, auferatur, priusquam ulla vires de consensu imprudentium pertinacia pravitatis acquirat. Nam quantum Nestorius a veritate exiit, dum Dominum Iesum Christum de Matre Virgine hominem solum asserit natum; tantum etiam hic a catholico tramite deviauit, qui de eadem Virgine editum, non nostrae credit esse naturae: ut quod formam servi gessit, quod nostri similis fuit atque conformis,

Pulcheriae probata fides.

Eutychiana haeresis quantum primum extellenda.

Huius pravitatem declarat.

Caro in Christo nostrae naturae non fuit, sed veritas.

1 « Edit. a sua merito reprobabili persuasione ». Ballerin. l. c.

2 « Edit. quia ». Ballerin. l. c.

3 « Voces apud Ephesum a graeca versione et a Ratisp. cod. absunt ». Ballerin. col. 840.

4 Cacciar. Opp. S. Leonis p. II, pag. 144 cum edit. et aliq. mss. concilium.

5 « Al. Iulianum ». Ballerin. l. c.

6 « Al. perperam Hilarium ». Ballerin. l. c. « al. vero diaconum ». Cacciar. l. c.

7 « Duo codd. meum ». Ballerin. col. 842. Forte mel. n. lectio.

8 « Ibidem duo codd. ferrent ». Ballerin. l. c.

9 « In Ratisp. deest pro venia ». Ballerin. l. c.

10 « Ratisp. supplicet ». Ballerin. l. c.

11 « Al. nostrum ». Cacciar. pag. 142.

12 Cacciar. l. c. Asterio.

13 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 847. Quomodo aliter epistola inscribatur in quibusd. mss., vid. apud Ballerin. l. c.

quaedam nostrae carnis fuerit imago, non veritas. Nihil autem prodest, Dominum nostrum Beatae Mariae ¹ Virginis filium hominem dicere, si non illius generis ac seminis homo creditur, cuius in ipso Evangelii exordio praedicatur. Unde multum doleo, multumque constringor, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram, patrumque nostrorum vana et nimis perversa audet adstruere. Qui cum videret insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat; nec ita ² Ecclesiae praesules commovere, ut sententiam damnationis exciperet ³. Quam utique, si in suo sensu voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim Apostolicae moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat praestare correctis.

Eutychis per-
viraciam gravi-
ter dolet.

Apostolica Se-
des obduratos
respuat, corre-
ctis indulget.

In Eutychis bla-
sphemias Pul-
cheriae praesi-
dium exposit.

Incarnationem
Christi veram
Ecclesiam univer-
sa confiteatur.

CAP. II. Quia ergo mihi multa fiducia ⁴ est de pietatis tuae sincerissima fide, obsecro gloriosissimam ⁵ clementiam tuam ⁶, ut sicuti saucto studio tuo catholica praedicatio semper adiuta est, ita nunc quoque eiusdem faveas libertati. Non enim portiuuncula aliqua fidei nostrae, quae minus lucide sit clara, pulsatur, sed hoc imperita resultatio audet incessere quod Dominus in Ecclesia sua neminem voluit ignorare. Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod ⁷

1 « Nonnulli codd. cum graeca versione omit-
tunt Mariae ». Ballerin. col. 849; et Cacciar.
Opp. S. Leonis part. II, pag. 153.

2 Cacciar. I. c. cum lection. communiori *ne*
ita. Forte melior n. lectio.

3 Cacciar. I. c. *mereretur excipere*.

4 « Vat. 1319 *multum in fiducia* ». Cacciar.
pag. 154.

5 « Veron. cod. *gloriosam* ». Baller. col. 850.

6 Cacciar. cum plerisq. codd. *vestram*. Hic
edit. com. addunt *illustrissima et religiosissi-
ma filia*. Vid. Cacciar. et Ballerin. II. cc.

7 Cacciar. I. c. vocem *quod* transfert post voc.
humanae.

8 Cacciar. *in hac tentatione*; quam lectionem
Ballerini I. c. iuste reprobant.

contra singulare sacramentum salutis hu-
manae blasphemia insipientia protulit, ab
omnium animis repellatur. Ac si ipse, qui
in hac tentationem ⁸ incidit, respiscit,
ita ut quod male senserat propria voce
et subscriptione condemnet, communio
illi sui ordinis reformetur. Quod etiam
fratri et coepiscopo meo Flaviano me
clementia vestra scripsisse cognoscat; et
his, quos misimus, delegasse, ut venia
concedatur, si error aboletur. Ne autem
piissimi principis dispositioni, qua epi-
scopale concilium voluit congregari, no-
stra videretur praesentia defuisse, fratres
meos Iulium ⁹ episcopum, Renatum pre-
sbyterum, et filium meum Hilarum ¹⁰ dia-
conem misi, qui vicem praesentiae meae
implere sufficerent. Sed ei, qui in errore
est, melius consulatur ¹¹, si ubi desipuit,
ibidem respiscat; et ubi damnationem
meruit, illic indulgentiam consequatur.

Eutychi, si re-
spiscat, parcen-
dum.

Quinam legati
ad concilium.

Erant in his
e-
qualiter, si di-
vinitatem conse-
quatur, ubi me-
ruit damari.

Data idibus iunii, Asturio ¹² et Proto-
gene viris clarissimis consulibus.

Dat. d'e 13 Iun. an. 449.

EPISTOLA XVI ¹³.

*Pulcheriae open in Eutychis errorem
invocans de hoc disserit, et causas
exponit cur ipsemet concilium adire
nequeat.*

Leo Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Quantum praesidiū Dominus
Ecclesiae suae in vestra clementia praepa-

Pulcheriae in
Ecclesiam solli-
citudinem com-
mandat.

9 « Aliq. cod. *Iulianum* ». Ballerin. col. 852.

10 « Al. perperam *Hilarium* ». Ballerin. I. c.

11 « Nonnull. codd. *consulitur* ». Ballerin. et
Cacciar. II. cc.

12 Cacciar. pag. 156 *Asterio*.

13 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 853. In edit. ante Quesn. II. sic inscribatur
epistola: *Leo catholicae Romanae Eccle-
siae episcopus piissime Pulcheriae Augustae*.
Hanc inscriptionem retinendam etiam mss. codd.
auctoritate censuit Cacciar. Opp. S. Leonis
part. II, pag. 143. Cuique autem liquet, huius
ep. initium usque ad *praevalitatis acquirat* cum
exordio praecedentis pene adamussim cohaerere.

rarit, multis saepe probavimus documentis. Et quicquid nostris temporibus contra impugnatores catholicae veritatis industria sacerdotalis obtinuit¹, ad vestram maxime gloriam redundavit: dum sicut, Spiritu Sancto docente, didicisti, illi per omnia potestatem vestram subiectionis, cuius munere et protectione regnatis. Unde, quia contra integritatem fidei christianae dissensionem quamdam in Constantinopolitana Ecclesia², Eutyche auctore, generatam, fratris et coepiscopi mei Flaviani relatione cognovi³; ita ut totius causae speciem synodaliū gestorum textus ostenderit⁴, dignum gloriae vestrae⁵ est ut error, qui, ut arbitror, de imperitia magis quam de versutia natus est, auferatur, priusquam ulla sibi vires de consensu imprudentium pertinacia pravitatis acquirit. Quia etiam ignorantia graves nonnumquam incidit in⁶ lapsus, et plerumque in diaboli ruit foveam⁷ incauta simplicitas; per quam supradicto⁸ subrepsisse intelligo spiritum falsitatis: ut⁹, dum aestimat se religiosius de Filii Dei maiestate sentire, si ei naturae nostrae veritatem inesse non diceret¹⁰, totum illud quod *Verbum caro factum est* unius atque eiusdem putaret¹¹ esse substantiam. Et quantum Nestorius a veritate excidit, dum Christum de Matre solum hominem asseruit¹² natum, tantum etiam

hic a catholico tramite deviat¹³, qui de eadem Virgine non nostram credit¹⁴ editam esse substantiam, volens utique eam solius Deitatis intelligi: ut quod formam servi¹⁵ gessit, et quod nostri similis fuit atque conformis, quaedam nostrae naturae fuerit imago, non veritas.

CAP. II. Nihil autem¹⁶ prodest Dominum nostrum beatae Mariae Virginis filium, verum perfectumque hominem dicere, si non illius generis homo creditur, cuius in Evangelio praedicatur. Dicit enim Matthaeus: *Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham*¹⁷; et ita humanae originis ordinem sequitur, ut generationum lineas usque ad Ioseph, cui mater Domini erat desponsata, deducat. Lucas vero retrorsum successionum gradus relegens ad ipsum humani generis principem redit, ut Adam primum, et Adam novissimum eiusdem ostendat esse naturae. Potuerat¹⁸ quippe omnipotentia Filii Dei sic ad docendos iustificandosque¹⁹ homines apparere, quomodo et patriarchis et prophetis in specie carnis apparuit, cum aut luctamen inivit, aut sermonem conseruit, eunve officia hospitalitatis²⁰ non abnuvit²¹, vel etiam appositum cibum sumpsit. Sed illae imagines huius hominis erant indices²², cuius veritatem ex praecedentium mysticae stirpe sumendam significationes mysticae nuntiabant.

Ipsius auxilium contra Eutychem implorat.

Hunc ex imperitia excusat.

Ut in graves lapsus incidit ignorantia, ita in diaboli foveam ruit incauta simplicitas.

Eutyches in Christo veram denegat humanitatem.

Invenit Nestorius.

E sacris Scripturis Eutychem refutatur.

Primum et novissimum Adam eiusdem sunt naturae.

Naque officit, quod Dei Filius patriarchis prophetisque sub carnis specie apparuerit.

1 « Val. 544 obtinet », Cacciar. l. c.

2 « Val. 544 Constantinopolitanae Ecclesiae », Cacciar. ibid.

3 « Val. 544 agnovi », Cacciar. ibid.

4 « Al. ostenderet », Ballerin. l. c.

5 Cacciar. l. c. cum quibusd. mss. *gloria vestra*. Vid. et Ballerin. l. c.

6 Cacciar. cum aliq. mss. omittit praepos. *in*.

7 Cacciar. l. c. *foveas*.

8 Cacciar. l. c., suffragantibus plerisque mss., *in supradicto*.

9 « Val. Regin. omittit *ut* », Ballerin. l. c.

10 « Al. dicat », Ballerin. l. c.

11 « Al. putet », Ballerin. l. c.

12 « Al. asserit ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 144.

13 « Al. deviauit ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

14 « Al. credidit ». Ballerin. l. c.

15 « Al. *ut in quod formam servi*; al. *ut quod in forma*, etc.; al. *ut in quo formam servi* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

16 « Al. tamen ». Ballerin. col. 854.

17 Matth. I, 1.

18 « Al. potuit ». Ballerin. l. c.

19 « Quidam codd. omittunt vocem *iustificandosque* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

20 « Al. humanitatis », Ballerin. col. 855.

21 *Pro non abnuvit* duo Vat. cod. legunt *habuit*. Cacciar. l. c.

22 « Al. indicia ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

Et ideo sacramentum reconciliationis nostrae ante tempora aeterna dispositum nullae implebant figurae, quia nondum supervenerat Spiritus Sanctus in Virginem, nec virtus Altissimi obumbraverat ei, ut intra ¹ intemerata viscera, aedificante sibi Sapientia domum, Verbum caro fieret; et forma Dei ac forma servi in unam conveniente personam, Creator temporum nasceretur in tempore; et per quem facta sunt omnia, ipse inter omnia ² gigneretur. Nisi enim novus homo, factus in similitudinem carnis peccati, nostram susciperet vetustatem, et consubstantialis Patri consubstantialis esse dignaretur et Matri, naturamque sibi nostram solus a peccato liber uniret, sub iugo diaboli generaliter teneretur humana captivitas; nec uti ³ possemus triumphantis victoria, si extra nostram esset consorta ⁴ naturam.

Cap. III. De hac autem participatione mirabile sacramentum nobis regenerationis illuxit ⁵, ut per ipsum Spiritum, per quem Christus et conceptus est et natus, etiam nos, qui per concupiscentiam carnis sumus geniti, spirituali rursus origine nasceremur. Propter quod ab Evangelista de credentibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* ⁷. Cuius ineffabilis gratiae particeps non est, nec potest in filiorum Dei adoptione censi ⁸ quisquis a fide sua, hoc

quod nos principaliter salvat, excludit. Unde multum doleo, multumque contristor, quod hic, qui antea de humilitatis proposito laudabilis videbatur, contra unicam spem nostram patrumque nostrorum, vana et nimis stolta ⁹ audet adstruere. Qui, cum ¹⁰ videret insipientiae suae sensum catholicis auribus displicere, revocare se a sua opinione debuerat; nec ita Ecclesiae praesules commovere, ut damnationis sententiam ¹¹ mereretur excipere: quam utique, si in suo sensu ¹² voluerit permanere, nullus poterit relaxare. Sedis enim Apostolicae moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat praestare correctis. Quia ergo multa mihi fiducia est de pietatis tuae sublimissima ¹³ fide, obsecro gloriosam clementiam tuam, ut sicut sancto studio tuo catholica praedicatio semper adiuta est, ita nunc quoque eius faveas libertati: quam forte ideo permisit Dominus hac tentatione pulsari, ut quales intra Ecclesiam laterent ¹⁴, posset ¹⁵ agnosci. Quorum plane non est negligenda curatio, ut nec ¹⁶ ipsorum nos contristet amissio.

Cap. IV. Augustissimus vero et christianissimus imperator cupiens quam celerissime turbata componi, episcopali concilio, quod Ephesi vult haberi, nimum breve et angustum tempus indixit, diem kalendarum augustinum praestituendo

Nisi Christus nostram indueret naturam, humani generis nulla salus.

Christus ut Patri est consubstantialis, ita et Matri.

Ex hoc illuxit regenerationis nostrae sacramentum.

Errantium curatio nunquam negligenda.

Diem concilio indictam non approbat.

1 Cacciar. l. c. *ut et intra*: quam lectionem et Ballerin. l. c. laudant.

2 « Aliq. cod. voces *ipse inter omnia* omittit ». Ballerin. l. c.

3 Cacciar. pag. 145 cum edit. *nec aliter uti*. Vid. et Ballerin. l. c.

4 Cacciar. l. c. *confecta*.

5 Cacciar. *indulsi*; al. *induxit*. Vid. et Ballerin. l. c.

6 « Vat. 544 *voluptate* ». Cacciar. l. c.

7 Ioan. I, 13.

8 « Edit. ante Quesn. *filiorum Dei adoptionem consequi* ». Ballerin. l. c.

9 « Al. *stulta* ». Ballerin. col. 856.

10 « Al. *dum* ». Ballerin. ibid.

11 Can. *Damnationis sententiam* 5, caus. 21, q. 1.

12 « Al. *in sua sententia* ». Cacciar. et Ballerin. ll. cc.

13 « Al. uti etiam Cacciar. *sincerissima*; al. *solidissima* ». Vid. Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

14 « Al. *quales sint intra Ecclesiam*; al. *lateant pro laterent* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 146.

15 « Al. *posset*, aut *possit* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

16 « Al. *ne pro ut nec* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

conventui: cum a tertio ¹ iduum maiarum, quo serenitatis eius scripta suscepimus, maior pars reliqui sit temporis absumenda, ut profectio sacerdotum, qui negotio sufficient, valeat ordinari. Nam illud, quod pietas ipsis etiam ² me credidit ³ debere interesse concilio, etiam si secundum aliquod praecedens exigeretur exemplum, nunc tamen nequaquam posset impleri, quia rerum praesentium nimis incerta conditio tantae Urbis populis me abesse non sineret: et in desperationem quamdam animi tumultuantium mitterentur, si pro occasione ⁴ causae ecclesiasticae viderer patriam et Sedem Apostolicam velle deserere. Quia igitur ad publicam utilitatem ⁵ pertinuisse cognoscitis, ut, salva clementiae vestrae venia, caritati me et precibus civium non negarem; in his fratribus meis, quos vice mea misi, me quoque adesse cum caeteris qui adfuerint aestimate: quibus secundum causam satis mihi ex gestorum serie et ipsis, de quo agitur, professione patefactam, evidenter et plene ⁶ quid servandum esset ostendi. Non enim de portione aliqua fidei nostrae, quae minus lucide declarata sit ⁷, quaeritur: sed hoc stultissima resultatio ⁸ audet incessere ⁹, quod Dominus noster ¹⁰ in Ecclesia ¹¹ neminem sexus utriusque voluit ignorare. Siquidem ipsa catholici Symboli brevis et perfecta confessio, quae duodecim apostolorum totidem est signata sententiis, tam instructa sit munitione caelesti, ut

omnes haereticorum opiniones solo ipsis possint gladio detroncari. Cuius Symboli plenitudinem si Eutyches puro et simplici voluisset corde concipere, in nullo a decretis sacratissimi Nicaeni concilii deviare; et hoc a sanctis Patribus intelligeret constitutum, ut contra apostolicam fidem, quae non nisi una est, nullum se ingenium, nullum elevarer eloquium. Et ideo pro vestrae pietatis consuetudine elaborare dignemini, ut quod contra singulare sacramentum salutis humanae blasphemia ¹² insipientia protulit, ab omnium animis repellatur. Ac si ¹³ ipse, qui in hanc tentationem incidit, respiciat, ita ut per libellarem satisfactionem proprium damnet errorem, communio ei sui ordinis non negetur. Quod etiam sancto Flaviano episcopo me clementia tua scripsisse cognoscat, ut caritas non negligatur ¹⁴, si error aboletur.

Datum idibus iunii, Asturio ¹⁵ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 Iunii an. 449.

EPISTOLA XVII ¹⁶.

Presbyteros et archimandritas in Eutychis haeresim perbelle exultans hanc detestatur, eosque de Christi incarnatione instruendo Flaviano remittit.

Dilectissimis filiis Fausto, Martino ¹⁷, et reliquis archimandritis Leo episcopus.

Cum propter causam fidei, quam Eutyches perturbare tentavit, de latere meo

1 Cacciar. cum al. a die tertio.

2 « Cod. Viadob. omittit etiam ». Ballerin. col. 857.

3 « Id. cod. credit ». Ballerin. ibid.

4 « Al. per occasionem ». Ballerin. l. c.

5 Cacciar. cum aliq. codd. publicam hanc utilitatem.

6 « Cod. Grim. delet et plene ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

7 « Al. clarescat ». Baller. et Cacciar. ll. cc.

8 « Al. stolidissima insultatio; al. stolidissime audet ». Ballerin. l. c.

9 « Al. asserere ». Ballerin. et Cacc. ll. cc.

10 « Aliq. cod. delet noster ». Ballerin. l. c.

11 « Al. in Ecclesia sua ». Ballerin. l. c.

12 « Al. blasphemiae ». Ballerin. col. 858.

13 « Al. At si ». Ballerin. ibid.

14 Cacciar. non negatur; quam lectionem frequentiore in edit. ac miss. occurrere ipsi Ballerini l. c. fatentur.

15 Cacciar. l. c. Asterio.

16 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 859.

17 « Al. Marciano vel Marcellino, aut Marcelliano ». Ballerin. l. c.

Iamvis cur ad illud ipsum non accedat.

In suis legatis ipsa inest Pontificis auctoritas.

Causae pondus.

Attamen vel ipsa Symboli

confessione omnis haeresis destruitur.

Eutyches arrogantiam erigit.

Apostolica fides una est.

Ad quam si Eutyches revertatur, venia donandus.

Quum error aboletur, non negligenda caritas.

Legatos mittens etiam presbyteris, et archi-

mandatis scribere non omittit.

Qui seens evangelizat ac ab Ecclesia accepti, anathema est.

Leo Eutychem haereticum excommunicat.

Quanam ratione cum ipso agendum.

Ab Ecclesia error, non qui ab errore respicit, excludendus.

De Dominica incarnatione ad Flavianum se plenius scripsisse admonet.

mitterem, qui defensionem veritatis assisterent, congruum credidi, ut etiam ad vestram dilectionem scripta dirigerem: quos certum habeo ita studere pietati, ut blasphemias et impias voces nullatenus acquanimitur audire possitis, manente in cordibus vestris apostolica institutione, qua dicitur: *Si quis vobis evangelizaverit praeter id quod accepistis, anathema sit*¹.

Sensum autem praedicti², qui, sicut gestorum lectione cognovimus, merito reprobatus est, etiam nos detestandum esse decernimus: ita ut si assertor insipientis in sua pravitate voluerit permanere, habeat cum his consortium, quorum est secutus errorem. Merito enim fiet extra Christi Ecclesiam, qui in Christo humanam, id est nostram, negat esse naturam. Sed, si idem, Spiritu Dei miserante, correctus impietatem sui erroris agnoverit, et quae catholici execrantur, plena satisfactione damnaverit, volumus ei misericordiam non negari; ut Ecclesia Domini nullum sentiat damnum, cum et respiciens possit recipi, et solus debeat error excludi. De sacramento autem pietatis magnae, in qua nobis per incarnationem Verbi Dei iustificatio est et redemptio, quae sit nostra ex Patrum traditione sententia, in³ litteris, quas ad fratrem meum Flavianum episcopum misi⁴, nunc sufficienter, quantum arbitror, explicatum est; ut per insinuationem praesulis vestri quid secundum Evangelium Domini nostri Iesu

Christi in omnium⁵ fidelium cordibus fixum esse cupiamus, noscatis⁶.

Datum idibus Iunii, Asturio⁷ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 iunii an. 449.

EPISTOLA XVIII⁸.

De Iuliani litteris gratulatus Eutychem perversitatem deplorat, suaeque scriptae per legatos ad Flavianum se misisse significat.

Leo episcopus Iuliano episcopo carissimo fratri⁹.

Litterae dilectionis tuae, quae mihi nuper sunt redditae, quam spiritali catholicae fidei vigeas amore demonstrant, et multum gaudere me faciunt, quod in eandem sententiam¹⁰ pia corda concurrunt, ut secundum doctrinam Spiritus Sancti impleatur in nobis quod Apostolus ait: *Obsecro autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut id ipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: si quis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia*¹¹. Cuius unitatis nimium se Eutyches fecit¹² extraneum, si¹³ in sua perversitate veterascit, nec adhuc, quibus vinculis a diabolo¹⁴ sit obligatus, intelligit, et quemquam sacerdotum Domini reperiendum putat, qui eius imperitiae amentiaeque consentiat.

Iuliani litterae sibi redditae pergratum eius filici monimentum.

Unum idemque dicere ac sentire Ecclesiae catholicae est.

Eutyches ab hac unitate recessit.

¹ Gal. 1, 9.

² Cacciar. cum edit. addit *Eutychem*.

³ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 148 in his litteris.

⁴ Cacc. l. c. nunc misi. Haec autem pericope, in litteris, quas ad fratrem meum Flavianum episcopum misi, in edit. ante Quesnel. desideratur. Vid. Ballerin. col. 861.

⁵ « Al. omnibus ». Ballerin. col. 862.

⁶ « Graeca versio addit *Deus vos custodiat, dilectissimi filii* ». Ballerin. l. c.

⁷ Cacciar. l. c. Asterio.

⁸ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 869.

⁹ « Al. Iuliano episcopo Coensi ». Ball. l. c. ¹⁰ Cacciar. cum Vulg. in eadem sententia. Male quidem.

¹¹ I Cor. I, 10.

¹² Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 156, cum edit. facit. Forte melius.

¹³ Cacciar. l. c. cum edit. qui.

¹⁴ « Edit. ante Quesnel. perperam a Domino ». Ballerin. col. 870.

Cur de eius
perversitate pri-
mo quaestione
initio dubitaret.

Diu apud nos incertum fuit quid in ipso catholicis displiceret: et cum fratris nostri Flaviani nullas litteras sumeremus, ipse autem scriptis suis Nestorianam haeresim repullulare quereretur, non plene potuimus discere unde procederet vel quo tenderet tam dolosa causatio¹. Sed postquam gestorum ad nos episcopatum documenta perlata sunt, omnia illa, quae fallacium querelarum velamine tegebantur, quam essent detestanda patuerunt.

Eios hypocri-
sis execranda.

Et quia clementissimus imperator pro benevolentia ac pietate animi sui de statu huius, qui ante honorabilis videbatur, diligentius voluit iudicari, atque ob hoc indicendum credidit episcopale concilium, per fratres nostros Iulium² episcopum et Renatum presbyterum, sed et filium meum Diaconem Hilarum, quos ex latere meo vice mea misi, ad fratrem nostrum Flavianum sufficientia pro qualitate causae scripta dixi, quibus et vestra dilectio et Ecclesia universa cognoscat de antiqua et singulari fide, quam inductus impugnator inessit, quid divinitus traditum teneamus, et quid incommutabiliter³ praedicemus. Quia tamen non debemus partes miserationis omittere, congruere moderationi credidimus⁴ sacerdotum⁵, ut, si condemnatus presbyter plena satisfactione corrigitur, sententia, quae obstricta est, relaxetur; si vero in eodem insipientiae suae luto iacere

Ad Flavianum
per legatos de
dominica incar-
natione datae
litterae.

Leonis in Eu-
tychen clemen-
tia.

delegerit, statuta permaneant, et cum eis habeat sortem, quorum est secutus errorem.

Data idibus iunii, Asturio⁶ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 iun. an. 449.

EPISTOLA XIX⁷.

Iuliano rescribens Eutychis haeresim fusius refellit.

**Leo urbis Romae episcopus
dilectissimo fratri Iuliano episcopo.**

CAP. I. Licet per nostros⁸, quos ab Urbe⁹ pro fidei causa¹⁰ direximus, plenissimas ad fratrem nostrum¹¹ Flavianum litteras miserimus contra nimiae impietatis errorem; tamen, quia per filium nostrum Basilium Diaconem¹² scripta tuae dilectionis accepimus, quae multum nobis catholici sensus fervore placuerunt, etiam hanc paginam, quae illis epistolis consonaret, adiecimus, ut¹³ unanimiter atque constanter his, qui Evangelium Christi corrumpere cupiunt, resistatis: quoniam Sancti Spiritus in nobis atque in vobis¹⁴ una est eruditio eademque doctrina, quam quicumque¹⁵ non recipit, non est membrum corporis Christi; nec potest eo capite gloriari, in quo naturam suam asserit non haberi. Quid autem prodest imprudentissimo seni Nestorianae haereseos nomine eorum lacerare opinionem,

Flaviani li-
teras sibi gratas
admodum osten-
dit.

Qui catholi-
cam doctrinam
respicit, mem-
brum non est
Corporis Christi.

Impudentem
Eutyches, quo-
rum fidem con-

1 « Male Grim. cod. *accusatio* ». Cacciar. l. c.

2 « Al. *Iulianum* ». Ballerin. l. c.

3 « Cod. Ratisp. *immutabiliter* ». Ball. l. c.

4 « Id. cod. *credimus* ». Ballerin. ibid.

5 Vulgat. ante Quesnell. hunc locum ita exhibent, *congrua moderatione credidimus sciendum*; quam lectionem Cacciar. pag. 157 retinuit.

6 Cacciar. l. c. *Asterio*.

7 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 875.

8 « Al. *per eos* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 132.

9 « Al. *ad urbem* ». Ballerin. l. c. Perperam, ut videtur.

10 « Verba *pro fidei causa* in nonnull. codd. desiderantur ». Ballerin. l. c.

11 « Anter. edit. et pleriq. codd. vocem *nostrum* omitunt ». Ballerin. col. 876.

12 « Al. *diaconum* ». Cacciar. pag. 133.

13 « Graeca versio hic addit *pro veritate humanitatis Christi* ». Ballerin. l. c.

14 « Pro verbis *in nobis atque in vobis*, graeca versio habet *in universa catholica Ecclesia* ». Ballerin. l. c.

15 Al. *quisque aut quisque*; cod. Flor. nam *qui non receperit, nec est*, etc. Vid. Ballerin. et Cacciar. II. cc.

vellere nequit,
Nestorius arguit.

Stulte nimis
in Christo huma-
ni corporis spe-
ciem effugit.

Quod et alii
impossimmo sta-
tuerunt.

Siquidem per
id catholica fi-
des destruitur.

In Christo ut-
riusque natu-
rae proprietates
est indivisibilis.

quorum piissimam convellere non potest fidem; cum, quantum Nestorius a veritate discessit, Deitatem Verbi ab assumpti hominis substantia separando ¹, tantum a recto tramite etiam isti desciscat ², qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatæ Virginis prædicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanæ carnis veritas Verbo unita non fuerit? De quo prodigio ³ falsitatis quis non videat, quæ opinionum monstra nascantur? Qui enim negat verum hominem Iesum Christum ⁴, necesse est, ut multis impietatibus impleatur ⁵, eumque aut Apollinaris sibi vindicet, aut Valentinus usurpet, aut Manichæus obtineat, quorum nullus in Christo humanæ carnis credidit veritatem. Qua utique non recepta, non solum quod secundum carnem atque animam rationalem, qui erat in forma Dei, manens idem in forma servi, homo natus denegatur; sed etiam quod crucifixus est et mortuus ac sepultus, quodque die tertio ⁶ resurrexit, et quod ad dexteram Patris sedens ⁷ ad iudicandos vivos et mortuos in eo corpore sit venturus, in quo est iudicatus ⁸, abnuitur: quia hæc redemptionis nostræ sacramenta vacuuntur, si Christus veram veri hominis totamque naturam suscepisse non creditur.

CAP. II. An quia manifesta erant signa divina, falsa dicentur documenta corporea, et testimonia utriusque naturæ valebunt,

ut creator intelligatur; non valebunt, ut creatura salvetur? Quod Deitatis est, caro non minuit: quod carnis est, Deitas non peremit. Idem enim et sempiternus ex Patre, et temporalis ex Matre: in sua virtute inviolabilis, in nostra infirmitate passibilis: in Deitate Trinitatis cum Patre et Spiritu Sancto unius eiusdemque naturæ; in susceptione autem ⁹ hominis, non unius substantiæ, sed unius eiusdemque personæ: ut idem esset dives in paupertate, omnipotens in abiectioe, impassibilis in supplicio, immortalis in morte. Nec enim Verbum aut in carnem, aut in animam aliqua sui parte conversum est; cum simplex et incommutabilis natura Deitatis tota in sua sit semper essentia, nec damnum sui recipiens, nec augmentum, et sic assumptam naturam beatificans, ut glorificata in glorificante permaneat. Cur autem inconveniens aut impossibile videatur, ut Verbum et caro atque anima unus Iesus Christus et unus Dei hominisque sit filius, si caro et anima, quæ dissimilium naturarum sunt, unam faciunt, etiam sine Verbi incarnatione, personam, cum multo sit facilius, ut hanc unitatem sui atque hominis Deitatis præstet potestas, quam ut eam in substantiis suis ¹⁰ obtineat solius humanitatis infirmitas? Nec Verbum igitur in carnem, nec in Verbum caro mutata est: sed utrumque in uno manet, et unus in utroque est, non diversitate divisus, non

Deitas in Christo per carnem non minuitur, neque caro per Deitatem.

In Christo una eademque persona, sed duplex substantia.

Verbum caro fit, at in carnem, vel in animam non commutatur.

Ut anima et caro unam in homine personam, ita Verbum et anima et caro unum faciunt Iesum Christum.

Verbum et caro in uno manent, et unus in utroque est.

¹ « Græca versio addit et ab ipsa Virginis conceptione ». Ballerin. col. 877.

² « Aliq. eodd. discedat ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

³ « Aliq. eodd. E quo prodigio; al. De quo præiudicio ». Cacciar. pag. 134.

⁴ Al. Qui enim negat mediatorem Dei et hominum hominem, Christum, etc., quam lectionem Cacciar. I. c. præfert; al. Negator enim mediatoris Dei et hominum hominis Christi Iesu; al. Negato enim mediatore Dei et hominum homine etc. Vid. Baller. et Cacciar. II. cc.

⁵ « Al. implicetur ». Ballerin. I. c.

⁶ « Vulg. addunt a mortuis ». Ballerin. col. 878 et Cacciar. I. c.

⁷ « Cod. Ratisp. sedet, et ». Ballerin. I. c. Melius, opinor, n. lectio.

⁸ « Vulg. addunt ad mortem ». Ballerin. col. 880.

⁹ « Vat. 1319. Cum in susceptione autem hominis ». Cacciar. pag. 135.

¹⁰ « Cod. Ratisp. omittit suis ». Ballerin. col. 881.

Secus Christus Dei hominumque mediator non esset.

permixtione confusus, nec alter ex Patre, alter ex Matre; sed idem aliter ex Patre ante omne¹ principium, aliter de Matre in fine saeculorum, ut esset mediator Dei et hominum homo Iesus Christus², in quo inhabitaret³ plenitudo Divinitatis corporaliter⁴, quia assumpti, non assumptis provectio est, quod Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: ut in nomine Iesu omne genuflectatur caelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quoniam Dominus Iesus Christus⁵ in gloria est Dei Patris⁶.

Non satis in synodo explorata Eutychis commenta.

CAP. III. In eo vero quod Eutyches in episcopali iudicio ausus est dicere, ante incarnationem duas in Christo fuisse naturas, post incarnationem autem, unam; necessarium fuerat, ut ad reddendam rationem professionis suae crebris atque sollicitis iudicum interrogationibusurgeretur; ne⁷ tamquam inane aliquid praeterflueret, quod non nisi de haustu venenatorum dogmatum apparebat effusum⁸. Arbitror enim talia loquentem hoc habere persuasum, quod anima, quam Salvator assumpsit, prius in caelis sit commorata, quam de Maria Virgine nasceretur, eamque sibi Verbum in utero copularet⁹. Sed hoc catholicae mentes auresque non tolerant¹⁰: quia nihil secum Dominus de caelo veniens nostrae conditionis exhibuit, nec animam enim,

quae anterior extitisset, nec carnem, quae non materni corporis esset, accepit. Natura quippe nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumeretur¹¹; sed ut ipsa assumptione crearetur. Unde quod in Origene merito damnatum est, qui animarum, antequam corporibus¹² insemerentur¹³, non solum vitam¹⁴, sed et diversas fuisse asseruit¹⁵ actiones: necesse est ut etiam in isto, nisi maluerit sententiam¹⁶ abdicare, plectatur, Nativitas enim Domini secundum carnem, quamvis habeat quaedam propria, quibus humanae conditionis initia transcendat, sive quod solus¹⁷ ab inviolata Virgine sine concupiscencia¹⁸ est conceptus et natus, sive quod ita visceribus matris est editus, ut et foecunditas pareret, et virginitas permaneret; non alterius tamen naturae erat eius caro, quam nostrae¹⁹, nec alio, illi, quam cacteris hominibus, anima est inspirata principio, quae excelleret, non diversitate generis, sed sublimitate virtutis. Nihil enim carnis suae habebat adversum, nec discordia desideriorum gignebat compugnantia²⁰ voluntatum. Sensus corporei vigeabant sine lege²¹ peccati; et veritas affectionum sub moderamine Deitatis et mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat iniuriis. Verus homo vero unicus est Deo, nec secundum existentem prius animam deductus est e caelo²², nec secundum car-

Damnatum animarum praesentiam Origenes docuit.

Per quae Christi nativitas e nostra differat.

Christi anima virtutis sublimitate, nequaquam diversitate generis excellit.

In Christo nec desideriorum pugna, nec eliditum certamen.

Neque Christi anima corporis eius conceptionem praecessit, nec illius corpus ex nihilo fuit creatum.

1 « Idem cod. delet omne ». Ballerin. l. c.
21 Tim. II, 5, ubi vulg. edit. legit *Christus Iesus*.
3 « Cod. Vat. 544 *habitaret* ». Cacciar. p. 136.
4 Coloss. II, 9.
5 « Duo codd. delent *Christus* ». Ballerin. l. c.
6 Philipp. II, 9-11, ubi vulg. edit. habet *quia Dominus*.
7 Cacciar. l. c. *nec*.
8 Cacciar. l. c. cum aliis *affusum*.
9 « Al. *copulavit* ». Ballerin. l. c.
10 « Al. *non tolerarent* ». Cacciar. l. c.
11 « Al. *ut prius creata sumeretur* ». Ballerin. col. 882. Perperam, ut videtur.
12 « Al. *in corporibus* ». Ballerin. l. c.

13 « Al. *misceantur* ». Ballerin. l. c.
14 « Al. *vitas* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 132. Sed perperam.
15 « Al. *asserit* ». Cacciar. l. c.
16 Cacciar. *sententiam suam*.
17 « Al. addunt *ex Spiritu Sancto* ». Ballerin. col. 883.
18 « Al. addunt *carnis* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.
19 Cacciar. l. c. cum al. *nostra*. Forte melius.
20 « Al. *nec discordiam desideriorum gignebat compugnatio* (Edit. *compugnantia*) *voluntatum* ». Ballerin. col. 884.
21 « Al. *sorde* ». Ballerin. l. c.
22 « Al. *ex alto*; al. *delet. est* ». Ballerin. l. c.

Christo communis est nobiscum animae et corporis natura.

De Incarnatione Christi ad Flavianum secesseris scripsisse meminit.

nem creatus ex nihilo; eandem gerens in Verbi Deitate personam¹, et tenens communem nobiscum in corpore animaeque naturam. Non enim esset Dei hominumque mediator, nisi idem Deus, idemque homo in utroque et unus esset et verus. Incitat quidem² nos ad latitudinem disserendi materiae magnitudo; sed apud cruditionem tuam non est copiose³ laborandum: praesertim cum iam per nostros ad fratrem Flavianum sufficientes litteras miserimus, ad confirmandos animos non solum sacerdotum, sed etiam laicorum. Praestabit, ut credimus, misericordia Dei, ut absque cuiusquam animae detrimento possint adversum diaboli dolos et sana defendi, et vulnerata curari⁴.

Data idibus iunii, Asturio⁵ et Protogene viris clarissimis consulis⁶.

Dat. die 13 iunii an. 449.

EPISTOLA XX⁷.

Acceptis Flaviani litteris, et concilii actis, legatos suos ad Ephesinam synodum mittit.

Flaviano carissimo fratri Leo Papa.

Litteras tuae dilectionis accepi cum gestis, quae apud vos de⁸ fidei quaestione confecta sunt. Et quia clementissimus imperator pro Ecclesiae pace sollicitus synodum voluit congregari, quamvis evi-

denter appareat, rem, de qua agitur, nequaquam synodali indigere tractatu; tamen, frater carissime, subsecutos⁹ esse significo, quos in hac re placuit destinare. Nec necessarium fuit nunc amplius scribi, cum, propitio Deo, de his quae causae credimus convenire, per ea quae ipsi portabunt scripta, sis plenius instruendus.

Data duodecimo¹⁰ kalendas iulii, Asturio¹¹ et Protogene viris clarissimis consulis.

Dat. die 20 iun. an. 449.

EPISTOLA XXI¹².

Theodosii pro Ecclesia sollicitudinem commendans, rationes aperit cur sibi ad Ephesinam synodum convenire non liceat, suaeque vice legatos eligit.

Leo Theodosio Augusto.

Acceptis clementiae vestrae litteris, multum universali Ecclesiae gaudendum esse perspexi, quod christianam fidem, qua divina Trinitas¹³ honoratur et colitur, in nullo dissimili, in nullo vultis¹⁴ esse discordem. Quid enim rebus humanis ad exorandam misericordiam Dei efficacius suffragetur, quam si una gratiarum actio et unius confessionis sacrificium maiestati eius ab omnibus offeratur? In quo¹⁵ sacerdotum et cunctorum fidelium ita demum erit plena

Theodosio indulgens legatos Ephes. synodo non denegat.

Flaviano quid sit agendum per eos significat.

Theodosii studium pro Ecclesiae unitate.

Ad divinam misericordiam exorandam nil efficacius, quam unius confessionis sacrificium.

1 « Versio graeca sed eandem habens in divinitate et humanitate personam ». Ballerin. loc. cit.

2 « Al. Incitat enim; al. At incitat quidem ». Ballerin. l. c. Sane perperam.

3 Cacciar. pag. 138 cum al. copia.

4 « Graeca versio et antiquiss. Vat. cod. 5750 addunt Deus te in columem custodiat, sancte frater ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

5 Cacciar. l. c. Asterio.

6 Videsis et op. xiii pag. 26. col. 2, ubi de Eutich. haeresi fusius disseritur.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 885.

8 « Al. super ». Ballerin. l. c.

9 « Perperam Quesnell. contendit legendum subsecutos ». Ballerin. l. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 157.

10 « Al. xv kal. ». Ballerin. col. 886 et Cacciar. l. c. Jaffé op. cit. nobiscum cohaeret.

11 Cacciar. l. c. Asterio.

12 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 886.

13 « Al. qua divinitas ». Ballerin. l. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis, part. II, pag. 158.

14 Cacciar. l. c. cum al. vult. Recte quidem n. lectio.

15 Cacciar. l. c. cum al. In quo et.

Flaviani litterae, concilioque gesta sibi tradita.

Tum plena devotio, quam pleona fides.

Quominus synodo intersit, consuetudo interposita ac necessitas.

In evidenti fidei causa concilium non fuisset convocandum.

Nihilominus, ut imperatorisatisfaciat, legatos suos ovis reuult.

devotio, si in his, quae per unicum Dei Filium Deum Verbum pro nostra redemptione sunt gesta, nihil aliud sentiat, quam quod ipse de se et ¹ praedicari iussit et credi ². Unde quamvis ad diem, quem concilio episcopali ³ pietas vestra constituit, occurrere me ratio nulla permittat, cum nec aliqua ex hoc ⁴ ante exempla praecesserint, et temporalis necessitas me non patiatur deserere civitatem; praesertim cum tam evidens fidei causa sit, ut rationabilis ⁵ ab indicenda synodo fuisset abstinendum; tamen, in quantum Dominus iuvare dignatur, meum studium commodavi, ut clementiae vestrae statutis aliquatenus pareatur, ordinatis hinc fratribus meis, qui amputandis scandalis pro causae qualitate ⁶ sufficiant, quique praesentiae meae impleant vicem; quia non talis quaestio orta est, de qua ⁷ aut possit aut debeat dubitari.

Data duodecimo ⁸ kalend. iulii, Asturio⁹ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 20 iunii an. 449.

EPISTOLA XXII ¹⁰.

Flaviani litterarum rationem approbans cum in Eutychis haeresim vel magis incendit.

Leo Flaviano episcopo Constantinopolitano.

Profectis iam nostris, quos ad vos in fidei causa direximus, per filium no-

strum Basilium diaconem scripta tuae dilectionis accepimus, quibus merito patrum de negotio communis sollicitudinis indidisti ¹¹, quoniam et gesta ante delata de omnibus nos sufficienter instruxerant ¹², et ad familiarem interrogationem idoneus erat sermo praedicti, per quem nunc alloquia reddentes, dilectionem tuam per Dei nostri ¹³ gratiam, in qua ¹⁴ fidimus, cohortamur, utentes verbis apostolicis, atque dicentes: *In nullo terreamini ab adversariis. Quae est illis causa perditionis, vobis autem salutis* ¹⁵. Quid enim tam exiliabile, quam, negata veritate incarnationis ¹⁶ Christi, omnem spem salutis humanae velle dissolvere, et apostolo contraire dicenti manifeste: *Magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne* ¹⁷. Quid ¹⁸ tam gloriosum, quam contra inimicos Nativitatis et Crucis Christi pro fide evangelica dimicare? De cuius purissimo lumine invictaque virtute, datis iam ad tuam dilectionem litteris ¹⁹, quid in nostro esset corde patefecimus, ne de his ²⁰, quae secundum doctrinam catholicam didicimus et docemus, aliquid inter nos videri possit ambiguum. Quia vero tam clara et tam valida ²¹ sunt testimonia veritatis, ut nimis coecus, nimisque obduratus habendus sit, qui ad coruscationem lucis atque rationis non confestim se a tenebris falsitatis excus-

Flaviani litterae per Basilium diaconem sibi traditae.

Quam prouideret Flavianus in illis se gesserit.

Ad fidem tuendam ipsum vehementer hortatur.

Negata vera Christi incarnatione, omnis spes humanae salutis dissolvitur.

Nisi gloriosius, quam pro fide evangelica dimicare.

Eutychis imbecillitatem carpit.

1 « Al. omittit. et ». Ballerin. l. c.

2 Cacciar. l. c. addit *gloriosissime imperator*.

3 Cacciar. l. c. cum al. *quamvis ad diem concilii episcopalis, quem pietas*, etc.

4 « Al. ex hac parte ». Ballerin. col. 887.

5 « Al. rationabilibus causis ». Ballerin. l. c. Rectius ad orat. context. n. lectio.

6 Cacciar. l. c. cum al. *aequitate*.

7 « Al. unde pro de qua ». Ballerin. l. c. et Cacciar. p. 159.

8 « Al. xii ». Cacciar. l. c. Jaffé op. cit. nobis favet.

9 Cacciar. l. c. Asterio.

10 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis*, tom. I, col. 887.

11 « Al. indidisses ». Ballerin. col. 888 et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 168.

12 Cacc. l. c. mendo typographico « instruxerat ».

13 « Al. delent nostri ». Cacciar. l. c.

14 « Al. in quo ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

15 Philipp. I, 28.

16 « Al. veritate carnis ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

17 I Tim. III, 16.

18 « Al. Et quid ». Ballerin. l. c.

19 Vid. sup. epistolam XIII pag. 26, col. 2.

20 Cacciar. pag. 169 cum al. *illis*.

21 Cacciar. l. c. *tam valida et tam clara*.

Imperatorum
insania patien-
ter curanda.

Quibus, si re-
suscitantur, par-
cendum.

Non ita, si
in sua perdurent
pravitate.

serit; ad curandam imperitorum insa-
niam etiam patientiae vos adhibere vo-
lulum medicinam, ut per paternas in-
crepationes hi, qui in senectute carnis
suae mente sunt parvuli, discant obedire
maioribus. Ac si, deposita imperitiae suae
vanitate, resuscitantur¹, omnique errore
damnato, fidem veram singularemque
suscipiunt, misericordia eisdem episco-
palis benevolentiae² non negetur: man-
suro iudicio, quod praecessit, si impietas
merito condemnata in sua pravitate per-
stiterit.

Data decimo kalendas augusti, Asturio³
et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat die 23 iulii an. 449.

EPISTOLA XXIII⁴.

*Ob Flaviani silentium sollicitus diligen-
ter de causae Eutychianae exitu sci-
scitatur.*

Leo episcopus Flaviano episcopo.

Flaviani silen-
tium redarguit.

Augēt sollicitudinem nostram tacitur-
nitas tua, quod⁵ iamdiu nulla dilectionis
tuae scripta suscepimus; cum nos cura-
rum tuarum participes pro fidei defen-
sione solliciti frequenter per occasiones
idoneas ad dilectionem tuam litteras mi-
serimus⁶, ut adhortationum nostrarum
consolationibus te iuvaremus, ut adver-
sarium stimulis pro fidei defensione
non cederes, cum laboris tui participes
nos probares. Olim ad fraternitatem tuam

1 « Al. *resuscitantur* ». Cacciar. l. c. Aptius,
opinor, n. lectio.

2 « Al. *miseri cordiae iisdem episcopalis be-
nevolentia* ». Ballerin. l. c.

3 Cacciar. l. c. Asterio.

4 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I,
col. 889.

5 « Al. *quid* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* p. II,
pag. 169.

6 Praeter sup. epist. XIII habes ad Flavianum
datas epist. X pag. 24, col. 1; XII pag. 26, col. 1;
XX pag. 44, col. 1; XXII pag. 45, col. 1.

nostros credimus pervenisse, per quos
plenius scriptis mandatisque nostris in-
structum te esse retines, et⁷ Basilium
ad te, ut volueras, ipsi remisimus. Nunc,
ne aliqua praetermissum occasione te
crederes, per filium nostrum honorabilem
et amabilem nobis virum Euppsychium⁸
hanc paginam dedimus, ut tota celeritate
ad scripta nostra⁹ respondeas, nosque
subinde de tuis actionibus¹⁰ nostrorum-
que, et de totius causae absolute
facias certiores, ut sollicitudinem, quam
nunc pro fidei defensione gerimus, pro-
superioribus nuntiis¹¹ molliamus.

Data tertio idus augusti, Asturio¹² et
Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat die 11 augusti an. 449.

EPISTOLA XXIV¹³.

*De Ravennei gaudens electione in Are-
latensem episcopum, eam confirmat,
utque omnium spei satisfaciatur vehe-
menter exoptat.*

Dilectissimis fratribus Constantino, Audentio,
Rustico, Auspicio, Nicetae, Nectario, Floro,
Asclepio, Iusto, Augustali, Ynantio¹⁴ et
Chrysapio Leo Papa.

Iusta et rationabilis nobis¹⁵ causa
gaudendi est, cum a sacerdotibus Domini
ea gesta cognoscimus, quae et paterno-
rum canonum regulis, et apostolicis con-
gruant institutis. Necesse est enim, ut
omne corpus Ecclesiae salubri crescat

E suis litteris
ipsum de agendi
ratione satis e-
ductum arbitrat-
ur.

Ut illico de
eorum statu re-
spondeat, Eu-
psychium mittit.

De canonum
custodia in Ra-
venna eligendo
gratulator.

Ecclesiae cor-
pus eo salubri-
ter crescit, quo

7 « Vat. 1341 *sed* ». Cacciar. l. c.

8 « Al. *Eusychium*, vel *Estium* ». Cacc. l. c.

9 « Vat 1340 *scriptis nostris* ». Cacciar.
pag. 170.

10 « Al. *actibus* ». Ballerin. col. 890 et Cacc.
loc. cit.

11 Cacciar. l. c. *nunciatis*.

12 Cacciar. l. c. Asterio.

13 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I,
col. 890.

14 « Al. *Hymnatio* ». Ballerin. l. c.

15 « Al. *omitt. nobis* ». Ballerin. l. c.

eius moderato-
res tranquilla
auctoritate vi-
gent.

Ravennium
cunctis suffra-
giis electum in
episcopali sede
confirmat.

Electio paci-
ca et concordis
e Spiritu Sancto
est.

Ut ille mun-
neri suo respon-
deat, bene pre-
catur.

augmento, si membra, quae praesunt, et
vigore excellant auctoritatis, et tranqui-
litate moderaminis. Quod ergo in Arela-
tensium civitate, defuncto sanctae me-
moriae Hilario, virum etiam nobis pro-
batum, fratrem Ravennium, secundum
desideria cleri, honoratorum et plebis,
unanimitè consecrastis, bonum frater-
nitatis vestrae opus nostro iudicio robo-
ramus. Quia ¹ electionem pacificam atque
concordem, cui nec merita morum nec
studia civium defuerunt, postulationis
quidem humanae, sed inspirationis cre-
dimus fuisse divinae. Utatur itaque, fratres
carissimi, Dei munere memoratus anti-
stes, et secundum consonantiam omnium
ordinum vota quid ex ipso devotionis
expectetur, intelligat: ut dispensationis
sibi creditae diligens ac temperans exe-
cutor, vestro testimonio non inferior, et
nostro per omnia favore sit dignior. Deus
vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Data undecimo ² kalendas septembris,
Asturio et Protogene coss.

Dat. die 22 aug. an. 449.

EPISTOLA XXV ³.

*Ravennio in episcopatum assumpto
gratulatur.*

Dilectissimo ⁴ fratri Ravennio Leo.

Profectionem dilectionis tuae, quae
summi sacerdotii adepta est dignitatem,
ita nobis placere cognosce, ut non solum

tibi de honoris augmento, sed etiam Are-
latensi Ecclesiae, cui te Dominus prae-
posuit, gaudeamus. Ad omnium enim
fidelium decus atque utilitatem redundat,
cum talis habetur antistes, cuius plurimi
et adiuvant praesidio, et incitentur
exemplo. Unde, quia non ignoras quid
de sinceritate animi tui secundum prae-
cedentem ⁵ notitiam senserimus, iustis-
sime nos agnoscis ⁶ exigere, ut quod prae-
sumimus, hoc probemus, frater carissime.
Modestiae igitur tuae non desit auctoritas,
constantiam mansuetudo commendat ⁷,
iustitiam lenitas temperet, patientia con-
tineat libertatem, et declinata superbia,
cui proximum est ut decadat, ametur
humilitas, cui semper debetur, ut crescat.
Ecclesiasticarum legum non ignara est
dilectio tua, ut intra earum regulas at-
que mensuras omnia potestatis tuae iura
contineas. Iusto quippe ideo dicitur ⁸ lex
non esse posita, quia normam praecep-
tionis implet iudicio voluntatis, cum

verus recti amor in semetipso habeat ⁹ et
apostolicas auctoritates et canonicas san-
ctiones. Quarum ¹⁰ devotus sectator et
diligens executor, in eorum procul du-
bio consortio gloriaberis, qui de ¹¹ cre-
ditorum sibi profectibus talentorum au-
dire meruerunt: *Euge, serve bone et fi-
delis, quia super pauca fuisti fidelis,
supra multa te constituam, intra in
gaudium Domini tui* ¹². Ut autem fidu-
ciam dilectionis erga te nostrae habere
non dubites, saepius nos de processu

Probatas an-
tistes fidelibus
decus, plurimis
est salus.

Episcopales
virtutes illi eni-
mo commendat.

Superbiae
proximum est fa-
lsum.

Episcopi po-
testas ecclesia-
stica iure coer-
cenda.

Iusto non est
posita humana
lex.

Verus recti a-
mor lex est su-
prema.

Ut saepius
rebat horta-
tur.

De Ravennio
electione gau-
del.

1 « Al. qui ». Baller. l. c.

2 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 170
II kal. et ad marg. al. VII kal. Jaffé l. c. no-
biscum cohaeret. Videsis de hac re Baller. col.
891, not. 6.

3 Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* tom. I,
col. 891.

4 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 171
Domino. Insuetum titulum, inquit Baller.
l. c., emendavimus ex Vat. 541 et edit. concilior.

5 « Al. male praesentem ». Baller. et Cacciar. II. cc.

6 « Edit. perperam agnoscitis ». Baller. l. c.

7 « Edit. ante Quesnell. legunt *Modestiae igitur tuae non auctoritas constantiam, sed mansuetudo commendat* ». Baller. et Cacc. II. cc.

8 « Al. Iusto tamen dicitur ». Baller. col. 892.
Perperam, ut videtur.

9 « Al. in semetipso sive in semetipsa habeat ». Baller. l. c.

10 « Vat. 541 quare ». Cacciar. pag. 172.

11 Id. cod. delet particulam de ». Cacc. ibid.

12 Matth. xxv, 21 et 23.

actuum tuorum facias certiores: quoniam iudicii nostri memores cupimus semper de tuis profectibus in Domino gloriarī. Deus te incolumem custodiat, frater carissime ¹.

Dat. an. circa 449.

EPISTOLA XXVI ².

Ravennium de Petroniano quodam sese per Gallias Leonis diaconum mentiente admonet, cumque ab omnibus Ecclesiis expelli iubet.

Dilectissimo fratri Ravennio Leo Papa.

Petroniani
extrahibilis au-
dacia.

Circumspectum te volumus esse atque sollicitum, ne quid sibi plectenda possit vindicare praesumptio: quae cum aditum falsa subreptione repererit, ad maiorem se temeritatem nomine usurpatae dignitatis extendit. Petronianum quemdam vagum et semper erroneum, certa nos clericorum tuorum suggestione didicimus per Gallias se nostrum esse diaconum iactitasse, et sub huius honoris obtentu diversas eius Provinciae Ecclesias circumire. Cuius audaciae tam nefandae dilectionem tuam, frater carissime, ita volumus obviare, ut eum, admonitis etiam totius Provinciae episcopis, in sua falsitate detectum ab omnium Ecclesiarum communione, ne ulterius hoc usurpet, expellas. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime.

A communio-
ne Ecclesiarum
omnium exclusus.

¹ « Licet huic epistolae desit nota chronica; tamen, sub idem tempus, quo antecedens ad episcopos per Arelatensem provinciam constitutus, scripta fuit ». Ballerin. l. c.

² Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 892. Cacc. *Opp. S. Leonis* p. II, pag. 472.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 902. Hanc epistolam a suppositionis nota eximunt Ballerini, siquidem reperitur in graeca collectione Chalchedonensi, quae, ipso Leone vivente, compacta fuit; et scite advertunt, huius textum non esse originalem latinum, sed par-

Data sub die septimo kalendas septembris, Asturio et Protogene viris clarissimis consilii.

Dat. die 26 augusti an. 449.

EPISTOLA XXVII A ³.

Ephesina synodo reprobata, Theodosium obtestatur, ut per eam nihil innovetur, aliudve concilium in Italia habeatur.

Gloriosissimo et sereniss. Theodosio ⁴
imperatori Leo episcopus.

Antea et ab initio in iis, quae factae sunt, synodis tantam nos accepimus fiduciam a sanctissimo Petro et principe apostolorum, ut potestatem habeamus et veritatis vindicandae pro nostra pace, et nemini ipsam liceat, cum munita adeo sit, concutere, dum sine mora laesio removetur. Quoniam igitur concilium episcoporum, quod in Ephesina civitate propter Flavianum fieri iussistis, et ipsam laedit fidem, et omnes sauciat Ecclesias ⁵.

Laonis in bea-
to Petro fiducia.

Ephesi
concilium fidei in-
festum.

Atque haec non ab incerto nuntio nobis cognita sunt, sed ab ipsis, quos misimus, religiosissimo episcopo et fidelissimo Hilario diacono nostro, qui, quae acta sunt, nobis exposuerunt. Quod autem accidit, hanc habet causam, quod non pura conscientia rectoque iudicio, secundum consuetudinem, ii qui conveniunt, de fide et de iis, qui decepti

Eius seditionem a legatis cognoscit.

tim versionem ex graeco, partim e seq. epist. xxviii fuisset transumptum. Vid. admon. ab ipsis praemissam epist. xliii, pag. 894, ubi ad num. 7 videre etiam est, cur duae tam similes epistolae eidem imperatori fuerint missae.

⁴ « Edit. Theodosio Augusto. In latin. autem concil. Chalched. exempl. *Gloriosissimo et clementissimo Theodosio Augusto Leo episcopus, et sancta synodus, quae in urbe Roma convenit.* Edit. Rom. voci *Augusto* praemittit semper, nullo mss. suffragio ». Contin. Const. in mss. Vatic.

⁵ Labbaeus hac interpunctione caret.

fuerunt, sententiam protulere. Cognoscimus enim ad concilium non omnes, quos oportebat, convenisse; sed alios quidem electos, alios autem intromissos, qui praedicti episcopi circumventione impiis subscriptionibus capti sunt. Talis namque ab ipso prolata sententia, ut omnibus per ipsum Ecclesiam iniuria inferretur. Huiusmodi enim rem valde impiam fideique repugnantem ii testes de visu, qui per nos missi sunt, nobis significarunt. Unde, serenissime imperator, a vestra pia conscientia periculum causa fidei avertere dignare, neque humana praesumptio Christi Evangelio vim inferat. Haec ego, o christianissime et venerabilis imperator, cum iis, qui necum sunt, episcopis, sincero affectu cupiens vos ante omnia placere Deo, ad quem ab universa Ecclesia unanimiter pro vestro imperio preces funduntur, ut facias consilium do, ne forte poenas persolvamus ante tribunal Christi, si huiusmodi rem silentio involvamus. Obsecro igitur coram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae per ea, quae male acta sunt, laeditur, quaeque vestri est custos imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut cuncta maneant intacta, sicut et ante iudicium existerant. Expectent autem maius criterium concilii, in quo omnis ex toto orbe episcoporum numerus congregetur; neque sinatis vos de alieno peccato onus sustinere; quod ut manifestum edicamus, urgentis necessitatis timore constringimur. Sed ante oculos proponite beatissimi Petri gloriam, communesque cum ipso omnium apostolorum coronas et martyrum gaudia, quibus non alia fuit causa patiendi, nisi confessio verae Deitatis, et in Christo perfecta permansio. Quae con-

fessio cum impie nunc a paucis quibusdam laedatur, omnes nostrarum partium Ecclesiae omnesque sacerdotes mansuetudini vestrae cum lacrymis supplicant propter appellationem in Flaviani episcopi libello contentam, ut speciale concilium iubeatis in Italiae partibus peragi, ut omnis conflictus repellatur vel mitigetur, nihilque devians vel dubium in fide sit: convenientibusque insuper etiam episcopis ab orientalibus provinciis omnibus, quidam, qui de veritatis via exorbitarunt, salutaribus curationibus in integrum revocentur, et hi, quorum est causa gravior, vel consiliis acquiescant, vel ab una Ecclesia excindantur; ita ut necessarium sit et eadem servare, quae Nicaenus canon et quae constitutio totius orbis episcoporum praecipit secundum catholicae Ecclesiae consuetudinem et nostrorum Patrum liberam fidem, per quam serenitas vestra stabilitur. Iis, qui Ecclesiam laedunt, expulsis, vestrisque provinciis iure, quod iustum est, potentibus, atque vindicta adversus haereticos exercita, vestrum etiam imperium Christi dextera defendetur.

Et supplicatur, ut speciale concilium in Italiam congregetur.

Nihil sit in fide devians, dubium nihil.

Italicum concilium vel orientis episcopis adendum.

Imperium per fidem stabilitur.

Ecclesiam principes tuentur, et Christus eorum regnum defendet.

Illius decreta quantum iniuria.

Christi Evangelio nulla inferenda vis.

Theodosius obsecrat ut, remoto fidei periculo, omnia velint intacta.

Invidiosa Trinitas improbitas laeditur.

In fide dominicae Incarnationis Theodosius Ss. martyrum exemplum confirmat.

EPISTOLA XXVII B¹.

Gloriosissimo et clementissimo Theodosio Augusto Leo episcopus.

CAP. I. Olim et ab initio in conciliis celebratis tantam nos perceperimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, ut auctoritatem habeamus ad veritatem pro nostra pace defendendam: quatenus nulli liceat sic eam inunitam² in aliquo commovere, dum repente laesio removetur³. Igitur quia concilium episcoporum, quod

² « Alii legunt *minutam* »; at Contin. Const. in mss. Vat. iure corrig. *muniam*.

³ « Al. *moveretur* »; Contin. Const. l. c. *removeretur*.

¹ Ex Baller. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 907, qui eandem epist. referunt ex mss. latinae collectionis Chalcedonensis, licet non esse textum originalem satis demonstrent. Vid. quae innuimus ad preced. epist. not. 1.

propter Flavianum in Ephesina civitate fieri praecepistis, et ipsi fidei probatur obesse, et omnes Ecclesias vulnerare; . . . Et haec a nobis comperta sunt non incerto nuntio, sed ab ipsis reverendissimis episcopis, qui a nobis missi sunt, et fidelissimo rerum, quae gestae sunt, narratore Hilaro diacono nostro. Haec autem ideo culpa processit, eo quod non pura conscientia et recto iudicio secundum consuetudinem hī, qui collecti sunt, de fide et errantibus¹ protulerunt. In ipso autem iudicio non omnes, qui convenerant, interfuisse cognovimus. Nam alios reiectos, alios didicimus intrinsecos, qui pro supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederunt², et nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemque ab ipso prolatam esse sententiam, ut in omnes per eam saeviretur Ecclesiis. Quod nostri ab Apostolica Sede directi, adeo impium et catholicae fidei contrarium videntes, nobis significare noscuntur.

Cap. II. Unde, tranquillissime principum, remove, quaesumus, a vestra pietatis conscientia periculum religionis et fidei, ut Christi Evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium, cupiensque vos per omnia placere Deo, cui pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Domini rei de silentio³ iudicemur, obsecramus co-

ram unius Deitatis inseparabili Trinitate, quae tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse iubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec maior ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur, nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia, quod necesse est nos dicere, veremur ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspiciate beati Petri gloriam et communes cum ipso omnium apostolorum coronas cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae divinitatis et verae⁴ humanitatis in Christo.

Cap. III. Cui sacramento, quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiae, omnes mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamant, et eisdem hœllem appellationis Flaviani episcopus dedit, generalem synodum iubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne ultra aliquid sit⁵ vel in fide dubium vel in caritate divisum; convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis, quorum si qui superati minis atque iniuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur: ipsique, quorum est causa durior, si consiliis melioribus acquiescant, ut⁶ ab Ecclesiae unitate

¹ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 175 *sententiam protulere*; cui graec. interpr. adhaeret per voces τῶν ἀπορᾶν ἐκφωνήσαι. « Quid. edit. *erratis*; Labbaeus et *erratis* in text., sed ad margin. et *certantibus*. Grimaic. autem cod. *de fide errantibus* ». Contin. Constant. I. c. Verum graec. text. τοὺς συνελθόντας τῇ περὶ τοῦ τοῖς πενήτην μισθοῖς potius lectionem nostram videtur confirmare.

² Al. *dederunt*. Mss. (advert. Contin. Const. I. c.) *dederent*; at edit. *dederant*.

³ Al. *de consilio*. Sed recte Carafa Epist. Rom. Pontif. ad marg. corrig. *de silentio*.

⁴ Contin. Const. I. c. delet *verae*.

⁵ Ita et al. Contin. Const. ibid. *ne aliquid ultra sit*.

⁶ Contin. Const. ib. recte delet *ut*.

non excidant. Quam autem¹ post appellationem interpositam hoc necessario postuletur, canonum Nicaeae habitorum decreta testantur, quae a totius mundi sunt sacerdotibus constituta. Favete catholicis vestro more, parentumque vestrorum date defendendae fidei libertatem. Cum enim Ecclesiae causas², tum regni vestri agimus³ et salutis, ut provinciarumstrarum quieto iure potiamini. Defendite contra haereticos inconcussam Ecclesiae statum, ut et vestrum Christi dextera defendatur imperium.

Datum tertio idus octobris⁴, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 octobris ann. 449.

EPISTOLA XXVIII⁵

Idem ac superioris epistolae argumentum.

Leo episcopus et sancta synodus, quae in urbe Romae convenit, Theodosio⁶ Augusto.

CAP. I. Litteris clementiae vestrae, quas dudum ad beati Petri apostoli Sedem pro catholicae fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendae per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici tamque munita nihil putaremus posse existere, quod noceret: praesertim cum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum praecepistis,

tam instructi sint⁷ missi, ut si scripta, quae vel ad sanctam synodum vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes; ita manifestatione purissimae fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum⁸ strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi aemulatio reperiret. Sed, dum privatae causae religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam Ecclesiam vulneraret. Comperimus enim non incerto nuntio, sed fidelissimo rerum, quae gestae sunt, narratore⁹ Hilario diacono nostro, qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugit, convenisse ad synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consultationi¹⁰ et iudicio profuisset, si is, qui sibi locum principem vindicabat, sacerdotalem moderationem custodire voluisset: ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et aequo constitueretur examine, quod et fidei congrueret, et errantibus subveniret. In ipso autem iudicio non omnes qui convenerant interfuisse cognovimus. Nam alios reiectos¹¹, alios didicimus intromissos, qui pro¹² supradicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederent¹³,

Dineciori detestabilis perfidia.

Eius saevitiae

Hilarus e synodo aufugit.

Synodales sententiae cum libertate proferendae.

In Theodosii pietate Leonis fiducia.

1 « Quam post appellationem ». Contin. Const. l. c.

2 « Et Atrebat. cod. leg. causas. Rect. Quesnell. cum potioribus miss. causam. » Contin. Const. l. c.

3 « Pro agimus antiq. concil. editiones cum rom. praefurunt agamus ». Contin. Const. l. c.

4 Ballerin. huius ep. tempus fictitium autumant, et post eos Jaffé. Contin. Const. autem l. c. probatur. codd. auctorit. hoc genuinum existimat.

5 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 909. Videat lector, an potius hic sit latinus textus praecedentis ad Theodosium epistolae.

6 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 178 addit cum al. semper: alias vero eiusdem epi-

stolae inscriptiones vid. apud Ballerin. col. 910.

7 « Perperam Quesnell. sunt ». Ballerin. col. 912 et Cacciar. l. c.

8 « Edit. ante Quesnell. cum aliq. mss. congressionum, et ad margin. concertationum ». Ballerin. l. c.

9 « Al. narrante ». Ballerin. l. c. et Cacciar. p. 179.

10 « Al. collationi vel consolationi ». Cacciar. et Ballerin. II. cc.

11 « Vat. 379t eiectos ». Cacciar. pag. 180.

12 « Al. delent pro ». Ballerin. l. c.

13 « Dederunt ». Cacciar. l. c., qui lectionem dederent a Quesnell. invecam putat merum librarum mendum.

et nociturum ¹ statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemque ab ipso prolatam esse sententiam ², ut, dum homo unus impetitur, in omnem Ecclesiam ³ saeviretur. Quod nostri ab Apostolica Sede directi adeo impium et catholicae fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli; constanterque in eadem synodo, ut decuit, fuerint protestati, nequaquam id, quod constituebatur, Sedem Apostolicam recepturam: quoniam revera omne christianae fidei sacramentum, quod absi a temporibus vestrae pietatis, excidit ⁴, nisi hoc scelestissimum facinus, quod cuncta sacrilegia excedit, aboleatur ⁵.

Mira legato-
rum constancia.

Negata vera
Christi incarna-
tione, totum ex-
scinditur chris-
tianae fidei sa-
cramentum.

Religionis pe-
riculum remo-
vendum.

Theodosium
exorat, ne pri-
scas fidei con-
stitutio viole-
tur.

CAP. II. Quia vero diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorundam imprudentiae ⁶ per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus persuadeat nocitura; removete, quaesumus, a vestrae pietatis conscientia periculum religionis et fidei, quodque in saecularibus negotiis legumstrarum aequitate conceditur, in rerum divinarum pertrac- tatione praestate, ut Christi Evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium ⁷, cupiens- que vos placere per omnia Deo, cui ⁸ pro vobis ab Ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Christi ⁹ Domini rei de silentio iudicemur, obsecramus coram unius Dei-

tatis inseparabili Trinitate, quae tali facto laeditur, cum ipsa vestri sit custos et auctor ¹⁰ imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse iubeatis, in quo fuerunt ante omne iudicium, donec maior ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur. Nec alieno peccato patiamini vos gravari: quia, quod necesse est nos dicere, veremur ne cuius religio dissipatur, indignatio provocetur ¹¹. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspiciete beati Petri gloriam ¹², et communes cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae divinitatis et verae humanitatis in Christo.

Deus imperii
et custos et au-
ctor.

Unica confes-
sio duplicis in
Christo naturae
martyres coro-
navit.

CAP. III. Cui sacramento, quia impie nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiae, omnes mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut, quia et nostri fideliter reclamant, et eisdem libellum appellationis Flavianus e- piscopus dedit, generalem synodum iubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultra sit vel in fide dubium vel in caritate divisum, convenientibus utique orientalium provinciarum epis- copis, quorum si qui superati minis at- que ¹³ iniuriis a veritatis tramite devia- runt, salutaribus ¹⁴ remediis in integrum revocentur; ipsique, quorum est causa du- rior, si consiliis melioribus acquiescant ¹⁵,

Supplicatur,
ut generale con-
cilium in Italiam
convocetur.

Nil sit in fide
dubium, nil in
caritate divisum

1 « Al. quod nociturum; al. nocituros ». Ballerin. col. 914 et Cacciar. l. c.

2 « Cod. Grim. poenitentiam ». Cacciar. l. c.

3 « Al. saevire videretur ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

4 « Al. exciditur ». Ballerin. l. c.

5 « Al. aboletur ». Ballerin. l. c.

6 « Al. imprudentiam ». Cacciar. l. c.

7 « Cod. Ratisp. sinceritatis officium ». Bal-lerin. l. c.

8 « Duo codd. cum ». Cacciar. pag. 181. Sed perperam.

9 « Quid. codd. delent Christi ». Ballerin. col. 915.

10 « Al. auctrix ». Ballerin. ibid.

11 « Al. ut si haec religio dissipetur, in Vos indignatio provocetur ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Male quidem, ut opinor.

12 « Cod. Flor. regulam ». Cacciar. l. c. Sane perperam.

13 « Al. aut ». Ballerin. col. 916 et Cacciar. p. 182.

14 « Al. salubribus ». Ballerin. l. c.

15 « Al. acquiescat vel acquiescerent ». Bal-lerin. col. 917. Cacciar. l. c. Sed acquiescat potius mendo typograph. tribuendum.

ab Ecclesiae¹ unitate non excident².

Flaviani ap-
pellatio Nirenae
synodo fuleitur.

Quam autem post appellationem interpo-
sitam hoc necessarie postuletur, canonum
Nicaeae labitorum decreta testantur,
quae a totius mundi sunt sacerdotibus
constituta, quaeque subter annexa sunt.
Favete catholicis vestro more, parentum-
que vestrorum date defendendae fidei
libertatem, quam, salva clementiae vestrae
reverentia, nulla vis, nullus poterit mun-
dans terror auferre. Cum enim Ecclesiae
causas³, tum regni vestri agimus et sa-
lutis, ut provinciarum vestrarum quieto
iure potiamini. Defendite contra haere-
ticos inconcussam Ecclesiae statum, ut
et vestrum Christi dextera defendatur⁴
imperium.

Defendendae
fidei libertatem
nec vis eripiet
nec terror.

Quum defen-
ditur Ecclesia,
defenditur et re-
gnum.

Dat. tertio idus⁵ octobris, Asturio⁶
et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 13 octobris an. 449.

EPISTOLA XXIX⁷.

*Litteras suas ad Pulcheriam mittens,
quas antea Hilarius ei tradere non
potuit, conciliabulum Ephesinum re-
probat, ac imperatricis pietatem ob-
testatur, ut Theodosium ad Ecclesiam
tuendam impellat.*

Leo episcopus et sancta synodus, quae in
urbe Roma convenit, Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Si epistolae, quae in fidei causa
per nostros clericos directae sunt, ad

vestram pietatem pervenissent⁸, certum
est, remedium vos his rebus, quae contra
fidem factae sunt, aspirante vobis Domino,
praestare potuisse. Quando enim sacerdo-
tibus, quando christianae religioni aut fi-
dei defuistis? Sed cum ad mansuetudinem
vestram adeo non potuerint pervenire qui
missi sunt, ut ad nos vix unus eorum⁹,
Hilarus diaconus noster fugiens¹⁰, sit re-
versus, iteranda scripta credidimus. Et ut
validiores preces nostrae esse mereantur,
ipsorum scriptorum, quae ad clementiam
vestram non pervenerunt, exempla¹¹ su-
biecimus, amplioribus vos obtestatio-
nibus obsecrantes, ut quanto acerbiora
facta sunt, quibus pro fide¹² regia vos
convenit contrahere, tanto maiore gloria
curam eius, in qua excellitis, religionis
habeatis; ne catholicae fidei integritas
ulla humanarum concertationum occasio-
ne violetur. Quae enim, congregata apud
Ephesum synodus, sopienda et sananda
pacis remedium¹³ credebantur, haec non
solum in maiora pacis dispendia, sed,
quod nimis dolendum est, etiam in¹⁴
ipsius fidei, qua christiani sumus, exci-
dia processerunt.

Condolet, lit-
teras suas ante
concilium scrip-
tas ad Pulche-
riam non perve-
nisse.

Eorum exem-
pla mittit.

Ephesina sy-
nodus in fidei
excidium pro-
cessit.

CAP. II. Et hi quidem, qui missi sunt,
quorumque unus¹⁵ vix Alexandrini epi-
scopi sibi omnia vindicantis effugiens
rerum gestarum nobis ordinem fideliter
nuntiavit, reclamationum¹⁶ in synodo, sicut
oportuit, unius hominis non tam iudicio,

Licet Aposto-
licae Sedis le-
gati Dioscori fu-
rori firmiter ob-
stiterint.

1 « Al. ut ab Ecclesiae etc. ». Baller. I. c.
2 « Al. non discedant, vel excedant ». Baller.
et Cacciar. II. cc.

3 Cacciar. I. c. cum al. causam. Alias lectio-
nes, sed erroneas vid. apud Ballerin. col. 918

4 « Al. defendat ». Cacciar. pag. 183.

5 Cacciar. cum al. idibus octobris. Vide de
hac re quae Ballerini advertunt I. c.

6 Cacciar. I. c. Asterio.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 919. Aliq. huius inscriptionis diversitates
vid. apud Ballerin. I. c.

8 « Al. ordine paulum immutato, quae in fi-
dei causa ad pietatem vestram directae sunt
per nostros clericos, pervenissent ». Baller. I. c.

9 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 184,
cum al. illorum.

10 Cacciar. I. c. cum al. effugiens.

11 « Al. exemplar ». Ballerin. col. 920.

12 « Al. pro sede ». Baller. et Cacciar. II. cc.
Rectius, opinor, n. lectio.

13 « Al. sopiendae et sanandae pacis reme-
dia ». Ballerin. col. 922.

14 « Nonnulli codd. delent particulam in ». Cacciar. I. c. Inepte ad syntaxim.

15 « Al. Et hi qui missi sunt, quorum qui-
dem unus, etc. al. quorum unus idem ». Bal-
lerin. I. c. et Cacciar. pag. 185.

16 « Al. reclamaverunt ». Cacciar. ibid.

Per vim me-
lumquo gestu
plane irrita sunt
habenda.

quam furori; protestantes ea, quae per vim metumque gerentur, sacramentis¹ Ecclesiae et ipsi Symbolo ab apostolis instituto² praediciare non posse, nec se ab ea fide ulla iniuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam a Sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cuius³ cum recitatio, poscentibus episcopis, non sit admissa, ut scilicet remota ea fide, quae patriarchas, prophetas⁴, apostolos et martyres coronavit, generatio Iesu Christi Domini nostri secundum carnem, et verae mortis ac resurrectionis⁵ eius confessio, quod horremus dicere, solveretur⁶; scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, et, quod maximum est, christianum, cuius epistolae pariter exemplar⁷ subiiecimus, ut fidem, in qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla sineret⁸ novitate corrumpi: quoniam Flavianus episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc, quod factum est sine consideratione iustitiae, et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit: et quia dissensionis scandalum non abstu-

Incarnatio-
nis sacramen-
tum non admissu, vel
Christi resurre-
ctio destruitur.

Epistolae suae
ad Theodosium
exemplar Pul-
cheriae oculis
subiicit.

Alterius syno-
di in Italiam co-
genda e necessi-
tatem ostendit.

lisset⁹ Ephesina¹⁰ synodus, sed auxisset, habendo intra Italiam concilio et locus constitueretur et tempus, omnibus querelis et praediciis partis utriusque suspensis; quo diligentius universa, quae offensionem generaverunt¹¹, retractentur, et absque vulnere fidei, absque religionis iniuria¹² in pacem Christi redeant, qui per impotentiam¹³ subscribere coacti sunt sacerdotes, et soli auferantur errores.

CAP. III. Quod ut obtinere mereamur, probatissimae nobis fidei¹⁴ pietas tua, quae¹⁵ labores Ecclesiae semper adiuvat¹⁶, supplicationem nostram apud clementissimum principem, sibi specialiter a beatissimo Petro apostolo legatione commissa, dignetur asserere: ut, priusquam civile hoc et exitiale¹⁷ bellum intra Ecclesiam convalescat, redintegrandae¹⁸ unitatis copiam¹⁹, Deo auxiliante, concedat; sciens imperii sui viribus profuturum, quicquid catholicae libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum.

Pulcheriam
exorat, ut apud
Theodosium Ec-
clesiae causam
lueatur.

Catholicae fidei
libertas imperii
praesidium.

Data tertia idus octobris²⁰, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. 13 octobris an. 449.

- 1 « Al. iuribus ». Ballerin. l. c. Forte melius.
- 2 « Duo Vat. constituto ». Cacciar. l. c.
- 3 « Duo iidem codd. Cumque », Cacc. ibid. al. cuiusque recitatio, vel cuius recitatio ». Ballerin. l. c.
- 4 « Duo Vat. et prophetas ». Cacciar. ibid.
- 5 « Ex graeca versione et regenerationis (καὶ τῆς ἀναγεννήσεως) ». Ballerin. l. c.
- 6 « Graeca versio addit splendidissima et clementissima Domina flia Augusta ». Ballerin. col. 923.
- 7 « Al. exempla; al. et exempla subiiciemus ». Ballerin. l. c.
- 8 « Quesnell. cum cod. Taurin. sinat ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.
- 9 « Cod. Veron. abstulit, et paulo post auxit ». Ballerin. l. c.
- 10 « Vat. 630 Ephesi », Cacciar. l. c.
- 11 « Al. generaverant ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 186.

12 « Al. infamia ». Ballerin. et Cacciar. ibid. Forte mel. n. lectio.

13 « Al. potentiam, vel impudentiam ». Cacciar. l. c. Sed impotentia, hic scite notant Ballerin. l. c., pro immoderata potentia apud optimae notae scriptores adhiberi solet.

14 « Aliq. cod. addit hic veritatem ». Ballerin. col. 924 et Cacciar. l. c.

15 « Al. quaeque ». Ballerin. ibid. Perperam, ut videtur.

16 « Al. adiuvat ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

17 « Al. exitiabile ». Cacciar. ibid.

18 « Al. redintegrationi ». Ballerin. l. c.

19 « Al. copiam et modum ». Ballerin. et Cacciar. ibid.

20 Ita cum aliis et Jaffé. « Edit. Quesnellanae anteriores prid. id. octobr. » Ballerin. l. c. Al. apud Cacciar. pag. 186 idib. octobr.

EPISTOLA XXX¹.

Anastasio gratulatur, quod ipsum opportunis curis distentum ab Ephesina synodo divina manus prohibuerit, eundem ad animi constantiam hortatur.

Leo episcopo urbis Romae dilectissimo fratri
Anastasio episcopo Thessalonicensi.

CAP. I. Quantum relatione Hilari diaconi nostri cognovimus, magnum facinus, Alexandrino episcopo auctore vel executore, commissum est: ut dum in fratrem nostrum Flavianum veteres aemulationes et odia privata desaeviunt, nec innocentiae probatissimi sacerdotis, nec christianae fidei parceretur. Unde multum dilectioni tuae congratulamur, quod te ad illam synodum ire cupientem opportunis obstaculis manus divina detinuit; ne abstenturus procul dubio a tanto scelere indignis iniuriis subiaceres, et furori impio militibus, quantum didicimus, armisque suffulto contraire non posses. Quia ergo prorupit in apertum² perfidia, quae latebat, et in nefandissimam haeresim unius imperitissimi senis assecrae transierunt, tempus probationis nostrae debemus agnoscere, et contra impetus adversantium munitionibus caelestibus freti incommutabilis animi constantiam praeparare. Scimus, frater carissime, quia sacramento magnae pietatis suae aderit divina protectio.

CAP. II. Si quid igitur fraternitati tuae de impiis constitutionibus fuerit ingestum, protestamur pariter ac monemus, ne vel

in damnationem³ fratris insonitis, vel in receptionem nefarii dogmatis consensum tui cordis immis eas. Maior est enim, qui in nobis est, quam qui adversus nos. Anitere potius, quantum te ipse naturae nostrae susceptor et glorificator adjuverit, ut omnium fratrum nostrorum corda confirmes. Nobis enim ab Evangelio generationis et mortis ac resurrectionis Domini⁴ Iesu Christi nullatenus recedentibus, definitissimum est in nostrae communionis numero non futuros eos, qui conantur antiqua catholicae fidei fundamenta convellere.

Data tertio idus octobris, Asturio⁵ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. 13 octobris an. 449.

EPISTOLA XXXI⁶.

Ephesinam seditionem cum Iuliano conquestus in causae veritate confidit, illique per latorem epistolae consilium suum aperit.

Leo Iuliano fratri et coepiscopo salutem.

Cognitis, quae apud Ephesum unius hominis praesumptione sunt gesta, magno quidem dolore affecti sumus de his, quae impie, furioseque commissa sunt; sed ad Dominum nostrum⁷ animos dirigentes, multam fiduciam ab ipsa, quam sequimur, veritate concipimus, non omittentes omnia agere, quae, auxiliante Dei gratia, credimus profutura. Tenendum ergo nobis est, quod tenemus, et, saeviente unius turbini⁸ procella, serenis-

severans fratres confirmet.

Maior est qui in nobis est, Deus, quam qui sunt contra nos.

Oui catholicae fidei fundamenta convellit, e Sedis Ap. communionem eritarendus.

E synodi perfidia execratur.

Leonis fiducia in causae veritate.

Saeviente haereticis procella, fidei tranquillitas est amplectenda.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 929.

² « Aliq. codd. omittunt in apertum ». Ballerin. I. c.

³ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 187 in damnatione et infr. in receptione.

⁴ Cacciar. I. c. *Domini nostri*, quam lectionem omnibus exempl. tum editis tum mss. communem contendit.

⁵ Cacciar. I. c. *Asterio*.

⁶ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 930.

⁷ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 188 *nostros*. Vid. ea de re Ballerin. I. c.

⁸ Cacciar. I. c. *unius turbidae nubis*. Forte rectius n. lectio.

Dioscori perfidiam ex Hilario cognoscit.

Exalatur quod Anastasius in eius favorem non incidit.

Periculi temporis fortiter certandum.

Anastasio excitat, ut in cathol. fide per-

Julianus e
tabellarii verbis
quid consilii sit
intelliget.

simae fidei est amplectenda tranquillitas,
donec radios suos veritas per universa
diffundat, et caliginem infidelitatis con-
sumat. Quae autem disposita sint ¹, per
latoris sermonem agnosces.

Data tertio idus octobris, Asturio ² et
Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. 13 octobris an. 449.

EPISTOLA XXXII ³.

*Flaviani fortitudinem commendans stu-
dium suum in Ecclesiam ostendit, eum-
que ad graviora ferenda incitat.*

Leo Flaviano episcopo Constantinopolitano.

Flaviani forti-
tudo.

Quae et quanta dilectio tua pro catho-
licae fidei defensione patitur, per Diacono-
nem, qui ab Epheso furtim est elapsus ⁴,
agnovimus. Et licet magnificemus Deum,
qui te gratiae suae virtute confortat, ne-
cesse est tamen nos dolere eorum ruinas,
per quos veritas impugnatur, et ipsa to-
tius Ecclesiae fundamenta quatuntur ⁵.

Leonis soler-
tia in Ecclesiam.

Quia vero providentia Dei semper suis
necessarium praestat auxilium, scire de-
bet fraternitas tua, nos pro communi
causa nihil eorum, quae agenda sunt,
praeterire, ut primitus ad ea, quae uni-
versitati fidelium prosint, pervenire me-
reamur. Superest ⁶, ut fortiter interim di-
lectio tua toleret quae sibi ad aeternam
gloriam non dubitat profutura. Perlator

Adversa forti
animo toleran-
da.

- 1 « Al. sunt ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.
- 2 Cacciar. I. c. Asterio.
- 3 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 931.
- 4 « Al. lapsus ». Cacciar. *Opp. S. Leonis*, part. II pag. 187.
- 5 Cacciar. I. c. *patuntur*. Corrupte quidem.
- 6 « Al. Sin est ». Ballerin. I. c.
- 7 « Al. male fidei ». Cacciar. I. c.
- 8 « Vulgat. ante Quesnell. in kal. octobris ». Cacciar. I. c.
- 9 Cacciar. *ibid.* Asterio.

sane brevis huius epistolae fidei ⁷ ser-
mone poterit enarrare quidquid illud est,
ad quod, adiuvante Domino, studio fidei
et caritatis intendimus.

Data tertio idus ⁸ Octobris, Asturio ⁹ et
Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. 13 octobris an. 449.

Flavianus per
epistolam latio-
rem instru-
endus.

EPISTOLA XXXIII ¹⁰.

*Dioscori perfidiam execratus Constanti-
nopolis civis vehementer obtestatur, ut
Flaviano firmiter adhaereant, neve e
catholica fide descendant.*

Leo episcopus et sancta synodus, quae in
urbe Roma convenit, clero, honoratis et
plebi consistenti Constantinopoli, dilectis-
simis filiis in Domino, salutem ¹¹.

CAP. I. In notitiam ¹² nostram, quae
Ephesi contra opinionem omnium sunt
acta ¹³, perlatis, magno animum nostrum
fatemur moerore confusum: nec tantum
licuisse iniquitati facile potuissemus cre-
dere, nisi ¹⁴ filius noster Hilarius diaco-
nus, qui a nobis vice nostra cum aliis,
ut interesset synodo, missus fuerat, fu-
giens revertisset, declinans, ne iniustae
particeps esset sententiae. Quippe cum
vox illic a nostris contradictionis emissa
sit, quam Alexandrinus antistes, qui to-
tum solus impotentiae ¹⁵ suae vindicavit,
audire contempsit, in consortium suae
voluntatis invitos pertrahens ¹⁶ sacerdotes,

Ephesini con-
cilio infanda peri-
dia.

Hilari fuga.

Dioscori in
congregatos epi-
scopos ste-
rabilis violen-
tia.

- 10 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 931.
- 11 « Perperam Quesnell. delet verba dilectis-
simis filiis in Domino salutem; al. pro dile-
ctissimis habent dilectis ». Cacc. *Opp. S. Leo-
nis* part. II, pag. 189.
- 12 « Aliq. cod. Ad notitiam ». Cacciar. *ibid.*
- 13 « Al. peracta ». Cacciar. *ibid.*
- 14 Cacc. *ibid.* nisi ad nos. Rectius, ut videtur.
- 15 « Al. potentiae ». Ballerin. col. 933 et
Cacciar. pag. 190. Vid not. 13 pag. 54, col. 2
huius vol.
- 16 Cacciar. cum al. protrahens.

ut per vim coacti subscriberent, qui nullam damnationis causam idoneam reperissent. Sed hos ausus pio et christiano¹ principi confidimus minime placituros.

Nunc quia² Ecclesiam vestram hac ratione cognovimus dissipatam, consolandos adhortandosque vos esse credidimus³ nostris epistolis, ut pro catholicae fidei defensione perfidorum nequitiae resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc

moerore percelli, cum⁴ maior gloria vestram sit subsecutura constantiam, si a probabili sacerdote vestro nullae vos minae, nulla formido divellerit⁵. Quisquis

enim, incolumi atque superstitute Flaviano episcopo vestro, sacerdotium eius fuerit ausus invadere, nunquam in communione nostra habebitur, nec inter episcopos poterit numerari. Nos enim sicut Nestorium in sua perversitate anathematizavimus⁶, ita eos qui veritatem carnis nostrae in Domino Iesu Christo denegant, pari execratione damnamus.

CAP. II. State igitur in spiritu catholicae veritatis, et apostolicam cohortationem ministerio nostri oris accipite: *quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini*⁷. Nolite arbitrari, dilectissimi, quod sanctae Ecclesiae suae desit aut defutura sit divina protectio. Splendescit enim fidei puritas, cum ab ea sordes separantur errorum. Unde iterum iterumque vos ante conspectum Domini

obtestamur pariter et monemus, ut a fide, in qua fundati estis et in qua christianissimum principem novimus permanere, non insidiis, non cuiusquam persuasionibus⁸ moveamini; sed in persona episcopi vestri illum in oculis⁹ cordis habeatis, pro quo idem¹⁰ omnia pati, quae fuerint¹¹ illata, non metuit: cuius per omnia imitatores vos esse cupimus, ut commune cum ipso praemium fidei habere possitis.

Data idibus¹² Octobris, Asturio et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 15 Octobr. an. 449.

EPISTOLA XXXIV¹³.

Litteras memorat de Incarnationis doctrina ad Theodosium missas, eumque magis urget, ut generale concilium in Italia fieri iubeat.

Leo urbis Romae episcopus Theodosio semper Augusto.

Pro integritate fidei catholicae christianissimum principem convenit esse sollicitum, et hoc indefessis precibus divinum misericordiam posco, ut cordi vestro id quod est veritatis inspiret, neque falli vos in aliquo humanarum aemulationum fraude patiat¹⁴. A me autem atque ab omnibus catholicis sacerdotibus, quae evangelicae atque apostolicae fidei¹⁵ pietas defendatur, satis plene ac lucide lit-

Ut quisque in fide perdetur, enixe hortatur,

A qua vel ipse imperator ne quidem paululum abscedit.

Flavianus, ut Christipatientis exemplum, imitandus.

A Flaviano nullo modo recedendum.

Quo maior animi constantia eo maior gloria.

Quis Flaviani locum invaserit inter catholicos non habendus.

Enlyches ac Nestorius anathematizati.

Non tantum est credendum in Christum, verum et pro ipso patiendum.

Errorum sordibus separatis, fidei lux emicat candidior.

Catholico principi fidei integritas summo perere curanda.

Incarnationis doctrina imperatori per litteras satis explicata.

¹ Cacciar. l. c. cum al. *christianissimo*.

² « Al. *Nunc qui*; al. *At nunc quia vel Sed nunc quia* ». Ballerin. col. 934.

³ « Quesnell. contra fidem omnium exemplum edit. tum mss. *credimus* ». Cacciar. et Ballerin. ll. cc.

⁴ « Al. *ut* » Ballerin. l. c.

⁵ Cacciar. l. c. cum edit. et codd. Vat. *divulserit*.

⁶ « Aliq. cod. *anathematizamus* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Concinnus ad historiam n. lectio.

⁷ Philipp. l. 29, ubi in vulg. edit. habetur *sed ut etiam*.

⁸ « Ratisp. codd. *persuasione* ». Ballerin. col. 933.

⁹ « Cod. Ottob. addit *vestri* ». Ballerin. l. c.

¹⁰ « Idem cod. *quidem* ». Ballerin. ibid.

¹¹ Cacciar. cum al. *fuerunt*.

¹² « Al. *in idus* ». Ballerin. col. 936. Jaffé op. cit. nobis assent.

¹³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 955.

¹⁴ « Antiq. vulg. *humanarum calliditatum aemulatione patiat* ». Ballerin. l. c.

¹⁵ Cacciar. cum al. *quae evangelicae fidei*.

teris meis¹, quas clementiam vestram iamdudum per famulum vestrum Epiphanium tribunum, qui pro hac causa missus est²: nec ambigi potest, hoc nos purissime credere, hoc constanter asserere, quod etiam venerandi patres, quondam apud Nicaeam congregati, secundum fidem Symboli credendum et confitendum sacratissima auctoritate sanxerunt. Nos enim, venerabilis imperator, sicut Nestorii dogma perversum merito anathematizavimus; ita iuste etiam horum impietatem, qui veritatem carnis nostrae negant a Domino nostro³ Iesu Christo susceptam esse, damnamus, gloriosissime. Unde, si pietas vestra suggestioni ac supplicationi nostrae dignetur annuere ut intra Italiam haberi iubeatis episcopale concilium, cito, auxiliante Deo, poterunt omnia scandala, quae in perturbationem totius Ecclesiae sunt commota, resecari: ut per universum regnum vestrum, catholicae fidei integritate servata, et pacem christianam manere, et vestram apud Deum crescere gloriam gaudeamus.

Data octavo⁴ kalendas Ianuarias⁵, Asturio⁶ et Protogene viris clarissimis consulibus.

Dat. die 25 Decembr. an. 419.

EPISTOLA XXXV⁷.

Constantinopolitanis gratulatus de eorum pietate, Eutychianum haereticum ab aliis

¹ Innoct S. Leo epistolam, quam supra n. xxviii dedimus pag. 51, col. 1.

² Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 110 cum edit. et plerisque mss. *ratum est*.

³ Cacciar. l. c. et antea vulg. *delect nostro*.

⁴ « Vat. 1340 habet ix kal. ». Cacciar. l. c.

⁵ Cacciar. l. c. cum edit. *Iunias*; at mendosam hanc lectionem habendam esse evincunt Ballerin. col. 957, quibus assentit. Jaffé op. c.

⁶ Cacciar. l. c. *Asterio*.

⁷ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 975.

⁸ Edit. et plur. mss. addunt *et sancta synodus, quae in urbe Roma convenit*. At expungenda haec esse contendunt Ballerin. l. c.

⁹ « Al. expungunt de ». Ballerin. l. c.

minime degenerem evincit, eosque rogat, ut universale concilium implorent.

Leo episcopus⁸ clero, benedictis et plebi consistenti Constantinopolitani.

CAP. I. Licet de his, quae in concilio sacerdotum nuper apud Ephesum gesta memorantur, multos nos moeror afficiat, eo quod, sicut consonans fama dispersit, et ipso rerum monstratur effectu, nec iustitiae illic moderatio, nec fidei est servata religio; de⁹ vestrae tamen devotionis pietate¹⁰ gaudemus, et in sanctae plebis acclamationibus, quarum ad nos exempla delata sunt, omnium vestrum probavimus affectum; quia¹¹ vivit ac permanet apud nos filios optimi patris iusta dilectio, et catholicae doctrinae¹² eruditionem¹³ in nulla patimini¹⁴ parte corrumpi. Non dubie enim, sicut vobis¹⁵ Spiritus Sanctus reseravit, Manichaeorum confoederantur errori qui ab unigenito Dei Filio verum et nostrae naturae hominem negant esse susceptum, omnesque eius corporeas actiones¹⁶ simulatorii volunt fuisse phantasmatis. Cui impietati, ne in aliquo¹⁷ praeberetis assensum, iam per filium meum Epiphanium et Dionysium Romanae Ecclesiae notarium¹⁸ cohortatoria ad dilectionem vestram scripta direximus, quibus confirmationem, quam expetistis¹⁹, ultro praebuimus; ut nos paternam vobis curam non dubitetis impendere, ac modis omnibus laborare, ut, auxiliante miseri-

Quam et Nicaena synodus cauti confir-
mavit.

Eutychiani non secus aliquo Nestoriani damnantur.

Iustat, ut concilium in Italia habeatur.

De civium religione gaudet.

Eutyches Manichaeorum haereticus cohaeret.

Ne quis illi assensu daret, sollicitae Constantinopolim litterae transmissae.

¹⁰ « Al. bonitate ». Ballerin. l. c.

¹¹ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 192 cum al. *quia et*.

¹² Cacciar. l. c. cum al. *catholicae eius*.

¹³ « Al. catholicam doctrinam ». Baller. l. c.

¹⁴ « Aliq. cod. patimini ». Cacciar. l. c.

¹⁵ « Vat. 3791 delet vobis » Cacciar. l. c. et Ballerin. col. 976.

¹⁶ « Aliq. cod. sanctiones ». Ballerin. *ibid.* Sed perperam.

¹⁷ Cacciar. l. c. cum al. *ne aliquem*.

¹⁸ « Pleraq. mss. notarios ». Ballerin. et Cacciar. II, cc.

¹⁹ « Vat. 3791 ter expetistis ». Cacciar. l. c. At mendose, inquit l. c. Ballerin.

Ephesini concilio sedito ab imperitis repeleba.

Haec autem praesertim in episcopis non toleranda.

Itaque Eubelchis errorem praesertim in episcopis non toleranda.

Siquidem passionis ac resurrectionis dominicae veritate insistantur.

cordia Dei, omnia, quae ab imperitis et insipientibus excitata sunt, scandala destruantur. Nec quisquam sibi audeat de sacerdotali honore blandiri, qui potuerit in execrandi sensus impietate convinci. Nam si vix in laicis tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in eis, qui praesunt, nec excusatione est digna, nec venia: maxime cum etiam defendere perversarum opinionum commenta praesumunt, et in consensum suum aut terrore aut gratia instabiles quosque traducunt?

CAP. II. Spernantur huiusmodi a sanctis membris Corporis Christi, neque sibi catholica libertas infidelium iugum patitur imponi. Extra donum enim divinae gratiae, et extra sacramentum habendi sunt salutis humanae qui negantes naturam nostrae carnis in Christo et Evangelio contradicunt, et Symbolo reluctantur. Nec sentiant se in hoc praeceptum sua obcoactione deduci, ut nec in passionis dominicae, nec in resurrectionis veritate constant: quia utrumque in Salvatore vacuatur, si in eo nostri generis caro non creditur. In quibus isti ignorantiae tenebris, in quo haecenus desidia torpore iacuerunt? ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum

est, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis et Sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur. Quia in illa mystica distributione spiritualis alimoniae hoc impartitur, hoc sumitur: ut accipientes virtutem caelestis cibi in carnis ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Unde et ad confirmationem caritatis vestrae, quae laudabili fide inimicis veritatis obnititur, apte atque opportune sermone affectuque Apostoli utar, et dicam: *Propterea et ego audiens fidem vestram, quae est in Domino Iesu, et dilectionem in omnes sanctos, non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Iesu Christi Pater gloriae det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, illuminatos oculos cordis vestri: ut sciatis quae sit spes vocationis eius, et quae divitiae gloriae haereditatis eius in sanctis, et quae sit supremum magnitudo virtutis eius in nobis, qui credidimus secundum operationem potentiae virtutis eius, quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens illum ad dexteram suam in caelestibus supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et domina-*

Iuno et ipsam auctorem in Eucharistiae sacramento Corporis atque Sanguinis Christi veritatem.

Nam caelestis alimoniae virtutem accipientes transit in carnem Christi, qui caro nostra factus est.

In hac fide Constantiopolitani Apostoli verbis confirmat

Revera Deus Pater Christum a mortuis suscitavit;

1 « Al. et ab ». Cacciar. l. c.
2 « Val. 3791 Ne in aliquo ». Cacciar. l. c. Perperam, ut opinor.
3 « Cod. Vindob. delet in ». Ballerin. l. c.
4 « Aliq. cod. operis ». Ballerin. l. c. Forte melius.
5 « Val. 3791 errore ». Cacciar. pag. 193. Viti, arbitrator, amanuens.
6 Cacciar. l. c. cum mss. Vat., et edit. separantur. Optime quidem.
7 « Val. 3791 obstinatione ». Cacciar. l. c.
8 « Id. cod. cum ». Cacciar. ibid.
9 Cacciar. l. c. cum edit. in quibus sunt, deletio ista.
10 « Voces vel lectione cognoscerent delent nonnulli. eodd. ». Ballerin. col. 977. Neque recte videtur.
11 « In edit. mendose inter communis sacramenta fidei teneatur ». Ballerin. et Cacc. II. cc.
12 Cacciar. cum edit. et mss. aliq. apostolico.

13 Quesnell. sequutus vulg. Scripturae edition. et aliq. mss. Christo Iesu. Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 194.
14 « Cod. Grim. addit semper ». Cacciar. l. c.
15 « Al. desunt voces Iesu Christi ». Ballerin. l. c. Contra Vulg. fidem.
16 Cacciar. l. c. et del. Forte mend. typograph.
17 « Val. 1319 est ». Cacciar. l. c. Vulg. n. lect. cohaeret.
18 « Cod. Grim. vestrae ». Cacciar. l. c. Vulg. nobis assent.
19 « Cod. Vindob. delet et ». Ballerin. col. 978. Contra Vulg. auctorit., ubi etiam pro in sanctis legit. sanctis.
20 « Al. in nos cum Vulg.; al. in vos qui credidistis ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.
21 « Al. et Vulg. credimus ». Ballerin. l. c.
22 « Cod. Vindob. cum Vulg. delet illum ». Ballerin. l. c.
23 Cacciar. l. c. super. Contra Vulg.

Omniaque subiecit sub pedibus eius.

tionem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc saeculo, sed etiam in futuro; et omnia subiecit sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam¹, quae est Corpus ipsius et plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur².

Videat igitur Arius cumam Christi naturae Deus cuncta subiecit.

Deitas enim Verbi est consubstantialis Patri.

Proinde et Verbum omnium est Creator.

At si quid Verbi Deitatis fuerit additum, minor erit protobente qui crescit.

Arianæ impio Eutyches suffragatur.

Sive Christo corporis dei imaginem, sive potius corporeas passiones tribuat Deitati.

CAP. III. Dicant hic³ adversarii veritatis, quando omnipotens Pater, vel secundum quam naturam Filium suum super universa provexit⁴, vel cui substantiae cuncta subiecit⁵. Deitas enim Verbi par in omnibus et consubstantialis est Patri, et sempiterna atque intertemporaliter⁶ una eademque potentia est Genitoris et Geniti. Creator quippe omnium naturarum, quoniam *per ipsum omnia facta sunt, et sine ipso factum quae creavit*⁷, superior⁸ est omnibus quae creavit, nec unquam Creatori suo non fuerunt subiecta quae condidit: cui proprium et sempiternum est, nec aliunde quam de Patre, nec aliud esse quam Pater est. Huic si addita est potestas, si illustrata dignitas, si exaltata sublimitas; minor erat provehente qui crevit, nec habebat divitias eius naturae,¹⁰ cuius indiguit largitate. Sed talia sentientem in societatem suam Arius rapit, cuius perversitati multum haec suffragatur impietas, negans Verbo Dei humanam inesse naturam, ut, dum humilitatem in Dei maiestate fastidit, aut falsam¹¹ in Christo asserat imaginem corporis; aut omnes actiones eius passionesque corporeas, Deitati potius fuisse dicat, quam carnis.

1 « Plura mss. *supra omnia Ecclesiae* ». Ballerini, et Cacciar. II. cc.

2 Eph. I, 15 ad 23.

3 « Aliq. cod. *hi* ». Ballerini, et Cacc. II. cc.

4 « Al. *provexit* ». Cacciar. I. c.

5 « Al. *subiecit* ». Cacciar. ibid.

6 « Al. *generaliter* ». Cacciar. I. c. Male, ut videtur.

7 Io. I, 3.

8 « Al. *superest* ». Ballerini. I. c.

9 « Al. *in omnibus*; al. *omnium* ». Ballerini, et Cacciar. II. cc.

Quodlibet autem defendere audeat, prorsus insanum est: quia nec pietas fidei, nec ratio recipit sacramenti, ut aut aliquid¹² passa sit Deitas, aut in ullo mentita sit Veritas. Impassibilis igitur Dei Filius¹³, cui cum Patre et cum Spiritu Sancto in una incommutabilis Trinitatis essentia, hoc quod est esse, perpetuum est in ea plenitudine temporis, quae sempiterno consilio fuerat praestituta, et prophetica dictorum atque gestorum significatione promissa factus filius hominis non suae conversione substantiae, sed nostrae assumptione naturae, *venit quaeere et salvare quod perierat*¹⁴. Venit autem non locali accessu, nec motione corporea, tamquam praesens futurus unde abfuisset, aut illinc recessurus unde venisset; sed venit per hoc, quod erat visibile et commune cernentibus declarandus, humanam scilicet carnem atque animam in visceribus virginis matris accipiens, ut manens in forma Dei formam servi sibi met¹⁵ et similitudinem carnis peccati¹⁶ uniret, per quam non minueret divina humanis, sed augetet humana divinis.

CAP. IV. Talis enim erat omnium a primis ducta genitoribus causa mortalium, ut, originali peccato teanseunte per posterum, nullus poenam damnationis evaderet, nisi Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, in ea scilicet natura, quae nostri et sanguinis esset et generis. Propter quod dicit Apostolus: *Sicut*¹⁷ *per unius delictum in omnes homines in*

Utrumque enim absurdum.

Verbum igitur impassibile, quia prorsus mutaretur, nostram naturam assumptum.

Id mirifice declarat.

Atque originalis peccati remissioni necessarium ostenditur.

10 « Cod. Grim. *delet naturae* ». Cacciar. I. c.

11 Cacciar. I. c. *falsam*.

12 « Vat. 3791 *in aliquo* ». Cacciar. pag. 195.

13 « Aliq. cod. *addit Deus* ». Ballerini. col. 978.

Sane perperam.

14 Luc. XIX, 10.

15 « Aliq. cod. *sumeret* ». Ballerini. col. 979 et Cacciar. I. c.

16 « Aliq. cod. *addit Deo* ». Ballerini. I. c.

17 « Grim. cod. *Sicut enim* ». Cacciar. I. c. Contra Vulg. fidem.

condemnationem, sic et per unius iustitiam in omnes homines ad iustificationem vitae ¹. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita et per unius hominis obedientiam iusti constituentur* ² *multi* ³. Et iterum: *Quia enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* ⁴. Illi utique omnes, qui licet in Adam sint nati, in Christo tamen inveniuntur ⁵ renati, habentes fidei testimonium ⁶, et de iustificatione gratiae, et de communione naturae; quam qui susceptam ab unigenito Dei Filio in utero davidicae virginis diffidetur, ab omni sacramento christiana religionis alienus est; et nec sponsum agnoscens, nec sponsam intelligens, nuptiali non potest interesse convivio. Caro enim Christi velamen est Verbi, quo omnis, qui ipsum integre confitetur, induitur ⁷. Erubescens autem illud, et quasi indignum refutans ⁸, nullum ex eo habebit ornatum: ac licet se regio inserat ⁹ festo, sacrisque se epulis importunus immisceat, discretionem tamen regis fallere improbus conviva non poterit; sed, sicut ipse Dominus protestatus est, tolletur, et ligatis manibus et pedibus, mittetur *in tenebras exteriores, ubi* ¹⁰ *erit fletus et stridor dentium* ¹¹. Unde quicumque in Christo non confitetur corpus humanum,

noverit se mysterio incarnationis indignum, nec eius sacramenti habere consortium, quod Apostolus praedicat, dicens: *Quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquit homo patrem et matrem, et adhaeredit uxori suae, et erunt duo in carne una* ¹². Et exponens quid per hoc significaretur ¹³, adiecit: *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo et in Ecclesia* ¹⁴. Ab ipso ergo principio generis humani omnibus hominibus ¹⁵ Christus est denuntiatus in carne venturus. In qua ¹⁶, sicut dictum est, *et erunt duo in carne una* ¹⁷, utique duo sunt, Deus et homo, Christus et Ecclesia, quae de sponsi carne prodit, quando ex latere Crucifixi manante sanguine et aqua sacramentum redemptionis et regenerationis accepit. Ipsa est enim novae ¹⁸ conditio creaturae, quae in baptismo non indumento verae carnis, sed contagio damnatae vetustatis exiit, ut efficiatur homo corpus Christi, quia et Christus ¹⁹ corpus est hominis.

CAP. V. Unde non Deum tantum dicimus Christum, sicut haeretici Manichaei; nec hominem tantum, sicut haeretici Photiniani: nec ita hominem, ut aliquid ei desit, quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive mentem rationalem ²⁰, sive carnem, quae non de foemina sumpta sit sed facta ²¹

Nec membrum est Corporis Christi, scilicet Ecclesiae,

Quae de Crucifixi latere prodit, manante sanguine et aqua.

Hinc homo in baptismo Christi Corpus efficitur.

Frustra igitur in Christo a Manichaeis sola Divinitas asseritur,

A Photinianis tantum humanitas,

Ab Apollinariis humana natura non intelligitur;

1 « Aliq. cod. delet *vitalis* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Sed contra Vulg. auctoritat., ubi legit. *in iustificationem vitae*.

2 « Al. *constituuntur* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Iuxta Vulg., ubi etiam habet. *per unius obedientiam*.

3 Rom. v. 18, 19.

4 I Cor. xv 21, 22, ubi Vulg. legit *Quoniam quidem*.

5 « Al. *inveniuntur* ». Ballerin. I. c.

6 « Al. *testamentum* ». Ballerin. I. c.

7 « Edit. ante Quesnell. *qui Christum confitetur, integre induitur* ». Ballerin. I. c. Minus apte.

8 « Cod. Grim. *reputans* ». Cacciar. I. c. Mendum amanuens. videt.

9 « Al. *inferat* ». Ballerin. I. c.

10 « Al. *Ibi* ». Ballerin. I. c. Iuxta Vulg., alia interpunct. adhibita.

11 Matth. xxii, 13.

12 Eph. v. 30, ubi Vulg. legit *matrem suam*.

13 « Al. *significetur* ». Ballerin. col. 980.

14 Eph. v. 32.

15 « Al. *delect omnibus*; al. *expung. hominibus* ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 196.

16 « Al. *In hoc* ». Ballerin. I. c. Sane perperam.

17 Gen. ii, 24.

18 « Al. *nova* ». Ballerin. I. c.

19 « Al. *Christi* ». Ballerin. I. c.

20 « Vet. 3791 *rationabilem* ». Cacciar. I. c.

21 « Al. *quam non de foemina sumpsit, sed factam, etc.* ». Ballerin. I. c.

Sicut enim per hominem mors; ita et per hominem mortuorum resurrectio.

In Christo per gratiam et naturae communionem renascimur.

Hanc qui respuit, christianam religionem omnino diffidetur.

Ideoque in aeternam irruit damnationem.

A Nestorio hominis sine Deitate conceptio.

Catholicae Ecclesiae doctrina

Pontifex obsecrat, ut in ea Constantinopolitani firmissime perseverent,

Et a Theodosio universale concilium exposcant;

de Verbo in carnem converso atque mutato; quae tria falsa et vana Apollinaristarum haereticorum tres partes varias ¹ protulerunt. Nec dicimus, quod beata virgo Maria hominem sine Deitate conceperit, qui creatus a Spiritu Sancto, postea sit susceptus a Verbo, quod Nestorium praedicantem merito iusteque damnavimus; sed dicimus Christum Dei Filium, Deum verum, natum de Deo Patre sine ullo initio temporis, eundemque hominem verum, natum de matre homine, certa plenitudine temporis; nec eius humanitatem, qua maior est Pater, minuire aliquid eius ² naturae, qua aequalis est Patri. Hoc autem utrumque unus est Christus, qui verissime dixit, et secundum Deum: *Ego et Pater unum sumus* ³; et secundum hominem: *Pater maior me est* ⁴. Hanc fidem, dilectissimi, veram et indissolubilem, quae sola veros efficit christianos, quamque, ut intelligimus et probamus, pio studio et laudabili amore defenditis, perseveranter tenete, et constanter asserite. Et quoniam oportet vos ⁵ post divinum auxilium etiam catholicorum principum gratiam promereri, humiliter ac sapienter exposcite, ut petitioni nostrae, qua plenarium indicii synodum postulavimus ⁶, clementissimus imperator dignetur annuere: qua ⁷ citius, adjuvante misericordia

Dei, et sanis fortitudo augeatur, et morbidis, si curari acquiescant, medicina praestetur ⁸.

Dat. an. 450, mense incerto.

EPISTOLA XXXVI °.

Pulcheriae litteris plurimum recreatus Eutythianae haeresis pravitatem aperit, ac universale concilium instantius exposcit.

Leo episcopus ¹⁰ Pulcheriae Augustae.

Gaudere me plurimum et exultare in Domino pietatis tuae scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantum catholicam diligas fidem, et quantum haereticum detesteris errorem. Haeresis quippe est nimis impia, et Evangelio ¹¹ veritatis inimica, quae non portionem aliquam laedere, sed ipsa christianae religionis compatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatæ Virginis matris veram carnem nostrae sumpsisse naturae, et eos damnatione percellens, qui ab evangelica et apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra praetendens ¹², quod Nicaenae synodi fidem teneat, cuius eum esse constat alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit Ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: *Ecce ego vobiscum sum* ¹³

Siquidem sanis augenda fortitudo, aegris talis reddenda.

Pulcheriae intercerata fides.

Eutythianae haeresis impietas singularis.

Hanc qui tenet frustra Nicaenae synodo adhaerere autumat.

Mira Christi in Ecclesiam suam sollicitudo.

1 « Al. varie ». Ballerin. l. c.

2 « Aliq. cod. ei ». Ballerin. l. c.

3 Io. x, 30.

4 Io. xiv, 28.

5 « Al. nos ». Ballerin. col. 981.

6 « Al. postulamus ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

7 « Al. quo ». Ballerin. l. c. Forte mel. n. l.

8 Cacciar. pag. 197 addit: *Data idibus octobris, Asterio et Protogene viris clarissimis consul.* At Ballerin. l. c. advertunt hanc temporis notam inveniri quidem in aliq. codicibus, sed in antiquioribus desiderari, et reipsa eum ge-

nuinam admitti non posse. Coniiciunt autem post medium mensem Martium anni 450 datas has litteras fuisse.

9 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 982.

10 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 222 cum pl. mss. addit *gloriosissimae ac piissimae*.

11 « Plur. cod. evangelicae ». Baller. et Cacciar. ll. cc.

12 « Cod. Grim. praetendimus ». Cacc. l. c. Corrupte quidem.

13 « Edit. Surii delet sum ». Cacciar. l. c. Contra Vulg. fidem.

omnibus diebus usque ad consummationem saeculi ¹: eodemque opere ² et tempore Spiritus Dei et clementiae vestrae sollicitudinem, et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utrique cuperemus, quae prius ³ poposci ⁴, nunc quoque instantius peto, maiore utens fiducia deprecandi, posteaquam praesidium venerandae exhortationis accepi. Spero ⁵ autem affuturam misericordiam Dei, ut, cooperante clementia vestra, pestiferi erroris possit morbus auferri: ut quidquid, ipso inspirante atque auxiliante, potuerit salubriter fieri, cum vestrae fidei laude peragatur: quoniam res ⁶ humanae ⁷ aliter tutae esse non possunt, nisi quae ad divinam confessionem pertinent, et regia et sacerdotalis defendat auctoritas.

Data decimo sexto ⁸ kalendas Aprilis, Valentinianus Augusto septies, et Avieno viris clarissimis consulibus.

Dat. die 17 Martii, an. 450.

EPISTOLA XXXVII ⁹.

Martini ac Fausti desiderijs per suas literas iam sese occurrisse significat, eosque hortatus, ut catholicam de Christi incarnatione doctrinam pro viri-

bus praedicent, alterum priorum litterarum exemplar ad illos mittit.

Leo episcopus Martino ¹⁰ et Fausto presbyteris et archimandritis ¹¹.

CAP. I. Bonorum operum et spiritualium studiorum Deum auctorem esse non dubium est, qui quorum incitat mentes, adiuvat actiones. Quod nobis praesenti experimento evidenter apparuit. Siquidem inter discretarum spatia longinqua regionum unum sumpserunt corda nostra consilium, ut quod a nobis desiderabatis, eo vobis tempore, quo epistolae vestrae ¹² mittebantur ¹³, occurreret ¹⁴, si tamen dilectioni vestrae tradi scripta nostra ¹⁵ potuere, quae non solum Apo:tolicae Sedis auctoritate, sed etiam sanctae synodi, quae ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt, ut in his, quantam curam totius Ecclesiae habeamus, appareat; hortando scilicet omnium fidelium mentes, et clementissimorum principum praesidia ad defensionem fidei postulando, quorum pios et catholicos ¹⁶ animos non diffidimus opem atque auctoritatem suam iustis petitionibus praestituros; quo citius, auxiliante Domino, perniciose haeresis, et dudum Ss. Patrum auctoritate damnata, quae nuper Ephesi male adiuta est, auferatur.

10 « Al. Perperam Martino ». Ballerin. I. c.
11 « Et archimandritis ex solo Ratisp. cod. adiciitur ». Ballerin. ibid.

12 « Al. nostrae ». Ballerin. I. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 223.

13 « Vat. 3791 emittebantur ». Cacciar. I. c.

14 « Cod. Ratisp. occurreret ». Ballerin. I. c.

15 Innuitt epistolam apud Ballerin. LI ad Faustum et Martinum, quam habes et in hoc Pular. Roman. a nobis edito tom. I, pag. 72.

16 « Al. quorum ulpote catholicos; al. perperam quorum posset catholicos ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

Pro synodo agenda vellemus urget.

Pessumator humanae societatis, nisi regia et sacerdotalis auctoritas rem divinam tueatur.

Deus quorum incitat mentes, ad vivat et actiones.

Martino et Fausto unum idemque inspiratum fuit ac Leonis consilium.

Ideo Pontifex per missas litteras eorum desideria auferat.

De christianorum principum auxilio nos diffidit.

1 Matth. XXVIII, 20.

2 Cacciar. I. c. cum plur. mss. addit eadem mente.

3 Videsis praec. epist. XXIX ad eandem Pulcheriam pag. 53, col. 1.

4 « Vat. 3791 petivi ». Cacciar. I. c.

5 Cacciar. I. c. cum edit. et mss. omnibus sperans, alia adhibita interpunctione.

6 Can. res autem humanae. Caus. 25, q. 5.

7 « Al. omnes ». Ballerin. col. 983, Cacciar. pag. 223.

8 « Al. decimo quinto ». Cacciar. I. c. Jaffé autem op. c. nobiscum cohaeret.

9 Exedit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 983.

Obseerat, ut
catholica incar-
nationis senten-
tia omnibus in-
notescat.

Petri confes-
sio praesertim
Eulychis impie-
tatem expugnat.

Pontificis sol-
licitudo in Ec-
clesiam univer-
sam extendenda

Priorum litte-
rarum, si forte
perierint, exem-
plum mittit.

CAP. II. Interim vero det operam, quantum fieri potest, vestra dilectio, ut omnibus Ecclesiae filiis innotescat quid¹ contra impium sensum, secundum doctrinam evangelicam et apostolicam, praedicemus². Quia licet plene, quae semper fuisset atque esset catholicorum sententia, scripserimus; tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addidimus³. Memor enim sum me sub illius nomine Ecclesiae praesidere, cuius a Domino⁴ Iesu Christo est glorificata confessio, et cuius fides omnes quidem haereses destruit, sed maxime impietatem praesentis erroris expugnat; et intelligo mihi aliud⁵ non licere, quam ut omnes conatus meos ei causae, in qua universalis Ecclesiae salus infestatur, impendam. Ne autem aliqua negligentiae occasione scripta nostra⁶ ad vos non potuerint pervenire, exemplaria⁷ eorumdem nunc mittenda credidimus, ut nullo modo fidei, quam defendimus, praedicatio vestra notitiae subtrahatur.

Data decimo sexto kalendas Aprilis, Valentiniano Augusto septies et Avieno V. Cl. consulibus.

EPiSTOLA XXXVIII *.

Ravennio enixe commendat, ut qua par est sollicitudine, eius ac Cyrilli epistolae cunctis Galliae episcopis com-

1 « Al. quod ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 224.

2 « Al. praedicamus ». Ballerin. l. c.

3 « Aliq. codex addimus ». Baller. col. 984.

4 Cacciar. pag. 224 cum plerisq. codd. Domino nostro.

5 « Tres cod. aliter ». Balleria. l. c.

6 « Cod. Grim. sic hanc periocham exhibet: Ergo ne habita negligentia scripta nostra, etc. ». Cacciar. l. c.

municet, quaeque a legatis oretenus acceperit, fideliter exequatur.

Dilectissimo fratri Ravennio Leo papa.

Diu filios nostros Petronium presbyterum, et Regulum diaconum in Urbe tenuimus, quoniam et de nostra hoc⁹ gratia merebantur, et fidei, quae nunc quorundam errore incessitur¹⁰, ratio postulabat. Voluimus enim eos nostro interesse tractatui, et universa cognoscere, quae per te cupimus ad omnium fratrum et consacerdotum nostrorum notitiam pervenire, carissime¹¹: hoc dilectioni tuae specialiter delegantes, ut sollicitudine vigilantiae tuae epistola nostra, quam ad Orientem pro fidei defensione direximus, vel sanctae memoriae Cyrilli, quae nostris sensibus tota concordat, universis fratribus innotescat, ut certiores effecti contra eos, qui incarnationem Domini pravis persuasionibus aestimant temerandam, spirituali se virtute praemuniant. Habes probabilem facultatem, qua cunctis Ecclesiis et Deo nostro episcopatus tui possis commendare primordia, si haec ita, ut credimus atque mandavimus, impleveris, frater carissime. Quae autem committenda literis non fuerunt, cum praedicatorum filiorum nostrorum insinuatione didiceris, Domini fretus auxilio efficaciter, ut diximus, ac laudabiliter exequeris. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data nonis Maii, gloriosissimo Valentiniano Aug. et Avieno V. C. cons.

Dat. 5 Maii an. 450.

7 « Itatip. cod. et exemplaria ». Ballerin. loc. cit. Perperam, ut opinor.

8 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1000.

9 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 230 hac. Sane mendo typograph.

10 « Al. vexata est ». Balleria. et Cacciar. II. cc.

11 Cacciar. cum al. delet carissime.

Innot cur diu
Ravennii legatos
in Urbe de-
tinuerit.

Ipsam rogat
ut suae ac Cy-
rilli litterae per
Gallias propa-
gentur.

Idque Raven-
nio in episcopa-
tus sui primor-
dus feliciter ac-
cidit.

Hortatur ut
legatorum dictis
sit audiens.

EPISTOLA XXIV ¹.

Assensum suum Anatolii ordinationi deferens, ab eo fidei professionem exigit, deque concilio in Italia celebrando Theodosium impensius urget.

Leo episcopus Theodosio semper Augusto ².

CAP. I. Omnibus quidem vestrae pietatis epistolis ³ inter eas sollicitudines, quas pro fide patimur, spem securitatis nobis maximam praestitistis, Nicaenum commendando concilium: adeo ut ab illo, sicut saepe iam scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare. Sed ne aliquid in praeiudicium catholicae defensionis viderer egisse, de ordinatione eius, qui Constantinopolitanae coepit Ecclesiae praesidere, nihil interim in alterutram ⁴ partem temere rescribendum ⁵ putavi, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis expectans. Quod aequanimiter ferat, obsecro, vestra clementia, ut cum talem se erga fidem catholicam, qualem cupimus, approbavit, de sinceritate ipsius et ⁶ copiosius et securius gaudeamus. Ne vero aliqua illum de nostro animo mordeat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium ⁷; sed ad id, quod nullus Catholicorum refutet, invito. Noti enim sum per universum mundum atque

manifesti, qui ante nos sive graeca, sive latina lingua in catholicae veritatis praedicatione fulserunt, ad quorum scientiam ⁸ atque doctrinam quidam etiam nostrae aetatis accedunt, de quorum scriptis par et multiplex profertur instructio. Quae sicut Nestorianam haeresim destruxit, ita etiam hunc, qui nunc repullulat, abscidit ⁹ errorem. Relegat itaque sollicite quae a sanctis Patribus Incarnationis dominicae fides fuerit custodita, semperque similiter praedicata. Et cum sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini Episcopi epistolam ¹⁰ (qua Nestorium corrigere et sanare voluit, pravas praedicationes ipsius arguens, et evidenter fidem Nicaenae definitionis exponens, quamque ab eo missam apostolicae Sedis scrinia susceperunt) praecedentium sensui perspexerit consonantem, Ephesinae etiam Synodi gesta recenseat, quibus contra Nestorii impietatem, a sanctae memoriae Cyrillo inserta et allegata sunt de Incarnatione Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet. Cumque a se hoc, quod eidem profuturum sit, expeti desiderarique cognoverit, Catholicorum sententiis toto corde consentiat: ita ut sinceram communis ¹¹ fidei professionem absolutissima subscriptione coram omni clero, et universa plebe declaret, apostolicae Sedi, et universis Domini sa-

Tum Graeci, tum Latini Patres Eutychnam haeresim everunt.

Quibus et Cyrillus, et Nicaena synodus adhaerent.

Theodosius catholicam doctrinam de Incarnatione tueretur.

De Anatolii ordinatione Leo nil adhuc rescribendum existimat.

Luculentum enim ab illo religionis testimonium expectandum.

Haec ab Anatolio palam declaranda sunt, et subscribenda.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1005.

² « Al. omitt. *semper*; al. etiam *Augusto* ». Ballerin. l. c.

³ « Al. *Per omnes quidem vestrae pietatis epistolas* ». Ballerin. ibid.

⁴ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 232 iuxta Vat. cod. hic addit *tibi*, et mox delet *temere*.

⁵ Cacciar. l. c. *scribendum*. Aptius ad orat. context. n. lectio.

⁶ Cacciar. l. c. delet *et*.

⁷ « Al. iuxta Vatt. codd. *ambiguum* ». Cacciar. l. c. et Ballerin. col. 1006.

App. Bull. Rom. - Vol. I.

⁸ « Cod. Ratisp. *sententiam*. Griman. *sententiam, atque doctrinam* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Rectius videtur.

⁹ « Al. male *repullulat, abscindet* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

¹⁰ « Innuil ep. secundam Cyrilli ad Nestorium, quae ad sanctum Coelestinum transmissa ab eodem Pontifice probata fuit. Hinc subdit *quamque... Apostolicae Sedis scrinia susceperunt* ». Ballerin. l. c.

¹¹ « Al. *perperam communionis* ». Ballerin. col. 1007.

cerdotibus, atque Ecclesiis publicandam: ut pacificato per unam fidem mundo ¹, possimus ² omnes dicere quod Angeli, nato de Maria Virgine Salvatore, cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* ³.

Curet autem imperator, ut eius fidei professio nitida atque aperta ad Apostolicam Sedem remittatur.

CAP. II. Quia vero et nos, et beati patres nostri, quorum doctrinam et veneramus et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat clementiae vestrae devotissima fides, ut quamprimum ad nos Constantinopolitani Episcopi, qualia debent ⁴, probati et catholici sacerdotis scripta perveniant, aperte scilicet atque dilucide ⁵ protestantia ⁶, quod si quis de Incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut asserat, quam Catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione scernat, ut ei fraternam in Christo charitatem merito possimus impendere ⁷. Ut autem salubribus curis ⁸ velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestrae clementiae fidem praestetur effectus, ad pietatem vestram fratres, et coepiscopos meos ⁹ Abundium ¹⁰, et Asterium ¹¹, sed et Basilium, et Senatorem presbyteros, quorum mihi devotio est probata, direxi, per quos, quae nostrae forma sit fidei ¹², manifestatis instructionibus, quas misimus, possitis dignanter agnoscere:

Quod ut plenius fiat, ac celerius, per legatos fidei formulam tradit.

Rorsum exorat ut concilium in Italia iubeatur.

Unius eiusdemque fidei professio prodest imperio.

ut si Constantinopolitanus Antistes in eadem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de ecclesiastica pace laetemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, unde superfluis ¹³ forsitan suspicionibus laboremus. Sin vero aliqui a puritate nostrae fidei atque patrum auctoritate dissentiunt, concilium universale intra Italiam, sicut synodus, quae ob hanc causam Romae convenerat, mecum petiit ¹⁴, clementia vestra concedat; ut in unum convenientibus omnibus ¹⁵ his, qui aut ignorantia, aut terrore ¹⁶ prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec ¹⁷ cuiquam ultra sit liberum ita Nicaenae synodi facere mentionem, ut eius inveniat esse fidei contrarius: quoniam et universae Ecclesiae et vestro hoc imperio profuturum est, si unus Deus, una fides, et ¹⁸ unum sacramentum salutis humanae una totius mundi confessione ¹⁹ teneatur.

Data decimoseptimo ²⁰ kalendas Augusti, Valentiniano septies, et Avieno viris clarissimis consulibus.

Dat. die 16 Iulii, an. 450.

EPISTOLA XL^a.

Ad Pulcheriam de Anatolii ordinatione scribens, fidei formulam per legatos missam innuit, cui si qui repugnent,

1 « Grim. cod. delet mundo ». Cacc. l. c.

2 « Cod. Ratisp. possint ». Ballerin. l. c.

3 Luc. II, 14.

4 « Al. debentur ». Ballerin. l. c. Recte quidem.

5 Cacciar. cum al. lucide.

6 « Al. protestantis ». Ballerin. l. c.

7 « Vat. 630 ut eius fraternam in Christo charitatem merito possimus intendere ». Cacciar. l. c. Aptius ad orat. contextum n. lectio.

8 « Al. salutaribus dispositionibus ». Cacciar. l. c.

9 « Al. nostros ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

10 « Al. perperam Sabundium vel Sabulidium ». Ballerin. l. c.

11 « Al. Etherium, aut Eterium ». Baller. l. c.

12 « Cod. Grim. quae nostra fides ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

13 « Edit. ante Quesnell. et plur. mss. ut de superfluis ». Ballerin. l. c. Melius, uti videtur, n. lectio.

14 « Al. petit ». Cacciar. pag. 234. Forte mend. typographi.

15 « Al. omitt. omnibus ». Ballerin. col. 1008.

16 « Al. errore ». Ballerin. l. c. Forte male.

17 « Al. ne ». Baller. l. c.

18 « Al. delent et ». Ballerin. l. c.

19 « Ratisp. cod. confessio ». Ballerin. l. c. Tunc vero alia utendum interpunctione.

20 Cacciar. cum al. decimo sexto. Jaffe op. cit. nobiscum cohaeret.

21 Ex edit. Bal. Opp. S. Leonis t. I, col. 1009.

universale concilium in Italia esse habendum precatur.

Leo Episcopus Pulcheriae Augustae.

Quantum Pulcheriae pro Ecclesiae unitate studium.

Gaudeo fidei elementiae vestrae, quod religiosum studium dignanter impenditis, ut pax ecclesiastica renovetur, quae quorundam dissensionibus videtur¹ esse turbata. Debetur enim hoc vestrae specialiter gloriae, ut ablatis omnibus scandalis, quae contra catholicam fidem inimicus excitaverat², una eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quae facilius certiusque reparabitur, si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquuntur. Quod tamen mearum partium est, praeterire non debeo, ut scilicet quid de Incarnatione Filii Dei a Constantinopolitano Episcopo teneatur, agnoscam; praesertim cum ordinationem³ ipsius dura praecesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere, quae illum a contagione huius, qui nuper emersit, erroris alienum evidenter ostenderent. Opans⁴ itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternae charitatis impendere, scribere ei interim distuli non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis expectans. Simplex enim est absolutumque, quod posco, ut remoto longarum disputationum⁵ labore, sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini⁶ Episcopi epistolae, quam ipse ad Nestorium miserat,

Cur ab Anatolio fidei professionem exposcit.

Ad hanc sufficit, ut hic vel Cyrilli ad Nestorium, vel Leonis

acquiescat, in qua et errorem Nestorii arguit, et fidem Nicaenae definitionis exposuit: vel⁷ epistolae meae quae ad sanctae recordationis Flavianum Episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilanter⁸ inspectis, Constantinopolitanus Antistes repudiandum sibi quod⁹ ausa¹⁰ est contra puram et singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat: quia et mea, et sanctorum Patrum de Incarnatione Domini concors per omnia et una confessio est. Quam si quis existimaverit non sequendam, ipse se a compage catholicae unitatis absceidit¹¹: cum tamen nos, ut in integrum omnia revocentur, optemus. Ad effectum vero salubrium dispositionum velocius obtinendum, fratres et coepiscopos meos Abundium¹², et Asterium¹³, sed et Basilium, et Senatorem presbyteros probatissimos viros misi, qui Clementiae vestrae formam fidei, quam secundum doctrinam venerabilium Patrum praedicamus, offerrent, et remotis circumlocutionibus, quibus obscurari veritas solet, quid de Incarnatione Filii Dei a totius orbis¹⁴ probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent: quos post divinam gratiam sancto vestrae pietatis auxilio dignum est adjuvari, ne in totius Ecclesiae perturbationem imprudens procedat intentio¹⁵: cum, correctione adhibita, omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam¹⁶. A qua si forsitan ab aliquibus discrepa-

al Flavianum litteris acquiescat;

Siquidem Leonis, ac Ss. Patrum concors, et una de Incarnatione sententia.

Nihilominus per legatos fidei formulam sententiae admovent.

¹ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 236 cum al. *videbatur*; al. *videatur*. Vid. Ballerin. I. c. Sed perperam.

² Cacciar. I. c. cum al. *extruxerat*.

³ « Vat. 1340 cum edil. in *ordinatione* ». Ballerin. et Cacciar. II. c.

⁴ « Aliq. cod. *opto* ». Cacciar. et Ballerin. II. c. Attamen minus apte.

⁵ « Al. *dispositionum* ». Ballerin. I. c. Inapte quidem.

⁶ « Duo Vatt. *Alexandrinae Ecclesiae episcopi* ».

Cacciar. et Ballerin. II. c.

⁷ « Al. *et* ». Baller. I. c.

⁸ « Al. *diligenter* ». Ballerin. col. 1010 et Cacciar. I. c.

⁹ « Al. *repudianda sibi quae* ». Baller. I. c.

¹⁰ « Al. *male ausus* ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 237.

¹¹ « Al. *absceidit* ». Ballerin. I. c. Rectius videtur.

¹² « Aliq. cod. *Sabundium* ». Ballerin. I. c.

¹³ « Al. *Etherium* vel *Aterium* ». Ballerin. loc. cit.

¹⁴ « Al. *mendose urbis* ». Ballerin. col. 1011.

¹⁵ « Al. *contentio* ». Baller. I. c. Forte melius.

¹⁶ « Batisp. cod. *unitatem* ». Ballerin. I. c. Recte n. lectio.

A qua, si quis dissentiat, universale concilium in Italia imperandum.

tur¹, universale concilium sacerdotum haberi intra Italiam, Clementia vestra annuente², subeatur: quo remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari.

Data xvii kalendas³ Augusti, Valentiniano Augusto septies, et Avieno viris clarissimis consulibus.

Dat. die 16 seu 20 Iulii an. 450.

EPISTOLA XLI⁴.

De fidei causa sollicitus dolet, quod Anatolius, caeterive, qui cum in episcopum sacrarunt, nil ad ipsum scribant; et Archimandritas de missis legatis admonens hortatur, ut Catholicam Ecclesiam ab ingruenti haeresi defendant.

Leo Episcopus Fausto, Martino⁵, Petro, Manuelli, Iob, Antiocho⁶, Abrahamio, Theodoro, Pientio, Eusebio, Helpidio, Paulo, Asterio et Charoso⁷ presbyteris et archimandritis, et Iacobo diacono et archimandritae.

Causa fidei, in qua salus christiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit, metuens ne improbi-

las⁸, quae in suis fuerat amputanda principis, processu temporis et pertinacior⁹ fiat et latior¹⁰. Nam cum clementissimus Imperator talia ad nos scripta direxerit, quibus sollicitudinem suam pro pace universalis Ecclesiae demonstraret, ipse Constantinopolitanus Episcopus, et hi qui eundem consecrarunt¹¹, praeter¹² id quod ad ordinationem novi Antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis erroribus indicarunt; quasi in illa Ecclesia nullum scandalum, nulla exstisset offensio, aut non hinc praecipue fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena a se, quae catholicorum sensibus sunt adversa, docuisset. Ne ergo, quod inter longinquas regiones accidere solet, in nimias dilaciones tenderet veritatis examen¹³, fratres et coepiscopos nostros Abundium¹⁴, et Asterium¹⁵, sed et Basilium, et Senatorem presbyteros, probatissimos viros, ad piissimum¹⁶ Principem cum sufficienti patrum auctoritatum instructione direximus. Quos in omnibus, fratres carissimi, diligentia ac sollicitudine vestra cupimus adinvari¹⁷, ut impietas, quae caecis¹⁸ ausibus in exitialia¹⁹ abrupta processit, simplices quosque²⁰

Anatolius, aliorumve silentium conqueritur.

Ad Theodosium legati.

His pro Ecclesiae bono optulandum.

Pro fidei causa angust.

1 « Id. cod. discreparetur ». Ballerin. l. c.

2 « Edit. ante Quesnell. annuente ». Baller. loc. cit. Male ad orat. contextum.

3 Cacciar. cum anter. edit. xiii kal. Contin. Const. in mss. vatic. xvi kal. Jaffé op. c. nobis assentit.

4 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1011.

5 « Vulgat. ante Quesnell. et quaedam mss. Marciano ». Ballerin. l. c. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 234.

6 Cacciar. l. c. cum aliq. mss. addit *Vivantiaco*: quae vox cum recurat in codicibus, qui carent nominibus *Iob, Antiocho*, censent Ballerinii l. c. ex duabus hisce vocibus perperam conflatum *Vivantiaco*.

7 « Al. Charazo ». Cacciar. l. c.

8 « Al. pravitas ». Ballerin. col. 1012, et Cacciar. l. c.

9 « Anter. edit. perniciosior ». Ballerin. et Cacciar. II, cc. Rectius videtur n. lectio.

10 « Nonnull. codd. altior ». Ballerin. *ibid.* Forte amanuens. mendo.

11 « Al. consecrarant ». Ballerin. l. c.

12 « Cod. Grim. propter ». Cacciar. l. c. Mendose ut opinor.

13 « Vulgat. cum quibusd. mss. tenderent veritatis examina ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 235.

14 « Al. Sabundium ». Ballerin. *ibid.*

15 « Cod. Griman. Etherium ». Ballerin. et Cacciar. II, cc.

16 « Al. probatissimum ». Cacciar. l. c.

17 « Al. diligentiam et sollicitudinem vestram cupimus adinvari ». Baller. et Cacciar. II, cc.

18 « Vat. 1340 sceleratis ». Cacciar. l. c.

19 « Al. exitiabilia ». Ballerin. l. c.

20 « Al. quoque ». Ballerin. l. c. Forte mël. n. lect.

decipiendi ulterius non habeat potestatem: cum aptiore¹ medicina etiam illis cupiamus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitia sunt lapsi, aut terrore² traducti. Et ideo vos, qui iustificamini per fidem, quia³ catholicam diligitis veritatem, et de singulari sacramento salutis humanae per spiritum sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, et quanta potestis devotione satagite⁴, ut falsitate destructa, et fidei soliditate defensa, secura per totum mundum Dei pace potiamur⁵.

Data xvi kal. Augusti, Valentiniano Augusto septies⁶, et Avieno viris clarissimis consulis.

Dat. die 17 Iulii an. 450.

EPISTOLA XLII⁷.

Fausto rescribens eius religionem laudat, ipsunque orat, ut in catholica doctrina perdurans, si quae de fide quaestiones oriantur, ad Ap. Sedem diligenter referat.

Dilectissimo⁸ Fausto presbytero

Leo Episcopus.

Gratum semper est mihi tuam alloqui charitatem, et affectum salutationis exsolvere; quoniam et scio te probabilem⁹ et sincerissimae fidei esse custodem, et

qui non circumducitur omni vento doctrinae, sed in fundamento Prophetarum et Apostolorum, qui Christus est, firme consistere: ut cum venerit filius hominis in Divinitate sua ad purgationem totius mundi, in electione reperiaris frumentum aeternitatis, qui dignus thesaurizari possis in horreis. Susceptis itaque litteris per filium meum Parthenium, reciprocam salutationem exsolvens, exhortor tuam beatitudinem¹⁰, fili carissime, ut non confundaris de Evangelio generationis Domini¹¹ Iesu¹² Christi filii David, filii Abraham secundum carnem; quoniam haec fides vincit mundum, quando quis credit, quia¹³ Christus¹⁴ Iesus est Filius Dei. Si quae vero fidei quaestiones inveniuntur, admonemus ut de his, quae ad communem utilitatem¹⁵ pertinent, latius nobis scribas libenter suscipientibus, qui ista¹⁶ detulerint.

Dat. an. 450.

EPISTOLA XLIII¹⁷.

Martini in fide constantiam gratulatus eum confirmat, ac de legatorum missione instruit.

Leo episcopus Martino presbytero.

Gratias agimus Deo, et multam fiduciam piae exultationis accipimus¹⁸, cum

Christus Prophetarum et Apostolorum fundamentum.

De evangelica fide non erubescendum.

Haec enim vincit mundum.

De qua, si quaestiones insurgant, Sedi Ap. referendae.

De Martini fide laetatur.

Ex imperitia lapsi, vel terrore coactis subveniunt.

Precatur, ut omne studium in haeresis exterminium convertant.

Quae in Fausto religio.

1 « Al. attiore ». Ballerin. l. c. Sed perperam.
2 « Al. errore ». Ballerin. l. c. Concinnius ad orat. cont. xl. n. lect.

3 « Al. qui vel qua ». Ballerin. col. 1013.

4 « Al. id agite ». Ballerin. l. c.

5 « Al. potiamini ». Ballerin. l. c.

6 « Cod. Taurin. secies ». Cacciar. l. c. Mendose tamen.

7 Ex edit Baller. Opp. S. Leonis t. I, col. 1015.

8 « Quaes. cum edit. Rom. addit filio », Ballerin. l. c.

9 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, p. 240 cum edit. Rom. *quantum scio te et probabilem*.

10 « Al. ex graeca vers. perfectionem », Ballerin. col. 1016. Fortasse legendum est *dilectionem*, quum beatitudinis titulus presbyteris tributus nunquam in originalibus Leonis litteris invenitur. V. Ballerin. l. c.

11 Cacciar. pag. 241 iuxta Vat. cod. *Domini nostri*.

12 « Quidam codd. omitt. Iesu ». Baller. et Cacciar. II. c.

13 « Vat. 1323 *quantum* ». Cacciar. l. c.

14 « Aliq. codd. omitt. Christus ». Baller. l. c.

15 « Al. addunt nobis ». Ballerin. et Cacciar. II. c. Forte perperam.

16 « Balutius forte istas legendum putat ». Cacciar. l. c. Sane iuxta graec. text., qui leg. *προς τους τωτας διακονιστας*. Advertendum tamen in rom. edit. margine haberi *τωτας*. V. Ballerin. l. c.

17 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1019.

18 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 238 cum vulgat. et miss. Vatt. *accepimus*. Fortasse rectius ad sensum n. lectio.

Sollicitudinem suam in huiusmodi ostendit.

Unitatem catholicam dissolventem.

Ad hanc roborem legatos misit.

Hic et epistolae tradidit, quibus omnes fratres instruuntur.

dilectionem tuam et catholicam fraternitatem ita spiritu fidei vigere cognoscimus, ut cordibus vestris nihil infirmitatis haeretica possit inferre tentatio: ad quam divinitus destruendam nec defuit, ut scilicet, sollicitudo nostra, nec ¹ deerit, donec omnipotentis dextera Dei ² omnia diaboli arnia confringat, cui ob hoc aliquid audere permittitur, ut a fidelibus Christi gloria maiore vincatur. Si quid autem aut difficultatum intervenit, aut morarum, cum equanimitate tolerandum est: quoniam ubi veritas est magistra, nunquam desunt divina solatia, fratres carissimi. Quamvis ergo magna locorum intervalla nos dividant, unitate tamen fidei vobiscum sumus, et toto corde Iesum Christum Dominum nostrum verum Deum, et verum hominem confitemur, nulla in vobis detrimenta perpetimur, cum de vestrae professionis concordia gloriamur: tantum ut sit auxiliante Domino constantia perseverans, dicente Apostolo: *Vobis enim donatum ³ est pro Christo, non solum ut in eum credatis sed etiam ut ⁴ pro illo patiamini ⁵*. Ad quam fortitudinem sanctarum mentium roborem, fratres nostros atque legatos ⁶, quos pro apostolicae fidei libertate direximus, et quos dudum apud vos esse confidimus, plurimum credimus profuturos: cum totius actionis nostrae didiceritis affectum, et curam vestram atque consilium ⁷ pio operi ⁸ iunxeritis. De qua re non necesse est nunc latius scribere, cum iam per supradictos sufficientes epi-

stolas ⁹ miserimus, quibus abundantissime omnis catholica fraternitas instruitur. Divinae erit virtutis, et gratiae ut Dei Filius, qui naturam humani generis suam fecit, amplius quam videmus ¹⁰ aut sapiamus, magnum pietatis suae asserat sacramentum, quod impia temeritas sibi quidem fraudavit, sed rectis cordibus auferre non potuit.

E recto corde nunquam fides dirigitur.

Dat. idibus Septembris, Valentiniano et Avieno viris clarissimis consulibus.

Dat. 13 Septemb. an. 450.

EPISTOLA XLIV ¹¹.

Martino ac Fausto sollicitudinem suam in universam Ecclesiam demonstrans Eutychianam haeresim execratur, eosque rogat, ut viriliter certantes de fidei statu pro occasione scribant, ceterisque catholicis praesentes litteras communicent.

Leo Fausto et Martino
presbyteris et archimandritis ¹².
Per Maximinum comitem.

CAP. I. Omnes scribendi occasiones libenter amplectens, alloqui dilectionem vestram sacerdotali affectione non desino: ut ex ipsa frequentia litterarum positis agnoscere, quantam curam Ecclesiae universalis habeamus, pro cuius piissima fide studiosius defendenda vestram quoque devotionem oportet laborum no-

Litterarum frequentia Leonis solertiam in Ecclesiam aperit.

1 Cacciar. l. c. non. Forte ex mendo typographico.

2 « Vat. 1340 omitt. Dei ». Cacciar. l. c.

3 « Al. datum ». Ballerin. col. 1021.

4 Cacciar. l. c. omittit ut contra Vulg. textum.

5 Phil. 1, 29.

6 Legatos innuit, de quibus in praecedentibus epistolis XXXIX, XL, XLI.

7 « Cod. Grim. consilia ». Cacciar. l. c.

8 « Al. pio opere; al. expungunt pio ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Male.

9 « Innuit praecedent. epistolam XLI ». Ballerin. l. c.

10 Cacciar. l. c. cum mss. Vatic. praevidemus.

11 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1922.

12 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 239 cum al. omitt. et archimandritis.

strorum esse consortem. Nam et per fratres nostros episcopos atque presbyteros, quos pro christianae religionis statu misimus, quosque dudum vobiscum esse confidimus, plenissime ex omni instructione, quam dedimus, potuistis advertere, quam intolerabile habeatur apud cunctos nostrarum partium sacerdotes quod profana quorundam insipientia contra sacramentum redemptionis humanae inferre molita est. Et nunc per filium nostrum Maximum comitem continuatim vos alloquiis cohortamur, ut quia, propitio Domino¹, multum catholicorum est aucta libertas, adsumatis² constantiam spiritalem contra Antichristi praecursores, dicente beato Iohanne: *Omnis spiritus³, qui confitetur Iesum Christum⁴ in carne venisse, ex Deo est: et*

omnis spiritus, qui solvit Iesum Christum, ex Deo non est, et hic est Antichristus⁵.

CAP. II. Cui Nestorius et Eutyches sub diversa quidem erroris specie, sed sub eodem spiritu falsitatis militare voluerunt, cum catholica fides apostolicis atque evangelicis⁶ imbuta doctrinis utrumque detestetur, utrumque condemnet quae ex quo coaeternum Patri⁷ *Verbum caro factum*⁸, quem credit Filium Dei eundem etiam filium hominis confitetur; et in uno vero Deo ac vero homine Domino Iesu Christo non unam naturam, sed unam se proficitur adorare personam. In hac fide nobiscum inseparabiliter atque indifferen-

ter uniti state constanter⁹, et viriliter agite: ac si quae sunt morae de his, quae poscimus, ordinandis, per occasiones tamen, quas fidas gratia divina providerit, litteris vestrae dilectionis instruite. Quia multum solatii est, cum sollicitis animis verum desideratarum actio nuntiatur. Volumus autem, ut hae litterae nostrae, quas ad vestram dilectionem misimus, etiam caeteris catholicis innotescant: quo intelligant, se quoque ad defensionem fidei huius¹⁰ nostris exhortationibus incitari.

Data sexto¹¹ idus Novembris, Valentini-ano Augusto septies et Avieno consulibus.

Dat. die 8 Novembris, an. 450.

EPISTOLA XLV¹².

Marciano rescribens gratias refert maximas de eius in Ecclesiam putrocinio, illique pleniores litteras se per legatos iam misisse innuit.

Leo episcopus Marciano semper Augusto.

Litteras pietatis vestrae accepisse me gaudeo, et ad significationem totius prosperitatis pertinere cognosco, cum sermonis vestri initia¹³ pro fidei nos¹⁴ faciant integritate securos. Quantas itaque clementiae vestrae gratias referamus, non ex verbis nostris, sed ex beneficiis vestris, quae Ecclesiae contulistis, agnoscite: non ambigentes, qualem illum

Petit ut sibi pro occasione litterarum mittantur, et omnibus praesentibus innotescant.

E Mariani litteris eius patrocinium in Ecclesia arguit.

Ideo gratum animam ostendit.

1 « Cod. Ratisp. Deo ». Ballerin. l. c.

2 Cacciar. cum Cod. Grim. *sumatis* ».

3 « Ratisp. cod. omittit. *Spiritus* ». Ballerin. loc. cit. Contra Vulg. text.

4 « Ratisp. cod. omitt. *Christum* ». Ballerin. loc. cit. Contra Vulg. fidem.

5 I Ioan. iv, 2, ubi apud Vulg. legitur *qui solvit Iesum, ex Deo*.

6 « Voces atque evangelicis, desunt in cod. Ratisp. ». Ballerin. l. c.

7 Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *coeternum Patri*. Forte minus bene.

8 Ioan. i, 14.

9 Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *confidenter*.

10 « Cod. Ratisp. *eadem* ». Ballerin. col. 1023.

11 « Id. cod. *quinto* ». Ballerin. l. c. Jaffé op. cit. n. lect. favet.

12 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. i, col. 1033.

13 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 242 cum plerisq. mss. *sermones vestri pro fidei*, etc.

14 « *M. vos* ». Ballerin. l. c. At perperam.

Ephesium conciliabulum omnibus exprobratum.

Qui Iesum Christum dissolvit Antichristus est.

Cui diversa quidem specie, al resapse Nestorius et Eutyches adhaerent.

Ecclesia enim in Christo non unam naturam, sed unam adorant personam.

retributorem in omnibus habeatis, pro cuius tam pie¹ estis religione solliciti; et qui vos, ut res ipsa demonstrat, ad hoc ut fides catholica ab insidiis inimicorum suorum defenderetur, elegit, gloriosissime². Haec me nunc breviter per fratris mei Anatolii clericos pietas vestra scripsisse³ dignanter accipiat. Pleniora autem de omnibus quae ad curam meam pro statu ecclesiarum, et concordia pertinent Domini sacerdotum, per legatos nostros scripta direximus⁴.

Data idibus Aprilis, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 13 Aprilis, an. 451.

EPISTOLA XLVI⁵.

Pulcheriae gesta erga Ecclesiam gratulatus, nonnulla ipsi commendat.

Leo episcopus urbis Romae
Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Quod semper de sancta pietatis vestrae mente praesumpsimus, id plenissime experiendo cognovimus, christianam fidem, quamvis diversis pravorum appeteretur insidiis, vobis tamen praesentibus, et in defensionem eius a Domino praeparatis, non posse turbari. Non enim Deus aut suae misericordiae⁶ sacramentum, aut vestri laboris deserit

meritum, quo dudum subdolum sanctae religionis hostem ab ipsis visceribus Ecclesiae depulisti⁷, cum haeresim suam tueri impietas Nestoriana non potuit; quia non fecellit famulam et discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo virtutum agone processit, ut per sollicitudinem vestram ea, quae per Eutychen⁸ diabolus molitus est, non laterent; et qui sibi singulas partes geminae impietatis elegerant, una catholicae fidei virtute⁹ procumberent. Secunda ergo haec vobis, de perempto Eutychis errore, victoria est: quem¹⁰, si quid sani cordis habuisset, dudum¹¹ in auctoribus suis perculsum, olimque prostratum facile potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transiret consortium, quorum sequutus esset exemplum, gloriosissima Augusta. Libet igitur exultare cum gaudio, et pro vestrae clementiae prosperitate digna Deo vota persolvere, qui tibi per omnes mundi partes, in quibus Domini Evangelium praedicatur, duplicem iam et palmam¹² contulit, et coronam.

CAP. II. Clementia igitur¹³ vestra cognoscat¹⁴ omnem Romanam Ecclesiam de universis fidei vestrae operibus plurimum gratulari, sive quod legationem nostram pio per omnia iuvistis affectu¹⁵, et quod¹⁶ sacerdotes catholicos, qui de Ecclesiis

Eius studio et Nestoriti, et Eutychis haereses profligatae.

Quanta in Eutychis impietas.

Pulcheriae egregia facinora.

1 « Al. tam pia ». Ballerin. l. c. Mendose.

2 « Edit. ante Quesnell. delent gloriosissime ». Ballerin. l. c.

3 Cacciar. l. c. conscripsisse: edit. ante Quesnell. neutrum habent. Vid. Ballerin. l. c.

4 Innuat epist. praeced. xxxix, xl et xli.

5 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1035.

6 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 244 iuxta fidem mss. fidei.

7 « Al. depulisti ». Ballerin. l. c. Certe mend. typograph.

8 « Sex codd. quae pereunt diabolus ». Ballerin. l. c. Sane rectius n. lectio.

9 « Vat. 1340 veritate ». Cacciar. pag. 245.

10 Cacciar. l. c. qui.

11 Cacciar. l. c. errorem dudum.

12 Cacciar. l. c. cum Vat. mss. duplicitis gloriae palman.

13 « Al. ergo ». Cacciar. l. c.

14 Cacciar. l. c. agnoscat.

15 « Vat. 1340 effectu ». Cacciar. l. c.

16 « Vat. 3791 et sic quod ». Cacciar. l. c. Forte melius.

De missis litteris illum edocet.

Pulcheriae probata fides.

suis iniusta fuerant ¹ eiecti sententia, re-
duxistis, sive quod reliquias sanctae me-
moriae Flaviani innocentis et catholici
sacerdotis ad Ecclesiam, cui bene prae-
fuit, fecistis cum ² honore debito revo-
cari. In quibus utique omnibus gloriae
vestrae multiplicatur augmentum, dum
et Sanctos pro suis meritis veneramini, et
ab agro dominico spinas et tribulos vul-
tis auferri ³. Quosdam vero ⁴ Episcopos
de his, qui rebus impiis videntur prae-
buisse consensum, reconciliationem po-
scere, et catholicorum communionem
desiderare, tam nostrorum, quam fratres
et coepiscopi mei ⁵ Anatolii, cui testimo-
nium ferre dignamini, relatione cognovi-
mus: quorum desideriis sic praebemus
effectum ⁶, ut correctis, et quae male sunt
facta, propria subscriptione damnantibus,
participata nostrorum, quos misimus,
cura cum supradicto episcopo, pacis gra-
tia tribuatur: quia devotionis utrumque
esse christianae, ut et pertinaces veritas
ista coerceat, et conversos charitas non
repellat.

CAP. III. Quia vero novimus, quantum
piae sollicitudinis catholicis sacerdotibus
mansuetudo vestra dignetur ⁷ impendere,
indicandum esse curavimus, fratrem et
coepiscopum meum ⁸ Eusebium nobiscum
degere, et nostrae communionis esse con-
sortem, cuius commendamus Ecclesiam,
quam dicitur vastare, qui illi iniuste as-
seritur subrogatus: illud etiam a tua ⁹

pietate poscentes, quod vos spontaneo
facere ¹⁰ non dubitamus arbitrio, ut tam
fratrem et coepiscopum meum Iulianum,
quam Constantinopolitanos clericos, qui
sanctae memoriae Flaviani fidelibus of-
ficiis adhaeserunt, ea, quae debetis, gra-
tia foveatis ¹¹. De omnibus vero pietatem
vestram per nostros, quid fieri aut ordi-
nari ¹² deberet, instruximus.

Data idibus Aprilis, Adelfio viro claris-
simo consule.

Dat. die 13 April. ann. 451.

EPISTOLA XLVII ¹³.

*De Anatolii probata fide gaudens agendi
rationem cum lapsis episcopis prae-
scribit, eique plura commendans ple-
niores litteras promittit.*

Leo Episcopus Anatolio Episcopo.

CAP. I. Gaudemus ¹⁴ in Domino, et in
dono gratiae ipsius gloriamur ¹⁵, qui ¹⁶,
sicut dilectionis tuae litteris, et fratrum
nostrorum, quos Constantinopolim mise-
ramus, relatione cognovimus, sequacem
te evangelicae eruditionis ostendit ¹⁷, ut
per Sacerdotis probabilem fidem merito
praesumamus, quod tota Ecclesia eidem
credita, nec rugam cuiusquam sit erroris
habitura, nec maculam, dicente Apo-
stolo: *Despondi enim vos uni viro virgi-*

Eam hortatur,
ut de Flaviano
meritis gratia
foveat.

Ob Anatolii
fidem de Eccle-
sia illi credita
bene sperat.

1 Cacciar. l. c. cum al. fuerunt.

2 « Aliq. cod. delet cum ». Ballerin. l. c.

3 « Al. auferre ». Ballerin. l. c.

4 « Al. sane ». Ballerin. col. 1036. Melius, opi-
nor, n. lectio.

5 « Al. nostri ». Ballerin. l. c.

6 « Vat. 3791 affectum ». Cacciar. l. c. For-
tasse amanuens, mendo.

7 « Duo Vatt. dignatur ». Cacciar. l. c.

8 « Al. nostrum ». Ballerin. l. c.

9 Cacciar. l. c. cum ant. edit. et mss. Vatic.
vestra.

10 « Tres Vatt. facturam ». Cacciar. l. c. Sane
perperam.

11 « Aliq. codd. cum edit. erronee faveatis ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

12 « Aliq. edit. declinari ». Ballerin. et Cac-
ciar. ll. cc. Forte melius.

13 Exedit. Baller. Opp. S. Leonis t. I, col. 1038.

14 « Plur. codd. gaudeamus ». Baller. l. c.

15 « Id. cod. l. gloriemur ». Ballerin. l. c.

16 « Al. quia ». Ballerin. l. c. et Cacciar. Opp.
S. Leonis part. II, pag. 246.

17 « Aliq. vulg. ostendis ». Ballerin. et Cac-
ciar. ll. cc.

Virgo Ecclesia
sponsa est unius
viri Christi.

Anatolium per
legatos in pro-
posito confirmat

Episcopi ob
metum lapsi, si
tantummodo er-
rorum delectant,
suarum Eccle-
siarum commu-
nionem fraudant.

nem castam exhibere Christo ¹. Illa est enim virgo Ecclesia, sponsa unius viri ² Christi, quae nullo se patitur errore vitari, ut per totum mundum una nobis sit unius castae communionis integritas, in qua societatem tuae ³ dilectionis amplectimur, et gestorum, quae sumptimus, seriem necessariis ⁴, sicut oportuit, munitum subscriptionibus approbamus. Ut ergo invicem dilectionis tuae animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Castorium ⁵ presbyterum, Patricium et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua ⁶ scripta detulerunt ⁷, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi paschalis ⁸ remisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanae Ecclesiae pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus haereticorum fraude violari.

Cap. II. De fratribus ⁹ vero, quos et epistolis tuis, et legatorum nostrorum relatione communionis nostrae cupidos ¹⁰ esse cognovimus, eo quod delectant se contra potentiam ¹¹ contraque terrores non tenuisse constantiam ¹², sed ¹³ alieno scelere praebuisse consensum, cum ita eos formido turbasset, ut in damnationem catholici atque innocentis Antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio; illud quidem quod, praesentibus et agentibus nostris constitutum

est, approbamus, ut suarum interim Ecclesiarum essent communione contenti: sed cum legis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine, volumus disponatur, quatenus hi, qui plenis satisfactionibus male gesta condemnant, et accusare ¹⁴ se magis eligunt, quam tueri, pacis et communionis nostrae unitate laetentur; ita ut digno prius anathemate, quae contra fidem catholicam sunt recepta, damnentur. Aliter enim in Ecclesia Dei ¹⁵, quae corpus est Christi, nec rata ¹⁶ sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostrae proprietate naturae verus nos Pontifex reconciliet, verus ¹⁷ immaculati Agni sanguis emundet. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: *Christus Iesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit* ¹⁸, *qui est in dextera Dei* ¹⁹, *qui etiam interpellat pro nobis* ²⁰. Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, cum satisficientes recipimus, quos do- uimus esse deceptos. Nec aspere igitur communionis nostrae gratia deneganda est, nec temere largienda: quia sicut plenum pietatis est oppressis charitatem dominicam redhiberi, ita iustum est omnia perturbationis auctoribus impu- tari ²¹.

At si de male
gestis plene sa-
tisfaciant, Apost.
S. communio
laetetur.

Christus in
eadem carne,
quam sumpsit
ex Virgine, pro-
pitiationis sa-
cramentum exe-
quitur.

Leonis beni-
gnitas non ar-
guenda.

immoderatam potentiam. Vid. not. 13 ad pag. 54, h. vol.

12 « Al. *sententiam* ». Ballerin. I. c.

13 « Duo Vatt. *et* ». Cacciar. I. c. Recte quidem.

14 « Duo Vatt. *accusari* ». Ballerin. col. 1040. Mendose, ut opinor.

15 Can. in *ecclesia Dei* 68 Caus. 1, quæst. 1.

16 « Al. *sacra* vel *sacra* ». Ballerin. I. c.

17 « Al. *et verus* ». Ballerin. I. c.

18 Cacciar. pag. 247 *surrexit*. Contra Vulg. fidem.

19 « Vat. 3794 *ad dexteram Dei*; cod. 1341 *addit sedens* ». Cacciar. I. c.

20 Rom. viii, 34, ubi apud Vulg. legit. *ad dextera Dei*.

21 « Duo Vatt. *omnia perturbantis auctori- tatem amputari* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

1 II Cor. xi, 2.

2 Cacciar. I. c. mendo, ut videtur, typograph. veri.

3 Cacciar. I. c. *suæ*.

4 Cacciar. I. c. *necessitatis*. Mendose, ut videtur.

5 « Al. *Cartherium* vel *Carterium* vel *Caterium* vel *Carnerium* vel *Castorium* ». Ballerin. col. 1039 et Cacciar. I. c.

6 « Al. *vestra* ». Ballerin. I. c.

7 « Al. *detulerant* ». Ballerin. I. c.

8 « Al. *festum paschalem* ». Ballerin. I. c.

9 « Vat. 3791 *de fratribus recipientis* ». Cacciar. I. c.

10 « Al. *cupiditate inflammatis* ». Ballerin. I. c.

11 « Al. *impotentiam* ». Ballerin. I. c. Scilicet

Haereticorum
nomina ad sa-
crum altare non
recitanda.

CAP. III. De nominibus autem DIO-
SCORI, IUVENALIS, et EUSTACII ad sacrum
altare recitandis ¹ dilectionem tuam hoc
deceat custodire, quod nostri ibidem con-
stituti faciendum esse dixerunt ², quod-
que honorandae SANCTI FLAVIANI memoriae
non repugnet, et a gratia tua christianae
plebis animos non avertat. Nam iniquum ³
nimis est atque incongruum, eos qui
innocentes et catholicos sua ⁴ persecutione
venxarunt, Sanctorum nominibus sine dis-
cretione ⁵ misceri: cum damnatam impie-
tatem non deserentes ipsi se sua pravitate
condemnent ⁶, quos convenit, aut percelli
pro perfidia, aut laborare pro venia.

Anatolio non-
nulla communi-
cat.

CAP. IV. Fratrem vero et coepiscopum
nostrum ⁷ Iulianum, et ⁸ clericos, qui
sanctae memoriae Flaviano fidelibus offi-
ciis adhaeserunt, dilectioni quoque tuae
volumus adhaerere: ut quem ⁹ fidei suae
meritis vivere ¹⁰ apud Deum ¹¹ nostrum no-
vimus, in te sibi eum praesentem esse
cognoscant. Illud quoque dilectionem
tuam nosse volumus, fratrem et coepi-
scopum nostrum Eusebium, qui causa
fidei multa discrimina, laboresque tole-
ravit, nobiscum interim demorari, et in
nostra nunc communione persistere: cu-
ius Ecclesiam tua sollicitudine volumus
esse defensam, ut ¹² nihil, eodem absente,
depercat, et nullus ei ¹³ in aliquo prae-
iudicare praesumat, donec cum littera-

rum nostrarum ad vos prosecutione per-
veniat. Et ut maior circa te vel nostra,
vel totius christianae plebis affectio pro-
vocetur, hoc quod ad dilectionem tuam
scripsimus, in omnium volumus notitiam
pervenire: ut qui Deo nostro deservit ¹⁴,
de confirmata apud te pace Sedis apo-
stolicae gratulentur. De ceteris vero causis
atque personis ¹⁵, dilectio tua litteris,
quas per nostros accipiet ¹⁶, plenius in-
structur.

Optat ut hae
litterae omnibus
innotescant.

De reliquis so-
spondenscriptu-
rum.

Data idibus ¹⁷ Aprilis, Adelfio viro cla-
rissimo consule.

Dat. die 13 Aprilis an. 450.

EPISTOLA XLVIII ¹⁸.

*Iulianum de receptis litteris admonens
cum hortatur, ut circa haereticorum
fallaciam sedulo invigilet, ac de iis
mentem suam aperit.*

Leo Episcopus Iuliano Episcopo.

Litteras fraternitatis tuae per filios no-
stros Constantinopolitanos clericos, nunc-
cias tuae salutis accepi, quibus te ma-
gnis tribulationibus gravatum fuisse si-
gnificas: cum utique non defuerit ma-
teria sollicitudinis et laboris, quae in-
ter procaces catholicae fidei adversarios
inhaerentem veritati animum fatigarent;
isque ¹⁹, ut scribis, fuerit animus ²⁰, ut

Iuliani litteras
pauca perstrin-
git.

¹ Cacciar. cum edit. et mss. Vat. *non veri-
tandis*. Rectius n. lectio, siquidem nominum re-
citatio per subsequentia verba prohibetur.

² Cacciar. cum edit. et mss. Vat. *dixerint*.

³ « Al. *inimicum* ». Ballerin. l. c.

⁴ « Duo Vatt. omittunt *sua persecutione* ». Cacciar. l. c.

⁵ Cacciar. l. c. forte mendo typ. *descriptione*.

⁶ « Al. *ipsa sua pravitate condemnentur* ». Ballerin. col. 1041.

⁷ « Cod. Ratisp. delet *nostrum* ». Baller. l. c.

⁸ « Id. cod. *vel* ». Ballerin. l. c.

⁹ « Vat. 3791 *quos* ». Cacciar. l. c.

¹⁰ « Al. *fidei sacramentis* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

¹¹ « Vat. 5845 *Dominum* ». Cacciar. l. c.

¹² « Al. *et; al. ut et; Grim. autem codex haec*

supprimit usq. ad *deperat* inclus. ». Ballerin. l. c.
Perperam autem qui partic. *ut* expungunt.

¹³ « Cod. Ratisp. omittit *ei* ». Ballerin. l. c.

¹⁴ « Vat. 3791 *serviunt*; al. *nunc serviunt* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 248.

¹⁵ « Al. *De caeteris vero dissidii causis at-
que praeversionis* ». Ballerin. col. 1042. Melius
ad context. videt. n. lectio.

¹⁶ Cacciar. l. c. *accepi*. Concinnius ad sensum
n. lectio.

¹⁷ « Al. *VI Idus* ». Ballerin. l. c. Jaffé op. c.
nobis favet.

¹⁸ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1,
col. 1042.

¹⁹ « Tres codd. *idque* ». Ballerin. l. c.

²⁰ « Duo ex sup. codd. *animi* ». Baller. l. c.

per occasionem necessitatis et nobis te, et patriae praesentares. Quod vere futurum speraveram, ut apertius omnium haereticorum ambages tuo ore recognoscerem ¹. Sed gratias Deo, quod ita et incolumitas tua, et Ecclesiae caussa profecit, ut liberum tibi fuerit apud eos interim degere, quorum nobis probabilis consensus innotuit, sicut et fratris Anatolii scripta profitentur, et gesta quae apud ipsum coram nostris sunt confecta ², demonstrant, frater carissime. Remaneantibus ergo praedictis, salutationis vicissitudinem reddo, et ut contra falsitatis astutias perseverantem diligentiam teneas, fidenter exhortor: cum tibi ad hoc et tuus animus, et nostra auctoritas suffragetur. Quoniam licet de multis meliora indicata sint, quod scilicet doceant se deceptos, et damnata perfidia cum auctoribus suis, gratiam nostrae communionis exposcant (quod nos adeo libenter accepimus, reddituri his hanc, quam desiderant, communionem, cum promissa ³ compleverint); quosdam tamen ⁴ persistere in sua obduratione cognovimus, quos oportet districtius comprimere, si nequeunt benignitate sanari. Ad quam rem nostros post diem venerabilem Paschae ⁵ dirigemus, qui tecum participato consilio, ea quae a nobis constituta fuerint, exequantur.

Data idibus Aprilis, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 13 Aprilis an. 451.

1 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 248 cum ant. vulg. et mss. *ut cognoscerem*. Amanuens. mendo, ut videtur.

2 « Vat. 1340 addit hic *fratribus* ». Cacciar. loc. cit.

3 « Ratisp. cod. *praenissa* ». Ballerin. I. c.

4 « Vat. 1349 autem ». Cacciar. 249. Recte ad sens. n. l.

5 « Vox *Paschae* in plur. mss. desideratur ». Ballerin. col. 1043, qui autumant h. ep. scriptam ante diem Paschae, missam vero postea.

6 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I. col. 1043.

EPISTOLA XLIX ⁶.

De Marciani erga Ecclesiam sollicitudine laetatus eundem obtestatur, ne de Eutychis, ac Dioscori fide novum iudicium instituere sinat, quidve in synodo praesertim sit tractandum significans, mox legatos suos pollicetur.

Leo Episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Quamvis ⁷ per Constantinopolitanos clericos ad pietatem tuam ante rescripserim ⁸; sumptis tamen clementiae vestrae litteris per virum illustrem Praefectum urbis filium meum ⁹ Tatianum ¹⁰, magnam materiam gratulationis accepi, quia studiosissimos vos ecclesiasticae pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna ¹¹ aequitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eundem habeatis et regni. Nam inter ¹² principes christianos Spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur: quia profectus charitatis et fidei, utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut propitiatio per unam confessionem Deo, simul et haeretica falsitas, et barbara destruat hostilitas, gloriosissime Imperator. Aucta igitur per imperialem amicitiam spe caelestis auxilii, confidentius pietatem vestram pro sacramento salutis humanae incitare praesumo, ne cuiusquam procaci impudentique ¹³ versutia quasi de ¹⁴ incerto, quid sequendum sit, sinatis inquiri. Et cum ab

Marciani studium adversus Ecclesiam.

Ab haereticorum fallacia diligenter cavendum.

De his consilium suum declarat.

Strictius comprimendus est, qui nequit benignitate sanari.

Charitas et fides armorum vim reddit insuperabilem.

Obsecrat ne in fides causas inquiri patiatur

7 « *At. etsi* ». Ballerin. I. c.

8 Iunuit epistolam, quam sup. num. XLV dedimus.

9 « *At. nostrum* ». Ballerin. col. 1044.

10 « Grin. cod. *perperam Tatianum* ». Ballerin. I. c. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 250.

11 Cacciar. I. c. *divina*. Forte melius.

12 « Duo Valt. add. *hos* ». Cacciar. I. c. *Perperam*.

13 « *At. imprudentique* ». Ballerin. I. c.

14 « Tres codd. delent *de* ». Cacciar. p. 251. Male, ut videtur.

De scripturis
divinis hanc aliter
sententiam ac Apostoli et
Patres.

evangelica apostolicaque doctrina ne uno¹ quidem verbo liceat dissidere², aut aliter de Scripturis divinis sapere³, quam beati Apostoli et Patres nostri didicerunt atque docuerunt, nunc demum indisciplinae moventur⁴ et inopiae quaestiones⁵, quas olim mox, ut eas per apta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus extinxit.

CAP. II. Nimis autem iniquum⁶ est ut per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum, et ad carnalium disputationum⁷ bella revocemur⁸; tamquam reparata disceptatione⁹ tractandum sit, utrum Eutyches impie senserit, et utrum perverse¹⁰ Dioscorus iudicarit, qui in sanctae memoriae Flaviani condemnatione se perculit¹¹, et simpliciores quosque, ut in eandem ruinam provolverentur¹², impexit. Quorum multis iam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis, et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cuiusmodi sit fides tenenda¹³ tractandum est, sed quorum precibus et qualiter annuendum¹⁴. Unde piissimae sollicitudini vestrae, quam de indicenda¹⁵ Synodo habere dignamini, per legationem, quae confestim ad clementiam vestram, Deo¹⁶ annuente, perveniet, quidquid ad causae utilitatem

Foret igitur
iniquum Dioscori ac Eutychis impietatem in dubium revocare.

In synodo non
de fide disputandum, ut potius de lapsorum censis statuendum.

Per legatos
quid magis expediat, monet.

arbitror pertinere, plenius atque opportunius suggeretur.

Data nono kalendas Maii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 23 Aprilis an. 451.

EPISTOLA L¹⁷.

Cognitis Marciani pro fide gestis, de Constantinopolitana Ecclesia meliora sperat, ac legatis rationem cum lapsis agendi praescribens, synodum in aptius tempus differendam esse ostendit.

Leo Episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Multam mihi fiduciam scribendi¹⁸ ad clementiam vestram, et litterarum vestrarum, quas veneranter accepi, et coepiscopi mei reverentes a Constantinopoli praeiulerunt, non sola assertione verborum, sed ipsis iam operum¹⁹ effectibus demonstrantes, ad defensionem catholicae fidei divinum in vobis vigere praesidium. Quo utique non solum Ecclesiae status, sed etiam vestri robur munitor imperii; ut²⁰ merito eius expectatis²¹ protectionem, cuius colitis veritatem²², gloriosissime Imperator. Nam ut et fratris mei Anatolii citius manifesta-

Marcianus fides.

Eiusdem gratia facta.

1 « Al. nec uno; al. nec in uno ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

2 « Al. deniare; al. discedere ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

3 « Al. habere ». Ballerin. I. c.

4 Cacciar. cum edit. et plur. mss. *moveantur*.

5 « Aliq. codd. *suggestiones* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

6 « Al. *inimicum* ». Ballerin. I. c.

7 « Al. *disceptationum* ». Ballerin. et Cacciar. loc. cit.

8 « Al. *provocemur* ». Ballerin. I. c. Aptius ad orat. context. n. lectio.

9 Cacciar. I. c. *disputatione*.

10 « Cod. Grim. *impie* ». Ballerin. col. 1045.

11 « Vat. 630 *per tulit* ». Cacciar. I. c. Aptius n. lectio.

12 Cacciar. I. c. *provolverentur*. Mendo typographico.

13 « Al. *delect tenenda* ». Ballerin. I. c.

14 Cacciar. ex mss. *eorum precibus qualiter sit annuendum*. Forte melius ad context.

15 « Al. *colligenda* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

16 « Duo Vat. *Christo* ». Cacciar. I. c.

17 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1045.

18 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 252 cum al. *rescribendi*.

19 « Cod. Ratisp. *delet operum* ». Ballerin. loc. cit.

20 « Cod. Grim. *cum* ». Cacciar. I. c. Forte rectius.

21 « Ratisp. cod. *expectatis* ». Ballerin. I. c.

22 « Id. cod. *religionem et veritatem* ». Ballerin. I. c.

retur integritas, et olim damnati erroris redivivus assertor ¹ locum in Christi Ecclesia non haberet; ut catholici episcopi, quos imper haereticorum persecutio depravare non potuit, ab iniustus revocarentur exiliis; utque, reliquiis beatæ memoriæ Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ² eius agnosceret: vestrae virtutis titulus, vestrae pietatis est fructus. Cui confido etiam aliarum insignia accumulanda palmarum: ut sicut Constantinopolitana Ecclesia, recepta apostolicae fidei libertate, laetatur; ita omnes regni vestri provinciae emundatas se esse ³ a diabolici dogmatis contagio ⁴ gloriantur. Ut ergo praecedentibus literis ⁵ indicavi, fratres meos Lucentium ⁶ episcopum, et Basilium presbyterum, qui sollicitudinis meae partes possint implere, direxi, favori eos pietatis vestrae in omnibus, quae sunt agenda, commendans. Nam cum ⁷ et fratris mei Anatolii scriptis, et nostrorum sermone cognoverim ⁸, multos de his, qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi detestabilibus statutis poenitendum praebuere consensum ⁹, inconstantiae suae veniam postulare, et communionem catholicam per satisfactionem correctionis expetere; non fuit talium negligenda conversio, qui non proprio sensu, sed ¹⁰ improbi praesumptoris

impulsu in haec incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuerant ¹¹ iudicium.

CAP. II. Ne igitur ¹² vel ¹³ resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos ac sine discretionem susceperet, iniunctum est ab Apostolica Sede directis, ut in consortium suae ¹⁴ deliberationis adscito ¹⁵ Constantinopolitanae urbis Antistite ¹⁶, et pestilentiae contagia non admittantur, et sanitatis remedia non negentur. Quae industria in omnibus, quae nequiter gesta sunt, emendandis, celerem, iuvante Domino, consequetur effectum, si reparationi pacis ecclesiasticae opem suam vestra pietas dignetur adiungere: ut vobis ita ¹⁷ regnantibus, et Dei regnum intra vos habere mereamini, et catholicam fidem nulla falsitas violet, nulla haeresis inquietet; nec cuiquam liceat doctrinam evangelicam deserere, et sacerdotali honore gaudere. Synodum vero fieri, ut meministis clementia vestra, etiam ipsi poscimus. Sed sacerdotes provinciarum omnium congregari praesentis temporis necessitas nulla ratione permittit: quoniam illae provinciae, de quibus maxime sunt evocandi, inquietatae bello ¹⁸ ab Ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde opportuniori tempore, propitiant ¹⁹ Domino, cum firmitior fuerit

Cum lapsus quoniam modus sit habendus.

Evangelicam doctrinam deserere, et sacerdotali honore gaudere nemini fas est.

Opportune synodus differenda.

Ex ipsis meliora auspiciatur

Novos legatos mittit.

Quia de causa.

1 « Duo Vat. qui redivivus asseritur ». Cacciar. l. c. Male quidem.

2 « Al. condemnatus ». Baller. l. c. Male.

3 « Al. omitt. se; al. esse ». Baller. l. c.

4 Cacciar. iuxta Vat. mss. contagione.

5 Innuat epistolas quas sup. n. XLV et XLIX designamus.

6 « Cod. Ratisp. Lucensium ». Baller. l. c.

7 « Pl. codd. omittunt cum ». Baller. l. c.

8 « It. codd. cognovi vel recognovi ». Baller. l. c. et Cacciar. pag. 253.

9 « Edit. ante Quesnell. praebuere consensum poenitendo ». Baller. col. 1047. Certe male.

10 « Al. impit ». Baller. l. c.

11 Cacciar. l. c. iuxta omnia mss. habuerunt ». Forte melius.

12 « Al. itaque ». Baller. l. c.

13 « Partic. vel alij. codd. omitt. ». Cacciar. loc. cit.

14 « Al. delent suae ». Baller. l. c.

15 Cacciar. l. c. cum vulg. et plerisq. mss. accito.

16 « Duo Vat. Constantinopolitano episcopo ». Cacciar. et Baller. ll. cc.

17 « Al. in terra ». Baller. l. c. Rectius ad context. n. lectio.

18 « Al. inquieta bellorum » Perperam. Cacciar. l. c. cum ant. edit. et mss. Vat. inquietante bello. Vid. et Baller. l. c. Innuat autem bellum, quod Atilia hoc anno contra Valentianum excitavit, unde in Occidentis provinciis vehementes commotio.

19 « Al. propitiato ». Baller. col. 1048.

restituta securitas, iubeat vestra clementia reservari. De qua re plenius inter caetera apud pietatem vestram poterunt allegare, quos misi.

Data v idus ¹ Iunii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 9 Iunii an. 451.

PISTOLA LI ².

Pulcheriae sollicitudini Lucentium, et Basilium committens de eorum legatione disserit, ac Eutychis impietatem execratur orat, ut hic Constantinopoli longius ablegetur, eiusque coenobio catholicis vir praeficiatur.

Leo Episcopus Pulcheriae Augustae.

Cap. I. Religiosam pietatis vestrae sollicitudinem, qua universo mundo, Deo inspirante, consulitis, crebrioribus alloquiis incitare praesumo, ut operum vestrorum ³ profectum necessaria perfectio subsequatur: ac sicut de statu Constantinopolitanae Ecclesiae gratulamur, cuius et sacerdos et populus catholicae puritatis fidem iam tenere cognoscitur, ita etiam aliorum concurs nobiscum sit de Verbi incarnatione confessio. Unde quod facturum me aliis litteris indicavimus, Lucentium Episcopum, et Basilium presbyterum fratres meos dirigere properavi ⁴, qui dispositiones meas, fratris mei Anatolii devotione sociata, secundum eas, quas acceperunt regulas exequantur, gloriosissima Augusta. Sicut enim praedicti episcopi scriptis, et clericorum eius

suggestione patefactum est, multa sunt quae indulgentius sunt curanda, multa quae iustius coercenda ⁵, ut in causa tantae perturbationis nec districtio sit nimis ⁶ aspera, nec remissio parum cantia; cum aliud satisfaciendum, aliud pertinacibus debeat.

Cap. II. Offertur ergo pietati vestrae digna materia, quae placitam Domino ⁷ curam sancti cordis exerceat, et praecedentium meritorum coronas etiam de praesentis erroris abolitione multiplicet. Sicut enim Nestoriana impietas, ita et Eutychiana blasphemia ab omnium ⁸ est Catholicorum eliminanda consortio. Quia tam impium est, consensum et consubstantialem Patri Filii Deitatem, etiam ex utero Virginis matris partu editam negare corporeo, quam unam in Dei Filio post incarnationis sacramentum affirmare naturam, ut scilicet aut humanitas eius refutetur, aut Deitas: quum unitio ⁹ utriusque essentiae nec altera sit in alteram versa, nec assumpta in assumpte finita; sed et Verbi incommutabilitas et carnis atque animae veritas maneat inseparabiliter in unitate personae. Quod qui, testificante lege, credentibus Patriarchis, annuntiantibus ¹⁰ Prophetis, praedicante Evangelio, docentibus Apostolis, et toto mundo confitente non credunt, extra sacramentum corporis Christi, extra unitatem sunt nominis christiani.

Cap. III. Quorum sicut ruinam dolemus, ita perfidiam detestamur. Ut autem circa talium personas sincerum servetur ubique iudicium, et aliud correctis, aliud

Cam lapsi
nec districtus
agendum, nec
remissus.

Eutychiana impietas non secus ac Nestoriana e catholica Ecclesia proliganda.

Verbi enim incommutabilitas, et humanitatis veritas individue non est in unitate personae.

Quisquis id negat, extra sacramentum est corporis Christi.

¹ « Al. VI Idus; al. VII Idus; al. Idus vel Idibus ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Jaffé op. c. nobiscum cohaeret.

² Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1048.

³ « Cod. Ratisp. nostrorum ». Ballerin. I. c.

⁴ « Vulg. ante Quesnell. male praeparavi ». Ballerin. I. c.

⁵ « Cod. Grim. inquirenda ». Ballerin. I. c. 6 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 254 nimis sit.

⁷ « Cod. Ratisp. Deo ». Ballerin. col. 1049.

⁸ « Cod. Ratisp. omni ». Ballerin. I. c.

⁹ « Id. cod. unione ». Ballerin. I. c.

¹⁰ Cacciar. I. c. cum vulg. annuntiantibus. Perperam, ut videtur.

Pulcheriae
pietatem deuto
exultat.

Legalorum
officium decla-
rat.

Legatos com-
mendat.

Eutyches longius Constanti-
nopolim ablegan-
dus.

Eiusque coe-
nobis vir catho-
licus praeficien-
dus.

pertinacibus rependatur, vestra pietas nostros, qui ab Apostolica Sede sunt missi, fovere dignetur, eorumque omnes, quas iniunximus, adiuvet actiones: quo citius ac facilius, auxiliante Domino, quae ad vestram gloriam, et ad totius Ecclesiae pacem proficiant, exequantur. De Eutyches autem totius scandali et pravitatis auctore, hoc clementia vestra praecipiat, ut ab eo loco, qui Constantinopolitanae urbi nimis vicinus est, longius transferatur, ne frequentioribus solatiis eorum, quos ad impietatem suam traxit, utatur. Monasterio quoque ipsius, cui perniciose indigneque praesedit, catholicum Abbatem iubete praeponi, qui illam Servorum Dei congregationem et a pravo dogmate liberare, et institutis veritatis possit imbuere.

Data v idus¹ Iunii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 9 Iunii an 451.

EPISTOLA LII².

Anatolium cniçe hortatur, ut operam suam Sedis Apostolicae legatis adiungat, eique de negotiis Ecclesiae componendis plura praescribit.

Leo Episcopus Anatolio Episcopo.

CAP. I. Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, necessarium et congruum³ fuit, fratres

Mandat, ut
Anatolius actionem suam legatis coniungat.

¹ Cacciar. I. c. cum cod. Crim. VII Idus; edit. cum aliq. mss. Idibus. Vid. Ballerin. I. c. Jaffé op. c. nobis assentit.

² Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. 1, col. 1050.

³ « Al. commodum ». Ballerin. col. 1049.

⁴ « Duo codd. omitt. vobis; unus habet residentibus his ». Ballerin. I. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 255.

⁵ « Cod. Ratisp. Quae... valeant ». Ballerin. col. 1051.

meos Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum, ut promissimus, destinare; quibus tua dilectio societur, ut nihil in his, quae ad universalis Ecclesiae statum pertinent, aut dubie agatur, aut segnitè: cum, residentibus vobis⁴, quibus executionem nostrae dispositionis iniunximus, ea possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiae partes, nec iustitiae negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus iudicium cogitetur. Quod ut recta observantia valeat⁵ custodiri⁶, catholicae primitus fidei servetur integritas: et, quia per omnia angusta et ardua via est, quae ducit ad vitam⁷, neque in⁸ sinistram, neque ad⁹ dextram ab eius tramite devietur. Et quia evangelica et apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno latere Nestorium deiecit, ab alio Eutychen et participes eius elidit; hanc regulam mementote servandam, ut quicumque in illa synodo, quae nomen Synodi nec habere poterit¹⁰, nec meretur, et in qua malevolentiam suam Dioscorus, imperitium¹¹ autem Iuvenalis ostendit, dolent, ut dilectionis tuae relatione compertimus, se metu victos, et terrore superatos ad consensum sceleratissimi iudicii potuisse compelli, et communio- nem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna praestetur ita, ut non dubiis professionibus Eutychen cum suo dogmate, cumque consor- tiis suis anathematis execratione condemnent.

CAP. II. De his autem, qui in hac causa

In causis agendis benevolentiam expedit servare, iustitiam vero non negligere.

Eteim e fidei tramite nequam divertendum.

Lapsis obtemperant, si satisfecerint, pax est reddenda.

⁶ « Al. custodire ». Ballerin. I. c.

⁷ Matth. VII, 14, ubi Vulg. legit angusta porta et arcta.

⁸ Cacciar. I. c. cum plerisque mss. ad.

⁹ « Al. cod. in ». Ballerin. I. c.

¹⁰ « Al. potuit aut potuerit ». Ballerin. I. c.

¹¹ « Al. inertiam aut moestitiam aut industriam ». Ballerin. I. c. Potius inertiam; sed melius n. lectio.

gravius peccavere, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici Synodo vindicarunt, ut humiliorum¹ fratrum simplicitatem arrogantiae suae praeiudiciis aggravarent, si forte resipiscunt, et a facti sui defensione cessantes², in condemnationem proprii convertantur erroris; horum si satisfactio talis accedit³, quae non refutanda videatur, maturioribus apostolicae Sedis consiliis reservetur: ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum actionibus quid constitui debeat, aestimetur. Neque prius in Ecclesia, cui te Dominus voluit praesidere, cuiusquam talium, ut ante⁴ iam scripsimus⁵, nomen ad altare recitetur, quam quid de eis constitui debeat rerum processus ostendat.

CAP. III. De commonitorio vero a clericis dilectionis tuae nobis oblato, necessarium non fuit epistolis quid videretur inserere; cum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentius instrueris. Annittere itaque, frater carissime, ut quae Ecclesiae Dei congruunt, fideliter et efficaciter cum his fratribus, quos tantae rei⁶ idoneos auctores elegimus, exequaris: praesertim cum ipsa vos causae ratio, spesque divini auxilii cohortentur⁷, et clementissimorum Principum tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis non solum christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum⁸. Qui utique pro ea pietate, qua se esse Dei famulos gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei catholi-

cae profuturas dignanter accipient, ut ipsorum quoque opere⁹ et pax christiana reparari, et¹⁰ error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur: ut, pertractata qualitate causarum¹¹, nostra, quid observari debeat, sollicitudo constituat.

Data v idus¹² Iunii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 9 Iunii, an. 451.

EPISTOLA LIII¹³.

Juliani studium excitat, ut si quaeris haereses reliquiae supersint, radicitus evellantur.

Leo Iuliano Episcopo.

Quam gratum mihi semper est epistolae tuae dilectionis accipere, tam etiam nostra ad te congruum est scripta deferri, praesertim cum hoc non pro amicitia tantum communi, sed multo magis pro statu universalis Ecclesiae faciamus. Unde per fratres nostros Lucentium Episcopum, et Basilium presbyterum, quos Constantinopolim indicaveramus¹⁴ nos esse misuros, debitum reddo colloquium, admonens ut studium diligentiae tuae¹⁵ eisdem in omnibus¹⁶ sociare digneris; ut reliquiae scandalorum, si quae adhuc supersunt, sagaciter auferantur. Quamvis

1 « Al. humilium ». Ballerin. l. c.

2 « Al. cassantes ». Ballerin. l. c. Amanuens. mendo, ut videtur.

3 « Al. accedit ». Ballerin. l. c.

4 « Al. ad te ». Ballerin. l. c.

5 Vid. epistolam, quam sup. num. XLVII dedimus.

6 Cacciar. pag. 256 cum Vat. mss. curae.

7 « Al. cohortetur ». Ballerin. col. 1052.

8 « Al. effectum ». Ballerin. l. c. Forte mel. n. lectio.

9 « Al. ope ». Ballerin. l. c.

10 Cacciar. l. c. ut. Mendose, ut videtur.

11 « Al. horum ». Ballerin. l. c.

12 Cacciar. cum al. VII Idus; al. VI Idus; al. Idus. Vid. Ballerin. l. c. Jaffé op. c. nobis favet.

13 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1052.

14 Vid. sup. epist. XLVIII.

15 « Cod. Batisp. omitt. tuae ». Ballerin. l. c.

16 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 256 cum cod. Grim. eisdem hominibus, Mel. n. lectio.

Præcipui autem haereticos auctores. Scilicet Apostolicae iudicio reservandi.

Interim eorum nomina ad altare recitari vetat.

De commonitorio Anatoli roborabit.

Eisdem sollicitudinem magis urget.

Majoris causae ad se referri iubet.

Com Iuliano per litteras colloqui sibi gratissimum est.

Ut hic operam suam legatis adiungat. Ecclesiae bonum requirit.

Vernm ad extirpanda schismatum semina magno molerantur utendum.

Quoniam pacto id efficiatur, per legatos significat.

Cur Basilius et Ioannes Romani pellerint, exponit.

enim ubique iam catholicae fidei lumen cluceat, et, quod est validissimum, christianorum Principum divinis auctoritatibus corda famulentur: quaedam tamen sunt, quae ita Ephesinus ille turbo confudit, ut magno moderamine sit agendum, ne mala dissentionum, quae inde orta, permaneant. Quid itaque legatis nostris iniunctum, atque commissum sit, ipsorum insinuatione cognosce, eum mihi atque illis inapensurus affectum, ut quaecumque ipsis mandata sunt, dilectionis tuae studio et sollicitudine sociata, adiuvante Domino ¹, perveniant ad eum, quem optamus, effectum.

Data v idus Iunii ² Adelfio, viro clarissimo consule.

Dat die 9 Iunii, an. 451.

EPISTOLA LIV ³.

Basilium et Ioannem presbyteros haereticis accusatione Romae solutos Anatolio commendat.

Leo Episcopus Anatolio confratri
Episcopo Constantinopolitano.

Ad declinandam erroris maculam, quae nonnullos aut Nestoriana impietas, aut Eutychiana labefactavit insaniam, laudabilem curam filii nostri Basilius et Ioannes presbyteri tuae aestimationis habuerunt: ut inter compugnantia dogmata falsitatis vera catholicae fidei pace gauderent. Siquidem longinquae ⁴ peregrinationis labore suscepto, sensum cordis sui in Apostolica

Sede patefecerunt ⁵, damnantes utramque haeresim, quarum supra fecimus mentionem, et de incarnatione Domini nostri Iesu Christi non aliud recipientes, quam quod, instruente Sancto Spiritu, et didicimus et docemus. Per hos ergo, frater carissime, cum testimonio nostro ad propria revertentes dilectioni tuae nostra scripta direximus, fidenter hortantes ⁶, ut qui ⁷ gratia apostolicae communionis ornantur, etiam tuo favore per omnia se gaudeant adjuvari.

Data decimotertio kalendas ⁸ Iulii ⁹, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 19 Iunii, an. 451.

Forum intermerata fides.

Ideo digni ut Anatolio commendentur.

EPISTOLA LV ¹⁰.

Mittens Paschasino dogmaticam ad Flavianum epistolam, et quaedam Ss. Patrum de Christi Incarnatione testimonia, Eutychianam haeresim refellit, illumque rogat, ut in diem Paschatis anni 455 diligenter inquirat.

Leo Episc. Paschasino Episc. Lylibaetano ¹¹.

CAP. I. Quamvis non dubitem fraternitati tuae omnem originem scandalorum, quae de incarnatione Domini nostri Iesu Christi in Orientalibus Ecclesiis commota sunt, ad plenum esse compertam; tamen ne quid forte sollicitudinem tuam latere potuisset, epistolam nostram, quam ad sanctae memoriae Flaviani de hac re plenissimum misimus, quamque Ecclesia

Suas ad Flaviani litteras Paschasino mittit.

1 « Cod. Ratisp. Deo ». Ballerin. col. 1053.

2 Grim. cod. quem Cacciar. l. c. sequitur, VI Idus. Jaffè op. c. nobis adhaeret.

3 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1054.

4 « Edit. longinquo ». Ballerin. col. 1053.

5 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 257 cum al. patefecerint.

6 « Al. orantes ». Ballerin. col. 1054. Forte mel. n. lectio.

7 « Cod. Grim. quia ». Ballerin. l. c.

8 Al. XVIII vel XVII kal. Ballerin. l. c. Jaffè nobis favet.

9 « Al. cod. mendose Iunias ». Ballerin. l. c.

10 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis t. I, col. 1057.

11 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 258 cum al. Leo Paschasino episcopo.

universalis amplectitur, diligentius tibi recensendam cognoscendamque direxi: ut intelligens qua plenitudine totius huius erroris impietas, Deo adiuvante ¹, destructa sit, ipse quoque eundem spiritum pro tuo in Deum amore suscipias, sciasque penitus detestandos, qui secundum Eutychis ² impietatem atque demeritum in Domino nostro unigenito Filio Dei suscipientis in se reparationem salutis humanae dicere ausi sunt, duas non esse naturas, hoc est perfectae divinitatis et perfectae humanitatis: et putant quod possint nostram diligentiam fallere, cum aiunt, se unam Verbi naturam credere incarnatam; cum utique Verbo ³ Dei in Divinitate ⁴ Patris, et sua, et Spiritus Sancti, una natura sit ⁵; suscepta autem veritate carnis nostrae illi inconvertibili substantiae nostram quoque unitam esse naturam: nam nec incarnatio dici posset, nisi caro susciperetur a Verbo. Quae susceptio tanta et talis unio est, ut a carne animata, non solum in partu beatæ Virginis, sed etiam in conceptu nulla divinitatis sit credenda divisio: quoniam in unitate personae divinitas atque humanitas et conceptu Virginis convenit et partu.

CAP. II. Abominanda ergo est in Eutychē ⁶ impietas, quæ olim a Patribus in præcedentibus hæreticis damnata atque destructa est ⁷: quod huic stultissimo homini prodesse debuerat, ut quod non poterat sensu apprehendere, vel ⁸ præcedenti caveret exemplo, ne ⁹ salutis nostræ singulare sacramentum, veritatem

carnis humanæ in Christo Domino nostro negando, vacuaret. Quoniam si vera et perfecta in illo humanitatis natura non est, nulla est nostra susceptio; et totum quod credimus, quod docemus, secundum ipsius impietatem vanitas est atque mendacium. Sed quia nec mentitur veritas, nec passibilis est Divinitas, manet in Deo Verbo utraque substantia in una persona, et ita Salvatorem suum Ecclesia confitetur, ut ¹⁰ eum et Divinitate impassibilem et carne passibilem fateatur, dicente Apostolo: *etsi crucifixus est ex infirmitate nostra, sed vivit ex virtute Dei* ¹¹.

CAP. III. Ut autem in omnibus plenius tua sit instructa dilectio, sanctorum Patrum nostrorum de sacramento Incarnationis Domini quid senserint, et quid Ecclesiis prædicaverint, ut evidenter agnosceres, aliqua ad dilectionem tuam scripta transmissi, quæ nostri quoque apud Constantinopolim cum mea epistola allegarunt. Et ¹² totam Constantinopolitanam Ecclesiam cum monasteriis omnibus et multis Episcopis noveris præbuisse consensum, et subscriptionibus suis Nestorium atque Eutychen cum suis anathematizasse dogmatibus. Noveris etiam proxime, me epistolam Constantinopolitanæ episcopi accepisse, quæ refert Antiochenum episcopum, missis per provincias suas tractoriis ¹³, universos episcopos et epistolæ meæ præbuisse consensum, et Nestorium et Eutychen pari subscriptione damnasse.

CAP. IV. Illud quoque curæ tuæ cre-

Siquidem per ipsum tota fides catholica perimitur.

Universa enim Ecclesia Salvatorem suum et carne passibilem et divinitate impassibilem confitetur.

At hoc Paschasino PP. testimonia nonnulla transmittit.

Ac sentiat epistolam suam ab orientibus episcopis subscripiam.

¹ « Cod. Ratisp. omitt. *Deo adiuvante* ». Ballerin. l. c.

² Cacciar. l. c. *Eutychetis*.

³ « Cod. Ratisp. *Verbi* ». Ballerin. col. 1058.

⁴ « Id. cod. *deitæ* ». Ballerin. l. c.

⁵ « Id. cod. *sit credenda* ». Ballerin. l. c.

⁶ Cacciar. l. c. cum Cod. Grim. *Eutychis*.

⁷ Cacciar. l. c. cum al. delet est.

⁸ Cacciar. l. c. cum al. *id.* Rectius quidem.

⁹ Cacciar. l. c. nec. Sane melius.

¹⁰ Cacciar. pag. 259 et. Forte mendo typograph.

¹¹ II Cor. XIII, 4, ubi Vulg. delet *nostra*.

¹² « Forte *cui* vel *ei* ». Ballerin. col. 1059 ex Quesnell.

¹³ « Suppl. *ad* aut quidp. aliud ». Ballerin. l. c. post Quesnell.

Stulte nimis unam in Christo naturam Eutychiani effingunt.

Namque nec Christi foret dicenda incarnatio, nisi a Verbo caro susciperetur.

Impii Eutychetis stultitiam exerratur.

Nec non in
diem Paschalis
inquirere com-
mittit.

dinus iniungendum, ut quia ratio paschalis festi experientiam tuam non latet, de eo quod in Theophili annotatione invenimus, quodque nos permovet, diligentius inquiras illic, atque pertractes cum his qui possunt supputationis et regulae istius habere peritiam, qualiter quarti anni futuri dominicae Resurrectionis dies sit tenendus. Nam cum venturum Pascha, propitio Deo, decimo kalendarum Aprilium die sit tenendum, sequenti autem pridie idus Aprilis, tertio pridie nonas Aprilis; quarto sanctae memoriae Theophilus octavo kalendas Maii constituit observandum: quod a regula ecclesiastica¹ penitus invenimus alienum¹. In nostris autem paschalibus cyclis², quod bene nosse dignaris, decimoquinto kalendas Maii eiusdem anni Pascha celebrandum esse sit scriptum. Et ideo, ut nobis omnibus³ ambiguitas auferatur, cum peritis quibusque diligentius hoc tua sollicitudo pertractet, ut in futurum huiusmodi caveamus errorem.

Data octavo kalendas Iulii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 24 Iulii, an 451.

EPISTOLA LVI⁴.

Marciano generalis concilii celebrationem minus opportune volenti indulgens, legatos suos mittit, quorum moderatione universa ad fidei unitatem revocatum iri confidit.

¹ « Id est a regulis paschalibus Latinorum ». Ballerin. l. c.

² Scilicet illis, qui Leonis aetate recepti lunae saltum singulis quatuordecim annis admittebant. Vid. Ballerin. l. c.

³ Cacciar. l. c. cum Cod. Grim. *modis omnibus*. Forte melius ad orat. context.

⁴ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1060.

⁵ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 260 iuxta vet. miss. Vatt. *Papa*.

Leo Episcopus⁵
Marciano semper Augusto⁶.

Credebamus clementiam vestram id desiderio nostro posse praestare, ut, praesenti necessitate respecta, differri ad opportunius tempus sacerdotalem synodum iuberetis: ut, evocatis de cunctis provinciis sacerdotibus, vere possit⁷ esse universale concilium. Sed quia vos amore catholicae fidei congregationem nunc fieri voluistis, ne devoto obviare viderer arbitrio, fratrem et coepiscopum meum Paschasimum de ea provincia, quae videtur esse securior, evocatum, qui vicem praesentiae meae possit implere, direxi: Bonifacio fratre et compresbytero meo sociato⁸, et his, quos antea miseramus, adiunctis, consortem illis fratrem quoque meum Iulianum addentes episcopum. Quos ea moderatione universa, Domino auxiliante, credimus esse gesturos, ut quaecumque in querelam perturbationemque venerunt ad unitatem pacis et fidei, compressa omni dissensione, revocentur; nec ullum in aliquorum cordibus sacerdotum, vel Nestorianae, vel Eutychianae impietatis vestigium relinquatur: quoniam catholica fides, quam, instruente nos Spiritu Dei, per sanctos Patres a beatis Apostolis didicimus et docemus, neutrum subrepere⁹ permittit errorem, gloriosissime Imperator. Si quid ergo morborum, si quid est vulnere, quod sincera possit correctione curari, ut ad veram sanitatem¹⁰ revocetur, optamus. Quae tunc¹¹ utique non erit¹² dubia,

Marcianum,
eo quod concilium
opportunius differri
iuberet, leviter
notat.

Nihil minus
eius desiderio
indulgentis lega-
tos mittit.

De quorum
prudenter sollici-
tudine optime
sperat.

⁶ Cacciar. l. c. addit *pro Concilio Chalcedonensi*.

⁷ Cacciar. l. c. cum vet. miss. Vatt. *posset*. Mel. *8. a* Vet. edit. *fratre nostro et compresbytero sociato*. Ballerin. col. 1061.

⁹ Cacciar. l. c. *pro subrepere* habet iuxta vetustiss. codd. Vatt. *sibi misceri*. Forte mel.

¹⁰ « Unus Vat. *sanctitatem* ». Cacciar. l. c. Contra orat. contextum.

¹¹ « Anter. edit. *nunc* ». Ballerin. l. c.

¹² Cacciar. iuxta Vat. codd. *non erunt*. Perperam, ut videtur.

Peccatum non
aboluit nisi vera
confessio.

Cur Pascha-
suo Leonis vi-
ces sint fungen-
dae.

nec cuiusquam simplicitati deinceps no-
citura, si nullis¹ se excusationibus vo-
luerit obumbrare; cum abolitionem²
peccati non obtineat nisi vera confessio.
Quia vero quidam de fratribus³, quod
sine dolore non dicimus, contra turbines
falsitatis non valere catholicam tenere
constantiam, praedictum fratrem et coe-
piscopum meum vice mea synodo con-
venit praesidere. Certus sum enim⁴ quod
absque odio et gratia ibidem ab his, qui-
bus hoc commisimus, laboretur, ut cum
solius haereticae impietatis excidio, in
omnibus Ecclesiis Dei veritas regnet et
charitas.

Data octavo kalendas⁵ Iulii, Adelfio
viro clarissimo consule.

Dat. die 24 Iulii, an. 451.

EPISTOLA LVII⁶.

*Licet ob temporum perturbationem syno-
dum differri mallet, Marciani tamen
desiderio non renuit, quidre praeser-
tim in ipso sit cavendum innuens, se
per legatos huic praesesse testatur.*

Leo Episcopus Marciano Augusto.

Cap. I. Poposceram⁷ quidem a glo-
riosissima clementia vestra, ut synodum,
quam ad reparandam Orientalis Ecclesiae
pacem⁸ etiam a nobis petitam, necessa-
riam iudicatis⁹, aliquantisper differri ad
tempus opportunius inberetis, ut libe-

rioribus ab omni perturbatione animis,
hui quoque Episcopi, quos hostilitatis me-
tus detinet, convenirent. Sed quia pio
studio humanis negotiis divina praepo-
nitis, et rationabiliter ac religiose regni
vestri viribus creditis profuturum, si nulla
sit in sacerdotum sensibus dissonantia,
nulla sit in Evangelii praedicatione di-
scordia: ego etiam vestris dispositioni-
bus non renitor, optans ut in omnium
cordibus catholica fides, quae non po-
test nisi una esse, firmetur. A cuius in-
tegritate et Nestorius antea, et nunc Eu-
tyches, diversis quidem callibus, sed im-
pietate non impari deviarunt: abomi-
nandi prorsus in persuasionibus suis,
quas, contra sincerum veri luminis fon-
tem, de coenosis lacubus diabolicae fal-
situdinis hauserunt. Prior itaque Synodus
Ephesina Nestorium cum dogmate suo
merito iusteque damnavit, et quisquis in
illo errore persistit ad nullius potest
spem remedii pertinere¹⁰. Sequens vero
in praedicta civitate non potest vocari¹¹
concilium, quod in eversionem fidei fuisse
constat agitatum; quodque vestra cle-
mentia amore veritatis catholicis adfu-
tura aliud statuendo cassavit¹², glorio-
sissime Imperator.

Cap. II. Unde per ipsum Dominum no-
strum Iesum Christum, qui regni vestri
est auctor et rector, obtestor et obsecro
elementiam vestram, ut in praesenti sy-
nodo fidem, quam beati Patres nostri ab
Apostolis¹³ sibi traditam¹⁴ praedicantur,

Pius tamen
Marcianus desi-
deris non ab-
nuil.

Imperi vi-
ribus predesti-
natum, quod nulla sit
in apost. praedi-
catione dissen-
sio.

Catholica fides
nominis una esse
potest.

A qua diverso
quidem modo,
nam autem im-
pietate Nesto-
rius et Eutyches
deviarunt.

Iure itaque,
ac merito sy-
nodus Ephesina
Nestorium dam-
navit.

Altera autem
in eversionem fi-
dei habita con-
cilium non est
appellanda.

Hinc abse-
rat, ne in pro-
xima synodo
quae fuerit a
maioribus tra-
dita in dubium
revocetur.

Qua de causa
synodum diffe-
rendam existi-
marit.

1 « Edit. ante Quesnell. nullus ». Baller. I. c.
2 « Edit. ante Quesnell. abolitionem ». Bal-
lerin. I. c.

3 « Quidam codd. addunt nostris ». Ballerin.
loc. cit.

4 « Voces sum enim in plerisq. codd. dese-
rantur ». Ballerin. col. 1062. Tunc autem alia in-
terpunctio adhibenda.

5 Gacciar. pag. 261 cum al. sec. to kalendas.
Jaffé ep. cit. nobis assentit.

6 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1063.

7 Vid. sup. epistol. L cap. II.

8 « Al. pro reparanda... pace ». Baller. I. c.

9 « Al. iudicatis ». Ballerin. I. c.

10 « Al. pervenire ». Ballerin. I. c. et Gacciar.
Opp. S. Leonis part. II, pag. 266. Forte melius.

11 « Al. non possumus vocare; al. non pos-
sum vocare ». Gacciar. et Ballerin. II. c.

12 « Al. cassabit vel cassabitur ». Ballerin. I. c.
et Gacciar. pag. 267. Perperam cassabitur: cas-
avit praefereendum videtur.

13 « Al. Apostoli vel apostolici ». Ballerin. col.
1064 et Gacciar. I. c.

14 « Al. sibi traditam omittunt ». Baller. I. c.

Patius impetrandum ut Nicaenae synodi constituta integra perdurent.

Per suos legatos concilio praesent.

non patiamini quasi dubiam retractari; et quae olim maiorum sunt auctoritate damnata, rediivis non permittatis conatibus excitari: illudque potius iubeatis, ut antiquae Nicaenae Synodi constituta, remota haereticorum interpretatione, permaneant ¹. Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse concilio, cum in his fratribus, quos direxi, idest Paschasino et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, sed in fratre meo Iuliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit accimanda praesentia. Quos, auxiliante Christo, ita acturos esse confido, ut ea, quae Domino nostro placeant, decernantur, accedente pietatis vestrae studio, quod et paci prosit, et religioni ², et custodiae veritatis.

Data sexto kalendas Iulii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 26 Iunii, an. 451.

EPISTOLA LVIII ³.

Nimis angustum cogendae synodi praestitutum spatium conquestus Anatolium de venturis legatis admonet.

Leo Anatolio Episcopo.

Cogita clementissimi Principis ex his, quas ad nos misit litteris, voluntate, mirati sumus congregandae synodo tam angustum tempus appositum; cum etsi nulla necessitas hostilitatis existeret, ipsa interiorum dierum paucitas necessarios sacerdotes nos evocare non sineret. Quando

¹ « Unus cod. *permanerent* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Recte n. lectio.

² Cacciar. pag. 268 cum Vulg. *et paci prosit religionis*.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1065.

enim per diversas longinquasque provincias mitteremus, ut vere possit fieri universale concilium? Sed quia clementissimi Principis eo affectu amplectimur voluntatem, ut huic dispositioni ipsius noluerimus obistere, maxime cum magno desiderio a nobis hoc etiam ipse deposcas, fratrem et coepiscopum nostrum ⁴ Paschasinum nobis probabilem virum de securiore provincia fecimus navigare: cui fratrem et compresbyterum nostrum ⁵ Bonifacium de Urbe coniunximus; illos quoque eisdem sociantes, qui prius fuerant ordinati, ut, participe in omnibus actionibus fratre et coepiscopo nostro Iuliano, cuius fidem saepe probavimus, nostra vice utantur in futuro concilio. Neque enim illie ullis contentionum difficultatibus credimus laborandum, cum et ipse indicare dignatus sis, quod in suscipienda catholica fide et damnatione Eutychis ⁶ atque Nestorii omnes Orientales subscripserint sacerdotes.

Data sexto kalendas Iulii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 26 Iunii, an. 451.

EPISTOLA LIX ⁷.

Iuliano praescribit, ut legatis ad universalem synodum missis curam suam consiliumque iungat.

Leo Iuliano Episcopo.

Quid de dilectionis tuae animo iudicemus saepius agnovisti: praecesserunt enim plurima, quae nos facerent ista

⁴ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 261 delet *nostrum*.

⁵ Cacciar. I. c. cum cod. Grim. *meum*.

⁶ Cacciar. I. c. *Eutychetis*.

⁷ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1066.

Episcopi per Romanum Pontificem ad concilium universale evocantur.

De legatis Anatolium edocet.

Episcoporum orientalium subscripulo adversus Eutychen ac Nestorium.

Quid de Iuliano sentiat.

Concilium
apud Nicaeam
indictum.

praesumere. Unde cum ob hoc secundum christianissimi Principis voluntatem in urbe Nicaena sacerdotalis habenda sit synodus, ut omnium scandalorum strepitus auferatur; necessarie fraternitati tuae quod omni Ecclesiae prosit iniungimus, ut cum fratribus et coepiscopis nostris Paschasino et Lucentio, sed et fratribus et compresbyteris nostris Bonifacio et Basilio, quos vice nostra ad praedictum conventum ire praecipimus, curam tuam actionemque coniungas in omnibus, auctoritate nostrae praeceptionis usus: quoniam scimus omnium illic actarum ¹ rerum maiorem te quam nostros habere notitiam, ut dum curam tuam illis consiliumque sociaveris, in nulla parte fallantur; sed omnia, Deo adiuvante, veniant in effectum, quae fidei et paci probaveris ² convenire.

Data sexto kalendas Iulii, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 26 Iulii, an. 451.

EPISTOLA LX ³.

Congregatae synodi causas innuens sese huic per legatos praefuturum declarat, ac proscripta disputandi audacia, quae sint decernendu praecipit.

1 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 232 *auctorum*; quam tamen lectionem Ballerin. col. 1067 mendo typographico edit. Quesnell. tribuere mallent.

2 Cacciar. I. c. *probaveris*. Mendo, ut videtur, typographico.

3 Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1067.

4 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 262 addit. *Urbi Romae*.

5 Cacciar. *apud Calchedonem*. Sane perperam: die enim huius epistolae synodus Nicaeam indicta fuerat.

6 Cacciar. I. c. hanc salutationem omittit.

7 « Al. *vestri* ». Ballerin. col. 1068.

8 « Ratisp. cod. *consistere* ». Ballerin. I. c. Rectius ad orat. context. n. lectio.

9 « Vat. 543 male *tanta formidine* ». Cacc. pag. 263.

10 « Tres Vatt. *sacerdotum* ». Ballerin. I. c.

Leo Episcopus ⁴ sanctae synodo
apud Nicaeam ⁵ constitutae.

Dilectissimis fratribus in Domino salutem ⁶.

Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri ⁷ charitate collegii, omnes Domini sacerdotes in una catholicae fidei devotione persistere ⁸. nec quemquam gratia aut formidine ⁹ potestatum ¹⁰ saecularium depravari, ut ¹¹ a via veritatis abscederet ¹². Sed quia multa saepe, quae poenitudinem possint generare, proveniunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio; amplectendum est clementissimi Principis ¹³ plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit ¹⁴ convenire, beatissimi Petri Apostoli ¹⁵ inre atque honore servato ¹⁶, adeo ut nos quoque suis ad hoc litteris invitaret, ut ¹⁷ venerabili synodo nostram praesentiam praeberemus: quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat ¹⁸ consuetudo permittere. Tamen in his fratribus, hoc est ¹⁹ Paschasino et Lucentio ²⁰ episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab Apostolica Sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas ²¹ aestimet praesidere, non abiuncta ²² a

Eu convocata
synodus ut rasi-
piscenium cor-
rectio habeatur.

Suspenditur
ultio ut poenit-
entiae sit locus.

Imperator in
concilio indi-
cando B. Petri
iura servavit.

Mos est ut
illi Pontifex per
legatos praesit.

Graec. vers. ο πατρις πρεσβυτερος η. lectioni favet.

11 « lid. codd. *aut* ». Ballerin. I. c.

12 « lid. codd. *abscedere* ». Ballerin. I. c. melius, opinor, n. lectio.

13 « Duo Vatt. *Imperatoris* ». Cacciar. I. c.

14 Cacciar. I. c. cum mss. Vat. *maluit*.

15 Cacciar. I. c. addit *hic sedis*; al. vero omittunt etiam *Apostoli*. Vid. Cacciar. et Ballerin. II. cc.

16 « Cod. Ratisp. *reservato* ». Ballerin. I. c.

17 « Id. cod. *ut et* ». Ballerin. I. c.

18 « Cod. Vindob. *potuit* ». Ballerin. col. 1070.

19 « Cacciar. I. c. delet *hoc est*; al. habent *id est*. Vid. et Ballerin. I. c.

20 « Al. *Lucensi* ». Ballerin. I. c. Perperam, ut videtur.

21 « Al. *sanctitas* ». Ballerin. I. c.

22 « Duo Vatt. *non sciuncta* ». Cacciar. I. c.

Sedes enim
Apostolica in
suis vicariis a-
dest.

vobis praesentia mea ¹, qui nunc in vi-
cariis meis adsum, et iamdudum in ² fi-
dei catholicae praedicatione non desum:
ut qui ³ non potestis ignorare, quid ex
antiqua traditione credamus, non possi-
tis ⁴ dubitare quid cupiamus ⁵.

Vetat, ne con-
tra fidem dispu-
tetur.

CAP. II. Unde, fratres carissimi, reiecta
penitus audacia disputandi contra fidem
divinitus inspiratam, vana errantium in-
fidelitas conquiescat, nec liceat defendi,
quod non licet credi: cum secundum
evangelicas auctoritates ⁶, secundum pro-
pheticas voces, apostolicamque doctrinam
plenissime et lucidissime per litteras,
quas ad beatæ memoriae Flaviani epis-
copum ⁷ misimus, fuerit declaratum,
quæ sit de sacramento incarnationis Do-
mini nostri Iesu Christi pia et sincera
confessio.

Quid enim de
Christi incarna-
tione creden-
dum sit, per lit-
teras ad Flavi-
um satis liquet.

CAP. III. Quia vero non ignoramus, per
pravas aemulationes, multarum Ecclesia-
rum statum fuisse turbatum, plurimos-
que episcopos ⁸, quia haeresim non re-
ciperent ⁹, sedibus suis pulsos ¹⁰, et in
exilia deportatos, atque in locum super-
stitum alios substitutos; his primitus vul-
neribus adhibeatur ¹¹ medicina iustitiae:
pec ¹² quisquam ita ¹³ careat propriis, ut
alter ¹⁴ utatur alienis: cum si, ut cupi-
mus, errorem omnes relinquant ¹⁵, ne-

Præscribitur
ut in primis
de restituendis
episcopis agatur.

Siquidem ius
uniuscuique sum-
me tribuendum.

1 « Al. non vel nec sciuntam... praesentiam
meam acstinat vel confidat ». Ballerin. I. c.
Male, ut opinor.

2 Cacciar. pag. 264 cum edit. anter. omittit
in. Vid. et Ballerin. I. c.

3 « Al. et qui ». Ballerin. col. 1071. Forte me-
lius n. lectio.

4 « Al. potestis ». Ballerin. col. 1072.

5 « Al. cupiam ». Ballerin. I. c.

6 « Cod. Ratisp. evangelicam veritatem ».
Ballerin. I. c.

7 Innuat epistolam, quam sup. num. XIII de-
dimus.

8 « Al. mendose spiritus; quod mendum al.
correxerunt substituendo fratres ». Baller. I. c.

9 « Al. receperunt vel receperunt ». Ballerin.
loc. cit. Forte melius.

10 « Al. expulsos ». Ballerin. I. c.

mini ¹⁶ quidem perire suis ¹⁷ honor de-
beat; sed illis, qui pro fide laborave-
runt, cum omni privilegio suo ¹⁸ oporteat
ius proprium reformari. Prioris autem
Ephesinae synodi, cui sanctae memoriae
Cyrillus episcopus tunc praesedit, contra
Nestorium specialiter statuta permaneant,
ne ¹⁹ tunc damna impictas, ideo ²⁰ sibi
in aliquo blandiatur, quia Eutyches iusta
execratione percussus. Puritas enim fidei
atque doctrinae ²¹, quam eodem, quo sancti
Patres nostri spiritu praedicamus, et
Nestorianam, et Eutychianam cum suis
auctoribus condemnat pariter et perse-
quitur pravitate. Bene valete in Domino,
fratres carissimi ²².

Priorem sy-
nodum Ephesi-
nam iubet inte-
gre custodiri.

Namque fidei
puritas non mi-
nus Nestorii ac
Eutychis perse-
quitor pravita-
tem.

Data sexto ²³ kalendas Iulii, Adelfio viro
clarissimo consule.

Dat. die 26 Iunii, an. 451.

EPISTOLA LXI ²⁴.

*Adversus Marcianum studium suum o-
stendens enixe postulat, ne quaeris de
saucita fide disputatio in synodo instau-
retur, ipsique legatos suos commendat.*

Leo episcopus Marciano Augusto.

Sanctum clementiae vestrae studium,
quo ad reparationem pacis ecclesiasticae

Leonis stu-
dium erga im-
peratorem.

11 « Quesnell. cum uno cod. adhibenda est ».
Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 264.

12 « Duo codd. ne ». Ballerin. I. c.

13 « Vat. 1322 delet ita ». Ballerin. I. c.

14 « Quesnell. marte suo aliter ». Baller. I. c.

15 « Cod. Ratisp. relinquant ». Ballerin. col.
1073.

16 « Id. cod. apud neminem ». Ballerin. I. c.

17 « Al. delent suis ». Ballerin. I. c.

18 « Al. delent suo ». Ballerin. I. c.

19 Cacciar. pag. 265 nec. Becte n. lectio.

20 « Cod. Vind. erronee idem; Rattram. de-
mum ». Ballerin. col. 1074.

21 « Al. doctrina ». Ballerin. I. c.

22 Cacciar. pag. 266 hanc periclam omittit.

23 Cacciar. cum al. quinto. Jaffé op. cit. nobis
faveat.

24 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1075.

A1 synodum
legatos suos mit-
tit.

De cuius exitu
optime sperat.

Dummodo
quae fuerit de
fide sancta in
dubium non re-
vocentur.

Haec enim fun-
dantur in angu-
lari lapide qui
est Christus.

synodum habere voluistis, adeo libenter
accepi, ut, quamvis eam fieri intra Ita-
liam poposcissem ¹, et aptius expectari
tempus optassem, quo scilicet plurimi
possent episcopi etiam de longiniori-
bus ² provinciis evocari; mox tamen ut
mihi pietatis vestrae scripta sunt tradita,
et Bonifacium de compresbyteris meis ab
Urbe direxerim, et de episcopis fratrem
meum Paschasinum de Sicilia fecerim
navigare, qui vicem meam sufficienter
impleret, datis per eosdem epistolis ad
eos qui legationem ante susceperant, ut
ipsi quoque praedictis ad implendas par-
tes meae praesentiae iungerentur, glo-
riosissime imperator. Unde quamvis ni-
mis arctus dies synodo fuerit constitutus,
spero tamen affuturum Dei omnipoten-
tis auxilium, quo omnes valeant ad prae-
finitum tempus occurrere, et unanimiter
cum sanctae fraternitatis assensu, quae
universalis Ecclesiae congruant, definire.
Compressa enim vel remota inquietudine
ac pravitae paucorum, facile firmabitur
probanda concordia, si in eam fidem ³,
quam evangelicis et apostolicis praedi-
cationibus declarata per sanctos ⁴ Pa-
tres nostros accepimus et tenemus, o-
mnium corda concurrant, nulla penitus
disputatione cuiusquam retractationis ad-
missa: ne per vanam fallacemque versu-
tiam aut infirma videantur, aut dubia,
quae in ipso angulari lapide, qui est
Christus Dominus, ab initio ⁵ sunt fun-
data, et sine fine mansura: hoc nobis
indesinenter orantibus, ut a sacramento
singularis fidei nemo inveniatur alienus;
sed damnata impietate haereseos, nullum

de perditione cuiusquam catholica Eccle-
sia sentiat detrimentum. Quod autem pie-
tatem vestram his, quas per meos misi ⁶,
epistolis obsecravi, nunc quoque simili
fiducia precor, ut vice mea acturos com-
mendatos per omnia habere dignemini,
quo facilius ac diligentius, quae optimo
fidei vestrae ordinata sunt studio, salu-
bri impleantur effectu.

Data xiii kalendas ⁷ Augusti, Adelfio
viro clarissimo consule.

Dat. die 20 Iulii, an. 451.

Legatos com-
mendat.

EPISTOLA LXII ⁸.

*Pulcheriam pro Ecclesia valde sollici-
tam de legatis, litterisque suis ad syno-
dum missis instruit, atque in Ephesini
latrocinii auctores clementiam suam
testatur.*

Per Theoctistum Magistriarium.

Leo Episcopus Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Religiosam clementiae vestrae
solicitudinem, quam catholicae fidei in-
desinenter impenditis, per omnia reco-
gnosco; et Deo gratias ago, quod tantam
universalis Ecclesiae curam habere vos
video, ut, quod et iustitiae ⁹ et benevo-
lentiae congruere arbitror, confidenter
insinuem, quo celerius, quae, propitio
Christo, pietatis vestrae studio irrepre-
hensibiliter hactenus gesta sunt, ad gra-
tulangum perducantur effectum, glorio-
sissima Augusta. Quod ergo synodum

Mira Pulche-
riae in Eccle-
siam sollicitudo.

¹ Vid. praeced. epistol. xi. et l.

² « Duo Vatt. longinquis ». Ballerin. l. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 268.

³ « Vatt. 1340 in eadem fide ». Cacciar. l. c. Recte n. lectio.

⁴ « Al. antiquos ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

⁵ « Al. quae in ipso angulari lapide Chri-
sto ab initio, etc. Ballerin. l. c.

⁶ « Al. de his per quos meas misi episto-
las ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

⁷ Cacciar. l. c. cum al. decimo quarto ka-
lendas.

⁸ Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1076.

⁹ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 269
cum plerisque mss. quod ut iustitiae ». Perperam,
ut videtur.

De missis legatis admonet,

Nicaeae¹ haberi clementia vestra praecipit, cum a me, ut in Italia haberetur, mansuetudo vestra retineat postulatum², ut omnes nostrarum partium convocati Antistites, si securitas temporis suppetere, convenirent; adeo tamen non aspernante accepi ut binos de coepiscopis meis et compresbyteris ordinarem, qui vicem meam implere sufficerent, etiam³ datis ad venerabilem synodum congruentibus scriptis⁴, quibus fraternitas advocata cognosceret, quam formam servare in hac diiudicatione deberet, ne ulla temeritas aut fidei regulis, aut canonum statutis, aut benignitatis remediis obviaret.

Quae Leonis clementia.

Tunc vis diaboli destruitur, quum homines ad Dei, proximique dilectionem revocantur.

A qua Ephesinum concilium penitus abiit.

Cap. II. Sicut enim a principio huius causae frequentissime scripsi, hanc inter discordes sensus et carnales accumulationes moderationem volui custodiri, ut integritati quidem fidei nihil evelli, nihil liceret apponi; ad unitatem vero pacemque redeuntibus, remedium veniae praestaretur. Quia tunc opera diaboli potentius destruuntur⁵, cum ad Dei proximique dilectionem hominum corda revocantur. Sed quam contraria tunc his monitis atque obsecrationibus meis acta sint, multum est explicare: nec opus est epistolari pagina comprehendere quicquid in illo Ephesino non iudicio, sed latrocinio potuit perpetrari, ubi⁶ primates synodi nec resistentibus sibi fratribus, nec consentientibus⁷ pepererunt: cum ad infringendam catholicam fidem, et ad

excerabilem haeresim roborandam, alios privilegio honoris exuerent, alios consortio impietatis inficerent, saeviores profecto in eos, quos persuadendo ab innocentia separabant, quam in illos, quos beatos confessores persequendo faciebant.

Cap. III. Verumtamen quia tales sibi maxime sua iniquitate nocuerunt, et maioribus vulneribus diligentior est adhibenda medicina, nullis unquam epistolis definivi, etiam talibus, si resipiscerent, veniam denegandam. Et quamvis incommutabiliter inimicissimam christianae religioni haeresim detestemur, ipsas tamen, si non dubie⁸ corrigantur, et digna se satisfactione purificent, ab ineffabili misericordia Dei non iudicamus alienos; sed potius cum gementibus gemimus, cum flentibus flemus, et sic utimur iustitia commotionis, ut non amittamus⁹ remedia charitatis: quod, sicut pietas vestra cognoscit, non verbis solis promittitur¹⁰ sed etiam factis docetur. Siquidem pene¹¹ omnes, qui in consensum praesidentium aut tradacti fuerant, aut coacti, rescindendo quod statuerant¹², et condemnando quod scripserant, perpetuam culpae abolitionem, et apostolicae pacis gratiam sint adepti.

Cap. IV. Si ergo clementia vestra propositum meum¹³ considerare dignetur, probabit me eo consilio cuncta gessisse, ut sine cuiusquam animae detrimento, haereseos tantum obtineretur extinctio;

Nihilominus vel ipsis latrocinii auctoribus, si indubie corrigantur, veniam statuit non denegandam.

Charitas promittenda non solum verbis, sed etiam factis docenda est.

Hoc consilio se cuncta gessisse testatur.

¹ Cacciar. l. c. cum edit. *Calchedonensem* cum tamen hoc tempore Synodus Nicaeae indicta nondum Calchedonem translata foret. Vid. Baller. col. 1077.

² Conf. sup. epistolas xl, l. pag. 66, 77.

³ « Al. cod. omitt. etiam ». Ballerin. l. c.

⁴ Innuat ep. lx, quam videre est, pag. 87, col. 2.

⁵ « Edit. ante Quesnell. operum diaboli potentius destruitur ». Ballerin. l. c.

⁶ « Al. Ibi puncto praemisso ». Ballerin. l. c.

⁷ « Voces non consentientibus in cod. Ratisp. desiderantur ». Ballerin. l. c.

⁸ Cacciar. l. c. cum edit. et plerisque mss. omitt. non dubie.

⁹ « Al. omittamus ». Ballerin. col. 1078. Forte melius.

¹⁰ « Al. promittimus ». Ballerin. l. c.

¹¹ « Al. omitt. pene ». Ballerin. l. c.

¹² « Al. resistendo ei quod statutum fuerat ab illis; al. rescindendo quod statutum fuerat ab illis ». Ballerin. l. c.

¹³ « Al. nostrum ». Ballerin. l. c.

et ob hoc circa auctores saevissimorum turbinum quiddam consuetudinis minuisse, ut ad indulgentiam postulandam compunctione aliqua possit¹ eorum tarditas excitari. Qui etsi post illud iudicium suum tam impium, quam iniustum, non sunt catholicae fraternitati ita² honorabiles, ut fuerunt³; suas tamen adhuc obtinent sedes, et episcopatus sui honore potiuntur aut per veram et necessariam satisfactionem pacem totius⁴ Ecclesiae recepturi, aut si haeresim, quod absit, timentur⁵, professionis suae merito iudicandi.

Data decimotertio kalendas Augusti, Adelfio viro clarissimo consule.

Dat. die 20 Iulii, an. 451.

EPISTOLA LXIII⁶.

Ravennium edocet de stato die Paschatis.

**Dilectissimo fratri Ravennio Episcopo
Leo Episcopus.**

Ad praecipuum religionis nostrae pertinet sacramentum, ut in festivitate paschali nulla sit in toto orbe diversitas. Et quia hoc divina institutio et paterna traditio ad nostram sollicitudinem voluit pertinere, fraternitatem tuam solemniter admonemus, ut Pascha Domini celebrandum nobis die decima kalendarum aprilium recognoscas⁷; quod manifesta ra-

tio patefecit sacrae observantiae hunc diem esse legitimum: cuius notitiam per dilectionem quoque tnam, frater carissime, omnibus volumus declarari, ut quorum in fide est una confessio, sit etiam in hac festivitate una devotio.

Dat. mens. Iulio, an. 451.

EPISTOLA LXIV⁸.

*Rustico, caeterisque Galliarum episcopis
Chalcedonensis synodi praeclare gesta
significat, eisque sententiae exemplar
in Eutychen prolatae transmittit.*

**Dilectissimis fratribus⁹ Rustico, Ravennio,
Venerio, et caeteris Episcopis per Gallias
constitutis Leo¹⁰.**

Impletis per misericordiam Dei communibus votis, dignum est fraternitatem vestram sanctorum gaudiorum habere consortium. Nam fratres mei, qui vice mea orientali synodo praesederunt, quae acta retulerint¹¹ significo, confirmata catholica fide, et glorificato apostolice praedicationis triumpho: quod etiam hi, qui ad deviandum vel seducti fuerant, vel impulsu, recepta veritatis luce laetantur. Siquidem omnes Domini sacerdotes in unam sententiam¹², Sancto Spiritu docente, consensere: et de sacramento dominicae Incarnationis, in qua multorum intelligentia caligabat, ita te-

Romani Pontificis est, unum eundemque Paschatis diem Ecclesiae universae praestituere.

Ut quorum est una confessio, sit etiam una devotio.

De fidei triumpho exultat.

Conciliique acta e reversis legatis accepta communicat.

Unde liquet omnes in catholicum de Incarnatione Christi doctrinam consensisse.

¹ « Cod. Ratisp. posset ». Ballerin. l. c. Ad sens. forte rectius.

² Cacciar. l. c. post Quesnell. delet ita.

³ « Anter. edit. ut fuerant ». Ballerin. l. c.

⁴ « Edit. anter. Quesnell. omitt. totius ». Ballerin. l. c.

⁵ « Al. tuebuntur ». Ballerin. l. c.

⁶ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1079.

⁷ E super. epist. LV cap. IV, pag. 83, col. 2, novimus, annum quo festum paschale celebrandum erat decimo kalen. April., alium non esse quam 452. Porro, uti Ballerin. col. 1079 adver-

tunt, formatae litterae de die Paschatis ad Gallos et Hispanos dari solebant praecedentis anni mense Iulio. Concluditur ergo, hanc epistolam ad mensur Julium anni 451 pertinere. Sane Jaffé op. c. eam notat post d. 20 Iul. eiusd. an.

⁸ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1140.

⁹ « Al. voces dilectissimis fratribus omittunt ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 325.

¹⁰ Cacciar. l. c. cum mss. Vat. addit *episcopus Romae*.

¹¹ « Antiq. edit. retulere ». Baller. col. 1141.

¹² « Al. in una sententia ». Ballerin. l. c. Male quidem.

Christus est
unus, ac verus
Dei, et hominis
deus.

Sententiam
in haeresis au-
ctores prolatam
mittit.

nebrae erroris ablatae sunt, ut in uno Domino nostro vero et Dei et hominis filio nec de humanitatis ambigatur natura, nec de Deitatis essentia. In impios autem nefandi erroris auctores, qui indignos se Dei gratia iudicantes, correctionis uti remediis noluerunt, qualis sit lata sententia, exemplaria, quae misimus, edocebunt: ut agnoscat vestra dilectio, fratres carissimi, in sancto examine divinum non defuisse iudicium, quo et vindicta retributa est obduratis, et pax inopiosa correctis. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi ¹.

Sententiae Dioscorum exemplar ².

Paschasinus episcopus Lilybaetanus, Lucentius ³ episcopus Asculanus et Bonifacius presbyter Ecclesiae maximae Urbis Romae, vicarii sanctissimi ac beatissimi papae Leonis Apostolicae Sedis antistitis, pronuntiaverunt.

Dioscorus
Ecclesiae cano-
num violator.

Manifesta sunt quae Dioscorus Alexandrinae urbis antistes contra canonum disciplinam regulasque ecclesiasticas illicita praesumptione commisit, sicut praeterita gestorum seu praesens declaravit assertio ⁴. Is namque, ut plura relinquamus, Eutychen consortem perfidiae suae, a proprio episcopo sanctae recordationis

Flaviano iure damnatum, in gratiam communionis, antequam cum his qui congregati fuerant in Ephesina urbe episcopis resideret, suscepisse cognoscitur. Sed illis quidem Sedes Apostolica veniam tribuit, quia contra votum gessisse quae patrata sunt approbantur; ita ut nunc usque adhaereant et beatissimo Papae et universali sanctoque concilio: qua de re sacrosanctae communionis consecuti sunt medicinam. Praedictus vero, qui malorum perseverantia ornari se aestimat, cum debeat submissa fronte usque ad terram cum gemitu, ut convenit, inclinari, quoniam nec beatissimi Papae epistolam legi permisit ad venerandae memoriae Flavianum Christi antistitem scriptam: quippe cum ab his qui detulerant petitus ut legi sineret, sacramenti satisfactione quod promiserat implere contempsit: quatenus pravi dogmatis augetur impietas, et occasio laesionis vel scandali cunctis generaretur ecclesiis. Patratum tamen his, volumus his sceleribus indulgere, et veniam quam caeteris episcopis praestitimus, dignanter impendere, cum nec similem iudicandi reperiantur ⁵ habuisse fiduciam ⁶. Adiecit ⁷ etiam accusatorum supplicatio variis repleta criminibus, et tertio evocatus per reverendissimos fratres et coepiscopos no-

Eutychen a S.
Flaviano dam-
natum in suum
consortium as-
sumpsit.

Episcopis in
Ephesino concilio
hab. congregatis
remissa venia.

Non item Dios-
coro, cuius exco-
randa impietas
eam respuit.

¹ Iuxta Ballerin. col. 1140 data circa mens. febr. vel martium an. 452.

² Hanc sententiam una cum praecedenti epistola in Galliam fuisse missam liquet ex ipsius Leonis verbis. Ille eam primus subiecit. Sirmondus, qui superiori epistolae subditam invenit in codd. Corb. et Pithoeano. Num vero hoc latinum exemplar sit versio e graeco textu Calchedonensis Concilii actis inserto, qui ab hac latina sententia verbis multum discrepat, an potius sit ipsum originale latinum a legatis latine procul dubio editum alii iudicent. Vid. Ballerin. et Gacciar. II. cc.

³ Sirmond. e suis codd. *Lucensis*. Ballerin. loc. cit. Forte Ananueus. vitio.

⁴ In act. 3 Concil. Calched. tom. IV ita legi-

tur: *illicita praesumptione commisit, tam ex iis, quae dudum examinata sunt in priori consensu* (id est act. 1), *quam ex iis, quae hodie acta sunt*. Ballerin. I. c.

⁵ Sirmond. in textu, et Quesnell. in marg. *reperitur*. At *reperiantur* praetulimus, quia ex graeco haec referuntur ad caeteros episcopos, quibus venia praestita fuit. Ballerin. I. c.

⁶ Ille antiqua versio interiecit: *Sed quoniam secundis excessibus priorem iniquitatem valde transcendit: praesumpsit enim et excommunicationem dicere adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnae Romae Leonem*. Ballerin. I. c.

⁷ Al. *Accessit*, uti sens. postulat. Ballerin. I. c.

Ideo episcop-
pali dignitate
privatur.

stros admonitione canonica venire contempsit conscientiae detentus arcano. Episcopos etiam a provinciali synodo, cui subdebantur, iure damnatos iniqua usurpatione suscipiens, ipse contra se damnationis sententiam provocavit, veterum patrum saepius statuta conculcans. Unde sanctus ac beatissimus Papa caput universalis Ecclesiae Leo per nos vicarios suos, sancta synodo consentiente, Petri Apostoli praeditus dignitate, qui Ecclesiae fundamen¹ et petra fidei coelestis regni ianitor nuncupatur, episcopali eum dignitate nudavit, et ab omni sacerdotali opere fecit extorrem. Superest uti congregata venerabilis synodus canonicam contra praedictum Dioscorum proferat, iustitia suadente, sententiam².

EPISTOLA LXV³.

Marciano de fidei triumpho gratulatus, Anatolii ambitionem gravissime con- queritur, eundemque principem ob- testatur, ut hunc sibi graviter noci- turum pro viribus contineat; Luciani autem ac Basilii legationem fideliter adimpletum fuisse refert.

1 « Alias fundamentum ». Ballerin. I. c.
2 Quesnell. existimat, huiusmodi documentum potius esse suffragium sententiae praevium. At perperam; siquidem Paschasius non de suffragio, sed de sententia in Dioscorum ferenda synodum interrogavit, et ex ipsis concilii gestis liquet, instantibus Patribus, legatos divisae sententiae, et Dioscorum iis verbis condemnasse, quae sententiam proprie dictam manifestissime praefecerunt, cui subinde episcopi subscriptionibus suis accesserunt. Vid. Baller. et Caeciar. II. cc.
3 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1143.
4 Caeciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 307 omitt. Episcopus; al. addunt episcopus Romanae et universalis Ecclesiae. Ballerin. col. 1143. Graec. text. leg. ἁγίου Ἀρχιεπισκόπου Ρώμης.
5 « Versio graeca addit per omnia gloriosissimo et clementissimo filio ». Ballerin. I. c.

Leo Episcopus 4 Marciano Augusto⁵.

CAP. I. Magno munere misericordiae Dei totius Ecclesiae catholicae multiplicata sunt gaudia, cum sancto et glorioso elementiae vestrae studio perniciosissimus error extinctus est: ut⁶ labor noster citius ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus vester⁷ et fide et potestate inivisset. Quia etsi in virtute Spiritus Sancti inter quaslibet dissensiones⁸ per Sedis Apostolicae famulatum Evangelii erat defendenda libertas, manifestior tamen apparuit gratia Dei, quae praestitit mundo, ut in victoria veritatis auctores tantum violatae fidei deperirent⁹, et sua integritas Ecclesiae redderetur. Bellum igitur, quod pacis nostrae inimicus excitaverat¹¹, adeo feliciter, dextera Domini pugnante, confectum¹² est, ut triumphante Christo, omnium sacerdotum esset una victoria, et coruscante lumine veritatis, solae erroris tenebrae cum suis assertoribus pel- lerentur. Nam¹³ sicut in ipsa Domini resurrectione credenda ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quod quidam Apostoli de corporea¹⁴ Domini nostri Iesu Christi veritate dubitave-¹⁵, et visu atque contactu fixuras clavorum et vulnus¹⁶ lanceae persemi-

De fidei triumpho uni-
versa Ecclesia
gaudet.

Evangelii li-
bertas per vir-
tutem S. Spiritus ab Apostolica Sede defen-
denda.

Haeresees rati-
onumque adser-
tores depulsi.

Quorundam
Apostolorum in-
firma fides evan-
gelicam profuit
veritati.

6 « Cod. Ratisp. et.... pervenit ». Ballerin. col. 1145. Forte melius.
7 « Id. col. I. et Grim. omitt. vester ». Baller. I. c. et Caeciar. pag. 308.
8 « M. dispensationes ». Ballerin. I. c. Perperam. Sane graec. text. per verba μετά τοῦ διακονοῦ nobis favet.
9 « Cod. Taur. defensa ». Caeciar. I. c. Iuxta graec. text. ἀνέστη καὶ ἐλευθέρη.
10 Caeciar. I. c. cum al. perirent.
11 « Ratisp. exciderat ». Ballerin. I. c.
12 « Id. cod. confractum ». Ballerin. I. c.
13 « Haec periocha usque ad vocem accessit, abest a Grim cod. ». Caeciar. I. c.
14 « Al. de corporis ». Ballerin. col. 1146 et Caeciar. I. c.
15 « Al. dubitarunt ». Caeciar. I. c.
16 « Al. vulnera; duo autem codd. delent lanceae ». Ballerin. I. c. Male, ut videtur.

Nunc quoque aliquorum impieas catholicae fidei proficit.

Idque Marciani sollicitudini maxime tribuendum.

Anatoli ambitione recuperatam pacem turbare, vehementer dolet.

Quem ob recepta beneficia molestapoliis, quam cupiditas deceret.

tando ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt: ita nunc quoque, dum aliquorum infidelitas confutatur, omnium haesitantium corda firmata¹ sunt: et proficit² universis ad illuminationem, quod quibusdam intulit coecitatem. In quo opere digne et iuste exultat³ vestra clementia, quae fideliter proprieque⁴ prospexit, ut Orientalibus Ecclesiis diabolicae insidiae non nocerent: sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique⁵ offerrentur holocausta: quando per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Iesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset et regum⁶, gloriosissime filii, et clementissime Auguste.

Cap. II. His autem, propter quae tanta facta est congregatio sacerdotum, hono et optabili fine compositis⁷, miror et doleo, quod pacem universalis Ecclesiae divinitus⁸ reformatam ambitionis rursus spiritus inquietat⁹. Quamvis enim necessarie sibi¹⁰ frater meus Anatolius consuleretur videretur, ut ordinatorum snorum errorem adrensens in assensum catholicæ fidei salubri correctione transiret; custodire tamen debuit, ut quod vestro¹¹ beneficio noscitur consecutus, nullius cupiditatis pravitate¹² turbaret. Nos enim vestrae fidei et¹³ interventionis habentes intuitum, cum secundum suae consecrationis auctores eius initia titubarent, benigniores circa ipsum quam iustiores esse volumus; quo perturbationes omnes,

quae operante diabolo fuerant excitatae, adhibitis remediis leniremus, quae illum modestum magis, quam immoderatum facere debuerunt. Qui etiam si praecipuis meritis, optimoque iudicio legitime fuisset ac solemniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus Sancti, contra antiquitatis exempla, nullis posset suffragiis adiuvari. Apud christianum, et vere religiosum¹⁴, vereque orthodoxum Principem loquor, multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento.

Cap. III. Habeat, sicut optamus, constantinopolitana civitas gloriam suam, ac protegente dextera Dei, diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum: nec praeter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit¹⁵, stabilis erit ulla constructio. Propria¹⁶ perdit, qui indebita concupiscit. Satis sit praedicto quod vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam non potest facere sedem; nec ullo speret modo, quod per aliorum possit offensiones augeri. Privilegia enim Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicaenae synodi fixa decretis nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari¹⁷. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo necesse est

Nihilominus iste contra fas, iusque attolli studeat.

Alia humanarum rerum, alia divinarum ratio.

Propria amittit qui indebita concupiscit.

Desperet regiam Anatolius per aliorum offensiones vel quidquam augeri.

1 Vat. 4391 confirmata ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 309.

2 « Al. profecit ». Ballerin. I. c.

3 « Al. exultet ». Ballerin. I. c. Forte melius.

4 « Al. pieque ». Ballerin. I. c.

5 « Al. usque ». Ballerin. I. c.

6 « Seq. voces al. omittunt; al. mere habent gloriosissime Imperator ». Ballerin. col. 1147.

7 « Al. completis ». Baller. et Cacciar. II. cc.

8 « Cod. Ratisp. delet divinitus ». Baller. I. c.

9 « Al. inquietat ». Ballerin. col. 1148.

10 « Al. delent sibi ». Ballerin. I. c.

11 « Al. nostro ». Ballerin. I. c.

12 « Al. nullius pravitatis cupiditate ». Ballerin. I. c.

13 « Male Quesnell. delet et ». Cacciar. p. 310.

14 « Grim. cod. christianissimum... religiosissimum ». Cacciar. I. c.

15 Cacciar. I. c. iuxta mss. Vatt. mire posuit.

16 Cacciar. I. c. sed propria. Rectius, videtur, n. lectio.

17 « Quesn. contra fid. mss. et edit. violari ». Ballerin. col. 1150 et Cacciar. pag. 311.

Quod enim ca-
noum statuta
convellit neutrum
quam a Pontifi-
ce permitten-
dum.

Unus volun-
tatis universae
Ecclesiae uti-
litas nunquam
praeferenda.

Obsecrat ut
Imperator pri-
vilegium Anato-
lii ambicionem
contineat.

Nunquam
virtute fulget
qui magis am-
bitione vult di-
stendi, quam ca-
ritate orari.

Saltem ob le-
gationem contra-
dictionem et sua
cupidine fuis-
set Anatolio re-
cedendum.

me perseverantem exhibere famulatum :
quoniam dispensatio mihi credita est, et
ad meum tendit reatum, si paternarum
regulae sanctionum, quae in synodo Ni-
caena ad totius Ecclesiae regimen, Spi-
ritu Dei instruite, sunt conditae, me
(quod absit) connivente, violentur; et
maior sit apud me unius fratris voluntas,
quam universae domus Domini commu-
nis utilitas ¹.

CAP. IV. Et ideo sciens gloriosam clem-
entiam vestram ecclesiasticas studere
concordiae, et his, quae pacificae con-
gruunt unitati, piissimum praestare con-
sensum, precor, et sedula suggestione
vos obsecro, ut ausus improbos unitati
christianae pacique contrarios, ab omni
pietatis vestrae abdicetis assensu, et fra-
tris mei Anatolii nocituram ipsi, si per-
sisterit, cupiditatem salubriter compri-
matis; ne ea, quae vestrae gloriae atque
temporibus inimica sunt, cupiens, maior
suis velit esse prioribus, liberumque illi
sit, quantis potuerit splendere virtutibus;
quarum non aliter particeps erit, nisi
charitate magis voluerit ornari, quam am-
bitione distendi. Hanc autem improbi de-
siderii conceptionem nunquam quidem
debit intra cordis sui recipere secretum:
sed cum illi ² fratres et coepiscopi mei,
qui vice mea aderant, obviarent, ab il-
licito appetitu ex eorum saltem ³ salu-
bri ⁴ contradictione cessasset. Nam et ve-
strae pietatis apices, et ipsius scripta de-

clarant, legatos Sedis Apostolicae, sicut
oportuit, contradictione iustissima ⁵ res-
tutisse, ut inexcusabilior esset praesum-
ptio, quae se nec increpata cohiberet ⁶.

CAP. V. Unde quia convenit fidei ve-
strae vel gloriae, ut sicut haeresis, Deo
per vos agente, destructa est, ita etiam
omnis ambitus retundatur; agite, quod
et christianae est probitatis et regiae, ut
praedictus episcopus pareat Patribus, con-
sulat paci, neque sibi aestimet licuisse,
quod Antiochenae Ecclesiae sine ullo
exemplo contra instituta canonum epi-
scopum ordinare praesumpsit; quod nos
amore reparandae fidei et pacis studio
retractare cessavimus. Abstineat ergo ab
ecclesiasticarum iniuria regularum, et
illicitos declinet excessus: ne se ab uni-
versali ecclesia, dum inimica paci ten-
tat, abscedat ⁷. Quem opto magis irre-
prehensibiliter agentem diligere, quam
in hac praesumptione, quae illum ab om-
nibus separare poterit, perdurare. Fra-
ter autem et coepiscopus meus Lucianus,
qui cum filio meo Basilio diacono clem-
entiae vestrae ad me scripta portavit,
omni devotione partes susceptae legatio-
nis implevit: quia ⁸ non est aestimandus
negotio defuisse ⁹, quem potius ¹⁰ causa
deseruit.

Data undecimo ¹¹ kalendas Iunii, Her-
culano clarissimo consule.

Dat. 22 Maii, an. 452.

Anatoliiprae-
sumptio in An-
tiocheno episco-
po ordinando.

Caveat igitur
ne pericax e-
catholica Eccl-
esia se abscedat.

De Lucianae
Basilii legatione
cundem iohannem

1 « Cod. Taurin. sic cohibet hunc locum: si
paternarum regulas sanctionum, quae in Sy-
nodo Nicaena ad totius Ecclesiae regimen, spi-
ritu Dei instruite, sunt conditae, magis (quod
absit) unius fratris voluntas dissolvat, quam
universae domus Domini communis utilitas
confirmet ». Cacciar. I. c.

2 « Al. addunt etiam, al. charissimi ». Ballerin. col. 1151 et Cacciar. I. c.

3 « Quidam codd. delent saltem ». Cacciar.
pag. 312 et Ballerin. col. 1152. Minus recte, ut
opinor.

4 « Al. delent salubri; al. habent salutaris ».
Ballerin. I. c.

5 Cacciar. I. c. cum edit. addit ei.

6 « Al. cohibuit ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

7 « Al. abscedat ». Ballerin. col. 1153.

8 « Cod. Ratisp. qui ». Ballerin. I. c. Forte
mendo amanuens.

9 « Cod. Vat. quem novimus negotio non de-
fuisse ». Ballerin. I. c.

10 « Cod. Ratisp. delet potius ».

11 « Cod. Vind. duodecimo ». Ballerin. I. c.

EPISTOLA LXVI ¹.

Pulcheriae gratulatus, quod ob eius studia pax universae Ecclesiae fuerit restituta, Anatolii ambitionem gravissime conqueritur, ac novis Constantinopolitanae sedis privilegiis suprema Petri auctoritate repulsis, Augustam obtulatur, ut effraenem Anatolii cupiditatem contineat.

Leo Episcopus Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Sanctis et Deo placitis clementiae vestrae studiis defensam contra haereticos catholicam fidem, et universae ² Ecclesiae redditam pacem, ineffabiliter cum vestra pietate gaudemus, gratias agentes misericordiae et omnipotenti Deo ³, quod exceptis his, qui magis dilexerunt tenebras, quam lucem, neminem passus est evangelica veritate fraudari: ut abstersa erroris caligine, in omnium cordibus purissimum lumen oriretur, nec ⁴ de infirmis quorundam animis tenebrosus ille exultaret inimicus, quem non solum hi, qui illaesi steterunt, sed etiam hi, quos fecerat nutare ⁵, superaverunt: ut, errore abolito, per totum mundum fides vera regnaret, et omnis lingua confiteretur ⁶, quoniam ⁷ Dominus Iesus Christus ⁸ in gloria est Dei Patris ⁹. Confirmato autem in unitate Evangelii universo orbe terrarum, et in eundem sensum ¹⁰ directis cordibus omnium sacerdotum, optimum fuerat, supra illa, propter quae sancta est synodus con-

gregata, et quae secundum pietatis vestrae studium probabili sunt fine conclusa, nihil, quod tanto bono contrarium esset, inferri, nec per occasionem episcopalis concilii id importune ¹¹ appeti, quod non licuit concupisci ¹².

CAP. II. Frater enim et coepiscopus meus Anatolius parum considerans quanto pietatis vestrae beneficio, et mei favoris assensu Constantinopolitanae Ecclesiae sacerdotium fuerit consecutus, non tam de adeptis gavisus, quam de immodicis appetendis supra mensuram sui honoris accensus est; credens huic tam intemperanti cupiditati posse prodesse, quod ei quorundam consensum suum praebuisse dicitur extorta subscriptio: cum tamen destruendis mox conatibus contradictio fratrum et coepiscoporum meorum vice mea ¹³ agentium, fideliter et laudabiliter obviaret. Quoniam contra statuta paternorum canonum, quae, ante longissimae aetatis annos in urbe Nicaena spiritualibus sunt fundata decretis, nihil enique audere ¹⁴ conceditur: ita ut si quis diversum aliquid decernere velit, se potius minuat, quam illa corrumpat. Quae si, ut oportet, a cunctis Pontificibus intemerata servantur, per universas Ecclesias tranquilla erit pax et firma concordia: nullae de mensura honorum ¹⁵ dissensiones, nullae de ordinationibus lites, nullae de privilegiis ambiguitates, nulla erunt de alieni ¹⁶ usurpatione certamina;

contrarium inferri.

Ideo immodicam Anatolii cupiditatem extoritur,

Qui quorundam episcoporum subscriptionem extorsit.

Ilique contra Nicaenam synodum ausit.

In cuius firma custodia Ecclesiarum pax instituitur.

De pace ob Pulcheriae sollicitudinem Ecclesiae redditam plurimum laetatur.

In omnium cordibus purius fidei lumen refulsit.

Delet autem in synodo aliquod tanto bono

¹ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonist.* I, col. 1154.

² « Cod. Ratisp. *universali* ». Ballerin. I. c.

³ « Vat. 1340 cum vet. edit. *misericordiae omnipotentis Dei* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 313 et Ballerin. I. c.

⁴ « Al. cod. *ne* ». Ballerin. I. c. Fortasse melius n. lectio.

⁵ Edit. Ballerin. mendose *nutare*.

⁶ Cacciar. I. c. *confiteatur*. Rectius ad context. n. lectio. Vulg. tamen legit *confiteatur*.

⁷ « Al. *quia* ». Ballerin. col. 1155. Contra Vulgat. textum.

⁸ « Al. cod. omitt. *Christus* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Contra Vulgat. fidem.

⁹ Phil. II, 11.

¹⁰ Cacciar. pag. 314 cum al. *in eodem sensu*; al. *in eodem spiritu sensus*. Vid. Baller. I. c. Sane perperam.

¹¹ « Al. *in commune* ». Ballerin. I. c. Melius, opinor, n. lectio.

¹² « Al. *appeti* ». Cacciar. I. c. Rectius n. lectio.

¹³ « Al. *vicem meam* ». Ballerin. I. c.

¹⁴ « Al. *addere* ». Ballerin. et Cacc. II. cc. Retinenda potius n. lectio.

¹⁵ « Al. *de mensuris*; al. *honoris pro honorum*; al. *nullae honorum* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

¹⁶ « Vet. edit. *aliena* ». Ballerin. I. c. Male, ut videtur.

sed aequo iure charitatis rationalis et morum et officiorum ordo servabitur ¹:

et ille vere erit magnus, qui fuerit totius ambitionis alienus, dicente Domino: *Quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: et quicumque voluerit inter vos primus esse, erit vester servus: sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare* ². Et tamen haec illis tunc insinuabantur, qui de pusillo volebant crescere, et de infinitis ad summa transire. Constantinopolitanae

vero Praesul Ecclesiae, quid amplius, quam assecutus est, concupiscit? aut quid illi ³ satisfaciet, si tantae urbis magnificentia et claritudo non sufficit? Superbum nimis est et immoderatum ultra proprios terminos tendere, et antiquitate calcata, alienum ius velle praeripere; atque, ut ⁴ unius crescat dignitas, toto Metropolitanorum impugnare primatus, quietisque provinciis, et olim sanctae synodi Nicaenae moderatione dispositis bellum novae perturbationis inferre; atque, ut venerabilium Patrum decreta solvantur, quorundam episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius conniventiae ⁵ esse iactatur, quae praedictus episcopus aestinat adiuvare, frustra cupiens id sibi prodesse, quod etiam, si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere.

¹ Cacciar. l. c. cum suis mss. *sed is, qui iure charitatis rationalis est, et morum... servabitur*. Anter. edit. *sed ea, quae iure charitatis rationalis est, et morum et officiorum servabitur unanimitas* ». Vid. et Ballerin. l. c.

² Matth. xx, 26 ad 28.

³ « Vulg. ante Onesnell. sic legebant hunc locum: *Praesuli ecclesiae, quia (al. quoniam); amplius quam assecutus est, concupiscit, quid illi, etc.* ». Ballerin. col. 1156 et Cacciar. l. c. Sane mel. n. lectio.

⁴ « Cod. Ratisp. hic et paulo post *utque* ». Ballerin. l. c. Perperam, ut videtur.

⁵ « Vulgat. antiq. *iactantiae* ». Ballerin. l. c. Male quidem ad orat. context.

⁶ « Al. *successit*, Cacciar. pag. 345.

Cap. III. Agnoscat cui successerit ⁶ viro, et repulso omni spiritu elationis, Flaviani fidem ⁷, Flaviani modestiam, Flaviani humilitatem, quae illum usque ad confessoris gloriam provexit, imitetur. Cuius si velit splendere virtutibus, laudabilis erit, et in omni loco plurimum dilectionis acquirere, non ambiendo humana, sed promerendo divina. Ilac autem observantia meum quoque illi animum spondeo ⁸ copulandum, et apostolicae Sedis dilectionem, quam Constantinopolitanae Ecclesiae semper impendit ⁹, nulla mutabilitate violandam. Quia si interdum immoderati Praesules ¹⁰ aliquas incidunt culpas, Ecclesiarum tamen Christi integritas ¹¹ perseverat. Consensiones vero episcoporum sanctorum canonum apud Nicaeam conditorum regulis repugnant, unita nobiscum vestrae fidei pietate, in irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri Apostoli, generali prorsus definitione cassamus, in omnibus ecclesiasticis causis his ¹² legibus obsequentes, quas ad pacificam observantiam ¹³ omnium sacerdotum per trecentos decem et octo antistites Spiritus Sanctus instituit: ita ut etiam si multo plures aliud ¹⁴, quam illi, statuere decernant ¹⁵, in nulla reverentia sit habendum quicquid fuerit a praedictorum constitutione diversum.

Cap. IV. Prolixitatem itaque epistolae meae, quae necesse habui explicare quid

Satis itaque, ut Anatolius Flaviani modestiam imitetur.

Plerimum enim dilectionis acquiritur non ambiendo humana, sed promerendo divina

Praesulum cul-pae Ecclesiarum Christi integritatem non dissolvunt.

Nova Ecclesiae Constantinopolitanae privilegia refellit.

Fulcheriam observat, ut epistolae proluxitatem condonet.

⁷ Cacciar. l. c. omittit. cum al. *Flaviani fidem*, quas voces Ballerin. unius codicis ope intulerant. Vid. Ballerin. l. c. Sane perperam.

⁸ « Al. *Ilac autem observantia cum... spondet* ». Ballerin. l. c.

⁹ Cacciar. l. c. cum al. *impendimus*. Rectius ad sous n. l.

¹⁰ Hic praep. in videtur supplenda.

¹¹ Cacciar. l. c. cum edit. *integra gratia*.

¹² « Al. cod. omittit *his* ». Ballerin. col. 1157.

¹³ « Al. *ad pacificationem vel ad pacem* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

¹⁴ « Al. *alii* ». Ballerin. l. c. Male.

¹⁵ « Al. *decernerent vel statuere aut decernere voluerunt* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

Ille revera magnus qui ambitionis est expertus.

Quantum magis reprehendenda Anatolius cupuldas.

Cui nec aliquorum consensus, nec ulla conniventia potest opulari.

Ap Anatolium
bitionem coer-
ceat.

sentiam, rogo ut per fratrem et coepiscopum meum Lucianum, qui (quantum in ipso est) sollicitudinem susceptae legationis est fideliter executus, et per filium meum Basilium diaconum pietas vestra dignanter accipiat. Et quia moris vestri est pro pace et unitate Ecclesiae laborare, fratrem meum Anatolium episcopum ex vestra mihi insinuatione dilectum, salubriter in his, quae ipsi profutura sint, continete: ut gloria clementiae vestrae, sicut magnificatur de fide reparata, ita praedicetur de ambitione compressa.

Data undecimo kalendas Iunii, Herculano viro clarissimo consule.

Dat. die 22 Maii, an. 452.

EPISTOLA LXVII ¹.

Anatolii fidei laudata, eius ambitionem vehementer redarguit.

Leo Episcopus Anatolio Episcopo ².

Anatolii fides.

CAP. I. Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei lumine evangelicae ³ veritatis, et ab universali Ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in Domino, quod creditae nobis dispensationis labor ad desideratum pervenit effectum, sicut etiam epistolae tuae textus eloquitur; *ut secundum apostolicam doctrinam idipsum dicamus omnes, et non sint in nobis*

schismata; simus autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia ⁴. In cuius operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem: ut et corrigendis tua prodesset industria, et ab omni ⁵ te deviantium participatione ⁶ purgares. Decessore enim tuo beatae memoriae Flaviano propter defensionem catholicae veritatis eiecto, non immerito credebatur, quod Ordinatore tui contra sanctorum canonum constituta viderentur tui similem consecrasse, sed adfuit misericordia Dei in hoc te ⁷ dirigens ⁸ atque confirmans, ut malis principis bene uteris; et non te iudicio hominum, sed Dei propectum benignitate monstrares: quod vere ita accipiendum est, si hanc divini muneris gratiam alia offensione non perdas. Virum ⁹ enim catholicum, et praecipue Domini sacerdotem, sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate corrumpi ¹⁰, dicente quippe Scriptura sancta: *Post concupiscentias tuas non* ¹¹ *eas, et a voluntate tua vetare* ¹². Multis mundi huius illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut verae continentiae obtineatur integritas; cuius prima est labes superbia, initium transgressionis, et origo peccati: quoniam mens potentiae avida nec abstinere novit ¹³ vetitis, nec gaudere concessis; dum inordinato pravoque progressu, ¹⁴ impunitarum transgressionum augentur excessus, et crebrescunt cul-

Curas habere-
retur suspecta.

Error et cupiditas praesertim ab episcopis elugienda.

Ut continentiae integritas obtineatur, illecebris sedulo resistendum.

Ambitiosa mens vel in huiusmodi modum necesse.

¹ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1157.

² Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 316 iuxta graecam versionem: *Dilecto fratri Anatolio archiepiscopo Constantinopolitano Leo archiepiscopus Romae*.

³ « Al. cod. omittit *evangelicae* ». Ballerin. col. 1158. Perperam, ut videtur.

⁴ I Cor. I, 40. — Cacciar. pag. 317 cum ant. edit. et al. mss. pro *scientia* legit *sententia*. Iuxta Vulg.

⁵ « Perperam Quesnell. *omnium* ». Ballerin. col. 1159 et Cacciar. I. c.

⁶ « Al. *factione* ». Ballerin. et Cacciar. II. c. Melius quidem ad context. n. I.

⁷ « Al. delet te ». Ballerin. col. 1160.

⁸ « Al. *diligens* ». Ballerin. et Cacciar. II. c.

⁹ Can. *Virum catholicum* 6 disp. 47.

¹⁰ Cacciar. I. c. cum vet. edit. *violari*.

¹¹ « Cod. Barber. *ne* ». Ballerin. I. c.

¹² Eccl. xviii, 30. — « *Pro vetare al. avertere* ». Baller. col. 1160, iuxta Vulg. Hic autem Baller. duo puncta intericiunt, mox vero punctum. At nos, quoniam hoc loco sententia absolvi videatur, aliam interpositionem perspicuitatis gratia credidimus adhibendam.

¹³ « Al. *a vetitis* ». Cacciar. pag. 318.

¹⁴ « Tres Vat. *processu* ». Cacciar. I. c.

paë, quæ toleratæ sunt studio fidei repa-
randæ et amore concordiaë.

Cap. II. Post illa itaque ordinationis
tuæ non inculcata principia, post con-
secrationem Antiocheni episcopi, quam
tibi met contra canonicam regulam vin-
dicasti, doleo etiam in hoc dilectionem
tuam esse prolapsam ¹, ut sacratissimas
Nicaenorum canonum constitutiones co-
nareris ² infringere: tamquam opportune
se tibi hoc tempus obtulerit, quo se-
cundi ³ honoris privilegium Sedes Ale-
xandrina perdidit, et Antiochena Ec-
clesia proprietatem tertiæ dignitatis ami-
serit; ut his locis iuri tuo subditis omnes
Metropolitani episcopi proprio honore pri-
varentur. Quibus mandatis et nunquam ante
tentatis ita praeveniris ⁴ excessibus, ut
sanctam synodum, ad extinguendam so-
lum hæresim, et ad confirmationem fidei
catholicae studio christianissimi Principis
congregatam, in occasionem ambitus tra-
has, et ut conviventiam ⁵ suam tibi de-
dat ⁶, impellas: tamquam refutari ne-
queat quod illicite voluerit ⁷ multitudo,
et illa Nicaenorum canonum per Spiri-
ritum vere ⁸ sanctum ordinata conditio
in aliqua cuiquam ⁹ sit parte solubilis ¹⁰.
Nulla sibi met de multiplicatione congre-
gationis synodalia concilia blandiantur,
neque trecentis illis decem atque octo
episcopis ¹¹ quantumlibet copiosior nu-
merus sacerdotum vel comparare se au-

deat, vel præferre; cum tanto divinitus
privilegio Nicaena sit synodus consecrata,
ut sive per pauciores, sive per plures
ecclesiastica iudicia celebrentur, omni
penitus auctoritate sit vacuum quicquid
ab illorum fuerit constitutione diversum.

Cap. III. Nimis ergo hæc improba,
nimis sunt prava quæ sacratissimis ca-
nonibus inveniuntur esse contraria. In
totius Ecclesiæ perturbationem superba
hæc tendit elatio, quæ ita abuti voluit
concilio synodali, ut fratres in fidei tan-
tummodo negotio ¹² convocatos, et defini-
tione eius causæ, quæ erat ¹³ cu-
randa, perfunctos, ad consentiendum
sibi aut depravando traduceret, aut ter-
rendo compelleret. Inde enim fratres
nostri ab Apostolica Sede directi, qui vice
mea synodo praesidebant, probabiliter
atque constanter illicitis ausibus ¹⁴ obsti-
terunt, aperte reclamantes, ne contra
institutam ¹⁵ Nicaeni Concilii ¹⁶ praesumptio
reprobæ novitatis assurgeret. Nec potest
de eorum contradictione dubitari, de
quibus in epistola tua etiam ipse con-
quereris, quod conatibus tuis voluerint
obviare. In quo quidem multum illos ¹⁷
mihi hæc scribendo commendas; sed
temetipsum, quod eis parere nolueris,
dum illicita moliris, accusas, superflue
non concedenda appetens ¹⁸, et insalubri-
ter tibi contraria concupiscens ¹⁹, quæ
nullum unquam poterunt nostrum obti-

Anatolius anti-
ochensem repre-
hendit,

Qui Alexan-
drinam et Antio-
chenam Eccle-
siam honore pri-
vare nititur.

Ad hoc vel
ipsam sanctam
synodum tra-
here audeat.

Lacet Nicaeni
concilii decreta
nunquam solu-
dissolvenda.

Igitur Anatolii
facinus summo-
pere execran-
dum.

Eoque magis,
quo A. Sedis le-
gati eius peri-
dis ausibus ob-
stiterant.

1 « Duo codd. *progressam* ». Baller. col. 1161. Forte melius n. l.

2 « Cod. Vallie. *conaris* forte pro *coneris* ». Ballerin. l. c. Aptius ad orat. context. n. l.

3 « Al. *cum secundum*; al. *quo suum*; al. *quo suum secundum* ». Ballerin. col. 1162.

4 « Al. *prævenires* vel *prævenisti* ». Ballerin. l. c. Forte mel. *prævenisti*.

5 « Al. *conviventiam* vel *cohabitantiam* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 319. Forte ex vitio amanuens.

6 Cacciar. cum ant. edit. et suis mss. *det*; al. *tibi dari impellas*. Cacciar. et Ballerin. II. cc.

7 « Al. *voluit* ». Ballerin. l. c. Melius.

8 « Al. *delet vere* ». Ballerin. l. c.

9 « Al. *unquam* ». Ballerin. l. c. Forte rectius ad context. n. l.

10 « Al. *resolubilis* ». Ballerin. l. c.

11 « Cod. Grim. *delet episcopis* ». Cacc. l. c. Amanuens. mendo, ut opinor.

12 « Al. *negotium* ». Ballerin. col. 1163. Forte mel. n. l.

13 « Cod. Grim. *delet verba quæ erat* ». Ballerin. l. c.

14 « Cod. Ratisp. *delet ausibus* ». Ballerin. col. 1164. Perperam, ut videtur.

15 « Al. *statuta* ». Ballerin. l. c.

16 « Al. *Nicaenæ Synodi* ». Cacciar. p. 320.

17 « Tres codd. *eos* ». Cacciar. l. c.

18 « Al. *appetit* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

19 « Al. *et insalubre...concupiscis* ». *Id.* II. cc.

nere consensum. Absit enim a conscientia mea, ut tam prava cupiditas ¹ meis studiis adiuvetur; ac non ² potius et meo et omnium, qui non alta sapiunt, sed humilibus consentiant, opere subruatur.

CAP. IV. Sancti illi et venerabiles Patres, qui in urbe Nicaena, sacrilego Arrio enim sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos, et in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt. Et ³ si quid usquam ⁴ aliter, quam illi statuere praesumitur, sine cunctatione cassatur; ut quae ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur; nec

ad privatum trahantur commodum, quae ad bonum sunt commune praefixa: et manentibus terminis, quos constituerunt Patres, nemo ⁵ in ius tendat ⁶ alienum; sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine se charitatis exerceat: cuius satis uberes fructus Constantinopolitanus potest Antistes acquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quam si spiritu ambitionis inflletur ⁷.

CAP. V. *Noli, frater, altum sapere, sed time* ⁸, et christianorum Principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo, modestia te magis, quam elatione placiturum. Persuasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorundam episcoporum ante sexaginta (ut iactas) annos

facta descriptio, nunquam ⁹ a praedecessoribus tuis ad Apostolicae Sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducae, dudumque collapsae sera nunc et inutilia subiicere fulcimenta ¹⁰ voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi ¹¹ in suam inimiriam verendum fatigata praerberet ¹². Memento, quid Dominus ei, qui unum de pusillis ¹³ scandalizaverit, comminetur; et sapienter intellige, quale sit Dei iudicium subiturus, qui tot ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim, ita me dilectione universae fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his, quae contra se poscit, assentiar; possisque evidenter agnoscere, me dilectioni tuae benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te Ecclesiae perturbatione contineas. Non convellantur provincialium iura primatum ¹⁴, nec privilegiis antiquitus institutis Metropolitanis fraudentur antistites. Nihil Alexandrinae Sedi eius, quam per sanctum Marcum Evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis: nec Dioscorigi impietatis suae pertinacia corruente, splendor tantae Ecclesiae tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum praedicante beato Apostolo Petro, christianum ¹⁵ nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata numquam se ¹⁶ fiat inferior ¹⁷. Aliud enim sunt sedes, aliud

Anatholio episcoporum altis quod subseripitis minime suffragatur.

Hunc itaque e proposito minime dehortatur.

Alexandrinae Sedi per S. Marcum fundatam et dignitatis immutandum.

Item et Antiochena a B. Petro constitutae.

1 « Vat. 1342 ut conscientiae tuae prava cupiditas ». Cacciar. l. c.

2 « Id. cod. nec non ». Cacciar. l. c. Perperam, ut videtur.

3 Heic, ubi sensus concluditur, punctum apponere nobis visum est, ut periodus in Balleriniis satis implexa clarius evaderet.

4 « Al. usquam ». Ballerin. col. 1145. F. mel

5 « Al. non ». Ballerin. l. c. Perperam.

6 « Al. ius invadat; al. add. et damnet ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

7 « Al. impietur vel impleatur ». Ballerin. loc. cit. Sane mel. n. l.

8 Rom. XI, 20.

9 « Al. nec unquam ». Ballerin. col. 1166, apud quos vid. alias huius textus varietates.

10 « Al. fomenta ». Ballerin. col. 1168. Mel. quidem n. l.

11 « Al. sibi ». Ballerin. l. c. Perperam.

12 « Al. fatigati praebere ». Cacciar. p. 322.

13 « Cod. Vind. addit illis ». Ballerin. l. c.

14 « Solus cod. Richard. primatum ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Certe ex amanuens. vito.

15 « Al. Christianorum ». Ballerin. l. c.

16 « Tres Vatt. delent se ». Cacciar. pag. 323.

17 « Al. infirmior ». Ballerin. l. c.

In privatum commodum non est trahendum quod in commune bonum fuit constitutum.

Magnus cuique honor sua est integritas.

praesidentes: et magnus unicuique honor est integritas sua. Quae cum in quibilibet locis propria ornamenta non perdat, quanto magis in Constantinopolitanae urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam et defensionem paterni canones¹, et exemplum probitatis multi habeant sacerdotes?

CAP. VI. Haec tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut deposito ambitionis desiderio, spiritu potius ferveas charitatis, eiusque virtutibus, secundum doctrinam apostolicam, proficenter² orneris. *Est enim patiens et benigna et non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt*³. Unde si charitas non quaerit propria, quantum peccat qui concupiscit aliena?

Satis pastor Anatoli charitate fervere,

A qua aliena concupiscere penitus abest.

Privationem pacis Ecclesiae ipsi comminatur.

Legatorum erga Anatolum sollicitudo.

A quibus volo ut te prorsus abstineas memorque sis eius sententiae, quae dicit: *Tene⁴ quod habes, ne alius accipiat coronam tuam*⁵. Nam si inconcessa quaesieris, ipse te⁶ tuo opere atque iudicio universalis Ecclesiae pace privabis⁷. Frater autem et coepiscopus noster Lucianus, et filius noster Basilus diaconus, quantum in ipsis fuit, studiose his quae⁸ iniunxeras, affuere; sed actioni eorum iustitia negavit effectum.

Data undecimo⁹ kalendas Iunii, Herculano viro clarissimo consule.

Dat. die 22 Maii an. 452.

1 « Al. canonis, deleta sequent. part. et ». Ballerin. col. 1169 et Cacciar. l. c. Forte mel. n. 1.

2 « Duo Vatt. delent proficenter ». Cacciar. loc. cit.

3 I Cor. XIII, 4.

4 « Al. quod tenes ». Ballerin. col. 1179. Contra Vulg. textum.

5 Apoc. III, 11.

6 « Al. omitt. te ». Ballerin. l. c. Male.

7 « Al. privaberis ». Ballerin. l. c. Forte mel. n. lectio.

8 « Al. quae eis ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 324.

EPISTOLA LXVIII¹⁰.

Julianum in Anatolii consilia propeusum redarguit.

Leo Papa Iuliano Coensi Episcopo.

Cum frequentibus experimentis probaverit dilectio tua, quam¹¹ constanti fixoque proposito sanctorum¹² Nicaenorum canonum statuta custodiam, dissolvi omnes ecclesiasticas regulas aestimans, si quicquam ex illa sacrosancta Patrum constitutione violetur; miror talia te per fratrem et coepiscopum nostrum Lucianum dirigere scripta potuisse, quibus in tantum pro appetitu novae transgressionis¹³ intervenis, ut tibi putes aliquid speciale praestandum, si his quae illicite concupiscuntur¹⁴ annuo. Quantumlibet autem te affectione complectar, nullo tamen modo poteris obtinere, ut me in excidium ecclesiastici status, vel suadendo impellas, vel supplicando traducas. Frater enim et coepiscopus noster Anatolius, si divina beneficia et mei favoris assensum sapienter intelligit, satis illi sufficit¹⁵ obtinuisse, quod summus Antistes de honore episcopatus sui gratias Deo referat, et se ab illicitorum cupiditate contineat; et quicumque illum specialiter diligunt, tali cum debent confirmare consilio, ut impossibilia omnino non quaerat, et sibi talia concupiscendo non noceat; quia nullis¹⁶ apud me patrociniis ita poterit

Nicaeni Concilii summa auctoritas.

Quod Iulianus contra eius decreta quidpiam expetat, vehementer miratur.

Nihil huiusmodi vel amicitiae, vel precibus sese concessurum edicit.

Anatoli ambilio coerenda potius, quam iuvanda.

9 « Cod. Vind. duodecimo ». Ballerin. l. c.

10 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1171.

11 « Ed. ant. dilectio tua non ignorat quam, etc. Ballerin. loc. cit. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 324.

12 « Al. sacrorum ». Ballerin. l. c.

13 « Vet. edit. litterarum gressionis ». Ballerin. l. c. Perperam.

14 « Al. qui... concupiscunt ». Ballerin. et Cacciar. II cc.

15 « Al. suffecerit vel sufficeret ». Ballerin. l. c.

16 « Al. nullus ». Ballerin. l. c.

Digna Pontificis constantia.

Julianum monent, ut nihil illicitum amplius a deo postuletur.

adiuvari, ut his quae postulat, calcata Patrum constitutione, consentiam. Rescribens itaque ad epistolas tuas, pro ea, qua diligo affectione, te moneo, ut maior apud te sit universalis Ecclesiae status saluberrima olim et vera ordinatione munus, quam ut¹ in cuiusquam gratiam ea² a me velis postulare, quae sine reatu utriusque nostrum nec mihi concedere, nec tibi licet obtinere.

Dat. xi kalend. Iunias, Nerculano viro clarissimo consule.

Dat. de 22 Maii, an. 452.

EPISTOLA LXIX³.

Theodoro Foroiuliensi nonnulla de gratia reconciliationis obiecta diluit, ac praesentes litteras metropolitae communicandas iubet.

Leo Episcopus⁴ Theodoro Foroiuliensi⁵ Episcopo⁶.

Metropolitae ab episcopo sunt consulendi.

CAP. I. Sollicitudinis quidem tuae hic⁷ ordo esse debuere, ut cum metropolitano tuo primitus de eo⁸, quod quaerendum esse videbatur, conferres: ac si id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse

nesciret⁹, instrui vos pariter posceretis¹⁰, quia in causis, quae ad generalem observantiam pertinent omnium Domini sacerdotum¹¹, nihil sine primatibus¹² oportet inquiri. Sed, ut quoquomodo¹³ instruat ambiguitas consulenti, quid de poenitentium stato ecclesiastica habeat regula, non tacebo.

CAP. II. Multiplex¹⁴ misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae, ut¹⁵ qui regenerationis dona¹⁶ violassent, proprio se iudicio condemnantes ad remissionem criminum pervenirent: sic divinae bonitatis¹⁷ praesidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri¹⁸. Mediator enim Dei et hominum homo¹⁹ Christus Iesus hanc praepositis Ecclesiae tradidit potestatem, ut et confitentibus actionem poenitentiae²⁰ darent, et eosdem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per iannam reconciliationis admitterent. Cui utique operi incessabiliter²¹ ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest, quae ministris suis exequenda commisit, dicens²²: *Eccce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sac-*

Poenitentia duplex reparatio.

Reconciliationis sacramentum a Christo Ecclesiae praepositis commissum.

Quibus ipse perpetuo adest.

1 « Cod. Ratisp. omitt. ut, et paulo post a me ». Ballerin. I. c. Perperam, ut videtur.

2 Cacciar. pag. 325 delet ea.

3 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1173.

4 « Al. add. dilectissimo fratri ». Ballerin. loc. cit.

5 « Al. add. Gallo ». Ballerin. I. c.

6 « Al. add. salutem ». Ballerin. I. c.

7 « Al. is vel iste ». Ballerin. I. c. et Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 327.

8 « Al. omittit de eo; al. de hoc ». Ballerin. loc. cit.

9 « Al. delent etiam; al. etiam ipse dicebat se nescire ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

10 « Al. posceveritis ». Ballerin. I. c.

11 « Al. omitt. omnium Domini sacerdotum ». Ballerin. I. c. Perperam ad context.

12 « Al. sine primatu suo ». Ballerin. I. c.

13 « Quidam codd. Sed quomodo ». Ballerin. col. 1174. Male, ut videtur.

14 Can. Multiplex 49 De poenit. Diss. I.

15 « Al. et ». Ballerin. I. c.

16 « Al. donum ». Ballerin. I. c.

17 Al. voluntatis ». Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 328.

18 « Val. 1341 indulgentiam.... nequibunt obtinere » Cacciar. I. c.

19 Cacc. I. c. cum Vat. mss. addit Dominus.

20 Cacciar. cum Vat. sanctionem. Forte mel.

21 « Al. incessanter ». Ballerin. I. c.

22 Al. quibus ait vel quibus dicit ». Cacciar. loc. cit.

Justificatio-
nem, quam quis
mortis praerog-
ative non obli-
vit, exultus car-
ne non conse-
quitur.

Igitur peccati
reatus ante solu-
tionem est solven-
dus.

Poenitentiae
praesidium in
extremis implo-
rari non dene-
gandum.

Divina miseri-
cordia nec men-

culi¹; ut si quid² per servitutem nostram
bono ordine et gratulando³ impletur ef-
fectu, non ambigamus per Spiritum San-
ctum⁴ fuisse donatum.

CAP. III. Si autem aliquis eorum, pro
quibus Domino supplicamus, quocumque
interceptus obstaculo, a munere indulgentiae
praesentis exciderit⁵, et priusquam
ad constituta remedia perveniat⁶, tem-
poralem vitam humana conditione fi-
nierit; quod manens in corpore non
recepit⁷, consequi exultus carne non po-
lerit. Nec necesse est⁸, nos eorum qui
sic obierint, merita actusque discutere;
cum Dominus Deus noster, cuius iudicia
nequeunt comprehendi, quod sacerdo-
tale ministerium implere⁹ non potuit¹⁰,
suae iustitiae reservaverit: ita potesta-
tem suam timere volens, ut hic terror¹¹
omnibus prosit, et quod quibusdam te-
pidis aut negligentibus accidit, nemo non
metuatur. Multum enim utile ac necessa-
rium est, ut peccatorum reatus ante ul-
timam diem sacerdotali supplicatione
solvatur.

CAP. IV. His autem qui in tempore ne-
cessitatis, et in periculi urgentis instantia,
praesidium poenitentiae, et mox recon-
ciliationis implorant, nec satisfactio in-
terdicenda est, nec reconciliatio dene-
ganda: quia misericordiae Dei nec men-
suras possumus ponere, nec tempora

definire, apud quem nullas palitur veniae
moras vera¹² conversio, dicente Spiritu
Dei per Prophetam: *Cum conversus in-
generis, tunc salvus eris*¹³. Et alibi:
*Dic tu iniquitates tuas prior, ut iustifi-
ceris*¹⁴. Et iterum: *Quia apud Dominum
misericordia est, et copiosa apud eum
redemptio*¹⁵. In dispensandis itaque Dei
donis non debemus esse difficiles, nec
accusantium se lacrymas gemitusque ne-
gligere, cum ipsam poenitendi affectio-
nem¹⁶ ex Dei credamus inspiratione con-
ceptam, dicente Apostolo: *Ne forte det
illis Deus poenitentiam, ut respiciant a
diaboli laqueis, a quo captivi tenentur
ad ipsius voluntatem*¹⁷.

CAP. V. Unde oportet unumquemque
christianum¹⁸ conscientiae suae habere
iudicium, ne converti ad Deum de die in
diem differat, nec satisfactionis sibi tem-
pus in fine vitae suae constituat: quia
periculose hae se conditione fragilitas et
ignorantia humana concludit, ut ad pau-
carum horarum¹⁹ se reservet incertum:
et cum possit pleniori satisfactione in-
dulgentiam promereri, illius temporis
angustias eligat, quo²¹ vix inveniat²² spa-
tium vel confessio poenitentis, vel recon-
ciliatio sacerdotis. Verum, ut dixi²³, etiam
talium necessitati ita auxiliandum est, ut
et actio illis poenitentiae, et communionis
gratia, si eam, etiam amisso vocis officio,

sura, nec tem-
pore delinunt.

Itaque in do-
nis Dei disper-
sionis difficultes
esse non hec.

Poenitendi
enim affectio ex
Deo est.

Ad Deum con-
versio de die in
diem non pro-
trahenda.

Quam pericu-
lose sit hoc.

Quid agen-
dum cum his,
qui vix vel sen-
sibus destituti
peccata sua con-
fiteri nequeunt.

1 Matth. xxviii, 20.
2 « Vat. 1341 si quis ». Cacciar. l. c. Ama-
nuens. mendo.
3 « Al. grato ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.
4 « Duo cod. add. nobis ». Cacciar. l. c.
5 « Al. excesserit ». Ballerin. l. c.
6 « Al. perveniret ». Baller. et Cacciar. ll. cc.
7 « Al. non receperit ». Ballerin. l. c.
8 « Tres codd. addunt ergo ». Cacciar. l. c.
Perperam, ut videtur.
9 « Al. sacerdotali ministerio impleri ». Ballerin. col. 1175 et Cacciar. l. c.
10 « Al. non sinit vel non scivit ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Male non scivit.
11 « Al. male error ». Ballerin. et Cacc. ll. cc.
12 « Al. omitt. vera ». Ballerin. l. c.

13 Is. xxx, 15, sec. lxx. Vulg. vero legit: Si
revertamini, et quiescatis, salvi eritis.
14 Is. xliii, 26, sec. lxx. Vulg. habet: Narra
si quid habes, ut iustificeris.
15 Ps. cxix. 7. Apud Vulg. expung. est.
16 « Al. poenitentiae affectionem; al. ipsam
poenitentiam ». Baller. l. c. et Cacciar. p. 329.
17 « Al. in » Ballerin. l. c. Contra Vulg. fidem.
18 Il Tim. ii, 25, ubi legit. Ne quando Deus
det illi poenitentiam ad cognoscendam verita-
tem, et respiciant.
19 « Al. delent. », christianum ». Baller. l. c.
20 « Al. add. spatium ». Ballerin. et Cacciar.
ll. cc. Recte quidem.
21 « Al. in quo ». Ballerin. l. c.
22 « Vat. 1345 invenitur ». Cacciar. l. c.
23 « Al. Ita ergo ». Baller. l. c. Forte mel. n. l.

per indicia integri sensus postulant, non negetur ¹. At si aliqua vi aegritudinis ² ita fuerint aggravati, ut quod paullo ante poscebant, sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul et poenitentiae, et reconciliationis beneficium consequantur: servata tamen regula canonum paternorum ³ circa eorum personas, qui in Deum a fide ⁴ discedendo peccarunt.

CAP. VI. Haec autem, frater ⁵, quae ad interrogationem dilectionis tuae ideo respondendi, ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereretur ⁶, in metropolitani tui notitiam facies pervenire: ut si qui forte sunt fratrum, qui de his antea putaverint ambigendum, per ipsum de omnibus, quae ad te scripta sunt, instruantur ⁷.

Dat. iii idus ⁸ Iunii, Herculano viro clarissimo.

Dat. die 11 Iunii, an. 452.

EPISTOLA LXX ⁹.

De monachorum Eutycheti adhaerentium pertinacia dolorem suum Iuliano aperit; S. Athanasii epistolam ad haereticos refellendos a se missam memorat, ac Ierosolymitanae Ecclesiae vires deplorat.

Leo Papa Iuliano Episcopo.

CAP. I. Gravia sunt, et non parvo dolore lugenda, quae falsorum monacho-

rum turbas fraternitas tua perpetrare significat, Eutychae impio per deceptionum furorem bellum evangelicis et apostolicis praedicationibus inferente, retorquendo in ipsius et sociorum eius exitium ¹⁰. Quod ideo differtur per patientiam Dei, ut inimicis crucis Christi, quantum diabolo famulentur, appareat: dum haeretica pravitas antiquum velamen suae simulationis excedens, intra limites hypocrisis suae continere se amplius non potest, totumque, quod diu texerat, virus effudit, non solum stilo in discipulos veritatis, sed etiam manu saeviens, ut consensum aut simplicitatis indoctae, aut trepidae fidei violenter extorqueat. Sed non ita debent filii lucis filios metuere tenebrarum, ut sani furentibus acquiescant, aut aesiment huiusmodi hominibus aliquid praestandum esse reverentiae: qui si perire malunt, quam resipiscere, prospiciendum est ne impunitate sua latius noceant, et in multorum perniciem, dum diu tolerantur, insurgant.

CAP. II. Non ignoro, quid charitatis et gratiae filiis nostris sanctis et veris monachis debeat, qui professionis suae modestiam non relinquunt, et quod proposito voverunt, moribus exequuntur. Superbi autem et inquieti, qui sacerdotum contemptu et iniuriis gloriantur, non servi Christi, sed Antichristi milites sunt habendi; maximeque in suis sunt praepositis humiliandi, qui imperitam multitudinem ad defensionem suae perversitatis instigant. Unde cum clementissimus Princeps toto religiosi cordis affectu catholicam diligat fidem, et mul-

Eutychanorum scelera graviter dolet.

Eorum exitium per Dei patientiam dilatum.

Interim propiciendum, ne impunitate sua latius noceant.

Veris monachis gratia debetur, et charitas;

At falsi veluti Antichristi milites sunt habendi

¹ Vet. edit. ut nec actio illis poenitentiae nec communionis gratia denegetur, si cum, etiam amisso ab eis vocis officio, per indicium integri sensus quaerere comprobentur.

² Cacciar. cum al. aliqua aegritudine.

³ « Al. omitt. paternorum ». Ballerin. col. 1176 et Cacciar. l. c.

⁴ « Al. dominica fide ». Baller. et Cacciar. ll. c.

⁵ « Al. frater charissim ». Ballerin. l. c.

⁶ « Al. generetur ». Ballerin. loc. cit. Forte mendo typograph.

⁷ « Al. innolescant ». Ballerin. l. c. Perperam ad sens.

⁸ Cacciar. pag. 330 IV Idus; al. III Kal. Iunii. Jaff. op. c. nobis favet.

⁹ Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. 1, col. 1177.

¹⁰ Hic contra Baller. textum perspicuitatis gratia punctum appingimus.

tum, sicut ubique percerebuit, rebellium haereticorum hac offendatur audacia; agendum est apud ipsius clementiam, ut incontentores harum seditionum ab insanis congregationibus separentur; nec tantum Eutyches et Dioscorus, sed etiam quicumque studiosius furiosam adiuvant pravitatem in his constituentur locis, in quibus nullum cum suis sociis blasphemiarum possint habere commercium: forte enim aliquorum simplicitas hac medendi ratione curabitur, et ad incolumitatem mentium facilius revocabuntur, si liberriores fuerint ab instigationibus pestilentium magistrorum.

CAP. III. Ne autem ad confirmandos piorum animos, vel ad haereticos confundendos necessaria aut deesset, aut lateret instructio, misi epistolam sanctae memoriae Athanasii episcopi ad Epictetum episcopum datam ¹, cuius testimoniis sanctae memoriae Cyrillus usus est in Ephesina Synodo contra Nestorium, quia incarnationem Verbi tam lucide ac diligenter adstruxit, ut Nestorium et Eutychem in illius iam temporis haereticis debellarit ². Audeant hunc tantae auctoritatis virum Eutychem et Dioscori sectatores aut imperitiae, aut pravitatis arguere, qui praedicationem nostram a doctrina atque intelligentia Patrum iactant deviare. Prodesse autem debet confirmandis sensibus omnium Domini sacerdotum, quod haeretici olim in auctoribus suis proscripti atque damnati, apertius iam cooperunt dogma suae impietatis adstruere, ne latente intra silentium sensu dubitabile videretur, an vere in ipsis et triplex Apollinaris error ³, et insana Manicheorum opinio pullularet. Qui cum iam

non se occultare studeant, sed contra Christi ecclesias audacter insurgant; nonne prospiciendum est, quatenus eis vires omnium conatum subtrahantur, servato, ut dixi, eo districtiois moderamine, ut a quietioribus inconvertibiles dividantur, *corrumpunt enim mores bonos colloquia mala*; et castigato pestilente sapiens astutior erit, ut, quolibet modo dissipata societate reproborum, aliqua diabolo vasa rapiantur. Non enim ita quorundam conviciis et vaniloquiis debemus offendi, ut nullam curam ipsorum correctionis habeamus.

CAP. IV. Episcopus vero Iuvenalis, cuius iniuriæ sunt dolendae, nimis temere se haereticorum blasphemis copularat, et dum Eutychem Dioscorumque amplectitur, multos imperitos suo in praeceptis egit exemplo, licet postea se consilio saniore correxerit. Hi tamen, qui avidius impietatis virus hauserunt, facti sunt eius adversarii, cuius fuerant ante discipuli, ut sua ipse nutrimenta pateretur: qui ut eandem emendationem, quam ille elegit, imitentur, optandum est, si vel ipsa sanctorum locorum, circa quae habitant, testificatione resipiscant. Qualis autem sit, qui in locum episcopi viventis obrepit, ex ipsa qualitate facti non potest dubitari; nec ambigendum est eum esse perversum, quem impugnatores fidei dilexerunt. Interim fraternitas tua curam pie sollicitudinis continuare dignetur, ut frequentioribus scriptis, quo res proficiant, seire me facias.

Data vii kal. Decembris, Herculano consule.

Dat. die 25 Novembris, an. 452.

pagina 332, mendo certe typographico *debelavit*.

3 Triplicem Apollinistarum errorem S. Leo innuit et in epistola xxxv, cap. v, pag. 61.

Per imperato-
rum seditionum
incontentores re-
movendi.

S. Athanasii
epistolam haereticis obfusen-
dam sa misisse
innuit.

Hac et S. Cy-
rillus contra Ne-
storium est usus

Leonis cum
S. PP. in do-
ctrina coensensio

Eutychemi Ma-
nichaeorum et
Apollinaris erro-
res innovant.

Inconvertibi-
les haeretici a
quietioribus se-
parandi.

Gravissima
Iuvenalis exam-
plo.

Huius resipi-
scantia ab ipso
depravatos non
corrigit.

Sadem Ierosolymitanam per-
versus episcopus
invadit.

Leo frequen-
tiores litteras
exspectat.

¹ Huius epistolae fragmentum reperies subie-
ctum epistolae eiusdem S. Leonis ad Leonem Sta-
gyrum, quam inferius dabimus num. cxxi.

² Cacciar. *Oppidi Sancti Leonis* part. II,

App. Bull. Rom. — Vol. I.

EPISTOLA LXXI¹.

Marcianum obsecrat, ut ea, quae semper est usus erga fidem sollicitudine, Anatolii perversa gesta coerceat, ac Iulianum Sedis Apostolicae vice fungentem benevolentiae affectu prosequatur.

Leo Episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Quam excellenti pietate, et quam glorioso clementiae vestrae studio in integrum nuper fides christiana revocata sit, totus mundus agnoscit, et salutis suae singulare praesidium per vos a Domino esse reparatum. Ac² si quid adversum tanti operis consummationem de contrario spiritu sentitur oboriri, necesse est ut ad vestrae revocetur pietatis auxilium, quod ad custodiam catholicae veritatis divina providentia praeparavit: ut cum potestatis vestrae sit scandala etiam in longinquo³ nata rescare, multo magis ea quae sub vestris audent oculis surgere, non sinatis accrescere. Anatolii episcopi ordinationem, sicut scientia Dei testis est, suspectam (quod fatendum est) mihi fecerunt consecrationis eius auctores, nec dissimilem ab eligentibus arbitrabar electum: secutumque est, ut cum communionem apostolicae sedis expeteret, diu dandis ad eum pacis epistolis abstinere⁴. Sed cum illi pietatis vestrae testimonium suffragaretur, et de fide⁵ atque

Christiana fides imperatoris praesidio in integrum revocata.

S. Leo ob suspectam Anatolii ordinationem ab eius communionem abstinit.

unanimitate eius optanda quaeque et placitura promitteret, professionem eius ita credidi esse sinceram, ut tamen, qua observantia se agere deberet, non desinerem commonere, sedulo ipsi ac diligenter inculcans, ut de persecutoribus beatae memoriae Flaviani neminem auderet in suo habere consortio, et Eutychis⁶ haeretici sectatores tamquam inimicos Christi veraciter perhorreret. Quod a Deo obedienter visus est accepisse, ut Andream diaconum eutychianae haereseos defensorem a se indicaret esse deiectum. Secutumque est ut de his, quae pro catholica fide in synodali concilio fuerant definita, talia ad me scriperit, qualia catholicum sacerdotem scribere congruebat.

CAP. II. Cum ergo ad commendanda ipsius primordia ista praecesserint, nescio⁷ quid caussae aut occasionis emerisset⁸, ut virum catholicae fidei, et Nestorianis atque Eutychianis haereticis constanter etiam adversum, archidiaconum⁹ sub honoris specie degradaret, et dispensationem totius causae et curae ecclesasticae in Andream Eutychianistam repente transferret; adeo nimia commotione turbatus, ut consecrationem, quam pro iniuria dabat sexta sabbati, traditionis apostolicae aut nescius aut oblitus inferret: quasi non ad episcopum magis, quam ad presbyterum ordinationis illius vitium pertinere: qui non inveniens quod argueret

Anatolius Andream diaconum Eutychis auctorem et suo officio deiecit.

Aetii mox catholici archidiaconum in istum transferret.

Aetium vero sub honoris specie longe abiecit.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1185.

² « Al. *At si quid* ». Ballerin. l. c. F. melius.

³ « Edit. ante Quessnell. *in longinquo* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 333. Perperam.

⁴ « Vet. edit. *ut dum communionem Apostolicae Sedis existeret alienus, diu dandis ad eum epistolis pacis me (al. meae) abstinere* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Ad rem concinnius videtur n. l.

⁵ Cacciar. l. c. cum vet. edit. *cum de fide*. Sane mel. n. l.

⁶ « Omnes editiones ac mss. lineas aliquot omittunt, transilientes a voce *Eutychis* ad seq.

voce *Eutychianae*: quo saltu sententia corrumpitur, etc. ». Ballerin. l. c. Et reipsa etiam Cacciar. l. c. pag. 334 sic legit: *et Eutychianae haereseos defensorem a se indicaret esse deiectum*: ac dein notat ibidem, Grimanum codicem transilisse ad vocem *Eutychianis*, quae in seq. capite occurrit.

⁷ Al. omittunt *nescio*; al. habent *miror* ». Ballerin. col. 1186. Rectius ad context. n. l.

⁸ Cacciar. l. c. cum aliis *emerisit*.

⁹ « Al., mutata interpunctione, *constanter adversum, etiam archidiaconem* ». Ballerin. l. c. Forte melius. Hunc autem archidiaconum e subsequenti ep. dubitari nequit quemdam fuisse Aetium tunc temporis Constantinopoli degentem.

in fide, quod improbare in moribus, deiectionem innocentis per speciem provectionis implevit, addens in sententia ¹ illud iniuriae, ut, cum coemeterio deputando ², quodam damnares ³ exilio. Quem ⁴ tamen pietati vestrae commendare praesumo ne ullis ulterius noxiis ingravari possit insidiis, quem Dominus, ut comperi, sub vestra defensione constituit.

CAP. III. Aditio autem etiam hanc obsecrationem, ut praedictum episcopum a professione sua dissonum, et nimium ⁵ testimonii vestri ac favoris oblitum necessarie increpare dignemini. Cesset catholicos insectari ⁶, cesset eos, qui sanctae memoriae Flaviano placere, contere, et eorum societatem, quos improbavit, eligere. Fraternali enim illi charitatem non aliter poterimus impendere, quam ut se inimicos ⁷ catholicae fidei approbet execrari, eiusque a se consortium, quem merito abiecit, abscindat ⁸. Qui etiam si magna fuisset satisfactione purgatus, post dubium tamen reversus errorem catholicis diaconis postponi debuit, non praeponi. Illud quoque clementiae vestrae benevolentiam peto, ut veneratorem vestrum fratrem meum Iulianum episcopum, in vestro, sicut facere dignamini, habeatis affectu, cuius obsequiis praesentiae meae vobis imago reddatur. Nam et de fidei eius sinceritate confidens vicem ipsi meam contra temporis nostri haereticos delegavi; atque propter ecclesiarum pacisque custodiam, ut a comitatu vestro

non abesset, exegi. Cuius suggestiones pro concordia catholicae unitatis tamquam meas audire dignemini, placentes Deo, qui vobis praeter regiam coronam etiam sacerdotali conferat palmam.

Data sexto ⁹ idus Martii, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 10 Martii, an. 453.

EPISTOLA LXXX¹⁰.

Pulcheriae pietatem contra scandala Constantinopoli nuper exorta denuo excitans de Anatolio gravissime conquiritur, eamque obtestatur, ut hunc auctoritatis suae praesidia in meliorem mentem revocet, ac Iulianum gratia foveat.

Leo Episcopus Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Multis extantibus documentis, quibus in dilectione ¹¹ Ecclesiae Dei pietatis vestrae manifestatur affectio, merito quoties aliquid nascitur scandalorum, vestrum desideratio auxilium: ut fides ¹² quae, annitentibus vobis, contra haereticorum commenta defensa est, securae pacis perpetem obtineat firmitatem. Nam quid prodest foris adversarios veritatis oppressos, si eosdem habeamus intra dominica septa redivivos? Quod itaque circa personam filii mei Aetii gestum esse cognovi, nimium me anxium facit, et metnere certa ratione compellit, ne poenitendum

Pulcheriae pietatem urgere.

Caveadum ne intra Eccles. unitatis adversarii reviviscant.

Ob Aetii remotionem de Anatolio vehementissime delect.

1 « Vet. edit. sententiae ». Ballerin. l. c.

2 « Cod. Grim. deputandum ». Ballerin. l. c. Rectius, ut videtur, n. l.

3 « Al. pro quodam damnares, habent condemnaret ». Ballerin. l. c.

4 Caeciar. l. c. mendo, ut videtur, typographica quam.

5 Caeciar. l. c. cum Quesnell. nimis

6 « Scharf. infestare ». Ballerin. col. 1187.

7 Caeciar. cum edit. ab inimicis. Mel. ad sens., opinor, n. l.

8 Vet. edit. eorumque se consortium, atque commercium abscindat. Ballerin. l. c. Caeciar. pag. 335 pro abscindat mendo, ut videtur, typographico legit abscedat.

9 « In margine editorum V Idus ». Ballerin. loc. cit. Jaffé op. c. nobiscum cohaeret.

10 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1188.

11 « Al. in dilectionem ». Ballerin. l. c. Caeciar. pag. 335.

12 « Cod. Grim. et fides ». Caeciar. l. c.

Leo Marcianum rogat, ut Anatolium increpet.

Ac Iuliano Secundo Apostolicae legatio exire faciat.

mihi sit, quod de episcopo Constantino-
politano, qui ab impugnatoribus fidei fue-
rat ordinatus, vobis adhortantibus acquievi
meliora sentire, cum tanto pietatis vestrae
testimonio iuvaretur, ne illum gravaret
suae ordinationis infirmitas, ubi vestra
interventio praestaretur. Unde gratulari
coeperam, quod beati Flaviani honorare¹
memoriam, et haeticorum conatibus
obstistere diceretur. Sed doleo illum, sicut

Anatolius no-
per Andream vi-
latis Eutychia-
num a se revo-
catum, modo Ar-
chidiaconum con-
stituit.

Quis ad fi-
dem reversus
constantibus vi-
ris nunquam est
preferendus.

Polecheriam
exorat, ut Ana-
tolium ad me-
liora consilia
irahat.

praedicti lacrymabilis querela demon-
strat, in deteriora mutatum, et eum nunc
constituisse archidiaconum, quem ipse
professus est a se esse reiectum, qui en-
tychianae haereseos se apud nos prodi-
derat defensorum. Quem quia nunc ec-
clesiasticis negotiis praeposuit, propter
haeticam perversitatem eidem favorem
suum praestare convincitur: qui etiamsi
magna satisfactione potuisset indulgen-
tiam promereri, nequaquam debuit his,
qui in fide permanserant, anteferri.

CAP. II. Unde quia non latet clemen-
tiam vestram quantum periculi aut per-
pudendam socordiam, aut per dosolam
nequitiam nutriatur, dignamini episco-
pum ad professionem suae fidei auctori-
tate vestrae clementiae revocare. Non²
sibi has maculas superducat, nec³ exi-
stimationem suam, quam vestro acquisivit
favore, contemnat: societatem haeretici,
quem dudum a se removit, abscindat, et
persequi eum, quem gratiorem debuit ha-
bere, desistat. Cuius innocentiae vos ita
affuisse gaudio, ut moerori eius digna
consolatione vestra pietas subveniret.
Circa fratrem meum, veneratorem vestrum
Iulianum episcopum, quantum debeat

crescere vestra dignatio, apostolicae Sedis
aestimate iudicio: cum in causa fidei,
cui gloria vestra famulatur, vicem ipsi
meam eatenus delegarim, ut ab ea, quae
vobis debetur, observantia non recedens,
pietati me vestrae praesentare non desi-
nat: exequens in custodia fidei, et in ec-
clesiasticis disciplinis per omnia sollici-
tudinem meam⁴, et opportunis suggestio-
nibus, quod universali Ecclesiae prosit,
insinuans, ut in ipso nec catholicis ves-
trum praesidium, quibus volumus sub-
veniri⁵, nec meum vobis desit ohse-
quium.

Data sexto idus Martii, Opilione viro
clarissimo consule.

Dat. die 10 Martii, an. 453.

EPISTOLA LXXIII.*

*Iuliano de ipsius erga se benevolentia
gratias agens, eidem Constantinopoli-
tanam Ecclesiam ubi Anatolio turba-
tam valde commendat; monachorum
autem multum aliaque plura scisci-
tatus, synodi Chalcedonensis acta in
latinum sermonem vertenda praecipit.*

Leo episcopus Romae Iuliano episcopo
Coensi.

CAP. I. Agnovi in dilectionis tuae li-
teris fraternae charitatis affectum: quod
de malis⁷, quae multa et saeva pertuli-
mus, pio nobiscum dolore compateris.
Sed utinam haec, quae nos perpeti Do-
minus aut permisit, aut voluit, ad cor-
rectionem proficiant servatorum⁸, et ut

Iuliano de cha-
ritatis erga se
affectu gratias
reddat.

¹ « Al. honoraret ». Ballerin. l. c. et Cacciar.
pag. 336.

² « Al. Ne sibi ». Ballerin. col. 1184 et Cac-
ciar. l. c.

³ « Al. ne ». Ballerin. l. c.

⁴ « Vulg. cum aliq. mss. delent meam ». Bal-
lerin. l. c.

⁵ « Al. subvenire » Ballerin. l. c.

⁶ Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1189.

⁷ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 333
cum plur. mss. de multis malis.

⁸ « Al. multorum ». Ballerin. col. 1190 et
Cacciar. l. c.

desinant adversitates, finiantur offensae.

Quod utrumque de magna erit misericordia Dei, si et flagella removeat, et ad se suorum corda convertat. Sicut autem fraternitatem tuam, ea, quae apud nos deservit¹, contristavit hostilitas, ita me anxium facit, quod in Constantinopolitana Ecclesia, quantum tuae indicant litterae, haereticorum insidiae non quiescunt; et, exquisitis² occasionibus, hi, qui catholicae fidei defensores fuere, vexantur.

Nam dum Aetius ab officio archidiaconatus per speciem provectionis amovetur, et in locum eius Andreas, qui ob haereticorum societatem fuerat abiectus, assumitur; dum beatae memoriae Flaviani accusatoribus honor redditur, et piissimi confessoris participes aut discipuli consternuntur³, nimis aperte quid episcopo Ecclesiae ipsius placeat, demonstratur.

In quem pro causae merito differo commoveri; et quid ipse mecum cum suis epistolis agat, quas missurum eum filius noster Aetius indicavit, exspecto: dans locum voluntariae emendationi, qua dolorem meum cupio mitigari. Clementissimo tamen Principi et piissimae Augustae de his, quae ad custodiam pacis ecclesiasticae pertinent, scripsi: quos devotione suae fidei provisos esse non dubito, ne contra gloriam operis ipsorum damnata haeresis valeat⁴ pullulare.

CAP. II. Studeat ergo dilectio tua, frater carissime, piam et necessariam curam sollicitudini apostolicae sedis impendere,

quae tibi apud se nutrito catholicam contra Nestorianos et Eutychianos haereticos actionem materno iure commendat, ut divino fultus auxilio speculati de Constantinopolitanae urbis opportunitate non desinas, ne⁵ praedictorum dogmatum impius usquam turbo consurgat. Et quia tanta est gloriosorum Principum fides⁶, ut confidenter eis possis quae sunt insinuanda suggerere, pietate ipsorum ad utilitatem Ecclesiae universalis utaris. Consulente autem dilectione tua⁷ de his, in quibus putaveris ambigendum, non deerit relationibus tuis meae responsionis instructio: ut⁸ sequestrata earum actione causarum, quae in quibusque Ecclesiis praesulum suorum debent cognitione firmari, hanc specialem curam vice mea functus assumas, ne haeresis vel Nestoriana, vel Eutychiana in aliqua parte revirescat; quia in episcopo Constantinopolitano catholicus vigor non est, nec multum aut pro sacramento salutis humanae, aut pro sua est aestimatione sollicitus: cum si quid illi inesset spiritualis industriae, ita et a quibus ordinatus sit, et cui viro successerit cogitare deberet, ut magis beatum Flavianum, quam sui honoris sequeretur auctores. Et ideo cum piissimi Principes secundum obsecrationem meam⁹ dignati fuerint fratrem Anatolium de his, quae merito in querelam veniunt, increpare, iungat charitas tua diligentiam suam¹⁰, ut universa scandala, adhibita plena corre-

hementer commendat.

Est divinae misericordiae et flagella remove, et suorum corda ad se convertere.

De Ecclesia Constantinopolitana gravissime angior.

Andreas Eutychianistae in Asii locum provectionis Anatolii animam producit.

Cur in hunc S. Leo commoveri differat.

In principum erga Ecclesiam sollicitudine plurimum confidit.

Constantinopolitanam Ecclesiam Iuliano vexat.

Pravam Anatolii negligentiam cepit.

Item a principibus, instans Leone, increpatur.

¹ « Al. fuit ». Baller. l. c. Melius quidem n. l.

² « Al. quae sitis; Vat. 1340 quae suis ». Ballerin. et Cacciar. II. ce.

³ « Vet. edit. cum plerisque mss. conteruntur ». Ballerin. l. c. Ad rem forte melius.

⁴ « Al. queat ». Ballerin. l. c.

⁵ « Edit. vet. ut... nunquam ». Baller. l. c.

⁶ « Al. clementia ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 338.

⁷ Cacciar. l. c. cum al. Consulenti autem dilectioni tuae. Perperam, ut videtur.

⁸ Codd. Vat. cum edit. vet. legunt: ut sequestrata eorum actione, causae, quae in quibusque ecclesiis praesulum suorum debent cognitione firmari, hac speciali cura vice mea functus utaris, ne haeresis, etc.

⁹ « Al. observationes meas ». Baller. col. 1191. Haec referri videntur ad epistolas Marciano et Pulcheriae contra Anatolii ambitionem datas sup. num. LXV, LXVI pag. 93, 96 ».

¹⁰ « Male vulg. videat vel vigeat charitas tua diligentia sua ». Ballerin. l. c.

Nonnulla ob
fidei reveren-
tiam in Eccle-
siae ministris
sunt tolleranda.

ctione, reserentur, et a filii nostri Aetii ces-
set iniuriis. Nam apud catholicum episco-
pum etiam si¹ erat quod quacumque de
causa succensus archidiacono vide-
retur, propter fidei reverentiam debuit
praemitteri, potius quam locum catho-
lici nequissimus haereticus obtineret. Cum
itaque quae sequantur agnovero, tunc
manifestus quid agi oporteat, aesti-
mabo. Nam interim dolore cohibito, ma-
lui² indulgere patientiae, ut locus esset
veniae.

De monacho-
rum Palaestinae
tumulto Leostu-
dionu sciscita-
tur.

CAP. III. De Palaestinis vero monachis,
qui iam pridem in tumultu dissensionis
esse dicuntur, quo adhuc animo movean-
tur, ignoro. Neque cuiusquam sermone
mihi patefactum est, quas causas videan-
tur antefatae praeferre discordiae: utrum
scilicet Eutythianae perversitati tali fu-
rore famulentur; an implacabiliter do-
leant episcopum suum in hanc impieta-
tem potuisse³ traduci, quod contra ipso-
rum locorum sanctorum testimonia,
quibus totus mundus instruitur, ab In-
carnationis dominicae veritate descive-
rit; et quod in aliis per indulgentiam
curari placuit, in illo putent non esse ve-
niale. Unde cupio me super his plenius
edoceri, ut etiam talium correctioni con-
grue studeatur: quia aliud est contra
fidem impie armari, aliud pro fide im-
moderatus commoveri⁴. Chartas etiam,
quas Aetius praesbyter ante indicavit esse
directas, et Breviarium fidei, quo te mi-
sisse significas, necdum ad me noveris
pervenisse. Unde, si expeditoris occasio⁵
se praebuerit perlatoris, libenter habeo,

ut si qua est quae utilis videatur, quam-
primum ad me mittatur instructio. De
Aegyptiis monachis quam quieti, aut cuius
sint fidei, scire desidero, et de Alexan-
drinae Ecclesiae pace quid ad vos veris
nunciis perferatur: ad cuius episcopum
vel ordinatores ipsius, seu clericos, qua-
lia scripta direxerim, missis exemplari-
bus scire te volui. Ad clementissimum
quoque Principem, et ad religiosissi-
mam Augustam quis nunc meus sermo
sit missus, directa⁶ exemplaria perdo-
cebunt.

CAP. IV. Utrum autem epistola mea⁷,
quam de Incarnationis dominicae fide, in-
columi adhuc sanctae memoriae Flaviano,
ad dilectionem tuam per Basilium dia-
conum miseravi, fraternitati tuae tradita
sit, scire desidero: quoniam suspectum
habeo, quod de eius textu nullum un-
quam indicium reddidisti. Gestorum sy-
nodalium, quae omnibus diebus concilii
in Chalcedonensi civitate confecta sunt,
parum clara propter linguae diversitatem
apud nos habetur instructio. Et ideo fra-
ternitati tuae specialiter iniungo, ut in
unum codicem universa facias congre-
gari, in latinum scilicet sermonem abso-
lutissima interpretatione translata: ut in
nulla parte actionum dubitare possimus,
neque ullo modo esse possit ambiguum,
quod ad plenam intelligentiam te fuerit
studente perductum.

Dat. quinto idus Martii, Opilione viro
clarissimo consule.

Dat. die 11 Martii, an. 453.

¹ « Codd. Vat. cum vet. edit. legunt: etiam si
erat utcumque decus sacerdotale, sacerdoti ar-
chidiaconus propter fidei reverentiam debuit
praemitteri, potius quam, etc. » Cacciar. l. c.
Perperam ad orat. contextum.

² « Cod. S.ichard. *malim* ». Ballerin. l. c.
Recte ad sens. n. l.

³ « Vulg. edit. et mss. plerisq. *posse* » Baller.
col. 1192. Sane perperam.

⁴ « Vet. edit. cum nonnull. mss. *aliud in er-
rore quempiam delinere* ». Baller. l. c. et Cacc.
pag. 339. Ad orat. context. sane perperam.

⁵ « Aut. edit. cum plerisq. mss. *expeditor
ocasio* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

⁶ « Al. *missa exemplaria* ». Ballerin. et Cacc.
ll. cc. Male.

⁷ Innuitur epistola, quam sup. num. xix de-
dimus, pag. 41.

Nec non de
Egypti monach.,
ac de Alexandri-
na Ecclesia.

Litterarum
ad Marcian. et
Pulcher. mitti
exempla.

Tinet, ne lu-
liano transmis-
sum epistol. ad
Flavian. exem-
plar fuerit tra-
ditum.

Mandat ut sy-
nodus Chalce-
donensis latine
reddatur.

EPISTOLA LXXIV¹.

De eximia Marciani fide gratulatus ambitosam Anatolii fraudem in litteris suis occultandis detegit, atque Chalcedonensis synodi confirmationem universis Ecclesiis denunciandam committit: postremo Iuliani officium singillatim declarat.

Leo episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Multa mihi in omnibus clementiae vestrae litteris causa gaudendi² est, dum ex magna divinae providentiae misericordia praestitum³ humanis rebus experior⁴, quod ecclesiasticam pacem, quae non nisi unitate praedicationis evangelicae custoditur, piissimo studio iuvare dignamini: ut fidei⁵ vestrae gloria non solum utilitate reipublicae, sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime Auguste⁶. Unde ineffabiliter Deo gratias ago, qui⁷ eo tempore, quo obortura⁸ haereticorum scandala praesciebat, vos in imperii fastigio collocavit: in quibus ad totius mundi salutem et regia potentia, et sacerdotalis vigeret industria. Nam cum vestro praecipue opere sit effectum, ut per synodale concilium, damnis impii dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad eiusdem devotionis pertinet palmam, si ma-

lum, quod in suis ducibus est oppressum, etiam in quibuscumque reliquiis deletur. Quod facilius clementia vestra arbitratu⁹ implendum, si per universas Ecclesias definitiones sanctae synodi Chalcedonensis Apostolicae Sedi placuisse doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, cum ei fidei¹⁰ omnium subscribentium consensus accesserit, quae a me secundum formam apostolicae doctrinae ac paternae traditionis emissa est; et per fratrem meum Lucianum episcopum talia¹¹ et ad gloriam vestram, et ad Constantinopolitanum episcopum scripta direxerim¹², quae evidentur ostenderent, me ea quae de fide catholica in praedicta synodo definita fuerunt, approbare. Sed¹³ quia in eisdem litteris ea, quae per occasionem synodi male sunt attentata, reprehenderam, maluit praedictus Antistes meam gratulationem tacere, quam suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiducia, Deo per vos operante, collatum est, quod probasse vos observantiam meam de custodia canonum paternorum, pietatis vestrae assatibus indicastis¹⁴. Et merito geminatur gaudium meum, cum vobis, religiosissime, placere cognosco, ut et fides Nicaena suam teneat firmitatem, et privilegia Ecclesiarum illibata permaneant.

CAP. II. Quamvis autem de praeclearo fidei vestrae opere nihil vestra pietas in-

Oplat imperator, ut Chalcedonensis synodi per Solem Apostolicam adprobatio cunctis innotescat.

Fidei formula per Pontificem missa ab universo concilio subscripta.

Anatolii delus.

Nicaenae synodi decreta Marcianus vult integra servari.

Monachorum cunctus ipso comperit.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1199. « Ex graeca versione inscribitur: *Gloriosissimo et clementissimo filio Marciano Augusto Leo archiepiscopus Romae* ». Ballerin. col. 1200 et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 350.

² Cacciar. I. c. cum mss. et edit. *gaudii*: de qua lectione vid. coniecturas Ballerinior. I. c.

³ « Vet. edit. mendose *praestitutum* ». Ballerin. c. c.

⁴ « Al. *certat* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Rectius ad sens. videtur n. I.

⁵ « Male Cod. Grim. *ut a fidei* ». Cacciar. I. c.

⁶ « Vet. edit. *imperator*: ex graeca versione

gloriosissime et clementissime fili et Imperator Auguste ». Ballerin. col. 1201.

⁷ « Cod. Vind. *quod* ». Ballerin. I. c. Melius videtur n. I.

⁸ « Duo Vatt. *oboriri* ». Cacciar. pag. 351. Rectius ad sens. n. I.

⁹ « Vulg. ant. *arbitretur* ». Ballerin. I. c. Melius, ut opinor.

¹⁰ « Al. *eius fidei* et intr. *subscribendo vel subscribendum pro subscribentium* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

¹¹ « Cod. Ratisp. *delet talia* ». Ballerin. I. c.

¹² Vid. super. epist. LXVI et LXVIII pagg. 96, 98.

¹³ « Al. *et* ». Ballerin. I. c.

¹⁴ « Quesnell. contra fidem cold. *indicatis* ». Ballerin. col. 1203. Recte n. I.

Marciani
quantia religio.

Ecclesiae pax
nisi doctrinae
unitate non cus-
toditur.

EPISTOLA LXXV¹⁰.

dicavit: mihi tamen per veneratorem una mecum specialiter vestrum, fratrem meum Iulianum episcopum innotuisse significo, quam pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos et¹ cohibere pariter et docere: ut, si illos non penitus deseruit divina miseratio², sentiant³ se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant. Quia vero omnibus modis obediendum est pietatis vestrae⁴ religiosissimae voluntati, constitutionibus synodalibus, quae mihi de confirmatione fidei catholicae, et de haereticorum damnatione placuerunt, libens adieci sententiam meam: quae ut ad notitiam omnium sacerdotum Ecclesiarumque perveniat, vestrae clementiae praeceptio ordinare dignabitur. Adfuturam credo et spero gratiam Dei, quae tam sanctam tanti Principis curam, plenissimum desiderii sui⁵ fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentiendi occasionibus amputatis, apostolicae ubique doctrinae pax regnet et veritas. Fratri autem meo Iuliano episcopo⁶ noverit vestra clementia hoc me proprie delegasse, ut quicquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestrae fiducialiter suggerat pietati: quoniam certus sum, vos ad haec omnia emendanda⁷ vel defendenda, Deo auxiliante⁸, sufficere.

Dat. duodecimo kalendas Aprilis⁹, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 21 Martii, an. 453.

1 Cacciar. pag. 353 cum al. omitt. et.

2 « Al. misericordia ». Ballerin. col. 1204.

3 « Al. sciant ». Ballerin. l. c.

4 « Al. pietati vestrae, et ». Ballerin. l. c. Perperam, ut opinor.

5 Cacciar. l. c. delet sui. Male, ut videtur.

6 « Cod. Ratisp. delet episcopo ». Baller. l. c.

7 « Nonnulli codd. emundanda Ballerin. l. c.

8 « Cod. Ratisp. omitt. Deo auxiliante ». Ballerin. l. c.

9 « Duo Vatt. cum uno Taurin. XVII kalend. Aprilis ». Cacciar. l. c. Jaffé op. c. nobis assent.

Pis Pulcheriae studiis laudatis, de compressa monachorum seditione gratulatur, eamque monet PP. Chalcedonensis se litteras misisse, quibus concilium confirmaret: tum Anatoliodolum obiurgat, et Iulianum legatum suum Augustae commendat.

Leo episcopus Pulcheriae Augustae.

CAP. I. Quamvis nullas nunc litteras tuae pietatis acceperim, scribente tamen gloriosissimo Principe, non aliter dignatione ipsius sum gavisus, quam si mihi etiam tuae serenitatis redderentur alloquia. Unde consuetudinem debiti a me officii oportuit custodiri¹¹, qua me significarem clementiae vestrae salute gaudere¹², et inaccessabilibus a Deo precibus postulare, ut vos, et Romanae Reipublicae, et catholicae Ecclesiae in omni prosperitate conservet¹³. De vigore autem fidei vestrae, qua¹⁴ indesinenter Domino sacrificium laudis offertis, quantas Deo gratias agam, enarrare non valeo: quoniam Principibus temporis nostri non solum potentiam regiam, sed etiam sacerdotalem cognoscimus inesse doctrinam. Indicant enim fratre meo Iuliano episcopo, pervenerunt ad nos in exemplaribus praeceptionum vestrarum saluberrimae sanctiones, quibus insanam

Pulcheriae silentium notat.

Suum erga illam obsequium.

Eius religiosi nemini summo opere laudat.

Monachorum compressa seditione.

10 Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. 1, col. 1205.

11 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 354 consuetudinem me debitam meo officio oportuit custodire; « ant. edit. consuetudinem debitam mei officii oportuit me custodire ». Ballerin. col. 1206. Forte mel. n. l.

12 Cacciar. l. c. cum al. per quam significarem clementiae vestrae, absolute me gaudere. Melius videt. n. lectio.

13 Cacciar. l. c. addit. gloriosissima Augusta.

14 Cacciar. l. c. cum al. quo. Ad sens. f. retinens.

Universis Ecclesiis Chalcedonensis concilii confirmatio, opitulante imperatore, communicavit.

Quid muneri Iuliano sit de mandatum.

imperitiam monachorum dignati estis parcendo plectere, et docendo punire: ut, si eos ad poenitentiam miseratio divina converterit, multis lacrymis, et a nefandis caedibus, et ab haereticorum blasphemis diluantur.

Cap. II. Quod vero piissimus imperator ad omnes episcopos, qui Chalcedonensi synodo interfuere, voluit me scripta¹ dirigere, quibus ea², quae illic de fidei regula sunt definita, firmarem, libenter implevi³; ne fallax cuiusquam simulatio sententiam meam haberi vellet incertam: cum per Constantinopolitanum episcopum, cui laetitiam meam largiter indicavi, in omnium potuerit notitiam pervenire quod scripseram, nisi maluisset meum gaudium tacere, quam repulsam sui ambitus publicare. Fratri et coepiscopo meo Iuliano, cui sollicitudinem meam in causa fidei delegavi, rogo ut eam fiduciam praeberere dignemini, qua pietati vestrae possit, quae universali Ecclesiae sint profutura, suggerere.

Dat. duodecimo kalendas Aprilis, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 21 Martii, an. 453.

EPISTOLA LXXVI⁴.

Iuliani, ac imperatoris in Ecclesiam sollicitudine commendata, litteras PP. Chalcedonensibus se dedisse edocet, ac dolosam Anatolii ambitionem notans suae ad Eudociam epistolae scire cupit effectum: datae vero ad Anatolium

¹ « Duo Vat. cum Griman mea scripta » Cacciar. l. c. Sane perperam.

² « Nonnulli codd. delent ea ». Cacciar. l. c.

³ Januit S. Leo litteras suas ad Synodum Chalcedonensem, quas vid. in vet. Bullar. Rom. num. xvii edit. nostrae tom. 1, pag. 76.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

exemplur imperatoris oculis subiciendum, nec ne, Iuliani arbitrio committit.

Leo Iuliano episcopo.

Cap. I. Quam vigilanter, quamque devote pro catholica fide fraternitas tua excubet, litterarum tuarum textus ostendit, quibus instruētib⁵ multum mea sollicitudo relevatur; accedente religiosi imperatoris religiosissima pietate, quam evidenter apparet ad universalis Ecclesiae firmamentum a Domino praeparatam: ut dum sancto studio pro fide agunt christiani Principes, fidenter pro eorum regno supplicent Domini sacerdotes. Quod ergo necessarium credidit clementissimus imperator, libenter implevi, ut ad omnes fratres, qui Chalcedonensi synodo interfuerunt, scripta dirigerem, quibus placuisse mihi, quae a sanctis fratribus nostris de regula fidei confirmata sunt, demonstrarem: propter eos scilicet, qui ad occasionem velandae perfidiae suae infirma vel dubia videri volunt statuta Concilii, quae nulla sunt consensus mei sententia roborata: cum tamen post reversionem fratrum, quos vice mea miseram, ad Constantinopolitanum episcopum epistolas dederim; ut, si eas publicare voluisset, abunde ex ipsis potuisset agnosci, quanto gaudio ea, quae de fide synodus sanxerat⁶, approbarem. Sed quia in eisdem continebatur quale responsum accepisset ambitio, ignorari voluit, quod de fraternis constitutionibus sentiebam; ne simul cognosceretur quod pro inviolabili Nicaenorum canonum auctoritate rescripseram. Unde studeat dilectio tua

⁴ Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1207.

⁵ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 347 intervenientibus. Melius, ut videtur.

⁶ Cacciar. l. c. cum cod. Griman. de fide sanxerunt.

Synodi Chalcedonensis per Pontificem adprobationem universis episcopis denuntiata.

Anatoli fratrem arguit.

Pulcherrae benevolentiae Iulianum committit.

Iuliani et imperatoris in Ecclesiam sollicitudo.

Litterae Chalcedonens. synodi confirmationes transmissae.

Cur Anatolius priores ipsi traditis non publicavit.

Cypri Leo, ut
imperatoris stu-
dio Chalcedo-
nensis concilii
per Sedem A-
postolicam ad-
probatio cunctis
episcopis inno-
tescat.

piissimum Principem crebris suggestio-
nibus commonere, ut, adiunctis affatibus
suis, ad singularum provinciarum sacer-
dotes deferri apostolicae Sedis scripta
praecipiat; ne ulterius quisquam veritatis
inimicus de silentio meo se excusare prae-
sumat.

Singularis
praeceptum pro-
videntia mona-
chorum auda-
ciae compe-
cit.

CAP. II. De edicto autem christianis-
simi imperatoris, quo imperita quorun-
dam monachorum insania quid merere-
tur ostendit, et de responsione piissimae
Augustae, qua monasteriorum praesules
inreprehensibiliter me gaudere significo;
non ignorans hunc ipsis fervorem fidei
divina inspiratione conferri, ut omnibus¹
excellentiā ipsorum non solum regii
culminis, sed etiam sacerdotalis esse ap-
pareat sanctitatis, apud quos, ut frater-
nitati tuae familiarior esset fiducia, et
nunc et antea postulavi, confidens de
eorum benevolentia, quod necessariis sug-
gestionibus non difficulter dignabuntur
annuere.

Secreto Mar-
tiani obsequens
mandato ad Eu-
dociam scribit.

CAP. III. Et quia secretius mihi clemen-
tissimus imperator per filium nostrum
Paulum mandare dignatus est de adno-
tanda filia nostra clementissima Augusta
Endocia²; feci quod voluit, ut litteris meis
quam fructuosum ipsi foret, si catholicae
fidei faveret, agnosceret, et ut clemen-
tissimi Principis filii sui litteris super hoc
admoneretur, obtinui: non ambigens ip-
sam quoque pio studio elaboraturam, ut
auctores seditionum propositum suae pro-
fessionis agnoscant, et si non intelligunt
docentium praedicationem, saltem vindicanti-
um timeant potestatem. Quem ita-
que profectum haec nostra cura obtineat,
propterea litteris dilectionis tuae opto co-
gnoscere, et utrum tandem rebellis im-
peritia conquiescat; quae si de nostra

Huius episto-
lae effectum e
Iuliano cogno-
scere desiderat.

putat ambigendum esse doctrina, saltem
beatae memoriae Athanasii, Theophili et
Cyrilli Alexandriae sacerdotum scripta
non renuat: cum quibus ita fidei no-
strae forma concordat, ut in nullo a nobis
discrepet, qui se illis consentire profitetur.

Eandem Atha-
nasii et Cyrilli
fidem suam esse
probat.

CAP. IV. Filio nostro Aetio presbytero
in suo moerore compatimur: et cum in
locum officii eius, is fuerit ascitus, qui
reprobatione dignus fuerat iudicatus, non
est dubium hanc commutationem ad cat-
holicorum iniuriam pertinere. Sed patienter
interim ista tolleranda sunt, ne men-
suram moderationis³ solitae videamur
excedere: cum possit pro tempore salis
esse praedicto, quod clementissimorum
Principum favore munitur, quibus eum
proxime litteris meis ita commendavi,
ut apud religiosissimas mentes gratiam
ipsius augendam esse non dubitem.

Aetii redi-
tationem op-
portunius diffi-
dit

CAP. V. Illud etiam nosse te volumus,
Anatolium episcopum post coercionem
nostram in suae praesumptionis adeo
temeritate persistere, ut Illyricianis epi-
scopos, ut sibi subscribenti, conveniret;
quod nobis episcopus, qui a Thessaloni-
censi⁴ ordinationis nuncius missus est,
intimavit. Cui ideo scribere nolumus,
quamvis ipse hoc petere debere fieri,
quia eum corrigi nolle perspeximus. Duas
a pari ad synodum epistolas feci: unam,
cui exemplaria epistolae meae ad Ana-
tolium episcopum datae subditi feci, alte-
ram, quae exemplaria subditi non habe-
ret: tuo permittens arbitrio, ut quam
dandam esse clementissimo Principi du-
xeris, hanc tradas, altera apud te re-
tenta.

Anatolii co-
natus, ut Illyrici
episc. eius am-
bitioni favent.

Epistolae ad
synodum duo di-
versa exempla-
ria S. Leo Iu-
liano transmi-
tit.

Ex his quod-
nam imperatori
tradendum Iu-
liani prudentiae
relinquit.

Dat. duodecimo kalendas Aprilis, Opi-
lione viro clarissimo consule.

Dat. die 21 Martii, an. 453.

1 « Cod. Ratisp. omnem ». Baller. col. 1208.
Perperam, ut opinor.

2 Cacciar. l. c. cum al. *Eudocia*.

3 Cacciar. pag. 318 cum al. *solidationis* per-

peram inquit Ballerin. loco citato col. 1210.

4 Hinc Euxithaei Thessalonicensis episcopi in
Anastasio locum surrogati tempus ordinationis fa-
cile dignoscitur. V. Ballerin. l. c.

EPISTOLA LXXVII¹.

Iuliano rescribens eum hortatur, ut in parricidas Alexandriae monachos Marciani zelum excitet.

Leo episcopus Iuliano Coensi episcopo.

CAP. I. Litteras dilectionis tuae, quas per filium meum virum illustrem Eysichium² direxisti, eo tempore accepi, quo recentioribus epistolis tuis iterata iam occasione responderam. Unde quia etiam in his alloquiis tuis eadem de impiissimis haereticis iusto dolore conquestus es, congruum fuit, quia scribendi opportunitas extitit, non tacere. In causa itaque fidei, quicquid pro nostro officio agi potuit³ ac potest⁴, iuvante Domino, et sollicito et libenter exequimur: ut Evangelio Christi irreprehensibiliter serviamus, ne per desidium nostram ulla pars Ecclesiae catholicae neglecta videatur. Propter quod, sicut omnibus notum est, non destiti laborare, ut manifestata atque defensa Incarnationis dominicae veritate, omnis fraternitas, quid ubique secundum doctrinam apostolicam, et tenendum et docendum esset, agnosceret, accedente gloriosissimorum Principum studio divinitus inspirato, ut in civitate Chalcedonensi synodo congregata, haeretica damnaretur impietas, ne vel quisquam sectator Nestorii, vel ullus discipulus Eutychis liberum possit cum catholicis habere consortium: cum quod ad sancti Concilii auctoritatem pertinet, nulla usquam remanserit discordia. Si qui autem sua ob-

duratione caecati, ita in reprobi sensus amentiam transierunt, ut malint furere, quam sanari, ad imperialem pertinet potestatem, ut perturbatores ecclesiasticae⁵ pacis, et reipublicae, quae christianis Principibus merito gloriantur, inimici sollicitius comprimantur.

CAP. II. Ut autem⁶ imperialis est, ut diximus, potestatis, tumultus publicos ac seditiones sacrilegas severius coercere; ita auctoritatis est sacerdotalis, monachis praedicandi aliquam contra fidem licentiam non praebere, et omni virtute resistere, ne ea, quae ad sacerdotes pertinent, sibi audeant vindicare. Unde miramur fratrem Thalassium episcopum, quod Georgio nescio cui, qui praesumendo illicita et propositum monachi et nomen amisit, scribendi vel praedicandi aliquam permiserit facultatem. Ad quem episcopum, si dilectioni tuae visum fuerit, ex hac parte competentia scripta mitemus⁷. Agat itaque fraternitas tua opportunis suggestionibus, ut clementissimus Princeps, quae Domino sunt placitura, praecipiat, et incontentos eruenturum seditionum iubeat competenti coerceri, ut nec illi⁸ impuniti sint, quorum manus scelera perpetrarunt, nec illi qui talium utuntur insania. Si autem inquisitio iudiciaria et confessio reorum ad eas personas pervenit, quarum vel consilio vel impulsu mala tanta commissa sunt, nullius favoris eis sunt praestanda solatia. Quantum enim meliora de ipsis sunt credita, tanto sunt amplius detestandi, quorum nunc impietas, quae per hypocrisim fuerat velata, detegitur. Et ideo agat chri-

Ad imparialem pertinet potestatem Ecclesiae perturbatores comprimere.

Christi vero Evangelium praedicare solummodo episcoporum est.

Miramur itaque, quod Thalassium perverso monacho communis venientiam impertierit.

Cruentarum seditionum incontentos perumpertorem graviter puniendi.

Et magis quis est detestandus, quo impietatem suam viribus furo velarit.

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1210.

² « Al. Isichium vel Isicium vel Isicum ». Ballerin. l. c. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 355.

³ « Cod. Vat. 1340 cum al. officio oportuit, deleto verbo agi ». Cacciar. l. c.

⁴ « Al. possumus ». Ballerin. l. c.

⁵ « Al. Ecclesiae ». Ballerin. col. 1214.

⁶ « Duo Vat. Unde autem ». Cacciar. l. c. Male.

⁷ « Antea vulg. perperam mittamus ». Ballerin. l. c.

⁸ « Quesnell. contra cold. idem delet illi ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 356.

Iuliano litteris rescribit.

Quantum Leo in haereticis perniciem laboravit.

Leo Marcia-
num ab haere-
ticae eade
temperari optat.

stianissimus et piissimus imperator, quod
paci ecclesiasticae intelligit profuturum.
Quem superna inspiratione ita instru-
dum esse confido, ut et disciplina in-
quietos revocari¹, et a sanguine eorum
iubeat abstinere: quamvis nihil ultionum
non mereantur subire, qui ausi sunt et
divinis et humanis constitutionibus repu-
gnare.

Dat. quarto nonas Aprilis, Opilione viro
clarissimo consule.

Dat. die 2 Aprilis, an. 453.

EPISTOLA LXXVIII².

*Maximi fide laudata, cum vehementer
hortatur, ut catholicam doctrinam tuea-
tur, ac Nicaeni concilii statuta innixus
iura Antiochenae sedis ab Anatolii am-
bitione impetita strenue defendat.*

Leo Maximo Antiocheno³.

E Maximi lit-
teris sibi pergre-
tis eius religio-
nem arguit.

Cap. I. Quantum dilectioni tuae placeat
communis fidei sacratissima unitas et pa-
cis ecclesiasticae tranquilla concordia, li-
terarum tuarum⁴ textus ostendit, quas ad
me filii nostri Marianus⁵ presbyter et
Olympius diaconus detulerunt, eo nobis
gratiores, quod per ipsas⁶ alloquia⁷ al-
terna miscemus, et⁸ magis magisque in-
notescit⁹ gratia Dei, qua fit, ut per totum
mundum de manifestato¹⁰ catholicae ve-

ritatis lumine gaudeatur. Quamvis, quod
multum dolemus, quidam adhuc (sicut
sermo indicat nunciorum) tenebras suas
diligant; et cum ubique dici splendor
exortus sit, etiam nunc cecitatis suae
delectentur obscuro, et perdita fide, solo
ac vacuo nomine remanserint christiani,
non habentes intelligentiam, qua erro-
rem ab errore discernant, et blasphemiam
Nestorii ab Eutyeliis impietate distin-
guant. Nec enim ideo excusabilis videri
aliqua eorum falsitas potest, quia ipsi sibi
sunt in sua perversitate contrarii. Nam
licet¹¹ Nestorium Eutyeliis discipuli dete-
sentur, et Eutychem anathematizent Ne-
storiani sectatores; Catholicorum tamen iu-
dicio pars utraque damnatur, et ambae
simul haereses a corpore Ecclesiae rese-
cantur; quia neutra falsitas nobiscum po-
test habere concordiam. Nec interest, quo
sacrilegio ab Incarnationis dominicae ve-
ritate discordent, cum id, quod pravis-
sime sentiunt, nec auctoritas Evangelii,
nec ratio suscipiat¹² sacramenta.

Haereticorum
pertinaciam de-
plorat.

Non ideo
excusanda quia
Nestoriani et Eu-
tyches sibi met
adversantur.

Utrique licet
erroris specie
discordes, ab
Ecclesiae tamen
corpore recessi-
ssim.

Cap. II. Elideo, frater carissime, oportet
dilectionem tuam toto corde perspi-
cere¹³, cuius Ecclesiae gubernaculis te
Dominus voluerit praesidere, et eius me-
minisse doctrinae, quam praecipuus apo-
stolorum omnium beatissimus Petrus, per
totum quidem mundum uniformi praedi-
catione, sed¹⁴ speciali magisterio¹⁵ in An-
tiochena et Romana¹⁶ urbe fundavit: ut il-
lum in suae glorificationis domicilio prae-

Itaque Maximo
pro catholice
fide solo rigi-
landum.

1 « Vet. edit. male revocare ». Ballerin. l. c.
2 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1212.

3 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 357
cum al. vulgat. Leo catholicae Ecclesiae Epi-
scopus Maximo carissimo fratri Episcopo sa-
lutelem.

4 « Tres codd. delent tuarum ». Cacciar. l. c.

5 « Al. Marinus; al. Marinius; al. Mar-
tinianus ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

6 « Al. per ipsos ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.
Aptius ad sens. videt. n. lectio.

7 « Al. eloquia ». Ballerin. l. c.

8 « Cod. Ratispr. ut ». Ballerin. l. c.

9 Cacciar. l. c. cum al. innotesceret. Male ad
context., uti videtur.

10 « Vet. edit. manifesto ». Ballerin. l. c.

11 Cacciar. cum al. Nam cum. Mel., ut opi-
nor, n. lectio.

12 Cacciar. l. c. cum al. recipiat; al. nec au-
ctoritas Evangelii habeat, nec ratio sacra-
menti. Vid. Ballerin. col. 1213.

13 Al. cod. praescire aut prospicere ». Baller.
et Cacciar. II. cc. Recte quidem n. lectio.

14 Cacciar. pag. 358 et pro sed. Mel. n. lectio.

15 « Al. ministerio ». Ballerin. l. c. Melius,
opinor, n. lectio.

16 Cacciar. l. c. cum al. in Romana.

minimenter ea intelligas reposcere instituta, quae tradidit, sicut ab ipsa, quam confessus est, veritate suscepit. Neque ullo modo sinas in Orientalibus Ecclesiis, maximeque in his, quas Antiochenae sedi sacratissimorum Patrum Nicaeni canones deputaverunt, ab improbis haereticis Evangelio resultari, et vel Nestorii, vel Eutycheis ¹ a quoquam dogma defendi. Quoniam, sicut dixi, catholicae fidei petra, cuius cognomen beatus apostolus Petrus sumpsit a Domino, nullum recipit ab utraque impietate ² vestigium; sed evidenter atque perspicue et Nestorium anathematizat, qui Verbi carnisque naturam in beatæ Virginis conceptione ³ seiungens, unumque Christum in duos dividens, aliam Deitatis et aliam humanitatis voluit esse personam; cum omnino unus idemque sit, qui et secundum sempiternam Deitatem de Patre est natus sine tempore, et secundum veram carnem de matre est natus in tempore; et Eutychem similiter execratur, qui in Domino Iesu Christo veritatem humanæ carnis evacuans, ipsum Verbum in carnem asserit ⁴ transformatum, ut nasci, nutriri, proficere, pati, mori, atque sepeliri, et die tertio suscitari, solius fuerit Deitatis, quæ servilis formæ non veritatem suscepit, sed figuram.

CAP. III. Summa itaque vigilantia cautum te esse convenit, ne quid sibi hæretica pravitas audeat vindicare; cum te deceat his sacerdotali auctoritate resi-

stere, nosque saepius de profectu Ecclesiarum tuis relationibus, quid agatur, instruere. Dignum est enim, te Apostolicæ Sedis in hac sollicitudine esse consortem, et ad agendi ⁵ fiduciam privilegia tertiæ Sedis ⁶ agnoscere, quæ in nullo cuiusquam ambitione minuentur ⁷; quia tanta apud me est Nicaenorum canonum reverentia, ut ea quæ sunt a sanctis Patribus constituta, nec permiserim, nec patiar aliqua ⁸ novitate violari. Etsi enim diversa nonnumquam sunt merita Praesulum, iura tamen permanent Sedium ⁹, quibus etsi possint aemuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuire dignitatem. Unde cum aliquid pro Antiochenae Ecclesiae privilegiis dilectio tua agendum esse crediderit, propriis litteris studeat explicare ¹⁰, ut nos consultationi iure absolute et congrue respondere possimus.

CAP. IV. Nunc autem ad omnia ¹¹ generaliter pronuntiare sufficiat, quod si quid a quoquam contra Nicaenorum canonum statuta in quacumque synodo vel tentatum est, vel ad tempus videtur extortum ¹², nihil praeiudicii potest inviolabilibus inferre decretis: et facilius erit quarumlibet consensionum pacta dissolvere, quam praedictorum canonum regulas ex ulla parte corrumpi. Subripiendi ¹³ enim occasiones non praetermittit ambitio, et quoties ob occurrentes causas generalis congregatio facta fuerit sacerdotum, difficile est, ut cupiditas improborum non

Privilegia Antiochenae sedis, quæ a romana est tertia, firmiter vindicanda.

Summa Pontificis in Nicaenam synodum reverentia.

Sedum iura o Praesulum meritis minime pendunt.

Conatus in concilio Nicaeno decreta Leo plane irrita declarat.

Hæc enim non minus Nestorium respicit duas personas effugientem in Christo.

Ac Eutyche, deificationem, quod in carnem Verbum ipsum fuisse et transformationem.

Pro religione solentior vigilantia.

1 Cacciar. l. c. *Eutycheis*.

2 « Al. ad utramque impietatem » Ballerin. loc. cit. Perperam.

3 « Male vet. edit. coniunctione » Ballerin. et Cacciar. II. cc.

4 « Al. asseruit ». Baller. col. 1214. F. mel. n. l.

5 « Al. augendi vel augendam ». Baller. l. c. Melius ad orat. context. videt. n. lectio.

6 « Quesnell. contra plerosq. codd. privilegia tertia ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 359. Sane perperam.

7 « Al. ut... minuantur; Quesnell. in prima edit. quæ in nullo cuiusquam ambitione in-

venitur excessisse ». Ballerin. l. c. Recte quidem ad orat. context. n. lectio.

8 « Prima Quesnell. edit. nec permisceri patiar nec aliqua... ». Ballerin. l. c. Aptius ad rem, n. lectio.

9 « Al. ecclesiarum ». Ballerin. l. c.

10 « Prima Quesnell. edit. propriis studeat nuntiis explicari ». Ballerin. l. c.

11 « Cod. Batisp. addit me ». Ballerin. l. c.

12 « Al. codd. extortum ». Ballerin. l. c. Recte ad context. n. lectio.

13 « Vet. edit. subrependi ». Baller. col. 1215. Male.

Meo Iuvenalis
episcop. frustra
Palestinae prov.
appellat. princi-
palem.

aliquid supra mensuram¹ molitur appe-
tere; sicut etiam in Ephesina synodo,
quae impium Nestorium cum dogmate
suo percudit, Iuvenalis episcopus ad obli-
vindum Palaestinae provinciae principa-
tum credidit se posse proficere², et in-
solentes ausus per commentitia³ scripta
firmare. Quod sanctae memoriae Cyrillus
Alexandrinus episcopus merito perhorre-
scens, scriptis suis mihi quid praedicti⁴
cupiditas ausa esset, indicavit; et solli-
cita prece multum poposcit, ut⁵ nulla
illicitis conatibus praeretur assensio.
Nam cuius epistolae⁶ ad nos exemplaria
direxisti sanctae memoriae Cyrilli, eam
in nostro scrinio requisitam nos authen-
ticam noveris reperisse. Hoc tamen pro-
primum definitionis⁷ meae est, ut quan-
tumlibet amplior numerus sacerdotum
aliquid per quorundam subreptionem⁸
decernat, quod illis trecentorum decem
et octo Patrum constitutionibus inveniat
adversum, id iustitiae consideratione
cassetur; quoniam universae pacis tran-
quillitas non aliter poterit custodiri, nisi
sua canonibus reverentia intemerata ser-
vetur.

Quidquid con-
tra Nicaenos ca-
nones unquam
fecerit medium
ipsi iure irritum
est habendum.

Lacet in id
S. Sedis legatib.
praeter manile-
tum, consense-
riat.

CAP. V. Si quid sane ab his fratribus,
quos ad sanctam synodum vice mea misi,
praeter id, quod ad causam fidei perti-
nebat, gestum esse perhibetur, nullius
erit penitus firmitatis; quia ad hoc tan-
tum ab Apostolica sunt Sede directi, ut,
excisis haeresibus, catholicae essent fidei
defensores. Quicquid enim praeter spe-

ciales causas synodaliū conciliorum ad
examen episcopale defertur, potest ali-
quam diiudicandi habere rationem, si
nihil de eo est⁹ a sanctis Patribus apud
Nicaeam definitum. Nam quod ab illo-
rum regulis et constitutione discordat,
Apostolicae Sedis nunquam poterit obli-
nere consensus. Quanta vero hoc dili-
gentia custodiatur a nobis, exemplaribus
eius epistolae, quam ad Constantinopoli-
tanum episcopum refrenantes ipsius cu-
pido direximus, instrueris; quam
in omnium fratrum et consacerdotum no-
strorum facies notitiam pervenire, ut no-
verint pacem ecclesiasticam, per concor-
diam Deo placitam, debere servari.

Sedes enim
Apostolica Ni-
caeam syno-
dum inviolabi-
liter custodit.

Mandat, ut lit-
terae suae ad
Anatolium cas-
teris coepisco-
pis innolescant,

CAP. VI. Illud quoque dilectionem tuam
convenit praecavere, ut praeter eos, qui
sunt Domini sacerdotes, nullus sibi do-
cendi et praedicandi ius audeat vindi-
care, sive ille monachus, sive sit laicus,
qui alicuius scientiae nomine gloriatur.
Quia etsi optandum est ut omnes Eccle-
siae filii quae recta et sana sunt, sa-
pient; non tamen permittendum est, ut
quisquam extra sacerdotalem¹⁰ ordinem
constitutus gradum sibi praedicatoris¹¹
assumat, cum in Ecclesia Dei omnia or-
dinata esse conveniat, ut in uno Christi
corpore et excellentiora membra suum
officium impleant, et inferiora superio-
ribus non resultent.

Nave concla-
nandi munus
quibet praeter
episcopum sibi
arroget.

In uno Chri-
sti corpore offi-
cium suum cui-
que membro est
adiimplendum.

Data III idus¹² Iunii, Opilione viro cla-
rissimo consule.

Dat. die 11 Iunii, an. 453.

1 « Cod. Ratisp. addit suam ». Ballerin. l. c.
2 « Prima Quesnell. edit. sic legit hunc locum:
difficilis est cupiditatis improborum non ali-
quid supra mensuram moliri atque appetere ».
Ballerin. l. c.
3 Cacciar. pag. 359 cum vulg. sufficere. Recie
quidem n. l.
4 Cacciar. l. c. cum codd. Vat. commendatitia.
Sane perperam.
5 « Prima edit. Quesnell. mihi quoque quae
praedicti ». Ballerin. loc. cit. Vox illa quoque
a Quesuello inacta, indubie expungenda. Et re
quidem vera cod. Ratispon. cum antiquis edi-

tionibus nobis adhaeret. Vid. Ballerin. loc. cit.
6 « Eadem edit. prospexit ne ulla pro popo-
scit ut ». Ballerin. col. 1216. Rectius videtur n. l.
7 Edit. Ballerin. mendose epistola.
8 « Male Quesnell. cum aliq. cod. defensio-
nis ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 360.
9 « Prima edit. Quesnell. subscriptionem ». Ballerin.
l. c. Sane recte ad sens. n. l.
10 « Al. sit ». Ballerin. col. 1217.
11 « Al. sacerdotum ». Ballerin. l. c.
12 « Al. ». praedicationis ». Ballerin. l. c.
13 Cacciar. pag. 361 cum Quesnell. IV Idus.
Jaffé op. c. nobis assentit.

EPISTOLA LXXIX ¹.

De Ecclesiae triumpho exultans illum Christo apprimere tribuit, et Dioscori facinora execratus Theodoretum adversus haeresim magis incendit.

Dilectissimo fratri Theodoro Episcopo
Leo Episcopus.

CAP. I. Remeantibus ad nos fratribus et consacerdotibus nostris, quos ad sanctum concilium Sedes beati Petri direxit, agnovimus dilectionem tuam superno adiutorio nobiscum tam Nestorianae impietatis, quam Eutychianae vesaniae exitisse victricem. Unde gloriamur in Domino cum Propheta canentes ²: *Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit coelum et terram* ³, qui nullum nos in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit, sed quae nostro prius ministerio ⁴ definierat, universae fraternitatis irretractabili firmavit assensu; ut vere a se prodisse ostenderet, quod prius a prima omnium Sede ⁵ formatum ⁶ totius christiani orbis iudicium receperat, ut in hoc quoque capiti membra concordent. In quo amplior ⁷ nobis accrescit gaudendi materia, dum tanto magis se perculit ini-

micus, quanto contra Christi ⁸ ministros saevius insurrexit. Nam ne aliarum sedium ad eam, quam ceteris omnium Dominus statuit ⁹ praesidere, consensus assentatio videretur, aut alia quaelibet subreperere posset adversa suspicio; inventi prius sunt, qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli a dissensionis ¹⁰ incitati ¹¹ auctore ¹² ad contradictionem ¹³ bella prosiliunt ¹⁴, ad maius bonum, malo ¹⁵ eius, auctore totius bonitatis dispensante, perventum est. Dulcius si quidem munera gratiae divinae proveniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur; et minus bonum videri solet pax continuata per otium, quam reddita per labores ¹⁶. Ipsa quoque veritas et clarius renetescit, et fortius retinetur, dum quae fides prius docuerat ¹⁷, haec postea examinatio confirmavit ¹⁸. Multum denique sacerdotalis officii meritum splendet, ubi sic summorum ¹⁹ servatur auctoritas, ut in nullo inferiorum putetur imminuta libertas. Et ad maiorem Dei gloriam proficit finis examinis, quando ad hoc se accipit exerendi fiducia ²⁰, ut vincatur adversitas; ne quod per se probatur reprobum, silentii praeiudicio videatur oppressum.

ministros saevius insurgit.

Minus bonum videtur pax continuata per otium, quam reddita per labores.

Veritas examine confirmata et clarius nitetur, et fortius retinetur.

De triumpho et haereticis summopere laetatur.

Iudicium per S. A. primum missum, mox ab universis episcopis approbatum.

Eo magis se perculit hostis, quo in Christi

¹ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1218.

² « Duo codd. dicentes ». Cacc. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 362.

³ Psalm. CXXIII, 8.

⁴ « Duo codd. nostrum..... ministerium ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Sane perperam.

⁵ « Al. mss. a prima omnium fide et sede; al. a prima omnium fideliter sede ». Baller. I. c. Male quidem.

⁶ « Al. cod. firmatum ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

⁷ « Al. amplius ». Ballerin. I. c.

⁸ « Al. quanto magis etiam in Christi ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Forte melius.

⁹ « Al. instituit » Ballerin. col. 1220.

¹⁰ « Al. dissensionum ». Ballerin. I. c.

¹¹ « Al. coacti » Ballerin. et Cacciar. II. cc.

¹² « Duo Vatt. auctoritate ». Cacciar. I. c.

¹³ « Al. contradictionis ». Ballerin. I. c.

¹⁴ « Apud Sichard. ad dissensiones incitati ab auctore contradictionis, ad insana bella prosiliunt ». Ballerin. I. c.

¹⁵ Cacciar. I. c. cum al. malum. Quod sane latinae syntaxi non cohaeret. Forte legendum est: malum eius auctore totius bonitatis dissipante.

¹⁶ « Al. per laborem; al. post laborem ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

¹⁷ « Al. docuerit ». Ballerin. I. c. Concinnius ad sens. n. lectio.

¹⁸ Cacciar. I. c. cum al. confirmaret; al. confirmaverit. Vid. et Ballerin. I. c. Confirmaret inepte ad orat. contextum.

¹⁹ « Nonnulli codd. summopere aut summopere ». Ballerin. I. c. Sane perperam.

²⁰ Cacciar. I. c. forte typographico mendo *fiduciam*.

Fidei victo-
riam Christo tri-
buit.

CAP. II. Exulta igitur, carissime frater, et ¹ in unico Dei filio victor exulta. Vicit per nos ille pro se ², cuius carnis veritas negabatur. Vicit per nos et pro nobis ille, cui vicimus. Secunda ³ est post adventum Domini haec orbi festivitas, Incarnationis divinae mysterium, quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quin immo ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa veritate suis dicente discipulis: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit; qui autem non crediderit, condemnabitur* ⁴. Solis iustitiae inbar, densis ⁵ per Orientem Nestorii et Eutychis nebulis impeditum, pure ab Occidente resplenduit, ubi culmen summum ⁶ in Apostolis et Doctoribus principaliter collocavit. Quamvis nec illic unquam defuisse credendus sit, quo confessores sibi egregios reservavit; ita ut dum denuo conaretur hostis antiquus per secundi ⁷ Pharaonis impenitens cor fidei Abrahæ semen et filios repromissionis extinguere, Deo miserante, languescens nisi sibi nocere nihil potest. De quo et illud omnipotens mirabilis egit, quia et quos sibi socios ⁸ ad Israelitici populi caedes asceverat ⁹, non cum tyrannidis auctore sub-

Nul prodest in-
credulis Incar-
natio Christi.

Dioscorus Pha-
raoni assimila-
tur.

Solus humani
generis hostis
est spiritus fal-
sitas.

S. Leo impia
Eutychetis com-
menta refellit.

Caro Christi
vera est caro,
non substantia
quædam coæ-
terna, et coes-
sentialis Patri.

mersit, sed cum suo populo congregavit; et, sicut revera se dignum, et soli sibi possibile fons misericordiae noverat, victos a nobis, nobiscum fecit esse victores ¹⁰. Nam dum solus vere sit humani generis hostis spiritus falsitatis, omnes de illo iam triumphare non dubium est, quos sibi veritas vindicavit. Nunc prorsus illa Redemptoris nostri dicta, quam sint divinae auctoritatis apparet ¹¹, dum contra hostes fidei sic aptantur, ut de ipsis dictum esse ¹² dubitare non liceat: *Vos, inquit, ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis implere. Ille homicida fuit ab initio, et in veritate non stetit, quia veritas in eo non est. Quando loquitur mendacium, ex suis* ¹³ *loquitur, quia mendax est, et pater eius* ¹⁴.

CAP. III. Nihil ergo mirandum est, quod hi, qui in veritate Dei nostrae naturae mendacium crediderunt, patri suo et circa ista concordant; quicquid visum, quicquid auditum, quicquid denique, teste Evangelio, tactum est atque palpatum in unico Dei Filio, non eius cuius probatum est, asserentes, sed coaeternae et coessentialis Patri fuisse substantiae; quasi aut Divinitatis natura ¹⁵ crucis ligno transfixa sit, aut inconvertibilis crescere per aetates ¹⁶, et in sapientia proficere sapientia sempiterna, vel Spiritu Deus ¹⁷, qui

1 Cacciar. l. c. cum al. delet et.

2 Cacciar. l. c. cum al. per se. Perperam.

3 Cacciar. l. c. cum plur. mss. *Per quem secunda est*. Minus bene, ut videtur.

4 Marc. xvi, 16., ubi Vulg. legit *qui vero*.

5 « Vat. 1340 *Sol iustitiae subardens per orientem*, etc. ». Cacciar. pag. 363.

6 Cacciar. l. c. *suum*; al. *sanctum: summum* legunt sex codd. Vatt. Vid. Baller. col. 1222 et Cacciar. l. c. *Suum* videt. praeferendum.

7 « Duo Vatt. *persequentis* ». Cacciar. l. c. Forte ex vitio amanuens. « Al. *per sequentis* ». Ball. l. c.

8 « Al. cod. *conscios* ». Baller. l. c. Male quidem.

9 « Duo codd. *caedem sociaverat* ». Cacciar. l. c.

10 « Vet. edit. *victuros* ». Baller. l. c. Mendo quidem typograph.

11 « Vat. 1340 *cum sint divinae auctoritatis appareat* ». Cacciar. l. c. Male quidem.

12 Cacciar. l. c. *dicta*, deleta voce *esse*. Melius n. lectio.

13 « Al. *ex suo vel ex suis propriis* » Baller. col. 1223.

14 Ioann. viii, 44, ubi Vulg. legit: *Ille homicida erat ab initio, et in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur...*

15 « Vocem *natura* contra codd. et edit. fidem omittit perperam Quesnellus ». Baller. et Cacciar. II. cc.

16 « Duo codd. *cresceret per aetatem* ». Baller. l. c. Rectius ad rem, et ad context. videt. n. l.

17 « Al. *Dei* ». Baller. l. c. Sane perperam.

Dioscori ve-
radia.

Iste vel in
ipsum Ecclesiae
caput anathema
inferre audeat.

Et innocen-
tis sanguine ma-
num consecra-
vit.

Spiritus est, subinde repleti potuerit. In hoc ¹ quoque se acerba vesania ex quo auctore accesserit ², prodit, quod quantum in se est universis nocere molita est. Nam qui vos ³ persequendo afflixit, ceteros ad consensum sceleris impellendo depravavit. Sed nec nos, licet in singulis fratribus, quia membra nostra sunt, vulnerasset, a speciali dolore fecit exceptos, quibus nova et inaudita prius atque incredibili audacia inferre contra suum caput est molitus iniuriam. Sed utinam vel post tot pessima resipiscens non nos etiam de suo aeternae damnationis interitu contristasset. Quam mensuram sceleris praetermisit, cui nec hoc sufficere potuit, quod nec vivis parcendo, nec mortuis etiam in sanguine innocentis et catholici sacerdotis pollutas iampridem, abdicata ⁴ veritate atque approbata falsitate, manus intinxit? Et cum scriptum sit: *Qui odit fratrem suum, homicida est* ⁵; ille quod odio iam fecisse addictus est ⁶, implevit operibus, quasi nec haec audisset, nec illud quod Dominus ⁷ ait: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est, et onus meum leve est* ⁸. Dignus ⁹ diaboli praedicator erroris Aegyptius vastator inventus est; qui tamquam sacrissimus tyrannus Ecclesiae nefandas blasphemias per violentam seditiosorum turbam, et

per cruentas manus militum venerandis fratribus imponebat. Et cum voce Redemptoris ¹⁰ nostri firmatum sit, unum eundemque homicidii esse et falsitatis auctorem, ille pariter utrumque complevit; quasi non ut caveantur, sed ut perpetrentur, scripta sint, ad perditionis suae cumulum iralens quae Dei Filius monuit ad salutem. Illud quoque surda nimis aure praeteriens, quod ab eodem Domino dictum est: *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor, et vos* ¹¹, quod vidistis apud patrem vestrum, facitis ¹².

CAP. IV. Igitur dum sanctae memoriae Flaviano vitam praesentis saeculi moliretur auferre, se verae vitae luce ¹³ privavit. Dum vos ab Ecclesiis vestris conaretur expellere, se a christianorum collegio segregavit. Dum trahit ¹⁴ plurimos et impellit ad erroris assensum, multiplici animam suam vulnere sauciavit; solus ultra omnes, et per omnes, ac pro omnibus ¹⁵ reus, qui causa reatus omnibus fuit. Sed licet his tua fraternitas solido cibo firmata indigere minime videatur; tamen ¹⁶, ut quod nostri loci est impleamus circa vocem dicentis Apostoli: *Praeter ea* ¹⁷, quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum. *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror* ¹⁸? Hoc praecipue praesenti occasione credimus admonendum,

Mirum igitur
quantum sibi
nocuerit.

Romano Pon-
tifici promissa
Ecclesia assu-
lue laboran-
dum.

1 « Vat. 541 *Et in hoc* ». Cacciar. l. c.

2 « Vet. edit. *processerit* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Forte melius.

3 « Al. *nos* ». Ballerin. l. c. Certe amanuens. mendo, ut e seqq. liquet.

4 « Male Quesnellus substituit *addicta*, et perperam addidit in margine: *Ita mss. omnes* ». Ballerin. l. c.

5 Ioann. III, 15.

6 « Al. *dictus* vel *dictum est* ». Ballerin. col. 1224. Sane melius n. lectio.

7 Cacciar. pag. 364 *idem Dominus*.

8 Math. xi, 29, ubi Vulg. legit: *onus meum leve*, deletio est.

9 « Al. *Quia tamquam dignus* ». Baller. l. c. Melius videt. n. l.

10 Ioann. VIII, 41.

11 « Al. cod. addit *ergo* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Porro Vulg. textu refragante.

12 Ioann. VIII, 38, ubi apud Vulg. legitur... *quae vidistis*...

13 « Cod. Barb. *se veritate et duce*; al. *se serenae vitae luce* ». Ballerin. l. c. Neutrum apte ad context.

14 « Al. cod. *tradit* ». Ballerin. l. c. Sane perperam.

15 « Cod. Vat. *solus ultra omnia ac pro omnibus* ». Baller. l. c. Rectius ad context. videt. n. l.

16 « Vat. 1340 *et tamen* ». Cacciar. l. c. Perperam.

17 « Vulgat. *Praeter illa* ».

18 II Cor. xi, 28.

frater carissime, ut quotiescumque, divina gratia administrante, illos, qui foris sunt, fonte doctrinae aut submergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus Sancti divinitas in Chalcedonensi Concilio protulit, fidei regulis recedentes, inter utrumque hostem novellae¹ perfidiae sermonem nostrum cum omni cautela libremus²; non iam, quod absit, tamquam de dubiis disceptantes, sed auctoritate summa, quae bene definita sunt, adstruentes; cum et in Apostolicae Sedis epistola³ universalis sanctae synodi assensu firmata tanta divinae auctoritatis testimonia noverimus esse congesta, ut nullus queat ulterius dubitare, nisi qui sibi metipsi errorum tenebras inferre maverit; et synodalia⁴ gesta, vel quibus primum definitio fidei legitur esse formata, vel quibus praefatae litterae Apostolicae Sedis etiam tuae fraternitatis studio defensae sunt, et maxime ad piissimos Principes totius Concilii allocutio tot sint praecedentium Patrum testimoniis roborata, ut cuivis imprudenti ac pertinaci animo, si tamen non iam cum diabolo pro sua impietate damnatus est, valeant suadere.

CAP. V. Unde hoc quoque nos contra hostes Ecclesiae providere condignum est, ut eis nullam calumniandi occasionem, quod ad nos attinet, penitus relinquamus, nec unquam contra Nestorianos aut Eutychianos agentes, alteri eorum videamur terga vertisse; sed utrosque Christi hostes aequa lance vitemus atque damnemus ita, ut eos, quoties audientium quantalibet poscit utilitas, cum dogmati-

buseorum digno anathemate promptissime atque evidentissime seriamus; ne, si hoc a nobis⁵ aut obscurius fieri videatur, aut tardius, putetur invitum. Quod quamvis prudentiam tuam res ipsa admonere sufficiat⁶, iam tamen⁷ et experimenta docuerunt. Sed benedictus Deus noster, cuius invincibilis veritas ab omni haereseos macula mundum te, secundum Sedis Apostolicae iudicium⁸, demonstravit. Cui dignam retribues pro tot laboribus gratiam, si talem te, qualem probavimus ac probamus, pro universalis Ecclesiae defensione servaveris. Nam quod Deus omnium calumniosorum fallacias solvit, maximam beatissimi Petri curam pro cunctis nobis agnoscimus; qui postquam suae Sedis iudicium in fidei definitione firmavit, nec circa cuiusquam vestrum, qui nobiscum pro catholica fide laborastis⁹, personam, quicquam reprobum videri permisit; quia nec poterat, Spiritu Sancto indicante, quisquam ex eis non victor exire¹⁰, quorum iam vicerat fides.

CAP. VI. Quod superest, exhortamur, ut quia illie nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolicae collabores. Victoria enim, quam Christus Dominus noster suae donavit Ecclesiae, quamdiu in hoc mundo versamur, licet fiduciam maiorem tribuat, non tamen in totum sollicitudinem perimit; nec ut dormiamus donata est, sed ut suavius laboremus. Unde in hoc quoque tuae vigilantiae sollicitudine volumus adjuvari, ut tua relatione currente, quid apud illas regiones doctrina dominica proficiat, Aposto-

Cum haeretici sermo caute librandus.

Apostolicae Sedis ad Flavianum epistolae universae synodo probata.

Ac Theodoretum studio defensa.

Hostium calumniis sublaheunda occasio.

Nestorius et Eutyches dammandi pariter ac effugiendi.

Theodoretum per Sedis Ap. iudicium qualibet haeresis laqueis delectus.

B. Petri erga suos singularis sollicitudo.

Leo Theodoretum in haereseum reliquias non cedit.

Eumque hortatur, ut A. S. de Syria fide instruat.

1 « Vat. 3791 hoc est novellae ». Cacciar. pag. 365. Perperam.

2 « Al. cod. liberemus ». Ballerin. col. 1225. Inepte quidem ad orationis contextum.

3 « Vatt. 1310 epistolis ». Cacciar. l. c.

4 Vet. edit. cum synodalia ». Ballerin. l. c. Rectius ut videtur. n. lectio.

5 Cacciar. l. c. cum Vat. cod. aut a nobis. Minus apte, ut videtur.

6 « Al. res ipsae...sufficiant ». Baller. col. 1226.

7 « Vat. 514 nunc tamen ». Cacciar. l. c.

8 « Duo Vatt. iudicia ». Cacciar. l. c.

9 « Al. laboratis ». Ballerin. l. c.

10 « Duo Vat. existere ». Cacciar. l. c. Sane perperam.

licam Sedem festines instruere; quatenus illius regionis sacerdotes, in quocumque usus exegerit, adiuvemus. De his vero, quae in saepe dicto ¹ concilio illicita contra venerabiles Nicaenos canones presumptione tentata sunt, ad fratrem et coepiscopum nostrum Antiochenae Sedis praesulem scripsimus ², adicientes ³ et illud, quod nobis propter improbitatem monachorum quorundam regionis vestrae verbo mandasti per vicarios nostros, et hoc specialiter statuentes, ut praeter Domini sacerdotes nullus audeat praedicare, seu monachus, sive ille sit laicus, qui cuiuslibet scientiae nomine gloriatur. Quas tamen litteras, pro utilitate universalis Ecclesiae, per praedictum fratrem et coepiscopum nostrum Maximum ad omnium volumus ⁴ pervenire notitiam; et ob hoc his nolimus earum exemplar adicere, quia quae praedicto fratri et coepiscopo nostro iniungimus, non dubitamus implenda. *Et alia manu.* Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data tertio idus ⁵ Iunii, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 11 Iunii, an. 453.

EPISTOLA LXXX.

Marcianum rogat, ut in diem Paschatis anni 455 inquirere iubeat.

Leo Episcopus ⁷ Marciano Augusto.

CAP. I. Tam multis documentis per

omnes Christi Ecclesias fides vestrae pietatis innotuit, ut si quid sollicitudinum pro communi religione generatur ⁸, merito vestrum quaeratur auxilium. Et quia memor dispensationis mihi creditae, necesse habeo curas meas etiam in ea, quae sunt futura, praemittere, non improbe ⁹ cupio clementiae vestrae studiis adjuvari: ut in ea observantia, quae certa semper ratione variatur, nihil possit erroris incurri. Paschale etenim festum, quo sacramentum salutis humanae maxime continetur, quamvis in primo semper mense celebrandum sit, ita tamen est lunaris cursus conditione mutabile, ut plerumque sacratissimae ¹⁰ diei ambigua occurrat ¹¹ electio, et ex hoc fiat plerumque, quod non licet, ut non simul omnis Ecclesia, quod nonnisi unum esse oportet, observet. Studuerunt itaque ¹² sancti Patres occasionem huius erroris auferre, omnem hanc curam Alexandrino episcopo ¹³ delegantes (quoniam apud Aegyptios huius supputationis antiquitus tradita esse videbatur periticia) per quem quotannis dies praedictae solemnitatis ¹⁴ Sedi apostolicae indicaretur, eius scriptis ¹⁵ ad longinquiores Ecclesias indicium generale percurreret.

CAP. II. Sed sanctae memoriae Theophilus Alexandrinae Ecclesiae ¹⁶ episcopus, cum huius observationis annos centum numero collegisset, septuagesimi sexti anni ¹⁷ paschale festum longe aliter, quam

Marcianum religionem sollicitat.

In Paschali festo salutis humanae sacramentum continetur.

Uno, eodemque die per universam Ecclesiam celebrandum.

Hanc quotannis S. A. indicare olim fuit Alexandrino episcopo demandatum.

Quid ex eius erroris difficultatis incurrerit.

1 « Al. *supradicto* ». Ballerin. l. c. Melius ad rem n. lectio.

2 Innotuit episc. praeced. LXXVIII. pag. 116, col. 1.

3 Can. *Adicimus*; 19 caus. XVI, q. 1.

4 « Al. *volumus* ». Ballerin. l. c. Rectius ad context. n. 1.

5 « Al. *IV Idus Iunii* ». Cacc. pag. 366, et Ballerin. l. c. Jaffé op. c. nobis favet.

6 Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1228.

7 « Cod. Ratisp. *Leo Papa* ». Ballerin. l. c.

8 « Vat. 1310 *geratur* ». Ballerin. l. c. Concinnius ad sens. n. lectio.

9 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 366 voces non improbe omittit.

10 « Duo Vatt. *sacratissimi* » Cacciar. pag. 367. Sane rectius.

11 « Ant. edit. *currat* ». Ballerin. l. c.

12 « Duo Vatt. *studueruntque sancti* ». Cacc. loc. cit. Inapte quidem.

13 « Ms. Ratisp. *antistiti* ». Ballerin. l. c.

14 Cacciar. l. c. *per quam, qui annis singulis dies praedictae solemnitatis eveniret, Sedi, etc.*

15 « Al. *huius scripti* ». Cacciar. l. c. Male.

16 « Cod. Ratisp. *urbis* ». Ballerin. l. c. vel *Ecclesiae urbi* ». Cacciar. l. c.

17 « Al. *septuagesimo sexto anno* ». Cacciar. loc. cit.

Quid Maximum scripsit breviter perstringit.

Cur lit. ad eum exemplar huius non adiciat.

alii decreverant, tenendum esse constituit. Nam ¹ a primo augustae memoriae Theodosii senioris consulatu succedentem sibi sacrae observantiae ordinem ² ponens, ut longioris temporis ratio eius litteris teneretur adscripta, cuius complexionis septuagesimus et quartus est annus, in quo ³ pridie idus Aprilis sanctum pascha ⁴ celebravimus; sequenti vero anno pridie nonas Aprilis eadem, propitio Deo, agenda ⁵ erit festivitas, sicut regulariter centenariae annotationis ordo declarat; sed in anno, qui erit septuagesimus sextus, is ⁶ paschae dies invenitur adscriptus, quem a passione Domini nullius exempli, nullius constitutionis admittit auctoritas. Nam diem octavum kalendarum maiarum ab eo cognoscimus praefinitum, qui nimis limitem antiquae constitutionis excedit: cum alii quintum decimum kalendarum maiarum huic festivitati deputaverint diem. Siquidem ab undecimo kalendarum aprilium usque in undecimum kalendarum maiarum legitimum spatium sit praefixum ⁷, intra quod omnium varietatum necessitas concludatur; ut Pascha dominicum nec prius possimus habere, nec tardius. Quod enim in decimum, et in nonum kalendarum maiarum videtur nonnumquam pervenisse festivitas, quaedam ratione defenditur. Quia etsi dies resurrectionis ultra terminum videtur exisse, dies tamen passionis limitem positum non invenietur egressus. Ad octa-

vum autem kalendarum maiarum pascha-lem observantiam perducere nimis insolens et aperta transgressio est.

CAP. III. Quia ergo in illa, ut dixi, centenaria supputatione Theophili septuagesimus sextus annus diem Paschae contra morem ecclesiasticum statuisset monstratur, et non leviter delinquitur, si in principio sacramenti veritas et unitas ab universali Ecclesia non tenetur: obsecro clementiam vestram, ut studium vestrum praestare dignemini: quatenus Egyptii, vel si qui sunt alii, qui certam huius supputationis videntur habere notitiam, scrupulum huius ⁸ sollicitudinis absolvant, ut in ⁹ eum diem generalis observantia dirigatur, qui nec paternarum constitutionum normam relinquit, nec ultra praefixos terminos ¹⁰ evagetur. Quicquid autem pietas vestra de hac consultatione cognoverit, ad meam iubeat mox notitiam pervenire, ut in divinis mysteriis nulla dissonantiae culpa nascatur.

Data decimo septimo kalendas ¹¹ Iulii, Optilione viro clarissimo consule.

Dat. 15 Iulii, an. 453.

EPISTOLA LXXXI ¹².

Juliano praecipit, ut apud Marcianum de paschalis diei controversia vehementius instet.

Leo Iuliano Episcopo.

De paschali observantia ¹³ sanctae me-

¹ « Partic. Nam al. omitt ». Ballerin. l. c. Perperam.

² « Al. succedentes... ordines ». Ballerin. l. c. Sane rectius n. l.

³ Cacciar. l. c. cum al. in qua. Certe mendo typographico.

⁴ « Cod. Ratisp. paschale ». Ballerin. l. c.

⁵ Cacciar. l. c. cum edit. habenda.

⁶ Cacciar. l. c. delet is.

⁷ « Al. qui anni limitem antiquitus constitutum excedit ». Ballerin. col. 1230 et Cacciar. II. cc. Perperam, uti videtur.

⁸ « Al. praefinitum ». Ballerin. col. 1231.

⁹ « Cod. Ratisp. eius ». Ballerin. l. c. Forte amanuens. mendo.

¹⁰ « Vet. edit. omitt. in ». Ballerin. l. c. Certe mendo typographico.

¹¹ « Vet. edit. praefixus terminus ». Ballerin. loc. cit. Sane mel. n. lectio.

¹² Cacciar. pag. 368 cum al. decimo sexto kalendas. Jaffé op. cit. nobis assent.

¹³ Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. I, col. 1232.

¹⁴ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 369 cum Quesnell. et vet. edit. ac mss. omnibus voces De paschali observantia ad titulum epistolae reiiciunt. Ballerinii ex fide Ratisp. codicis ad epistolae initium spectare censuerunt.

Marcianum obsecrat, ut de hoc die praesertim apud Egyptios investigari iubeat.

Disciplinae uniformis quoad hoc est religiose servanda.

In divinis mysteriis dissonantiae culpa evitanda.

Cyclus Paschalis a Theophilo Alexand. conscriptus PP. auctoritati non e-haeret.

moriae Theophilus ad Augustum Theodosium seniore[m] scribens per centum annos a primo praedicti principis consulatu digressit ordinem festi, cuius instructionis septuagesimus quartus nunc annus evolvitur, quo, Opilione consule, pridie Aprilis idus celebrata est sacra sollemnitas; unde sequenti anno pridie nonas Aprilis eadem festivitas rationaliter consequetur ¹. Sed annus, qui erit ² septuagesimus sextus, memorati episcopi annotationem habere cognoscitur, quae a totius antiquitatis exemplo, et ab omni Patrum auctoritate discordat. Siquidem in octavam kalendarum maiarum dominicum Pascha transtulerit, praefinitis antiquitus ³ limites nimis evidenter ⁴ excedens, cum in die quindodecimo kalendarum maiarum paschalem sollemnitatem, sicut constituerunt alii, potuerit annotare. Unde quia non mediocris mihi sollicitudo generatur, ne apud Aegyptios haec persuasio roboretur ⁵, ad christianissimum et clementissimum principem scripta direxi ⁶, quibus causam scrupuli diligenter exposui, et suppliciter postulavi, ut operam suam, quemadmodum consuevit, religionis cultui dignanter impendat, ut eos, qui huius supputationis perfectam videntur habere notitiam, in unum iubeat convenire et diligenter inquirere; ne forte haec definitio teneatur, et hic excessus, qui prioribus videtur repugnare temporibus,

nostrae conviventiae vel negligentiae deputetur, et fiat in nostris diebus, quod numquam ante praesumptum est. Quia vero oportet fraternitatem ⁷ tuam curae istius mecum esse participem, et ne quid tale accidat, praecavere, crebrius religiosissimo et fidelissimo principi dignare suggerere, ut indissimulanter Aegyptios inbeat admoneri, ne in summae festivitatis die aut dissensione aliqua, aut transgressionem peccetur. Quidquid autem de hac re diligentior sollicitudo repererit ⁸, cito ad notitiam meam gloriosissimus imperator iubeat pervenire: quia et ad ipsius, et ad omnium salutem pertinet, ut Dei cultus nullo errore laedatur.

Data xvii kalendas ⁹ Iulii, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 15 Iunii, an. 453.

EPISTOLA LXXXII ¹⁰.

Eudociam obtestatur, ut qua pollet auctoritate Palaestinos monachos in meliorem mentem retrahat, ac de ipsis rescribat.

Leo Episcopus ¹¹ Eudociae ¹² Augustae.

CAP. I. Quanta mihi catholicae cura sit fidei, et qua sollicitudine, in quantum Dominus adjuvat, debeam praecavere ¹³, ne

Litterae de hoc ad Marcianum missae.

Leonis erga PP. statuta observantia.

1 « Al. consequitur ». Ballerin. l. c.

2 « Tres Vatic. codd. qui erat ». Cacciar. l. c. Sane ex vitio amanuens.

3 « Al. codd. antiquitatis ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 370.

4 Cacciar. l. c. *audenter*. Forte mel. ad orat. contextum.

5 « Al. probaretur ». Ballerin. l. c. Forte melius n. lectio.

6 « Duo Vatt. direximus », Cacciar. l. c. Hic autem innuitur praecedens ad Marcianum epistola.

7 « Vet. edit. serenitatem ». Ballerin. col. 1233. Perperam.

8 « Ant. edit. diligentius investigare sollicitudo tua, al. vestra, potuerit ». Ballerin. l. c.

9 Cacciar. cum plur. mss. et edit. XVI Kalendas. Jaffé op. c. nobis adhaeret.

10 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1234.

11 « Duo Vatt. delent Episcopus ». Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 370.

12 « Al. ad Liciniam Eudochiam. Quesnell. ad Liciniam Eudociam, sed perperam; quippe Eudoxia Valentianiani, non Theodosii uxor fuit ». Ballerin. l. c.

13 « Al. debeat praecavere » Ballerin. et Cacciar. II. cc. Sane melius ad contextum n. lectio.

Apud principem instandum, ne Aegypti in Paschalis die a communi orna recedant.

Quid de illo diligentius innotuerit S. A. referendum.

Omnibus i rogit, ne Dei cultus ullo errore laedatur.

Quanta Leonis pro Ecclesia Christi sollicitudo.

unquam ab imperitis aut impiis ¹ veritatis Evangelio resistatur, pietatem vestram scire non dubito. Et ideo cum salutationis officio, quo semper mihi est vestra honoranda ² clementia, obsecro Dominum ut me de tua incolumitate lactificet, et causam fidei, in qua quorundam intra provinciam Palaestinam monachorum fuerant corda turbata, magis magisque per vos faciat adiuvari: ut quantum pietatis tuae studio fieri potest, haereticae perversitati omnis fiducia subtrahatur. Quos enim nec ratio sacramentorum, nec auctoritas Scripturarum ³, nec ipsa sacramentorum locorum testimonia commovebant, quid eis nisi abruptum periculum timeretur? Prosit ergo Ecclesiis, sicut favente Deo prodest, et generi ipsi prosit humano ⁴ in Verbi Dei incarnatione suscepto, esse domicilium habitationis vestrae ibi esse voluistis, ubi vobis Dominum nostrum Iesum Christum sicut verum Deum, ita et verum hominem ⁵ in unitate personae, et mirabilium indicia, et passionum documenta loquuntur.

Christus ut verus Deus, ita et verus homo in unitate personae.

Quod a monachis exigendum.

CAP. II. Si ergo praedicti nomen catholicum venerantur et diligunt, et inter Domini corporis ⁶ volunt membra numerari, pravos errores, quos temere admiserant, detestentur, et agant poenitentiam impiarum blasphemiarum, cruentorumque factorum. Succumbant pro salute animarum suarum synodalibus, quae in civitate Cal-

chedonensi sunt confirmata, decretis. Et quia ad intelligendum sacramentum salutis humanae, nisi fides vera et humilitas quieta non pervenit, credant quod legunt in Evangelio, quod confitentur in Symbolo, nec impiis dogmatibus misceantur. Fides enim catholica sicut damnat Nestorium, qui in uno Domino nostro Iesu Christo duas ausus est praedicare personas, ita damnat etiam Eutychen cum Dioscuro, qui ab unigenito Deo Verbo negant ⁷ in utero Virginis matris veritatem carnis humanae susceptam. Si quid autem erga praedictorum conversionem exhortatio vestra profecerit, quod gloriam vobis praestabit aeternam, peto hoc mihi clementiae vestrae litteris indicetis: ut et vos ⁸ boni operis fructum cepisse, et illos gaudeam misericordia Domini non perire.

Salus humanae salutis humanae per solam fidem et humilitatem intelligitur.

Nestorius et Eutyches licet diverse errantes pariter dampnandi.

Orat, ut Eudocia quid cum monachis profecerit, sibi referat.

Data decimoseptimo kalendas ⁹ Iulii, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 15 Iulii, an. 453.

EPISTOLA LXXXIII ¹⁰.

De Iuliani silentio conquestus eum urget, rogatque ut commissa celerrime exequatur.

Leo episcopus Iuliano episcopo.

Saepeissime ¹¹ dilectionem tuam ad hanc curam et diligentiam meis sum litteris

Iulianum de silentio leviter notat.

rum Deum, et verum quoque hominem ». Cacciar. l. c.

⁶ Cacciar. l. c. cum al. *intra Domini corpus*; al. *inter Domini corpus*. Vid. Baller. col. 1235. Sane rectius ad orat. context. n. l.

⁷ « Vulgat. edit. *negat* ». Ballerin. l. c. Melius videt. n. l.

⁸ « Al. *in vobis*; et infra *in illis* ». Ballerin. loc. cit. Perperam, ut videtur.

⁹ Cacciar. l. c. cum plerisq. miss. et edit. *data septimo kalendas*. Jaffé nobis assentit.

¹⁰ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom 1, col. 1244.

¹¹ « Ant. vulg. *frequentissime* » Ballerin. l. c.

¹ « Al. *et impiis*; al. *et inimicis* ». Baller. loc. cit.

² « Al. *oranda* vel *ornanda*. Male *oranda*. Locus integer in vet. edit. mendose: *obsecro Dominum, ut me tuam incolumitatem in causa fidei... magis magisque faciat adiuvari, ut tantum quod pietatis tuae*, etc. ». Ballerin. l. c.

³ Cacciar. l. c. cum al. *scriptorum*. Forte rectius n. lectio.

⁴ Cacciar. l. c. cum al. *et prosit generi humano*.

⁵ « Tres codd. Vat. paulo aliter: *ubi Dominum nostrum Iesum Christum, vobis sicut ve-*

cohortatus, ut de his, quae circa fidem aguntur, sollicitudinem meam indesinenter instrueres. Et cum omnibus occasionibus scribere non quiescam, quibusdam tamen scriptis meis¹, idest² per filium nostrum subadiuvam³ Rodanum, domesticum filii nostri viri illustrissimi Asparacii⁴ datis, nullum responsum tuae fraternitatis accepi: tamquam ratio temporis non habuerit, ut quid post mea scripta sit gestum, potueris indicare. Et ideo per filium meum comitem⁵ Rodanum his litteris te saluto; et ut nullam opportunitatem scribendi negligas, quo aestus sollicitudinis meae relevetur⁶, admoneo. Cum enim in te quendam mei Constantinopolitani habeant portionem; dignum est et pro communi amicitia, et pro totius Ecclesiae dilectione, incessabili te vigore prospicere, ne quid possit de statu fidei me latere. Quae ergo per praedictos vel ad gloriosissimum Principem, vel ad tuam dilectionem scripsi, ut celerrime tradantur effectui, opportunis suggestionibus elabora. Et quicquid fuerit, Deo auxiliante, dispositum, scire me facito; ut perductis in effectum his, quae rationabiliter ordinata sunt, pax fidei, canonumque custodia et securior ubique habeatur et fortior.

Dat. septimo kalendas Iulii, Opilione viro clarissimo consule.

Dat. die 25 Iunii, an. 453.

1 Innui videntur eiusdem S. Leonis litterae ad ipsum Iulianum, quas sup. habes n. LXXVI et LXXVII pagg. 113, 115.

2 «Sichard. exempl. delet idest». Baller. l. c. Sane melius.

3 «Qui officiorum Magistro adiutor datus erat adiutores iterum sub se habebat, quos subadiuvras appellabant». Quesnell. apud Cacciar. l. c.

4 «Asparis legendum arbitrator». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 378.

5 «Al. vocem comitem delent». Baller. l. c.

6 «Vatt. edit. cum plur. miss. et ut opportunitatem scribendi non negligas, in quo quae-

EPISTOLA LXXXIV⁷.

Marciano gratias agit, quod compressis Palaestinae motibus, Iuvenalem in sedem suam restitueret, eumque in bono proposito confirmat.

Leo Marciano Augusto.

Geminis clementiae vestrae laetificatus alloquiis cum debita gratiarum actione rescribo⁸, gaudens de misericordia Dei, qui in virtutibus providentiae vestrae, et⁹ ad utilitatem Romanae Reipublicae et ad catholicae Ecclesiae pacem gloriosissimum praesidium collocavit. Unde confido utramque hanc¹⁰ pietatis vestrae saluberrimam curam ita divinitus adiuvandam, ut plena tranquillitas et christianae religioni et vestro tribuatur¹¹ imperio. Quod ergo in provinciis Palaestinis plebes Dei ad unitatem sunt fidei revocatae, et compressis errantium motibus, ad evangelicam apostolicamque doctrinam omnium, ut indicare dignamini, corda directa sunt, quodque fratri et coepiscopo meo Iuvenali ad sacerdotii sui¹² sedem tandem licuit, non iam resultante populo, sed desiderante remeare: vestrae fidei opus, vestrae pietatis est fructus. Pro cuius augmento per omnes Christi Ecclesias concors multiplicatur oratio: ut si qua adhuc apud Aegyptum caligo residet¹³, quae nondum recepit ra-

Marcianus catholicae Ecclesiae praesidium

Per ipsum Palaestinae motus contra fidem repressi.

Iuvenalis suae sedi restitutus.

Ecclesiae ad Deum pro multorum conversione supplicatione.

stus sollicitudinis meae relevatur». Baller. l. c. Recte n. lectio.

7 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1245.

8 «Cod. Grin. scribo». Ballerin. l. c.

9 «Al. delent et». Ballerin. l. c.

10 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 379 cum al. nunc. Melius videtur n. I.

11 «Vox tribuatur ex cod. Ratisf. suppleta». Ballerin. l. c.

12 «Al. delent sui». Baller. et Cacciar. II. cc.

13 Cacciar. l. c. cum al. resedit. Perperam.

Sedes Apost. de C. P. Ecclesia sedes per Iulianum diligentius instruenda.

Præcepit, ut hic mandata celerius exequatur.

Quidvis fuerit dispositum rescribat.

Dioscorus monachus fideique vator reuincendus.

Catholici principis est ita hominis praesidere, ut inseruiat diuinis.

dios veritatis, totius mundi precibus re-media illuminationis accipiat, et execrabilis Dioscori ultra contagiis non gravetur: nec ⁴ in illo dominicae oves imprudenti affectu personam diligant pastorem, quem experti sunt saevissimum fuisse morum et fidei vastatorem. Et ideo in sancto et mirabili studio suo perseveret vestra clementia, ut si quid usquam aut aegrum invenitur aut turbidum, et sanitati reddatur et paci: quia dignum est ita vos praesidere rebus humanis, ut gaudeatis sacramentis servire diuinis.

Dat. quinto idus Ianuarii, Aetio et Studio viris clarissimis consulis.

Dat. die 9 Ianuarii, an. 454.

EPISTOLA LXXXV¹.

Iuliano de eximia Marciani erga Ecclesiam sollicitudine, necnon de Proterii fide gratulatus in Paschalem diem anni 455 inquiri cupit: dolet epistolam suam ad Chalcedonensem synodum mutilam fuisse lectam: de Aetii purgatione recreatur: sese imperatori gratias retulisse ait, eiusdemque pro Anatolio litteras denuo sibi missas commemorat.

Leo urbis Romae episcopus Iuliano episcopo.

CAP. I. Christianissimi Principis fidem saepe evidentissimis probavimus documentis; ac Deo nostro gratias ago, qui

⁴ Cacciar. l. c. ne... imprudentiae defectu. Mel. videt. n. lectio.

² Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1246.

³ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 380 cum plur. mss. et edit. summae vigilantiae studio.

⁴ Cacciar. l. c. cum mss. Vat. et vet. edit. auctoritas. Recte quidem n. lectio.

talem dignatus est rebus humanis concedere pro sua pietate rectorem, qui et fidei causas et reipublicae summa vigilantia⁵ tueretur, haereticorum ausibus semper obsistens, et nihil eorum insaniae adversum catholicam fidem licere permit- tens: cuius post Deum beneficiis hoc debetur, quod et Ierosolymitanus episcopus est receptus, et monachos, quos perfidia haereticae falsitatis invaserat, ad sanitatem augusta auctoritate⁶ revocavit. Mox ilaque ut accepi epistolas tuas talia continentes, non solum eadem die, sed prope eadem hora responsum reddere maturavi, ut certior de omnibus, quae scripseras, redderis. Fratrem Proterium Alexandrinae urbis episcopum gratulor plenas satisfactionis de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifestius⁷, quid teneat, indicasse; cui me dignam gratiam necesse est pro fidei ipsius sinceritate praestare, ut honorem in nullo suae perdat Ecclesiae, sed sedis suae privilegia paternae antiquitatis exemplo iuxta canonum illibata iura⁸ possideat.

CAP. II. De praesentis anni Pascha⁹ nulla dubitatio esse nobis potuit, sed de futuro quaesivimus, quod Theophilus Alexandriae urbis episcopus octavo¹⁰ kalendarum maiarum diei¹¹, quod nunquam ita a tempore dominicae resurrectionis celebratum est, credidit adscribendum. Unde sollicitius congruit hoc requiri, ut omnis occasio tollatur erroris. Nam in nostris annalibus quintus decimus kalendarum maiarum dies¹² apertissime¹³ a patribus

Exegria eius facinora.

Proterii intermerata fides.

Ideo dignus, cui Leonis gratia optulatur.

Iuliano apud imperatorem de Paschalis die instantius agendum.

⁵ « Al. manifeste ». Ballerin. col. 1247 et Cacciar. l. c.

⁶ Ballerin. l. c. mallent legendum privilegia.

⁷ « Intellige an. 454 ». Ballerin. l. c.

⁸ « Al. nono ». Ballerin. et Cacciar. II, cc.

⁹ Cacciar. l. c. cum al. die. Forte mendo typographico.

¹⁰ Cacciar. l. c. cum vet. edit. quinto decimo... die.

¹¹ Cacciar. l. c. aptissime. Forte perperam.

nostris et constitutus legitur et celebratus. Ac ne vel apud nos, vel apud Orientales nascatur ex hac parte diversitas, hoc instantius nostro nomine cum christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio: quamvis et ipse clementissimus Princeps, se inquisitione sollicitissima curam hanc Aegyptiis delegasse suis epistolis dignatus sit indicare.

Cap. III. Epistolam sane meam ad Calchedonensem synodum datam¹ praesentibus episcopis et clericis lectam fuisse tuis epistolis retulisti; sed usque ad illud capitulum, quo ea, quae de fide acta sunt, meus videtur firmasse consensus. Unde miratus sum, quod reliqua, quae secuta fuerunt, non pariter in notitiam eorum, quibus sunt lecta, prolata sint: cum maxime omnibus innotescere debuisset, improbum a nobis² ambitum notatum fuisse, et novis usurpationibus obviatum: ut vetustas, quae est canonibus constituta, inviolata, ut semper scripsimus, servaretur. Actium vero³ presbyterum, quem asseris fuisse discussum, gratulamur, cognitione habita, in omnibus fuisse purgatum. Epistolam quoque ad christianissimum Principem noveris me misisse, in qua illi gratias egi, quia curam mihi suam tam pro fidei causa, quam pro securitate Reipublicae dignatus est indicare. Aliam quoque ad nos epistolam dedit interveniens pro Anatolio episcopo, ut nostri illi animi gratia praebeatur, quoniam correctionem eius promittit, et in omnibus se satisfacturum esse, quae ad fidei observantiam pertinent, pollicetur.

1 Hanc habes in Bullario Romano num. xvii, edit. nostr. tom. i, pag. 77.

2 « Vet. edit. erronee vobis; et infra ne novis usurpationibus constituta inviolata, ut semper scribitur, servarentur ». Ballerin i. c. Mendose quidem.

Dat. quinto idus Ianuarii, Actio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 9 Ianuarii, an. 454.

EPISTOLA LXXXVI⁴.

Marciano rescribens eius religionem extollit, sequē Anatolium resipiscentem in gratiam recepturum pollicetur.

Leo Marciano Augusto.

Si quantum vestra clementia pro evangelicae fidei integritate sollicita est, tantum Constantinopolitanae urbis episcopus in custodiendis ecclesiasticis regulis vellet esse devotus; omnia, compressis dissensionum scandalis, ad statum proprium iam redissent; nec quidquam sibi, vobis in imperio constitutis, qui omnia iusta defenditis, et erroribus obviatis, eorum adhuc pravitas vindicaret, qui curationem sibi non patiuntur adhiberi. Sed vestrae mansuetudini haec palma servatur, ut vobis omnium, qui ad Christum Dominum nostrum per catholicam fidem revocantur, aut redeunt, sanitas debeatur. Sicut itaque gloriamur in vobis, ita contristamur in eos, quibus carnali aemulatione praeoccupatis vos pro statu Ecclesiarum et pace omnium sacerdotum spiritu tam christiano, quam regio in tantum videmus esse sollicitos, ut interventionum vestrarum pro his, quos deviare cognoscitis, commodetis⁵; adhortando me vestris epistolis, ut coepiscopo meo Anatolio animi mei gratiam fraterna charitate restituum, quam illi et amabi-

Marciani admiranda religio.

Ab eius mansuetudine plurimorum salus repetenda.

Quae ipsius charitas erga Anatolium.

3 Cacciar. pag. 381 cum al. delet vero. Perperam.

4 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. i, col. 1249.

5 « Quesnell. in margine: Supple favorem vel quid simile ». Ballerin. col. 1250.

Gravissime dolet, litteras suas in synodo multas fuisse prolatas.

Anatolius enim ambitum, a novis usurpationes per S. Apostolicam reprobari omnibus declarandum.

Actium fuisse purgatum gratulatur.

Marciano se gratias egisse innuit.

Nova huius epistola pro Anatolio.

liter, ut meministis, impendi, et praebere semper opto; si tamen, ut hortatus antea sum, ab ea, quae illum gravavit¹, ambitione descisceret, et eos, qui ipsum offuscabant, in suo consortio non haberet.

Quanta huius in S. A. pervicacia.

Sed ad epistolas meas pia affectione transmissas hactenus respondere nihil voluit; et cum de persona Aetii et² Andreae, qui illi fuerat substitutus, ea secuta sint quae debeant improbari, non otiosum est, quod de his, quae maxime fuerant curanda, relicetur. Praeceptioni itaque pietatis vestrae parere volueram, et literas dare ad episcopum supradictum, si priores, quas ad illum direxi, vel effectum rerum, vel scriptis ipsis proficere aliquid probavissem. At cum nihil de ambitionis poenitudine voluerit profiteri, nihilque ad haec respondere, quae a me sunt scripta, curaverit; colloquia quidem mea ab illo suspendi, sed animum, quo illum³ corrigi et meliorem esse desidero, non mutavi. Proinde, si placet vestrae clementiae, immo, quia id vobis placere cognosco, satisfaciat canonibus, et omnium gratiam sacerdotum pacifica humilitate servaturum se esse rescribat, ambitumque culpabilem se abiecis-
Ideo S. Leo litterarum colloquia cum illo suspendit.
Anatolum quomodo in gratiam sit recepturum.
In Nicaenae synodi custodia pax vera et firma charitas.
 significet; ego me illum in eam gratiam spondeo recepturum, ut in omnibus, quae sunt Domino placitura, consortium eius amplectar: quoniam illa pax vera, illa charitas erit firma, in qua simul studebimus et catholicam fidem, et Nicaenorum canonum decreta servare.

1 Griman. codex, in quo solo reperta est haec epistola, legit *praegravavit*, vox aptissima ad significandum ingentem Anatolii ambitum. Male ergo Quesnellus Marte suo substituit *gravavit*. Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 381.

2 « Particulae *vel*, quae in cod. Grim. legitur, Marte suo Quesnell. substituit *et*, nec sine fraude, arbitror ». Cacciar. pag. 382. Quippe Aetio Andream fuisse successum patet ex ep. LXXIII pag. 109, col. 2.

Dat. septimo idus Martii Aetio, et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 9 Martii, an. 454.

EPISTOLA LXXXVII⁴.

Proterio rescribens, qui unam eandemque Ecclesiae suae fidem cum romana profitetur, huius custodiam episcopis enixe commendat, et vetusta Ecclesiarum privilegia servanda iubet.

Leo Proterio episcopo Alexandrino.

CAP. I. Laetificaverunt me litterae dilectionis tuae, quas frater et coepiscopus noster Nestorius⁵ pio apportavit officio. Oportebat enim ut ab Alexandrinae Ecclesiae praesule talia scripta ad Sedem apostolicam mitterentur, quae ostenderent, magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per beatum Marcum eius discipulum didicisse Aegyptios, quod constat creditis Romanos: quoniam praeter Dominum Iesum Christum *non est aliud nomen datum hominibus sub coelo, in quo oporteat nos⁶ salvos fieri*. Sed quia non omnium est fides, et insidiosus ille tentator nullis magis corda hominum gaudent sauciare vulneribus, quam ut incautas mentes his inficiat erroribus, qui sint evangelicae veritatis inimici; magna Sancti Spiritus eruditione nitendum est, ut diabolicis falsitatibus nequeat intelli-

Proterio litterae sibi pergratae.

Romanae et Alexandrinae Ecclesiae una fides

In nullo est salus nisi in nomine Iesu Christi.

3 « Contra cod. fidem Quesnell. *eum* mutavit in *illum* ». Cacciar. l. c.

4 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1253.

5 « Apud Bedam *Nectarius*, male ». Ballerin. loc. cit.

6 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 384 cum al. omitt. nos. Contra fidem Act. IV, 12, ubi legitur: « *Nec... aliud nomen est sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* ».

gentia christiana violari. Contra quod periculum praecipue convenit vigilare Ecclesiarum rectores, et quadam verisimilitudine colorata mendacia ab animis simplicis plebis avertere. *Angusta enim et ardua via est quae ducit ad vitam*¹. Nec tantum laqueorum in actionum observantia, quantum inter discrimina sensuum latet; dum vis sententiarum brevissima adiectione aut commutatione corrumpitur, et confessio, quae operabatur salutem, subtili nonnunquam transitu vergit in mortem. Cum autem dicat Apostolus, *Oportet haereseos esse, ut probati manifesti fiant in vobis*², ad totius Ecclesiae tendit profectum, quoties contrariorum sensuum se prodit impietas, ne quae sunt noxia, sint occulta, et aliorum laedant incolunitatem, quae revocari non poterunt ad salutem. Unde sibi imputent ruinas et obaeccationes suas, qui imprudenti pertinaciter iacere in reatu suo, quam oblatum remedium sumere, maluerunt. Quorum merito fraternitati tuae displicet obduratio, et laudabiliter eam doctrinam, quae a beatis Apostolis et Sanctis Patribus in nos manavit, amplecteris.

CAP. II. Non enim novae praedicationis est epistola in qua ad relationem sanctae memoriae Flaviani contra Eutychem de Domini nostri Iesu Christi Incarnatione respondi in nullo discedens ab eius fidei regula, quae evidenter a nostris vestrisque est defensa maioribus. Quos si Dioscorus sequi imitarique³ voluisset, in Christi corpore permaneret, habens et in beatae memoriae Athanasii opusculis unde instrueretur, et in sanctae recordationis Theophili et Cyrilli sermonibus unde damnato olim dogmati lau-

dabiliter contraireret, potius quam consortium eutychianae impietatis eligeret. Hoc igitur, frater carissime, pro sollicitudine fidei communis admoneo, ut quia inimici crucis Christi omnibus et verbis nostris insidiantur et syllabis, nullam illis vel tenuem occasionem demus, qua nestoriano nos sensui congruere mentiantur. Plebem autem et clerum, omnemque fraternitatem ita debet diligentia tua ad profectum fidei cohortari, ut nihil te novum docere demonstres, sed ea omnium insinuare pectoribus quae venerandae memoriae Patres consona praedicatione docuerunt, cum quibus nostra in omnibus concordat epistola. Hoc autem non solum tuis verbis, sed et ipsa praecedentium expositionum recitatione monstrandum est: ut plebs Dei noverit ea sibi praesenti doctrina insinuari, quae Patres et acceperunt a praecedentibus suis, et posteris tradiderunt. Unde lectis primitus praedictorum sacerdotum assertionibus, tunc demum mea quoque scripta recitentur, ut aures fidelium probent, non aliud nos, quam quod a maioribus accepimus⁴, praedicare! Et quia ad haec discernenda minus exercitatos habent sensus, ex Patrum saltem litteris discant, quam antiquum hoc malum sit, quod nunc a nobis tam in Nestorio, quam in Eutyche, qui erubuerunt Evangelium Christi secundum ipsius Domini doctrinam praedicare, damnatur⁵.

CAP. III. Per omnia igitur et in fidei regula, et in observantia disciplinae vetustatis norma servetur: et dilectio tua constantiam providi rectoris exerceat, ut prosit Alexandrinae Ecclesiae, quod improbae quorundam ambitioni, servato

¹ Matth. vii, 14, ubi Vulg. legit: « *Angusta porta et arcta...* ».

² 1 Cor. xi, 19, ubi Vulg. ait: « *Oportet et haereseos esse, ut et qui probati sunt, manifesti...* ».

³ « Ita Marte suo Quesnellus; nam codex Gri-

manus habet *et imitari* ». Cacciari l. c.

⁴ « Sic ex Ratisp. codice. Quesnell. accipimus ». Baller. col. 1255. Rectius, ut videt. n. l.

⁵ « Cod. Ratisp. *damnatumus*, delendo *prae-* a nobis ». Ballerini. l. c.

Præsertim e-
piscopis pro ca-
tholicae doctri-
nae custodia est
laborandum.

Quam facilis
illa violetur.

Qui haereseos
in bonum Eccle-
siae recipiunt.

Tantummodo
in perturbatione
ruinam vergunt.

Leonis ad Fla-
vianum epistola
fidei regulam ad-
versum cohae-
ret.

Quid enim ca-
vendum in collo-
quiis de fide.

Qua ratione et
clerus et plebs
sunt instruendi.

Nestorii et Eu-
tychii haereseos
antiquissimae.

Vides et Ec-
clesiarum disci-
plina « maiori-
bus tradita de-
ligenter custo-
dienda ».

veterum¹ privilegiorum iure, sollicitus obviavi, et metropolitani omnibus illac-sanam manere volui dignitatem, sicut ex² epistolarum mearum, quas ad sanctam synodum, vel ad christianissimum Principem, sive ad Constantinopolitanum episcopum nisi, tenore cognosces; manifesteque perspicies hoc speciale esse sollicitudinis meae, ut neque a fidei regula in Ecclesiis³ Domini devietur, neque in privilegiis aliquid cuiusquam improbitate minuat. Quae cum ita sint, teneat fraternitas tua suorum consuetudinem decessorum, et comprovinciales suos episcopos, qui Alexandrinae sedi ex⁴ antiqua constitutione subiecti sunt, congrua sibi auctoritate contineat, ut mori ecclesiastico non resultent, sed vel statutis temporibus, vel cum ratio causae alienius exegerit, ad claritatem tuam convenire⁵ non differant: et si quid, quod Ecclesiae sit utilitibus profuturum, ex communi collatione tractandum est, collecta in unum fraternitate unanimiter ordinetur. Non enim ulla caussa est quae illos ab hac obedientia debeat revocare, cum talis nobis et fide et moribus innotuerit fraternitas tua, ut tibi de auctoritate praecedentium decessorum tuorum nihil patiamur imminui, aut te impune contemni.

Dat. sexto idus Martii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 10 Martii, an. 454.

1 « Ita cod. Ratisp.; Quesn. *verorum* ». Ballerin. l. c. Recte quidem n. lectio.

2 « Perperam marte suo Quesnellus partic. *ex* mutavit in *et* ». Cacciar. pag. 285 et Baller. l. c.

3 « Cod. Grim. in *Ecclesias* ». Cacciar. l. c. Forte mendo typographico.

4 « Partic. *ex* omisa in cod. Grim. restituitur ex cod. Ratisp. ». Ballerin. l. c.

5 « Cod. Grim. *venire* ». Ballerin. l. c.

6 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1256.

7 « Male vet. edit. *Nestorianus* ». Baller. l. c., et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 391.

8 « Cod. Ratisp. *praebere* ». Ballerin. l. c.

EPISTOLA LXXXVIII⁶.

Marciano rescribens Proterii fidem summa laude prosequitur, quidve huic rescripserit immens imperatorem rogat, ut suam ad Flavianum epistolam abhaereticis corruptam in graecum sermonem accurate transferendam curet.

Leo episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Puritatem fidei christianae, quam clementia vestra praefulget, etiam his litteris, quas frater et coepiscopus meus Nestorius⁷ detulit, demonstratis, iustissimum fratri meo Proterio Alexandrinae urbis Antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere⁸ dignatur, indubitanter esset probandus⁹, etiamsi taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur¹⁰, et quam sincerus sit catholici dogmatis praedicator, ipsius professione clarescit¹¹. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector; et Deo gratias ago, quod amoto¹² eo, qui Evangelio Christi voluit contraire, et a sanctorum Patrum intelligentia dissidere¹³, talem¹⁴ prospexit Alexandrinae Ecclesiae sacerdotem, qui praecedentibus rectoribus et fide concordaret et vita. Nam cum amplexi se¹⁵ epistolam meam, quam

Marciani pura fides.

De Proterio laudes.

Quanta Leonis orga ipsum benevolentia.

9 « Al. *probatus* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Rectius ad sensum n. lectio.

10 « Al. codd. *cognoscatur* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

11 « Iidem codd. *clarescat* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

12 « Cod. Grim. *damnato* ». Ballerin. l. c. Melius quidem ad rem n. lectio. Vid. ep. x^a cap. II pag. 135, col. 2.

13 « Al. *dissentire* ». Ballerin. l. c.

14 « Duo codd. Vatt. *alterum* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

15 « Tres codd. Vatt. *amplexus esset* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

Proterium hortatur, ut comprovinciales episcopos in officio contineat.

Metropolitae auctoritas absque causa non imminuenda.

ad beatæ memoriæ Flavianum contra Eulychen impium misi, toto corde proficitur, quid aliud quam Apostolorum se ostendit esse¹ discipulum? Quoniam doctrina veritatis in lumine suo permanet, et non potest esse diversum quod unum est atque individuum².

CAP. II. Rescripsi itaque prædicto fratri, quod debui, atque in sancto studio ut perseveraret, admonui. Qui sine dubio constantior³ erit, si etiam clementiæ vestræ cohortationibus adiuvetur. Nec in aliquo eum terreat quorundam imperita dissensio, quos paucorum hæreticorum instigationibus ignorantia facit⁴ obnoxios. Quod ergo sua diligentia⁵ assequi nequeunt, opportune eorum insinuetur auditui. Et ne memoratus nova inferre, et propria videatur adstruere, venerabilium Patrum, qui eidem Ecclesiæ præfuerunt, scripta relegantur⁶, et quid beatus Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam alii⁷ Orientales magistri de Incarnatione Domini senserint, recognoscant; nec⁸ repullulantibus decipiantur erroribus qui olivæ evangelicæ sermonis sunt virtute prostrati: quoniam omnes fere hæreses, quæ diversis temporibus existerunt, dum sacramentum corporeæ nativitatis et passionis ac resurrectionis Christi non intelligunt, ab Evangelio deviarunt. Et possemus⁹ minus laborare in

hæreticis repellendis, si rudes animos ea¹⁰ non turbarent mendacia, quæ peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut patrum sensuum lineæ¹¹ Alexandrinæ plebis et cleri¹² auribus innotescant: ac si qui sunt, qui nostra scripta despiciant, illis saltem, qui nobiscum apostolicis sensibus congruunt, acquiescant. In quo opere nullum sacerdotis mei¹³ devotione gaudebo, et semper ipsius unanimitate lactabor: quia fraterna pax non nisi in una¹⁴ fidei confessione servatur.

CAP. III. Quia vero quorundam hæreticorum versuta nequitia, ad conturbandam nostrorum¹⁵ simplicitatem, epistolam meam, quam ad beatæ memoriæ Flavianum dedi, falsasse perhibetur, ut, commutatis quibusdam verbis vel syllabis¹⁶, receptorem me nestoriani erroris assereret¹⁷, obsecro venerabilem clementiam vestram, ut eandem epistolam per fratrem meum Iulianum episcopum, vel eos, quos idoneos ad hoc opus pietas vestra delegerit, in graecum sermonem iubeatis integre diligenterque translata per idoneum perlatorem¹⁸ sub vestri signaculi impressione deferri tradendam iudicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum prædictorum episcoporum prædicationibus, quibus et mea scripta¹⁹ consentiunt, faciant recitari,

Veritatis doctrina nunquam versicolor.

Leonis litteræ ad Proterum.

Cuius constantia et imperatoris cohortationibus adiuvaunda.

Fidei tradendæ optima ratio.

Fraterna pax una fidei confessione servatur.

Leonis dogmatica epistola ab hæreticis corrupta.

Ideo accuratè in graecum transferenda.

Acuta ad Alexandrinos publice recitanda.

1 « Abest vox *esse* ab edit. vet. ». Ballerin. col. 1257.

2 « Male ant. edit. *atque divinum* ». Baller. l. c. et Cacciar. pag. 392.

3 « Vat. 541 *constans* ». Cacciar. l. c. Concinnus ad context. n. l.

4 « Al. *fecit* ». Baller. l. c. Rectius ad rem videt. n. l.

5 « Ant. edit. *negligentia* ». Ballerin. l. c. Sane perperam.

6 « Al. *legantur* ». Ballerin. l. c.

7 Cacciar. l. c. *quid et alii orientales*. Vid. Ballerin. l. c.

8 « Cod. Vat. *ne* ». Cacciar. l. c. et Ballerin. col. 1258. Rectius ad context. videtur n. lectio.

9 « Al. *miss. possent*; al. *possumus*; al. *posunt* ». Ballerin. l. c. Concinnus ad sens. n. l.

10 Cacciar. l. c. cum al. *ipsa*.

11 Cacciar. l. c. cum al. *linea...* *innotescant*. Perperam, ut videtur.

12 « Tres Vatt. cod. *clericorum* ». Cacc. l. c.

13 « Duo Vatt. *nostri* ». Baller. et Cacc. ll. cc.

14 « Al. cum Cacciar. l. c. *delet in*; al. omitt. *una* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Sane recte ad context. n. l.

15 Cacciar. l. c. cum al. *aliorum*.

16 Cacciar. l. c. *litteris* vel *syllabis*; al. *verbis* et *syllabis*. Vid. et Ballerin. l. c.

17 « Al. *Nestorianæ hæresis asserant*; al. *asserent* ». Ballerin. l. c.

18 « Al. *latorem* ». Ballerin. l. c.

19 Cacciar. l. c. *quibus mea scripta*; al. *qui et meo scripto*. Vid. et Cacciar. l. c.

Eutychen et Nestorium non secus ac alios hereticos Ecclesia universalis damnavit.

ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulterius decipi non debere; et probentur apostolicae Sedis sinceri¹ esse discipuli, apud quam nec Eutyches, nec Nestorius ullum obtinent locum, quia sicut alios haereticos, ita et istos Ecclesia universalis damnavit.

Dat. sexto idus² Martii, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 10 Martii, an. 454.

EPISTOLA LXXXIX³.

Julianum de receptis Proterii litteris monens eidem suam ad Flavianum epistolam in graecum transferendam committit, ac de Paschalis die sibi rescribi instantius postulat.

Leo Iuliano episcopo.

Proterii sincera fides.

Leonis ad Flavianum litterae in Nestorii favore confortatae.

Ideo mandavit, ut per Iulianum

CAP. I. Sumptis fratris et coepiscopi nostri Proterii Alexandrini antistitis litteris indulbitanter agnovi, catholicae enim studere doctrinae, et recto corde haereicis obviare, ut merito sperare possimus, eum Ecclesiae, cui praesidet, et exemplo morum, et insinuatione fidei profuturum. Sed quia non parum ipsi laboris Eutychianorum factionibus excitatur, qui epistolam meam ad beatæ memoriae Flavianum datam, fallaci interpretatione corruptam simplicibus quibusque aut indoctis ita dicuntur ingerere, ut quaedam loca nestoriano congruere videantur errori; ut haec malignitas non possit de conturbatione fidelium gloriari, hoc fraternitati tuae laboris iniungere, ut

eamdem epistolam meam, quam in omnibus apostolicae concordare doctrinae consonantia maiorum exempla testantur, diligenti interpretatione ex latino in graecum transferre digneris, quam gloriosissimus et fidelissimus Princeps ad Alexandrinos iudices, sicut poposci, sub signaculi sui impressione transmittat, christianae plebi in Ecclesia recitandam, cum praedicationibus sanctorum virorum, qui ipsi Ecclesiae praefuerunt: quo facilius hi, qui ignoranter⁴ fluctuare dicuntur, veritate comperta, pravis persuasionibus in errorem ulterius non trahantur. Ne autem fraternitatem tuam aliquid praeteriret, qualia ad clementissimum Imperatorem, vel ad ipsum Alexandrinae urbis episcopum scripta direxerim, subdita huic epistolae exempla monstrabunt.

Et ad Alexandrinos cum PP. testimonio recitatur.

Epistolae suae ad Marcianum et Proterium exemplar subdit.

CAP. II. De futuro Paschate⁵, ut saepe iam scripsi, esto sollicitus, et clementissimo Principi meo nomine opportunus intimato, ut quid sibi rescriptum sit, faciat certiores, quoniam imminet dies, ut nosse possimus quem diem Formatius adscribere debeamus, et omnium ex hac parte suspicio evidentius possit absolvi.

De futuro Paschate Iulianum sollicite enlagent.

Data sexto idus⁶ Martii Aetio et studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 10 Martii, an. 454.

XC⁷.

Marciani religioni obsecutus promittit se Anatolio gratiam suam redditurum, si respiscat; deinde rogat, ut

¹ Pro *sinceri* Ballerin. l. c. pag. 393 legit ex codd. Vat. *sine errore*. Certe melius n. lectio. Vid. de hoc loco et Ballerin. col. 1250.

² Cacciar. l. c. cum al. *quinto Idus*. Jaffé op. c. nobis adhaeret.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1259.

⁴ « Cod. Ratisp. omittit *ignoranter* ». Ballerin. col. 1260. Rectius ad context. n. lectio.

⁵ « Cod. Grim. *Pascha* ». Cacc. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 383.

⁶ Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *septimo Idus*. Jaffé op. c. nobis consentit.

⁷ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1274.

Eutyches virus suum eo magis profundens longius ablegatur; postremo de imperatoris sollicitudine circa Paschalis diem gratias agens viros religionem praestantes eidem commendat.

Leo episcopus Marciano Augusto.

Marciani filius
Ecclesiae solaci-
um et praesidi-
um.

Ani-stole, et
respicies, gra-
tiam suam spon-
det.

Sin minus, li-
beriori utendum
constantia.

CAP. I. Quod saepissime multa iam experientia docuerunt, sanctum pietatis vestrae studium circa religionem christianam gloriosis perseverat et crescit augmentis: et haec fides elementiae vestrae non solum me, sed et¹ omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat; dum in christianissimo Principe sacerdotalementem experimur² affectum. Quem si orientalium partium sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum³ neque pax neque fides christiana patietur. Unde cum Constantinopolitanus episcopus ad omnem pietatis profectum praesenti clementiae vestrae doceatur exemplo, si fideliter vestris acquiescat hortatibus, habet⁴ in me sinceram gratiae animum: tantum ut quod verbis spondet, perficiat⁵. Si vero, quae Deo et pietati vestrae displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestrae reverentia, utar⁶ cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque annitentibus, adversum superbientem liberiore constan-

tia, quem (quod saepe dicendum est) malle⁷ pro sanctis actibus fraternae charitate complecti, gloriosissime imperator.

CAP. II. Quia vero suggestiones meas pro tranquillitate catholicae fidei libenter accipitis, significatum mihi esse fratris et coepiscopi mei Iuliani⁸ sermone cognoscite, Eutichen impium pro suis quidem meritis exulare, sed in ipso suae damnationis loco multa adversus integritatem catholicam blasphemiarum desperatus venena profundere: et quod in illo totus mundus exhorruit⁹ atque damnavit, impudentia maiore, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis existimo, ut vestra clementia ad longinquiora¹⁰ eum iubeat et secretiora transferri. Monasterio¹¹ vero eius Constantinopoli constituto, in quo habitatores Monachi evangelica apostolicaque doctrina crebrius sunt et plenius roborandi, salubriter (ut arbitror) fiet¹², si is, qui ipsi monasterio praepositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Iuliani episcopi, quem in speculis propter fidem illic esse constitui¹³, non recedat: cuius assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri.

CAP. III. Petitionem autem meam¹⁴ de festivitate paschali gaudeo ita a vestra

Curandum, ut
Eutyches virus
suum profunden-
dens longius ab-
legatur.

Huius sugges-
tionis societas
cum Iuliano sua-
denda.

1 « Tres codd. delent et ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 392.

2 « Al. exprimit ». Gallerin. l. c. Forte mel. n. lectio.

3 « Duo Vatt. nullum scandalum ». Cacciar. loc. cit.

4 « Al. legunt habebit ». Ballerin. col. 1275.

5 Cacciar. l. c. corde perficiat. Potius actu perficiat.

6 « Meriq. Vatt. cod. hunc locum sic legunt: utar cum omnibus, vobis quoque annitentibus, liberiore conscientia, quia (quod saepe dicendum) male pullulantia fraternae charitate oportet resecari ». Cacciar. l. c.

7 Cacciar. l. c. malim.

8 « Al. codd. significatum mihi fratris, quem excepistis piissime, Iuliani, etc. Baller. loc. cit.

9 Cacciar. pag. 394 cum al. horruit.

10 Cacciar. addit cum mss. loca; tres Vatt. ad tutiora loca. Vid. et Ballerin. col. 1276.

11 Cacciar. l. c. De monasterio.

12 Cacciar. l. c. id fiet; duo codd. salubriter id fiet, ut arbitror. Vid. Ballerin. l. c.

13 Cacciar. l. c. mendo typographi. constituit.

14 « Al. delent meam; al. hunc locum sic legunt: Petitionem autem de festivitate paschalis gaudii ita novi a vestra pietate susceptam ». Ballerin. l. c.

De Marciani
solicitudine in
Paschatis die
inquirendo gra-
tias agit.

pietate susceptam, ut confestim agentem¹
in rebus Alexandriam mitteretis de errore
admonendo², quem sanctae memoriae
Teophili constitutio videtur inferre. De
qua re, sicut scribere dignamini, quic-
quid ad pietatis vestrae notitiam perla-
tum fuerit, iubete me nosse, ut de ob-
servantia, quam non licet esse diversam,
quid³ potissimum sit tenendum, Eccle-
sia universalis agnoscat. Precor autem,
quod vestrae novi clementiae convenire,
ut eos maxime tueamini contra omnes
insidias, quos mihi et vestrae mansuetu-
dini propter amorem fidei placere co-
gnoscitis, ut eos Constantinopolitanus
episcopus laedendi non habeat faculta-
tem.

Imperat. cle-
mentia illi prae-
sertim, tuendi,
qui plus fidei a-
more vigent.

Data decimo septimo kalendas⁴ Maii,
Aetio et Studio viris clarissimis consu-
libus.

Dat. die 15 Aprilis, an. 454.

EPISTOLA XCI⁵.

*Anatolio tribuens intermissam cum ipso
litterarum consuetudinem eius recen-
tiora facta laudat, quidve agendum
cum clericis praescribens, qui in Eu-
tychianam haeresim corruerint, Ni-
caenorum canonum custodiam praeci-
pue commendat.*

Leo Episcopus Anatolio Episcopo.

Per Nectarium agentem in rebus.

Cap. I. Si firmo incommutabilique pro-
posito dilectio tua curam gratiae com-

Anatolio levi-
tatem carpit.

1 « Vulg. ant. addunt Nectarium » Ballerin.
et Cacciar. II. cc.

2 « 630 removendo ». Cacciar. I. c.

3 Cacciar. I. c. *quidquid*.

4 « Al. septimo; al. decimo sexto kalendas ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Jaffé op. cit. nobis consenti.

munis habuisset, nihil profecto, quod
ullam anxietatem tibi ingereret, extitis-
set. Non enim sinebat ratio ut eius cha-
ritatem spernerem, quem amore pacis,
et studio reparandae catholicae fidei inter
ipsa episcopatus rudimenta iuvissem, o-
ptans in ecclesiasticis curis talem habere
consortem, ut mihi de sanctis praecesso-
ribus⁶ tuis nec Ioannis spirituales co-
piousamque doctrinam, nec auctoritatem
Attici, nec industrian Procli, nec fidem
beati Flaviani deesse sentirem: et ita stu-
diis tuis uterer, ut nullus auderet vel
fidei catholicae resultare, vel Nicaenis
venerabilium Patrum regulis contraire.
Sed cum in⁷ iniuriam canonum, ut a-
gnoscis, illa tentata sint⁸, quae omnibus
Ecclesiis scandalum maximum genera-
rent; quid aptius ac modestius facerem,
quam ut te primum, ut ab hac intentione
recederes⁹, fraterno animo missis literis
admonerem? Ad quas cum non rescribe-
res, ipse te a colloqui mei consortio se-
parasti. Denique inde iam tacui, sed clem-
entissimo Principi custodi fidei fre-
quenti litterarum petitione suggessi, ut
pro pace Ecclesiarum, quam tibi maxime
prodesse cognoscis, haec, quae nunc a tua
dilectione facta sunt, implerentur. Cui
ineffabiles gratias ago, quod secundum
eruditionem Spiritus Sancti, cuius est vir-
tute plenissimus, sacerdotali dignatur¹⁰
studere concordiae, sciens sibi orationes
supplicantium copiosius profuturas, si fa-
muli unius Domini in nullo sint a verae
pacis unitate divisi.

Leonis erga
ipsum modera-
tio et sollicitudo.

Intermissum
litterarum col-
loquium Anato-
lio tribuendum.

Ibi suppli-
cantium fructus
uberior, ubi pa-
cis unitas custo-
ditur.

Cap. II. Quod ergo in Constantinopo-

5 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1277.

6 « Al. praecursoribus ». Ballerin. I. c.

7 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 397 omittit *in*, mendo typograph. ut videtur.

8 Cacciar. I. c. cum vulg. ant. *sunt*.

9 « Tres Vatt. cod. *discederes* ». Cacciar. pag. 298. Ad rem concinnius videt. n. I.

10 « Al. *dignetur* ». Ballerin. col. 1278.

Anatoli non-
nulla facinora
commendat.

litana Ecclesia quaedam in officiis clericorum correcta significas, ut et Actium presbiterum in gratiam tuam affectionemque revocaveris, et Andream ab archidiaconi actione submoveris, nobis placuisse rescribo: quia existimationem tuam, ut optabam, plurimum erigit atque commendat. Et merito post correctionem in oblivionem perducitur¹ quod reprehensionem obnoxium videbatur, cum haereticorum profectione, et discipulorum sanctae memoriae Flaviani iniuria gravareris; quae nunc simul ab omni offensione cum tui, ut volui, laude cessarunt, quia in ordinem suum, quae fuerant turbata, redeunt. Andream sane, qui rationabiliter archidiaconi est privatus officio, et Eufratam, qui sanctae memoriae Flaviani, ut comperi, improbus extitit accusator, si professionibus plenissime scriptis non minus eutychianam² haeresim, quam nestorianum execrabile dogma condemnant, quoniam veniam est praestanda correctis, presbiteros consecrabis: ut sibi remedium catholicae fidei sentiant profuisse, electo primitus et probato, qui archidiaconi officium possit implere, idest, quem nulla unquam praedictarum impietatum fama resperserit. Caeteri vero, quos par reatus involverat, si veniam simili professione cum satisfactione deposcunt, suis ordinibus reformantur: his tantum ad officiorum primatum admissis, quos ab omni errore liberos fuisse constiterit.

CAP. III. Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena (ut asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atque sincerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transtulisses.

¹ « Tres Vatt. cod. *deducitur* ». Cacc. l. c.

² Cacciar. l. c. *emittit haeresim*.

³ Cacciar. pag. 399 cum cod. Grim. *confessione*. Sane concinnius ad sensum n. lectio.

Quia sicut in mala suasionem delinquitur, ita et in mala consensione³ peccatur. Sed gratum mihi, frater carissime, est, quod dilectio tua id proficitur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiae communis regressum professio dilectionis tuae, et attestatio Principis christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abiciatur penitus inconcessi iuris, qui dissensionem fecerat, appetitus. Sufficiant limites quos Sanctorum Patrum providentissima decreta posuerunt, ut quieta sit suis meritis et antiquis privilegiis dignitas omnium sacerdotum. Renovetur, et maneat in te dominicae charitatis affectio, ad quam dilectionem tuam saepius cohortatus sum, cum fratre et coepiscopo nostro Iuliano, qui communem gratiam semper optavit; cuius industria et sollicitudines tuae relevabuntur, et fides catholica muniatur. Super omnia autem fraterna charitate hortor et monco, ut ea quae ad gloriam vel ad munimen pertinent sacerdotalis officii, Nicaenorum canonum universalis Ecclesiae pacem servantia decreta custodias. Sic enim inter Domini sacerdotes inviolata charitas permanebit, si paribus studiis, quae sunt a Sanctis Patribus constituta, servetur.

Data quarto kalendas Iunii⁴, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 29 Maii, an. 454.

EPISTOLA XCII⁵.

Litteras ad Anatolium transmissas Marciano innuens, quid ab illo sit maxime expectandum significat, ac de consensu

⁴ « Male cod. Barber. *Iulii* ». Ballerin. col. 1279.

⁵ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1. col. 1279.

Quod ipse in
omnibus gra-
tiae regressum
sufficit.

Super omnia
Nicaeni cano-
nes custodiendi.

Merito post cor-
rectionem obli-
viscitur quod
antea fuit re-
prehensendum.

Quasdam ratio-
nem lapsis cle-
ricis habenda.

In tantum ad of-
ficiorum prima-
tum evehendi,
qui nullo errore
unquam fuerint
irretriti.

Frustra Ana-
tolius suae au-
thoritates cul-
pam in aliorum con-
silia reiecit.

*rebus laetatus exoptat, ut etiam Ca-
rosi monachi perversitas comprimatur.*

Leo Episcopus Marciano Augusto.

CAP. I. Litterarum clementiae vestrae
multiplex gratia debita a me veneratione
suscepta est, et gratulanter agnovi, quam
piam curam christianae religionis, ut con-
suevistis, habeatis; cum inter Domini sa-
cerdotes eam vultis firmare concordiam,
quae et universali Ecclesiae, et divino apta
sit cultui. Illa enim probabilis pax et cha-
ritas vera est, quam plenissime beatus
Apostolus praedicat dicens: *Charitas de
corde puro, et conscientia bona, et fide
non ficta*¹. Obsequens itaque et libenter

Cur antea
S. Leo Anatolio
non rescripsit

assentiens sanctis vestrae pietatis horta-
tibus fratris et coepiscopi mei Anatolii
scriptis reciproco, ut debui, sermone re-
spondi, qui cessationem alloqui mei suo
silentio debuit imputare²: cum ad litte-
ras³ meas, quibus cum fraterna chari-
tate monueram, ut a reprehensibili an-
titione discederet, ulterius respondere
neglexit. Ego vero, qui apud illum tacei,
clementiae vestrae⁴ pro pace universalis
Ecclesiae quae essent profutura suggerere
pro mea cura non destiti. Nam et vestra
mansuetudo insinuationem meam⁵ tam
libenter accepit⁶, ut et⁷ semper rescri-
bere⁸ dignaretur, ei haec ageret⁹, ut
quae nunc correctae sunt, vestrae gloriae
debeantur: quod¹⁰ tales nunc misit epi-
stolas, quibus notabilem ambitus culpam

Quantum de
eius respicien-
tia fuerit solli-
citus.

allis potius quam sibi assereret depu-
tandam.

CAP. II. Agnoscat ergo, auguste venci-
bilis, praedictus antistes quanto am-
plius humiliare, quam elatione crescat,
et memor limitum paternorum salubri-
tatem canonum ad pacem universalis Ec-
clesiae conditorum ea quae debet in po-
sterum observatione custodiat, defensionem
quoque catholicae fidei indesinenter in-
vigilet, pro custodia dominici gregis dili-
gentes praetendat excubias, utatur in
omnibus devotissimo vestrae pietatis au-
xilium; et si quid usquam sub catholico
nomine hostilium fraudum latet, id pro-
dendum gloriae vestrae instanter inda-
get¹¹. Qui enim sacrilegium errorem a
longinquiorebus quoque provinciis expul-
sistis, et ad veritatis lucem contenebrata
Palaestinarum corda revocastis, quomodo
cum sub vestrae fidei radiis spirare¹² pa-
tiemini¹³? cum etiam per Aegyptum, Deo
vos in omnibus adiuvante, celerius cre-
damus omnes pravi dogmatis extinguen-
das esse reliquias. Benigne enim his con-
sulitis, quibus licentiam excrabilis erroris
aufertis.

Quid ab ipso
sit valde expe-
tendum.

Leonis fiducia
in Marciani pie-
tate.

CAP. III. Gaudeo itaque, gloriose, quae
perturbata fuerant esse composita: cum
et memoria beati Flaviani in consolatio-
nem¹⁴ discipulorum eius excolitur, cum
Andreas ab archidiaconi ministerio sub-
movetur, cum postremo a Sanctorum
Patrum iniuria temperatur, et a violandis

De rerum com-
positione gau-
det.

1 I Tim. 1, 5.

2 « Cod. Barb. et Ratisp. cum Holstein potuit
imputari ». Ballerin. I. c. Sane perperam.

3 Inviit litteras ad Anatolium datas, quas vid.
sup. num. LXVII pag. 98, col. 1.

4 Vid. epist. ad Marcianum Augustum sup.
num. LXV pag. 93, col. 1.

5 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 400
omitit iam.

6 « Holstein. accipit ». Cacciar. I. c. Rectius
ad sens. n. l.

7 « Al. delent et ». Baller. I. c.

8 « Holstenius scribere ». Cacciar. I. c. Ineptae
quidem.

9 Cacciar. I. c. agere. Forte melius.

10 Cacciar. I. c. qui. Sane mel. n. lectio.

11 « Cod. Barber. indicet; Holstenius ex in-
genio correxit indicet ». Ballerin. col. 1280. Per-
peram.

12 « Cod. Barber. sperare ». Ballerin. I. c.
Forte amanuens. mendo.

13 « Cod. Barber. patianini; Quesnell. pati-
mini ». Ballerin. I. c.

14 Cacciar. I. c. cum al. consolatione; Hol-
sten. sic hunc locum refert: cum ad memoriam
Beati Flaviani consolatio eius discipulorum
excolitur. Vid. Cacciar. I. c. Erronee, ut videtur.

canonibus abstinetur, ut regnum vestrum Christo regnante tranquillum, Christo defendente sit validum. Unde cum per omnia me elementiae vestrae parere delectet, fratris mei Anatolii charitatem toto corde suscipio. Amabilem fidumque se praebeat, et ab ea quam illi spondeo charitate, nulla se deinceps varietate dissociet, eos sibi sincera affectione coniungens, quos catholicae fidei probavimus defensores. Habet in omnibus vestrae pietatis, quod sequatur, exemplum; maxime cum benignitatis vestrae adiuvetur auxilio. Suggestiones autem fratris et coepiscopi mei Iuliani, quem pietati vestrae commendo, quaeso ut benignius, sicut facitis, audiat. Hoc etiam fratri meo Anatolio proderit, si eum, quem pro catholico dogmate illic esse volui, dignanter habeatis.

CAP. IV. Illud etiam, quod Constantinopolitanae Ecclesiae est saluberrimum, rogo, ut Carosus monachus nimis imperitus, nimisque perversus, qui, ut comperi, multorum eorda subvertit, sua venena, pietatis vestrae beneficio, ultra non exerat; ne ubi sancto mansuetudinis vestrae studio omnis pene haereticorum est conatus extinctus, ibi per vilem ac reprobum damnatae perfidiae defensorem et fidei vestrae gloria, et synodalis violeatur auctoritas.

Datum quarto kalendas Iunii, Actio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 29 Maii, an. 454.

EPISTOLA XCHII ².

Marciano gratulatus, quod eius studio de paschali die quaestio fuerit absoluta, Proterii Alexandrini literis se

¹ « Cod. Ratisp. omittit Christo ». Ballerin. col. 1281. Melius sane n. 1.

acquiescere ait: tum imperatorem precatur, ut Ecclesiae oeconomorum causas more veterum tantummodo ab Episcopis diiudicandas velit.

Leo Marciano Augusto.

CAP. I. Sollicitudinem meam, quam de paschali observantia habui, sancto clementiae vestrae studio pro mea petitione gratulor absolutam, qui diligentius in Alexandrina Ecclesia insistis inquiri, utrum recte possit octavo kalendarum maiarum secundum definitionem Theophili episcopi contra veterem observantiam futura paschalis festivitas celebrari; cum a passione Domini in omnibus nostris annalibus decimus quintus kalendarum maiarum dies legatur adscriptus. Sed cum Aegyptiis alia ratio placeat, consensus meum, ne qua discrepantia per provincias de observantia tam venerabilis festi fieret, commodavi, ut resurrectionis dominicae maximum Sacramentum nusquam die alia celebretur, et inter Domini sacerdotes nihil in tanta solemnitate sit varium; sed per universas Ecclesias Deo nostro pro vestrae pietatis prosperitate vel regno pariter supplicetur. Literas autem fratris et coepiscopi mei Proterii Alexandrinae civitatis episcopi me accepisse significo, quibus apud pietatem vestram de mea consensione respondi: non quia hoc ratio manifesta docuerit, sed quia unitatis, quam maxime custodimus, cura persuaserit.

CAP. II. Illud etiam rationabiliter huic epistolae credidi copulandum, ut de eo, quod pietatem vestram prioribus petii literis, deprecarer, ut oeconomos Constantinopolitanae Ecclesiae novo exemplo, et praecipuae pietatis vestrae temporibus, a publicis iudiciis non sinatis audiri, et

Quaestio de paschali die ob Marciani studium absoluta.

Leo in hac re Aegyptiis consensus suum commodat.

Unius causa Proterii literis acquiescit.

Ecclesiae oeconomorum rationes dumtaxat episcopus subiiciendae.

² Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1282.

Qualem Anatolius in communem gratiam receptus sese probare debeat.

Carosi perversitas commenda.

hanc quoque iniuriam sacris removeatis ordinibus; sed rationes Ecclesiae secundum traditum morem sacerdotali examine iubeatis inquiri.

Datum quarto kalendas Iunii, Actio, et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 29 Maii, an. 454.

EPISTOLA XCIV¹.

E cultus uniformitate exordiens Galliarum et Hispaniarum episcopis Paschatis diem indicit, cuius controversia exponitur.

Ad episcopos Galliarum et Hispaniarum.

Dilectissimis fratribus universis episcopis catholicis per Gallias et Hispanias constitutis Leo Romae episcopus.

Præsertim circa Paschatis diem uniformitas est curanda.

De hoc die quaestio.

Cum in omnibus divinorum praeceptorum regulis exequendis sacerdotalem observantiam oporteat esse concordem, maxime nobis² et principaliter providendum est, ne in paschalis festi die vel ignorantia, vel praesumptio³ peccatum diversitatis incurrat. Unde quia tempus sacratissimae sollemnitas ita dispositus habet limites suos, ut salutare sacramentum nunc citius, nunc tardius oporteat celebrari, non desinit apostolicae Sedis sollicitudo prospicere, ne devotio ecclesiastica aliquo turbetur incerto. Cum autem in quibusdam adscriptionibus patrum futurum proxime⁴ Pascha Domini ab

aliis in diem xv kalendarum maiarum ab aliis in diem octavum kalendarum earundem⁵ inveniretur adscriptum: tantum me diversitas ista permovit, ut clementissimo Principi Marciano curam de hac re animi mei panderem, ut praecipiente ipso ab his, qui habent huius supputationis peritiam, diligentius illic discussa ratione, quaereretur, quo⁶ die posset veneranda sollemnitas rectius celebrari.

Quo rescribente, octavo kalendas maias definitus est dies. Quia ergo studio unitatis et pacis malui Orientalium definitioni acquiescere, quam in tantae festivitatis observantia dissidere; noverit fraternitas vestra, die octavo kalendas maias ab omnibus resurrectionem dominicam⁷ celebrandam, et hoc ipsum per vos aliis esse fratribus intimandum, ut divinae pacis consortio, sicut una fide iungimur, ita una sollemnitate feriemur. Deus vos incolumis custodiat, fratres carissimi⁸.

Dat. post consulatum Opilionis, quinto kalendas Augustas.

Dat. die 28 Iulii, an. 454.

Valentiniano⁹ VIII¹⁰, et Anthemio consulibus¹¹, Pascha viii kalendas maias.

EPISTOLA XCV¹².

Gaudens Iuvenalem sedi suae fuisse restitutum, in eius lapsum adversitatem, quibus fuit percussus, causam reii-

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1283.

² « Al. id nobis ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 402 et Ballerin. I. c., qui addunt cod. Venet. delere seq. et.

³ « Cod. Venet. praesumptione ». Ballerin. I. c. Recte quidem.

⁴ « Tres codd. delent proxime ». Cacciar. et Ballerin. II. cc. Sane perperam.

⁵ Nempe 17 vel 24 April. Cacc. I. c. kalendas maias, et infra kal. eadem.

⁶ « Duo Vatt. in quo ». Cacciar. I. c.

⁷ « Cod. Vat. 1340 Dni ». Cacciar. I. c.

⁸ « Salutatio haec et addita nota consularis desunt in vet. edit.; leguntur tamen in codd. Vatic. ». Cacciar. I. c.

⁹ Haec Paschatis indictio Leonis non est, neque esse potuit, quum v. kal. Augustas anni 453, quo epist. scripsit, futuri anni consules, praesertim orientalem, scire nequiverit. V. Ballerin. col. 1284.

¹⁰ Cacciar. pag. 403 *Valentiniano III.*

¹¹ « E Vatic. 1340 abest vox Consulibus, et infra maias ». Cacciar. I. c.

¹² Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1285.

Ad hanc di-
tuentiam quida
Leone actum.

Paschalem
diem indicit.

cit: dein per Ierosolymae loca discurrens, veram Christi Incarnationem mirifico eloquio confirmat.

Leo urbis Romae episcopus Iuvenali Ierosolymitano episcopo l.

Iuvenalis in
ordem suum re-
stituitur.

Huius adver-
sitates ipsmet
imputandae.

Ephesini Con-
ciliabunt iudi-
cium per Chal-
cedonensem Sy-
nodum destru-
endum.

CAP. I. Acceptis dilectionis tuae litteris, quas ad me filii nostri¹ Andreas presbyter et Petrus diaconus denulerunt, gavisus quidem sum, quod tibi ad episcopatus tui sedem redire licuisset, sed² confluentibus in recordationem³ omnibus causis, quae te per quosdam excessus laborare fecerunt, dolui adversitatum tuarum temetipsum tibi fuisse materiam, et resistendi haereticis constantiam perdidisse: quia aestimant, non esse tibi liberum, ut eos audeas redarguere, quos tibi professus sis in suo errore placuisse. Beatae enim memoriae Flaviani condemnatio, et impiissimi Eutychis receptio, quid nisi⁴ Domini nostri Iesu Christi secundum carnem negatio fuit? Quam ipse grandi misericordia sua fecit resolvī, cum detestandum illud Ephesinae synodi iudicium ita sancti Chalcedonensis Concilii auctoritate⁵ destruxit, ut nullum depravatorum a remedio correctionis arceret. Unde quia in tempore indulgentiae resi-

scientiam magis quam pertinaciam deligisti, gaudeo⁷ te caelestem expetisse medicinam, ut fidei ab haereticis impugnatae tandem possis esse defensor. Quavis enim nulli sacerdotum liceat nescire, quod praedicat⁸, inexcusabilior tamen est omnibus imperitis⁹ quilibet Ierosolymis habitans christianus¹⁰, qui ad cognoscendam virtutem¹¹ Evangelii, non solum paginarum eloquiis, sed ipsorum locorum testimoniis¹² eruditur¹³. Et quod alibi non licet non credi, ibi non potest non videri. Quid laborat intellectus, ubi est magister aspectus? Et cur lecta vel audita sunt dubia, ubi se et visui et tactui tota humanae salutis ingerunt sacramenta? Quasi ad singulos quosque cunctantes Dominus adhuc voce corporea utatur¹⁴, et dicat: *Quid turbati estis, et quare cogitationes ascendunt¹⁵ in corda vestra?* Videle manus meas et pedes meos, quia ipse ego sum. *Palpate et videte, quia spiritus ossa et carnem non habet, sicut me videtis habere¹⁶.*

Inter Eutychianos ille magis inexcusandus qui Hierosolymis degit.

Siquidem illic videtur quod a-
libi creditur.

Hierosolyma per mysterium loca vel oculis catholicam fidem obicit.

CAP. II. Utere igitur, frater carissime, invictissimis catholicae fidei documentis, et Evangelistarum praedicationem sanctorum locorum, in quibus degis, testificatione defende. Apud te est Bethleem,

1 « In graeca versione *Dilecto fratri Iuvenali Leo archiepiscopus Romae* ». Baller. col. 1286.
2 « Al. codd. *mei* ». Ballerin. l. c.
3 Al. *sed et* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* p. II, pag. 403.
4 « Cod. Taurin. in *retardationem* ». Cacc. l. c. Antiq. versio *εις την αναμνησιν εμην* in *recordationem* meam nostrae lectioni favet.
5 « Duo codd. Vatt. *quid nisi carnis Domini nostri Iesu Christi negatio fuit* ». Cacciar. pag. 404 et Ballerin. l. c.
6 « Al. *sancta... auctoritas* ». Ballerin. col. 1287 et Cacciar. l. c. Forte aptius ad contextum; siquidem non ipse resolvit, sed *ipse fecit resolvī*.
7 Cacciar. l. c. *ita gaudeo*. Recte n. lectio.
8 « Al. cod. *praedicet*: in vet. edit. hic additur *quoniam qui ignorat, ignorabitur* ». Ballerin. loc. cit.
9 « Cod. Taur. *tamen est omnibus imperitis imperitor* ». Cacciar. l. c. Melius videt. n. l.
10 « Cod. Regin. cum al. *Ierosolymitanus au-*

listes ». Ballerin. col. 1288. Antiq. vers. *οις δαποτε ταυτων χριστιανος, και ιεροσολιμα κατοικων* n. lectioni adhaeret.
11 « Al. *veritatem* ». Ballerin. l. c. Antiq. vers. habet *δυναμιν* virtutem.
12 « Cod. Vat. 5845 *testimonio* ». Ballerin. l. c. Iuxta antiq. vers., quae leg. *μαρτυrias*.
13 « Cod. Ratisp. *docetur* ». Ballerin. l. c.
14 « Barb. cum trib. vatt. *vel specie vel voce utatur*; al. *corpore utatur* ». Cacciar. pag. 405. Ballerin. l. c. Quid sibi volunt illa *vel specie, vel voce*, quae veram humanitatem reticent, et fictionem tantum videntur innuere? Num hic locus fuit ab Eutichianista corruptus?
15 « Vat. cod. *ascendant*; et mox *contestate pro palpate* ». Ballerin. l. c. Sane contra Vulg. textum.
16 Luc. xxiv. 38, ubi Vulg. legit. « *Quid turbati estis, et cogitationes... Videle manus meas, et pedes, quia ego sum. Palpate, et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet* »....

in qua salutaris davidicae virginis partus illuxit, quem involutum pannis inter angustias *diversorii* praesepe suscepit. Apud te est declarata ab Angelis, adorata a Magis, et per multorum infantum mortes ab Herode quaesita Salvatoris infantia. Apud te est, ubi pueritia eius adolevit, ubi adolescentia maturavit, et per incrementa corporea in virum perfectum veri hominis natura profecit non sine cibo esuritionis², non sine somno quietis, non sine fletu miserationis, nec sine pavore formidinis: unus enim atque idem est, qui et in Dei forma operatus est miracula magna virtutis, et in forma servi subiit saevitiam³ passionis. Hoc tibi ipsa crux indesinenter loquitur; hoc lapis clamat sepulcri, in quo Dominus humana conditione iacuit, et de quo divina potentia resurrexit. Et cum ad montem Oliveti locum ascensionis veneraturus accedis, nonne illa vox angelica in tuo resultat auditu, qua elevationem Domini stupentibus dicitur: *Viri Galilaei, quid statis aspicientes in coelum? Hic Iesus, qui assumptus est a vobis in coelum⁴, sic venit, quemadmodum vidistis eum euntem in coelum⁵?*

Vera Christi generatio ex eius vera cruce confirmatur.

CAP. III. Veram igitur Christi generationem crux vera confirmat, quoniam ipse in nostra carne⁶ nascitur, qui in nostra carne⁷ crucifigitur, quae, nullo interve-

niente peccato, nisi fuisset nostri generis, non potuisset esse mortalis. Ut autem repararet omnium vitam, recepit omnium causam; ac vim veteris chirographi, quod solus inter omnes non debuit, pro omnibus solvendo vacuavit: ut sicut per unius reatum omnes facti fuerant peccatores, ita per unius innocentiam omnes fierent innocentes; inde in homines manante iustitia, ubi humana est suscepta natura. Nulla enim ratione extra nostri⁸ est corporis veritatem, de quo Evangelista praedicationem inchoans dicit: *Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham⁹*: beati Pauli apostoli consonante doctrina, cum dicit: *Quorum patres, et ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula¹⁰*. Itemque ad Timotheum: *Memento, inquit, Iesum Christum resurrexisse a mortuis, ex semine David¹¹*.

Ut per unius reatum omnes peccatores, ita per unius innocentiam omnes iustificentur.

CAP. IV. Haec autem veritas quantis et novi et veteris Testamenti auctoritatibus declaretur, pro antiquitate sacerdotii¹² tui evidenter agnoscis, cum fides Patrum et scripta mea ad sanctae memoriae Flaviani data, quorum mentionem ipse fecisti, adiecta universalis synodi confirmatione, sufficiant. Unde¹³ prospicere oportet dilectionem tuam, ut¹⁴ contra redemptionis ac spei nostrae ineffabile sacra-

Vera Christi incarnatio pluribus argumentis ostensa unicuique credenda.

1 « Al. add. *per omnia* ». Ballerin. l. c.

2 « Cod. Vind. et *esuritione* ». Ballerin. l. c. Sane perperam, ad orationis contextum.

3 « Al. Ratisp. *sententiam* ». Ballerin. l. c. Melius quidem n. lectio.

4 « Al. *desunt in caelum* ». Ballerin. col. 1291 et Cacciar. pag. 406. Certe contra Vulg. textum. 5 Act. I, 11.

6 « Vat. Reg. *natura* ». Ballerin. l. c.

7 « Quidam codd. desunt hic vocem *carne* ». Ballerin. l. c. Sane perperam. Et re quidem vera antiqu. vers. leg. ἐν τῇ σαρκὶ ἐν τῷ κτήρει στυγρούμενος.

8 « Al. *humani* ». Ballerin. l. c.

9 Matth. I, 1. Vet. vulg. et quidam codd. hic addunt: *et qui Samaritanæ mulieri protesta-*

tur, quoniam satus ex Iudæis est ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Cod. Vat. Reg. legit, *et qui de se Samaritanæ...* Quae sane verba caeteris minus connexa antiqu. versio non habet.

10 Rom. IX, 5.

11 II Tim. II, 8. « Heic vet. edit. addunt: *secundum carnem* ». Ballerin. col. 1292. Cacciar. pag. 407. Sane contra text. cit., ubi legitur: « *Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum* ».

12 Antiquitas sacerdotii Iuvenalis episcopat. respicit, ad quem evectus fuerat circa ann. 424. V. Ballerin. l. c.

13 « Cod. Ratisp. *unde et* ». Ballerin. l. c.

14 « Cod. Vind. *ne... ullus* ». Ballerin. l. c.

In Christi corpore et commortui et conresuscitati sumus.

Non secus anathemata percellitur qui Deitatem assertit passibilis, ac qui humanae naturae negat veritatem.

Dat. pridie nonas Septembris, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 4 Septembris, an. 454.

EPISTOLA XCVI¹.

Juliani litteras sibi acceptissimas ostendens, de errantium resipiscentia ob Dioscori interitum, et piissimi Marciani praesidium meliora sperat; nec non de Alexandrinae Ecclesiae profectu, si quid Iuliano innotescat, cognoscere cupit.

Leo Iuliano episcopo.

Litteras dilectionis tuae per filium^{*} Gerontium me accepisse rescribo, mihi-

1 « Vat. 5845 contra redemptionem, hoc spei nostrae ineffabile sacramentum ». Cacciar. l. c.

2 Cacciar. pag. 408 cum al. et est.

3 « Praecedentia sic Vat. Reg. insigni varietate: Sed si qui sunt, qui adhuc dissentiant, a consentientibus instruantur, quia inter tot et evangelica et apostolica praeconia caligantes nec sperni convenit, nec timeri: quia nec pietas, etc. Ballerin. col. 1293. Antiq. vers. n. lectioni adhaeret.

4 « Al. suscipit ». Ballerin. l. c.

que fuisse pergratum, quia non omiseris opportunitatem familiaris alloqui, quod omni occasione inter nos convenit frequentari: ut de his, quae ad curam nostram pro Ecclesiae statu pertinent, nihil incognitum, nihil habeamus incertum. In hac autem sollicitudine constitutis nunquam desunt divina praesidia, quae hypocritarum simulationes nihil posse permittunt, occultamque eorum nequitiā manifesta destructione confundunt. Quamvis enim iampridem omnia haeticorum machinamenta contrafacta sint, et universas eius vires dextera veritatis abstulerit; nunc tamen intereunte, ut scripsistis, Dioscoro, in profundiora ceciderunt; et perfidiae incentore sublato, instabiles quaedam et insipientes animae habent quod paveant, non habent quod sequantur. Unde, auxiliante misericordia Dei, facilis est errantium speranda correctio, et efficacior erit praedicatio Evangelii, extincto defensore mendacii: cooperante ad hoc remedium christianissimi Principis pietate, cuius devotio pro omnibus catholicae fidei provectibus sanctas semper pretendit excubias. Et ideo fraternitatem tuam hortor et moneo, ut dignatione et charitate regia sapienter utaris, et de omnibus quae profutura credideris, opportunas suggestiones non moreris offerre: quia multis experimentis probavimus, eam esse gloriosissimi Augusti fidem,

5 Vat. 5845 aut nostrae susceptionem naturae ». Cacciar. l. c.

6 « Antiq. edit. et plura mss. addunt: Particulam dominicae Crucis cum eulogiis dilectionis tuae veneratione accipi: quae tamen ab antiquis eodd. absunt ». Baller. col. 1294 et Cacciar. ll. cc. Etiam in antiq. vers. desiderantur.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1295.

8 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 408, ex cod. Grim. filium nostrum; quam vocem, inquit idem Cacciar., Quesnellus ex ingenio suppressit.

De Alexan-
drinae Eccle-
siae profectu in-
strum desiderat.

ut tunc maxime se arbitretur regno suo consulere, cum praecipue studuerit pro integritate Ecclesiae laborare. Si quid sane de Alexandrinae plebis provecibus cognoveris, scire nos facito: ut sicut de Orientalium populorum pace laetamur, ita de provecibus etiam huius populi gaudeamus.

Dat. octavo idus Decembris, Aetio et Studio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 6 Decembris, an. 454.

EPISTOLA XC VII¹.

Iuliani litteras sibi per Gerontium fuisse traditas rescribens, de Ioannis apud Aegyptios profectu ut primum scire desiderat; Maximi vero causam Iuliani curis commendans de huius exitu sese valde sollicitum ostendit.

Leo Iuliano episcopo Coensi.

Iuliani in lit-
teris mittendis
diligentia.

Carosi in fide
resipiscantia, e-
iusque obstina-
tia simulat con-
tra Anatolium.

Quid Ioannes
apud Aegyptios
profecerit, ut
primum Leonem
referendum.

CAP. I. Per filium meum Gerontium litteras tuae fraternitatis accepi, quibus devotione consueta, quae ad curam nostram pro causa fidei merito aestimas pertinere, significas; Carosum scilicet in fidei confessione correctum, sed ita contra fratrem Anatolium in similitudine nescio qua permanere, ut propter ipsius discordiam etiam nunc a communione desciscat: Ioannem vero spectabilem virum, et in fidei sinceritate laudabilem ad Aegyptum causa fidei fuisse directum, qui quantum paci emendationique profuerit, cum primum redierit, scire me facias; quod te etiam sine meo monitu facturum esse non dubito,

CAP. II. De Antiocheni autem episcopi

¹ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1296.

² Ballerin. col. 1297 III Idus legendum suspi- cantur. Jaffé tamen op. cit. nobiscum cohaeret.

statu multo animi dolore contristor, si, quod absit, vera adversus eum ab accu- satoribus proferentur. Sed praeter sacer- dotalem diligentiam, quam curam utili- tatis habituram esse non ambigo, maxima mihi de iustitia et benevolentia gloriosissi- mi Principis fiducia datur, qua certus sum, in quantum potest fieri, providen- dum, ne in ullam partem possit valere fallacia. Sed ad quem finem haec causa pervenerit, cum opportunum fuerit, di- gnaberis indicare.

Ne contra
Maximum An-
tiochenum epi-
scopum quaeris
possit fallacia,
diligenter cu-
randum.

Huius causae
exitus oportune
inducamus.

Dat. quinto idus² Martii, Valentiniano Augusto octies consule.

Dat. die 11 Martii, an. 455.

EPISTOLA XC VIII³.

Marciani fide laudata, ei gratias refert maximas, quod circa diem Paschalis ipsum commonuerit, iterumque suum in hac re consensum aperit: demum Carosum et Dorotheum e suis monasteriis per imperatorem fuisse ablegatos ap- probat.

Leo Marciano Augusto.

CAP. I. Quanta sit in vestra clementia dilectio Dei, cui serviendo regnatis, et regnando servitis, ipsa dignatio religio- sissimi sermonis ostendit, et in hunc me affectum totius cordis inflammat, ut pro incolumitate gloriae vestrae vota offerre, et supplicare non desinam; quia multum et sanctae Ecclesiae et Romanae reipublicae divinitus vestra salute consulitur. Eandem igitur occasione, qua pietatis vestrae apices veneranter accepi, debita salu- tationis obsequia exsolvo, et insufficientes⁴ agi.

Marciani ra-
ligione inflan-
matus Denique
pro ipso prece-
tor assidue.

Quod Marcia-
nus de paschali
die ipsum mon-
uerit, gratias
agat.

³ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1297.

⁴ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 409 cum cod. Grim. insufficienter.

In hunc diem
datum occiden-
tibus indicium
Leo censuit.

Carove et Do-
rotheus et sui
monasteriis ab-
legati.

gratias ago, quod de sacratissima die Paschae sacerdotali me sollicitudine pietas vestra communivit¹; licet dudum in hac observantiae regula me acquiescere sim professus², et eundem diem venerabilis festi omnibus Occidentalium partium sacerdotibus intimasse³, quem Alexandrini episcopi declaravit instructio, idest, ut anno praesenti octavo kalendas Maii Pascha celebretur, omissis omnibus scrupulis, studio⁴ unitatis et pacis.

Cap. II. De Caroso vero et Dorotheo, qui haeretica pravitate in multorum perniciem damnatos tuebantur errores, gaudeo pietatem vestram, sicut mihi venerator vester frater meus Iulianus episcopus indicavit, saluberrime praecepisse, ut, ablati a monasteriis suis, apud eos degere iuberentur, quibus nocere non possent⁵: quod, ut spero, multis remedio erit, quos a perversis doctoribus liberatis, crescentibus per omnia gloriae vestrae meritis in amore⁶ fidei christianae, ob quam iustus et misericors Deus tribuit, ut vobis sicut divina sunt cara, ita sint mundana subiecta.

Dat. tertio idus Martii⁷, Valentiniano Augusto octies consule⁸.

Dat. die 13 Martii, an. 455.

EPISTOLA XCIX⁹.

Ne lenitatis segnitie haeresum reliquiae revalescant, Anatolium hortatur, ut qua pollet charitate eas destruat.

1 Forte ex mendo typograph. hic punctum in edit. Ballerin. apponitur, quum sensus aliud exigere videatur.

2 Forte legend. *intimasset*.

3 Vid. sup. epist. xciii ad eumd. Marcianum pag. 139, col. 1.

4 Cacciar. l. c. cum Grim. cod. *propter studium*.

5 « Cod. Ratisp. *possint* ». Ballerin. col. 1298.

6 « Cod. Ratisp. *in amorem* ». Ballerin. l. c.

7 Cacciar. pag. 410 cum Grim. cod. *tertio idus augusti*, idest *die 11 augusti*, quam lectio-

Leo Anatolio Episcopo.

Curae esse dilectioni tuae charitatis officia libenter accipio, et ut his crebrius utaris exhortor: quoniam ad totius Ecclesiae pertinet utilitatem, cum quae aguntur agnoscimus¹⁰. In qua autem sollicitudine dilectionem tuam vigilare conveniat, indubitanter intelligis: quia aliquantas apud vos pravorum hominum resedissee reliquias recognoscis, quibus comprimendis, vel potius, quantum Dominus auxiliatur, abolendis cupimus te instanter incumbere; ne, quod absit, sub aliqua¹¹ segnitie lenitatis, quae tardius fuerint destructa, revalescant.

Datum tertio idus Martii, Valentiniano Augusto VIII consule¹².

Dat. die 13 Martii, an. 455.

EPISTOLA C¹³.

Iuliani erga fidem sollicitudine commendata, ipsum rogat, ut Alexandrini populi ausibus constanter obsistat.

Leo Papa Iuliano Episcopo.

Gratias Deo, quod in omnibus, quae ad Ecclesiae statum et ad fidei pertinet sacramentum, in nullo dilectionis tuae industria me fefellit, quam intelligo vigilanter prospicere, ne quid adversum evangelicam apostolicamque doctrinam haeticorum insidiae valeant obtinere. Siquidem, ut indicare dignaris, ea quae Eutychianistae post obitum venerabilis

Anatolium ad
charitatis officia
magis incendit.

Quanta eius
sollicitudine reli-
quiae haere-
sum sint abo-
lenda.

Iuliani pro fide
sollicitudo.

Ipsius studio
Eutychiani, co-
natus post Mar-

nem ope Ratispon. codic. emendarunt Ballerin.

8 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1298.

9 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 411 *cognoscimus*.

10 « Cod. Ratisp. *qui* ». Ballerin. l. c.

11 « Male Quesn. contra Fid. codd. *sub alia* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

12 « Cod. Grim. V. G. *Consule pro VIII Consule* ». Cacciar. l. c.

13 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1299.

memoriae principis Marciani excitare moliti sunt, efficacia tua et eorum, quos tecum Dei Spiritus incitavit, agente causam suam ipsa veritate, destructa sunt: quia vere et fraternitati tuae, et omnibus fidelibus Christi, maximeque glorioso et catholico, ut probamus, Augusto nihil est ad aeternam beatitudinem fructuosius, quam ut ea quae ab ipso spei nostrae auctore fundata sunt, nulla perversorum hominum improbitate violentur, sed ad perpetuam Ecclesiae tranquillitatem secura pace permaneant. Quod ergo, adiuvante Domino, pie utiliterque curatum est, perseveranti opere muniatur. Nam quidam ad nos rumores de Alexandrini populi ausibus deferuntur, quos ideo plenius indicare non possumus, quia necdum ex integro quae dicuntur gesta cognovimus. Sed hoc vobis pro universali Ecclesia laborandum est, ut si vera sunt, quae acta dicuntur, sanctae Chalcedonensi Synodo praeiudicare non possint; ut quae instrumete Spiritu Sancto ad totius mundi salutem definita sunt, inviolata permaneant.

Nō ad aeternam vitam fructuosius, quam Mō fidem tuam.

Alexandrinī populi ausibus curae resistendū.

memoriae principis Marciani excitare moliti sunt, efficacia tua et eorum, quos tecum Dei Spiritus incitavit, agente causam suam ipsa veritate, destructa sunt: quia vere et fraternitati tuae, et omnibus fidelibus Christi, maximeque glorioso et catholico, ut probamus, Augusto nihil est ad aeternam beatitudinem fructuosius, quam ut ea quae ab ipso spei nostrae auctore fundata sunt, nulla perversorum hominum improbitate violentur, sed ad perpetuam Ecclesiae tranquillitatem secura pace permaneant. Quod ergo, adiuvante Domino, pie utiliterque curatum est, perseveranti opere muniatur. Nam quidam ad nos rumores de Alexandrini populi ausibus deferuntur, quos ideo plenius indicare non possumus, quia necdum ex integro quae dicuntur gesta cognovimus. Sed hoc vobis pro universali Ecclesia laborandum est, ut si vera sunt, quae acta dicuntur, sanctae Chalcedonensi Synodo praeiudicare non possint; ut quae instrumete Spiritu Sancto ad totius mundi salutem definita sunt, inviolata permaneant.

Data kalen. Iunii, Constantino et Rufino consulibus.

Dat. die 1 Iunii, an. 457.

EPISTOLA CI^a.

Leonem Augustum rogat, ut perturbatae Alexandrinorum Ecclesiae succur-

rat, et Chalcedonensi synodo firmiter relenta, illi catholicis episcopus praeficiatur.

Leo Romae episcopus Leoni
semper Augusto.

CAP. I. Officiis, quae ad gratulationem imperii vestri pertinent, persolutis, etiam hanc paginam necessariae supplicationis adieci, qua catholicae fidei divinitus praeparatum favoris² vestri posco praesidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata fratris et coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis christiana religio sentiat se impeti³ atque violari, nisi in universum⁴ fidei vestrae devotione prospiciatur⁵, et memoratae Ecclesiae, quae antea catholicis fuit clara rectoribus, reddatur⁶ christiana libertas; et cessantibus⁷ haereticorum impugnationibus, evangelica doctrina, quae illic ante Dioscorum viguit, unita cum totius Ecclesiae pace reparetur. Quod opus virtutibus vestris, gloriaeque conveniens, celerem et Deo placitum habebit effectum, si apud sanctam⁸ Chalcedonensem synodum de Domini Christi⁹ incarnatione firmata nulla permiseritis retractatione pulsari: quia in illo Concilio per Spiritum Sanctum congregato, tam plenae atque perfectae definitionibus cuncta firmata sunt, ut nihil ei regulae, quae ex divina inspiratione prolata est, aut¹⁰ addi possit aut minui, gloriosissime imperator.

Imperatoris praesidium pro Alexandrina Ecclesia invocat.

Chalcedonensis synodi decreta firmiter retinenda.

CAP. II. Hoc autem¹¹ etiam apud cle-

1 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1360.

2 « Al. *Codd. laboris* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 413. Mendo quidem amanuens.

3 « Al. *impediri* ». Ballerin. l. c. Perperam.

4 « Al. *in universa vel universali* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

5 « Cod. Vercell. *prospicitur* ». Ballerin. l. c.

6 « Cod. Ratisp. *redditur* ». Ballerin. l. c.

7 « Al. *ut cessantibus* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc. Rectius ut videtur, n. lectio.

8 Cacciar. l. c. cum trib. Vat. *codd. si sanctam Chalcedonensem synodum... firmatam* ». Minus bene, inquit Ballerin. col. 1304.

9 Cacciar. l. c. « *Domini nostri Iesu Christi* ».

10 « Cacciar. l. c. *delet aut. Vet. aliq. codd. delet gloriosissime imperator* ».

11 « Cod. Ratisp. *delet autem* ». Ballerin. l. c. Perperam.

Unius statuta per ipsam Augustinum alias de-
fensa.

Instat, ut Alex-
andrinae Ec-
clesiae reparan-
dae catholicis
antistes praefi-
ciatur.

mentiae vestrae scitiam non ambigi-
mus esse perspicuum: siquidem, ut mul-
torum ante relatione comperimus¹, mo-
litiones haereticorum, quae contra praed-
ictae synodi auctoritatem conabantur
assurgere, nihil ex hoc permiseritis au-
dere. Unde quod negandum illis sponte
vidistis, gloriosum vobis est universali
Ecclesiae, me supplicante, concedere, et
incommutabiliter perpetueque praestare,
ut quae secundum Evangelium Christi et
praedicationis apostolicae² veritatem om-
nibus retro saeculis, una fide, unaque
intelligentia roborata sunt, nulla ulterius
possint actione³ convelli. Prout ergo mi-
sericordia Dei, consilio Spiritus sui men-
tem vestrae pietatis instruxerit, sanctae
primitus Alexandrinae Ecclesiae pacis re-
paratione consulite, et per catholicos sa-
cerdotes talem provideri iubete Pontifi-
cem, in quo et in actum⁴ probitate, et
in fidei professione⁵ nihil possit repre-
hensibile reperiri: ut omnibus rite com-
positis, eadem ubique servetur praedica-
tio veritatis.

Data quinto idus⁶ Iulii, Constantino et
Rufo viris clarissimis consulibus.

Dat. die 11 Iulii, an. 457.

EPISTOLA CII⁷.

*Anatolii curas pro Alexandrina Ecclesia
commendans, litteras suas Leoni Au-
gusto missas immit, rogatque, ut Ana-*

1 « Cod. Batisp. cognovimus; Vercell. com-
peri ». Ballerin. l. c.

2 « Al. evangelicae; Cod. Grim. evangelicae
apostolicae ». Ballerin. col. 1302 et Cacciar. pag.
414.

3 « Nonnull. codd. accusatione ». Ballerin. et
Cacciar. ll. cc. Forte melius n. l.

4 Cacciar. l. c. in actus. Rectius quidem n. l.

5 « Quesnell. perfectione ». Ballerin. l. c.

*tolius ipse, a quo frequentiores litteras
expectat, vehementius pro Chalcedo-
nensis synodi firmitate apud eum
instet.*

Leo Anatolio episcopo.

CAP. I. Satis claret fraternitatis tuae
sermone, quem sumpsimus, quam piam
et probabilem curam dolori Ecclesiarum
omnium nuper impenderis, manifestando
nobis quae apud Alexandriam in chris-
tianae religionis opprobrium gesta di-
dicisti, ut gloriosus et clementissimus
imperator de prospiciendis remediis e-
tiam meis precibus posceretur. Cuius qui-
dem tam laudabilis fides et tam prompta
devotio est, ut quae paci ecclesiasticae
congruebant, sine intercessione cuius-
quam, sicut ipse indicas, sponte praesti-
terit, omnes haereticorum insidias repel-
lendo; qui opportunitatem se invenisse
temporis aestimabant, quo sanctae synodi
Chalcedonensis decreta cassarent.

Anatoli cura
pro Alexandria
Ecclesia.

Leo Augustus
Chalcedonensis
synodi vindica-
tor.

CAP. II. Sed gratias Deo, qui post ex-
cessum sanctae ac venerandae memoriae
Marciani, talem Principem omnium ele-
ctione prospexit, ut in eius virtutibus et
Romana respublica, et religio christiana
gauderet. Secutus ergo tuae dilectionis
hortatum, in quantum debui, glorioso
Principi supplicavi⁸, ne in perversionem
Alexandrinae Ecclesiae aliquid ulterius
sibi possit haeretica audacia vindicare;
sed nefariis ausibus salubri fine praefixo,
et libertati ecclesiasticae consuleretur et

Alia eius re-
ligio.

Illius praesi-
dium pro Ec-
clesiastica pace
dudum a Leone
invocatum.

6 « Al. sexto; al. V Idus Iunii. Tillemontius
not. 68 in Leonem mensem Iulium praefarendum
censuit, cui quidem sententiae probiores codd.
favent, et ipse Jaffé op. c. Vid. Cacciar. et Bal-
lerin. ll. cc.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1,
col. 1302.

8 Vid. Epist. praeced. cl.

Anatolia apud
ipsum vehementius
instandum.

Divinitus statu-
ta nulla vari-
etate corrumpenda.

Ab Anatol. fre-
quentius expectat.

paci. Superest, ut etiam¹ fraternitas tua ex opportunitate praesentiae fidelissimi imperatoris animum studeat enixius deprecari de statutis sanctae synodi Chalcedonensis sine ulla retractatione servandis; cum ea, quae, Deo aspirante, decreta sunt, nulla se patiantur varietate corrumpi. In quem autem profectum² huius pietatis cura procedat, frequentibus tuae dilectionis litteris me debetis instruere, ut de sanctis clementissimi Principis studiis pariter in Domino gloriermur.

Datum quinto idus Iulii, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 11 Iulii, an. 457.

EPISTOLA CIII³.

De Iuliani et Aetii silentio conquestus eos hortatur, ut imperatorem ad Alexandrinae Ecclesiae pacem vindicandam vehementius urgeant.

Leo Iuliano episcopo, et Aetio⁴ praesbytero.

A priori.

De Iuliani
et Aetii silentio
conqueritur.

CAP. I. Quamvis dudum litteras tuae dilectionis acceperim, miror tamen eam rescribendi opportunitatem, qua frater Anatolius necessarie usus est, silentio praeteriisse: cum pro ratione temporis atque causarum crebriora oporteat esse colloquia. Ego sane praedicti fratris litteris de his plenius, quae apud Alexandriam haeretica temeritas gessit, edoctus, ad clementissimum Principem scripsi⁵, et pro statu Ecclesiae, sicut erat neces-

Litterae ad
Imperatoris mis-
sae pro Alexan-
drina Ecclesia.

sarium, supplicavi, ut rebus nimium perturbatis studium suae pietatis impendat. Unde sicut fratrem et coepiscopum nostrum Anatolium cohortatus sum⁶, ita etiam dilectionem tuam admonere non desino, ut clementissimi Principis fidem quantis opportunum fuerit precibus ambiatis, quem pro religionis catholicae munimento sponte iam quaedam praestitisse cognovimus; ut non difficilis apud eum sit actio, cuius voluntaria sollicitudine praevenimur.

Utrosque hor-
tatur, ut Augu-
stum omni pre-
ce stimulent.

CAP. II. Quod ergo in causa fidei principale est, incessabilibus suggestionibus obtineo, ut sanctae synodi Chalcedonensis statuta nullis haeticorum pulsantur insidiis, neque liceat quicquam de illa⁷ definitione convelli, quam ex inspiratione divina non dubium est per omnia evangelicis, atque apostolicis consonare doctrinis. Tum illud omni assiduitate depose, ut Alexandrinae Ecclesiae status in antiquae fidei libertatem, refutata atque depulsa haeticorum obcaecatione, revocetur, per catholicorum scilicet sacerdotum providentiam, ut in locum sanctae memoriae Proterii probatissimus, et de cuius fide nequeat dubitari, constituatur antistes; cui cum securitate concordiae communio Sedis Apostolicae praebeatur. Satis enim erit religioso Principi gloriosum, si dispositionibus ipsius non solum tota Respublica, sed etiam Dei Ecclesia sit quiescens.

Quo Chalcedo-
nensis synodus
inviolata maneat.

Et Alexandri-
nae Eccles. probatissimus
antistes prae-
ficiatur.

Datum quinto idus Iulii, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 11 Iulii, an. 457.

¹ « Vocem etiam contra fidem codd. Quesnell. expunxit. » Vid. Baller col. 1303 et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 415. Sane perperam.

² « Male Quesnell. contra fidem codd. *profectum* mutavit in *profectum* » Baller. et Cacciar. II. c.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1304.

⁴ « Cod. Ratisp. omittit et Aetio, nec non a

pari ». Ballerin. I. c. Et forte recte. Hic enim nonnulla leguntur, quae Aetio nullo pacto convenire possunt. Vid. Ballerin. I. c.

⁵ Innuitur praeced. epistola CI ad Leonem Augustinum pag. 146.

⁶ Vid. praeced. epistolam CII ad Anatolium.

⁷ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 415 cum cod. Grim. ex illa.

EPISTOLA CIV¹.

Leoni Augusto de singulari in Ecclesiam providentia gratias agit, eiusque religionem contra haeticam pravitatem enixius impellit.

Leo episcopus Romae

Leoni semper Augusto.

Licet proxime ad clementiam vestram gemina scripta² direxerim, quorum unum debitum salutationis impleret, aliud³ pro statu Ecclesiae supplicaret, tamen⁴ occasione, quae, Deo providente, se praebuit, iterari utramque convenit, gloriosissime imperator. Secundum illam ergo fiduciam, quam ex Dei inspiratione universali Ecclesiae praestitistis, ante cuiusquam preces constituendo quod maxime ab omnibus fuerat expetendum, non desinimus gratias agere, et providentiam Dei in fidei vestrae fervore benedicere, qui sancto et catholico spiritu, sicut fratris et coepiscopi mei Anatolii sermone cognovi, ita haeticorum impudentiae resististis, ut profiteremini, in⁵ totius mundi pacem Chalcedonensis synodi vos esse custodes⁶. Quod cum ex vestrae fidei sententia saluberrime definitum sit; quanto studiosius universali Ecclesiae est conferendum, ut tranquillitas fidei christianae etiam vestro prosit imperio, nec improbitas haetica in aliquo de suo molimine gloriatur? Cuius pertinax et insidiosa contentio illico conquiescit⁷, si imperiali potestate frenetur.

1 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1405.

2 Ex his unum dedimus sup. ep. et pag. 146, col. 1, alterum desideratur.

3 « Cod. Ratisp. et aliud » Ballerin. l. c.

4 « Cod. Ratisp. *etiam huc timen* ». Ballerin. col. 1306. Forte melius.

5 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 420 cum cod. Grim. *ad*.

Data kalendi Septembris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an. 457.

EPISTOLA CV¹.

Dolens, quod Basilii ordinatio sibi de more non fuisset enunciata, hunc hortatur, ut Eutychianorum perversitati obsistat, qui, Proterio episcopo interfecto, Chalcedonensem synodum destruere nituntur; et omnia in episcoporum constantia posita esse asserens, Basilio hanc adhortationem caeteris episcopis manifestandam committit.

Leo Basilio episcopo Antiocheno.

CAP. I. Ordinationem quidem dilectionis tuae secundum ecclesiasticum morem tuo vel fratrum nostrorum provincialium episcoporum debueramus⁹ sermone cognoscere: sed quia non defuerunt causae, quae possent hanc diligentiam praepedire, et sanctae memoriae Marcianus Princeps suis scriptis consecrationem tuam nobis cognitam fecit, nec de tuo possumus¹⁰ merito dubitare, quem novimus: de necessitate praesenti, sicut aliquantos fratres nostros, ita etiam dilectionem tuam nostris litteris commonemus. Cognitis enim quae apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quaeque fraternitati vestrae comperta esse non dubito, pro ea sollicitudine, quam omnibus

Basilii ordinationem sibi non enunciatam quaerit.

Illo se h. statuer, ut Eutychianorum furori constanter resistat.

6 « Al. *custodem* ». Ballerin. l. c. Recte n. l.

7 « Al. *conquiescet* ». Ballerin. l. c. Rectius.

8 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1309.

9 « Cod. Ratisp. *debueram* ». Ballerin. l. c.

10 « Cod. Grim. *possimus* ». Cacciar. *Opp. Sancti Leonis* part. II, pag. 416. Sane perperam.

11 Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *tuae*.

Geminas epistolae Leoni Augusto missas commemorat.

De eius singulari studio erga Ecclesiam gratias agit.

Eandem prelatam contra haereticos vehementer sollicitat.

Ecclesiis Dei debeo, haec scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commendandam, ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis; ne in quoquam nostrum¹ communis fides aut trepida inveniatur, aut tepida: cum, propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacunque tribulatione non deserit, tam religiosum, tamque catholicum animum piissimi imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit, quam probavimus de augustae memoriae Marciano.

CAP. II. Siquidem etiam adhuc, nostra actione cessante, ita fidelissimus imperator parricidale crimen horruerit, ut nullum aditum haereticorum concesserit actioni, qui post immanitatem facinoris perpetrati hoc sibi possibile esse credebant, ut, sanctae Chalcedonensis synodi definitionibus resolutis, in alios tractatus vocaretur episcopale iudicium². Quod quia, frater carissime, abrupte inimicum est fidei christianae, et non ob aliud tanta improbitate deposcitur, nisi ut praedicatio Evangelii et dominicae incarnationis mysterium subruatur; obsecro dilectionem vestram³, ut a Chalcedonensis synodi definitionibus in nullo animos⁴ relaxetis: et quae ex divina sunt inspira-

tione composita, nulla patiamini novitate temerari. Certus enim sum, quod clementissimus imperator et vir magnificus⁵ Patricius cum omni coetu illustrium potentatum nihil in perturbationem Ecclesiae patientur haereticos obtinere, si pastores animos in nullo viderint fluctuare. Ut autem haec adhortatio ad omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum possit notitiam pervenire, diligentiae vestrae⁶ cura prospiciat⁷: quia, quod saepe dicendum est, tota religio christiana turbatur⁸, si quicquam de his, quae apud Chalcedonem sunt statuta, convellatur.

Datum kalendis⁹ Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an. 457.

EPISTOLA CVI¹⁰.

Euxitheum hortatur, ut e perfidis Eutychianorum ausibus Chalcedonensem synodum vindicet, ac praesentes litteras Illyrici episcopis communicet.

Leo Euxitheo Thessalonicensi Episcopo¹¹.

Cognitis quae apud Alexandriam Eutychianorum furore commissa sunt, quae-

Sept. ». Ballerin. col. 1312, cui sententiae subscribit et Jaffé.

10 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1311. Vel minus consideranti liquet, hanc epistolam, si exordium excipias, eandem esse ac superiorem.

11 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 417 cum Quesnello ex Grim. cod. addit et *Iuvenali Hierosolymorum*. Duos alios Episcopos Ballerinii invenerunt in eod. Ratisp., qui titulum huius epistolae sic habet: *Ad Euxitheum episcopum Thessalonicensem, et a pari ad Iuvenalem Hierosolymitanum, Petrum Corinthium et Lucam Dyrrachenum*. Verum, inquirunt Ballerinii col. 1312, cum ex ipsa epistola constet, missam eam fuisse ad Illyricos, qui nihil pertinent ad Iuvenalem Hierosolymitanum, ideo huius nomen ab inscriptione expunximus.

Beatus Ecclesiam suam in quavis tribulatione non deserit.

Leo et Augustinus, ac Marciano aequalis pietas.

Perfidus haereticus, spem post eandem Protestationem.

Obscurat, ut Chalcedon. synodus nulla novitate temeretur.

Ex episcopo Constantiae Potestatum actio dependet.

Haec adhortatio ceteris episcopis per Basilium communicanda.

Chalcedonensis synodo vel levis impetia, tota Christiana religio convellitur.

Eutychianorum furori firmiter resistendum.

1 « Pelagius n. epist. III ad Episc. Istriae, cap. 5 hoc Leonis testimonium recitans legit *nostra* ». Ballerin. col. 1310.

2 « Uterque codex Ratisp. et Griman., e quibus unis sumpta est haec epistola, habent *concilium*. Suapte ergo ingenio Quesnellus substituit *iudicium* ». Vid. Ballerin. col. 1310 et Cacciar. l. c.

3 « Apud Pelagium l. c. *tuam* ». Ballerin. l. c.

4 « Apud Pelagium l. c. *animum* ». Ballerin. loc. cit.

5 « Cod. Ratisp. *praeceptus* ». Ballerin. col. 1311. Ad consuetudinem aptius n. l.

6 « Al. *diligenter vestrae fraternitatis* ». Ballerin. l. c.

7 « Al. *perspiciat* ». Ballerin. l. c. Sane perperam.

8 « Cod. Ratisp. *convellitur* ». Ballerin. l. c.

9 « Male Vulg. ex Griman. cod. *decimo kal.*

quae¹ fraternitati vestrae² comperta esse non dubito, pro ea sollicitudine, quam omnibus Ecclesiis Dei debeo, haec scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis; ne in quodam nostrum communis fides aut trepida inveniat, aut tepida: cum propitio Domino, qui Ecclesiam suam in quacunque tribulatione non deserit, tam religiosum, tamque catholicum animum piissimi imperatoris habeamus, ut non aliud de illo credendum sit, quam probavimus de augustae memoriae Marciano. Siquidem etiam adhuc, nostra actione cessante, ita fidelissimus imperator paricidale crimen horruerit, ut nullum aditum haereticorum concesserit actioni; qui post immanitatem facinoris perpetrati, hoc sibi possibile esse credebant, ut sanctae³ Chalcedonensis Synodi definitionibus resolutis, in alios tractatus vocaretur episcopale iudicium⁴. Quod quia, frater carissime, abrupte inimicus est fidei christianae; et non ob aliud tanta improbitate deposcitur, nisi ut praedicatio Evangelii, et dominicae Incarnationis mysterium subruatur; obsecro dilectionem vestram, ut a Chalcedonensis Synodi definitionibus in nullo animos relaxetis, et quae ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari. Certus enim sum quod clementissimus imperator, et vir magnificus patricius cum omni coetu illustrium potestatum, nihil in perturbationem⁵ Ecclesiae patientur haereticos obfinere, si pastorales animos in nullo viderint fluctuare. Ut autem haec adhortatio⁶

ad omnium fratrum et coepiscoporum nostrorum per Illyricum possit notitiam pervenire, diligentiae vestrae cura prospiciat: quia, quod saepe dicendum est, tota religio christiana turbatur, si quicquam de his, quae apud Chalcedonem sunt statuta, convellatur.

Datum kalendis⁷ Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an. 457.

EPISTOLA CVII.*

Anatolii constanti erga fidem sollicitudine laudata, illum hortatur, ut Constantinopolitanam Ecclesiam ab omni haereticorum labe expurget, agendique rationem cum Attico de haeresi suspecto eidem praescribit.

Leo Episcopus Anatolio Episcopo.

Fidem dilectionis tuae atque constantiam, qua haereticorum insidiis obstisti, gratanter agnoscimus; et ideo securiore te fiducia cohortamur, ut rebus etiam a te defensis constanter adsisas. Siquidem religiosum charitatis tuae propositum tam apud clementissimum principem, quam apud magnificentissimum virum patricium nostra scripta testantur, quibus diligentia tua nos instructos per omnia esse patefecimus. Agat ergo primitus fraternitas tua, ut Constantinopolitana Ecclesia ab omni haereticorum labe purgata sit, et ut catholica puritas, quae etiam in laicis conservanda est, maxime

Haec adhortatio Illyrici episcop. per Eusebium communicanda.

Constantino Anatolio pro fide sollicitudo.

Constantino prefat. Ecclesia ab omni haeresi purganda.

1 « Cod. Grim. quae ». Cacciar. l. c.

2 « Quesnell. contra codd. fidem vestrae ex ingenio mutavit in tuae ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

3 « Vox sanctae abest a cod. Grim. ». Cacciar. l. c.

4 « Cod. Grim. concilium ». Cacciar. l. c.

5 « Cod. Grim. conturbationem ». Cacciar. pag. 418.

6 « Cod. Grim. cohortatio ». Cacciar. l. c.

7 Cacciar. l. c. cum cod. Grim. decimo kalendas. Jaffé op. cit. nobis adhaeret.

8 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1313.

Leonis Augusti pictas

Chalcedonensis synodus integre servanda.

Hanc firmatas principum auctoritate defenditur.

Fidei puritas
maxime in clerici-
cis reperienda.

Quid agendum
cum Aetico Eu-
tychianista.

Tum inutili
lenitate parci-
tur uni, quon-
iam multo, impunito
errore, nocetur.

in clericis reperiatur illaesa, frater carissime. Licet enim famae perferrentium temere non credamus; tamen quia, ubi animarum causa agitur, locum diabolicis fraudibus studemus obstruere, praemonemus dilectionem tuam, ut Atticum presbyterum, qui perlibetur Eutychianorum errorem apertis intra Ecclesiam disputationibus confovere, secreta primum disquisitione discutias; ac si quid in corde ipsius de haeretici veneni permixtione reperiatur, aut corrigendo catholicum facias, aut ab Ecclesia necessaria severitate depellas: ne dum inutili lenitate uni parciatur, multis impunito errore noceatur.

Datum kal. Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an. 457.

EPISTOLA CVIII ¹.

Litteras Iuliano dudum datas memorans, alias ad Metropolitanos missas eius, et Aetii curis commendat: tum animi constantiam in Episcopis exquiri, ac in sua dogmatica epistola, nihil quod explanatione indigeat, inesse declarat.

Leo Iuliano Episcopo.

Litterae ad Iu-
liannum per Ge-
rontium.

Existente occasione filii nostri Gerontii Constantinopolim revertentis, conveniens fuit ad dilectionem tuam scripta dirigere, quibus studium tuum in causis ecclesiasticis, et in his ² quae ad fidem pertinent incitamus, ut contra haeticorum

¹ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1314.

² Cacciar. *Opp. S. Leonis*, part. II, pag. 418 cum cod. Grim. *et his*. Forte mendo typograph.

³ Inuit epist., quas sup. n. cv et cvi dedimus pag. 149 col. 2, et 150 col. 2.

⁴ « Cod. Grim. *presbyteri nostri* ». Cacciar. loc. cit.

conatus constanter obsistas: confidentes Dei misericordiam praestitutam, ut secleris ausibus etiam in hoc tempore digna reddantur. Sciat autem dilectio tua ad aliquantos fratres et coepiscopos nostros metropolitanos literas nos dedisse ³, quae ut confestim ad unumquemque perveniant, tua vel filii nostri Aetii presbyteri ⁴ debet ⁵ diligentia providere. Si enim episcopalis constantia a sanctae Synodi Chalcedonensis definitionibus non recedit, certus sum quod clementissimus et christianissimus princeps libenter tuebitur sententiam suam, et quod sponte iam praestitit, multo magis rogatus efficiet, ne bene finita atque composita aliqua possint novitate violari. Miror sane calumniantium vanitati aliquid adhuc in epistola mea, quae universo mundo placuit, obscurum videri, ut de ea putent apertius ⁶ exponendum: cum illius praedicationis tam plana ⁷, et solida sit assertio, ut nihil recipiat vel in sensu, vel in sermone novitatis: quia quicquid tunc a nobis scriptum est, ex apostolica et evangelica probatur sumptum esse doctrina.

Datum kalendis Septembris, Constantino et Rufo consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an 457.

EPISTOLA CIX ⁸.

Perspectam Aetii diligentiam sollicitans, de missis literis ad Chalcedonensem Synodum defendendam, nec non de

⁵ « Cod. Ratisp. *debebit* ». Ballerin. l. c.

⁶ « Cod. Grim. *aptius* ». Cacciar. l. c. Recte n. lectio.

⁷ Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *plena*. Concinnius ad context. videt. n. lectio.

⁸ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1315.

Alias ad Metropolitanos missas ipsius et Aetii sollicitudini commendat.

Constantia in episcopis valde necessaria.

In dogmatica Leonis epistola nil non perspicuum.

Gallorum, Italorumque fide eundem instruit.

Leo Aetio Presbytero.

CAP. I. Accepimus dilectionis tuae literas, quae diligentiam tuam in causa ecclesiae testarentur: et breviter interim cohortamur, ut coeptis vigilanter insistas, ne haereticorum perversitas quicquam, quo Ecclesia ¹ Domini turbetur, oblineat. Nos autem pro diligentia nostri ² et ad clementissimum principem ³ et ad magnificentium virum patricium Asparem ⁴ necessaria in causa fidei scripta transmisimus, quae sine dubio effectum congruum poterunt obtinere, si etiam vestra cura pervigilet. Placuit etiam nobis, ut ad metropolitanos episcopos generales literas mitteremus ⁵, quae animum eorum firment atque corroborent: ut sciant ⁶ ad defendendam Chalcedonensem Synodum aequali studio, et concordii unitate nitendum. De quibus epistolis unam ad Antiochenum, alteram ad Ierosolymitanum, si vobis in commune visum fuerit, dirigetis. Nos autem ad Illyricos ⁷ episcopos similia iam scripta transmisimus ⁸.

CAP. II. De sacramento vero catholicae fidei nullis nobis iam conflictationibus est agendum: quia nec diligentius aliquid indagari potest, nec verius definiri. Exemplaria quoque literarum ⁹, quas Galli ad nos atque Itali episcopi ¹⁰ concordii cre-

ditate miserunt, pariter direximus; ut quam etiam illorum nobiscum sit fides una, non lateat. Praeterea scripta, quae tam clementissimo principi, quam necessariis personis per filium nostrum Gerontium misimus, vel a dilectione tua, vel a filio nostro Sporacio ¹¹, si adhuc vobiscum est, volumus offerri, et eo sermone quo convenit adiuvare. Ut autem ea, quae scripsimus, scire possitis, exemplaria direximus, ut de omnibus instructi esse possitis.

Datum kalendis Septembris, Constantin et Rufo consulibus.

Dat. die 1 Septembris, an. 457.

EPISTOLA CX ¹².

Aegypti Episcopos pro fide extorres consolatus, eos ad cuncta fortiter toleranda vehementer excitat.

Leo Episcopis ex ¹³ Aegypto catholicis apud Constantinopolim constitutis.

Licet laboribus dilectionis vestrae, quos pro observantia catholicae fidei suscepistis, toto corde compatiar, et ea quae vobis ab haereticis illata sunt, non aliter accipiam, quam si ipse pertulerim; intelligo tamen magis esse gaudii, quam moeroris, quod, confortante vos Domino Iesu Christo, in evangelica apostolicaque

¹ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 419 cum cod. Grim. quod *Ecclesiam Domini turbet*.

² « Forte nostra, aut supple officii ». Ballerin. I. c.

³ Significat epistolam ad Leonem Augustum, quam habes sup. num. CI pag. 146, col. 1.

⁴ Epistola S. Leonis ad Patricium Asparem nulla superest: Cacciar. I. c. suspensor, aliquem errorem in h. loc. subrepisse.

⁵ Vid. sup. epp. CV, CVI, pagg. 449, col. 2, et 450, col. 2.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

Occidentalium episcop. cum S. A. una eademque fides.

Epistola Magnatibus commendatae, et vocis praesidio adiuvandae.

Horum exemplaria addit.

Episcopos et suis sedibus expulsi consolantur.

⁶ « Cod. Ratisp. et sciant ». Ballerin. I. c. Forte melius n. l.

⁷ « Male Quesnellus Illyrios ». Cacciar. I. c.

⁸ Vid. sup. epist. num. CVI pag. 450, col. 2.

⁹ « Cod. Ratisp. epistolarum ». Ballerin. I. c.

¹⁰ « Grim. cod. delet Episcopi ». Cacciar. I. c.

¹¹ Cacciar. I. c. cum cod. Grim. *ad dilectionem vestram, vel ad filium nostrum Sporacium*. Rectius ad sensum n. lectio.

¹² Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1316.

¹³ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 421 cum cod. Grim. delet *ex*. Perperam, ut videtur.

doctrina insuperabiles perstitit. Et cum vos inimici fidei christianae ab ecclesiis vestrarum sede divellerent, maluitis peregrinationis iniuriam pati, quam nulla impietatis ipsorum contagione violari. Unde ad christianissimum principem nostrum literas ¹ dirigens gratias egi ipsius pietati, quod vos, sicut nobis indicatum est, ea, qua dignum erat charitate, suscepit. A cuius benevolentia non dubito, eam vobis fiduciam esse collatam, ut pro universalis Ecclesiae statu constanter exequi, quae sunt agenda, possitis:

Imperatoris
charitas erga
ipsum

Principi aut sa-
lubrius ac bea-
tius, quam Chris-
ti fidem tuere.

Adversa qua
animo ferenda.

Alexandrinus
Eccles. praesum-
tum viriute pri-
stinus decor re-
stituendus.

quia et clementia eius pro defendendis sanctae Synodi Chalcedonensis decretis sacerdotali fervet affectu, et nihil universo mundo praestari salubrius ac beatius potest, quam ut dispositum ante saecula sacramentum inviolabiliter per omnia ecclesiastica pace ² servetur et regia. Unumquemque igitur vestrum, quos idem animus et eadem fidei causa coniunxit, vel qui vos, haereticorum persecutione despecta, indefesso ardore fidei ex Aegypto sunt secuti, fraterno simul et paterno cohortor affectu, ut aequo et forti animo haec tentamenta toleretis; agnoscentes vos non amisisse propria, sed maiora inervisse, quorum brevi fatigatione, qua ad confessorum pervenitur coronas, ita utitur providentia Dei, ut per vestram patientiam multorum devotio roboretur, et cum gloria venerandi principis Alexandrina Ecclesia, depulsis haereticis, antiquam recipiat dignitatem.

Datum quinto idus Octobris, Constantino et Rufo conspilibus.

Dat. die 11 Octobris, an. 457.

¹ « Litterae ad Leonem Augustum indicantur, quae perierunt ». Ballerin. l. c.

² « Forte legendum *potestate* ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 4317.

⁴ « Antiq. edit. *dat posse* ». Ballerin. col. 4318.

EPISTOLA CXI ³.

Anatolii laudans in scribendo sollicitudinem, et ipsius pro Ecclesia curas, quid ab imperatoris religione sit expectandum, ostendit: dein Aegypti Episcopis enixe commendatis, praecipit ut in clericis haereticae pravitate conniventes agatur, ac principis auxilium instantius imploretur.

Leo Anatolio Episcopo.

CAP. I. Diligentiam necessariae sollicitudinis, quam fraternitas tua in dirigendis ad nos literis exequitur, approbamus; et acceptis per filium nostrum Olympium paginis tuis, sacerdotalem in te curam vigere sentimus: cui nos quoque, quantum Dominus donat posse ⁴, non desumus, exorantes ⁵ dilectionem tuam, ut quia ⁶ tempus laboris incidimus, in sancta vigilantia perseveres, donec dextera Domini faciat virtutem, et sub pedibus Ecclesiae suae conterat tentatorem. Consolatur etenim nos per omnia praeparata divinitus elementissimi principis fides, quem meo rursus, sicut oportuit, sum cohortatus alloquio ⁷, ut impiissimorum latronum ansibus districtiore constantia faciat obviari ⁸: quos nefas est tantum de suo favore praesumere, ut etiam apud Constantinopolim audeant insanire. Sed hoc eis ideo divinae providentiae ratione permittitur, ut magis ac magis, quo spiritu agitentur, appareat; ne dubitari possit, in quantam essent audaciam prorupturi, si post damnationem impiissimae haeresis disceptandi contra fidem acci-

Anatoli in
mittendis liti-
ris sollicitudo.

In principis
religione Eccle-
siae solatium ac
praesidium.

⁵ « Al. melius *exhortantes* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 422.

⁶ Supple. praep. in.

⁷ Invenitur epistola ad Leonem Augustum per Olympium missa, uti apparet e seq. epistola pag. 456. col. 1.

⁸ « Al. *obviare* ». Ballerin. l. c.

perent potestatem, ut, quantum in ipsis est, latius hoc furore¹ saevirent, quem fratres et coepiscopi nostri, qui ad vos nuper ex Aegypti partibus confugere², se pertulisse deplorant: quibus et a christianissimo principe, et a tuae fraternitatis³ Deo placita charitate solatia pietatis impendi non ambigerem, etiamsi ipse non scriberes. Opportunum autem credidi, ut ad ipsos quoque scripta dirigerem⁴, quae illos possint⁵ in communis fidei proposito roborare, et quid pro patientia sua⁶ superna remuneratione mereantur agnoscerent, sicut beatus Apostolus docet, dicens: *Excipite itaque illos cum omni⁷ gaudio in Domino, et huiusmodi cum honore habete⁸, quoniam propter fidem Christi usque ad mortem accesserunt⁹*.

CAP. II. Illud sane plurimum mihi displicere significo, quod inter dilectionis tuae clericos quidam esse dicuntur, qui adversariorum connivente pravitate, et vasis irae vasa misericordiae¹⁰ misceantur. Quibus investigandis, et severitate congrua coercendis debet diligentia tua vigilantiter insistere: ita ut his, quibus prodesset non potuerit correctio, non pareat abscissio. Oportet etenim nos evangelici munivisse mandati, quod ab ipsa Veritate praecipitur, ut si nos oculus, aut pes, aut dextera scandalizaverit manus, a compage corporis auferatur: quia me-

lius sit his in Ecclesia carere membris¹¹, quam cum ipsis in aeterna ire supplicia. Nam superfluo extra Ecclesiam positus resistimus, si ab his, qui intus sunt, in eis quos decipiunt, vulneramur. Abicienda prorsus pestifera haec a sacerdotali vigore patientia est, quae sibiinet, peccatis aliorum parcendo, non parit. Sicut Heli quondam sacerdos, filiorum suorum delicta tolerando, cum ipsis divinae iustitiae sententiam meruit experiri; quia segni indulgentia dissimulavit plectere peccatores. Quantum itaque opportunitas invitat¹² officii, religiosissimum principem dilectio tua studeat frequentare, et non solum regiam, sed et sacerdotalem ipsius mentem precibus meis obsecrare persiste: ut memor communis fidei, quam Spiritu Sancto docente suscepimus, omnia haereticorum machinamenta confringat; neque quicquam illis in Ecclesiis Christi licere patiatur, ne in eorum potestate sint divina mysteria, quibus in domo Dei, pro scelorum suorum magnitudine, nec habitandi ius residet, nec orandi.

Data quinto idus¹³ Octobris, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

Dat. die 11 Octobris, an. 457.

EPISTOLA CXII¹⁴.

Post Chalcedonensem synodum nil amplius esse discutiendum inculcans, Au-

¹ « Al. favore, imperatoris nempe in quem sperabant ». Cacciar. I. c., cui sententiae ex orat. contextu non accederem.

² « Duo Vatt. ex Aegypto confugerunt ». Cacciar. I. c.

³ « Al. Forte melius a tua fraternitate ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

⁴ Vid. super. epist. Cx pag. 153, col. 2.

⁵ « Vat. 545 possent ». Cacciar. pag. 423.

⁶ Id. cod. per patientiam suam ». Cacciar. loc. cit.

⁷ « Antiq. edit. omittit omni ». Baller. I. c.

⁸ « Duo Vatt. cum Vulg. habetote ». Cacciar. I. c.

⁹ Philip. II, 29, ubi Vulg. legit. « Excipite... quoniam propter opus Christi... ».

¹⁰ Cacciar. cum antiq. edit. et mss. Vat. et vasa irae vasis misericordiae. Saue perperam.

¹¹ Cacciar. I. c. cum cod. Grim. officiiis carere membrorum. Rectius ad rem videt. n. lectio; siquidem hic non de suspensione ab officiiis, sed de anathemate sermo est.

¹² Cacciar. I. c. invitavit.

¹³ « Al. pridie Idus ». Ballerin. col. 1319, idest 14 Octobris.

¹⁴ Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1321.

Exortet episcopos parum minus excipiant.

Ad hos litterae.

Clericorum in haeresi committentium severissime coercenda.

Quibus non prodest correctio, non pareat abscissio.

Trustra externis hostibus resistimus, quoniam ab interioribus vulneramur.

Segni indulgentia et sacerdotali peccata abicienda.

Imperatoris auxilium vehementius implorandum.

gustam ad Ecclesiam Alexandrinam omni ope tuendam enitens urget, eique de Christi incarnatione uberiores litteras promittens, Julianum et Actium probatissimos viros commendat.

Leo episcopus Leoni Augusto.

Orientali adieci
abauit.

CAP. I. Litteras clementiae tuae plenae virtute fidei et lumine veritatis veneranter accepi; quibus cuperem, etiam in eo, quod praesentiam meam pietas vestra necessariam existimat, obedire, ut maiorem fructum conspectu¹ vestri splendoris assequeretur. Sed magis id vobis arbitror placiturum, quod eligendum ratio demonstravit. Nam cum sancto et spiritali studio in universum pacem² Ecclesiae muniat, nihilque sit convenientius fidei defendendae, quam his, quae per omnia, instruente Spiritu Sancto, irreprehensibiliter definita sunt, inhaerere: ipsi videbimur bene statuta convellere³ et auctoritates, quas Ecclesia universalis amplexa est, ad arbitrium haereticae petitionis infringere, atque ita nullum⁴ collidendis Ecclesiis modum ponere, sed data licentia rebellandi⁵, dilatare magis, quam sopire, certamina. Unde quia post illas Ephesinae synodi impietates, quibus Dioscori scelere fides catholica refutata, et perversitas Eutychiana suscepta est, nihil ad conservationem⁶ fidei christianae utilius potuit ordinari, quam ut praedicti facinus sancta synodus Chalcedo-

Fidei defendendae nil ap-
tius, quam sancte definitis in-
haerere.

Ecclesiae per
Chalcedon, syn-
odum penitus
consultum.

nensis aboleret, et tanta illic haberetur caelestis cura doctrinae, ut nihil in cuiusquam opinione resideret, quod a praedicationibus vel propheticiis, vel apostolicis dissonaret; ea scilicet moderatione servata, ut rebellibus tantum, ac pertinacibus ab Ecclesiae unitate recedens, nulli correctio venia negaretur: quid probabilius, quid religiosius poterit pietas vestra decernere, quam ut quae⁶ non tam humanis, quam divinis sunt statuta deceretis, nullus ultra sinatur impetere; ne vere digni sint tantum Dei munus amittere, qui de veritate ipsius ausi fuerint dubitare?

Nil itaque re-
ligiosius quam
istam servan-
dam decernere.

CAP. II. Cum ergo universalis Ecclesia per illius principalis petrae aedificationem facta sit petra, et primus apostolorum beatissimus Petrus voce Domini dicentis⁷ audierit: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*⁸; quis est, nisi aut antichristus, aut diabolus, qui pulsare audeat inexpugnabilem firmitatem⁹, qui in malitia sua inconvertibilis perseverans per vasa irae, et suae apta fallaciae, falso diligentiae nomine, dum veritatem se mentitur inquirere, mendacia desiderat seminare? Atque contemnenda¹⁰ et vitanda merito sibi incontinens furor, et impietas caeca praescripsit, ut dum diabolico instinctu in sanctam Alexandrinam saevit Ecclesiam, quales essent, qui Chalcedonensem synodum retractari cupiunt, disceretur¹¹.

Apostolicum do-
ctrina per no-
vam curam non
impetenda.

1 « M. maiore fructu conspectum ». Ballerin. l. c. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 432. Perperam, uti videtur. Forte legend. » ut maiorem fructum e conspectu ... ».

2 « Vet. edit. quomodo videbimur statuta velle convellere ». Ballerin. col. 1322, et Cacc. pag. 433. Recte n. lectio.

3 « Al. corrigendis ». Ballerin. l. c. Perperam. 4 « Vat. 1340 libellandi ». Cacciar. l. c. Mendo, videtur, amariens.

5 « Al. ad confirmationem ». Ballerin., et Cacc. II. cc. Sane perperam.

6 « Balutius ex cod. Bellov. quam utique ». Cacciar. l. c. Recte n. lectio.

7 « Vocem dicentis contra fidem codd. Quesnell. expungit ». Cacciar. l. c.

8 Matth. xvi, 18.

9 « Vet. edit. nullo suffragante mss. codice, veritatem ». Ballerin. col. 1323. Concinnius ad context., opinor, n. lectio.

10 « M. in contemnenda; Balutius contemnendum atque vitandum..... perscripsit ». Ballerin. l. c.

11 « Cod. Balutii docerentur ». Ballerin. l. c.

In Nicæna synodo Christo divinitus, in Chalcedonensi vero humanitas vindicatur.

In qua nullo modo accidere potuit, ut a nobis contra sanctam Nicænam synodum sentiretur quod haeretici mentiuntur, qui se fidem Nicæni Concilii tenere confingunt, in quo sancti et venerabiles Patres nostri contra Arium congregati non carnem Domini, sed Deitatem Filii Homousion Patri esse firmaverunt; in Chalcedonensi autem concilio adversus eutychanam impietatem definitum est, de substantia virginis matris Dominum Iesum Christum sumpsisse nostri corporis veritatem.

Augusti pietatem in haereticos vehementer inflammavit.

CAP. III. Apud christianissimum igitur principem, et inter Christi praedicatores digno honore numerandum utor catholicae fidei libertate, et ad consortium te apostolorum ac prophetarum securus exhortor; ut constanter despicias ac repellas eos, qui ipsi¹ se christiano nomine privavere, nec patiaris impios paricidas sacrilega simulatione de fide agere, quos² constat fidem velle vacuare³. Cum enim clementiam tuam Dominus tanta sacramenti sui illuminatione ditaverit, debes incunctanter advertere, regiam potestatem tibi non ad solum mundi⁴ regimen, sed maxime ad Ecclesiae praesidium esse collatam; ut ausus nefarios comprimendo et quae bene sunt statuta defendas, et veram pacem his, quae sunt turbata, restituas; depellendo scilicet pervasores iuris alieni, et antiquae fidei sedem Alexandrinae Ecclesiae reformando: ut correctionibus tuis Dei iracundia mitigata religiosae antea civitati⁵ non re-

Regia potestas maxime ad Ecclesiae praesidium collata.

tribuat, quae admissa sunt, sed remittat. Constitue ante oculos cordis tui, venerabilis imperator, omnes, qui per totum orbem sunt, Domini sacerdotes pro ea tibi fide, in qua totius mundi est redemptio, supplicare! In qua te⁶ specialius ambiunt, quia⁷ apostolicae fidei sectatores Alexandrinae Ecclesiae praesidere, agentes apud pietatem tuam, ne haereticos homines, et merito pro sua perversitate damnatos, uti sua pervasione⁸ patiamini; cum sive impietatem erroris aspicias, sive opus perpetrati furoris attendas, non solum ad sacerdotii honorem admitti nequeant, sed ab ipso christiano nomine mereantur abscindi⁹. Nam, quod exorata pietatis vestrae venia dixerim, quodam contagio splendorem vestrae serenitatis obfuscant, cum sacrilegi paricidae id audcant petere, quod nec innocentes liceat obtinere, gloriosissime imperator¹⁰.

Flavianus paricidas Alexandrinae Ecclesiae praesulere haereticum est.

CAP. IV. Oblatae sunt pietati vestrae preces, quarum exemplaria vestris litteris subdidistis. Sed in his, quae catholicorum sunt deplorantium, subscriptio continetur; et quia causa probabilis est, fiducialiter nomina singulorum, vel dignitas sui honoris aperitur. In illis autem, quas orthodoxo principi haeretica porrigere non formidavit obreptio, sub incerto confusae universitatis¹¹ vocabulo, ideo certum nomen retrahitur, ne non solum paucitas personarum, sed etiam meritum detegatur. Latere enim sibi utile existimat eorum quantitas, quorum est qualitas¹² indicata; nec incongrue cuius

Haereticorum preces Augusti oblatas in quo differant a catholicis.

1 « Al. omitt. ipsi ». Ballerin. l. c.

2 « Antig. edit. a fide deviare ». Ballerin. l. c.

3 Cacciar. pag. 434 cum al. non solum ad mundi, etc. Sane rectius.

4 « Al. civilitatis; al. regiae civitati non retribuat, quae antea admissa ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

5 Ita Baller. cum Quesnello. Cacciar. l. c. cum vet. edit. In qua re. Recte, ut videtur n. lectio.

6 « Vulg. ant. qui ». Ballerin. l. c. Male. Mox post verb. praesidere supplend. videt. inbeatis.

7 Cacciar. l. c. cum vet. edit. persuasione; mss. Bellov. perversione. Ballerin. l. c. Conciatius ad context. n. lectio.

8 « Al. abscidi ». Ballerin. col. 1324.

9 « Vox imperator abest a Griman. aliisque codd. ». Cacciar. l. c.

10 « Vet. edit. unitatis ». Ballerin. l. c.

11 « Cod. Grim. aequalitas; al. et qualitas ». Cacciar. l. c. Perperam cod. Grim. aequalitas.

loci homines sint profiteri metuunt, qui metuere ¹ damnari. In una ergo catholicorum supplicatio continetur; in alia, haereticorum commenta panduntur. Ille sacerdotum Domini, et totius christiani populi, ac monasteriorum defletur eversionis; ibi immanium scelerum continuatio demonstratur; ut quod non licuit audiri ², liceat dilatarī.

In Alexandr.
Ecclesia omnia
pessumdata.

CAP. V. Nonne perspicuum est, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quae semper fuit domus orationis, speculca nunc sit latronum? Manifestum quippe est, per crudelissimam insanissimamque ³ saevitiam, omne illic coelestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtraxere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum ⁴ sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi ⁵ sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris coelique dispersum, audent sibi ius pervasae dignitatis expetere, et apostolicae doctrinae inviolabilem fidem ad concilia provocare. Magnum ergo ⁶ vobis est, ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiae triumphetis: quia si laudabile vobis est adversarum gentium ⁷ arma conterere; quanta erit gloria, ab insanissimo tyranno Alexandrinam Ecclesiam, in cuius

In Ecclesiae hostes triumphus nulli victoriae par.

contritione omnium christianorum est iniuria, liberare?

CAP. VI. Ut autem litterae meae pietati tuae colloquium quasi praesentis exhibeant, quicquid de communi fide fueram suggesturus scriptis prosequentibus insinuandum esse perspexi. Ac ne huius epistolae pagina in nimiam longitudinem tenderetur, aliis litteris ⁸, quae assertioni catholicae fidei congruunt, comprehendī; ut licet ea, quae a Sede Apostolica sunt praedicata, sufficerent, insidias tamen haereticorum etiam haec, quae sunt adiecta, reserarent. Sacerdotalem namque et apostolicam tuam pietatis animum etiam hoc malum ad iustitiam ultionis debet ⁹ accendere, quod Constantinopolitanae Ecclesiae puritatem pestilenter ¹⁰ obscurat, in qua inveniuntur clerici quidam haereticorum sensui consonantes, et intra ipsa catholicorum viscera assertionibus suis haereticos ¹¹ adiuvantes. In quibus deturbandis si frater meus Anatolius, cum nimis benigne parcat, segnior ¹² invenitur, dignamini pro fide vestra etiam istam Ecclesiae praestare medicinam, ut tales non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur; ne ulterius sanctus Dei populus perversorum hominum contagio polluat. Cultores autem pietatis tuae Iulianum episcopum et Aetium ¹³ presbiterum mea petitione commendo, ut suggestiones eorum pro catholicae defensione fidei placide digneris audire; quia vere sunt eiusmodi, ut fidei

Flores litteras promittit.

Clerici haeretica labe infecti comprimendi.

Anatolius incuriam carpit.

Iulianum et Aetium imperatori commendat.

1 « Cod. Balut. *metuere* ». Ballerin. l. c.

2 Cacciar. pag. 435 cum cod. Grim. *auderi*.

3 « Al. *immanissimamque* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

4 « Mss. Balut. *dicendum* » Ballerin. l. c.

5 « Mss. Balut. *saceratissimi* et infra in *contumelia* ». Ballerin. l. c.

6 « Vatican. 1340 *Magnum vero* ». Cacciar. loc. cit. Recte quidem n. lectio.

7 « Mss. Balut. *adversariorum* ». Cacc. l. c.

8 Innuit epistolam ad Leonem Augustum, pag. 470, col. 1.

9 « Mss. Balut. *debeat* ». Cacciar. l. c. Forte ex amanuens. vitio.

10 Ead. mss. *pestilentes* ». Cacciar. l. c. Sane amanuens mendo.

11 « Ant. edit. *haereticorum partes* ». Baller. col. 1325.

12 « Male vet. libr. *senior* ». Cacciar. l. c.

13 « Vet. edit. *Eutychium* ». Ballerin. l. c.

vestrae possint per omnia utiles inveniri.

Data kalendis Decembris¹, Constantino et Rufo viris clarissimis consulibus.

Dat. die 1 Decembris, an. 457.

EPISTOLA CXIII².

Anatolium hortatur, ut apud imperatorem pro Alexandrina Ecclesia studiosius agens, afflictis Aegypti episcopis omni ope auxilietur; eius autem desidium in Aetici, et Andreae perversitate compscenda acris oburgat.

Leo Anatolio episcopo Constantinopolitano.

CAP. I. Rursus acceptis dilectionis tuae litteris, omnia quae Alexandriae insanissime³ gesta sunt cum magno dolore cognovi; si tamen ullae epistolarum paginae tam atrocia facinora explicare potuerunt. Sed non iam nobis in defendendis adversitatibus est morandum, cum utilius sit providere quae prosint, et quae haereticorum furorem tandem aliquando ab Ecclesiae quiete depellant. Cum enim talem principem nobis divina providentia prospexerit, ut fides ipsius sollicitudinem pene superet sacerdotum, tuae dilectionis maxime expectatur instantia, ut venerandissimo imperatori pro universali Ecclesia supplicare non desinas, et crebris suggestionibus poscere, ut quamprimum a pervasoribus suis Alexandrina Ecclesia liberetur. Ego sane, quantum potui, piissimum principem precatus sum⁴, ut et statuta sanctae synodi Chalcedonensis manere inviolata praeciperet, et haereticorum assertiones in magna vergere ignorantiae cecitate cognosceret; et quae de pervadendo sacerdotio parri-

cidae sacrilegi commiserunt, nulla posse dissimulatione tolerari, nec alio modo totam causam posse consumi, nisi praedictae synodi constitutiones perennitatis robor accipiant, et insanissimi pervasores ab aliena sede pellantur, fiatque tandem Alexandrinus populus suae quietis et pacis; ne paucorum haereticorum arbitrio in Ecclesiae noxam, et in Dei praecipitentur offensam.

CAP. II. Multum autem in eo consolationis accepi, quod ex omni numero episcoporum, qui Aegyptiacis dioecesibus praesunt, solum dudum damnati potuerunt quatuor inveniri, qui Timotheo et impietate haereseos, et sceleris latrocinio iungerentur; qui ad petendam synodum admitti nullatenus possent, etiamsi de solo haeretico arguerentur errore. Cum autem et in occupando episcopatum, et interficiendo episcopum, inauditum facinus perpetrarint, quid illis in Ecclesia loci est, etiamsi catholicam suscipiant veritatem? Omnibus igitur intra Aegyptum sacerdotibus Domini sive recentioribus, sive ex antiqua constitutione residentibus uno auxilio remedioque praestandum est, ut tam indignis persecutionibus liberentur, et hoc malum, quod se penetrabilibus tantae urbis ingressit, salubri auctoritate pellatur, et christiana plebs fide atque operibus ante devota paternis constitutionibus valeat cum quiete servire.

CAP. III. Fratres autem nostros qui Constantinopolim ab Aegypti parte venerunt, litteris meis imperatori commendare non destitui; sed etiam te tuae humanitatis admoneo, ut ad consolationem peregrinationis ipsorum quantum potes studii adhibere digneris, quorum praesentia multum dilectionem tuam iuvare apud elementis-

Suae litterae ad Augustum in-
mit.

Plurimum re-
episcopatu re-
creatur.

In sana Alex-
andriae gesta
cravissimo do-
let.

Satis est
adversitatibus
providere, quam
eis deplorare.

Apud impera-
torem Anatolio-
enims instan-
dum.

Episcopis in
Aegypto adhuc
degent, fortiter
opulandum.

Profrigi autem
benignius exci-
piend.

¹ « Vat. 1340 Novembris », Cacciar. pag. 436.

² Ex edit. Gallerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 432b.

³ « Forte inmanissime », Cacc. *Opp. S. Leo-*
nis part. II, pag. 437.

⁴ Vid. praeced. epist. CXII. pag. 155.

Haereticum
supplicatio pro
novo concilio, Ec-
clesiae inimica.

Qui in illam
consentit sese
catholica commu-
nionem privat.

A traditione
Ap. vel exiguum
divertere mag-
num est sacri-
legium.

Attici et An-
dreae perver-
cia tandem com-
pescenda.

Anatolii desi-
dium acerum
reprehendit.

simum principem potest, ne petitioni haereticorum ad novam synodum, quae universalis Ecclesiae inimica est, annuatur. Quamvis Apostolica Sedes ea fide ac stabilitate fundata sit, ut nequaquam recipiat istius novitatis assensum; ac si quis adversariorum machinationibus connivendum esse crediderit, ipse se a communione catholicae Ecclesiae separabit; cum secundum inspirationem Dei et in fide incarnationis Christi, et in custodia Chalcedonensis synodi universalis Ecclesiae sit una sententia; et praecipue in nostris partibus tam firmiter evangelica doctrina teneatur, ut magnum sacrilegium putetur, si a traditione apostolica vel in aliquo aliquo devietur.

Cap. IV. lampridem dilectioni tuae scripsisse me recolo, ut in clero Ecclesiae tuae nullum Eutylianum haeresi consentire patiaris; quoniam capitis periculum respicit, si quid saucium inveniat in membris. Sed cum hoc nulla adhuc correctione purgatum sit, et Atticum presbyterum tuum ad eam insolentiam profectus cognoscam, ut in Ecclesia contra catholicam fidem, et Chalcedonensem synodum audeat disputare; egor vehementius de tua dissimulatione causari. Nam quod incommonitus facere debuisti, miror etiam post evidentia nostra scripta neglectum. Et ideo acrius moneo, neque amplius dissimulandum esse protestor, si hominem pestilentem ulterius in tua habendum communione credideris; quem nos, si fieri potest, emendari malumus, quam perire: ut scilicet si correctum se videri cupit et in societate ecclesiastica permanere, de eo loco, unde contra catholicam fidem multa disseruit, aperte nunc ipsius fidei praedicator appareat, et

nihil Eutychiani dogmatis praetermittat, quod non manifestatione suae professionis christiano populo audiente condemnet; ne, ut dixi, plurimum dissimulatio ista te maculet, si vel hic tam noxius, vel Andreas impietatis ipsius socius, nec correcti fuerint, nec repulsi.

Incerto die et anno, forsitan anno Christi 457, Pontif. Leonis anno xviii.

EPISTOLA CXIV¹.

De Alexandrinae Ecclesiae calamitate valde contristatus, episcopos pro fide extorres spe coelestis retributionis solatur, eisque mandat, ut Augusti auxilium a se invocatum ipsimet assidue expectant.

Leo Aegyptiis episcopis catholicis apud Constantinopolim constitutis.

Olim me commissorum apud Alexandriam scelus indicia contristaverunt, et ita animum meum ipsius immanitate facinoris vulneraverunt, ut quibus hoc lacrymis, qua lamentatione defleatur ignorem; meritoque illa prophetica voce proclamem: *Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum?*² Querelas tamen dilectionis vestrae praeveniens, clementissimo et christianissimo Principi de tantorum malorum remedii supplicavi³, et per filios nostros Gerontium⁴, et Olympium subadiuvans⁵ diverso tempore depoposci, ut illius civitatis Ecclesiam, in qua tot catholici florere doctores, praeciperet damnatae haereseos purgari, et parricidas animos, quos a rectoris sui sanguine nec veneratio loci

De Alexandr.
Ecclesia sum-
mopere dolet.

Dandum impe-
ratoris auxilium
imploratum.

¹ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis*, t. 1, col. 1328.

² Hierem. ix, 1.

³ Ea de re habes epistol. ci pag. 146.

⁴ Epistola per Gerontium missa ea est, quam sup. num. cv dedimus pag. 149, col. 2.

⁵ Vid. epistol. lxxxiii pag. 127, col. 1, not. 3.

potuit deterrere, nec temporis, nihil de clementia sua sineret obtinere; maxime cum in eversionem fidei Chalcedonense Concilium cupiant retractari. Proinde dilectionis vestrae tolerantiam eadem causa debet, quae vos de propriis sedibus expulit, consolari: quia certum est tribulationis animos, et propter nomen suum patientes adversa nequaquam Domini protectione destitui. Ferte igitur magnanimit, et illam, quae vestra est, patriam cogitantes de praesenti peregrinatione gaudete. Absit a vobis exilii dolor, nec aliquid de hac fatigatione moeroris habeatis, qui scitis propter fidem Domini etiam de periculis plurimis Apostolum gloriari. Habetis cum praeparatis retributionis praemiis istius certaminis cognitorem. Nemo fugiat hunc laborem, cuius merces est in aeternum regnare et vivere¹. Sint in atriis Ierusalem fixi pedes omnium dimicantium, qui spe retributionis illius nec inimicorum castra poterunt formidare, nec praelia. De reliquiis hostis abiecti pariter ab universitate percussis numquam est ardua victoria, nec palma difficilis, praecipue de his, quarum prostratos iam videtis auctores. Assiduus ergo precibus (sicut et ipse non tacuit) favorem, qui Deo propitio promptus est, christianissimi imperatoris ambite: ut secundum scripta, quae misi, communis fidei causam ea mentis devotione, quam probavimus eum habere, communiat, dilectionisque vestrae reditum, praedictis omnibus, quae haereticorum furore sunt generata, sublatis, pro sua pietate disponat, et singulas quasque provincias, omnesque Ecclesias cum sacerdotibus

suis inconcussa faciat Christi pace gaudere.

Datum kalendis Decembris, Constantino et Rufo consilibus.

Dat. die 1 Decembris. aa. 457.

EPISTOLA CXV².

Aegypti episcopos ad constantiam hortatus eos instruit de legatis S. A. ab Augusto expetitis, monetque, ut inanis gloriae contentionem evitent, ac omnem cum haereticis controversiam pro viribus arceant.

Dilectissimis fratribus Nestorio, Athanasio, Paulo, Petro, Theonae, Isaiae, Apollonio, Arpocrati, Isidoro, Isaac, Apollonio, Maximo, Marcioni, Poemenio³, et Heliadio episcopis et clericis catholicis ex Aegypto apud Constantinopolim constitutis Leo.

CAP. I. Tribulationem, quam dilectioni vestrae spiritus diabolicae tentationis ingessit, ab eo fiducialiter credite sublevandam, propter quem talia sustinetis; atque⁴ ipsius auxilio consolandos vos esse praesumite, cuius dilectioni quae toleratis impenditis. Qui licet temporaliter fieri, quae sunt adversa, permittat, constantiam tamen fidei non vult discuti, sed probari. Promissae beatitudinis spem gerentes patientiae longanimitatem vestris mentibus adhibete: *Fidelis enim Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione exitum, ut possitis sustinere*⁵. Nec pedes vestros peccatorum pax visa dimo-

Afflictis in Christi auxilio sperandum.

Patientiae longanimitate in adversis utendum.

¹ « Grim. cod., unde sumpta est epistola, habet *regnare vel vivere* ». Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 438. Sane perperam.

² Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1336.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

³ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 446; *Poemio*.

⁴ Cacciar. I. c. *itaque*. Melius, ut videt. n. I.

⁵ I Cor. x, 13, ubi Vulg. legit. *cum tentatione proventum*.

Episcopus pro fide evadentes in proposito eius confirmat.

Pro Christi nomine patientes divino auxilio non destituitur.

De hoste ab universitate percussis numquam ardua victoria.

Apud August. omni prece laborandum.

Sedis Ap. legati ab Augusto expelliti.

Inanis gloriae vitanda contentio.

Hominum tribulatio brevis.

Quaevis de fide controversia tollis viribus arcenda.

veat, quos in ea petra fixos habere debetis, adversum¹ quam nec portas inferi praevalere legistis. Quia igitur, fratres carissimi, christianissimus imperator rursus ad nos scripta direxit, quibus ut aliquem de nostris partibus dirigamus hortatur: et quamvis illic vestra non desit instructio, quae valeat haereticorum obstinationibus obviare, desiderat a nobis tamen dirigi, qui fidem damnatis, et eam diabolico spiritu non recipientibus, tamquam sit adhuc dubia, possit asserere, quae sicut necessarie praedicatur, ita voluntate percipitur: dilectionem vestram moneo, ut inanis gloriae contentionem id ipsum dicentes omnes unanimittatis virtute vitetis. Scitis enim quae vobis debeatur huius palma certaminis, cuius idem cognitor, qui hoc spectat², adiutor est, atque ipse ad vincendum vires sufficit, qui diligentibus se praemium iam paravit. Nullus se propriis sedibus queratur extorrem, aut patriis expulsum finibus ingemiscat. Nemo vestrum exul est Deo, quem auxiliaturum vobis ubique confidite. Ferte universam patienter, et, confortato corde, Dominum fideliter sustinete. Brevis est tribulatio, quam tempus incidit; nec confessioni vestrae nova videantur, quae vos ab inimicis Domini tolerare cognoscimus: *sic enim persecuti sunt et prophetas, qui erant ante vos*³.

Cap. II. Omni itaque dilectionis vestrae studio ac labore nitendum est, ne ulla insidiantium disceptatio possit admitti, neve hoc ab haereticis valeat obtineri, quo evangelicam fidem manifestum est impugnari. Nam definitarum rerum, quas tantae synodi, vel christianissimi Principis sanxiti autoritas, et Apostolicae Sedis confirmavit assensus, nihil oportet discu-

ti; ne contra fas aliquid videatur infringi. Multumque fidei et sacerdotali constantiae derogatur, si cum his, qui homicidiis et furore repleti sunt, ac volunt convertere Evangelium Christi, et facinore suo probantur exosi, superfluae et plurimum nociturae altercationis conflictus habeatur.

Datum duodecimo kalendas Aprilis, Leone et Maioriano augustis consulibus.

Dat. die 21 Martii, an. 458.

EPISTOLA CXVI⁴.

Constantiam cleri Constantinopolitani laude prosecutus, eundem in fide confirmat; quidve ab imperatore fuerit expetitum aperit: Atticum vero, et Andream, ne resipiant, ordinis sui honore privandos declarat.

Leo presbiteris, diaconibus et clericis Constantinopolitanae Ecclesiae.

Cap. I. Laetificatus valde sum et plurimum delectatus, quod mihi fidei vestrae est, de qua in Domino glorior, manifestata constantia, et intelligo vos per omnia devotissimos doctrinae evangelicae esse discipulos, atque apostolicis praedicationibus, quae ex eodem fonte manarunt, nihil prorsus sentire diversum: quia catholica fides, quae vera et una est, nulla se patitur diversitate violari; et ideo cohortari dilectionem vestram ac monere non desino, ut, instructe Spiritu Sancto, perseveranter idipsum dicatis omnes, et non sint inter vos schismata. *Sitis autem perfecti in eodem*

Episcop. constantiae per altercationis conflictum derogatur.

De Cleri Constantinopolitani constantia laetatur.

Catholica fides nulla diversitate violanda.

¹ « Cod. Grim. adversus », Cacciar. I. c.

² Cacciar. cum cod. Grim. quo hoc expectat. Melius videt. n. lectio.

³ Matth. v, 12, ubi Vulg. expungit et.

⁴ Ex edit. Ballerin. Opp. Sancti Leonis tom. I, col. 1337.

Ad fidei unitatem hortatur.

*sensu et in eadem sententia*¹; proculque a consorcio vestro olim damnatorum depellatis errores, ut inchoastis, in fidei constantia permanentes; nullum sinatis vobis nestoriana vel eutyechiana infectum perversitate sociari, tamquam leve ac tolerabile sit, ad quod uterque² quorundam insipientium corda traduxit, et in scelera diabolici furoris accendit.

Haecreticorum nolimina ab imperatore cohibenda.

CAP. II. Habemus, propitio Deo, magnum et divinitus praeparatum christianissimi imperatoris auxilium, quem scriptis meis³, quantum caussa expetit⁴, obsecravi, ne improbis parricidarum petitionibus in aliquo clementiae suae praeberet assensum, neque ullo modo sineret sanctae Chalcedonensis synodi definitiones, quae vere de caelestibus prodire decretis, tamquam necessaria retractatione violari: cum insidias impiorum⁵ ad hoc subrepere velle manifestum sit, ut statuta evangelicis praedicationibus et Patrum traditionibus consonantia novo

Auferetur auctoritas, quia admittitur disceptatio.

faciant infirma iudicio; et dum disceptatio admittitur, auctoritas auferatur. Aderit, ut spero, suis inspirationibus divina protectio, eamque sancto Principi tribuet facultatem, et nullo modo fieri sinat quod humanae saluti sentit adversum. Atticum vero et Andreani, quorum nomina fratri et coepiscopo meo Anatolio, missis ante litteris⁶, indicavi, quos a vestra laudabili fide dissentire cognovi, atque Eutyechianorum apertissime connivere perfidia,

Atticus et Andreas sua dignitate privandi.

1 I Cor. 1, 10.

2 « Forte utraque ». Ballerin. col. 1338.

3 Epist. praec. ci, civ, cxi. pagg. 146 col. 1, 149 col 1, 155 col. 2.

4 Ita Ballerin. cum Facundo Herm., quam lectionem Quesnell. margini affixit. Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 448 cum cod. Grim. *excitit*. Sane perperam.

5 « Facund. Herm. *cum insidiatores priorum* ». Ballerin. l. c.

6 Vid. praec. epist. num. cxiii. pag. 160, col. 1, cap. iv.

7 « Forte *sacritia vel pravitas* ». Baller. l. c.

8 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I,

nisi prius hostilia dogmata propria voce ac subscriptione damnaverint, et fidem Chalcedonensi Concilio roboratum in Ecclesia, populo christiano praesente, se professi fuerint secuturos, ordinis sui honore priventur, ne diutius luporum levitas⁷ simplicitati dominicarum ovium misceatur.

Datum duodecimo kalendas Aprilis, Leone et Maioriano augustis consulibus.

Dat. die 21 Martii, an. 458.

EPISTOLA CXVII⁸.

Eximiam Leonis Augusti religionem admiratus cum hortatur, ne Concilii Chalcedonensis statuta concuti patiatur: legatos se missurum promittit: imperatorem exorat, ut, qua pollet auctoritate, Alexandrinae Ecclesiae servitum diutius protrahi non sinat.

Leo episcopus Leoni Augusto.

* CAP. I. Multo⁹ gaudio mens mea exultat in Domino, et¹⁰ magna mihi est ratio gratulandi¹¹, cum clementiae vestrae excellentissimam fidem augeri per omnia donis¹² gratiae coelestis agnosco; et per incrementa diligentiae devotionem in vobis animi sacerdotalis experior. Nam in vestrae pietatis alloquiis non dubie patet, quid per vos in totius Ecclesiae salutem¹³ Spiritus Sanctus operetur, et quantum¹⁴

Leonis Aug. admiranda pietas.

col. 1339. Al. in titulo addunt: *Per Philoxenum (al. Philonem) agentem in rebus*. Vid. et Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 448.

9 « Cod. Venet. *Magno* ». Ballerin. l. c.

10 « Cod. Grim. *delet et* ». Cacciar. l. c. Forte ex amanuens. vitio.

11 « Al. *gloriandi* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

12 Cacciar. pag. 449 cum cod. Grim. *dono*. Rectius ad context. videtur n. lectio.

13 « Cod. Vat. 1310, *salute* ». Cacciar. l. c. Mendo amanuens., ut opinor.

14 « Al. *quantis* ». Ballerin. col. 1340 et Cacciar. l. c.

Catholica fides
humanum genus
vivificat.

fidei munera
uberius acci-
pit, qui de ac-
ceptis fuerit gra-
tior.

Circa fidem
definita convellere
iniquissimum est.

universorum fidelium precibus sit optandum, ut in omnem gloriam vestrum extendatur imperium, qui supra curam rerum temporalium religiosae providentiae famulatum divinis et aeternis dispositionibus perseveranter impenditis: ut scilicet catholica fides, quae humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat: et dissensiones, quae de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petrae, supra quam civitas Dei aedificatur, abigantur, gloriosissime imperator¹. Haec autem Dei munera ita demum nobis divinitus conferentur, si de his, quae sunt praestita, non inveniamur ingrati; et tamquam nulla sint, quae adepti sumus, contraria potius expetamus. Nam quae patefacta sunt, quaerere; quae perfecta sunt, retractare; et², quae sunt definita³, convellere, quid aliud est, quam de adeptis gratias non referre, et ad interdictae gratias cibum⁴ improbos appetitus mortiferae cupiditatis extendere? Unde quia ad pacem universalis Ecclesiae, et ad custodiam catholicae fidei cura dignamini sollicitiore respicere, evidenter agnoscitis quod magnis haeticorum audetur insidiis, ut inter Eutychis Dioscorique discipulos, et eum, quem Apostolica Sedes direxerit, diligenter, tamquam nihil fuerit ante definitum, tractatus habeatur, et quod totius mundi catholici sacerdotes in sancta⁵ Chalcedonensi synodo probant gaudentque firmatum, in iniuriam etiam⁶ sacratissimi Concilii Nicaeni efficiatur in-

firmum. Quod enim nostris temporibus apud Chalcedonem de Domini nostri Iesu Christi incarnatione firmatum est, hoc etiam apud Nicaeam mysticus ille Patrum numerus definit; ne Catholicorum confessio aut unigenitum Dei Filium in aliquo crederet Patri inparem, ut eundem, cum factus est filius hominis, non veram carnis nostrae atque animae habuisse naturam.

CAP. II. Detestandum ergo nobis est perseveranterque vitandum, quod fraus haeretica nititur obtinere, nec in aliquam discepcionem⁷ pie et plene definita, revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quae manifestum est, per omnia prophetis, et evangelicis, atque apostolicis auctoritatibus consonare. Unde si qui sunt, qui ab his, quae caelitus sunt constituta, dissentiunt, suis opinionibus relinquuntur: et ab unitate Ecclesiae cum ea, quam elegerunt, perversitate discedant. Nam nullo modo fieri potest ut qui divinis audent contradicere sacramentis, aliqua nobis communione socientur. Iacent se in sui eloquii vanitate, et de argumentationum suarum versutia, quae inimica est fidei, gloriantur: nobis placet Apostoli obedire praeceptis, dicentis⁸: *Videte ne quis vos decipiat⁹ per philosophiam et inanem seductionem hominum. Nam secundum eundem Apostolum, si quae destruxi, haec aedifico, praevaricatore me constituo¹⁰*, et eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum aucto-

De Incarnatione Christi eadem Chalcedonensis ac Nicaenae synodi sententia.

Novas de rebus statutis controversias s. a. detestatur.

Qui definitus obstitit, sese ab Ecclesia communionem dissociat.

Eloquii vanitatem non credendum.

1 « Pleriq. codd. delent gloriosissime imperator ». Ballerin. l. c.

2 « Duo Vatt. delent et ». Cacciar. l. c.

3 « Cod. Grim. finita ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Forte amanuens. mendo.

4 « Cod. Vat. 1240 delet cibum ». Cacciar. l. c. Ex vitio quidem amanuens.

5 « Al. a sancta ». Ballerin. l. c.

6 « Duo Vatic. expungunt etiam ». Cacciar. loc. cit.

7 « Cod. Ratisp. nec aliqua disceptione ». Ballerin. l. c.

8 « Al. apostolicis obedire praeceptis, dicentibus ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 450.

9 « Duo Vatt. seducat ». Cacciar. l. c. Minus bene.

10 Coloss. ii, 8, ubi Vulg. legit. *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum.*

11 Galat. ii, 18, ubi Vulg. legit: *iterum haec aedifico.*

beata circa
idem immula-
bola.

ritas beatae memoriae Principis Marciani, sed etiam ego mea consensione firmavi. Quia, sicut sancte veraciterque dixistis ¹, *perfectio incrementum, et adiectionem plenitudo non recipit*. Unde cum sciam te, venerabilis Princeps, sincerissimo veritatis lumine imbutum in nulla fidei parte nutare, sed sancto perfectoque iudicio a pravis recta discernere, et a refutandis amplectenda dividere: obsecro ², ne humilitatem meam de diffidentia putes esse culpandam, cum haec mea cautio non solum universali Ecclesiae consulat, sed etiam tuae gloriae famuletur: ne sub imperii tui tempore et haereticorum aucta videatur improbitas, et catholicorum perturbata securitas.

S. Leo de diffidentia humiliter culpandus.

CAP. III. Quamvis ergo multum per omnia de pietatis vestrae corde confidam, et per inhabitantem in vobis spiritum ³ Dei satis vos instructos esse perspiciam, nec fidei vestrae ullus possit error illudere; praeeptioni tamen vestrae in eo adnitar ⁴ obedire, ut aliquos de fratribus meis dirigam, qui apud vos praesentiae meae ⁵ instar exhibeant, et quae sit apostolicae fidei regula, liceat, ut dixi, vobis bene sit nota, demonstrent: patefacientes in omnibus et probantes, non esse omnino inter catholicos computandos, qui definitiones venerabilis synodi Nicaenae, vel sancti Chalcedonensis Concilii regulas non sequuntur: cum utrorumque sancta decreta ex evangelico et apostolico

Imperatori obsequens legationis militi.

lico ⁶ manifestum sit fonte prodire, et quicquid non est de irrigatione Christi, poculi esse ⁷ viperei. Praenoscant igitur pietas tua ⁸, venerabilis imperator, hos, quos spondeo dirigendos, non ad contigendum cum hostibus fidei, nec ad certandum contra ullos ⁹ a Sede Apostolica profecturos: quia de rebus et apud Nicaeam, et apud Chalcedonem, sicut Deo placuit, definitis, nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma sint, quae tanta per Spiritum Sanctum fixit auctoritas.

Hic tamen quaedam interdicta disputatio.

CAP. IV. Instructioni autem parvulorum nostrorum, qui post lactis alimentum cibo desiderant solidiore ¹⁰ satiari, ministerii nostri praesidium non negamus: et sicut ¹¹ simplices non spernimus, ita a rebellibus haereticis abstinemus, memores praecepti Domini ¹² dicentis: *Nolite dare sanctum canibus, neque miseritis margaritas vestras ante porcos* ¹³. Nimis quippe indignum, nimisque iniustum est, eos ad libertatem disceptationis admitti, quos significat Spiritus Sanctus per Prophetam, dicens: *Filii alieni mentiti sunt mihi* ¹⁴. Qui etiamsi Evangelio non resisterent, de illis tamen se esse monstrarent, de quibus scriptum est: *Deum se profitentur scire, factis autem negant* ¹⁵: clamante adhuc iusti Abel sanguine adversum impium Cain, qui increpatus a Domino non quievit ¹⁶ ad poenitudinem, sed exarsit ad caedem. Cuius

Quibus debeatur instructio.

Haeretici ad libertatem disceptationis neutiquam admittendi.

Proterus alter Abel, Timotheus alter Cain.

1 Cacciar. l. c. *dixisti*; al. apud ipsum *audisti*.

2 « Duo Vatt. *obsecro te* ». Cacciar. l. c.

3 « Duo Vatt. *Spiritum Sanctum* ». Cacciar. pag. 450.

4 Cacciar. l. c. cum cod. Grim. *adnitor*. Concinnius ad orationem videtur.

5 « Tria Vatt. *nostrae* ». Cacciar. l. c.

6 « Quesnellus delet et apostolicum; sed pessime ». Cacciar. l. c.

7 « Vat. 1340 *sit* ». Cacciar. l. c.

8 « Vet. edit. *vestra* ». Ballerin. col. 1341.

9 « Vat. 1340 *illos* ». Cacciar. l. c.

10 « Cod. Ratisp. *solido* ». Ballerin. l. c.

11 « Id. col. *sed sicut* ». Ballerin. l. c.

12 « Cod. Ratisp. *dominici* ». Ballerin. l. c.

13 Math. vii, 6.

14 Ps. xvii, 46. « Vet. edit. addunt, *filii alieni inveterati* ». Ballerin. l. c. Porro iuxta Vulg. textum.

15 Tit. i, 16, ubi Vulg. legit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*.

16 « Vet. edit. *non quievit* ». Cacciar. pag. 451, et Ballerin. col. 1342.

Umo in Prote-
tu caelestem Do-
minum est res-
servanda.

Obsecrat, ut
Alexandrin. Ec-
clesiae quam ci-
tius libertas res-
tituatur.

vindictam sic Domini iudicio volumus re-
servari, ut improbus praedo, et parricida
crudelis in seipsum recidat, et nostra
non teneat. Neque sanctae Ecclesiae Ale-
xandrinae lamentabilem captivitatem pati-
mini ulterius prolongari, cui oportet
fidei vestrae iustitiaeque praesidio suam
restitui libertatem, ut per omnes Aegypti
urbes dignitas Patrum et ius sacerdotale
reparetur.

Datum duodecimo kalendas¹ Aprilis,
Leone et Maioriano augustis consulibus.

Dat. die 21 Martii, an. 458.

EPISTOLA CXVIII².

*Dolentem Anatolii animum delinire stu-
dens, quid ab Attico eo magis de fide
suspecto sit exquirendum significat.*

Leo episcopus Anatolio³ episcopo.

Anatolii displicentiam demul-
cet.

Lectis dilectionis tuae litteris, quas per
filium nostrum Patritium diaconem di-
rexisti, intellexi tibi studium meae sol-
licitudinis displicere, qua secundum do-
minicam charitatem, quam tibi a nobis
impendi experientis plurimis approba-
sti, de cavendis his, qui communis fidei
adversarii⁴ dicerentur, admonui⁵; ne ad
negligentiam rectoris referretur, si quis-
quam in Ecclesia catholica ea praedicare
praesumeret, quae haereticorum sensibus

convenirent. Quod utrum veraciter fama
iaetaret, dilectionis tuae inquirendum
iudicio delegavi. Neque in aliquo hono-
rem tuum laesi, cui⁶ discutienda ea, quae
ad me erant perlata, commisi: ut sci-
licet Atticus presbyter, quem talia au-
dere cognoveram, nisi perfecta se satis-
factione purgasset, et non solum voce
haereticos⁷, sed etiam propriae manus
subscriptione damnasset, a communionis
gratia esset alienus. Qui scripta mittendo
dubiae fidei et professionis⁸ incertae,
confirmavit⁹ magis, quam diluit quic-
quid ad nos de eo fama pertulerat: cum
si conscientiam suam voluisset probare
sinceram, non Eutychen sibi odiosum
fuisse, sed quod perfidiam ipsius repro-
baret atque damnaret, debuerat confiteri¹⁰:
quia aliud sunt humanae etiam inter ca-
tholicos similitates; aliud diabolici, quos
fides catholica damnat, errores. Et ideo,
frater carissime, in nullo debes de no-
stra dilectione dubitare, si Prophetae
exemplum sequaris, et dicas: *Nonne qui
te oderant, Domine, odicram illos¹¹, et
super inimicos tuos tabescebam?*¹² Per
omnia enim volo te esse certissimum,
quod sicut meam existimationem illaesam
cupio permanere, ita opto te quoque in
omnibus irreprehensibilem reperiri. Prae-
dictus autem Atticus¹³, ut ab omni suspi-
cione contraria liber appareat, quid in
Eutychen anathematizet ac damnet, evi-
denter ostendat, et in damnationem er-

Atticus fidei
suae suspicio-
nem auget.

S. Leo de
Anatolio existi-
mationem suam
proffertur.

Quid ab Attico
expetendum.

¹ Cacciar. l. c. cum al. *XI kalendas*. Jaffé op. cit. nobis assentit.

² Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. 1, col. 1342.

³ « Cod. Vat. *communi fidei adversari* ». Ballerin. l. c.

⁴ Vid. praeced. epist. cxiii pag. 169 col. 1, cap. iv.

⁵ « Cod. Vat. *cum* ». Baller. col. 1343. Rectius, ut opinor, n. lectio.

⁶ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 439, *voce haereticorum*.

⁷ « Cod. Taur. *promissionis* ». Cacciar. pag. 440.

⁸ « Vat. 546 *confirmat* ». Ballerin. l. c.

⁹ « Duo Vatt. *debit profiteri* ». Cacciar. l. c.

¹⁰ « Cod. Vind. eos; et infra Quesnell. male *tabescam pro tabescebam* ». Ballerin. l. c. *Illos* deest in vulgato.

¹¹ Ps. cxxxviii, 21.

¹² « Aliq. cod. *delet Atticus* ». Ballerin. et Cacciar. II. cc.

roris expressi¹, remota omni dubitatione, subscribat: ita ut Chalcedonensis synodi² definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, et quam Apostolicae Sedis firmavit³ auctoritas, profiteatur se per omnia servaturum, adiecta subscriptione propriae manus, quae in Ecclesia, christiano populo praesente, recitetur: ut pro catholica fide neque nos negligentes, neque ipse ultra suspectus habeatur. Qui si in eadem pravitate perdurans praeceptis salubribus⁴ parere noluerit, sententiam synodi Chalcedonensis, cuius definitionibus resultat, excipiat⁵.

Data quinto kalendas⁶ Aprilis, Leone et Maioriano augustis consulibus.

Dat. die 28 Martii, an. 458.

EPISTOLA CXIX⁷.

Eutychianam haeresim execratus imperatorem vehementer rogat, ne novae disquisitiones instaurantur, utque, legatorum consiliis auditis, Alexandrinae Ecclesiae crudeliter veratae piissime consulat.

Leo episcopus⁸ Leoni Augusto.

Cap. I. Multis manifestisque documentis probatum mihi esse gaudens, quanto⁹

universali Ecclesiae consularis affectu, praeceptis pietatis vestrae, ubi primum licuit, parere non distuli, dirigens Domitianum¹⁰ et Geminianum fratres, et coepiscopos meos, qui apud vos preces¹¹ meae sollicitudinis exequentes pro quiete vobis doctrinae evangelicae supplicarent, et libertatem fidei, in qua secundum eruditionem Spiritus Sancti ipse praecipue eminens, obtinerent, repulsis procul hostibus Christi, qui etiamsi voluissent furorem suum tegere, non laterent; quia alia est dominici gregis sancta simplicitas, alia sub vestitu ovium simulatio latentium bestiarum; nec possunt iam per hypocrisis irreperere, quos tantae¹² furor manifestavit insaniae. Agnosce igitur, Auguste¹³, et venerabilis imperator, in quantum totius mundi praesidium divina sis providentia praeparatus, et quid auxilii matri tuae Ecclesiae debeas, quae te filio maxime gloriatur, intellige. Non sinantur¹⁴ contra dexteram omnipotentis triumphos redi-vis assurgere¹⁵ motibus extincta certamina; praesertim cum id, damnatis iam dudum haereticorum ausibus, omnino non liceat, et hic fructus piis laboribus debeat, ut omnis Ecclesiae plenitudo in suae unitatis soliditate securae permaneat, nihilque prorsus de bene compositis¹⁶ retractetur: quia post¹⁷ legitimas et divinitus inspiratas constitutiones velle con-
fligere non pacifico est animi¹⁸, sed re-

Si renuat, da-
mandus.

Rogat, ne no-
vae disquisi-
tiones instau-
rentur.

Rebellis est
contra legitima
definita condi-
gere.

Car legatos
misit.

1 « Vat. 1310 omitt. expressi ». Cacciar. l. c.
2 « Vet. edit. symboli ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

3 « Vat. 546 confirmavit ». Baller. col. 1344.

4 « Al. praepcepto salubri; al. praepceptis salutaribus ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

5 « Cod. Cantabrig. incurrit ». Ballerin. l. c.

6 Cacciar. l. c. cum al. quinto decimo kalendas. Jaffé op. c. nobis favet.

7 Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1, col. 1344.

8 Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 453 cum cod. Grim. delet episcopus.

9 « Al. quantum ». Cacciar. l. c. Perperam ad orat. contextum.

10 « Cod. Ratisp. Donatianum ». Ballerin. l. c.

11 « Quesnell. suspicatur legendum rices; al. codd. adversantur ». Ballerin. col. 1345. Quesnell. sententiae accederem, quam orat. context. exigere videtur.

12 « Cod. Ratisp. delet tantae ». Ballerin. l. c.

13 « Id. cod. delet Auguste ». Ballerin. l. c.

14 « Al. Non sinas ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

15 « Al. exurgere ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

16 « Apud Vigilium constitutis ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

17 « Apud Vigil. deest post; et infra movere pro conflagere ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Aptius ad context. n. lectio.

18 « Pelagius II, hominis ». Ballerin. l. c.

bellis, dicente apostolo: *Verbis enim contendere ad nihil est utile, nisi ad subversionem audientium*¹.

Disputatio-
num libertas est
coercenda.

CAP. II. Nam si humanis persuasio-
nibus semper disceptare sit liberum, nun-
quam deesse poterunt qui veritati au-
deant resultare², et de mundanae³ sapientiae loquacitate confidere; cum hanc noentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia⁴ christiana vitare ex ipsa Domini nostri⁵ Iesu Christi in-

Idque ex ipsa
Christi iustitia
vincitur.

stitutione cognoscat, qui omnes nationes
ad illuminationem fidei vocaturus non
de philosophis, aut de oratoribus, qui
praedicando Evangelio famularentur, elegit;
sed de humilibus et piscatoribus,
per quos se⁶ manifestaret, assumpsit; ne

Caelestis do-
ctrina verborum
futu non indiget

doctrina coelestis, quae erat plena virtutum⁷, auxilio videretur indigere verborum. Unde apostolus protestatur, et dicit: *Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare; non in sapientia Verbi, ne⁸ evacuaretur crux Christi; verbum enim crucis percutitibus quidem stultitia est; his autem qui salvi fiunt, virtus Dei est⁹; scriptum est enim: perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi inquisitor huius saeculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi*¹⁰?

Siquidam est
Inge alia rerum
humanarum, ac
Evangel. eviden-
tia.

Argumenta enim rethorica et institutae¹¹ ab hominibus versutiae disputandi in eo praecipue gloriantur, si in rebus incertis, et opinionum varietate confusis ad hoc

audientium trahant sensum, quod asserendum ingenio atque eloquio suo quisque delegerit; et ita fit¹², ut quod maiore facundia defenditur, verius aestimetur: sed Christi Evangelium hac arte non indiget, in quo doctrina veritatis sua luce manifestata¹³ est; nec quaeritur quid auribus placeat, ubi verae fidei sufficit scire quis deceat.

Ubi sufficit
scire quis do-
ceat, quatenus
non est
quid placeat.

CAP. III. Hos autem, qui suis decipiuntur inventis, nihil magis ab evangelica luce¹⁴ dissociat, quam quod incarnationis dominicae¹⁵ veritatem non putant ad humanam, idest nostram pertinere naturam; tamquam indignum fuerit gloria¹⁶ Dei, ut maiestas Verbi impassibilis veritatem mortalis carnis assumpserit: cum aliter salus hominum¹⁷ reparari non posset, nisi qui est in forma Dei, formam suscipere dignaretur et servi. Unde cum sancta synodus Chalcedonensis, quae ab universis Romani orbis provinciis cum totius mundi est celebrata consensu, et a sacratissimi Concilii Nicaeni est indivisa decretis, omnem Eutychiani dogmatis impietatem a corpore catholicae communionis absciderit; quomodo erit cuiquam lapsorum ad ecclesiasticam pacem recursus, nisi perfecta fuerit satisfactione purgatus? Nam quae istis tribui potest licentia disserendi, qui iusto sanctoque iudicio meruere damnari? Ut verissime

Nili adei et
humanae salutis
infestius, quam
Eutychetis con-
mentum.

Hoc a Chalce-
donensi et a Ni-
caena synodo
pariter exerce-
tur.

Ideo e lapsis
nemo in Eccle-
siam recipien-
dus, nisi perfe-
cte purgatus;

Nec istis di-
sputandi licen-
tia relaxanda.

illam sententiam beati apostoli Iohannis exciperent, qua inter ipsa nascentis Ec-

1 II Tim. II, 14, ubi Vulg. ait: *Noli contendere verbis; ad nihil enim utile est...*

2 « Apud Prudent. *reluctari* » Cacciar. I. c.

3 Cacciar. I. c. cum cod. Grim. *humanae*.

4 « Prudent. *delet et sapientia* » Ballerin. I. c.

5 « *Nostri* abest a Ratisp. » Ballerin. I. c.

6 Cacciar. pag. 454 cum cod. Grim. pro *se* habet *sancta*.

7 Cacciar. I. c. *virtutibus*.

8 Vulgat. *ut non*.

9 Vulgat. *iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis Dei virtus est*.

10 I Cor. I, 17, et seqq.

11 Cacciar. I. c. cum Grim. *cod. rethoricae institutae ab hominibus, et versutiae disputandi*.

12 « Cod. Grim. *feri* » Ballerin. et Cacciar. II. cc. Melius ad orat. perspicuitatem videtur n. lectio.

13 « Cod. Ratisp. *manifesta* » Ballerin. col. 1346. Melius quidem.

14 Cacciar. I. c. cum cod. Grim. *voce*.

15 « Cod. Ratisp. *divinae* » Ballerin. I. c.

16 « Cod. Ratisp. *gloriae* » Ballerin. I. c.

17 « Id. cod. *hominis* » Ballerin. I. c.

eclesiae exordia inimicos crucis Christi percurrit dicens: *Omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est; et omnis spiritus, qui solvit Iesum, ex Deo non est, sed hic est antichristi*¹. Qua Sancti Spiritus praecurrente² doctrina pie nobis et constanter utendum³ est; ne, dum talium disceptatio⁴ admittitur, his⁵, quae divinitus definita sunt, auctoritas derogetur; cum⁶ per omnes regni vestri partes, et in universis finibus terrae ea, quae apud Chalcedonem firmata⁷ est fides, fundatissima pace servetur; nec christiano dignus sit nomine, qui se a consortio nostrae unitatis⁸ abruptum. De quo Apostolus dicit: *Haereticum hominem post unam et secundam correptionem devita; sciens, quia huiusmodi perversus est, et proprio iudicio sit damnatus*⁹.

CAP. IV. Quod ergo in sanctae Ecclesiae pervasione et in Praesulis ipsius crudelissima caede impius parricida commisit, non potest humanis remissionibus expiari, nisi ille exoretur, qui talia et solus potest digne plectere, et solus ineffabili misericordia relaxare. Nos vero non ultionum sumus cupidi, sed ministris diaboli non possumus ulla ex parte sociari. Quos si a perversis¹⁰ discedere, ab errore respiscere, et ab armis discordiae ad poenitentiae cognoscamus lamenta converti, possumus etiam nos pro illis, ne in aeternum pereant, supplicare: ut pietatis

Domini utamur exemplo, qui pro persecutoribus suis ligno crucis affixus orabat, dicens: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt*¹¹. Quod ut fructuose pro inimicis suis caritas faciat christiana, relinquunt impii semper religiosam semperque devotam Ecclesiam Dei lacerare¹², neque simplicis populi animas haeretica andeant conturbare fallacia: ut ubi omnibus retro temporibus sincerissima fides floruit, nunc quoque evangelica et apostolica possit vigere doctrina. Quia et nos divinam misericordiam, in quantum valemus, imitantes, nullum iustitia plecti, sed omnes cupimus misericordia liberari.

CAP. V. Utatur, obsecro, clementia tua praedictorum fratrum meorum suggestionibus; quos, sicut iam dudum in praemissa epistola¹³ sum locutus, non disceptaturos cum damnatis¹⁴, sed supplicaturos vobis pro catholicae tantum fidei stabilitate, direxi. Et praecipue illud pietas vestra pro fide sua et divinae maiestatis contemplatione concedat, ut haereticorum contentionibus prorsus amotis, misericordem curam his, qui infelicitate prolapsi sunt, dignetur impendere; et libertate Alexandrinae Ecclesiae in statum pristinum revocata, antistes illic Chalcedonensis synodi statuta custodiens, et concordans evangelicis, disciplinis, qui conturbatam plebem pacificare¹⁵ valeat, ordinetur. Hi etiam episcopi vel clerici, quos de Ecclesiis suis depulsi impius par-

Quid ab ipsi
agendum.

Sed Ap. divinae
misericordiae imitatrix.

Legatorum consilium utendum.

Quae in Ecclesiae pacem
praecipue statuenda.

1 I Ioan. iv, 2, ubi Vulg. legit: ... et hic est Antichristus.

2 Cacciar. pag. 155 cum cod. Grim. percurrente.

3 « Apud Vigil. videndum vel vivendum vel vitandum ». Ballerin. col. 1347. Perperam, ut videtur.

4 « Apud Pelag. II, disputatio ». Cacciar. l. c.

5 « Apud eund. Pelag. eorum et infra auctoritati ». Ballerin. l. c.

6 Cacciar. l. c. cum Grim. dum.

7 Cacciar. l. c. cum al. confirmata.

8 Cacciar. l. c. cum Grim. veritatis. Rectius ad context. n. lectio.

9 Tit. III, 10, ubi Vulg. legit: ... Sciens quia subversus est, qui eiusmodi est, et delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.

10 « Cod. Ratisp. Quod si a persuasione ». Ballerin. l. c. Forte mendo amanuens.

11 Luc. xxiii, 34, ubi Vulg. legit: ... Pater, dimitte illis, nesciunt enim quid faciunt.

12 Cacciar. l. c. cum Grim. cod. omitt. lacerare. Male, ut opinor.

13 Est epist. quam sup. num. cxvii dedimus. pag. 163 col. 2, ubi videre praestat cap. III pag. 165.

14 « Cod. Ratisp. condemnatis ». Ballerin. l. c.

15 « Cod. Ratisp. placare ». Ballerin. l. c.

Pertinaces
anathemate da-
muntur.

Correctis poe-
nitentiae reme-
dium conce-
ditur.

ricida, pietatis tuae praeceptione revo-
centur, caeteris quoque, quos similis ma-
lignitas habitationibus propriis fecit ex-
torres, in statum pristinum restituitis;
quatenus plene atque perfecte de gratia
Dei et fidei vestrae merito sine ullo iam
concertationum strepitu gaudeamus. Nam
si quis ita christianaе spei ac propriae
salutis oblitus est, ut ad convulsionem¹
sacratissimi Concilii Nicaeni, sanctae Chal-
cedonensis synodi evangelicum apostoli-
cunq; decretum violare aliqua disputa-
tione praesumat, hunc cum omnibus hae-
reticis, qui de incarnatione Domini nostri
Iesu Christi impia et detestanda senserunt,
simili anathemate parique execratione da-
mnamus; ut et legitima satisfactione cor-
rectis poenitentiae remedium non negetur,
et in resultantes sententia synodali, quae
veritatis est plena, permaneat.

Data decimo sexto kalendas Septembris,
Leone et Maioriano augustis consulibus.
Dat. die 17 Augusti an. 458.

EPISTOLA CXX².

*Imperatori promissa scripta persolvens
Eutychianam haeresim evertit, eum-
que ad catholicam doctrinam defen-
dendam hortatus PP. testimoniasubdit.*

Leo episcopus³ Leoni Augusto.

Cap. I. Promississe me memini⁴, venera-

bilis imperator, in causa fidei, de qua
clementiam tuam novi pie esse sollici-
tam, plenior⁵ humilitatis meae diri-
gendum esse sermonem; quem nunc,
auxiliante Domino, fidei occasione per-
solvo, ut sancto pietatis tuae⁶ studio uti-
lis, quantum arbitror, desse non possit
instructio. Quamvis enim sciam clemen-
tiam tuam⁷ humanis institutionibus⁸ non
egere, et sincerissimam de abundantia
Spiritus Sancti habuisse doctrinam; offi-
cii tamen mei est et patefacere quod non
possit intelligi, et praedicare quod credis; ut
ignis ille, quem Dominus veniens misit
in terram, motu crebrae meditationis agi-
tatus sic concalescat⁹, ut ferveat, et sic
inflammetur, ut luceat. Magnas¹⁰ enim
caligines Eutychiana¹¹ haeresis orientis par-
tibus inferre molita est; et ab illa luce,
quae, sicut Evangelium¹² loquitur, *luet
in tenebris, et tenebrae eam non compre-
henderunt*¹³, imperatorum oculos tentavit
avertere. Cumque ipsa in suam reciderit
caecitatem, nunc¹⁴ in discipulis recunde-
scit, quod in auctore deficit.

Cap. II. Non longo namque temporis
intervallo catholica fides, quae est sin-
gularis et vera, cuique nihil addi, nihil¹⁵
minui potest, a duobus est hostibus ap-
petita; quorum prior Nestorius, Euly-
ches secundus emersit, qui Ecclesiae Dei
duas haereses sibimet¹⁶ contrarias inferre

Promissa scri-
pta persolvit.

Cur mittat.

Eutychiana
haeresis Orientis
infestissima.

In discipulis
enim recunde-
scit quod in au-
ctore deficit.

Catholicum
dogma immuta-
bile.

¹ «Cod. Ratisp. compulsionem». Baller. I. c.
² Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I,
col. 1353.

³ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 457.
Episcopus Romae.

⁴ Vid. praec. epist. cxii, cap. vi, pag. 158 col. 2.

⁵ «Al. codd. prolixiores». Ballerin. et Cac-
ciar. II. cc.

⁶ «Al. sanctae pietatis vestrae». Ballerin.
col. 1354. Melius ad rem videt. n. lectio.

⁷ «Al. vestram». Ballerin. I. c.

⁸ «Ant. edit. instructionibus». Ballerin. et
Cacciar. II. cc.

⁹ «Al. incalcescat; al. convalescat». Baller.
col. 1355.

¹⁰ «Al. codd. magna enim caligine se euty-
chiana, etc. Ballerin. I. c. et Cacciar. pag. 458.

¹¹ «Vat. 1342 in evangelio». Cacciar. I. c.

¹² Ioann. I, 5.

¹³ «Al. delent nunc». Baller. I. c. Iuxta antiq.
versionem, quae sic legit: *Αυτος τε προς τον οικου του
τρυφνου επιτασσους δια των πολλων, ωμωτερον αυτη-
την τουτ' οτις κτισται επι του διδαξαντου.*

¹⁴ Cacciar. I. c. cum al. nihilque; al. apud
Ballerin. I. c. nihilve. Antiqua versio habet *και
η τω ουτε προστιθεσθαι, ουτε μιν απορρινωσθαι τινος
δυσταται.*

¹⁵ «Tres codd. sibimetipsis». Ballerin. col.
1356.

Quod Nestorius et Eutyches contrarie iudicaverunt.

voluerunt; ut uterque a praedicatoribus veritatis merito damnaretur, quia insanum nimis et sacrilegum fuit quod varia falsitate ambo senserunt.

Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam Virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis faceret, aliam Deitatis; nec unum Christum in Verbo Dei et carne sentiret, sed separatim atque seiunctim ¹ alterum filium Dei, alterum hominis ² praedicare; cum, manente illa incommutabili ³ Verbi essentia ⁴, quae ei cum Patre et cum Spiritu Sancto in-temporalis ⁵ atque coaeterna est, ita intra virginea ⁶ viscera Verbum caro sit factum, ut per ineffabile ⁷ sacramentum uno conceptu, unoque partu secundum veritatem utriusque naturae eadem virgo et ancilla Domini esset et mater. Quod etiam Elisabeth, sicut Lucas evangelista declarat, intellexit et dixit: *Unde hoc mihi, ut veniat ad me mater Domini mei* ⁸? Eutyches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum volutatus errores tertium Apollinaris dogma delegit ⁹; ut negata humanae carnis atque animae veritate totum Dominum nostrum Iesum Christum unius assereret esse naturae, tamquam Verbi

Deitas ipsa se in carnem animamque converterit; et concipi, ac nasci, nutrirī et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in coelum, et in Patris dextera ¹⁰, unde ad iudicandos vivos et mortuos veniet, consedere, divinae tantum essentiae ¹¹ fuerit, quae nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est Spiritus Sancti ¹², simulque impassibilis, simul est incommutabilis sempiternae ¹³ Trinitatis indivisa unitas, et consubstantialis aequalitas ¹⁴. Unde si ab Apollinaris perversitate Eutychianus quisque desciscit ¹⁵, ne convincatur Deitatem passibilem sentire ¹⁶ atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, idest Verbi et carnis unam audet pronuntiare naturam; manifeste in Valentini et Manichaei transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum, hominem Iesum Christum simulatorie omnia credit egisse, nec humanum ¹⁷ in ipso corpus, sed phantasticam corporis speciem oculis apparuisse cernentium.

CAP. III. Quae impietatis mendacia, quoniam olim fides catholica detestatur, et talium ¹⁸ assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum dudum sunt damnata sentiis, non du-

Incommutabilis est Trinitas indivisa unitas, et consubstantialis aequalitas

Eutychiano facilis lapsus in Valentini et Manichaei insaniam.

Huiusmodi haereticos vel ab ipsa Aeterna synodo damnatur.

E. Virgo uno conceptu et ancilla Domini et mater.

11 vel e sacris scripturis huius

Eutych. Apollinaris haereticus relictus refellitur.

1 « Vat. Reg. *separatum atque seiunctum* ». Ballerin. l. c. Antiq. vers. nobis convenit.

2 Cacciar. pag. 459 cum al. codd. *filium hominis*.

3 « Al. *incommutabilis* ». Ballerin. 1357. Iuxta cit. vers. *τὸ ἀμετάβλητον ἵσχυον*.

4 « Al. *vera essentia* ». Ballerin. l. c. Male quidem. Graec. textus habet *τὸ ὁμοῦ φύσις*.

5 « Cod. Urb. *incorporalis* ». Ballerin. l. c. Eadem versio *τὴν οὐρανὴν ἀρχόντων τε, καὶ αἰῶνας* n. lectioni consentit.

6 « Al. *Virginis* »; al. addunt *tantum* ». Cacciar. l. c.

7 « Al. *per id, quod* (al. add. *est*) *ineffabile*; al. *per id, quod factum est sacramentum* » Ballerin. col. 1358. Contra graec. textum.

8 Luc. i. 43, ubi Vulg. legit: *... mater Domini mei ad me*?

9 Al. *defendit* ». Ballerin. l. c. Rectius ad

orationis context. videt. n. lectio, cui et antiq. versio convenit.

10 Cacciar. l. c. cum al. ad *Patris dexteram*.

11 « Apud Pseudo-Agapet. *voluntatis* ». Ballerin. l. c. Graec. text. *ουσις* nobis adhaeret.

12 « Vat. 130 *quoniam natura unita naturae Patris natura est Spiritus Sancti* ». Cacciar. pag. 460. Perperam ad orat. contextum. Porro cit. versio nobiscum cohaeret.

13 « Vat. edit. *sempiterna* ». Ballerin. col. 1359.

14 « Pseudo-Agapetus *unius voluntatis aequalitas* ». Ballerin. l. c. Sane perperam. Graec. text. nostrae lectioni assentit.

15 « Cod. Vat. *discessit* ». Ballerin. l. c.

16 « 14. cod. *dicere* ». Ballerin. l. c.

17 Cacciar. l. c. cum al. *nee rerum*.

18 Cacciar. l. c. cum al. *et aliorum*. Perperam ad orat. contextum, ut videtur. Graec. quidem vers. nobis consentiens legit: *τὸν τοιοῦτον διότι λέγει*.

bium est, eam nos fidem praedicare atque defendere, quam sancta synodus Nicaena confirmavit¹, dicens:

« Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, visibilium² et invisibilium³ factorem. Et in unum Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, natum de Patre unigenitum⁴, hoc est de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiae cum Patre (quod Graeci dicunt *ὁμοουσιον*) per quem omnia facta sunt, sive quae in coelo, sive quae in terra. Qui propter nos et nostram⁵ salutem descendit⁶, incarnatus⁷ est, et homo factus, passus est, et resurrexit tertia die. Ascendit in coelos⁸, venturus⁹ iudicare vivos et mortuos. Et in Spiritum Sanctum ».

In qua professione hoc evidentissime continetur, quod etiam nos de Domini incarnatione confitemur et credimus, qui ad salutem humani generis reformandam, veram carnem nostrae fragilitatis non de coelo secum detulit, sed in uero¹⁰ Virginis Matris assumpsit.

CAP. IV. Quicumque ergo illi sunt ita obcaecati, et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis humanae¹⁰ carnis denegent veritatem, osten-

dant in quo sibi christianum nomen usurpent, et cum Evangelio veritatis qua ratione concordent, si beatæ Virginis partu¹¹ aut caro sine Deitate, aut Deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, Evangelista dicente, quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*¹², ita negari non potest, beato Paulo Apostolo praedicante, quod *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*¹³. Quae autem reconciliatio esse posset¹⁴, qua humano generi repropitiaretur¹⁵ Deus, nisi omnium causam mediator Dei hominumque susceperet¹⁶? Qua vero ratione veritatem mediatoris impleat, nisi qui in forma Dei aequalis est Patri, in forma servi particeps esset et nostri; ut mortis vinculum unius praevaricatione contractum, unius morte¹⁷, qui solus morti nihil debuit, solveretur. Effusio enim pro iniustus sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium¹⁸, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent; quoniam, sicut Apostolus ait: *ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia*¹⁹. Et cum sub peccati praeiudicio nati potestatem acceperint ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quam debitum servitutis.

CAP. V. Quam itaque sibi in huius sa-

Causa symbolus exponitur,

Aique declaratur.

Evangelio palam adversatur qui Christo nostram naturam denegat.

Per hanc Christus Dei hominumque mediator.

Immensus Sanguis Christi pretium.

Ideo validius donum libertatis, quam debitum servitutis.

- 1 « Aliq. cod. *firmavit* ». Ballerin. l. c.
- 2 « Antiq. edit. add. *omnium* ». Ballerin. col. 1360. Iuxta antiq. vers. *παντων ορατων*.
- 3 « Al. *delet unigenitum* ». Ballerin. l. c. Male. Sane graec. vers. leg. *τον υιον του θεου τον μονογενη, τον εν του πατρος γεννηθεντα*.
- 4 « Aliq. codd. *propter nostram* ». Ballerin. col. 1361. Porro contra cit. versionem, ubi legitur: *Του δι' ημας, και δια την ημετεραν σωτηριαν*.
- 5 « Al. add. *de coelo, vel de coelis* ». Ballerin. l. c. Graec. text. habet *κατιδοντα εκ των ουρανων*.
- 6 « Al. *et incarnatus* ». Ballerin. l. c.
- 7 « Al. *in coelum vel ad coelos* ». Ballerin. l. c.
- 8 « Al. *unde vel inde venturus* ». Ballerin. l. c.
- 9 « Al. cod. *de utero* ». Ballerin. col. 1362. Graec. text. legit *εν τα γαστρι*.
- 10 « Al. *delet humanae* ». Ballerin. l. c. Contra cit. vers. quae habet. *ανθρωπινης*.
- 11 « Al. *si Virginis partu; al. si per Virginis;*

- (vel *si per beatæ Virginis partum* ». Ballerin. l. c. et Cacciar. pag. 461.
- 12 Ioann. 1, 14.
- 13 II. Cor. v, 19.
- 14 Cacciar. l. c. cum al. *possit*; al. apud Ballerin. col. 1263 *potest*.
- 15 « Ant. edit. *propitiaretur* ». Ballerin. l. c. Forte melius ad rem n. lectio.
- 16 « Al. *nisi omnium (al. hominis) causa... carnem susceperet (al. suscepisset)* ». Ballerin. et Cacciar. II. ec. Cit. vers. n. l. omnino consonat.
- 17 « Al. *per unius mortem* ». Ballerin. col. 1364.
- 18 « Al. *effusio namque iusti sanguinis (al. pro iniustus sanguinis iusti, al. sanguinis Christi) tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium* ». Ballerin. et Cacciar. II. ec. Ead. vers. nobis plane consentit.
- 19 Rom. v, 20.

Negata Christi
corporis veritate,
corruit humana
eodem modo

eramenti praesidio spem relinquunt qui
in Salvatore nostro negant humani corporis
veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati:
dicant quo sanguine sint redempti¹? Quis est,
ut ait Apostolus, *qui tradidit semetipsum pro nobis
oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis*²?
Aut quod unquam sacrificium sacratius³ fuit,
quam quod verus et aeternus Pontifex altari⁴
crucis per immolationem suae carnis imposuit?
Quamvis enim multorum sanctorum⁵ in conspectu
Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen inson-
tissimae occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt
iusti, non dederunt coronas; et de fortitudine
fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona
iustitiae. Singulares⁶ quippe in singulis mor-
tes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo
fine persolvit; cum inter filios hominum unus
solus⁷ Dominus noster Iesus Christus, qui vere erat
agnus immaculatus, extiterit⁸, in quo omnes
crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes
sunt⁹ etiam suscitati. De quibus ipse¹⁰ dicebat:
*Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham
ad me*¹¹. Fides etenim vera iustificans impios,
et creans iustos ad humanitatis suae tracta
participem¹², in illo acquirit salutem, in quo
solo homo se invenit innocentem; liberum ha-
bens per gratiam Dei de eius potentia gloriari,
qui contra hostem humani generis in car-

Martyrum cae-
des patientiae
exemplum, non
donum iustitiae

Solummodo in
Christo omnes
crucifigimur, ob-
suscitatur.

Qui est vic-
toriam tribuit,

nis nostrae humilitate¹³ congressus, his
victoriam suam tribuit, in quorum corpore
triumphavit.

Cap. VI. Licet ergo in uno Domino¹⁴ Iesu
Christo vero Dei atque hominis filio Verbi
et carnis una persona sit, quae inseparabiliter
atque indivise communes habeat actiones;
intelligendae tamen sunt ipsorum operum
qualitates, et sinceræ fidei contemplatione
cernendum est, ad quæ provehatur humilitas
carnis, et ad quæ inclinetur altitudo Deitatis;
quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit
quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi
enim potentia nec conciperet virgo, nec
pareret; et¹⁵ sine veritate carnis obvoluta
pannis infantia non iaceret. Sine Verbi
potentia non adorarent Magi puerum stella
indice declaratum; et sine veritate carnis
non iuberetur in Aegyptum transferri puer,
et ab Herodis persecutione subduci. Sine Verbi
potentia non diceret¹⁶ vox Patris missa de
coelo: *Ille est Filius meus dilectus, in quo
mihi bene*¹⁷ complacui¹⁸; et sine veritate carnis
non protestaretur Ioannes: *Ecce Agnus Dei, ecce
qui tollit peccata*¹⁹ mundi²⁰. Sine Verbi
potentia non fieret redintegratio debili-
um, et vivificatio²¹ mortuorum; et sine veritate
carnis nec cibus icium, nec somnus esset
necessarius fatigato. Postremo sine Verbi
potentia non se Dominus Patri pro-

Verbi et carnis
una persona, et
communis actio

Quid uti-que
natura operetur
in Christo.

1 « Cod. Corb. renati ». Ballerin. l. c.

2 Eph. v, 2.

3 « Al. tam sacrum vel tam sacratum ». Ballerin. col. 1365.

4 « Cod. Ratisp. ex altari; al. in altare ». Ballerin. l. c. Hoc rectius videtur.

5 « Vat. 630 cum al. iustorum ». Cacciar. pag. 462.

6 « Cod. Grim. singillatim ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

7 « Id. cod. addit filius ». Cacciar. pag. 463. Contra cit. versionem.

8 « Al. existeret ». Ballerin. l. c.

9 « Al. sint ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc.

10 « Al. etiam ipse ». Ballerin. col. 1366. Graec. text. nobis adhaeret.

11 Ioann. xii, 32. « Al. pro ad me habent ad meipsum ». Ballerin. l. c. Iuxta Vulg.

12 « Duo Vatt. principium ». Cacciar. l. c. Perperam, ut opinor. Sane graec. text. legit; *προς τὸν πατέρα*.

13 Cod. Ratisp. in carne nostrae humilitatis ». Ballerin. l. c. Id. text. nobis concordat.

14 « Vind. cod. addit nostro ». Ballerin. l. c.

15 « Mss. recent. Vat. delent et ». Cacciar. l. c.

16 « Vat. 630 fieret ». Cacciar. pag. 464.

17 « Al. delent bene; al. addunt in fine ipsum audite ». Ballerin. col. 1367.

18 Matth. iii, 17.

19 « Al. peccatum ». Ballerin. col. 1368. Contra Vulg. fidem.

20 Ioann. i, 29.

21 « Al. resurrectio ». Ballerin. et Cacc. ll. cc.

literetur aequalem; et sine veritate carnis non idem diceret, Patrem se esse maiorem; cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum confessionem beati apostoli Petri, unum Christum Dei vivi Filium, et hominem credit, et Verbum. Quamvis itaque ab illo initio, quo in utero Virginis *Verbum caro factum est*¹, nihil umquam inter utramque formam divisionis² extiterit, et per omnia incrementa corporea unius personae fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen, quae inseparabiliter facta sunt³, nulla permutatione confundimus, sed quid cuius⁴ formae sit ex operum qualitate sentimus⁵.

Car. VII. Dicant ergo isti⁶ hypoeritae, qui caecis mentibus⁷ lumen nolunt recipere veritatis, in qua forma crucis ligno Dominus maiestatis Christus affixus sit, quid iacuerit in sepulchro, et, revolutum monumenti lapide, quae tertio die caro resurrexit⁸, et in quo⁹ post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et haesitationem cunctantium confutabat, cum diceret: *Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossu non habet, sicut me videtis habere*¹⁰; et apo-

stolo Thomae: *Infer manum tuam in latus meum; et vide numus meas et pedes*¹¹; et *noli esse incredulus, sed fidelis*¹². Quae utique manifestatione corporis sui iam haereticorum mendacia destruebat: ut universa Ecclesia, Christi in buenda¹³ doctrinis, hoc sibi non dubitaret credendum, quod apostoli susceperant praedicandum. At si¹⁴ in tanta luce veritatis tenebras suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant, unde sibi spem vitae polliceantur aeternae, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominum hominem Iesum Christum non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus, *non est aliud nomen datum hominibus sub coelo, in quo oporteat nos salvos fieri*¹⁵; nec est redemptionis captivitatis humanae, nisi in sanguine eius, *qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus*¹⁶, et qui, sicut praedicat beatus apostolus Paulus, *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem*¹⁷ hominum factus et habitu inventus¹⁸ ut homo. Humiliavit semetipsum, factus obediens, usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod

In quo, ut nulla utriusque formae divisio, ita et nulla operum confusio.

Christi mores et resurrectionis humanam in ipso naturam exhibent;

Petrusque ipsius ad Apostolos manifestatio.

Ad aeternam gloriam non pervenitur, nisi per hominem Iesum Christum.

1 Ioann. 1. 14.

2 « Vat. 5845 *formam aliquid divisionis* ». Cacciar. l. c.

3 « Al. ea ipsa namque ad libitum, quae separabitur, facta sunt; al. emendando praecedentia, ea ipsa namque, ut ita dicam, inseparabiliter facta sunt; al. ea ipsa tamen, quae, ut ita dicam, inseparabiliter facta sunt ». Ballerin. col. 1369. Quae omnia ab antiq. versione dissentiunt, ubi sic legitur: ομοῦ αὐτὰ ταῦτα, ἀπὸρ ἀχωριστοῦς γενέσθαι, κατὰ οὐδεμίαν ἐπιμελικὴν συζήσεων. Adamussum iuxta n. lectionem.

4 « Al. cuiusque ». Ballerin. l. c.

5 Cacciar. l. c. cum ant. edit. addit: Nec divina enim humanis praedicant, nec humana divinis: cum ita in ipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas abscondatur, nec persona geminetur. Verum haec neque in cit. versione reperitur.

6 Cacciar. pag. 465 ipsi; al. apud Ballerin. col. 1370 nunc isti. Graec. text. nobis convenit.

7 « Vet. edit. caeci mentis ». Ballerin. l. c. Sane contra cit. text.

8 « Vind. cod. resurrexit ». Ballerin. l. c.

9 « Al. et qua; al. et in qua; al. et quia ». Ballerin. et Cacc. ll. cc. Mallem et in qua, utpote ad rem aptius.

10 Luc. xxiv. 39.

11 « Al. addunt meos ». Ballerin. l. c.

12 Ioann. xx. 27, ubi apud Vulg. ita legitur: *Infer digitum tuum haec, et vide manus meas; et offer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.*

13 « Vat. 630 innovanda ». Cacciar. l. c.

14 « Al. Ac si ». Ballerin. l. c. Cit. vers. legit: Et ovis.

15 Act. iv. 12, ubi ait: *Nec aliud nomen est sub coelo datum hominibus.*

16 I Tim. ii. 6, ubi Vulg. legit: *qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.*

17 « Al. mss. in similitudine ». Ballerin. col. 1371. Forte ex amanuensis vitio.

18 « Al. receptus ». Ballerin. et Cacciar. ll. cc. Sane contra Vulg. fidem

et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen; ut in nomine Iesu omne genuflectatur coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria ¹ est Dei Patris ².

CAP. VIII. Cum ergo unus sit Dominus Iesus Christus, et verae Deitatis veraeque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen, qua illum, sicut doctor gentium dicit, exaltavit Deus, et donavit illi nomen, quod super omne nomen excellit, ad eam ³ intelligimus pertinere formam, quae ditanda erat tantae ⁴ glorificationis augmento. In forma quippe Dei aequalis erat Filius ⁵ Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla in essentia erat discretio, nulla in maiestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod ei Patris ⁶ munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis Deitas ⁷ sacramentum magnae pietatis implevit, humana humilitas est, quae in gloriam divinae potestatis erecta, est ⁸ in tantam unitatem ⁹ ab ipso conceptu Virginis Deitate et humanitate consortia ¹⁰, ut nec sine homine divina, nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus maiestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate aequalis est Deo,

dicitur exaltatus; quia inseparabiliter, manente unitate personae, unus atque idem est et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre Deitatem. Quicquid ergo ¹¹ in tempore accepit ¹² Christus, secundum hominem accepit, cui quae non habuit conferrentur ¹³; nam secundum potentiam Deitatis indifferenter omnia, quae habet Pater, etiam Filius habet; et quae in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit. Secundum formam enim Dei, ipse et Pater unum sunt; secundum formam autem servi, non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem eius qui misit eum ¹⁴; secundum formam Dei, sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso ¹⁵; secundum formam servi, tristis est anima eius ¹⁶ usque ad mortem ¹⁷. Et idem ipse est, sicut apostolus praedicat, et dives, et pauper. Dives, quia Evangelista dicente: In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil ¹⁸. Pauper vero, quia propter nos Verbum caro factum est, et habitavit in nobis ¹⁹. Quae autem est eius exinanitio, quaeve paupertas, nisi formae servilis acceptio? Per quam Verbi maiestate velata,

Quod Christus accepit in tempore, secundum hominem accepit.

Idem ut Deus unum ipse et Pater; ut homo illi subiecit.

Quis exaltatus nomen ab humana natura reportat.

Significum in forma Dei aequalis est Filius Patri.

Forma autem servi in gloriam divinam potestatis exaltatur.

1 « Cod. Ratisp. quoniam Dominus Iesus in gloria ». Ballerin. I. c. Contra Vulgat. fidem.

2 Philip. II, 6.

3 Cod. Ratisp. ad eandem ». Ballerin. I. c.

4 Cacciar. pag. 466 cum al. mss. ex tantae. Recte quidem n. lectio.

5 « Tres Vatt. codd. delent filius ». Cacciar. I. c. Minus bene.

6 « Al. Dei Patris ». Cacciar. et Baller. II. cc. Grace. text. n. lectioni adhaerens sic ait: οτις εις κατὰ χάριν αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς ἀποδόσθαι.

7 « Al. Deitatis sacramentum ». Cacciar. I. c., qui omitt. seq. usque ad quae in gloriam..... Male autem Deitatis sacramentum. Glt. vers. sane legit η κατὰς θεοτης.

8 Cacciar. I. c. coniungit est cum erecta. Iuxta graec. vers., quae sic legit: οτις εις θεοτης προεβηεν; et mox της θεοτης τῆς κατὰς ανθρωποτητας συμπαλεισας.

9 « Al. in tanta unitate ». Ballerin. col. 1373 et Cacciar. I. c.

10 « Al. Deitas et humanitas consorta est ». Ballerin. I. c.

11 « Ant. edit. cum Vat. mss. enim ». Baller. et Cacciar. II. cc. Aptius ad context. n. lectio. Porro cit. text. habet τῶν.

12 « Vat. Reg. hic et infra accepit ». Ballerin. col. 1374.

13 « Al. conferuntur ». Ballerin. I. c.

14 Ioann. X, 30, ubi Vulg. legit: Non quaero voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me.

15 Ioann. V, 26, ubi Vulg. ait: habere vitam.

16 « Vind. cod. mea ». Ballerin. I. c.

17 Matth. xxvi, 38.

18 Ioann. I, 1.

19 Ibid. V, 14.

dispensatio humanae redemptionis impleta est.

Cap. IX. Nam quia captivitatis nostrae
Nisi per immu-
rulatam sangui-
nem erit, peccatum non dimittitur.
resolvi originalia vincula¹ non poterant,
nisi existeret homo nostri generis, no-
straeque naturae², quem peccati praeci-
dicia non tenerent, et qui immaculato
sanguine suo chirographum lethale dilue-
ret; sicut ab initio erat divinitus praeco-
ordinatum, ita est in plenitudine praefiniti
temporis factum³; ut multis modis signi-
ficata promissio in diu expectatum veni-
ret effectum, nec posset esse ambiguum,
quod continuis testificationibus semper⁴
fuerat nuntiatum. In magno autem sa-
crilegio se versari⁵ haereticorum manife-
stat impietas⁶, cum sub specie Deitatis
honorandae, humanae carnis in Christo
denegant veritatem; et religiose existi-
mant credi, si dicatur in Salvatore nostro
verum non esse, quod salvat, cum ita se-
cundum promissionem omnia saecula per-
currentem⁷ mundus sit Deo reconciliatus
in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro
fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim
sacramentum fidei christianae magno (ut
haeretici volunt⁸) decoloratur obscuro, si
lux veritatis sub mendacio putatur latuisse
phantasmatis. Non ergo quisquam sibi eru-
bescendum existimet christianus de no-
stri in Christo corporis veritate⁹; quia om-
nes apostoli apostolorumque discipuli¹⁰,

Humana re-
demptio ab ae-
ternis praefinita,
et in tempore
praemunita.

Haereticorum
hypocritis, in de-
neganda Christi
dei vera huma-
nitate.

Quam Ecclesia
universa confite-
tur.

et praecleari Ecclesiarum quique doctores,
qui ad martirii coronam, vel ad confes-
sionis meruerunt gloriam pervenire, in
huius fidei lumine splenduerunt, conso-
nis ubique sententiis intonantes, quod in
Domino Iesu Christo Deitatis et carnis una
sit confitenda persona. Qua autem ratio-
nis similitudine, qua divinorum volumi-
num portione haeretica impietas se exi-
stimat adjuvari, quae veritatem negat cor-
poris Christi; cum hanc non lex testificari,
non prophetia praecinere, non evangelia
docere, non ipse destiterit Christus osten-
dere? Quaerant per omnem seriem Scri-
pturarum, quo tenebras suas¹¹ fugiant,
non quo verum lumen obscurent; et per
omnia saecula ita veritatem invenient co-
ruscantem, ut magnum hoc et mirabile
sacramentum ab initio videant creditum,
quod est in fine completum. De quo cum
sanctarum litterarum nulla pars sileat,
sufficit quaedam consona¹² veritatis signa
posuisse¹³, quibus diligentia fidei in splen-
didissimam latitudinem¹⁴ dirigatur, et¹⁵
sincera intelligentiae luce perspiciant, quod
in Filio Dei, qui se incessabiliter filium ho-
minis et hominem profitetur, non sit chris-
tianis erubescendum, sed constantissime
glorandum.

Nec haere-
tici ulla argu-
mento possunt
infirmare.

Verbi incar-
natio ab initio
mundi credita.

Ipse Dei filius
sece filium ho-
minis profectur.

Cap. X. Ut autem pietas tua cum ve-
nerabilium Patrum praedicationibus nos
concordare cognoscat, aliquantas eorum

S. Leo ad suae
doctrinae con-
firmationem PP.
documenta sub-
dit.

1 « Vat. leg. peccata ». Ballerin. col. 1375.

2 « Tres codd. Vatt. carnis ». Cacciar. p. 467.

3 « Vat. 690 in plenitudine temporis perfe-
ctum ». Cacciar. l. c.

4 « Cod. Ratisp. saepe ». Ballerin. l. c. Graec.
vers. habet αἰ.

5 « Al. diversari; al. se diversari ». Baller. l. c.

6 « Al. manifestatur; al. improbitas ». Bal-
lerin. l. c.

7 « Al. praecurrentem; al. praetercurren-
tem ». Ballerin. l. c.

8 Cacciar. pag. 468. Quesnell. coniecturas se-
quens, hanc parenthesim inferius sic collocat:
si (ut haeretici volunt) lux veritatis, etc. Vid.
Ballerin. l. c.

9 Ant. edit. Non ergo quisquam erubescen-
dum existimet christianis suscepisse de nostro

Christum (al. in Christo) corporis veritatem ». Ballerin. col. 1378. Sane perperam. Cit. vers. nobis adhaeret.

10 « Vat. leg. successores ». Ballerin. l. c.

11 « Tres codd. Vatt. delent suas ». Cacciar. l. c.; sed perperam, ut videtur. Sane graec. text. n. lectioni consentit.

12 « Al. consonae ». Ballerin. col. 1379 et Cacciar. pag. 469. Rectius, opinor, n. lectio, licet id. text. legat: τὰς συφωνῶν ἀληθειῶν.

13 « Al. paluisse ». Ballerin. l. c. Graec. vers. εὐχρίσται.

14 « Ant. edit. splendidissima latitudine ». Ballerin. l. c.

15 « Cod. Ratisp. ut ». Ballerin. l. c. Melius ad context. videt. n. lectio.

sententias huic credidi subiiciendas esse sermoni. Quibus ¹ si dignaveris ² recensitis, non aliud nos praedicare reperies, quam quod sancti Patres nostri toto orbe docuerunt; nec quenquam ab illis, nisi solos impios haereticos, discrepare. His igitur, gloriosissime et venerabilis imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide ³ etiam nostram praedicationem unitam esse cognosces ⁴; nec in aliquo nos ab evangelica apostolicaque doctrina, vel a catholicae professionis symbolo discrepare; quoniam, sicut docet beatus apostolus Paulus, *magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est in⁵ gentibus, creditum est in mundo⁶, assumptum est in gloria⁷*. Quid igitur tuae utilis est ⁸ saluti? Quid tuae congruentius potestati? Quam ut paci Ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, et in omnibus tibi subditis Dei dona defendas; neque ulla ratione patiaris per invidiam diaboli ministros ipsius in cuiusquam saevire perniciem; ut qui in hoc saeculo temporali emines regno⁹, in aeternum merearis regnare cum Christo ¹⁰.

A quibus tantummodo haeretur dissonant.

Imperatori nil utilius est quam catholicam fidem defendere.

1 « Al. quas... recensere vel attendere ». Ballerin. I. c. iuxta graec. textum, qui sic legit:

ἢν εἰ καταξίως ἐπιστῶν ποιῶσιν τὸν ἀναγνώστην.

2 « Al. digneris vel dignaris vel dignaberis vel dignatus fueris ». Baller. et Cacciar. II. cc.

3 « Cod. Taur. fidei sollicitudine ». Cacciar. loc. cit.

4 « Al. cognosce; al. cognosceis » Ballerin. et Cacciar. II. cc. iuxta graec. vers. ἐγνωσας.

5 « Ant. edit. carent in ». Ballerin. I. c.

6 « Al. in hoc mundo ». Ballerin. I. c.

7 1 Tim. III, 16.

8 Cacciar. pag. 470, delet est. Contra cit. textum.

9 « Plur. codd. temporaliter homines regis ». Ballerin. col. 1381. Graec. versio nobis adhaeret.

10 Eadem vers. addit: Omnipotens Deus re-

Data decimo sexto kalend.¹¹ Septembr., Leone et Maioriano Augustis consulibus. Dat. die 17 Augusti, an. 458.

Sequuntur dehinc testimonia excerpta pro re supra scripta de libris catholicorum Patrum, a Leone Papa collecta, Leonique imperatori directa¹².

*Sancti Hilarii Pictaviensis Episcopi et confessoris in libro n De fide, inter cetera, n. 23*¹³.

Cap. III. Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una haec felix fidei petra, Petri ore confessa: *Tu es, inquit, Christus filius Dei vivi*¹⁴; tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantae perversitatum quaestiones et infidelitatis calumniae movebuntur. Iam in ceteris dispensatio voluntatis paternae est¹⁵; virgo, partus et corpus, postque crux, mors, inferi salus nostra est. Humani enim generis causa Dei Filius natus ex Virgine et Spiritu Sancto, ipso sibi in hac operatione famulante, et sua Dei videlicet inumbrante virtute, corporis sibi initia consevit, et exordia carnis instituit; ut homo factus ex Virgine naturam in se carnis acciperet, perque huius admixtionis¹⁶ societatem sanctificatum in eo uni-

Christi incarnatio fidei fundamentum.

Oh genus humanum Dei Filius natus ex Virgine et Spiritu Sancto.

gnum et salutem tuam longo tempore tueatur atque conservet, gloriosissime et clementissime Imperator Auguste.

11 Cacciar. I. c. cum al. decimo tertio kalend. Jaffé op. cit. nobis favet.

12 « Plur. codd. postrema haec verba omitunt ». Ballerin. I. c. col. 1384. Quae autem de his testimoniis sumus notaturi ex iisdem Balleriniis praesertim seligimus I. c.: idque scias, ne passim eadem nomina repetamus.

13 Hoc opus vulgo appellatur de Trinitate.

14 Matth. xvi, v. 16.

15 Tres codd. et vet. edit. veritatis paternae sil. Ergo. Cod. Vat. sil; Virgo.

16 Al. assumptionis. Ad rem melius videt, n. I.

17 Quesnell. in margine ex duobus mss. humanum corpus.

Ut omnes per carnem condimur in Christo, ita Christus referatur in omnes per Divinitatem
 versi generis humani corpus¹⁷ existeret; ut quemadmodum¹ omnes in se per id, quod corporum se esse voluit, conderentur, ita rursus in omnes ipse, per id quod eius est invisibile, referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non recusavit, et per conceptionem, partum, vagitum et cunas, omnes naturae nostrae contumelias transcurrit.

Nostrae igitur contumelias non respiciens toto corde diligendus.

Quid tandem dignum a nobis tantae dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis a Deo originis unigenitus Deus in corpusculi humani formam, sanctae Virginis utero infertus accrescit. Qui omnia continent, et intra quem, et per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur; et ad cuius vocem archangeli atque angeli tremunt, coelum et terra, et omnia huius mundi resolventur² elementa, vagitus infantiae auditur. Qui invisibilis et incomprehensibilis est nunc visu, sensu tactuque mortalium³, cunis est obvolutus. Haec si quis indigna Deo recolit, tanto se maioris beneficii obnoxium confitebitur, quanto minus haec Dei convenierint maiestati. Non ille eguit homo effici, per quem homo factus est; sed nos eguimus, ut Deus caro fieret et habitaret in nobis, id est assumptione carnis unius interna⁴ universae carnis incoheret. Humilitas eius nostra nobilitas est; contumelia eius noster honor est. Quod ille Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Deum ex carne renovati⁵.

Eius humilitas nostra nobilitas est.

¹ Utrique codd. Hisp. cum aliis eiusdem originis et quemadmodum.

² Ita plures edit., at Quesnell. terra, mare et omnia. Mox Codd. Vatic., Hisp. et Isid. resolvuntur. Forte melius n. lectio.

³ Sic Quesnell. e cod. Griman. Vulgat. ant. cum edit. Hilarii, et aliis mss. non visu, sensu, tactuque moderandus.

⁴ Edit. ant. cum solo primae editionis exemplo membra.

⁵ Quesnell. cum Vatt., nec non duo Hilarii

Item eiusdem in libro nono, inter caetera, n. 3.

Nescit plane, vitam suam nescit, qui Christum Iesum ut verum Deum, ita et verum hominem ignorat; et eiusdem periculi res est, Christum Iesum, vel spiritum Deum, vel carnem nostri corporis denegare. Omnis ergo, inquit⁶, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in coelis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui est in coelis⁷. Haec Verbum caro factum loquebatur, et homo Iesus Christus Dominus maiestatis docebat; mediator ipse in se ad salutem Ecclesiae constitutus, et ipso illo inter Deum et homines mediatoris sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in idipsum naturis naturae utriusque res eadem est⁸; ita tamen, ut neutro⁹ careret in utroque; ne forte Deus esse homo nascendo desineret, et homo rursus Deus manendo non esset. Haec itaque humanae beatitudinis fides vera est, Deum et hominem praedicare, Verbum et carnem confiteri; neque Deum nescire, quod homo sit¹⁰; neque carnem ignorare, quod Verbum sit.

Iesus Christus et verus Deus, et verus homo praedicandus.

Ipso eum ex unitis in idipsum naturis utriusque naturae res eadem est.

Item eiusdem in eodem libro, inter caetera, n. 5.

Natus igitur unigenitus Deus ex Virgine homo, et secundum plenitudinem tempo-

codd. ex carne renati. Vetus lect. aliaque mss. nobis consentiunt, et quidem rectius.

⁶ Verbum inquit cum Hilarii mss. expungunt etiam plur. codd.

⁷ Quae sequuntur usque ad Haec itaque in uno cod. Barb. desiderantur.

⁸ Matth. x, 32, 33.

⁹ Quesnell. ad margin. «Al. neutra». Melius videtur.

¹⁰ Viudob., Hisp. et al. quod et homo sit.

Christus Deus
et homo indi-
cise loquitur et
operatur.

rum in semetipso provectorus in Deum hominem, hunc per omnia evangelici sermonis modum tenuit, ut se Filium Dei credi doceret, et hominis filium praedicari admoneret, locutus et gerens¹ homo universa quae Dei sunt, loquens deinde et gerens Deus universa, quae hominis sunt: ita tamen, ut in ipso illo² utriusque generis sermone nunquam, nisi cum significatione et hominis locutus et Dei sit.

*Item alio loco in eodem libro
inter caetera, n. 5, 6, 7.*

Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes haereticis occasio est, ut quae ab eo secundum hominem dicta sunt, dicta esse secundum naturae divinae infirmitatem mentiantur, et quia unus atque idem est loquens, omnia quae loquebatur de se ipso³, omnia cum locutum esse contendunt. Nec sane negamus, totum illum, qui eius manet, naturae suae esse sermonem. Sed si Iesus Christus et homo et Deus est⁴, et neque cum homo⁵, tum primum Deus, neque cum homo⁶, tum non etiam et Deus, neque post hominem, in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est dictorum eius sacramentum esse quod generis. Et cum in eo secundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tum atque hominis discerne sermonem: Et cum Deum atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque homi-

nis in tempore dicta diiudica. Cum vero ex homine et Deo, rursum totius hominis, totius iam Dei tempus intelligis. Si quid illud⁷ ad demonstrationem eius temporis dictum est, temporis coaptato, quae dicta sunt, ut cum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo et Deus, aliud sit post hominem et Deum totus homo, et totus Deus; non confundas temporibus et generibus dispensationis sacramentum, cum pro qualitate generum, ac naturarum alium ei in sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium iam aeterno. Nostri igitur causa haec omnia Iesus Christus manens⁸, et corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturae nostrae locutus est; non tamen omittens naturae suae esse, quod Deus est. Nam tametsi in partu, et passione, et morte naturae nostrae res peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturae suae gessit: *et reliqua.*

*Item alio loco in eodem libro,
inter caetera, n. 11.*

Videsne ita Deum et hominem praedicari, ut mors homini, Deo vero carnis excitatio deputetur⁹? (Non tamen ut alius sit, qui mortuus est, et alius sit, per quem mortuus resurgit. Spoliata enim caro¹⁰ Christus est mortuus, et rursum Christum a mortuis excitans, idem Christus

Nata ipse et
totus homo, et
totus Deus.

Idem Christus
qui mortuus ac
resuscitatus.

¹ Edit ante Quesnell. et plur. codd. *loquens et gerens*. Ad orat. context. melius videtur.

² Edit. Hilar. cum Vindob. *ut ipso illo*. Forte ex amanuens. vitio.

³ Al. et plur. codd. *loquitur de semetipso*.

⁴ Primae edit; exemplum cum mss. *delect est*. Edit. Hilarii habent *sit*. Minus bene, ut opinor.

⁵ Codd. Vat., Hisp., Isid. *cum homo sit*.

⁶ Id. coll. *neque tum cum et homo*, quibus consentit prima edit., quam Constantius sequitur. Vetusstis. cod. Vatie. *neque tunc etiam cum homo*.

⁷ Edit. *aliud*, quibus adversantur plur. codd.

ac ipsae Hilar. editiones. Nihilominus orat. context. vocem *aliud* exigere videtur.

⁸ Vat., Hisp., Isid. *agens*: prima edit. *gerens*.

⁹ Quae parenthesi concluduntur desunt in codd. Grim., Barb., Vindob. et aliis, necnon in versione graeca inserta act. 2 Concilii Chalcedonensis.

¹⁰ Quesnell. cum prima edit., et codd. Vat., Hisp., Isid. cum aliis inde profectis *Spoliata enim carne*. Sed male: neque enim Hilarius Christum, seu personam Verbi carne spoliata, seu a carne separatam intellexit. Itaque Hilarii edit., et al. probat. nobiscum legant: tantomodo Vindob. habet *dispoliata*.

Mentitur qui
eius dicta se-
cundum carnem
tribuit divinae
naturae infirmi-
tati.

est carne se expolians). Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et cum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Iesum eum memento esse, qui utrumque est.

Item post pauca, n. 14.

Haec igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturae formam tractari in Domino Iesu Christo meminissimus; quia qui erat in forma Dei, formam servi accepit².

S. Athanasii Alexandrinae Ecclesiae episcopi et confessoris ad Epictetum Corinthiorum episcopum.

Christus secundum carnem
Filius Mariae, et
secundum Deum
Filius Dei est.

Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur christiani, si Dominus, qui ex Maria processit³, Filius quidem substantia et natura Dei est⁴; quod autem secundum carnem, ex semine David est et carne Sanctae Mariae?

S. Ambrosii episcopi Ecclesiae Mediolanensis et confessoris, ex libris, quos misit ad imperatorem Gratianum. In libro secundo De fide, inter caetera, cap. vii, n. 58.

Consors itaque
utriusque naturae
Dominus

Unde⁵ illud, quod lectum est, Dominum maiestatis crucifixum esse, non quasi in maiestate sua crucifixum putemus; sed

1 Codd. et Hilarii edit. *personam*, quae ex contextu non tam subsistentiam, quam naturae utriusque proprietates, et conditionem innuit, uti Constant. videtur.

2 Hilari. edit. *quia qui in forma Dei manebat*, etc. Vulg. cum Hlisp. et Isid. *quia qui in forma Dei manens, formam servi accepit*, ipse divinitatem nequaquam amisit. Haec autem quatuor postrema verba in praestantior. codd. omittuntur, ubi tantum legitur: *Quia in forma Dei manens formam servi suscepit*.

3 Quid. codl. addunt *Virginiae*.

4 In codd. Vatic. *Filius quidem de substantia naturae Dei est*. Al. codd. *Deus quidem de substantia et natura Dei est*.

quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo, Christus Iesus Dominus maiestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturae, idest humanae, atque divinae, in natura hominis subiit passionem; ut indiscrete et Dominus maiestatis dicatur esse qui passus est, et filius hominis, sicut scriptum est, qui descendit de coelo.

maiestatis dicitur crucifixus.

Item alio loco in eodem libro, inter caetera cap. ix, n. 77.

Sileant igitur inanes⁶ de sermonibus quaestiones, quia *regnum Dei*, sicut scriptum est, *non in persuasionem verbi est, sed in ostensione virtutis*⁷. Servemus distinctionem divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur⁸ Dei Filius, quia in eodem utraque natura est. Et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo⁹ nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quae sunt divina, quia Verbum est; quasi homo dicit quae sunt humana, quia in ea substantia loquebatur¹⁰.

In Christo divinitatis et carnis distinctio.

Itaque quasi Deus loquitur quae sunt divina, quasi homo quae humana.

Item eiusdem in libro De incarnatione Domini, contra Apollinaristas¹¹, cap. vi n. 49.

Sed dum hos redarguimus, emergunt alii, qui carnem Domini dicant et divi-

5 Codd. Vatt. *illud quoque lectum est*. Perperam, ut videt., ad orat. contextum.

6 Prim. edit. cum al. mss. *inanis dissensionis inanes de sermonibus quaestiones*. Quesnell. eam cod. Thuan. *inanis dissertationis quaestiones*. Al. *inanis dissensionis quaestiones*.

7 I Cor. ii, 4, et iv, 20.

8 Ambrosii edit. *in utraque loquitur*, quibus cum graec. textu omnes nn. codd. adversantur. Iure, an iniurie vide ex orat. contextu.

9 Plur. codd. in eum.

10 Quesnell. *in mea substantia loquitur*. Contra auct. codd. probat. Ambrosii edit. *in mea substantia loquebatur*.

11 Codd. Vatt. contra Apollinarem.

nitatem unius esse naturae ¹. Quae tantum sacrilegium inferna vomuerunt? Iam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidiae robur adolescit, ut maiore contentione ²asserant, Patrem, et Filium et Spiritum Sanctum unius non esse substantiae, quia isti ³divinitatem Domini et carnem substantiae unius dicere tentarunt.

Item infra, cap. vi, n. 52.

Et hi mihi frequenter Nicaeni Concilii tractatum se tenere commemorant ⁴. Sed in illo tractatu Patres nostri non carnem, sed Dei ⁵ Verbum unius substantiae cum Patre esse dixerunt. Et Verbum quidem ex paterna processisse substantia, carnem autem ex Virgine esse confessi sunt. Quomodo igitur Nicaeni Concilii nomen obtenditur, et nova inducuntur, quae nunquam nostri sensere maiores? *et reliqua.*

Item eiusdem ad Sabinum episcopum, inter cactera, n. 6 et 7.

Unde pulchre Apostolus eiusdem verbi repetitione usus est dicens de Domino Iesu Christo: *Cum in forma ⁶ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit, formas servi accipiens ⁷.* Quid est in forma Dei, nisi in plenitudine Deitatis, in illa per-

fectionis divinae expressione? Ergo cum esset in plenitudine Divinitatis ⁸ exinanivit se, et accepit plenitudinem naturae, et perfectionis humanae. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, ut esset perfectus in utraque forma. Unde et David dicit: *Speciosus forma prae filiis hominum ⁹.* Concluditur Apollinarista, nec

quo se vertat habet, suis clauditur retribus. Ipse enim dixit, formam servi accepit, non servus locutus est ¹⁰. Iterum ergo interrogo: Quid est in forma Dei? Respondit, in natura Dei. Sunt enim, ait Apostolus, *qui non sunt natura Dei ¹¹.* Quaero, quid sit, *formam servi accipiens.* Sine dubio perfectionem naturae et conditionis, ut dixi ¹², humanae, ut esset in hominum similitudine. Et pulchre, non *carnis*, sed *hominum* dixit *similitudinem*, quia in carne eadem est. Sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Unde et propheta ait: *Et homo est, et quis cognoscit eum ¹³?* Homo secundum carnem, sed ultra hominem secundum divinam operationem ¹⁴. Denique cum leprosum tangeret, homo videbatur; sed ultra hominem ¹⁵, cum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fletet, mortuum quasi homo flebat; sed supra hominem erat, cum mortuum vinctis iuberet pedibus exire ¹⁶. Homo videbatur, cum penderet

Quibus argentur Apollinaristas.

In Christo utriusque naturae opera distinguuntur.

¹ Cod. Vind. delet esse.

² Cod. Oxon. Quesnelli *ut minore*. Recte ad sens. n. 1.

³ *Quam hi qui* Cod. Oxon.

⁴ Quesnell. ad marg. ex cod. Thuan. *tractatus exponere*. Vindob. *tractatum se retinere*.

⁵ Plur. codd. expungunt *Dei*.

⁶ Vatt. codd., quibus adhaerent prima et caet. edit. Ambrosii *Qui cum in forma*. Iuxta Vulgatam.

⁷ Philip. ii 6, 7, ubi Vulg. habet *formam*.

⁸ Ita plur. codd. Al. expung. *divinitatis*; sed perperam.

⁹ Ps. xlv, 3.

¹⁰ Ambros. edit. cum codd. Vat., Hisp. et Isid.

et al. *Ipse enim dixerat, formam servi accepit, non servus lectus est*. Amantem. mendo, uti patet. Mox iid. codd. *respondet*.

¹¹ Galat. iv, 8.

¹² Exempl. prim. edit. cum codd. Vatt. *ut dixit*. Recte quidem n. 1.

¹³ Ier. xvii, 19.

¹⁴ Codd. Hisp. cum Vatt. *et ultra hominem divina operatione*. Vulg. ante Quesn. *Sed ultra hominem divina operatione*. Vatt. codd. *per divinam operationem*.

¹⁵ Codd. Hisp. alique Vatt. *et ultra hominem*.

¹⁶ In mss. Vatt., Hisp., Vindob. *et supra hominem erat, cum mortuum vinctum iuberet pedibus exire*. Aplius ad rem n. lectio.

in cruce; sed supra hominem, cum reseratis tumulis mortuos suscitaret.

S. Augustini episcopi Hipponitensis¹ Ecclesiae ad Iordanum, inter caetera, n. 10, ep. CLXXXVII.

¹ Qui in cruce in carne ad homines, indicandos, est venturus.

Noli itaque dubitare, ibi nunc esse hominem Christum, unde venturus est²; memoriterque recole, et fideliter tene christianam confessionem; quoniam *resurrexit a mortuis, ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris*; nec aliunde quam inde venturus est ad vivos et mortuos indicandos, et *sic venturus est*, illa angelica voce testante, *quemadmodum est ire visus in coelum*³, idest in eadem forma carnis atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit.

Item in eiusdem epistola ad Volusianum, inter caetera, n. 9, ep. CXXXVII.

² Utramque copulans naturam factus Dei et hominis mediator.

Nunc vero ita inter Deum et homines mediator apparuit, ut in unitate personae copulans utramque naturam et solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret.

Item eiusdem in expositione Evangelii secundum Ioannem⁴, inter caetera. Tract. LXXVIII, n. 2.

³ Divina natura ab Apollinariis deformatur.

Quid igitur, haeretice? Cum Christus Deus fit et homo, loquitur ut homo, et calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam?

¹ Ita plur. codd.; al. *Hipponensis*.

² Tres codd. unde et venturus est.

³ Act. 1, 11.

⁴ Codd. Vat. *qua minor est Patre*.

⁵ Al. sequentia omittunt usque ad finem. Vulgat. et nonnulli codd. veluti separatim testimonium sic proponunt: *Item eiusdem cuius supra. Quis non est derelictus*, etc. Quam lect. Que-

Et iterum infra, n. 3.

Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet, qua aequalis est Patri; humanam, qua maior est Pater⁴. Utrumque autem simul, non duo sed unus est Christus; ne sit quaternitas, non Trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus Deus et homo; ac per hoc Christus est Deus, anima rationalis, et caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo, per quem factus est mundus? Christus Iesus, sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Iesus, sed in forma servi⁵. Item de singulis, quibus homo constat. Quis non est derelictus in inferno? Christus Iesus, sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo iacuit in sepulchro? Christus Iesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus. Verum haec omnia non duo vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dixit: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*⁶. Quoniam naturae humanae gratulandum est, eo quod sic assumpta est a Verbo unigenito, ut immortalis constitueretur in coelo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris.

Item eiusdem ex libro Assertionis fidei⁷.

Nostrum namque est credere, illius nosse; ac sic ut ipse Deus Verbum totum suscipiens, quod est hominis, homo sit; et assumptus homo totum accipiendo,

⁴ Christus per divinam naturam coaequalis Patri, per humanam Patre minor.

⁵ Ut anima et caro unus est homo, sic Deus et homo unus est Christus.

⁶ Nihilominus quaedam in forma Dei, quaedam in forma servi operatur.

⁷ Natura humana per Christum facta immortalis.

snell. ex Grimanico correxit, ipsique Augustini edit. consonat.

⁶ Ioann. xiv, 28.

⁷ Hoc testimonium Quesnell. edidit ex cod. Griman. Extat etiam in testimoniis Concil. Chalcedonensi insertis act. 11, quae ipse Leo separatim in Orientem misit. Desideratur autem in accuratiss. cod. Veronens., et in al. mss.

⁸ Nostrum est credere, Dei nosse.

quod Dei est, aliud quam Deus esse non possit. Non tamen quia incarnatus dicitur et immixtus, imminutio eius est accipienda substantiae. Novit enim Deus sine sui corruptione misceri, et tamen in veritate misceri. Novit in se ita suscipere, ut nihil ei crescat augmenti, qui se ipse totum novit infundere, ut nihil ei accidat detrimenti. Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis nostrae secundum experientorum visibilia documenta facientes coniecturam de aequalibus se invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemque compmixtum, et tali confusione carnis et Verbi, quasi aliquod corpus effectum. Absit ita credere, ut conflati quodammodo genere duas naturas in unam redactas arbitremur esse substantiam. Huiusmodi enim commixtio partis utriusque corruptio est. Deus enim, qui capax est, non capabilis, penetrans, non penetrabilis, implens, non implebilis, qui ubique simul totus, et ubique diffusus est per infusionem potentiae suae, misericorditer naturae est mixtus humanae; non humana natura est mixta divinae.

S. Ioannis Constantinopolitani episcopi et confessoris in Homilia de Cruce et Latrone.

Sed cur cum cruce veniat, videamus¹. Scilicet ut hi, qui eum crucifixerunt, suae sentiant dementiae caecitatem; et ideo impudentiae² eorum signum portatur. Ideo Propheta ait: *Tunc lamentabuntur omnes tribus terrae*³, videntes accusatorem et agnoscentes peccatum. Et quid

nimum est, si crucem portans adveniet, quando et vulnera corporis ipse demonstrat? *Tunc enim*, inquit, *videbunt quem crucifixerunt*⁴. Et sicut post resurrectionem, Thomae voluit diffidentiam confutare, et illi clavorum loca demonstravit, et lateris⁵ vulnera declaravit, et dixit: *Mitte manum tuam et vide, quoniam spiritus carnem et ossa non habet, sicut me vides habere*⁶; sic et tunc ostendet vulnera, crucemque demonstrabit, ut ostendat illum se esse, qui fuerit crucifixus.

Item eiusdem in Homilia De Ascensione Domini.

Nam sicut duobus iurgio separatis, unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit; ita et Christus⁷ fecit. Deus nobis iuste irascebatur, et nos contemnebamur iratum, et elementem Dominum declinabamus; et se medium Christus ingessit, et sociavit utramque naturam⁸, et nobis quod imminabat⁹ supplicium, ipse sustinuit.

Item eiusdem in eadem Homilia inter caetera.

Christus igitur nostrae naturae primitias¹⁰ obtulit Patri, et oblatum donum miratur est Pater, quod et tanta dignitas offerebat, et quod offerebatur, nulla macula foedabatur. Nam et suis manibus suscepit oblatum, et suae sedis fecit esse participem, et quod plus est, ad partem suae dexterac collocavit. Cognoscimus quis est ille, qui audit: *Sede ad dexteram meam*¹¹; quae natura est cui

Vera Christi
lucamata no-
stra salutis.

Humanae na-
turae primitias
Deo Patri ob-
latas per Chris-
tum.

Hiis exaltato

1 Prim. edit. cum Vatic. codd. *Sed cur cum cruce veniet? Scilicet*, etc.

2 Codd. Vatt., Hisp. et al. habent *dementiae*.

3 Zachar. xii, 10, ubi Vulg. aliter legit. Hisp., et Isid. delent *omnes*.

4 Ibid. et Ioann. xix, 37. Alii *confixerunt* et *compunxerunt*. Vulg. habet *in quem confixerunt*.

5 Plur. codd. *in latere*. Vindob. et Hisp. *latere*.

6 Ioann. xx, 27; Luc. xxiv, 29, ubi Vulg. haec verba paululum immutat.

7 Edit. inserunt *nobis*.

8 *Utrumque*, et *nobis*. Codd. Hisp. cum Isid. et Vatt.

9 Quesnell. *imminebat a Patre*. Edit. antiq., et plur. codd. *nobis* conveniunt.

10 Vindob. *nostris primitias*.

11 Ps. cix, 1, ubi Vulg. ait: *Sede a dextris meis*. Matth. xxii, 41.

Ex immixtione
carnis Divinitas
non immutata

Non enim
carnis et Verbi
confusione una
confecta sub-
stantia.

Deus enim per
eam omnipoten-
tiam naturae
aeternae huma-
nae, non huma-
na mixta divi-
nae.

Christi passio
verae humani-
tatis argumen-
tum.

dixit: Esto meae particeps sedis. Illa natura est quae audivit¹: *Terra es et in terram ibis*².

Item eiusdem in eadem Homilia, inter caetera.

Nostrae naturae quae gloria.

Quo sermone utar, quo verbo dicam, reperire non possum. Natura fragilis, natura contempta, et omnibus monstrata deterior omnia vicit, omnia superavit, et omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri³. Hodie angeli diu vota desiderata receperunt; hodie archangeli, quod multo tempore cupiebant, inspicere valuerunt; naturam nostram⁴ in sede dominica immortalis fulgentem gloria perviderunt.

*S. Theophili episcopi Alexandrini de epistola paschali, quam per Aegyptum destinavit*⁵.

Cur Verbum in terras descendit,

Cuius rei testis est ille qui loquitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt*⁶; et prophetae Christi auxilium deprecantes⁷: *Domine, inclina coelos tuos, et descende*⁸. Non ut mutaret locum, in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanae fragilitatis as-

sumeret, Paulo apostolo eadem concinnante: *Cum esset dives, pauper factus est, ut nos illius paupertate divites essemus*⁹.

Venitque in terras et de virginali utero, quem sanctificavit, egressus homo, interpretationem nominis sui *Emmanuel*, idest *nobiscum Deus*¹⁰, dispensatione confirmans, mirum in modum coepit esse quod nos sumus, et non desiit esse quod erat; sic assumens¹¹ naturam nostram¹², ut quod erat ipse non perderet. Quamquam enim Ioannes scribat: *Verbum caro factum est*¹³, idest aliis verbis, homo; tamen non est versus in carnem¹⁴, qui nunquam Deus esse cessavit. Ad quem et sanctus David loquitur¹⁵: *Tu autem idem ipse es*¹⁶. Et Pater de coelo contestatur et dicit: *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*¹⁷; ut et homo factus, nostra confessione permanere dicatur, quod fuit, priusquam homo fieret, Paulo nobiscum eadem praedicante: *Iesus Christus heri et hodie, ipse et in aeternum*¹⁸. In eo enim quod ait ipse, ostendit eum pristinam non mutasse naturam, nec divinitatis suae imminuisse divitias¹⁹, quia propter nos pauper effectus plenam similitudinem nostrae conditionis assumpserat.

Quod licet caro factum non est, versus in carnem,

Nec huius natura immutata.

1 In Vat., Hisp. ac Isid. *Quae illa natura, quae audivit: terra es*, etc.

2 Gen. III, 19, ubi Vulg. inquit: *pulvis es, et in pulverem reverteris*.

3 Quidam codd. delent *et*. Vatt. *et in omnibus hodierna die meruit angelis excelsior reperiri*. Forte mel. n. lectio.

4 Edit. inserunt *ipsi*, quae vox in plurib. codd. non invenitur.

5 Ex vers. S. Hieron. inter huius opp. epist. 98, num. 4.

6 Ps. XLII, 3.

7 Vat., Hisp. et Isid. cum al. mss. ac exemplo primae edit. *Propheta Christi auxilium deprecans*.

8 Psalm. CXLIII, 5.

9 II Cor. VIII, 9, ubi Vulg. legit: *egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites csetis*.

10 Matth. I, 23.

11 Codd. Hisp., Isid., ac Vat. *Sic assumpsit*. Mel. ad orat. contextum n. lectio.

12 In edit. Hieronym. *naturam humanam*.

13 Ioann. I, 14.

14 Edit. ex Hisp. aliisque inde profectis, *id est aliis verbis, Deus homo factus est: Verbum tamen non est versus in carnem*. Quibus obstant Hieron. edit. ac nonnulla mss. Et quidem iure, ut liquet ex orat. contextu.

15 Ita plur. codd. cum Hieronymi edit.; Quessnell. cum al. codd. *Sanctus loquitur*. Edit. antiq. cum mss. Hisp. et aliis *Spiritus Sanctus loquitur*. Huic sentent. libentius accederem.

16 Psalm. CI, 28.

17 Matth. III, 17, ubi Vulg. omittit *bene*. Marc. I, 11: *Tu es filius meus dilectus, in te complacui*; Luc. III, 22: *Tu es filius meus dilectus, in te complacui mihi*.

18 Hebr. XIII, 8, ubi Vulg. ait: *in saecula*.

19 Hier. edit. *qui*. Recte videt. n. lectio.

*Item eiusdem in alia epistola paschali
contra Origenem, inter caetera¹.*

Unus Filius Patris, nostrique mediator
nec aequalitatem eius amisit, nec a nostro consortio separatus est; invisibilis Deus, et visibilis homo, forma servi absconditus², et Dominus gloriae confessione credentium comprobatus. Neque enim privavit eum Pater naturae suae nomine, postquam pro nobis homo, et pauper effectus est, nec in Iordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed Filium unigenitum: *Tu es Filius meus dilectus, in quo mihi bene³ complacui⁴*. Nec similitudo nostra in Divinitatis est mutata naturam, nec Divinitas in nostrae naturae versa est similitudinem.

*S. Gregorii episcopi Nazianzeni
in Homilia de Epiphania, inter caetera.*

Cum ergo processisset ex Virgine Deus, in ea, quam assumpserat, humana natura, unum e duobus sibi⁵ invicem contrariis existens carne et spiritu, aliud in Deum⁶ assumitur, aliud deitatis gratia praestat.

Item infra.

Missus est quidem, sed ut homo. Duplex enim erat in eo natura. Inde denique et laboravit ex itinere, inde et esuriit, et sitivit, et contristatus est, et flevit humani corporis lege.

¹ Ep. 96, num. 3 *Opp. S. Hieron.*

² Hieron. edit. cum Vat., Hisp. et Isid. addunt *est*.

³ Edit. Hieron. delent *bene*. Iuxta Vulg.

⁴ Matth. III, 17; Marc. I, 11; Luc. III, 22.

⁵ Plures codd. delent *sibi*.

⁶ Duo Vatic. et prima edit. *unum in Deum*.

⁷ Qui hanc epist. e mss. Isid. ac Hispan. Gallicanae originis derivaverunt, habent *S. Sabini Episcopi Cappadocis*; et in cod. Vat. 543 legitur: *S. Basilii Cappadoceni Sabini Episcopi*. At perperam, ut patet ex vetustissimo exempl. Vin-

S. Basilii episcopi Cappadocis⁷.

Cum ergo quaedam in Christo ita videmus humana, ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur, quaedam ita divina⁸, quae nulli alii nisi illi ineffabili naturae conveniant deitatis; haeret humani intellectus angustia, et tantae admirationis stupore percussa, quo declinet, quid teneat, quo se convertat, ignorat. Si hominem putet⁹, devicto mortis regno, cum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter quod cum omni metu¹⁰ et reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque naturae veritas demonstretur, ut neque aliquid indignum et indecens de divina illa et ineffabili substantia sentiat, neque rursus, quae humanitus¹¹ gesta sunt, falsis illusa imaginibus aestimentur.

S. Cyrilli episcopi Alexandrini¹².

Homo nominatus est, cum sit natura Deus, Dei Patris Verbum¹³, quoniam similiter ut nos sanguini communicavit et carni. Sic enim in terris apparuit, non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfectam.

Item eiusdem in libro, qui dicitur:

Scholia de incarnatione Unigeniti.

Unus igitur est et ante incarnationem Deus verus, et qui in humanitate mansit

dobonensi, caeterisque antiq. codd., ubi non *Sabini*, sed *Basilii* nomen tantummodo praefertur.

⁸ Vat. cod. cum prim. edit. ut nulli.

⁹ Apud Quesnell. e cod. Oxon. contra auctorit. Vindobon. et al. codd. additur: *Si Deum putat, crucifig. cum contemplatur*.

¹⁰ Plur. codd. *nimio metu*. Sane perperam.

¹¹ Alii codd. delent *humanitus*. Male quidem.

¹² Orat. 2 de recta fide ad regin., c. 9.

¹³ *Homo natus est, cum sit natura Dei Patris Verbum* in solo cod. Vindobon. Alii codd. *Homo nominatus est, cum sit natura Dei Patris Verbum*.

Unigenitus
Filius uterque
carne assumptus
rit, tamen coae-
qualis Patri.

In Christo neu-
tra natura in
aliam conversa.

Hoc declaratur.

Christus passi-
bilis propter hu-
manitatem.

In ipso utrius-
que naturae ve-
ritas retinebatur.

Etenim per hu-
manitatem quod
erat non amisit.

Deus igitur et
homo efficiunt
unum Ies. Chris-
tum.

id quod erat, et est, et erit¹. Non discernendum igitur unum Dominum Iesum Christum in hominem seorsum, et seorsum in Deum; sed unum eundemque Iesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum, sed eas incon-
fusas inter se servantes.

Item cuius supra.

Intelligitur namque certe tanquam² aliud in alio inhabitare, idest, divinam naturam in humanitate non perpersam commixtionem, aut commutationem, ut esset quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale, quale est id, in quo habitat, sed aliud in alio³ magis intelligitur. At vero in Verbi natura⁴ et humanitatis nobis solam differentiam designat diversitas naturarum. Unus enim ex utraque intelligitur Christus. Ergo inconfusione, ut ante dixi, servata, inhabitasse ait Verbum in nobis⁵. Scit enim unum esse Filium unigenitum, carnem factum et hominem.

Item cuius supra ad Nestorium.

Nicaena syno-
dus servanda.

Ait igitur sancta et magna synodus, ipsum, qui est ex Deo Patre natus naturaliter, Filium unigenitum, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem et cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, et ascendisse rursus in coelos. Haec

nos sequi verba debemus; his nos convenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse et hominem factum Dei Verbum. Non enim dicimus, quod Dei natura conversa, vel immutata, facta sit caro; nec quod in totum hominem, qui est ex anima et corpore, transformata sit; sed illud magis, quod carnem animatam anima rationali sibi copulaverit Verbum substantialiter, et incomprehensibiliter⁶ et ineffabiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam⁷ Filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personae, sed quod diversae quidem naturae in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Christus et Filius, non evacuata, aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul nobis effecerunt unum Dominum et Christum, et Filium, idest divinitas et humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem⁸. Itaque is, qui ante saecula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere carnaliter dicitur procreatus⁹. Non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec quod propter se ipsam opus habuit secundo nasci post illam nativitatem, quam habebat ex Patre (est enim ineptum et stultum hoc dicere, quod is, qui ante omnia saecula est consempternus Patri, secundae generationis eguerit, ut esse inciperet); sed quia propter nos et propter nostram sa-

Carnem huma-
no spiritu ani-
matam sibi Ver-
bum substantia-
liter copulavit.

Eius itaque
divina natura e
B. Virgine non
sumpsit exor-
dium.

¹ Edit. cum all. mss. in divinitate mansit in qua erat, est, et erit. Sed plur. codd. probat., et praesertim graec. text. originalis lect. nostrae cohaerent.

² Quesnell. omisit tanquam, quod adiecimus ex graec. contextu. Edit. antiq. cum nonnul. codd. legunt dicitur namque tanquam. Sane mel. n. lectio.

³ Solus Quesn. in eo. Perperam, ut videtur.

⁴ Male edit. cum solq. Vatic. in Verbi persona.

⁵ Ita cum edit. quid. codd. Graec. autem textus legit: ut confusionem excluderet, vigilanter ait, inhabitasse Verbum in nobis.

⁶ Male edit. cum quibud. codd. inreprehensibiliter.

⁷ In cod. Vindob. deest etiam.

⁸ Quid. edit. cum Vat. copulationis adnationem, vel copulationem adunatam.

⁹ Codd. Vat. creditur procreatus. Edit. contra auctorit. graec. textus dicitur procreatus in tempore.

lutem naturam sibi copulavit humanam, et processit ex muliere, ideo dicitur natus esse carnaliter. Neque enim prius¹ natus est homo communis de sancta Virgine, et tunc denum habitavit in eo Verbum; sed in ipsa vulva uteroque virginali se cum carne coniunxit² et sustinuit generationem carnalem, carnis suae nativitatem faciens suam. Sic illum dicimus et passum esse et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit aut plagas, aut clavorum transfixiones, aut alia vulnera³ (Deus namque incorporealis extra passionem est); sed quia corpus illud, quod ipsum proprium factum est, passum est, ideo haec omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus, qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus. Immortale enim et incorruptibile est naturaliter, et vita, et vivificans Dei Verbum. Sed quia corpus ipsius proprium, *gratia Dei*, iuxta Pauli vocem, *pro omnibus mortem gustavit*⁴, ideo ipse dicitur mortem *passus esse pro nobis*. Non quod ipse⁵ mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet; insania est enim hoc vel sentire vel dicere; sed quod, ut supra diximus, caro ipsius⁶ mortem gustavit. Ita, et resurgente carne ipsius, rursus resurrectionem dicimus; non quia in corruptionem reciderit⁷, absit⁸; sed quia eius resurrexit corpus. Ita Christum unum et Dominum

confitemur, non tanquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divisionis quaedam species inducatur; sed unum iam et eundem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus suum, cum quo ipsi⁹ etiam assidet Patri. Nec hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem; quia si talem copulationem factam per substantiam, aut quasi impossibilem¹⁰, aut quasi parum decoram noluerimus¹¹ accipere, in id incidimus¹², ut duos filios esse dicamus; necesse est enim discernere¹³ et dicere, hominem separatim fuisse sola filii appellatione honoratum, et rursus Verbum, quod est ex Deo et nomine, et veritate Filium Dei. Sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Iesum Christum. Neque enim id adinuat rectam fidei rationem, licet nonnulli nescio quam perhibeant copulationem personarum¹⁴. Non dixit enim Scriptura, Verbum Dei personam hominis sibi assumsisse, sed carnem factum esse¹⁵. Id autem est ostendere Dei Verbum, similiter ac nos participationem habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum proprie suum fecisse, et hominem ex muliere processisse, non abiecta nec deposita Deitate, aut generatione illa, quam habebat ex Patre; sed mansisse etiam in assumptione carnis Deum, quod erat. Hoc ubique rectae fidei ratio protestatur. In tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus. Ideo

Non adoramus in Christo personarum copulationem,

Sed ipsum tantummodo sustinuit generationem,

In Christo passio explicatur.

Nec non resurrectionis,

Sed naturam

1 Al. *primum* vel *primitus*.

2 Al. *secum carnem coniunxit*.

3 Ita plur. codd. cum graec. textu. Vulg. add. *susciperit*.

4 Hebr. II, 9.

5 Edit. *in se*; at praestant. codd. et praesentium graec. text. *ipse*.

6 Al. *vera caro ipsius*.

7 Plur. codd. *cecideral*. Perperam.

8 Edit. cum nonnull. mss. *quod absit*.

9 Vindob. *ipse*.

10 Al. *impassibilem*. Edit antiquior. cum Vat. *passibilem*.

11 Plur. codd. *voluerimus*.

12 Al. *incidemus*.

13 Sic codd. probat. et graec. text. Solus Vindob. *nec enim debemus discernere*. Thuan. *nec enim discernere fas est*. Saec perperam ad orat. contextum.

14 Tres codd. ex arbitrio *personarum distinctionem*. Al. *divisionem personarum*. Aptius ad context. n. lectio.

15 Ioann. I, 14.

Maternitas B. Virginis. illi non dubitaverunt sanctam Virginem

dicere Θεοτοκον; non quod Verbi natura, deitasque in sancta Virgine¹ sumpsit exordium, sed quod ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei Verbum, carnaliter natum esse dicitur².

EPISTOLA CXXI³.

Imperatoris fide commendata, universale gaudium innuit, quod Alexandrina Ecclesia fuerit in pristina libertatem restituta, cumque rogat, ut Alexandrinæ sedi, in quam Aelurus nequitiam est remittendus, probatæ fidei episcopus præficiatur.

Leo Episcopus Leoni Augusto.

Cap. I. Si gloriosum pietatis vestrae in fidei defensione propositum tanta prosequi laude cupiamus, quantam⁴ rerum ipsarum magnitudo deposcit, inveniemur impares in actione gratiarum, si nostri tantum oris angustiis universalis Ecclesiae gaudia celebremus. Sed dignius⁵ illius remuneratio vestris actibus meritisque servabitur⁶, in cuius causa et speciali excellitis animo, et optato triumphatis eventu clarae⁷ gloriae. Sciat igitur clementia vestra omnes Ecclesias Dei cum laude vestra exultare pariter et lactari, quod ab Alexandrinæ Ecclesiae iugo improbus parricida depulsus est; et popu-

Gaudet de libertate Alexandrinæ Ecclesiae restituta.

lus Dei, cui praedo nefarius incubabat, in antiquam fidei libertatem reductus, potest iam in salutis viam fidelium sacerdotum praedicatione revocari, cum videat omne seminarium venenorum in ipso auctore proiectum. Nunc ergo, quia hoc constanti proposito et magna mente peregristis, consummato operi fidei illud adiungite, ut de catholico civitatis illius praesule, quod Deo placeat, decernatis, qui nulla damnatae toties impietatis sit infectus aspergine; ne fortasse tectum vulnus sub specie obductae cicatricis increseat, et plebs christiana, quae vobis agentibus aperte ab haereticorum perversitate liberata est, lethalibus iterum obnoxia sit venenis.

Cap. II. Vides autem, venerabilis imperator, et evidenter agnosces, quod in persona, de cuius abscissione agitur, non sola est fidei integritas intuenda; quae etiam illis correctionibus professionibusque purgari, et in integrum valeret qualibet conditione restitui, nequaquam tamen, quae seelste cruentoque commissa sunt, possunt⁸ probabilium verborum protestationibus aboleri; quia in Pontifice Dei, ac maxime tantae Ecclesiae sacerdote, non sufficit sonus linguae et sermo labiorum; et nihil prodest, si Deus voce praedicatur, et mens in⁹ impietate convincitur. De talibus enim per Apostolum Sanctus Spiritus loquitur: *Habentes speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*¹⁰; et iterum alibi: *Deum profitentur se scire, factis autem negant*¹¹. Unde

E Clero Alexandrino interemeratis praesul eligendus.

Aelurus nullo pacto redimendus.

Nileum prodest Deum verbis profiteri, factis autem negare.

1 Al. de sancta Virgine.

2 In al. codd. duo testimonia adduntur, quae ad Leonis causam non pertinent, nec Leonis habent auctoritatem. V. Migne, *Patrolog. Curs. complet.* Tom. LIV, col. 1189 ad not. d.

3 Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1431.

4 Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 493 cum ant. edit. *quanta*. Errore quidem.

5 Cacc. I. c. *dignior*; quam lectionem Quesnelli Ballerin. I. c., et al. codd. respuunt.

6 « Ant. edit. *servabatur*; Quesnell. ex conjectura *servatur* ». Ballerin. col. 1432.

7 Cacciar. I. c. cum al. delet *clarae*.

8 « Codd. Vall. *possent* ». Cacciar. pag. 494.

9 « Al. *delent in* ». Ballerin. I. c.

10 II Tim. III, 5, ubi Vulg. legit: *Habentes quidem*.

11 Tit. I, 16, ubi Vulg. ait: *Confitentur, se nosse Deum, factis autem negant*.

Fidei integritas et morum probitas praesertim in episcopis exquirenda.

cum in ¹ omni Ecclesiae membro et integritas fidei veritas, et honorum operum plenitudo quaeratur; quanto magis in Summo Pontifice debent utraque praecellere, quia alterum sine altero non potest cum Christi corpore habere compagem? ².

Aclurus quantal dignus exacerat.

CAP. III. Nec necesse est nunc omnia, quae Timotheum execrabilem faciunt, enarrare, cum copiose atque manifeste in totius mundi notitiam, quae per ipsum ac propter ipsum sunt gesta, processerint; et si quid ab incomposito vulgo contra iustitiam perpetratum est, in huius omnia verticem confluant, cuius desiderii manus furentium servierunt. Unde si etiam ³ in professione fidei nihil hic negligat, nihil fallat, aptissimum gloriae vestrae est ab hoc appetitu illum prorsus excludere; quia in tantae urbis antistite universam Ecclesiam ⁴ decet sancta exultatione gaudere, ut vera pax Domini non solum praedicatione fidei, sed etiam morum clarificetur exemplo.

Christus non solum fide, sed etiam factis clarificandus.

Datum xv kalendarum Iuliarum, Magno et Apollonio consulibus.

Dat. die 17 Iunii, an. 460.

« Per PHILOXENUM agentem in rebus. »

EPISTOLA CXXXII ⁵.

Dolens de Timothei Acluri Constantinopolim adventu, spem nullam redintegrationis ei relictam ostendit; aliusve episcopi consecrationem sollicitans ab

illius colloquiis utrumque praecipit abstinendum.

Leo Episcopus

Gennadio Episcopo Constantinopolitano.

Dilectionis tuae litteris, et fratrum coepiscoporumque nostrorum Domitiani et Geminiani sermone agnovi, Timotheum postquam Ecclesiae Alexandrinae civitate expulsus est, Constantinopolim, nonnullis hoc fidei adversariis agentibus, venire permissum; ut quantum datur intelligi, quia ⁶ universorum Domini sacerdotum sententiis coarctatus, ⁷ invitatus saltem ad catholicum se dogma convertat; et tamquam propter hanc tantummodo causam ⁸ videatur cietus, haereticae perversitatis errore damnato, doctrinae apostolicae, ut ad Alexandrinam redeat, acquiescat; cum illi, etiamsi catholicus probaretur, hoc vehementer obsistat, quod vivente episcopo, tantae sedis invasor est, et auctor apparuit inaudita crudelitatis admissae. Et ideo dilectio tua sollicitudine, qua clares ⁹, eniti et elaborare debet, ne cum tam nefario homine sermo aliquis privatim, vel publice misceatur, neve sub specie correctionis eius quorundam conventui praebeatur occasio; ne redeundi integram capiat libertatem, de quo iam edictis suis princeps christianissimus indicavit ¹⁰. Omni igitur labore et circumspectione pervigili unitati ecclesiasticae profuturus enitere, frater carissime, ut spes suffragatoribus ipsis adimatur, et Alexandrinis ex clero suo catholicus episcopus secundum morem veterem per orthodoxos Aegyptios ¹⁰ consecratur;

Quaeritur de Acluri adventu.

Cui nulla redintegrationis spes.

Ab eius colloquiis abstinendum.

Alius in episcopum consecrandus.

¹ Cacciar. I. c. cum al. omitt. in. Forte mendo typographico.

² « Al. compaginari ». Baller. col. 1433.

³ « Quesnell. ex ingenio etiamsi ». Baller. loc. cit.

⁴ « Al. cod. universae Ecclesiae; unde Quesnell. ex ingenio addidit membra ». Baller. I. c.

⁵ Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. I, col. 1433.

⁶ « Cod. Angel. qui ». Baller. col. 1434.

⁷ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 495 cum al. culpam.

⁸ Cacciar. I. c. claret; al. apud Baller. I. c. clareus, sed perperam.

⁹ « Al. indicavit ». Baller. et Cacciar. II. c.

¹⁰ « Al. episcopos, al. episcopos aegyptios ». Vid. Baller. et Cacciar. II. c.

quia parricida ille non alias a suis defensoribus describitur ¹, nisi Alexandrina Ecclesia, quae Patrum honori et suae restituenda est libertati, rectorem sanandis omnibus, quae male gesta sunt, probatissimum fuerit consecuta.

Datum xv kalendas Iulias, Magno et Apollonio consulibus.

Dat. die 17 Iunii, an. 460.

« Per PHILOXENUM agentem in rebus ».

EPISTOLA CXXIII ².

Timotheo Alexandrino de eius electione gratulatus charitatem erga lapsos illi commendat, eumque hortatur, ut in haeresis exitium totis viribus incumbat, si-bique frequentius scribat.

Leo Episcopus Timotheo Episcopo catholico Alexandrinae Ecclesiae.

Cap. I. Evidenter apparet sub apostolica splendore sententiae, quoniam diligenter Deum omnia cooperantur in bonum ³; et divinae dispensatione pietatis ubi excipiuntur adversa, ibi donantur et prospera. Quod Alexandrinae Ecclesiae experimenta demonstrant, in qua multos sibi patientiae thesauros humilium modestia ⁴ et tolerantia congregavit; quia iuxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu salvabit ⁵; glorificata in omnibus inelyti principis fide, per quem dextera Domini fecit virtutem ⁶,

¹ « Al. deseretur ». Ballerin. l. c. Ad orat. context. forte aptius.

² Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. I, col. 1435.

³ Rom. viii, 28.

⁴ Cacciar. Opp. S. Leonis part. II, pag. 496 cum ant. edit. humilitas, modestia.

⁵ Ps. xxxiii, 19, ubi Vulg. legit: iis, qui.

ne in thronum beatorum Patrum antichristi diutius sederet opprobrium, cuius impietas nemini magis quam sibi nocuit; quia etsi aliquos ad societatem facinoris impulit, se tamen inexpiabiliter ⁷ cruciavit. Unde de eo, quod instinctu fidei in fraternitate tua ⁸ cleri et plebis, atque omnium fidelium egit electio, universam mecum Ecclesiam Domini gaudere rescribo, utque hoc benignitas divinae pietatis multiplicata gratia confirmet, exopto; ita ipsi per omnia tua devotione famulante, ut etiam eos, qui veritati aliquatenus restiterunt, reconciliandos Deo per Ecclesiae preces instanter acquiras; et sacramento ⁹ catholicae fidei, cuius soliditas nullam divisionem recipit, sollicitus rector adiungas; illum imitatus verum, piumpque pastorem, qui animam suam posuit pro ovibus suis, et errantem unam ovem non flagellis coercuit, sed ad ovile proprium suis humeris reportavit.

Cap. II. Agat ergo dilectio tua, frater carissime, ne vel Nestoriani dogmatis, vel Eutychiani erroris ullum in Dei populo possit vestigium reperiri: quia nemo potest fundamentum ponere, praeter id quod positum est, qui est Christus Iesus ¹⁰; qui universum mundum non reconciliaret Deo Patri, nisi per fidei regenerationem omnes in nostrae carnis veritate susciperet. Cum ergo scribendi opportunitates, quibus fraternitas tua utatur, existerint, sicut necessarie et ex more fecisti, ut per filios nostros Danielelem presbyterum et Timotheum diaconum ordinationis tuae ad nos scripta dirigeres; ita omni tempore in

Nemini magis nocet impietas, quam sibi.

De Timothei electione gratulatur.

Cui in errantes praecipit charitatem.

Atque haeresis exitium commendat.

Celerrime litteras exoptat.

6 Ps. cxvii, 16.

7 Cacciar. l. c. cum ant. edit. scilicet tantum denique inexplabiliter. Rectius ad context. videl. n. l.

8 Cacciar. l. c. cum vet. edit. in fraternitatem tuam. Optime quidem.

9 Cacciar. l. c. cum ant. edit. sacramenta.

10 I Cor. iii, 11, ubi Vulg. legit: Fundamentum aliud nemo potest ponere praeter...

hoc officio perseveres, et ¹ de profectibus pacis saepe, quantum fieri potest, sollicitudini nostrae mittantur indicia; ut per alterna colloquia sentiamus, quia *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis* ².

Datum xv kalendas Septembris, Magno et Apollonio consulibus.

Dat. die 18 Augusti, an. 460.

EPISTOLA CXXIV ³.

De Alexandrini cleri concordia exultans cum et in proposito confirmat, et ad fidei unitatem vel magis impellens cum lapsis agendi rationem praescribit.

Leo Episcopus presbiteris et diaconibus Ecclesiae Alexandrinae dilectissimis filiis in Domino salutem.

Gaudeo exultanter in Domino de piissimo, quem inter vos habetis, affectu; dum sicut scripta vestra manifestant, et pastor gregem, et grex ostenditur amare pastorem. *Solliciti* ergo in invicem, sicut Apostolus ait, *servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* ⁴, properate ad fructum verae ⁵ pervenire patientiae. Quid enim dignius aut velle potestis aut agere, quam ut, auxiliante Dei gratia, gloriosissimi principis fide ad profectum solidissimae pacis utamini, remota procul ea bestia, quae vineam plantationis dominicae, sicut psalmus propheticus canit, singulari feritate vastabat? Quia ergo in ovili dominico nec firum iam insidiae, nec latronum timentur incursus; redeat universitas vestra in concordiam, et ma-

gisterio Spiritus Sancti illa in omnibus unitas expetatur, propter quam dicit Apostolus: *Non quaerens, quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant* ⁶. Idipsum dicant et sentiant omnes, nulla sint sensuum, disputationumque certamina. Quod usque ad catholicos praesules in Alexandrina Ecclesia discipuli veritatis didicerunt atque docuerunt, eadem a cunctis fidelibus confessione promatur; quia varietatem veritas, quae est simplex atque una, non recipit. Si quos autem cuiuslibet ordinis christianos impia haereticorum conturbare mendacia; ad satisfactionis remedia provocare, et in spiritu mansuetudinis cum benignitate corripite; quia, sicut ait beatus apostolus Petrus, *non tardat Dominus promissum, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam converti* ⁷. Agendum ergo est, ne difficultas veniae curationem faciat tardior.

Datum decimoquinto kalendas Septembris, Magno et Apollonio consulibus.

Dat. die 18 Augusti, an. 460.

EPISTOLA CXXV ⁸.

Gaudens de Timothei electione Aegypti episcopis mandat, ut cum ab Alexandrina Ecclesia summa veneratione diligendum in omnibus adjuvent.

Leo Episcopus Theophilo, Ioanni, Athanasio, Abrahae, Danieli, Iohae ⁹, Paphnutio, Musaeo, Panulvio ¹⁰, et Petro Episcopis Aegyptiis.

Litteris fraternitatis vestrae, quas ad me filii nostri Daniel presbiter et Timo-

Et ad fidelitatem vel magis sollicitat.

Veritas nunquam versatior.

Benigne cum lapsis agendum.

Veniae difficultas curationem retardat.

Laelatur de Alexandr. cleri concordia.

Eam in proposito confirmat.

¹ Cacciar. l. c. cum edit. ant. *ut*. Melius n. l.

² Rom. v, 5.

³ Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. I, col. 1436.

⁴ Eph. iv, 3.

⁵ « Cod. Ven. *vestrae* », Ballerin. l. c. Sane perperam

⁶ I Cor. x, 33.

⁷ II Petr. iii, 9, ubi Vulg. verba refert paululum immutata.

⁸ Ex edit. Baller. *Opp. S. Leonis* t. I, col. 1437.

⁹ Cacciar. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 497 cum vet. edit. *Iohae*.

¹⁰ « Vat. 4961 *Panulvio* ». Ballerin. l. c.

De Timothei electione laelatur.

theus diaconus detulerunt, cognovisse me gaudeo, quod gloriosi et venerandi principis fides prophetica et evangelica unita doctrinis, ad sanctos et Deo placitos dispositionum suarum pervenit ¹ effectus, ut cruentissimo Alexandrinae Ecclesiae pervasore deiecto, et in longinquiora translato, dignum sua gubernatione rectorem totius civitatis mereretur electio, ad cuius vos consecrationem nullus ambitus traheret, nulla seditio impelleret, nulla iniquitas incitaret; sed in medio constituta meritorum sanctitate, eum cunctis non dubitaret praeponere, quem sibi universitas cuperet praesidere. Unde reddita populis christianis Dei pace gaudentes, commendamus vobis invicem vestri operis dignitatem, ut religiose per omnia ordinatus antistes fraterno se iuvare ² experiat assensu, et ad abolenda scandala, quae error haereticus excitaverat, cooperatione vestra gaudeat adjuvari. Extruso ³ enim qui imitator diaboli fuit, et *in veritate non stetit*, male utens specie pervasi honoris et nominis, congruit ut Alexandrina Ecclesia eum veneretur et diligat, quem et probitate morum, et integritate catholicae fidei dignum tanto sacerdotio comprobavit; cui mutuae charitatis plenum animi nostri praebeamus affectum; cohortantes, fratres carissimi, et fiducialiter exigentes, ut in praedicatione verbi, in eruditione praecepti illam formam custodiat charitatis, sine qua nullae possunt prodesse virtutes. Quod autem fratri et coepiscopo nostro Timotheo de revocandis his, qui a veritate itinere deviantes inconsultius se ferociusque gesserunt, scriptum esse cognoscitis,

1 Cacciar. l. c. *devenit*.

2 Cacciar. pag. 498 cum edit. vet. *vivere*; al. apud Ballerin. l. c. *se incitari*. Aptius ad orat. contextum n. lectio.

3 Cacciar. l. c. cum vet. edit. *excluso*.

4 Ex edition. Ballerin. *Opp. Sancti Leonis*

dilectio quoque vestra ad eam suam intelligat pertinere; ut quia late se se pestilens illa aegritudo diffudit, ubique omnibus eadem adhibeatur medicina vulneribus; ut per diligentiam pastorem in cunctis Ecclesiis Domini ovile reparetur, et per sollicitudinem charitatis atque doctrinae omnes Christi oves unum se sentiant habere pastorem.

Datum xv kalendas Septembris, Magno et Apollonio consulibus.

Dat. die 18 Augusti, an. 460.

EPISTOLA CXXVI⁴.

De Hilarii pertinacia conquestus Sedis Arelatensis privilegium Viennensi episcopo restitutum admonet.

Dilectissimis fratribus per Gallias et Viennensem provinciam Episcopis constitutis Leo Episcopus.

Quali pertinacia Hilarius Arelatensis episcopus indicium nostrum effugerit, sancta vestra fraternitas non ignorat. Unde et iustum esse videmus, ut quia principis Apostolorum magnam in iudiciis moderationem, quam in potestate per vicarios suos semper exhibet, Arelatensis episcopus non expectavit, a privilegio suae civitatis submotus humili loco disceat, quod in magno, gratis munere praedecessorum nostrorum concesso, tenere noluit. Sitque redintegratum Viennensi archiepiscopo privilegium, et ius antiquum, quod apostolica benignitas ad Arelatensem ex parte transtulit civitatem; ut tali

Quae maxime erga laicos adhibenda

Qui sedulo invanulus.

Ac summa veneratione diligendus.

Nulla virtus sine charitate.

Hilarii fuga.

Cui privilegium ablatum.

Et sed. Vienn. restitutum.

tom. I, col. 1469. Cacciar. *Opp. Sancti Leonis* part. II, pag. 36, hanc epistolam, nullo de eiusdem authentia dubio injecto, refert; at eam pro spuria habendam esse Ballerin. in admonitione eid. praemissa col. 1467-1468 satis evincunt.

severitate Hilarius coercitus discat, non temere transgredi terminos antiquos canonica prolatione fundatos.

Datum vii idus Ianuarii, Valentiniano Augusto IV et Avieno consulibus¹.

Dat. die 6 Ianuarii.

EPISTOLA CXXVII².

Germaniae et Galliae episcopos obiurgans, quod chorepiscopis nonnulla munera illicita permitterent, quae his interdicta, quae obcuria statuit; tum canonum custodiam in sacrandis episcopis gravissime praecipiens, de Lupicini causa, deque sacris virginibus barbaricam violentiam perpessis mentem suam innuit.

Leo Romanae Ecclesiae et Apostolicae Sedis episcopus universis Germaniarum, atque Galliarum regionum episcopis salutem.

Cum in Dei nomine in Romana Ecclesia synodum episcoporum sive caeterorum consacerdotum, Christique fidelium coadunatam habuissemus, et de ordinationibus illicitis, super quibus crebrior ad nos illarum partium commeanium

sermo pervenerat, atque de aliis necessariis ecclesiasticis negotiis tractantes, sacrosque canones relegentes solenter egissemus, a multis³ laetabiliter vultu relatum est nobis, quod quidam Germaniarum atque Galliarum urbium episcopi frequenter chorepiscopos, qui iuxta canones Neocaesarienses⁴, sive secundum aliorum decreta Patrum, idem sunt qui et presbyteri, vel presbyteros⁵ destinarent, qui absente pontifice altaria erigerent, basilicasque consecrarent. Quod quidem non est mirum id praecipisse viros ecclesiasticae disciplinae ignaros, quod est canonicae regulae contrarium⁶, et statim a saeculari militia in sacerdotale ministerium delegatos, atque promotos⁷. Ergo ne ultra a vobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum⁸ oportuit, scientes, quia sicut chorepiscopo vel presbytero⁹ illicita consecratio est altaris, ita et constitutio. In divinis enim litteris, praecipiente Domino, solus Moyses in tabernaculo Dei¹⁰ altare erexit; solus ipse unxit¹¹, qui utique summus¹² sacerdos Dei erat, sicut scriptum est de eo¹³: *Moyses et Aaron in sacerdotibus eius*¹⁴. Ideoque id quod tantum facere principalibus¹⁵ sacerdotum iussum

Horum in-criminam carpit.

Altaris constitutio chorepiscopis illicita.

Quod e sacris litteris demonstratur.

1 Al. III idus. Ann. autem incert. est, si quidem consularis nota nulli ann. congruit. Valentinianus enim August. IV gerens consulatum Avenium collegam non habuit; hic autem, quum consul fuit, Hilarius e vivis exierat. Unde Ballerin. loc. cit. alterum argumentum ad hanc ep. reiiciendam depromunt.

2 Hanc Quesnell., alique mutilam praebent, neque authenticae nota insignitam existimant. Isidoro tamen adscribenda non videtur, quum in cod. Vat. 600, qui puram Isidorian. collectionem praefert, non inveniatur. Itaque eam damus ex Vat. cod. 1340 saec. circit. XIII, in quo solo integram reperire licuit.

3 « Cod. S. Crucis a quibusdam. Garsiae Loaysae edit: *septimo examine relatum est nobis, venerandissimum quondam Agapium Cordubensis urbis episcopum frequenter presbyteros destinasse, qui, absente Pontifice, al-*

taria erigerent, basilicas consecrarent ». Ballerin. Opp. S. Leonis tom. II, col. 1270.

4 « Duo codd. *Caesarienses* ». Ballerin. I. c.

5 « Cod. Vat. 541 omittit vel *praesbyteros*. Garsia Loaysa ad margin. notat: « Recens, et depravata editio habet *chorepiscopos* vel *presbyteros*, qui tamen iuxta canones unum sunt ». Ballerin. I. c.

6 « In Loays. edit. desunt verba, *quod est canonicae regulae contrarium* ». Ballerin. I. c. Perperam.

7 « Ead. edit. expung. *promotos* ». Ballerin. I. c.

8 Cod. vat. 544 *statuere*.

9 « Loays. edit. tantum *presbytero* ». Ballerin. I. c.

10 Id. cod. omitt. *Dei*.

11 Numer. VII, 1.

12 Cod. cit. *sacerdos summi Dei*. Male.

13 « Loays. edit. delet de co ». Ballerin. I. c.

14 Ps. xcvi, 6.

15 Cod. cit. cum al. edit. *principibus*.

est, quorum typum Moyses et Aaron tene-
runt, omnino decretum est, ut chorepi-
scopi vel presbyteri, qui filiorum Aaron
gestant figuram, arripere non praesumant.
Nam quamvis cum episcopis plurima illis
ministeriorum communis sit dispensatio,
quaedam tamen auctoritate veteris legis,
quaedam novellis¹ et ecclesiasticis regu-
lis sibi prohibita noverint; sicut presby-
terorum et diaconorum, atque virginum
consecratio²; sicut constitutio altaris; et
benedictio vel unctio. Siquidem nec³ eri-
gere eis altaria, vel ecclesias vel alia
consecrare licet⁴, nec per impositiones
manuum fidelibus baptizandis, vel con-
versis ex haeresi Paraclitum Spiritum⁵
tradere, nec chrisma conficere, nec chris-
mate baptizatorum⁶ frontes signare, nec
publice quidem in missa quemquam poe-
nitentem reconciliare, nec formatas cui-
libet epistolas mittere⁷. Haec enim omnia
illicita sunt chorepiscopis, qui ad exem-
plum et formam septuaginta discipulo-
rum esse noscuntur⁸, vel presbyteris qui
eandem gestant figuram⁹; quoniam quam-
quam consecrationem habeant, pontifi-
catus tamen apicem non habent. Quae
omnia solis¹⁰ deberi summis pontificibus
auctoritate canonum praecipitur, ut per
hoc et discretio graduum, et dignitatis
fastigium summi Pontificis demonstraretur.
Siquidem neque coram¹¹ episcopo licet

presbyteris in baptisterium introire, nec
praesente etiam¹² antistite infantem tin-
gere, aut signare, nec poenitentem sine
praeceptione episcopi sui reconciliare,
nec eo praesente, nisi illo iubente, sacra-
mentum corporis et sanguinis Christi con-
ficere, nec eo coram posito populum doc-
cere, vel benedicere, aut salutare, nec
plebem utique exhortari¹³; in eos specia-
lius et propensius commovendi qui in
episcopis ordinandis sanctorum Patrum
statuta neglexerunt¹⁴, et quos confutare
debuerant consecraverunt. Unde si qui epi-
scopi talem consecraverunt sacerdotem,
qualem esse¹⁵ non liceat, etiamsi aliquo
modo damnum proprii honoris evaserint,
ordinationis tamen ius ulterius non ha-
bent, nec ei sacramento intererunt,
quod neglecto divino iudicio immerito
praestiterunt. Illud sane quod ad sacer-
dotalem pertinet dignitatem, inter omnia
volumus canonum statuta servari¹⁶; cum
ubi minores sunt plebes, minores¹⁷ con-
ventus, presbyterorum cura sufficiat; epi-
scopalia autem gubernacula nonnisi ma-
ioribus populis, et frequentioribus ci-
vitatibus oporteat praesidere, ne quod
sanctorum Patrum divinitus inspirata de-
creta vetuerunt, viculis et possessionibus,
vel obscuris et solitariis municipiis tri-
buatur sacerdotale fastigium, et honor,
cui debent excellentiora committi, ipsa

Eisdem quae-
nam officia per-
mittenda.

Episcop. con-
secrans immeri-
tum ordinatione
privandus.

In minoribus
civitatibus pre-
sbyteri statuendi;

In frequentio-
ribus autem e-
piscopi.

Secus dignitas
sacerdotatus sui
numeritate vie-
lescit.

Quae munus
chorepiscop. in-
terdicta.

Ipsi Pontificat.
fastigium non
atingunt.

1 Id. cod. cum quibusd. edit. *quaedam novae*.

2 « Mss. S. Cruc. *sicut est presbyterorum, et diaconorum, ac virginum consecratio* ». Ballerin. loc. cit.

3 « *Nec licere erigere* ». Laeys. edit. Male.

4 *Consecrare permittimus* ». Ballerin. l. c.

5 Cit. cod. et quid. edit. addunt *sanctum*.

6 Id. cod. *baptizandorum*; edit. vero nobis-
cum legunt, et rectius, ut opinor.

7 Canonicas epistolas mos latinus formatas
appellat, quarum regul. Nicaena synod. tradidit.
Vid. Baller. apud Mign. *Patrol. Curs. complet.*
tom. LVI, col. 730.

8 « Id. cod. *cognoscuntur* ».

9 « Edit. *formam* ». Baller. l. c.

10 Cit. cod. *omittit solis*. Edit. legg. *solis pon-
tificibus*.

11 Al. *Sed neque coram*. Melius videt. n. l.

12 Al. *expungunt etiam*.

13 Illicusque edit. aliique codd. Quae subdu-
nuntur ex cod. 1340, uti notavimus, decreta cum capp.
6 et seqq. ep. 1, volum. I nostrae edit., pag. 44,
col. 1, si nonnulla excipias, adamussim cohae-
rent.

14 Al. *neglexerint, mox consecraverint*.

15 Al. *omitt. esse*.

16 Vid. in cit. ep. quae hic adduntur.

17 Al. *minoresque*.

Quanto sedes
affertur in pote-
state propriis
antistitis redi-
genda.

sui numerositate vilescat. Quod nunc in suam dioecesim¹ restitutus episcopus factum esse causatus est, et rationabiliter postulavit, ut si episcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari, humana conditione decesserint, loca ipsa ad ius eius antistitis redigantur, cui fuerint ante propiora². Inutile est enim, ut dignitas sacerdotalis, inconsiderata ordinantis facilitate, superflua multiplicatione minuatur³.

De sacris
virginibus bar-
baricam violentiam
permissis.

De his autem quae in sacro virginitatis proposito constitutae barbaricam perturbare violentiam, et integritatem pudoris non animo, sed corpore perdiderunt, ea nobis videtur servanda moderatio, ut neque in viduarum deficiantur gradum, nec in sacrarum perseverantium virginum numero censeantur. Quibus, si in omnibus virginalibus perseverant, et castimoniae soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est neganda communio, quia iniustum est illas⁴ in eo argui vel notari, quod non voluntas admisit, sed vis hostilis eripuit.

1 Edit. in sua dioecesi. Perperam.

2 Al. et inutile est.

3 Al. muniatur.

4 Al. eas in eo vel argui. Minus bene.

5 Al. quoniam.

Causam quoque Lupicini episcopi illic iubemus audiri, cui multum et saepius postulanti communionem hac ratione reddidimus, qui cum⁵ ad nostrum iudicium provocasset, immerito cum, pendente negotio, a communione videbamus fuisse suspensum. Adiectum etiam illud est, quod huic temere superordinatum esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in praesenti positus aut confutatus, aut certe confessus iustae possit subiaccere sententiae, ut vacantem locum, quemadmodum disciplina ecclesiastica exigit, is qui consecratur, acciperet⁶.

Si quae⁷ vero aliae emergerint causae, quae ad statum ecclesiarum, et ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore Domini volumus ventilentur, et de componendis, atque de compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur, ut ea quae iuxta ecclesiasticum morem iuste et rationabiliter fuerunt definita, nostra⁸ quoque sententia roborentur.

Data iv idus Augusti⁹.

6 Al. exasperet.

7 Al. expung. quae.

8 Al. mea.

9 Quum dies idem sit accit. ep. i edit. nostrae, et materia fere eadem, vide utrum aliquid de anno coniiciendum liceat.

Quare Lupicino
reddita cum S.
A. communio.

De Ecclesia-
rum causis S. A.
referendum.

S. LEONIS'

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 445

1^a.

Causas enuncians cur Episcopi sint promovendi, eos reprobat, qui celebriorem sedem usurpare non abhorrent.

Leo Episcopus Romae Anastasio
Episcopo Thessalonicae ³.

Cam aubihiosis episcopus quid agendum.

Si quis episcopus propriae urbis tenuitatem aspernatus fuerit, ad illustrioris loci ministerium transierit, et ad maiorem populum stulto consilio seipsum transtulerit; tum ex aliena cathedra ex-

pelletur, tum propria privabitur, ut neque illis praesit quos propter cupiditatem affectavit, neque iis quos ob superbiam desepxit. Propriis igitur finibus quisque contentus sit, neque modum potestatis augeri concupiscat. Scias, frater charissime, aliam esse necessitatis atque utilitatis, aliam vero temeritatis ac propriae voluntatis, vel privatae voluptatis⁴ trans-eundi de civitate in civitatem, sed ob necessitatem atque utilitatem transferri. Nam plurimum utilitatem unius utilitati vel voluntati anteponeere oportet; aliud

An. C. 445

Fines suos au-
gere fas nemini

Cur episcopi
sint promovendi

¹ Ante haec fragmenta forte quis epist ad Demetriadem Leoni praesertim a Quesnell. vindicatum desideraret. Verum haec longior est tractatus non disiungendus a duobus libris *De vocatione omnium gentium*, qui procul dubio hic non sunt imprimendi. Itemque locus dandus non est epistolae ad Episcopos, et presbyteros intra Thraciam constitutis ante Quesnellum in quibusdam edit. S. Leonis editae, quum nemo dubitet hanc pertinere ad Leonem Bituricensem, aliosve episcopos, qui eam subscribere. Multoque minus documentum illud in Pelagianos edendum curavimus, quod in quibusdam codicibus, et in ipso Grimanico quasi e S. Leonis epistolis excerptum nonnullos decept. Hoc enim est veluti conmonitorium in synodo Diospolitana ab episcopis Africanis suae epistolae subiectum, cuiusque secunda pars Augustino tribuitur. Quesnello autem dissert. xiii, cap. xiv, illud visum est eo facilius in S. Leonis scriptis reperiri, quo magis

hic ad comprimendam Pelagianam haeresim reviviscentem uti potuit tum pluries, tum praesertim in epist. i, h. vol. ad episc. Aquileiensem. Operi nostro potius inserendum videretur breve fragment., quod adversus errores Manich. et Priscillian. a vetustiss. ms. Ambrosianae biblioth. Ludovici Muratorii edidit tom. ii. Anecd. Lat. pag. 412. Quum autem illud contra ipsius cod. auctoritatem ex simplici tantum suspitione Leoni tribuatur, omittendum existimavimus, licet Mansius recuderit tom. i *Supplementi Concil.* pag. 418. V. Migne *Patrolog.* tom. lvi, col. 1235, 1236 § 1.

² Ex Baller. apud Migne op. cit. col. 1261, qui animadvertunt, huiusmodi fragmentum ex graec. cod. Vat. 1445 desumptum meram esse paraphrasim cap. viii, epist. xiv ad Anastasium, quae apud nos est epist. vi, vol. i, pag. 50.

³ In cit. cod. mendose *Advaria*. Baller. l. c

⁴ Al. addunt *causam*. Et quidem recte.

enim est transire, aliud transferri; illud enim sponte transcendere est, hoc coacte atque invite progredi. Quapropter hi non urbem mutant, sed mutantur: non enim sua sponte, sed per vim illatam hoc faciunt. Non igitur sciunt ecclesiasticos canones, qui inficiantur utilitatis ac necessitatis causa fieri non posse, quoties communis necessitas utilitasque id suadeat ¹.

II°.SENTENTIA PAPAE LEONIS DE APOCRYPHIS SCRIPTURIS ³.

Episcopis graviter mandat, ut apocryphae scripturae penitus destruantur, ordinemque sacrarum lectionum praescribit.

Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia ⁴ maxime providendum, ut falsi codices ⁵, et a sincera veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur ⁶. Apocryphae scripturae, quae sub nominibus Apostolorum multarum habent semina

Vitiati codices delendi.

1 Dat. iuxta Quesnell. ann. 445, a quo dissentient Ballerin. loc. cit.; qui hanc ep. referunt ad annum 446. Ambigit Jaffé intra annum 445 et 446.

2 Ex edit. Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. 1, col. 1479, qui ostendunt primum caput huius sentent. decreptum quidem esse ex Leonis ep. xv respondent. ep. vii nostrae edit. vol. 1, pag. 54; alterum vero existimant Leonem non esse tribuendum.

3 « Sic legit. in Vat. palat. 277, et aliis. In vallicell. autem 18 saec. xi *De apocryphis scripturis ex Leone PP.* ». Baller. l. c., unde secernimus quidquid in hoc fragment. observandum censemus.

4 Ita cum cod. Palat. ep. xv ad Turribium, c. 45. Al. *providentia*.

5 In laudata epist. melius *falsati*; innuuntur enim codd. a Priscillian. corrupti.

6 Al. codd. sic prosequunt. *quia habent semina falsitatum. Non solum autem haec in-*

falsitatum, non solum interdicendae sunt, sed etiam penitus auferendae, atque ignibus concremandae. Quamvis ⁷ enim sint in illis quaedam, quae videantur ⁸ speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis; et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cuiuscunque erroris involvant ⁹. Unde si quis episcoporum vel apocrypha haberi non prohibuerit, vel ¹⁰ canonicorum codicum nomine eos libros in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani sunt adulterina emendatione vitii, haereticum se noverit iudicandum ¹¹: quoniam, qui alios ¹² ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat ¹³.

Etenim religioni infestissimi.

Quibus episcopos eos permittens tanquam haereticus iudicandus;

Nam alios ab errore non revocans se ipsum errare demonstrat.

Sacrarum lectionum ordo.

CAP. II. Legitur autem omnis scriptura divina sancti Canonis ab initio anni usque ad finem in Ecclesia S. Petri hoc ordine. Tempore veris, hoc est vii diebus ante initium Quadragesimae usque ad octavam diem ante Pascha, leguntur quinque libri Moysis, eum Iesu Nave et Iudicum. Et vii dies ante Pascha liber Isaiae prophetae, unde ad passionem

terdicenda sunt, sed etiam penitus auferenda, atque ignibus concremandae.

7 Quid. codd. *Quia quamvis sint.*

8 Al. *videntur*.

9 Cod. Palat., cui concinit et Leon. edit. vet., et mss. Herovall. sic habet: *ut mirabilium narrationum seducti quique admiratione, laqueis cuiuscunque erroris implicentur*. Vallicell. *Hoc loquantur, quod operantur, ut simplices quoque mirabilium narratione seducti, laqueis cuiuscunque erroris implicentur*.

10 Quid. codd. *delent vel*.

11 Al. codd. *vel eos libros, qui ab haereticis vitii sunt, in Ecclesia permiserit legi, haereticum se noverit*

12 Duo codd. *aliis*.

13 Hucusque ex Leon. epist. xv ad Turribium. Quae sequunt. usque ad voces *Tractatus vero* unus Palat. cod. refert, "ordinemque sacrar. lectionum Rom. Ecclesiae ex omnibus, qui editi sunt, vetustissimum exhibere videtur.

Christi cum venit ¹, et lamentationes Hieremiae. Diebus autem Paschae epistolae Apostolorum atque Apocalypsis usque ad Pentecosten. In tempore autem aestatis Regum et Paralipomenon usque ad medium autumnii, hoc est xv kal. novembris: deinde liber ² Salomonis, et Mulierum, atque Machabaeorum, et liber Tobiae usque ad kal. Decembris. Ante autem Natalem Domini Nostri Iesu Christi, Isaiae, Hieremiae et Daniel usque ad Epiphaniam. Postea quidem Ezechiel, et prophetae minores, atque Iob usque idus februarias. Psalmi omni tempore. Evangelium et Apostolorum ³ similiter. Tractatus ⁴ vero Sancti Hieronymi, Ambrosii et caeterorum Patrum, prout ordo poscit leguntur ⁵.

III ⁶.

Theodosio fidei formulam proponit, qua praesertim Nestorii et Eutychis errores damnantur.

Leo Papa ad Theodosium imperatorem.

Credimus Filium Dei ab aeterno, et sine exteriori principio, qui cum Patre et Spiritu Sancto est, in extremis saeculis, perfectum nostrae naturae suscepisse hominem ex Maria semper Virgine, et quod Verbum caro factum fuerit hominem suscipiendo, neque divinitatem mutasse, neque, ut quidam impie existimarunt, Sanctum Spiritum pro semine fuisse; sed per virtutem et sapientiam

Conditoris genitum confitemur Christum unam esse personam Filii, duas vero perfectas, integrasque substantias divinitatis, atque humanitatis, quae ex anima, et corpore constat. Anathema dicimus contra Photinum, qui Christum purum nudumque hominem assertit: similiter et contra Apollinarium, illiusque similes, qui dicunt Filium Dei minus quiddam humana natura suscepisse sive in carne, sive in anima, sive in mente, sive in hominis assumptione, et dissimilem nobis fuisse in eo, quod assumptum est: quem hominem sine sola macula peccati (quod peccatum physicum non est) eiusdem formae cum nostra per omnia factum esse credimus. Illorum quoque blasphemiam execramur, qui nova inventione dicere conantur, a tempore susceptae carnis omnia divinae naturae in humanam, atque omnia humanae in divinam commutata fuisse, quod nulla unquam haeresis dicere ausa est. Per huiusmodi enim confessionem, utramque divinitatis, atque humanitatis naturam in aliud quidpiam commutatam esse autumant, neque Deum perfectum, neque perfectum hominem secundum veritatem Filium confitentur.

Nos vero ita dicimus assumptam a Filio Dei naturam nostram, divinitate impatiibili permanente: passus est enim Dei Filius non opinione, sed revera quaecumque scriptura testatur; hoc est famem, sitim, defatigationem, laborem, mortem et reliqua huiusmodi. Secundum autem illud

In Xto una persona, duae autem perfectae naturae.

Photinus et Apollinaris damnantur.

Christus verus homo immaculatus.

S. Leo naturarum commixtionem execratur.

Verbi incarnatio ex Maria semper Virgine per virtutem Sp. Sancti.

Vera Christi passio secundum humanitatem;

¹ Sic Palat. cod.

² Leg. libri.

³ Leg. Apostolus.

⁴ Plur. codd. *Tractatus autem S. Hieronymi, Ambrosii* (nss. Herovall. addit et Augustini), *et caeterorum sanctorum Patrum, expositionesque veteris et novi Testamenti, quae a nominatissimis doctorum orthodoxorum* (unus cod. Vall. *orthodoxi*) *Patribus factae sunt, prout ordo poscet, in Ecclesia legantur.*

⁵ Iuxta ep. super cit. hoc fragm. refertur ad diem 21 iul. ann. 447.

⁶ Ex Cacc. *Opp. S. Leonis* part. II, pag. 107. Huiusmodi fragment. Ballerin. tanquam dubium reiciunt in append. secundam ad calc. tom. II, *Opp. S. Leonis*, ibique in admonitione eidem praemissa ad ep. LXXI, quae nobis est XXXII huius vol. pag. 65, col. I, pertinere satis evincunt, quorum consilio et Jaffé videmus accedere. V. Ballerin. apud Migne tom. LIV, col. 1258, et Jaff. op. cit. pag. 39 sub fin.

Ipse enim secundum divinitatem nil passus

Trinitas impassibilis.

At in substantia carnis resurrectio et in coelum ascensio,

Ubi immanitas in perpet. glorificata.

passus est, secundum quod pati potuit, idest non secundum assumentem, sed secundum assumptam naturam. Ipse enim Dei Filius secundum divinitatem impatibilis est, sicut Pater; invisibilis sicut Pater, sub tactum non cadens, sicut Pater immutabilis. Propria enim Persona Filii Deus Verbum assumens hominem patibilem, atque in ipso habitans nihil passa est, sicut Pater et Spiritus Sanctus. Omnino enim Trinitatem impatibilem confiteri debemus. Cum mortuus igitur Filius Dei fuisset secundum scripturas, quatenus mori potuit, surrexit ex mortuis tertia die, ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei, manente substantia carnis ipsius, in qua genitus est, et passus fuit, et resurrexit. Non enim dissoluta, aut commutata fuit humanitatis substantia, sed permanens in divinitate in perpetuum glorificata est ¹.

IV°.

Præcipit legatis Concilii Chalcedonensis, ne Synodi Nicenæ de sedibus Episcoporum statuta vel minimum patiantur violari.

Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nulla patiamini temeri-

¹ Notam chronic. vid. in ep. xxxix huius vol. pag. 66, col. 2.

² Ex edit. Baller. Opp. S. Leonis t. 1, col. 1451.

³ « Hoc commonitorii fragmentum Bonifacio presbyt. datum in act. 16 Concil. Chalced. fuit productum, ubi sequent. præmittuntur. « Bonifacius presbyter Vicarius Sedis Apostolicæ dixit: Beatissimus et apostolicus vir Papa inter cætera hoc nobis mandavit et ex charta recitavit ». Ballerin. l. c.

⁴ Ex edit. Ballerin. Opp. S. Leonis tom. 1,

tate violari, vel imminui, servantes omnimodis personae nostrae in vobis, quos vice nostra misimus, dignitatem: ac si qui forte civitatum suarum splendore confisi aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis ².

Anno Christi 451.

V^o.

Actium monet de statutis rebus non esse demum disputandum, et animi sui constantiam profitetur.

Ne patiatur fraternitas tua sopitarum rerum certamen afferri, quarum retractator non nisi sacrilegus invenitur.

Nihil ab apostolicis unquam potero sentire diversum, nec a mea ipse deviare sententia: ut quod Sancto Spiritu revelante confessus sum, quodque, mecum totius Synodi professione prædicante, patrefeci, aliqua varietate commutem: cum facilius mihi sit quibuslibet et suppliciis ab hoc mundo auferri, quam ab ea, quam generaliter credidi ³, professione mutari.

Anno Christi 457.

col. 1436, qui huic fragmento præponunt ipsissima verba Pelagii II in ep. vii ad Eliam Aquileiensem, et alios Istriae episcopos, c. vi, ubi sic loquitur: *Extremum quoque saepe fatis Leonis ad Actium presbyterum testimonium ponitis, quo ait. Et mox post verba sacrilegus invenitur: Quod de quibus rebus (S. Leo) adstruat ad eundem Actium scribens, ipse manifestat dicens:*

⁵ Forte edidi. Ballerin. l. c. ad marg. Sane aptius ad orat. contextum.

S. HILARUS¹.

An. C. 462

EPISTOLA I².

Leontium episcopum de sua ad pontificatum electione certiores reddit, idque ceteris episcopis per ipsum indicari iubet.

Dilectissimo fratri Leontio Hilarus³ PP.

Quantum reverentiae in Spiritu Dei, qui subditos sibi inhabitat sacerdotes, beato Petro Apostolo et Sedi ipsius deferatur, omnibus arbitror esse compertum, quibus paternarum traditionum incorrupta custodia est⁴. Quos cum volumus de nostrae ordinationis primordiis gratulari, opera, quae in nos divinae pietatis dignatio⁵ ostendit, sanctitati tuae duximus indicanda, ut ipse primum pro eo, quem nobis invicem semper impendimus, praestante Domino, laeteris affectu; deinde ut

Quanta Sedi Apostolicae reverentia deferenda,

Cuius regimen mox sibi traditum invenit.

1 Ex Hilarii litteris vix unam in nn. codd. sive graecis, sive latinis invenimus. Quas ipse vero ante Pontificatum suum scripserit, hinc operi non inserendas ipsum Bullarii nomen indicat.

2 Ex Mansi Concil. Collect. tom. vii, col. 734. Binius notat hanc esse epist. encyclicam de novi Pontif. creatione ad omnes Eccles. iuxta morem transmissas. V. Mign. Patrol. Cours. complet. tom. lvi, col. 22.

3 Ita plur. codd. Vatt.; duo autem 546, 1341 leg. *Hilarius*.

4 Al. *sit*.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

26

dispositione tuae fraternitatis omnibus per universam provinciam fratribus et sacerdotibus innotescat, quod humilitatem meam dextera Domini visitare dignata est, et mihi Apostolicae Sedis regimen non pro merito, sed pro suae gratiae abundantissima largitate commiserit. Proinde, frater carissime, quod sanctitati tuae praesenti sermone patefecimus, in omnium fratrum, quemadmodum diximus, notitiam deferre dignaberis⁶, ut supplicaturi Domino nostro Iesu Christo, sicut exultationis gaudia, ita profutura universali ecclesiae orationum suarum nobis vota coniungant. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data⁷ viii kalendas Februarias D. N. Severo Augusto consule.

Dat. die 25 Jan. an. 462.

5 « Reg. cod. cum Colbert. in nobis divinae pietas dignationis ». Contin. Constant. in mss. Vat. fasc. 2. Perperam, ut videtur

6 « Reg. cod. in omnium notitiam, quemadmodum diximus, perferre dignaberis. » Arelat. cod. in omnium nostrorum.... Baron. autem nostrum; Sirmond. vero fratrum magis placuit ». Contin. Const. l. c.

7 « Ita mss. Collb. cum Sirmond.; at Arelat. cum Baron. III kal. Febr. In reg. verba Domino Severo Augusto desiderantur ».

An. C. 462

Idque per Leontium coelestis episcopis manifestandum.

Deus pro Pontifice supplicandus.

EPISTOLA II ¹.

Leontii litteras sibi gratissimas ostendens, electionem suam ipsi iamdiu se manifestasse significat; tum eius sollicitudinem pro canonum custodia commendans, de Ecclesiarum disciplina ab ipso admodum cupit, seque episcoporum concordiae totis viribus spondet provisurum.

Dilectissimo fratri Leontio Hilarus PP.

Dilectioni meae, quae circa Ecclesias Gallicanas, omnesque in eis Domini sacerdotes etiam in inferiori gradu positos abundat, multum accedit argum², quod per virum spectabilem Pappolum filium nostrum sermonis tui ad me sunt delata principia. Ex quo tamen coniicio,

Leontii litteras sibi acceptissimas.

paginam meam, quam dudum de episcopatus mei primordiis misi, nec dum traditam tibi fuisse cum scriberes; de qua utique non siluisses, nisi perlatores³ aliqua causa tardasset. Unde quod et consuetudo posebat, et caritas iampridem me executum fuisse significo, et hoc ipsis

Eisdem electioni sua dudum patefacta.

litterarum exemplaribus, quae direxi, plenius nosse vos cupio, ut officio fraterno in nullo intelligatis fuisse me desidem, et ita vicissim frequentandis studeamus alloquiis, ut vicem nobis communis praesentiae scribendi cura compenset, frater carissime. Affectus itaque tui gratiam perire non passus es, quod ei sollicitudini intentum te esse cognosco⁴, ut custodiendis paternorum canonum regulis studere me cupias. Quo desiderio nihil concipi salubrius potest quam ut in una Ecclesia, cui oportet nec maculae aliquid inesse,

Graviores litteras exoptat.

Leontii pro custodia canonum sollicitudo.

nec rugae, una sit in omnibus observatio disciplinae. Cui si aliquid eruditionis aut correptionis addendum est, rectissime per vestram diligentiam consulatur; si quemadmodum es dignatus scribere, tam instructa ad nos fuerit persona directa, quae inquisitionem nostram plene ex omnibus possit instruere. Spondeo⁵ enim quantum gratia Dei donat, ut spondeam, hoc me ad universalem sacerdotum Domini concordiam provisurum, ut omnes non sua audeant quaerere, sed quae sunt Christi student acquirere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

De Ecclesiarum disciplina instrui cupit.

Episcoporum concordiae se spondet consulturn.

Dat. an. 462.

EPISTOLA III ⁶.

Leontii silentium redarguens, de Hermete, qui Narbonensem episcopatum usurpare nititur, diligentissime seisciscitur.

Dilectissimo fratri Leontio Hilarus Papa.

Miramur fraternitatem tuam ita legis catholicae immemorem esse, ut quaeque iniqua⁷ et contra patrum nostrorum statuta, in provincia, quae ad monarchiam tuam pertinet⁸, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere. Siquidem quod et rumore cognovimus, et quantum diligenter a diacono Ioanne, qui a magnifico viro filio nostro Friderico⁹ litteris suis nobis¹⁰ insinuat¹⁰ est, requisivimus, quod iniquissima usurpatione quidam Hermese¹⁰ episcopatum civitatis Narbonensis exe-

Leontium reprehendit.

Quid de Hermete audierit.

¹ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VII, col. 933.

² Quidd. edit. *augmenti*.

³ Al. *perlatores*. Forte mend. typograph.

⁴ « Baron. cum mss. *Acceptis itaque tui gratiam perire non passus es, et quod eis sollicitudine intentum esse cognosco* ». Contin. Constant. l. c. Rectius ad context. videt. n. lectio.

⁵ « Baron. et cod. Arelat. *Expondeo*, cui mox *expondeam* ». Contin. Const.

⁶ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VII, col. 933.

⁷ « Arelat. mss. cum Peg. *ut quae iniqua* ». Cont. Constant. l. c.

⁸ « Arelat. *pertinuit* ». Contin. Constant. l. c. Ad sensum inepte.

⁹ « In mss. *Fritherico* ». Contin. Constant. loc. cit.

¹⁰ Roro. *delet nobis*. Forte mendo typograph.

Celerem unum
tuum exposcit.

crabili temeritate¹ praesumpserit. Quam rem decuerat sanctitatem tuam, ut nobis in vestigio indicaret. Qua de re, frater carissime, monemus, ut si² fides adhibeat assertis, seposita excusatione, ad nos tam tuae dilectioni, quam fratrum nostrorum aut per portitorem litterarum, aut per quem ipsi elegeritis subscriptam manum vestram relationem transmittatis; ut quod³ definire possimus, recurrenti pagina possitis agnoscere. Deus te incolumem custodiat frater carissime.

Data III nonas Novembris⁴.

Dat. die 3 novembr.

EPISTOLA IV^a.

Romani Pontificis praecipuum officium attingens Ascanium arguit, quod pravis Irenaei desideriis non obstitit, eique agendi rationem cum episcopis illicite ordinatis praescribens iubet, Barcinonensi antistite consecrato, Irenaeum in sedem suam repelli.

Dilectissimo fratri Ascanio
Hilarus Episcopus.

Divinae circa nos gratiae memores esse debemus, qui nos per dignationis suae

miserecordiam⁶ ob hoc⁷ ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhaerentes, et in quadam sacerdotii⁸ eius specula constituti, prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Unde directis per Traianum subdiaconum nostrum litteris admonemus, ut quae male⁹ sunt facta corrigantur. Et miramur admodum, dilectionem tuam Barcinonensium petitiones non solum nulla auctoritate retulisse, verum etiam¹⁰ directis ad nos litteris, consummationem¹¹ pravi desiderii postulasse, adhibendo in epistolarum proemio concilii mentionem; tamquam culpa minuerentur excessus per multitudinem imperitorum¹², cum si etiam sub significatione unusquisque sui nominis¹³ tecum pariter retulisset, et subscriptiones proprias factas singuli commodassent¹⁴, dilectionem tamen tuam rei, de qua¹⁵ displicet, summa tangebatur; quia pro loco, et honore tibi debito caeteri sacerdotes docendi fuerant, non sequendi. Unde, sicut in generalibus litteris indicavi¹⁶, Irenaeus ab ipsa revertebatur ecclesiam, et Barcinonensibus de suo clero protinus consecratur antistes, cui tamen statuta canonum, et apostolica praecepta concordent. Et licet, hi qui praeter notitiam,

Praecipuum
Romani Pontificis
officium.

Ascanii communitiam
carpit.

Alius episcopus
eligendus.

1 Baron. *auctoritate*. Perperam, ut opinor.

2 Baron. omittit *si mendo typograph.*, ut videtur.

3 « Quid » Baron.

4 Consulis nomen ex epist. ad Episcop. Provinc. Vienn. Lugdun. Narbon. eod. die data suppleendum est iuxta Cont. Const. l. c. Etiam Jaffé op. c. pag. 48 huic epist. annum assignat 462.

5 Ex Mansi *Concil. Collect.*, tom. VII, col. 929.

6 Al. edit. *gratiam*. Minus bene.

7 Verba *ob hoc* desunt in plurib. codd. Vatt.

8 « Al. *sacerdotum* ». Mansi ad marg. l. c.; cui lect. adhaerent *Collect. Parisiens.* cum mss. Urbini. 143, et Vatic. 3791.

9 Sic plur. codd. Vatic.; duo autem 542, 2791 *mala*.

10 Cod. Vat. 542 omitt. *etiam*. Sane perperam.

11 Ita cod. Vat. 1340. Laudunens. mss. cum plurib. Vat. *consensionem*; sed perperam, ut opinor. Contin. Constant. l. c. praef. *confirmationem*, quum Ascanius, et socii petitiones suas ab Hilaro roborari, ac confirmari desiderent.

12 Plur. codd. Vat. *impiorum*, a quibus codd. 1340 et 3791 dissentiunt. Hard. Forte *petitorum*. Al. *impetitorum*.

13 Al. edit. *subsignationem sui nominis*. Perperam ad orat. context.

14 Plur. Vatt. cum Urb. 143 *subscriptiones proprias fratres singuli commendassent*. Hard. vero *lectionem ita corrig. et subscriptione propria fratres singuli commendassent*.

15 Al. edit. *quae*.

16 Vid. ep. v. S. Hilari tom. I, pag. 50 nostrae edit.

Quid cum e-
piscopis illicite
ordinatis.

atque consensum tuae dilectionis ordi-
nati sunt sacerdotes, cum suis debuerint
auctoribus submoveri; ne quid tamen in
tanta necessitate decernamus austerum,
eos qui episcopi facti sunt, ita volumus
permanere, ut ¹ in apostolicis praecep-
tionibus, et statutis sanctorum Patrum
non reperiantur obnoxii, ac deinceps ni-
hil, quod contra disciplinam ecclesiasti-
cam veniat, sicut hactenus factum est, per-
petretur. Tuae sollicitudinis est, frater
carissime, omnia ² debita tibi auctoritate
tueri, et illicitis non modo non praebere
assensum, sed etiam cuncta, quae contra

regulam facta repereris ³, coercere; atque
ante omnia, quae sola unitate ⁴ decerni-
mus, Irenaeum ad Ecclesiam suam redire ⁵
compelle. Ad quam sponte potius redire
debebit, si a sacerdotali consortio non ⁶
metuit separari. Nec unius Ecclesiae duo
esse permittantur antistites, quod oppor-
tunius ⁷ supradicti subdiaconi ⁸ fieri dele-
gamus instantia, quem etiam pro conser-
vanda Ecclesiae disciplina commovere ad
Hispanias dispositionis nostrae fecit au-
ctoritas.

Irenaeus in
sedem suam a-
mandandus.

Deus autem incolumem te custodiat ⁹,
frater carissime ¹⁰.

1 a Concil. mss. *si in apostolicis* ». Contin.
Const. l. c., quibus adhaerent codd. Vatt. 1341
ac 3791. Rectius videt. n. lectio.

2 Ita edit. et plur. codd. Vatt. Contin. Const.
cum mss. Vat. 543, 1341 omitt. omnia. Al. legg.
debitam tibi auctoritatem tueri.

3 Cod. Vat. 542 *reperis*, sed inepte ad con-
textum.

4 Hard. contra auctor. plurim. codd. *humani-
tate*. Ad sens. rectius videtur.

5 Ita cod. Vat. 1340 et 3791; at plur. *re-
meare*.

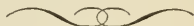
6 In cod. Vat. 1340 deest *non*; rectius, ut vi-
detur, licet al. mss. legg. *non metuit*.

7 Cod. Vat. 1341 *quod possumus, supradi-
cti*. Perperam.

8 Cod. 543 *diaconi*.

9 Plur. codd. Vat. *faciat*. Forte pro *faciet*.

10 Data ann. 465 iuxta Jaffé op. c. pag. 49.

S. HILARI

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 461

An. C. 461

I¹.

Adrianopolis Episcopus in suo officio relinquendus, si errores suos condemnet.

Hilari PP. ad Nicephorum,
et ad alios episcopos per provincias.

N. autem, quem in Adrianopolitana civitate in eversionem regionis ipsius epi-

scopum didicimus consecratum, hoc nihilominus frater, et coepiscopus noster Euxitheus implere curavit, ut si praedictus in officio, quod indigne adeptus est, desiderat permanere, quidquid contra catholicam fidem senserat cum Eutichia et Nestoria sua professione condemnet.

¹ Hoc fragmentum quod e manuscripto Coloniensi primus evulgavit P. Iosephus Hartzheim S. I. in Concilio German. tom. II, pag. 327,

inter Hilari epistolas non invenitur. Nos referimus ex Mansi *Collectione Concil.* tom. xv, col. 761.

S. SIMPLICIUS.

An. C. 476

EPISTOLA I ¹.

Novam orientalis Ecclesiae perturbationem innuens, Constantinopolim ab Aeluri pravitate divinitus servatam ostendit; tum Acacium monet, ut imperatoris animum in meliora consilia trahens universalem synodum ab Aeluro expetitam pro viribus impediat.

Simplicius Papa Acacio Episcopo
Constantinopolitano.

Quantum presbyterorum et ex diversis monasteriis Domino servientium monachorum relatione patefactum est, Ecclesia Domini rursus diabolus inquietat; ita ut, excluso Alexandrino sacerdote, haereticus, atque ab universitate damnatus, eundem locum, de quo pulsus fuerat, occupasse dicatur: insuper, quibusdam faventibus, Constantinopolim ausum fuisse contendere, ut civitas christianorum principum circa fidei catholicae veritatem devotione praecellens, et christiana plebs in defensione religionis, attenta haereticorum pravitate, quae iam fuerat sopita, turbetur. Sed misericordia Dei, cuius est

Nota Ecclesiae perturbatione.

Ecclesia Constantinopolitana, ab Aeluri pravitate divinitus servatur.

¹ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. vii, col. 977, ubi Sev. Binius contendit, hanc esse epistolam, quam Acacio scriptam, mox patentem, et nondum obsignatam ad imperatorem cum sequenti misit. Id autem falsum esse ex ipso litt. textu deprehenditur: Simplicius enim tum in hac, tum in altera tantummodo Sancti Leonis exemplaria *De Incarnatione Domini* imperatori per Acacium offe-

causa, non defuit, ut Timotheus, qui ab universali Ecclesia sacerdotalibus sententiis et imperialibus constitutis iure est segregatus ², ad Ecclesiam tuae dilectionis, vel ad fidelium domorum limina non permetteretur accedere. Quem conventus novos pro se didicimus comminari, resolvi existimantem quod de se universalis decrevit auctoritas. Unde quia sanctae memoriae praedecessorum nostrorum extante doctrina, contra quam nefas est disputare, quisquis recte sapere videtur, novis assertionibus non indiget edoceri; sed plana atque perfecta sunt omnia, quibus potest vel deceptus ab haereticis erndiri; vel in vinea Domini plantandus institui; implorata fide clementissimi principis, vocem faciendae Synodi fac respui, nec sit apud aures imperatoris christiani ³ pigra suggestio; quia salus eius et regni ipsius Christus est fortitudo.

Ergo cum praedictis presbyteris ac monachis opportune pietati eius nostro quoque nomine supplica, et legationem hanc pro nobis quoque clementiae ipsius, ne quid subrepatur ⁴, insinua: omnium pariter precibus instruat, ne per occu-

An. C. 476

Nova synodus non convocanda.

Christus regni salus et fortitudo.

De quibus Imperator exorandus.

renda se misisse innuit, ne aliqua forsitan fidei aemulorum fraude vitiantur, et ipsi necessaria deesset instructio. Vid. § 2 h. ep. et 5 subsequ. pag. 210, col. 1.

² Baron. et al. *iuste fuerat segregatus*; at cod. Vat. 5617 nobiscum cohaeret. Forte rectius.

³ Cit. cod. cum al. edit. *Christianus*.

⁴ Al. edit. cum eod. cod. *subripiatur*. Mendo quidem amantens.

Leonis scripta
eodem offeren-
da.

pationes publicas quieti ecclesiasticae aliquas inimicus molitur insidias: integrati suae Alexandrinam reddi praestet Ecclesiam, et beati Marci Evangelistae sede hostem, parricidamque propellat; et qualiter catholicae fidei teneatur integritas, in penetralibus aulae suae dignanter inquirat: quae ne aliqua forsitan fidei aemulorum fraude vitentur, licet in Ecclesiae tuae possint scriniis ¹ inveniri, tamen exemplaria misimus, quae pietati ipsius praeparabis ² offerre.

E successo-
rum virtute re-
gui perennitas.

Nota namque et omnibus illic potestativus celebrata, quae sanctae memoriae praedecessor meus Leo ad consultationem augustae recordationis Leonis scripserit ³, et quam veneranter accepta sint, recognoscant: appareat sic (ut confidimus) eius imitator fidei, cuius, propitiante Deo, dignior est successor imperii; sibi scriptum aestimet, quidquid ante se principibus pia est traditum lectione. Illa est namque perennitas, regnique per seriem propaganda posteritas, si in successore reperitur ⁴, quod a praedecessore descendit.

Synodus oecum-
enica in dubiis
litterarum modo co-
gnoscenda.

Hortor ergo, frater carissime, ut modis omnibus faciendae synodi perversorum conatibus resistatur; quae non alias semper indicta est, nisi cum aliquid in pravis sensibus novum, aut in assertionem dogmatis emersit ambiguum: ut in commune tractantibus, si quae ⁵ esset ob-

secutitas, sacerdotalis deliberationis illuminaret auctoritas; sicut, primum Arii, ac deinde Nestorii, postremum Dioscori atque Eutychetis fieri coegit impietas. Et (quod misericordia Christi Dei nostri Salvatoris avertat) intimandum est, abominabile esse, contra sententias totius orbis domini sacerdotum et principum utriusque rectorum, damnatos reos ⁶ restituere, reduci exules, relegatos in causa ⁷ nefariae coniurationis absolvi. Itaque (quod saepe repetendum est) haec omnia clementissimis auribus suppliciter intimo. Veniet procul dubio Deus in adiutorium vestrum ⁸, in cuius manu cor regis esse ⁹ retinens, constitutum potestatis suae nesciat ¹⁰ aliunde principium.

Excecrabile
est contra sen-
tentiam totius
orbis reos nefa-
riae coniurationis
absolvi.

Regis potestas
a Deo.

Data quinto idus Ianuarii ¹¹.

Dat. die 9 Ian.

EPISTOLA II ¹².

Rogat, ut Timotheum Aelurum, qui Alexandrinam sedem rursum occupare nititur, et haecreses Constantinopoli disseminare studeat, qua pollet auctoritate, compescat.

Zenoni Augusto ¹³ Simplicius Episcopus.

Cuperem quidem, quantum ad meae spectat devotionis arbitrium, qua principes christianos iugi veneratione suspicio,

Epistolae quae
causa.

4 Cod. cit. in tuo possint scrinio inveniri.

2 Ita Baron. cum al. Id. cod. et quidd. edit. *propecribis*. Certe melius.

3 S. Leonis litt. inquit cxii, pag. 155 col. 2 et cxvii, pag. 163 col. 2 huius volum.

4 Cit. cod. *repperit*.

5 Cit. cod. *si qua*.

6 « Solus Labb. addit reos, caeteri damnatos restituere ». Cont. Constant. l. c., cui sententiae noster cod. adhaeret.

7 Al. *causis*. Aptius ad rem n. lectio.

8 Cit. cod. *nostrum*.

9 Prov. xxi, 1.

10 Al. cum n. cod. *nescit*. Rectius videtur n. l.

11 « Labb. ad marg. leg. Al. II Kal. Febr. ».

Cont. Constant. l. c. Quidd. VI Kal. Febr., sc. 27 Ian. Non est autem ambigendum hanc ep. datam esse ann. 476, uti patet e sequenti ad Zenonem, et notat Jaffé op. c. pag. 50.

12 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. vii, col. 974.

13 « Cod. Virodun., cui adhaeret Pagius ad an. 476, ac Tillemont. in *Mem. pour servir à l'hist. eccl.* tom. xvii, not. 2, pag. 756 edit. Venet., legit *Basilisco* ». Cont. Const. l. c.

debita pietati nostrae ¹ continuis officia deferre colloquiis. Sed cum ad huius intentionis augmentum etiam sacrae cura religionis accedat, ratio mihi negotii potioris incumbit, ut simul honorificentiam vobis prona mente persolvam, et causas fideliter ² insinuem: quia me ad utramque vel dicata trahit clementiae vestrae semper affectio, vel respectus ordinis mei et apostolici moderaminis sollicitudo compellit.

1. Functus igitur, gloriosissime ac clementissime fili imperator Auguste, munere salutandi, quae in ecclesiis Orientis per haereticorum latrocinia recidiva rursus dicuntur scandala concitari, nec de eo silere, nec possum. Nam, sicut in meam notitiam ferventium pro fide catholica defuerunt scripta monachorum, comperi Timotheum parricidam, qui Aegyptiacae ³ pridem vastator ecclesiae in morem Cain (ut lectio divina testatur) ⁴ eiectus a facie Dei, hoc est ab Ecclesiae dignitate seclusus, et iam per deserta vagus, sceleratae conscientiae diu tormenta passurus, in exilium proprii erroris abductus est, resumptis pristini furoris incendiis, conflasse nihilominus agmina perditorum et Alexandrinae urbis ecclesiam, quam sacerdotali prius sanguine cruentavit, ipsum denuo nunc cruentum depulsione legitimi pervasisse pontificis: ut cui illa relegationis humilitas iniicere debuerit exiis, quae impie gesserat, aculeum poenitendi, nutriendi ⁵ potius otia tribuisse ⁶ videatur atrocioris insaniae: quo procul dubio Cain ipso longe detestabilior approbatur. Ille siquidem a perpetrato se-

mel facinore damnatus abstinuit, hic profecit ⁷ ad crimina maiora post poenam.

2. Nec eo tamen scelerum fine contentus Constantinopolitanam insuper urbem recti semper dogmatis amore flagrantem, ne quid intemeratum populator humanae salutis omitteret, fertur audacter ingressus, et a suae consortibus pravitatis libenter audisse soli Christo debitam vocem, qua plane ⁸ non in nomine Domini venire benedictus, sed divini culminis usurpator evidenter est monstratus Antichristus: quicum etiam a communione catholica tam laudabiliter esset exclusus, per quorundam privatas domos, respersis humano sanguine manibus, non divina sacrificia, sed sacrilegia celebrasse memoratur; in quo utique non est eius firmata susceptio, sed consociorum divulgata proditio cum eodem de illa iniquitatis sede, nisi ⁹ respiciant, omnimode casuros ¹⁰, quam, sicut diabolus pater eius Altissimo similem se faciens, aeternum ¹¹ sibi perfidus construere non desinit ad ruinam.

3. Haec, venerabilis imperator, cum horreat animus vel a tanto gladiatore fuisse tentata, maximo tamen, fateor, stupore detineor, sub vestrae pietatis aspectibus potuisse committi. Quis enim devotam semper Deo clementiae vestrae mentem et orthodoxis deditam regulis, aut ignoret, aut ambigat? Quippe qui supernae dispositione providentiae, sicut pro utilitate publica augustae memoriae Marciani pariter et Leonis eruditi virtutibus, sic eorum sitis etiam ad catholicam veritatem sensibus instituti: nec cuiquam

Eisdem nova scelera

Ab imperatore non toleranda.

1 Al. vestrae. Sane rectius.

2 Al. fidenter. Concinnius ad context. videtur.

3 Al. Aegyptiacae.

4 Gen. iv, 14.

5 Cod. Vat. 3786 nutriendae.

6 Al. prae buisse.

7 Cit. cod. cum al. edit. profecit. Forte ammens. mendo.

8 « Ed. probatior. plene ». Cont. Const. l. c. nobiscum leg.

9 Id. cod. non nisi.

10 « Ita edit.; sed ope mss. Vatic. legendum est omnimode casuorum ». Cont. Const. l. c. Aptè quidem ad syntax.

11 Ibid., cit. cod. suffragante, aeternam... ad ruinam.

omnino sit dubium, pietatem tuam illorum esse fidei sequacem, quorum es successor imperii. Quae cum de vestrae tranquillitatis animo certa ab omnibus teneantur et fixa, absit ut temporibus vestris divini cultus integritas et antiquitus roborata fidei catholicae putetur interpellanda ¹ sinceritas.

Religionis cura praecipuum principis negotium.

4. Respicite, quaeso, ad divina beneficia: et quae sint vobis collata perpendite: atque, ut haec prospera valeant permanere, propitiandum esse censeo auctorem muneris, non laedendum. Inter quaslibet enim occupationes publicas a religioso principe magnopere procurandum est, quod eius protegit principatum: et praeferranda cunctis rebus est coelestis observantiae rectitudo, sine qua recte nulla consistunt. Suppetunt affatim clementiae tuae (si in palatii sui requiri mandet archivii) cum nostrorum coeuntia definitione maiorum documenta copiosa. Neque enim conscientiam vestram latere credendum est, quae per cunctas provincias Orientis ex imperii vestri arce diffusa sunt: illa scilicet, quae vel ad augustae memoriae Marciani nihilominus et Leonis, vel ad Chalcedonensis concilii beatae recordationis praedecessor meus Leo consulta direxit: quibus ita plene atque dilucide sacramentum dominicae incarnationis exposuit, ut non modo catholicus, sed ne christianus quidem valeat nuncupari, quisquis illic et ² redemptionis suae causas non evidenter agnoscat.

Christi incarnationis per sanctum Leonem satis declarata.

5. Certe ut facilius vobis necessaria non desit instructio, earundem exemplaria

literarum ad fratrem et coepiscopum nostrum Acacium misi vestris sensibus offerenda. Haec igitur pietas tua si recensere dignetur, vel quae totius Orientis episcopi de huius praedicationis consensione rescripserint, aspiciet profecto examinata diligenter et veraciter promulgata, atque ideo pestiferae falsitatis ambagibus nequaquam debere pulsari. Quia revera quae de scripturarum fonte purissimo sincera perspicuaque manarunt, nullis ³ agitari nebulosae versutiae poterunt argumentis. Perstat ⁴ enim in successoribus suis haec et eadem apostolicae normae doctrinae ⁵, cui Dominus totius curam ovilis iniunxit, cui se usque in finem saeculi minime defuturum, cui ⁶ portas inferi nunquam praevaliturae esse promisit; cuius sententia, quae ligarentur in terris, solvi testatus est non posse nec in coelo ⁷.

Cuius scripta imperatori tradenda misi.

Eadem in Leonis successoribus doctrina.

6. Quapropter clementiam vestram, cui mea vice propensius frater et coepiscopus meus Acacius supplicabit ⁸, precor atque obsecro ut imitatoris facti tantorum et talium praecessorum, nefandae praesumptionis operarios catholico pectore respuentes, regia censeatis potestate cohiberi. *Quisquis aliud* (sicut praedixit Apostolus), *praeterquam quod accepimus, seminare molitur, anathema sit* ⁹. Nullus ad aures vestras perniciosis mentibus subrependi ¹⁰ pandatur accessus: nulla retractando quidpiam de veteribus constitutis fiducia concedatur. Quia (sicut saepius iterandum est) quod apostolicis manibus cum Ecclesiae universalis assensu acie meruit evangelicae falsis abscindi,

Haeretici principis auctoritate comprimendi.

Vetera constituta non retractanda.

1 Cit. cod. *interpolanda*.

2 Cit. cod. *omitt. et*.

3 « Quidam. edit. *nullius* ». Cont. Const. I. c.

4 « Al. *praestat*. Melius *perstat*, hoc est *perseverat* ». Cont. Const. I. c.

5 « Verba apostolicae doctrinae perinde accipienda sunt, ac si legeretur *Apost. Petri* ». Cont. Const. I. c.

6 Cit. cod. *quum*. Perperam ad orat. context.

7 Matt. xvi, 18, 19.

8 Cit. cod. *supplicavit*. Perperam ad op. context.

9 Galat. i, 9, ubi apud Vulg. legitur: *Si quis vobis evangelizaverit praeter id, quod accepistis, anathema sit*.

10 Al. *subripiendi*. Mendo typograph.

vigorem sumere non potest renascendi: nec in dominicae vitis fructivam ¹ valet redire propaginem, quod igni deputatum constat aeterno.

7. Si ² haeresum denique machinamenta cunctarum ecclesiasticis prostrata decretis nunquam simuntur oppugnatione elisa reparari certamina; ante omnia autem, quaeso, ut beati Marci Evangelistae sedes (Alexandrinam loquor Ecclesiam) a cruentissimi praedonis incubatione liberata catholico reformetur antistiti, libertatemque suam pariter recipiat et quietem. At vero impius parricida, qui divinis simul est reus legibus et humanis, reductus eodem, quo iure fuerat ante de-
trusus, ab innocentium nece retrahatur animarum: procul a regno pietatis vestrae funesti capitis venena discedant; quae, quoniam salutiferae praedicationis auribus obturatis, medicantia verba capere nequiverunt, ab humani conventus abducta pernicie, in virulentiae suae congrua solitudine contabescant: quo magis ³
B. Petri Apostoli voce quascumque sedis eius minister obtestor, ut inimicos antiquae fidei non sinas impune grassari, qui vestros optatis ⁴ habere subiectos; ut verae confessionis pacem cunctas Domini servare decernatis ecclesias, qui orbem vestri imperii desideratis tenere pacatum: et unicam spem salutis, quae genus hominum ad regna coelestia vitamque per-

ducit aeternam, nulla patiamini parte violari, qui placatum Deum vel regno vestro cupitis, vel saluti.

Data quarto idus Ianuarias, Basilisco Augusto consule ⁵.

Dat. die 10 Ian. an. 476.

EPISTOLA III ⁶.

Haereses reviviscere gravissime dolens probatam cleri CP. constantiam suis roborat alloquiis, eumque de missis ad Acacium, et imperatorem litteris instruit.

Simplicius Episcopus Presbyteris et Archimandritis apud Constantinopolim constitutis.

Per filium nostrum laudabilem virum Epiphanium litteris vestrae dilectionis serius quam voluistis acceptis ⁷, magno sumus dolore permoti, quod illic intra Ecclesiam Dei scandalorum recidiva nascentur incendia, ubi toties ⁸ auctoritate apostolicae Sedis, et sententia synodi universalis extincta sunt. Cui namque in toto terrarum orbe cum perversitate dogmatum nefandorum Nestorii, Eutychetis, Dioscorique damnatio; cui Timothei rursus Alexandrinae Ecclesiae pervasoris non est nota defectio? Testis est antea ⁹

Doleat haereses reviviscere.

¹ Al. fructiferam.

² « Ex Vigilii constituto haec restituimus: Sic haeresum denique machinamenta cunctarum ecclesiasticis prostrata decretis nunquam simuntur oppugnatione elisa reparare certamina, ut quidem prius conieceramus ». Cont. Const. l. c.

³ Al. quo magis, ac magis. Cit. cod. quo magis pietatem tuam.

⁴ Al. hic add. hostes.

⁵ « Baron. cum Binio potius Armato Consule ». Sed perperam, quum Basiliscus renuntiatus fue-

rit imperator ann. 475. » Contin. Const. l. c. Pagi-
gius legend. autumat IV Non. Iun. sc. 2 Iun., ut
Bollandus iandiu fuit suspicatus. Jaffé nostr.
chron. adhaeret.

⁶ Ex Carafa Epist. Roman. Pontific. tom. 1,
pag. 314.

⁷ Cod. Vat. 5617 perceptis.

⁸ « Labb. totius, sed rectius toties ». Contin.
Const. l. c. Mans. ad marg. « Al. toties ».

⁹ Anterior vocat Ephes. concilium ad discrimen
Ephesin. Iatrocinii. Cont. Const. l. c. Cod. Vat.
5617 superius.

Alexandrina
Eccles. suo epi-
scopo restituenda.

Aeturus in pri-
stium exilium
relegendus.

Angusti praesidi-
um in fidei
hostes exorat.

Spes unica sa-
lutis religio.

Ab Ephesina
et Chalced. sy-
nodo damnatas.

Ephesinum, testis est recens Chalcedo-
nense concilium, quod quisquis desiderat
retractari, in numero fidelium pronunciat
se non haberi; cum praedictorum talis
impietas, auctoribus et ¹ principibus chri-
stianis, non solum ab Ecclesiae corpore,
verum a coetu omnium ² exiliis segregata
diversis unitae sententiae damnatione
percutta est. De quorum nihil est nunc

In quibus
praesertim post
luculentissimam
Leonis doctri-
nam nil inqui-
rendum.

errore dicendum; quia post traditionem
tantorum Domini sacerdotum, qui longe
ante nos in universa mundi parte has
quoque haereses evicerunt ³, beatæ re-
cordationis praedecessor noster Leo mul-
tiplici sermone doctrinae quid catho-
licae veritatis sequatur integritas, quid
detestetur, asseruit. Hac eruditione fun-
data, non contentione opus est, ut adhuc
tamquam de dubiis iudicetur. Sed sicut

Clerum Con-
stantinopolit. in
proposito con-
firmat.

dilectionem vestram gaudemus facere,
firmis contra deiectos state vestigiis: nec
vos adversarius terreat, aut tardam pu-
tetis desuper venire victoriam. Cadere
didicit, qui resultat. Breviter haec ad
consultationem, ino etiam consolationem
vestrae scripsimus caritati, volentes ali-
quos, quemadmodum cupitis, pro causae
necessitate dirigere, nisi ad omnem ple-
nitudinem non iam defendendae, quae

S. Leonis do-
ctrina sufficiens
haeres. exitum.

solide ⁴ iacta est, fidei, sed repellendis
haereticis atque damnatis illa sufficerent,
quae etiam ad sanctae memoriae Flavia-
num, atque ad sanctam Chalcedonensem
Synodum, vel ad augustae recordationis
Marcianum ac Leonem, beatæ memoriae
antecessorem meum scripsisse retinetis,
atque totius Orientis episcopi rescriptis
ad principem tunc Leonem propriis in-
timarunt. Unde insolubile esse non du-
bium est, quod vel ante decreverunt in
unum convenientes tot Domini sacerdotes,

Ab universis
episcop. definita
nonum dissol-
venda.

vel quod singuli per suas ecclesias con-
stituti, eadem nihilominus sentientes, di-
versis quidem vocibus, sed una mente di-
xerunt, damnantes errorum execrabilium
auctores pariter et sequaces. Quapropter
inter tot formas, quae erectae sunt, prae-
dicandi, non assertionem nova, sed con-
stantia nitendum est. Iam probatum est
quid (Domino vos iuvante) profecerint
labores vestri: Deo placitus fructus osten-
dit, quando eius domum, vobis obsisten-
tibus, latroni introire non licuit, qui, non-
nullis occurrentibus sibi, latentes adhuc
forsitan sui similes publicavit: non enim
iunguntur bona pessimis, recta perversis,
nec possunt salutaria coire cum noxiis;
quia luci communio nulla cum tenebris,
nec infideli portio cum fidei. Unde neces-
sario damnatorum comitabuntur exitum,
qui talium delegere consortium: nisi forte
resipiscentibus animis, et maxime qui
nuper decepti sunt, videntes in quae ab-
rupta sunt ducti, ad splendorem verae
fidei discussa conferant se nube mendacii.
Quod apostolicae Sedis pietate ut prove-
nire possit optamus, quia vitam in Do-
mini voluntate cognoscimus, ad christia-
nissimum quoque principem vel ad fra-
trem et coepiscopum nostrum Acacium
competentia simul scripta direximus,
cuius accusandum silentium non putamus:
quia scientes fidem probatissimi sacerdo-
tis, certum tenemus suum non esse quod
tacuit. Ut autem plenius dilectio vestra
cognoscatstrarum, quas ad christianis-
simum principem misimus, seriem lite-
rarum, exemplaria, internuntio, quem mi-
sistis, redeunte, direximus.

Illius in Ae-
lium fortitudo.

Perversorum
comitantur exi-
tum qui talium
delegere con-
sortium.

Ad Acacium
et imperatorem
datae litterae.

Quarum non-
nulla exempla-
ria clero Con-
stantinopolit. se
misisse innotuit.

Data tertio idus Ianuarii, Consule su-
pascripto.

Data die 11 Ian. an. 476.

¹ Cod. Vat. 3786, 5617 *auctoribus etiam prin-
cipibus.*

² fid. codd. *hominum.* Forte amanuens. mendo.

³ Cod. Vat. 3786 *revicerunt.*

⁴ Al. *solidae.* Certe mendo typograph.

EPISTOLA IV¹.

Val' e sollicitus ne quid contra Chalcedonense Concilium ab haereticis agatur, Acacium rogat, ut apud Augustum pro canonum custodia vehementer instet.

Simplicius Episcopus Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Cum filii nostri illustris vir Latinus patricius, et spectabilis Madusius pro legatione publica mitterentur², negligere non potuimus, quod omni intentione curamus. Proxime namque cum presbyterorum et monachorum de Timotheo olim ab universali Ecclesia separato querela venisset, tam christianissimo principi, quam dilectioni tuae scripsimus, ut modis omnibus resistatur³, ne quid haereticorum contra Chalcedonense Concilium molliatur audacia, frater carissime: et dilectionis tuae laudando constantiam, multum nobis, imo ipsi Domino placere memoravimus, quod damnatum hominem non solum fidei, sed etiam parricidii causa⁴ nullam Constantinopoli Ecclesiam introire permiseris; quod nunc iterum commonemus, ut cum ad dilectionem tuam eadem scripta pervenerint, imo etiam donec veniant, apud christianissimum principem etiam nostro nomine agere suppliciter atque insinuare non desinas, ut quae toties et bene statuta

sunt, nulla obreptione violentur: quia regni eius certum et singulare est firmitamentum vero atque aeterno regi congregatorum in causa fidei divino Spiritu sacerdotum illaesum conservare concilium.

Mens. Ian. ann. 476⁵.

Inviolata religio regni firmitamentum.

Simplicii erga fidem sollicitudo.

Haereticis assensum resistendum,

Et imperator pro Chalced. synodi custodia exorandus.

EPISTOLA V⁶.

Zenoni de recuperato imperio gratulatus illum vehementer hortatur, ut catholicam fidem, cui potissimum eius triumphus est tribuendus, ab haereticorum pravitate vindicet.

Simplicius Episcopus Zenoni Augusto.

Inter opera divinae providentiae, quae pia semper et iusta sunt, nostris quoque temporibus eloqui potentias Domini vix quaelibet humana lingua sufficiet. Quis etenim valeat vel cogitatione complecti, vel voce deprimere quod in ipso utriusque rei laborantis articulo et votis publicis⁷ religionis sanctae reddidit vos quieti, nisi quod tanti consideratione miraculi clamandum est cum propheta: *Haec est mutatio dexterarum Excelsi*⁸, quae exaltantes semetipsos potenter humiliat, et humilantes se clementer exaltat⁹. In quibus etiam dispensationis supernae sagacius

Imperatoris triumphus divinae providentiae specialiter tribuendus.

¹ Ex Migne Patrol. Curs. complet., t. LVIII, col. 42.

² Publicam inivit legationem, quam Odoacer ad Zenonem, misit. Sev. Vid. Bin. ib. not. 3.

³ Al. *resistat*. Perperam, ut videtur.

⁴ « Non solum ob fidei, sed etiam parricidii causam ». Cod. Vat. 5617.

⁵ Cont. Const. l. c. hanc ep. proximam retinet super., ac proinde idem temp. designat.

⁶ Ex Caraf. Ep. Rom. Pontif. tom. 1, p. 315.

⁷ Contin. Constant. l. c. cum cod. Vat. 1344

et votis publicis, et religionis sanctae reddidit vos quieti. Recte quidem.

⁸ Psalm. LXXVI, 11.

⁹ Quam Zeno scelestissimum Timotheum contra univ. Eccl. vota ab exil. revocasset, Dei iudicio factum est, ut Basiliscus in imperium irruens, eo Zenonem compelleret, unde hic execrandum haeretic. abduxerat. Postea vero imperator, Basilisco devicto, ad imperii fasces rediit, et illico Pontifici scribens fid. cathol. professionem integerrimam edidit. Bin. apud Mign. l. c.

Quo Dei consilio adversitates.

mensura libretur, profecto evidenter apparet, ideo ¹ perfidorum irrepsisse perniciem, ut fides clementiae tuae etiam inter adversa probaretur, quantoque magis rebus urgeri crederetur infestis, tanto clarius vestra magnanimitas immineret: atque ob hoc mansuetudinis vestrae de Constantinopolitana urbe provenisse discessum, ut universorum desideriis expectiti gloria maiore rediretis; ut ex contrariorum periculis, quod in vobis esset, cunctis utile nosceretur. Davidicae nimirum illius virtutis exemplo, qua singulari patientia cedens paullulum furoribus paritidae, continuo victoriam ² populorum precibus imploratus praestantior ³ fastigio est reversus in regnum. Laetare igitur, venerabilis imperator, eos fuisse tuos hostes, qui extiterunt Divinitatis inimici: atque ⁴ gaude eum Ecclesia laborasse, et cum fidei catholicae libertate imperium restitutum⁵; atque ut in omnibus doceas, causam tibi cum Deo esse communem, cuius ⁶ ope viriliter fretus insiste, ut per quem publicos incubatores subegit⁷, Ecclesiae quoque depellat tyrannos. Sicut enim pietas vestra merito recteque confidit, illo nos tempore nihil aliud Deum nostrum suppliciter implorare, quam ut nobis Romani Imperii praesules, quales nunc loquimur, redderentur; ita expectari cernis, ut huiusmodi vos esse ipsorum actuum qualitate monstretis. Respicite, quaeso, augustae memoriae Marciani atque Leonis omni mundo conspicuam ⁸ catholica devotione constantiam; et salubri consideratione perpendite, cum in eodem loco stare nequiverint, qui ab eo-

Imperatoris causa cum fidei causa coniuncta

Haece itaque totis viribus defendenda.

rum rectitudine deviarunt, successorem regiae potestatis legitimum, ac divinitus attributum eum fore sine dubio, qui illorum fidei perstiterit imitator. Debes, gloriosissime et clementissime fili imperator, augustae memoriae tantorum virorum taliumque reverentiam, debes vices ⁹ muneribus Dei. Ille te ad istorum reduxit imperium: tu Deo istis similem redde famulatum. Et quia haec, beato apostolo docente nos Petro, mea nuper humilitate praedicante, refutata sunt a casuris, Deo fautore, proficiant in regni soliditate mansuris. Ego quidem literis, quas vestra clementia destinavit, pignus immensum ¹⁰ venerandae religiositatis accipiens, et ingenti gratulatione respiro, et omnino non ambigo mentem vestram in rebus divinis gesturam longe potiora quam cupio: sed mei memor officii, in hanc partem clementiam tuam ideo prolixiore hortor alloquio, quia imperii tui pariter et salutis affectu, illis te causis inhaerere semper exopto, quibus solis et praesentis regni stabilitas custoditur, et aeterni gloria comparatur. Unde ante omnia precor, ut Alexandrinam Ecclesiam non minus a funesto, quam ab haeretico pervasore clementiae vestrae dispositionibus liberatam, catholico ac legitimo restitui censeatis antistiti; eisque etiam, quos temeritate diabolica diversis ecclesiis ordinasse perhibetur, eiectionis¹¹, rectae fidei subrogari constituatis episcopos: ut sicut rempublicam vestram a tyrannica dominatione purgastis, ita ubique Ecclesiam Dei ab haeticorum latrociniiis atque contagiis exuatis; nec id potius

Sic Dei muneribus respondendum.

Ex imperatoris litteris optime auspicatur.

Petit igitur ut Alexandr. Eccl. legitimo antistiti restituantur.

1 Plur. nn. codd. *et ideo*.
2 Contin. Const. l. c. cum codd. Vat. 1344, 5617, *continuo victor iam populorum precibus imploratus*.
3 Cod. Vat. 1344 *praestantiori*.
4 Cont. Const. l. c. et al. cod. *teque gaude*. Melius videtur.
5 Cod. Vat. 1344 *imperio restitutum*.

6 Cont. Const. cum plurib. nn. codd. *eius*. Recte quidem.
7 Al. cod. *subigit*.
8 Cod. Vat. 1344 add. *in*.
9 Duo nn. codd. *vicen*.
10 Cod. n. 1344 *immensae venerandae religionis*. Perperam.
11 Cod. cit. 1344 *reiectionis*.

Et Chalced. synodus custoditur.

praevalere patiamini, quod iniquitas temporum, et eos ⁴ quos non solum vestro imperio, sed et in Deum quoque rebellis spiritus concitavit; quam quod tot tantique pontifices, et cum egregiis orthodoxisque pontificibus universalis ecclesiae decrevit assensus. Chalcedonensis Synodi constituta, vel ea quae beatae memoriae praedecessor meus Leo apostolica eruditione perdocuit, intemerata vigere iubeatis; quia nec ullo modo retractari potest, quod illorum definitione sopitum est, nec ullatenus recipi toties uno undique ore damnatus ². Ipsa est quippe, sicut experti estis, catholica fides, quae potentes de sede laesa ³ deposuit, et exaltandos humiles custodita servavit. Quare satis agendum est pietatis tuae, ut qui huius tibi auctor est doni, sit ipse etiam ⁴ propagator.

Data vii idus Octobris post consulatum Basilisci et Armati ⁵.

Dat. die 8 Octobris an. 477.

EPISTOLA VI ⁶.

Ad res Ecclesiae restituendas invocatum imperatoris praesidium significat, de quo optime sperat; Antonium et Iohannem praecipuos haeresum auctores anathemate percellit; Episcopos demum Constantinopoli degentes diutius e suis sedibus abesse prohibet.

Dilectissimo fratri Acacio Simplicius.

Literis tuae dilectionis, quas per filium nostrum Epiphanium diaconum probatae fidei direxisti, ea quae strictim religio-

Hec Ecclesiae orientalis.

¹ Eos deest in codd. nn. 3786 et 5617. Cont. Const. l. c. legunt et eos, quos non solum in vestrum imperium. Sane ad orationem aptius.

² Cod. n. 1344 totius catholicae veritatis uno undique ore damnatum. Inepte ad context, hic enim Timotheus innui videtur.

³ « Laesa ad verba catholica fides refertur, non vero ad sede ». Ita Contin. Constant., ut omnis ambiguitas tollatur. Et quidem recte, ut liquet e verborum antithesi.

sissimi viri filii nostri presbyteri, archimandritae cum monachis vel ante scripserant, latius indicasti, et prolixo quidem volumine, sed sermone necessario retulisti; ut quid vel Constantinopoli, vel in aliis regionibus ab haereticis gestum disceremus: ac singula quae contra ecclesiasticas regulas, et contra ipsam catholicam fidem ubicumque commissa sunt, ante nostros oculos collocasti; quatenus videatur quo etiam remedio subveniretur ecclesiis, quibus vim sub occasione tyrannicae dominationis et per absentiam christianissimi principis perniciosus latro, et recidivus invasor Alexandrinae Ecclesiae lapsus ⁷ exiliis inrogavit. Unde unicum post Deum, qui Ecclesiam et rempublicam consolatione mirabili visitavit, etiam si hoc fieri minime postulasses, clementissimi imperatoris auxilium duximus implorandum; ut pro omnibus, quae regno eius Dominus tribuit, ne ulterius in orbe terrarum, quas subditas suo cognoscit imperio, Ecclesiae Dei ab haereticorum contagione et pravitate violentur, sed doctrinae dia-bolicae praeceptione pietatis ipsius praestentur immunes: ut ii, qui sibi crediderint sacerdotale ministerium damnati hominis praesumptione conferri, promulgata imperiali constitutione, etiam a conventu hominum segregandi iubeantur excludi; quatenus his submotis, atque in solitudinis perpetua relegatione damnatis, antistites catholici deceptis vel reddantur ecclesiis, vel creentur. In quo nec nostrae

⁴ In duob. nn. codd. etiam desideratur. Minus bene.

⁵ Quidd. septimo; al. nono die Octobr. Vid. Labb. Cit. autem cod. 1344 sic habet: *Data VIII id. Aprilis post consulat. Basilisci Aug.*, sc. 6 April. ann. 477. Jaffé op. c. nostrae lectioni consentit.

⁶ Ex Mansi Collect. Concil. tom. vii. col. 995.

⁷ « Elapsus ». Contin. Const. loc. cit. Recte quidem.

Pro quibus imperat. auxilium invocatum.

De quo optime confidit.

preces apud religiosissimum principem, nec dilectionis tuae suggestio, aut tantorum fratrum nostrorum, quos advenisse Constantinopolim reperimus, imploratio sacerdotum, aut supplicatio monachorum laborare poterit. Quin quicquid ad integritatem catholicae fidei pertinet, in qua ecclesiarum est constituta securitas, regressu pietatis suae, Domino se ubique prosequente, omnium praeveniens vota restituit: et apud mentem christianissimam facilis est impetrandi gratia, ubi religionis est causa. Sicut ergo literis nostris, ita tuae dilectionis, vel omnium fratrum, qui se ad documenta fidei suae christianissimi principis praesentavere conspectui, suggestionem repetendum est, ut

Facilis impetrandi gratia, ubi religionis est causa.

Haereticum expulso ab imperat. enixius imploranda.

Antonius et Ioannes anathemate perentis.

Timotheus cum sequacibus suis ad irremediabile dirigatur exilium. Cum quo Paulus ab Ephesina Ecclesia et Petrus ab Antiochena civitate depulsus, atque omnes qui ab eo se, vel ab his, quos illicite fecerat, aestimant episcopos ordinatos, eadem debent lege percelli. De Antonio autem, qui eorum, quos contra Ecclesiam tyrannos¹ miserat, antesignanus existens, sicut scriptum est, inimicus et defensor apparuit: de Ioanne quodam Constantinopolitano, qui ab haereticis Apamenum sacerdotum, quod ei, qui presbyter aliunde fuerat, vel a catholicis sumere non licebat, se haereticum publicavit et, quod in se perperam factum est, improperium retorsit in auctorem, expellens ab Antiochia Petrum pervasorem ipsius, eandem ecclesiam ipse pervasit, sub anathemate a christianorum consortio vel ipsa appellatione removemus; nec unquam his satisfactionis patefaciendus est

locus. Quia, sicut Iudas inter Apostolos, ita isti inter ministros Dei subdola, et diabolici spiritus fraude latuerunt. De christiani quoque populi fide et devotione gaudentes, profectum eius et multiplicationem Deo iugiter supplicantes expetimus; ut in timore atque amore Domini perseverans, et numero augeri, et coelesti mereatur protectione muniri. In quo maxime gloriamur, et Deo nostro gratulabimur complacere, quia pastorem respicit fructum religiosi ovilis augmentum. Diu autem fratres et coepiscopos nostros apud Constantinopolim non convenit demorari: nunc praecipue, cum propter concussionem persecutionis, quae mota fuerat, sollicitae atque attonitae sunt in suprascriptis ecclesiis civitates: ne aliquis² dubius rationis et trepidus mentis expectet novi aliquid post Chalcedonense Concilium contra definitiones ipsius retractari; quia per universum mundum insolubili observatione retinetur, quod a sacerdotum universitate est constitutum, et, sicut apparuit, coelestis toties ultionis assertionem firmatum. Unde divino iudicio reluctatur quisquis eiusdem venerabilis definita Concilii post tot divinae indignationis exempla non sequitur³.

De fide populi Constantinopolitani laetatur.

Episcoporum e suis sedibus absentia, maxime persecutionis tempore, non permittenda.

Immutabilia quod est ab oecumen. concilio constitutum.

EPISTOLA VII^a.

Acacio gratulatur de pace Alexandrinae Ecclesiae restituta, cumque monet, ut Timotheum Solofaciolum sedi suae redditum consiliis adiuvet.

Simplicius Episcopus Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Quam est efficax supplicantium Domino perseverantia sacerdotum, et quam

Orationis efficacia.

¹ «Melius tyrannus, sc. Basiliscus». Contin. Const. I. c.

² Ita et al. Contin. Const. I. c. potius nec, vel neque aliquis.

³ Labb. tom. VI Concil. pag. 1039 post omnes Simplicii epistolas hanc collocavit. Idque Pagius

probe respuit, qui in observat. ad ann. Christi 477 eam ad priores mens. ann. 478 referendam esse ostendit. Cui sententiae accedit Jaffé op. c., pag. 50. V. Migne Patol. Curs. complet. I. LVIII, col. 61.

⁴ Ex Carafa Ep. Rom. Pontif. tom. I, p. 316.

iucundo gratuletur affectu¹ studium, quod defensioni fidei sinceris mentibus exhibetur, literis tuae dilectionis agnoscitur², quando post tanta certamina, quibus Dei misericordia in causa propriae religionis famulos et ministros suae constituens potestati³, probatissimos sibi fecit esse victores. Siquidem Alexandrina Ecclesia divino tandem iudicio liberata, in consortium communium nos advocans gaudiorum, eum qui ab haeretico fugatus fuerat, ad eius sedem rediisse testaris. Unde animis exultantibus ad universalis Ecclesiae quietem Christo Deo nostro pro salute primum fidelissimi principis supplicamus, cui pro devotione, quae cunctos atevenit sacerdotes, pietas haec divina concedit, quae nos liberos pro populis christianis apud omnipotentiam coelestem praestat interpretes. Sicut ergo in redivit fratris et coepiscopi nostri Timothei gratulatur, ita eum, commovente dilectione tua, cupimus irreprehensibilem reperiri; quia meministi hoc, eum iamdudum fidelis praesulis non habuisse constantiam, quando ei, ut damnati Dio-

Gandel de restituta pace.

Timotheus suae sedi redditus commonendus.

1 Codd. Vat. 3786, 5617 *effectu*. Ad orat. context. aptius videtur.

2 Cod. 5617 ad margin. *agnovi*.

3 Id. cod. *suae constituens potestatis*. Forte mel.

4 In edit. rom. constanter exhibetur *Ill.* veluti pronomen, quo veteres uti solebant loco nominis proprii. Apud recentiores littera *N* usitatior. Non est autem obliviscendum, consulem quemdam vixisse nomine *Illus*, qui in vulgatis exemplaribus ut plurimum *Ellus* legitur, licet inscriptum *Illus* ubique in mss. occurrat, vel consent. graece, scriptoribus. Ita Contin. Const. l. c.

5 Ex Mansi *Collect. Concil.* tom. vii, col. 98 i.

6 Tillemont. *Mémoire pour servir à l'hist. eccl.* not. 11, vol. 16, edit. ven. 1732, animadvertens, omnes Simplicii epistolae de rebus Orientis haud parum esse corruptas, autumat huius epistolae initium desumendum esse a verbis *Olim divinatorum*, quum praecedentia tabellarium designent. Illic sententiae Contin. Constant. op.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

scori nomen inter altaria recitaretur, extortum est.

Data tertia idus Martii, III. v. c. consule⁴.

Dat. 13 Martii, an. 478.

EPISTOLA VIII⁵.

Zenoni de Timothei redintegratione gratias agit, eumque rogat, ut Petrum Moggum Alexandrinae Ecclesiae perturbatorem expelli iubeat.

Simplicius Episcopus Zenoni Augusto.

Per Petrum virum spectabilem comitem Placidiae nobilissimae foeminae⁶ olim divinatorum exultatione munerum, triumphalis in Domino regni vestri gloria dilatatur⁷, cum universalis ecclesiae gaudio mediocritatis meae literas obtulisse meminerim⁸; nec inter universos catholicae fidei sacerdotes opera Domini nostri⁹ vel solus potui tacere, vel primus: quia secundum beatum Paulum Apostolum ecclesiarum omnium curam sustinens¹⁰ mihi summam gaudii de red-

Datas litteras commemorat.

Cura universalis Ecclesiae credita Pontif.

cit. et cod. Vat. 5617 accedit, qui verba *Per Petrum*, etc. intra parentheses concludit. Porro haec verba, quae periodum haud parum implicant, ibi sunt, ubi tabellarii nomen non raro inscribi solet.

7 Ita edit. cum cod. Vat. 3786 et 5617: *dilatata* vero leg. Contin. Const. loc. cit. iuxta al. mss. Vat.

8 Cod. Vat. 5617 *mediocritatem meam litteras obtulisse memini*. Innuat autem ep. suam a nobis positam sub num. v, pag. 213 col. 1. Caeterum periodus satis implexa clarior fiet, si variautes editiones probe connectens, ita legas: *Per Petrum virum spectabilem comitem Placidiae nobilissimae foeminae, olim divinatorum exultatione munerum triumphalis regni vestri gloria dilatata, cum universalis ecclesiae gaudio mediocritatis meae litteras obtulisse memini*. Vel potius, puncto affixo post voc. *foeminae*, epistolam ita incipias: *Olim divinatorum*, etc.

9 Duo nn. codd. *Dei nostri*.

10 II Corinth. xi, 28.

dita pro clementia vestra earum quiete specialiter vindicavi, quod vos divinitatis auxilio, deiectis religionis et regni hostibus, meruerimus habere victores, et in uno eodemque proventu, Christo in nobis ubique vincente, et cultus verae fidei, et status est reparatus imperii: quod utrumque ideo fuerat (diabolo se ad tempus interserente) turbatum, ut, alterutrius adversariis dissipatis, praeconia fierent maiora vincentis; unde tam praeclarae fructum virtutis adeptus cum laetitia universalis ecclesiae nunc quoque ¹ sine cessatione facio; tacere non possum gratias sine dubio perennes, quod antiquae veraeque fidei in fratre et coepiscopo meo Timotheo Alexandrinam Ecclesiam reddidistis, cuius ad me nuper literae commeantes ², expulsa profanitate Eutychetis atque Dioscori damnatorum, ad regendos orthodoxos beati Petri et evangelistae Marci sedem (quod ante compertum est) se recepisse commemoravit; incitans nos volentes, ut haec ipsa pietatis vestris ³ sensibus referremus. Ut ergo tranquillitas vestri perpetua et fixa sit regni, quietem, quam eunctis in memorata ecclesia praestitistis, pervigili protectione custodite ⁴, et quod iuvante vos Domino pro innocentium fecistis salute animarum, religiose studio et diligentia attentiore protegit: quia non minoris est gloriae, quod condideris servare, quam concedere ⁵; et omnibus est probatum, tantum vobis divini favoris impensum, quantum

christianae religioni a vestra pietate est sedulitatis exhibitum. Et quamvis in omni parte regni sui profutura divino cultui providentia vestra non desisteret ⁶ euris publicis tranquillitatem ecclesiae praeferre; precor tamen, ut quod per nos serio postulat, imo quod ipsi specialius supplicamus, Petrum Alexandrinae Ecclesiae pervasorem, et ob hoc iure damnatum, quia moliri quaedam latens in Alexandrina (sicut ad nos scriptum est) civitate contra haec, quae a vobis sunt statuta, memoratur, ad exteriora transferri piissima praeceptione iubeatis; ne aliquos modicae fidei (quod facere perhibetur) inficiat, et ad perversitatis suae instrumenta traducat. Longe sint ab innocentibus perniciose contagia, ut per vos intra dominici gregis ovile sit sinceritas, quam sola tenere potest imperialis auctoritas ⁷.

Et Petrus longe amandetur.

EPISTOLA IX⁸.

Scribit, Timotheum Alexandriae episcopum a se veniam petiisse, quod terrore percussus Dioscori nomen inter altaria recitasset; lapsorum autem resipiscencia valde recreatus Acacium rogat, ut imperatoris animum ad tuendam pacem acrioribus studiis foveat, et promptis literis curam suam sublevet.

Simplicius Episcopus

Acacio Constantinopolitano Episcopo ⁹.

Quantos et quam uberes fructus constantiae Dei ¹⁰, et devotarum circa religio-

Constantiae in fide qui fructus.

¹ Duo nn. codd. *nunc quoque, quod sine cessatione facio, tacere non possum*, etc. Ita quidem sensus restituitur.

² Forte legendum: *commearunt, quibus, expulsa*....

³ Al. *pietatis vestrae sensibus*. Rectius, ut videtur.

⁴ « Concinnius in mss. Vat. *munite* ». Cont. Const. l. c.

⁵ Mansi l. c. ad marg. *condere*. Cui iure adhae-

ret Baronius cum Cont. Const. et probat. codd. Vat.

⁶ « *Desistet* ». Codd. Vat. 3786, 5617, et Cont. Const. l. c. Ad context. forte melius.

⁷ Dat. *Illo cons.*, scilicet ann. 478 iuxta Jaffé l. c., 8 Ex Carafa *Epist. Rom. Pontif.* t. i, pag. 318.

⁹ Codd. Vatic. 3786, 5617 addunt *Per quem supra*. Porro h. ep. tabellarius fuit Petrus comes, ut ex eius contextu colligitur.

¹⁰ Codd. cit., et Cont. Const. legunt *constantia fidei*. Recte quidem.

De Timotheo
suae sedi resti-
tuto gratias agit

Orat, ut Ec-
clesiae pax cu-
stodiatur,

nem catholicam mentium semper habeat fortitudo, labor tuae dilectionis et eorum, qui pariter repente diabolo iamdudum turbantur¹, ostendit. Nam cum Christi inimicus et regni christianis semper aulam² mox casurus invaderet, atque impia persecutione fideles Domini plebemque concuteret, oratione atque vigiliis sacrilega tentamenta superavit³, et se victoria coelestis eo usque provexit, ut regressu religiosissimi principis Ecclesiae quoque Alexandrinae catholicus redderetur antistes, de quo mox cum exultatione divinae gratiae gaudia nostra contulimus, et mutuis nos litteris⁴ fecimus gratulari. Et licet laetitiae ipsius numquam sui defuerit plenitudo, tamen frater et coepiscopus noster Timotheus persecutione probabilior factus, pristini non immemor instituti per fratrem et coepiscopum Esaïam et filios nostros Nilum presbyterum et Martirium diaconum Alexandrinae Ecclesiae solennia scripta direxit, quibus et illud, quod ante perterritus de Dioscori nomine fecerat, se destruxisse memoravit, et remissionem ipsius erroris expetiit, nosque de quiete fecit Ecclesiae gratulari. expertus erga se quantum nobiscum tua charitas videt; quod in eo tunc reprehendimus non inultum, et reconciliatum sibi nunc divinae miserationis affectum, frater carissime, memoratis in urbe, quae mox venerant⁵, constitutis, occasionem filii nostri Petri viri spectabilis, comitis, quasi ex sententia proficiscentis, amplexi tam nostro proposito, quam petitione fratris et coepiscopi no-

stri Timothei, legatorumque ipsius precibus idipsum ad tuam volumus pervenire notitiam, ut etiam nunc communium fieres particeps gaudiorum, et in praedictae Ecclesiae tranquillitate (quem admodum diximus) laboris tui nobiscum carperes fructum, et christianissimo et clementissimo⁶ principi nostras litteras offerens super hac etiam re, ut et ipse quoque devotionis et fidei propriae donis se Deo protegente, laetetur, atque insistente charitate tua acrioribus studiis, catholicae religionis salutaria scripta mittendo, munire dignetur Ecclesias, ne (sicut experti sumus) in aliqua religione⁷ antiquus ille serpens toties excisi capitis virus effundat, et infriendi aliquos occasionem (quod absit) rursus inveniat; provida praeceptorum suae pietatis ordinatione disponat, religionis et, sicut evidentius approbavit, Deo se commendantibus legibus sanciat, ne vel in teacbris delitescant, et improvisi ambulantes in luce percutiant, et his, quos in fide pauperes esse repperint, (quod propheta testatur) insidiatur ut rapiat⁸. Petrum maxime, qui nonnullarum domorum, suique similitum latebris confoveatur, et quem zelo fidei ab episcopatu constituit subnoveri, in exteriores terras abici, sicut et nos pietati eius scripsimus⁹, ad ecclesiasticam pacem speciali praeceptione decernat; quia rursus asseritur aliqua contra dispositionem fidei ipsius sine cessatione moliri. Quia igitur haec opportunitate perlatoris fidissimi nos oportuit indicare, et specialius admonere, hortamur, ut cum

Apud imperatorem pro pacis firmitate acriter insistendum.

Petrus procul abiciendus.

Ceteros petiti epistolae.

Timothei supplicantes litterae.

¹ Turbabantur in codd. n. Ad context. aptius videtur.

² Cod. Vat. 3786 *Christi inimicus, et regni Christianam semper aulam.*

³ Subintellige *labor tuae dilectionis*, etc., de quo supra.

⁴ V. ep. vii Simpl. pag. 216, col. 2.

⁵ Baron. *qui mox venerant*; at Concil. edit. et Cont. Const. nostram lect. sequuntur.

⁶ « Apud Labb. *eminentissimo*, » mendo, ut videtur, typograph. Contin. Const. l. c.

⁷ « Mansi *Collect. Concil.* tom. vii, col. 985 ad marg. *Forte regione.* » Cui adhaerent Baron., Cont. Const. et. Cod. Vat. 3686; et quidem ad sensum apte.

⁸ Psalm. x, v. 10; iuxta Haabr. v. 9. Hic autem legendum *insidiatur, ut rapiant.* Cont. Const. loc. cit.

⁹ Vid. super ep. viii, pag. 217 col. 2.

intemuntius remeare coeperit, vel si qua forsitan altera occasio reperietur¹, quamprimum nos facias certiores, et curam nostram sublevare deproperes. Ut autem perfecto gaudio gauderemus, idem frater et coepiscopus noster Timotheus exemplum libelli satisfactionis eorum, quos a catholicae fidei veritate Timotheus et Petrus utrique² dampnati damnationis terrore traduxerant³, veniam postulantes ad nos pariter destinavit, sacerdotali pietate lapsis subvenire desiderans; quod divinae miserationis intuitu, quae neminem vult perire, refutabile non putamus⁴.

Lapsorum re-
ripiscentia.

EPISTOLA X⁵.

Superioribus litteris commemoratis, vehementius urget, ut Petrus ab Alexandrina regione expellatur.

Simplicius Episcopus

Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Proxime quidem dilectioni tuae, petentibus his, qui ad nos a fratre et coepiscopo nostro Timotheo Alexandrinae Ecclesiae antistite directi fuerant, commune gaudium litteris indicavi⁶, et de fructu piissimi operis, quod catholicus memoratae Ecclesiae sacerdos est restitutus, pariter nos gaudere memoravi; quod nunc quoque significare properavimus, ut agnoscas⁷ gaudia silentium non amare. Unde semper exultans et orationum communium cupiens vota sociari, hortor, frater carissime, ut rebus per clementissimum et christianissimum principem Deo auctore compositis, diligentiae sollicitudo

Priores litte-
ras paucis per-
stringit.

Instat ut Pe-
trus ablegetur.

non desit; sed Petrus ab indebito sibi honore deiectus, in Alexandrina regione non sinatur habitare, sed procul extra terminos patriae, sicut etiam nos poposcimus, frequenti eum postules suggestione relegari, ne quos imperitorum pravitate suae persuasione seducat, et a catholicae tramite veritatis avertat. Quidquid autem de religiosissimo impetrabis imperio, cura tuae dilectionis ad meam notitiam faciat pervenire, et nos actuum ad custodiam evangelicae doctrinae pertinentium det esse consortes.

Data decimosexto kalendas Novembris, Ill. viro clarissimo consule⁸.

Dat. 17 Octobris, an. 478.

EPISTOLA XI⁹.

Imperatoris religione laudata, eum rogat, ut praesertim Timotheum Alexandrinae Ecclesiae opera sua redditum tueatur, et Petrum procul relegandum decernat.

Simplicius Episcopus Zenoni Augusto.

Proxime quidem cum ad urbem frater Zenonis religio. et coepiscopus mediocritatis meae Timotheus Alexandrinae urbis antistes novato more misisset, victoriam vestrae fidei in eius restitutione cognovi. Pietate enim vestra fulta divinitatis auxilio et imperii tranquillitas, et catholicae religionis splendorem suum, scandalorum nube discussa, recepit integritas; de quo me gratias post Deum clementiae vestrae egisse reminiscor¹⁰, et nunc quoque cultum vestro regno debitum silere non potui, ne quodammodo viderer ingratus, si vobis

1 « Reperitur ». Cit. codd.

2 Cod. Vat. 3686 rectius *utroque*.

3 Forte ita legendum, ut sensus habeatur: quos a catholicae fidei veritate.... abduxerant, damnationis terrore veniam....

4 Dat. Illo cons., sc. anno 478 iuxta Jaffé l. c.

5 Ex Caraf. *Epist. Rom. Pontif.* t. I, pag. 320.

6 Vid. praecedent. ep.

7 Sic et nn. codd. Quidd. edit. *agnosceres*, sed perperam.

8 V. not. 4 ad ep. vii pag. 217, col. 1.

9 Ex Carafa *Epist. Rom. Pontif.* tom. I, pag. 320.

10 Scilicet in epist. viii, pag. 217, col. 2.

Ei praesertim Timotheum commendat.

Petrus procul arcendus.

qualibet opportunitate vel imperii vel Ecclesiarum laudare desisterem tot triumphos. Exhibens ergo debitae venerationis officium precor, ut studiosius circa universos rectae fidei sacerdotes, et maxime circa Alexandrinum episcopum, cuius certaminis et testes fuistis et iudices, protectionis impendatis auxilium, et decernatis piissimis¹ constitutis, Petrum sedis ipsius pervasorem (cui nec in diaconatu suus potuit ordo constare) longius a tam praeclara civitate relegari, ne infirmiores² fidei aliquos forte seducat, et in eadem Ecclesia (quod absit), quae sopistis scandala, rursus exagitet. Probastis, in corpore illum vobis dexterae suae dedisse praesidium, qui ad totius orbis gaudium, et in Ecclesiae universalis exultationem in vestra clementia Romanum servat imperium.

Data decimo kalendas Novembris, Illo viro clarissimo consule³.

Dat. die 23 Octobris, an. 478.

EPISTOLA XII⁴.

Zenonis sollicitudinem commendat in his puniendis, quae Antiochiae fuerant perpetrata; impensius Petri exilium exposcit; et quietis amore ductus Antiocheni antistitis electionem Nicenae synodo obnoxiam ratam habere non abnuil.

Simplicius Episcopus Zenoni Augusto.

De Ecclesia Antiochena venerandos mihi

semper vestrae pietatis apices gavisus accepi, quibus, ingenito vobis studio catho-

licae religionis, post defensionem fidei, quae vos servat ac custodit, impietatis audaciam et facinora apud Antiochiam perpetrata coercita reperimus. Exultantes, vobis inesse animum fidelissimi sacerdotis et principis, ut imperialis auctoritas et iuncta christianae devotioni acceptabilior Deo fieret, et appareret integritas, cum hi, qui in episcoporum necesse sacrilega caede versati sunt, dignis iubentur⁵ perire suppliciis; in quo et quieti Ecclesiae et vestro consulitis⁶ imperio: quia vindicata Dei contumelia ulciscens est gratia, et conciliatur his divini favoris auxilium, quorum cura sacrilegium non reliquerit impunitum. Sed, ut loquar fiducialiter⁷ principi christiano, si praeteritarum litterarum, quas de Petri aliorumque nomine iamdudum ad fratrem et coepiscopum meum Acacium scripsisse memini⁸, ordo teneretur, ad hoc non potuit pervenire, quod iure nunc meruit vindicare. Mandaveram namque, ut facta suggestione pietati vestrae, praedictus, ut et caeteri, qui per occasionem tyrannicae dominationis invaserant Ecclesias Dei, extra metas vestri pellerentur imperii, ne pestiferis sensibus⁹ quibusque simplicioribus ore sacrilego virus infunderent, et verbis impiis contra fidem orthodoxam innocentiores animas sauciant: quod¹⁰ tum apparet, cum minus ista curantur, et levia esse creduntur; actum est, ut (quemadmodum perhibetis) inter altaria, non iam plebs persuasione eorum, sed ipsi quoque praesules

Imperio consulti, quam Dei contumelia vindicatur.

Enixius Petri relegationem requirit.

1 « Pius ». Cod. Vat. 5617.

2 Al. cum cit. cod. infirmioris.

3 Ita et cod. cit.; at Contin. Const. corr. xvi Kal. Nov., idest 17 Octobr. Jaffé lect. nostram sequitur.

4 Ex Caraf. *Epist. Rom. Pontif.* t. 1, pag. 321.

5 « Iubetur ». Cod. Vat. 5617. Forte amanuens. mendo.

6 Id. cod. consulitis. Recte quidem.

7 Al. specialiter. Perperam.

8 Innuit ep. ix, pag. 218, col. 2.

9 « Ne pestiferi sensus ». Cont. Const. l. c. Melius, ut videtur.

10 « Quod, quantum apparet, minus ista curantur. » Cont. Const. l. c. et nn. codd. 5617, 4961. Sensum itaque sic clarum restituerem: Quod, quantum apparet, quom minus ista curantur..., actum est, ut....

Zenonis in puniendis sceleribus sollicitudo.

Satis est se-
leris praepedire,
quam vindicare

et praedicatores fidei perirent funestis
gladiis sacerdotes. Unde si quae aliae re-
liquiae sub vestro reperiuntur imperio,
cas vel nunc in exterioribus terras iubete
propelli, ne qua deinceps in eo sit nec-
cessitas et causa supplicii, quia melius
est aditum obstruissse, quam poenam
exegisse peccati. Et quoniam seditiones
Antiochenas religiosissimo proposito se-
dandas non aliter existimastis, nisi prae-
ter praedictum venerandi illius concilii
Nicaeni ¹ apud Constantinopolim, iisdem
petentibus, ordinaretur antistes, quod in
eius tantummodo persona sic memora-
tis assumptum, ut deinceps secundum
definitiones Patrum orientali synodo crea-
tio Antiocheni Pontificis reservetur, nec
haberi loco vultis iniuriarum quod dissen-
sionis gratia factum est auferendae ²; tenet

In episcopis
ordinandis. Ep.
statuta custo-
denda.

hanc pietatis vestrae beatus Petrus apo-
stolus sponsonem, et christianissimi fi-
defissimique principis mentem in haec
verba iurasse, quod posthac in Antiochena
urbe, veteri more servato, a comprovincia-
libus suis episcopis ordinetur, ne quod nunc
frater et coepiscopus meus Acacius vobis
est iubentibus executus, in usum poste-
ritatis veniat, et statuta Patrum, quae
praecipue praestantis illaesa, confundat ³.

Antiocheni an-
tistitis electio-
nem ratam ha-
bel.

Unde quae a vobis amore quietis sancte
et religiose sunt ordinata, reprobare non
possumus, ne status Antiochenae Eccle-
siae sub nostra dubitatione videatur am-

bignus, praecipue cum ⁴ is qui legitur or-
dinatus testimonio clementiae vestrae, et
tanta sit praedicatione subnixus, ut in
eo praeter horum vulnere dolore
posito possimus ⁵ et Ecclesiae, quae illum
meruit, gloriari. Haec repensis sermoni-
bus et venerationis officio respondere cu-
ravi, ut tantas haereticorum fraudes et
facinora divinis et saecularibus legibus
persequenda, quae saepius probatis esse
tam noxia, de memoria et conversatione
hominum iubeatis auferri, quorum im-
pietas nulla, quantum videtis, potest au-
toritate compesci.

Data decimo kalendas Iulias post con-
sulatum Illius viri clarissimi ⁶.

Dat. die 22 Iunii, an 479.

EPISTOLA XIII ⁷.

*De Antiochena caede gravissime conque-
stus non reprobat, novum Antiochiacae
episcopum fuisse ab Acacio ordinatum,
dummodo, quod necessitas semel exegit,
in posteritatis usum non tradatur.*

Simplicius Episcopus

Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Clementissimi principis litteris, tuae-
que dilectionis de sacrilega et funestis-
sima caede, quae apud Antiochiam facta
est ⁸, sauciatus, et nimium affectus moe-

Cardem An-
tiochiacae dolet.

¹ Can. iv.

² Ubi al. unum, nos duo puncta sens. ergo
intericimus.

³ Quum praeter ecclesiasticas regulas Antio-
chenus antistes Constantinopoli fuisset ordinatus,
Zeno ad Pontificem scripsit, ut factam ordina-
tionem ratam haberet. Annuit Pontifex, dummo-
do imperator exemplum hoc in usum numquam
receptum iri iuratus promitteret. Vid. Mign.
Patrol. tom. LVIII, col. 54 ad not. 1.

⁴ Quis electus fuerit a litteris apostolicis non
liquet. Ex hist. autem ordinatum comperimus
Stephanum Iuniorem, cui dein interfecto Calen-
dio fuit successus. V. Baron. *Ann.* ad ann. 479,

n. xii, Evagrium lib. III *Hist. eccles.* cap. III, et
Bolland. tom. I, ad mens. Mart. pag. 136, col. 2.

⁵ Codd. Vat. 5617, 4961 *praeteritorum vul-
nerum dolor possit opprimi.*

⁶ Pagius, cui consentit Jaffé l. c., legendum
censet « post consulatum Placidi v. cl. », ideo-
que ep. refert ad ann. 482.

⁷ Ex Carafa *Epist. Rom. Pontif.* t. I, pag. 322.

⁸ Quum Stephanus orthodoxus episcopus Antio-
chiacae una cum suis in maiori templo sacrae
synaxim solemniter celebraret, Eutychemi repen-
tino tumultu Dei sacerdotes trucidarunt, et ipsum
Stephanum atrocissimis tormentis confecerunt.
V. Mign. l. c., col. 53 ad not. 1.

rore respondeo, astruens, si quae iam-
dudum de Petro et aliis complicitibus eor-
um scripseram ¹, et ut pietati eius cum
caeteris, qui aderant fratribus, suggerere
postularam, ut optaveram ², ordinatum
fuisset, haereticorum temeritas ad tan-
tum facinus non veniret³; ne aliquid neces-
sitaris existeret, ut non aliter praedictae
subveniretur Ecclesiae, nisi ut aliquid de
iure eius curatio ipsa minueret. Quamvis
enim profecerit ad quietem, quod christi-
anissimi principis iussione, vel sine
praeiudicio canonum a tua caritate fue-
rit Antiochenus episcopus ordinatus; tam-
men non est sine invidia factum, cuius
cavendum deinceps etiam ille testatur,
qui praecepit, exemplum. In quo pietati ⁴
eius gratias dignum est nos referre; quo-
niam ita gloriae suae moderatus est po-
testatem, ut fidelissima devotione patrum
regulis ⁵ submittere quae inheret, nec in
auctoritatem recipi quod sequenti con-
stituit aetate prohiberi; ut scilicet in hac
tantummodo persona, quam iussu eius
et studio ⁶ quietis Antiochenis, non
tua usurpatione, antistitem consecrasti⁷,
quod factum est necessitate, sufficeret. In
quo tuae dilectionis non irrationabilem
cognoscimus fuisse famulatum; quia ec-
clesiarum iura respiciens diu te non im-
merito suspendisse testaris, ne videreris
ambire quod tanto principi, et in tam
gravi causa non poteras abnegare. Qua-
propter, frater carissime, institutorum

veterum, quae in te sunt probata, non
inmemor, sicut veniale iudicare non ⁸
pervides quod tibi certum est imperatum,
ita ipse dans honorem patrilus labora,
ne necessitas sit ulla faciendi quod optas
nunc satisfactione purgari⁹.

Huius pietati
excitat.

EPISTOLA XIV⁴⁰.

*Scribit, se Calendionis Antiocheni epi-
scopi electionem confirmasse, et Aca-
cium de silentio arguit.*

Simplicius Episcopus

Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Antiocheni exordium sacerdotis qua
ratione fuerit serius indicatum, quamvis
minime nos latere potuerit, tamen et ipse
vel synodus ipsius indicavit. Quod sicut
non optavimus fieri, ita faciles excusa-
tioni quam necessitas fecit, extitimus;
quia quod voluntarium non est, vocari
non potest in reatum. Et ideo per fra-
trem et coepiscopum nostrum Anastasium,
qui ex praedicta regione directus
est, litteris quoque tuae dilectionis ac-
ceptis, alterni vicissitudinem sermonis
tuae reddidimus charitati, necessario fra-
tris et coepiscopi nostri Calendionis sa-
cerdotium gremio Apostolicae Sedis am-
plexi, in consortium nostrum per gratiam
Christi Dei nostri tantae urbis antistitem
collegii unione numeramus. Miramur au-
tem nihil nos de statu Antiochenae⁴¹ Ec-

Calendio in
episcopatu con-
firmatus.

Reatus non nisi
e voluntate re-
petendus.

Praesens ordi-
natio Antiocheni
episcopi in au-
toritatem non
recipienda.

De illa tamen
Acacium non ar-
guit.

¹ Epist. designat praesertim viii, et ix pag. 217 col. 2, et pag. 218, col. 2.

² « Ut oportuerat ». Codd. Vat. 5617, 4961. Rectius videtur.

³ Ita et alii: Mansi in *Collect. Concil.* tom. vii, col. 989 ad margin. habet nec, idque Contin. Const. magis aridet. Et iure, ut sensus clar. habeatur.

⁴ Cod. Vat. 4961 *pietatis*. Amanuens. mendo.

⁵ « Supple voluerit ». Cont. Const. l. c.

⁶ Cod. Vat. 5617, 4961 *iussu eius et custo-
dia quietis*; cod. autem 3786 nobiscum legit.

⁷ Quem antist. Acacius consecravit v. in sup. ep. col. 1, ad not. 3.

⁸ Cont. Const. l. c., et cod. Vat. 5617 *iudi-
care nos pervides*. Apte ad contextum videtur.

⁹ Cont. Const. diem not. 22 Iunii ann. 477. Jaffé op. c. pag. 51 eam refert ad ann. 482. Verum ex epist. praeced. ad an. 479 videtur remittenda.

¹⁰ Ex *Caraf. Epist. Rom. Pontif.* tom. i, pag. 322.

¹¹ « *Alexandrinae*, ut cohaereat cum orat. contextu ». Cont. Const. l. c.

Acacii silen-
tium reprehen-
ditur.

clesiae, te instruente, didicisse, quem nunc ita habere se comperimus, ut improbi per occasionem obitus sanctae memoriae Timothei ¹ eandem ecclesiam conentur habere captivam. Unde agendum est dilectioni tuae cum clementissimo principe, ne convellatur sub eius imperio, quod tyranni temporibus potuit obtineri.

Data idibus Iulii, Severino viro clarissimo consule.

Dat. die 15 Iulii, an. 482.

EPISTOLA XV².

Acacium de statu Antiochenae Ecclesiae penitus reticentem vehementer obiurgat; et valde ex cruciatus, quod imperator, Ioanne reiecto, Petrum haereticum in Alexandriae episcopum petat provehendum, Acacio praecipit, ut huius electioni totis viribus obsistat.

Simplicius Episcopus

Acacio Episcopo Constantinopolitano.

Per Uranium.

Acacii silen-
tium exaceratur.

Miramur pariter et dolemus, ita in tuae dilectionis animo dissimulatam lacerare ³ curam charitatis et fidei, ut cum christianissimus imperator pietatis et religionis instinctu affandi me, et de causis ecclesiasticis consulendi fideles atque solertes internuncios destinaret, ipse et alternae gratiae et vigilantiae pastoralis oblitus nec alloqui nos volueris, nec de

his, quae ad catholicae veritatis custodiam pertinebant, duxeris instruendos; atque ideo, frater carissime, quae non immerito cernis libera affectione culpari, potiore diligentia repensando ⁴, cognoscere ⁵ proinde delegatum tibi munus impendens, sensus tuos prudenter attolle, et pro tuendis Chalcedonensis synodi constitutis vehementer invigila, ne per negligentiam desidiamque nostram subrepat gregibus Domini lethale dispendium ⁶. Nuper ab Aegyptia synodo, quae et numero plurima, et fidei catholicae esset communionis suffulta, atque ab ipso omni pro modo clero Alexandrinae Sedis ad nos ex more relatio missa patefecit ⁷, sanctae memoriae fratrem quemdam ⁸ et coepiscopum nostrum obisse Timotheum: inque eius vicem consona fidelium voluntate Ioannem, cui ad sacerdotium constare crederentur omnia, subrogatum; ut nihil omnino restare videbatur, nisi ut Deo nostro gratias agentibus nobis, atque gaudentibus, ut sine strepitu quod catholicus in defuncti ministerium successisset antistes, apostolicae quoque moderationis assensu votivam sumeret firmitatem ⁹. Cum ecce secundum consuetudinem militalia disponenti tranquillissimi principis scripta sunt reddita, quibus memoratum tamquam periurii reum, quod fraternitati quoque tuae non esse diceretur in cognitum, sacerdotio perhiberet indignum. Illico retraxi pedem, et meam revocavi

Ioannes Timotheo episcopo suffectus.

Illic a Zenone tamquam periurus rejicitur.

¹ Timotheus Alexandrinus episcopus cathol. ann. 492 diem obiit, quum sedisset annos 23. Ita Liberatus op. cit. cap. 16.

² Ex Mansi Coll. Concil. tom. vii, col. 992.

³ Mansi ad marg. et al. *latitare*. Cod. Vat. 5617 ad marg. *latere*. Verum antiquior 4961 *lacerare*: idque melius videtur.

⁴ « Apud Baron. *repensanda*; hortatur enim Acacium, ut maiori diligentia rependat quod diuturno silentio deliquit ». Cont. Const. l. c.

⁵ Al. *Quae non immerito cernis libera af-*

fectione culpari, potiori diligentia repensanda cognosce; proinde delegatum tibi munus impendens.... Ad sensum aptissime.

⁶ Al. *suspensum*.

⁷ « Huic consuetudini in primis obtemperabant max. et praecipuae Ecclesiae ». Contin. Const. l. c.

⁸ Baron. *quondam*. Sane rectius.

⁹ Ubi al. duo puncta affigunt, nos unum ponimus, ut periodus minus implexa effluat.

Petrus autem
haeret. nefarie
desideratur.

super eius confirmatione sententiam, ne quid contra tantum ac tale testimonium praepropere fecisse iudicaret. Sed illud me non mediocriter fecit attonitum, quod iisdem litteris suis Petrum ¹, qui haereticorum socius dudum extitisse probetur et princeps, quod conscientiam dilectionis tuae meminimus non latere, instructionesque ipsas, quibus fuerit confutatus, nosse confidimus, quemque etiam dubium non sit adhuc extra communionem durare catholicam, saepeque nos de eodem ex illa urbe pellendo scripsisse sit certum ², ad praefatae Ecclesiae regimen existimari provehendum ³. Cumque promittat rectae fidei definitionibus convenire, a cuius utique (sicut superius dixi) consortio tam degit extraneus, quam ab eius communione discretus est, ad quam si nunc redire contendit, nisi per satisfactionem christianis regulis competentem non potest introire, ac perinde ⁴ non ad fastigium sacerdotalis dignitatis accedere; sed medelae, quae post poenitudinem praestanda ⁵ est, consequenter aptari animae suae cupiens reconciliatus auxilium, non gradum summi honoris affectans ⁶, qui diu convincitur fuisse perversus, ne per speciem remeantis non remedium sinceræ salvationis inquirat, sed facultatem propagandæ pravitatis inveniat. Quo facto non hunc magis ab errore retrahimus ⁷, quam perniciem fidelibus irrogamus, eoque modo Chalcedonensis synodi statuta violantes, aditum

saeva copulatione ⁸ grassandi in Ecclesiam lupis rapacibus aperimus. Denique ab eisdem ipsis, cum quibus olim a catholica participatione divisus est, Pontifex dicitur postulari ⁹: ut satis evidenter appareat non eos rectam fidem velle, sed in praesule proprio nefandi dogmatis quaerere potestatem; neque inter ipsos et veraciter sentientes pax inde possit foeda ¹⁰ generari, unde haereticarum mentium crescit fumesta damnatio, et catholicorum succedit miseranda captivitas. Tantis igitur malis atque periculis pro sacerdotii qualitate, et catholicae praedicationis intuitu, ut qua potes ratione sapienter obsistas, maximis undique rebus astringeris; nec dilectioni tuae fas est id segnius operari, quod ad animae tuae causam, honoris aestimationisque respectum non dubitas pertinere. Opportunitatibus ergo repertis, clementissimi principis voluntatem incessabiliter pro fide catholica supplicando, et ab his sedulo revocare, quae nociva sunt dogmati christiano, et secundum haec, quae mandamus informare crebro, inque eam partem, quae amica sit veritati, potius instare non desinas, et ¹¹ (ut sanctum Timotheum venerandus apostolus Paulus instituit ¹²) opportune, importune, obsecrando, insinuando, exponendoque nullatenus allegare cessabis, et nobis subinde quae gerantur, quaeve gerenda sint, veraciter indicare, ut creditorum tibi met dispensatione dominica talentorum in hac mul-

Hortatur, ut
Acacius imperatorem in meliora consilia trahat.

¹ Zeno impulsu Acacii Petrum Moggon iamdiu haeresi damnatum Joanni viro probatissimo ausit substituere eo quidem praetextu, quod periturus esset Ioannes; quippe qui iurasset numquam passurum, se in Alexand. episc. electum iri. Vid. Baron. ann. 482, n. 11, 12.

² Litteras designat, praesertim VIII, XI, XII, pagg. 217, 220, et seq.

³ Hic perspicuitatis ergo punctum appingere nobis visum est.

⁴ Al. *proinde*. Recte.

⁵ « *Praebenda* ». Nonnull. edit. cum codd. Vat. 5617, 4961.

⁶ Intellige *affectare debet*.

⁷ Al. *detrahimus*. Ad rem mel. n. lectio.

⁸ « *Apud Baron. populatione* ». Cont. Const. l. c. Recte quidem.

⁹ Supple *scilicet*.

¹⁰ Ita ei vet. cod. Vat. 4961. Cod. autem 5617 cum Baronio *fida*. Optime sane.

¹¹ Ido nn. codd. *hacc*.

¹² Il Timoth. IV, 2.

tiplicatione fidelis servus ostendaris; si non tantum in Ecclesia, cui praesides, sed ubicumque potueris, pro unitate catholica et pro palernis definitionibus suadere non renuas.

Data idibus Iuliis, Severino viro clarissimo consule.

Dat. die 15 Iulii, an. 482.

EPISTOLA XVI¹.

Obstinatum Acacii silentium iterum urgens, ei mandat, ut imperatorem ad pacem Alexandrinæ Ecclesiae restituendam cunctis impellat.

Dilectissimo fratri Acacio Simplicius.

Cogitationum ferias non habemus²; nec enim quiescere nos causa³ permittit, quam si relinquamus, apud Christum Dominum nostrum, cuius interest, excusabiles⁴ sumus. Et mirum est dilectionem tuam tot emensis temporibus, et tot opportunitatibus inde venientibus, nil nos de Alexandrina Ecclesia, quae tam graviter qualitur, instruere voluisse; cum monere te nec increpatione nostra destiterit, ut participata sollicitudine, litteras meas

Acacii silentium quare reprehendendum.

apud christianissimum et elementissimum⁵ principem praesentibus tuae dilectionis prosequeris alloquiis, et instituti veteris memor in orthodoxorum defensionem nobiscum sic⁶ semper incumberes; ne quisquam nostrum, christiana plebe preunte, reatum deditionis⁷ incurrat, et mercenarius potius videatur esse quam pastor. Unde hortamur dilectionem tuam, ut opportune atque importune piis aurbus insinuare non desinat, quatenus remotis scandalis, quae in Alexandrinam Ecclesiam recidivis ausibus irruerunt, pax optata reddatur, et celeriter vigilantiae tuae⁸ profectus, posthabitis difficultatibus, inducatur⁹.

Data octavo¹⁰ idus Novembris, Severino consule.

Directa¹¹ per RESTITUTUM.

Dat. die Novembris, an. 482.

EPISTOLA XVII¹².

Antiochenam Ecclesiam deplorans diva Petri Fullonis impietate vexatam, huius haeresim refellit; tum ostendens

Ab imperatore Eccles. pax pro viribus implo-randa.

¹ Ex Caraf. *Epist. Rom. Pontif.* tom. I, pag. 325.

² « Eodem sensu Sixtus III ep. VI, n. 6, ait, *se cogitationum ferias nescire*, h. e. mente, et animo nulla intermissione agitari ». Cont. Const. loc. cit.

³ Cod. Vat. 5845 *causa ipsa permittit*.

⁴ Al. edit. cum cod. Vat. 1340 *inexcusabiles*. Optime quidem.

⁵ Cod. Vat. 1340 omitt. *clementissimum*.

⁶ « *Sicut* ». Cont. Const. l. c. Rectius videtur.

⁷ Cod. Vat. 1342 *perditionis*, cui et mss. Atrabaten. consentit; et quidem recte

⁸ Quesnell. contra nn. codd. auctoritatem relinquit *tuac*. Sane perperam.

⁹ « Ita Rom. edit., et Concil. Collect. Praeferrimus autem cum mss. *profectus... indicetur, scilicet manifestus fiat* ». Contin. Const. l. c. Et sane rectius videtur.

¹⁰ Vat. codd. 1342 et 1345 *nono*.

¹¹ « *Directe* ». Cod. Vat. 1840.

¹² Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VII, pag. 1037. Haec ep. nonnullis visa est illa synodica, per quam Petrus Fullo in prima actione ad respiscendum monitus fuit. Verum de hac et binis seqq. epistolis critici in contrarias sententias scinduntur. Quidam enim, inter quos Valesius lib. I Observ. Sacr. ad Evagrium eas supposititias autumant; nonnulli, veluti Pagius ad ann. Chr. 478, n. 9 et seqq., et ad ann. 485, n. 23, genuinas existimant; eas alii Simplicio vindicant. Cont. Const. et Jaffé inter apocryphas Felicis III illas recensent, forte quia dubii haerent utrum Simplicio, vel Felici sint tribuendae. Nobis autem, qui appendicem nostram Mainardi operi adnectimus, diu ambigendum non est quo referamus. Nec enim quum sententiam in Petrum Fullonem edictam Simplicio iuxta criticam Baronianam restituat, consequens porro est, ut haec quoque litterae eidem reddantur, siquidem prior sententiam praecedat, altera eam imperatori denuntiat.

in trisagio nil esse addendum, Petrum vehementissime hortatur, ut in saniorum mentem revertat.

**Simplicius Episcopus
Petro Episcopo Antiochiae.**

Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum ¹ 2 Qualem autem, et dignum fletum adducam animae meae, condolens Domini Salvatoris nostri Christi sanctae catholicae et apostolicae Ecclesiae? Ipsa enim plorans ploravit super filios et filias suas, et non est qui consoletur eam ex omnibus qui diligunt eam? universi tyranni et haereticarum persequentes ipsam apprehenderunt eam per te, frater honoratissime, et affligentes ipsam facti sunt in caput eius. Omnis decor ipsius, quantum in te est, factus est ad nihilum. Videntes inimici eius gavisii sunt super perditionem filiorum eius. Quos enim foverat, quos enutrierat, quos ad mensuram aetatis produxerat, lacteque paverat, prophetis et apostolicis doctrinis, hos tu uno temporis momento veneno necasti. Quemadmodum enim qui piscationem sectantur, hamum esca contegunt, et ex improvviso capiunt pisces; sic et in angelicae laudationi additionem induxisti, et trisagiae deprecationi, quasi pietatis obtentu, diram impietatem excogitasti. Ex pluribus enim orientalibus provinciis litteras suscepimus, significantes nobis, quomodo veneratio tua dudum sopitum Valentiniani³ dogma resumpsit, et irritatur a vobis Salvatoris incarnatio, quodque in Manichaeo-

rum dogma, et Arii, et Apollinaris, Paulique Samosatani incidistis. Dicere enim unigenitum Filium et Dominum nostrum Christum lesu perfectum non esse in Deitate, atque in humanitate perfectum, nec ipsum subisse passionem crucis, sed unam verbi Dei naturam incarnatam, corpusque Domini sine anima et mente, Apollinaris haeresim roborat. Ille enim ignoravit, quod ab ipsis mundi nascentis exordiis primum anima primi parentis nostri mortua est, vel in mortem praecipitata est, atque ita denum corpus. Dictum quippe illi est a Deo: *In quacumque die comederitis de ligno scientiae boni et mali, morte moriemini* ⁴. Itaque iuxta latam in illum a Deo sententiam, qua die comedit ex ligno, in ipsa⁵ secundum animam mortuus est. Nam ipsius corporis mors post nongentos et triginta annos contigit. Itaque Deus⁶ donum non dimidiatum fecit, sed totum simul Adam ex utero virginis sumpsit, ut etiam perditum totum salvum faceret. Idcirco et Dominus ipse dicebat: *Ego animam meam pro vobis pono* ⁷. Valentini item et Marcionis, Manichaeorumque ac gentilium innovare vis dogmata. Si enim Deus est, qui divisibiliter atque substantialiter est mortuus, similiter Sanctus Spiritus Deus, et ipse divisibiliter ac substantialiter invenietur; sicque iuxta tuam et illorum rationem tres dii erunt, ac per hoc plurium deorum invalescet error, quantumque in te est, evanescit illud: *Audi, Israel; Dominus Deus tuus, Dominus unus est* ⁸. Item quod ait Jeremias: *Hic Deus noster, non reputa-*

Per ipsum enim Apollin. reviviscit negans veram Christi incarnationem.

Super Ecclesiam Antiochianam loget.

Quam Petrus in plures haereses cornus dilacerat.

Nec non Polytheistae, eorumque aeternae revirescunt.

1 Jerem. ix, 1.

2 Thren. I, v. 2 et seqq.

3 « Valentinus ». Cont. Const., cui sententiae graec. vers. adhaerens habet Ουαλεντινου.

4 Gen. ii, 17. Caraf. Ep. Rom. Pontif. iuxta Vulgat. edit. ita corrigit: *In quacumque die comederitis... morte morieris.*

5 Al. delent. in ipsa. Contra cit. vers., quae legit: εν αυτη θανατωθη θυγιας.

6 Al. omittunt Deus. Sane perperam. Graec. text. ait: ο τονον θεος.

7 Ioann. x, v. 15, ubi Vulg. legit: *et animam meam pono pro vobis meis.*

8 Deut. vi, v. 4. Vulg. inquit: *Dominus Deus noster.*

bitur alius ad eum ¹. Similiter et Dominus: *Ut cognoscant te solum verum Deum* ². Cumque scriptura individuum Trinitatem ³

Siquidem individuum Trinitatem dissolvendo, Deus numero substituitur.

Asi Patris, et Filii, et Spiritus Sancti una Deitas.

praedicet, tu et li, qui ante te fuerunt, haeresiarchae, tres deos dogmatizare ausi estis, alium quidem dicentes Deum Patrem praeter Filium, et alium Deum Filium praeter Patrem, rursusque alium Deum Spiritum Sanctum praeter Patrem et Filium; atque alium quidem mortalem et noviter genitum, alium vero aeternum atque immortalem. In his autem noxiis verbis tuis contraria sentire vis Patribus, qui in Nicea, et qui in Constantinopoli atque Chalcedone convenerunt, qui et substantialem ⁴ roborarunt, et unam Deitatem Patris et Filii Sanctique Spiritus praedicarunt, atque Arit amentiam confuderunt. At vero tu in Ecclesia ausus es dicere, quod unus increatae atque individuae Trinitatis passionem subiit; et per hoc consubstantialem quoque solvere niteris, ac Deum subicere numero. Si enim unus sanctae Trinitatis et coaeternus, qui crucifixus est Deus, hoc ⁵ est Filius; sunt autem duo sanctae Trinitatis, Pater et Spiritus Sanctus; dicuntur autem Dii, et non (ut habet vera ratio) Deus, sicut tradiderunt nobis, qui ipsi inspexerunt, et ministri fuerunt Verbi ⁶, inveniri quoque consubstantialem solvere, quippe mortale, et immortale consubstantialia iam esse non possunt; roborabitur autem sic pluralitas deorum, dum tres dii christia-

nis auribus ingeruntur. Cum itaque scriptum sit: *Verbum caro factum est, et Deus erat Verbum* ⁷ non alius Deus Verbum, praeter Patrem invenietur; Verbum non simpliciter, sed Verbum substantiale, et Deus Filius invenietur, ut ex utilitate nostra identitatem substantiae Patris et Verbi et Sancti Spiritus agnoscamus. Non enim nos alii, praeter Verbum nostrum, inveniamur. Quoniam igitur unigenitus Dei Filius, qua ratione Verbum est, in propria substantia non poterit pati, ne ad omnipotentis Dei Patris substantiam passio referatur (est enim una Patris et Filii et Sancti Spiritus Deitas): patitur autem ⁸ proprium animatum corpus, quod ipsum substantiale Dei Verbum ex ipsa sanctae et intemeratae Virginis vulva sibi coniungens, ex muliere processit, de qua Sancto Spiritu afflato prophetae cecinerunt: *Deus virtutum convertere, respice de coelo, et vide et visita vitem istam; et perfice eam, quam plantavit dextera tua, et super Filium hominis, quem confirmasti tibi* ⁹; vitem et Filium hominis, quem confirmavit Verbum, ut inferni claustra contereret et vivificaret eos, qui a saeculo mortui sunt, salutarem Verbi incarnationem vocans. Idcirco et Dominus dicebat discipulis suis: *Ego sum vitis, vos autem palmites, et Pater meus agircolu est* ¹⁰, et tradetur Filius hominis in manibus peccatorum ¹¹. Patris enim intimum substantiale Verbum

Unigenitus Dei Filius Patri consubstantialis in sua substantia pati nequit;

Patitur autem in suo animato corpore, quod sibi in B. Virg. utero coniunxit.

¹ Baruch. iii, v. 36, ubi apud Vulg. legitur: *Hic est Deus noster, et non aestimabitur.*

² Ioann. xvii, v. 3. Vulg. habet: *te solum Deum verum.*

³ Al. cumque scriptura divina unum Deum, sanctam et individuum Trinitatem; quibus certe adhaeret graeca versio legens: και της θειας Τριάδος ένα θεον της αγιας Τριάδας, και αδιαίρετον κληρονομους.

⁴ Al. consubstantialem. Ad rem aptius. Graec. text. habet ομνηστος.

⁵ Al. hic. Id. text. sic. legit: Ει γαρ εις της αγιας Τριάδος της αριστος, και αναιμιος, ο σταυρωθεις θεος

λογος, τουτ' εστιν ο Υιος. Si enim unus sanctae aeternae, et individuae Trinitatis, crucifixus Deus Verbum, hoc est Filius.

⁶ Act. i.

⁷ Ioann. i, v. 14.

⁸ Iuxta Cont. Const. abundat: et sane neque in text. graec. reperitur.

⁹ Psalm. LXXIX, v. 15, 16.

¹⁰ Ioann. xv, v. 5, et 1. Vox autem deest in Vulg.

¹¹ Matth. xxvi, v. 45, ubi vulg. legit: *et Filius hominis tradetur in manus peccatorum.*

ac Deus per sanctae Virginis aures illapsum conceptionem ineffabiliter operatum est. Qua igitur parte unigenitus Filius est consubstantialis Patri, et unus individuae Trinitatis, increatus atque invisibilis, impassibilis et immortalis permansit. Quod ergo increatum, atque immortale est creaturae ne applices, neque deorum pluritatem confirmare pergas, dicens unum sanctae Trinitatis mortuum esse. Rursus, qua parte ex muliere natum est, et substantiae nostrae ac generationis est particeps, absque peccato sustinuit passionem. Porro quod non modo consubstantialis, verum etiam cognatus secundum carnem sit nobis Filius Dei, docet ipse Dominus nunc quidem in Evangelio his, qui in se crediderant, dicens: *Ego sum ritus, vos paluites* ¹; nunc autem in psalmis. *Annuntiabo nomen tuum fratribus meis* ². Unde autem tibi tam pessima superbia subrepere potuit, ut te ipsis quoque sanctis angelis intelligentiorem sapientioreque putares? Super his ingemisco, in his plango *inimicos crucis Christi, quorum finis perditio, et quorum Deus venter est, et gloria in confusione ipsorum* ³. Non cogitasti, quod scandalizare vel unum solum ex his, qui credunt in Dominum nostrum Iesum Christum, quam gravi cruciatui facit obnoxium ⁴? Sed incaute ut serpens Evae ⁵, tu ipse quoque erroris venena multitudini fidelium atque auribus infudisti, traditamque ab angelis sanctissimam laudationis formam corrupisti, inserens illi: *Qui crucifixus es pro nobis*. Ergo ne non advertisti, quod Paulum Samosate-

num, Photinumque, et Artemium impietate transcendis, qui duos Dei Filios posuerunt, unum quidem ante saecula, alterum vero noviter natum; cum ipse quoque Trinitati inveneris pluritatem duos Dei Filios dicens, unum fortem, alterum crucifixum? Ad haec fidelissimum Christi gregem in Manichaei opinionem praecipitare contendis, qui Spiritum Sanctum asserit crucifixum. Nam quod post illud *sanctus immortalis*, quod est Spiritus Sanctus, tunc inferis: *Qui pro nobis crucifixus es, miserere nobis*; quaternitatemque ⁷, non Trinitatem populo insinuare videris. Nemque si ex humana traditione manasset haec laus, non ita incaute crucem insereres laudi, in qua Filii appellati, fortis scilicet, ponitur. Quoniam vero ab angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, sicut respicere Isaias meruit ⁸; post crucem vero cum laude clamabant: Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis. Denique cum terrae motu Constantinopolis quateretur, populusque in campo oraret, infantulus, toto populo spectante cum Proclo civitatis episcopo, in coelum per unam horam raptus est, ibique huiusmodi didicit hymnum. Rursusque descendens, nuntiavit quae in aethere audierat, dicens de coelo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi laudes insonuisse auribus suis, dictumque sibi, ut eam laudationem populo indicaret. Quam ubi populi incoeperant, civitatem receperunt, Deoque per huiusmodi laudem propitio facto, ab imminente ira liberati sunt ⁹. At tu quam temere ut scripturas divinas

Ideo, qua Verbum, permansit impassibilis, et immortalis;

Qua homo, absque peccato sustinuit passionem.

Petrus igitur impie nimis Trinitatem corrupit.

Nam et Spiritum S. asserere crucifixum Manichaeorum est.

Trisagion ab Angelis traditum.

Eius mirabilis effectus.

1 Ioann. xv, v. 5.

2 Psalm. xxi, v. 23, ubi apud Vulg. legitur: *Narrabo*.

3 Philipp. iii, v. 18, 19, ubi Vulg. leg.: *quorum finis interitus... et gloria in confusione eorum*.

4 Vid. Matth. xviii, v. 6.

5 Vid. Gen. iii, v. 1.

6 Graec. vers. expungit *atque*, ita legens: *τω πληθει των πιστων ταις ακραις*.

7 Leg. potius *quaternitatem*, non *Trinitatem*, quam etiam graec. text. habeat *και τετραδα*.

8 Isai. vi, v. 3.

9 Portentum hoc ab omnibus fere Episcopis

Petri impi-
tatem execratur

reliquas, ita et angelorum laudem pervertere praesumpsi? Quis igitur in huiusmodi non ingemiscat? Quis non lamentetur? Quis dolor similis invenietur, sicut dolor Ecclesiae Domini et Salvatoris nostri Christi? Conspecte te constitutum, ut sis lumen his, qui in tenebris sunt, et eruditor insipientium¹; imo insipientiae praeceptor es, lucem in tenebras transferens. Vide a te populos semel illuminatos, qui bona gustaverunt Dei verba², Dei mandata, Dei prophetias, praedicationes Dei, apostolicas evangelicasque doctrinas, abs te perverti magis, ac doceri non solum crucifigere filium Dei, et ostentui habere, verum et contraria sentire Scripturis divinis, et pacta abnegare, quae accedentes ad sanctum baptismum fecerunt. Nam cum coram coelestibus³ virtutibus omnibus, coram apostolicis evangelicisque ordinibus, sancti baptismatis tempore promiserint credere in unum Deum omnipotentem, nunc illos in tres deos credere docuisti. Rursum, cum polliciti sint credere in unum Dominum Iesum Christum Filium Dei incarnatum, et hominem factum de Spiritu Sancto et Maria Virgine, tu eos doces ne dicant Dominum Iesum Christum Filium Dei crucem perpassum esse, qui Deus est secundum sempiternam et impassibilem ex Patre generationem, et idem homo secundum eam, qua in novissimis diebus ex matre

prodiit, secundum quam etiam sustinuit passionem; sed unum Trinitatis mortuum esse, qui est ipsum Dei Verbum. Confessi sunt rursus Spiritum Sanctum vivificum et immortalem, dicentes credere in Spiritum Sanctum Dominum et vivificantem; et mortalem esse ponis Spiritum Sanctum, cum dicis: *Sanctus immortalis*, qui crucifixus es pro nobis. Fuge, obsecro, huiusmodi errorem. Corruisti; noli in ruina persistere. Peccasti; iam peccare noli. Expectat te sancta Dei Ecclesia, cupit amplecti poenitentem in vanis⁴ propositionibus tuis, et secum de Christo divina praedicantem, neque negantem ipsius animatam incarnationem, secundum quam etiam passus esse memoratur, clamatque tibi per nos: *Venite ad me omnes, qui laboratis, et ego reficiam vos*⁵. *Non vult Deus, frater carissime, mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat*⁶. *Memor esto, Iesum Christum resurrexisse a mortuis secundum Evangelium*⁷. Memento beati Matthaei scribentis: *Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham*⁸. Recordare quid Paulus scribat: *Segregatus in Evangelium Dei, quod promiserat ipse Deus in Scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est Filius Dei*⁹. Memento etiam Ioannis clamantis: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum*¹⁰, sicut etiam

Enimvero obsecrat, ut restipiscat.

Synodi C. P. confirmatum, quod et Marcellus refert in chron. Niceph. lib. xiv, cap. xxvi, accidit, anno Christi 446. V. Migne tom. LVIII, col. 909 ad not. a.

¹ Rom. II, v. 19, 20, ubi vulg. legit: *Confidis te ipsum esse ducem caecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium*.

² Hebr. VI, v. 4.

³ Graec. text. leg. *χερουβικων δυναμεων*.

⁴ « De vanis ». Cont. Const. iuxta graec. vers.

⁵ *οτι τοις πατριοις*.

⁶ Matth. XI, v. 28, ubi Vulg. post *laboratis* addit et *onerati estis*.

⁶ Ezechiel. XVIII, v. 23, ubi apud Vulg. ita legitur: *Nunquid voluntatis meae est mors impij..., et non ut convertatur a viis suis, et vivat?*

⁷ II Tim. II, v. 8, ubi Vulg. legit: *ex semine David secundum Evangelium meum*.

⁸ Matth. I, v. 1.

⁹ Rom. I, v. 1, 2. Apud Caraf. *Epist. Rom. Pontif. post Evangelium deest Dei contra Vulg. textum, quae prosequitur quod ante promiserat ipse Deus*.

¹⁰ Ioann. I, v. 1.

est, et Deus erat Verbum, quodque caro factum est, homine assumpto, et quod Deum nemo vidit unquam¹. Haec tibi scripsi una cum praesenti synodo, conveniens te coram Deo et sanctis angelis, ut ea doceas, ea nobiscum sentias, ut illibata fides nostra permaneat in gloriam Dei.

Dat. infra ann. Christi 483-492.

EPISTOLA XVIII².

Petrus Fullo frustra admonitus, ut a Theopaschitarum haeresi recederet, anathemate percellitur.

Simplicius Episcopus
ad Petrum Episcopum Antiochia.

Quoniam importabilibus verbis impie garrulasti, et non iudicasti cedere praedictis sanctis Patribus, qui ornarunt sedem beatae memoriae multum triumphantis Ignatii martyris, cuius tu indignus existens, nescio quomodo, insiluisti inchoare novitatem in catholica Ecclesia tuis profanis legibus et impiis dogmatibus, et iudicasti non oportere dicere Christum crucifixum propter nos; sed passionem Deo impassibili impie induxisti, et immortalitatem³ Patri mortem imponere⁴; et non horruisti ea, quae non suscepisti ex divinis Evangelis et apostolis, probatissimisque et gloriosis Patribus, pessime sophisticatus ipsa

intorquere, et propriam pestem sensus imponere simplicioribus, scandalum huiusmodi haeresis non ut aequaliter prioribus haeresibus vigeat, sed magis multipliciter excellat; et non statuisti credere veritati, et⁵ litteris nostris ad te scriptis: nunc incepti sententiare contra te, immo, ille qui vertex est omnium pastoralium sedium, in sanctis laudibus florens, apostolorum vere optimus Petrus, cuius tu nomine aequalis es, sed non opinione neque fide, quoniam ab istius recta intentione et immaculata fide valde declinasti. Et non solum contra te sententio⁶, sed et contra eos, qui non erubuerunt characteres venerabilium evangelistarum et apostolorum eos sequentium, ac perfectorum doctorum sermones, et instabili sententia ex tua iniqua expositione firmatisunt: tamquam dulcissima circumsequendi in mala opinione, quod vere amarissimum est, et non averterunt huiusmodi impietatem. Dicemus ergo tibi, sicut et contra illos: *Quoniam dilexisti iniquitatem magis loqui quam iustitiam, dilexisti super omnia praecipitationis linguam dolosam; propter hoc Deus destruet te in finem*⁷, et non solum ab Antiochena Ecclesia, sed ab omni civitate deponet. Et firma sit haec tua depositio a me, et ab his qui una mecum apostolicum thronum regunt, et ab Acacio Constantinopolitanae Ecclesiae pastore, et a

Frustra admonitus anathematizatur.

Fullonis impium dogma.

¹ Ioann. 1, v. 14, 18

² Ex Migne *Patrology*. tom. LVIII, col. 911. Quum Mainardus antiquam versionem ediderit, operae pretium duximus recentiorum, quae Frontoni Ducaeo tribuitur, lectorum oculis subicere, quippe quae graecum textum saltem in quibusdam locis reddit accuratius, licet in aliis minus recta videatur, ut identidem adnotabimus.

³ Graec. text. τοι ὀθανῆσαι Πνεύματι, *immortali Spiritui*. Forte optius ad Fullonis haeresim clarium exprimendam.

⁴ Supple non dubitasti.

⁵ Graec. text. habet: ὅτι τις γραμμάτων, *binis*

epistolis. Quum ex hisce verbis evidenter appareat, hanc esse tertiam Simplicii epistolam ad Fullonem transmissam, dubitandum non est, quod secunda interierit. Vid. Sev. Bin. apud Migne not. a, l. c. pag. 915.

⁶ Al. sentio. Male, ut liquet ex graec. textu.

⁷ Psal. LI, v. 5, 6, 7. Graec. text. habet: ἐξ-
πας πᾶντα το ρηματα καταπονεσμου γλωσσοις δολιαν.
Dilexisti omnia verba praecipitationis, linguam dolosam. Vulg. vero leg.: *Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis, quam loqui aequitatem. Dilexisti omnia verba praecipitationis, lingua dolosa. Propterea....*

Capitula eius
commenta.

venerabilibus episcopis sibi¹ subiectis, quoniam ipsorum monimenta² non sustinuit. Quandoque enim dicis Trinitatem propter nos crucifixam, non Christum; quandoque autem immortalem Spiritum, manichaizans; quandoque ab istis diffugiens, meis argumentis reprehensus et sermonibus, dixisti, Christum post immortalem Spiritum passionem sustinuisse, sicut Samosatenus et Nestorius unum filium dividentes in dualitatem filiorum; quandoque autem et his cessisti non detrectando, et venisti ad peius, non glorificando cherubicum hymnum, ad Filium referre praestolanti tremore *αυτοδοξας* venerabiliter similiter Trinitatem, sed totum hymnum ad Filium referre³, volens firmare morbum cancri rodentis, quem innocentibus intulisti; et inde omnis generis haeresum laqueis circumpraecipitatus, a veritate exiens, non praedicas Christum pro nobis crucifixum, nec unigenitum Filium Dei, qui in medio Patris, et Spiritus Sancti est, pie glorificas. Quid enim isto magis interdictum, Patre a vobis et Sancto Spiritu non glorificato? Nam calumniam Seraphim vos infertis, qui Trinitatem non dicitis glorificandam, Sanctus, sanctus, sanctus, sed solum personaliter Filium. Et quae praecipitatio haeresum ita confundit, idest impudenter egit, sicut vos? Veruntamen et in isto percurrrens adhuc novius⁴ ascendistis, et strangulandas infamias a Deo adiecitis, Filium videlicet, Patrem et Sanctum Spiritum sabellianizantes, simul coniungere iudicantes. Trinitatem confiteri negatis, in qua baptizamus et credimus et confitemur. Quis ergo non desleret sic dicentes de intemerato trisagio, quod

mihi valde convenit refutare, et fletum merito dare in hos animarum simplicium cavillatores, ac impium facinus fingentes; quos et alienos putavimus ab orthodoxa fide et catholica Ecclesia, et a communione ducis nostri gloriosi praecessoris Petri, qui claves regni a Salvatore nostro recepit? Qui autem participes apostoli esse volunt, ducuntur et doctrina ipsius, qui Christum dicit, et credit propter nos crucifixum, et hoc non negat, sicut et modo depositus Petrus, ex eo quod non legitime et inclementer in trisagio adinnovavit: *Qui crucifixus est propter nos*; scientes quia non Trinitatem crucifixam ab apostolis suscepistis, non Patrem, non Spiritum Sanctum, nisi carne Filium Dei unigenitum solum. Fugite ergo ab hac inclementi communione, et ero vobis communicans, in quantum et vos mihi, dolosa fallacia longe a nostra orthodoxia expulsa. Custodite, Christi discipuli, mei autem filii, traditiones quasa divinis Scripturis accepistis.

Unus Christus
propter nos crucifixus est.

Dat. infra ann. 483-492.

EPISTOLA XIX⁵.

Zenoni denuntiatis Petrum Fullonem synodali iudicio fuisse perculsum, huius haeresim reprobant, ac imperatorem vehementissime hortantur, ut eum ab Antiochena Ecclesia expellendum iubeat.

Gloriosissimo, ac serenissimo filio Zenoni Augusto Simplicius Episcopus in Domino salutem.

Convenit clementiae tuae rerum ordinem nuntiare gestarum pro tranquillitate imperii serenitatis tuae, et oro suscipias precem meam, ac si ipse praesens

Imperatoris
animus contra
Fullonem exi-
tat.

¹ Al. *tibi*. Male contra graec. textum, qui sic habet: *εις την τροπικην αυτου eius iuri*.

² Al. *monita*. Graec. text. *υπομνηματα*.

³ Hic quidem antiq. vers. videt. praefereunda. Vid. igitur vol. I n. edit., pag. 90, col. 2. sub med.

⁴ Al. *nocentius*. Mel. videtur.

⁵ Ex Carafa *Ep. Rom. Pontif.* tom. I, p. 331.

« Haec ep. e graeco satis corrupto versa est, nobis enim latinum textum originalem temporis iniuria invidit ». Cont. Const.

essem, benignis auribus tuis ut christianissimus imperator; et nequaquam arbitretur pietas tua, illum puro nos corde diligere, quicumque te pacem cum Deo habere non vult ¹. Quoniam vero fidei mente credidisti, nec ambigis et temporalis solii potestatem, et aeternae vitae retributionem superno ex momento pendere, per nostram etiam parvitatem dignare suscipere venerabilem, ac divinam beatissimi Petri confessionem, apostolorum scilicet principis, cui et regni claves a Salvatore traditae sunt ², qui etiam praeparabit christianissimo imperio vestro locum in coelo cum sanctis angelis; quique immutabilem et immaculatam fidem in Dominum nostrum Iesum Christum Dei Filium unigenitum primus exponens a Salvatore ipso beatus est dictus. Nam cum ipse dixisset ad Dominum: *Tu es Christus Filius Dei vivi* ³, ab ipso audire meruit: *Beatus es Simon Bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in coelis est, et super ista confessione* ⁴ *aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalerunt adversus eam* ⁵. Cum ergo Salvator dixerit, quod portae inferi non praevalerunt adversus ipsius Ecclesiam, ut ab ea ipsius ⁶ denominationem tollant, quae dicitur Christus Iesus ⁷ et Dei omnipotentis Filius, Petrus primogenitus diaboli filius, et qui sanctae Antiochenae Ecclesiae indignissime se ingessit, sanctamque Sedem pontificatus Ignatii martyris polluit,

qui Petri dextera episcopus ordinatus est, Eustathiique confessoris ac praesidentis trecentorum decem et octo Patrum, qui in Nicaea convenerunt, ausus est dicere, non oportere Christum etiam Dei Filium nominare secundum divinam Salvatoris sanctionem et traditionem divinarum Scripturarum Patrumque expositionem; sed unum de Trinitate passionem pro nobis pertulisse in substantia Deitatis iuxta Arii, Apollinaris, Eunomiique blasphemiam, volens hac voce evacuare salutarem Domini incarnationem, secundum quam Christus et passionem subiit. Dicitur autem et unus ex nobis, *ut qui Abraham semen apprehendit* ⁸. Augere quoque deorum pluralitatem nititur: quippe sensus eius tres introducit deos, unum mortuum et duos viventes. Solvit etiam substantialis ⁹ nomen sacrasque abiicit synodos Nicaenam, Constantinopolitanam et Chalcedonensem; sanctam quoque Mariam Virginem nequaquam admittere deprehenditur. Si enim non ex ea incarnatum Verbum homo factum est, quae necessitas Virginis? Et quare ad eam dixisset Gabriel: *Quod ex te nascetur sanctum vocabitur Filius Dei, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius* ¹⁰? Post haec autem omnia impia, et blasphemiae suae praesumpta, et depravationem trisagiae deprecationis, cum illi addere voluit *Qui crucifixus est pro nobis*, multa inconvenientia effecit ¹¹, multumque a nobis, et in Christo dilectis fratribus nostris, qui

Eam Fallo impia blasphemiam nititur continere.

Siquidem et everit divinam Christi incarnationem.

Et polytheismum inducit.

Et ipsam Virg. respuit maternitatem.

Et trisagium corrumpit.

Id. Petri confessio Ecclesiae fundamentum.

1 « Ullum nos pura mente diligere praeter eum, qui te cum Deo pacem habere velit » Cont. Const. iuxta graec. text.: Εἰς τὸν τινα μετὰ καθάρους τῆς διανοίας ἡμῶς ἀγάπην, πλὴν ἐκείνου τοῦ βουλομένου σε μετὰ τοῦ Θεοῦ τὴν εἰρήνην εἶναι.

2 Matth. xvi, v. 19.

3 Id. ibi v. 16.

4 Cont. Const. add. tua.

5 Matth. ibi v. 17, 18.

6 « Christi ». Cont. Const. i. c.

7 « Qua Iesus dicitur Christus Dei ». Cont. Const. i. c. Ad sensum optime.

8 Hebr. ii, v. 16, ubi Vulg. leg. semen Abraham.

9 Al. consubstantialis. Ad rem aptius.

10 Luc. i, v. 35.

11 Cont. Const. huius loci versionem nimis litterae tenacem arbitantes sic aptissime reddiderunt: « Postquam autem ausus est has omnes impietates, et blasphemias praedicare (evomere), ac trisagiam deprecationem depravare... multa perversa operutus est ».

Zenonem ob-
sccrat, ut Ec-
clesiae unita-
tem teneatur,

in Oriente sunt, et a venerabili Aracio vestrae regalis, ita Deo amatae civitatis archiepiscopo admonitus converti noluit. Quapropter nunc sancta Dei Ecclesia maternis te vocibus, utpote excellentem ipsius Filium, alloqui non cessat. O a Christo amate imperator, meae venerabilitatis vinculum, in quo multitudines fidelium circumstringuntur, dissolvi non permittas; Domini autem Christi et unigeniti Filii Dei laudationem transgredi non permittas, quae et vestram civitatem periclitantem salvavit; sed tamquam angelorum traditionem indepravatam conserva¹. Petrum Arianæ superstitionis sequacem ab Ecclesia Antiochena expelle². Qua ex causa Petrus *scindit vestem meam desuper contextam*³. Deus et Pater mandavit principi apostolorum, quid vocarent Filium. Eius unigenitus Filius in confessione primi apostolorum fundat me, Sanctus Spiritus quotidie testatur mihi dicens: *Non iudica, te scire aliquid nisi Iesum Christum, et hunc crucifixum*⁴. Si autem⁵ inimici, increduli, insidiatores, qui extra vitem sunt, et qui unigenitum Filium Dei inactaverunt, lapidaverunt et ligno crucis affixerunt, vestem illius non diviserunt, et Petrus fidei meae vestem dirupit? *Portae inferi non praevalerunt adversus me*⁶, et Petrus tentat muros meos demoliri? Ego, piissime imperator, te de

imperio expulsum rursus introduxi, et inalignos ac inobedientes meis divinis dogmatibus dedi pro sepultura tua, viamque potentiae aperui ante te, inimicos tuos percussi una cum iniquo eorum dogmate, antiquam potentiam exquisivi tibi a Deo in altis regnante, ex quo et regnare sumpsisti. Respice ad praedecessorem tuum piissimum imperatorem Marcianum, et illius fidem libenter amplectere; haereticam tyrannidem Petri quam citissime eradica, Valentini et Eutychetis discipulum expelle a civitate simul et ecclesiastico regimine, et a dignitate hierarchica deiectum esse sancito. Conspecte, sanctissime fili et imperator invictissime, qualis⁷ in Chalcedonensi synodo indubitabilis defensio facta fuit, et quibus expugnavit Aeschinum, et divulgationes haereticæ doctrinae Petri expeditas. Haec legat sancta Dei apostolica et catholica Ecclesia, ut ab ipsa propter praedictas causas depositum ad communionem non suscipias; sed per divinos apices vestrae serenitatis ab Antiochia confinio propellite. Pro ipso autem constituite virum operibus sacerdotum ornantem custodemque diligentem sanctae Chalcedonensis synodi, et eorum quae in ea firmata sunt. Omnipotens Deus custodiat vestram potentiam in pace semper⁸.

Et Petrum lon-
ge abiecit.

1 Al. et quae iuxta graec. text. *πρις και*.

2 In graec. textu deest sed. Portentum autem innuitur, quod in ep. xvii, pag. 229 col. 2 fusiis describitur.

3 Hic graec. textus addit. « Τινος ενιχα Πετρος την εμνη παθιν αδιετασης, ρηγνεναι του κοσμου την συνεσιν; » Qua de causa Petrus fidem meam irritam faciens, scindit orbis intelligentiam?

4 Ioann. xix, v. 23.

5 I Corinth. ii, v. 2, ubi Vulg. legit.: *Non enim iudicavi me scire aliquid inter vos, nisi...*

6 Verba si autem expungenda sunt auctori-

tate graec. text., qui solummodo legit *οι εχθροι απειθεις*.

7 Matth. xvi, v. 18.

8 Graec. text. legit *« θεωρησαν..... οποια την εν χαλκεδονι συνωδη ανακηρυχτητος εκδικησαι ημενον, και του σου παλειμου εκδικησαι » και της αιρετικης διδασκαλιας Πετρον τους δημους εκλυτρωσαν »*. Conspecte qualis in Chalcedonensi synodo non ambigua vindicta illata fuerit; vindicta haec ab hoste tuo illata fuit; et populos ab haeretica Petri doctrina libera.

9 Dat. iuxta Const. Const. circa ann. 483; iuxta Jaffé l. c. infra ann. 403 et 492.

S. SIMPLICII

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 482

1¹.

Zenoni rescribens pluribus ostendit, Petrum Moggum Alexandrinae Ecclesiae non esse praeficiendum.

Simplicii Papae ad Zenonem.

Inter caetera, et ad locum.

Petri sceler.

Sed iam veniamus ad eos, quorum unum a Pontificio Alexandrinae Ecclesiae secludendum, alterum huic praeficiendum tranquillitatis tuae scripta pronunciant: ac primo, si placet persona Petri, meritum expendamus. Nimirum hic est complex parricidae² Timothei, et exilio sempiterno vestra quoque iussione dignissimus. Hic contra veritatem militantium socius semper et doctor. Hic de quo Alexandrina urbe pellendo saepe me litteris rogasse non dubium est; qui si esset rectae fidei in catholica utique communione mansisset. Quod si ad eam nuper emendandus accedit, hoc ipsum diu retenti confutatur erroris, quam tamen emendationem si vel nunc sincera mente perquireret, satisfactionem consequenter afferret: non

1 Ex Mansi *Collect. Concil.* tom. vii, col. 994.

2 Al. *parricidii*. Sane perperam: siquidem caedes facta fuit non Timothei sed Proterii Alex. episc. ut videre est apud S. Leonem epist. cv, pag. 149, col. 2. Simplicius autem Timotheum

expetit³ dignitatem, qui post poenitentiam indulgentia dignus est, non honore. Absit, ut eius salutis si respiscit, invideam; complector, hortor et gaudeo, gloriosissime imperator; sed diu pravitatis vulnere sauciato medicinae venia competit, non potestatis. Tunc enim religionis poterit nuncupari, si perversitate damnata, ad sanam fidem remeare praelegerit. Alioquin manifestum est, eum non curationem proprii desiderare languoris, sed ambire fastigium, quo perfidiae suae virus miseris animantibus confidentius licentiusque diffundat, et de superiore loco multo violentius in servitutem catholicam redigat libertatem. Quaeso⁴ deinde, qui eius propectui suffragentur, et eos audio esse archimandritas et monachos, vel si qui sunt alii, qui sese a communione catholica separaverunt. Horum ergo testimonium comprobandum est, quorum admittenda persona, quibus sanae fidei et conscientiae causa non suppetit, et qui cum eodem pari tenentur errore.

Dat. ann. 482.

Aclurum parricidam appellat et in ep. 11 ad Zenonem § 1, pag. 209, col. 1.

3 Al. forsitan *expetat*. Sed rectius ad context. videt. n. lectio.

4 Forte legend. *Quaero*.

An. C. 482

Cui vel respicienti danda venia, non potestas.

S. FELIX III.

An. C. 483

EPISTOLA I^a.

Zenoni electionem suam per legatos denuncians, cum pro viribus hortatur, ut, Petro Moggorieo, Alexandrinae Ecclesiae pacem restauret.

Cur Zenoni mittenda legatio

Decebat profecto, venerabilis imperator, post sanctae memoriae decessoris mei³ transitum, meque in eius locum divina gratia subrogatum clementiae tuae litterarum munus offerre, quod vel ea, sicut rerum poscebat ratio, nuntiarem, vel officiositatis meae primitias exhiberem, quibus tamen rite deensis, etiam illa pariter necterentur, quae ad vestri munimen imperii, posteritatisque eius suffragia pertinerent; quantoque essent studio maiore curanda, tanto dignioribus internuntiis explerentur. Itaque conveniens fuit ut Vitalis et Miseni fratrum, et

coepiscoporum meorum, et famuli vestri Felicis Ecclesiae defensoris ad vos necessariam legationem mitterem⁴, qui non tam huiusmodi specie ista deferrent, quam meam vicem peragentes me quodammodo vobis facerent esse praesentem. Per hanc⁵ igitur, velut cominus honorificentiae tuae iunctus colloquiis, precor ut supplicationem meam benignis auribus sicut princeps christianus accipias. Nec existimet pietas tua, quod quisquam magis sincera mente te diligat, quam qui te pacem in Deo vult habere perpetuam, quando fidei⁶ mente non ambigas et temporalis culminis potestatem et aeternae vitae commercia de superna propitiatione pendere.

1. Ecce iamdiu est quod beati apostoli sedes, datis per beatae memoriae decessorem meum ad serenitatem tuam litteris, expectans⁷ et nullum recepit pro

An. C. 483

Ad hanc Vitalis, Misenus, et Felix electi.

Ille sincere diligitur, corpus in Deo desideratur.

Pro Alexandria Ecclesia vehementer instat.

1 Eloquentissimas Felicis epistolas, quarum sane paucas in nn. codicibus reperivimus, cum his, et probatoribus editis eo accuratius contulimus, quo eius monumenta non parum implexa, et perturbata ad nos pervenerunt. Haec autem minus difficulter intelliges, si ea recolas, quae de gestis Acacii Sirmondus edidit, ut videre est apud Mign. *Patrol.* tom. LVIII, col. 928.

2 Ex *Parisiens. Concil. Collect.* tom. x, pag.

18. «Hanc epistolam Felix romanae synodi consilio ad Zenonem dedit.» Sev. Ein.

3 Cod. Vat. 1342 addit *PP. Simplicii*.

4 «*Necessaria legatio mitteretur.*» Cod. Vat. 1342.

5 Id. cod. *per hos*.

6 Al. *perperam fidei mente*.

7 Recte cit. cod. *expectat*.

catholica fide, pro occidentalium¹ tranquillitate responsum; praesertim cum tuam conscientiam, gloriosissime princeps, metuendis adstrinxerit illa sacramentis, ne sedes² beati evangelistae Marci a doctrina magistri sui, vel communione permitteres separari. Sed quoniam praefati decessoris mei studium, longa incommoditate faciente, haec eadem crebrius iterare non potuit; per meae nunc humilitatis officium sollicitius repetere non quiescit. Rursus ergo apostoli Petri veneranda confessio matris instat vocibus et suorum praecipue filiorum compellere non desinens confidentiam tuae pietatis³, exclamat: Christiane princeps, cur me a curriculo charitatis, quo Ecclesia universalis astringitur, permittis incidi? Cur in me rumpis totius orbis assensum?

Ecclesiae unitas integro servanda.

Fides enim una est.

2. Quaesco te, fili piissime, ne tunica⁴ Domini desuper contexta per totum, qua in unum corpus, Sancto Spiritu ubique regente, individuum fore Christi figuravit Ecclesiam, ulla patiaris sorte violari; neve, cuius inter ipsos, qui crucifixerunt Salvatorem, mansit integritas, tuis videatur temporibus esse divisa⁵. Nonne mea fides est, quam solam esse unam⁶, et nulla adversitate superandam Dominus ipse monstravit, qui Ecclesiae suae in mea confessione fundatae portas inferi nunquam praevaliturus esse promisit? Haec te renatum ad regiam sustulit dignitatem, atque ab eius impugnatoribus

potestate extrusa⁷ praevalendi tibi denovo viam in ipsius defensione patefecit.

3. Verum, quaeso, propone etiam exempla gestorum, et hanc vicem meis repende beneficiis, ut quae per rerum examina comprobasti, et periculosa praecaveas, et subsidia recuperatae a te⁸ dignitatis affectes. Haec rogo, quae dicta Deus esse voluit per dictae sedis antistitem, vel per mei ordinis parvitatem, qui tuae securitatis⁹ intuitu, huiusmodi ideo promenda iudicavit, ut non tam per eius qualemcumque vicarium, sed praesentis apostoli velut auctoritate communitus, altius vias et divinae reverentiae, et humanae conditionis aspiciens (quod absit) non ingratus existere videaris collatae felicitatis auctori. Redeat, obsecro, in animi tui integra deliberatione conspectum, quae inimicos tuos facta deiecerunt, quae te ad imperiale fastigium, Deo comitante, revexerint; qualiter illi cum nefanda dogmatis receptione conderunt; et quemadmodum gloria tua in¹⁰ haereticorum fuerit depulsione reparata; ut illi contra Chalcedonensis synodi venerabilia constituta, et beatissimi Papae Leonis scripta venientes, ipsa sui molitione collapsi sunt; et quibus modis eorum reformationes ad pristinum remearunt¹¹ tuarum reverentiam¹² principatum.

Religionis in imperat. beneficiis ab ipso rependenda.

Per illam Augusti gloriae reparatum.

4. Liceat, oro, apud te fidenter exponere¹³, quem¹⁴ convenit non tacere. Unicum in te superest prisca nomen impe-

1 Al. *orientalium*: cit. cod. et pro *Ecclesiarum*.

2 Apte quidem id. cod. *sedem*.

3 Id. cod. *maternis te vocibus et praecipue filiorum tuorum compellere non desinens ante praesentiam tuae pietatis*.

4 Optime sane id. cod. *ne tunicam Domini, qua desuper contexta per totum, in unum*.

5 Id. cod. *esse discissa*.

6 Id. cod. *esse veram*; sed inepte ad context.

7 Id. cod. *Melius detrusa*.

8 A te deest in cod. Vat. 1342.

9 Al. *serenitatis*.

10 Apud cit. cod. forte melius *in desideratur*.

11 Al. *repararunt*. Cod. Vat. 1353 *remeaverint*. Cod. Luc. Forte *revexerunt*.

12 Hard. forte *tua cum reverentia*. Cod. Vat. 1353 *tuae reverentiae principatum*. Cod. autem 1342 cum reg. mss. *tuam reverentiam*. Lege igitur *ad pristinum revexerunt tuam reverentiam principatum*.

13 Al. *exercere*. Cod. 1342 *exercere*, ubi alio charactere recensere.

14 Forte *quod*.

Timendum igitur, ne mutatis causis, mantetur et eventus.

Marciani et Leon. pietas Zenoni esto in exemplum.

Huic obiciuntur litterae suae ad Simplicium;

ratoris. Ne, quaeso, nobis salutem tuam, pie imperator, invides; ne fiduciam pro te minuas supplicandi. Causae, quibus Dominus sit propitius, inquirendae sunt, non quibus eius indignatio provocetur: convenio, contestor, obtestor, quoniam metuo, horresco, formido, ne mutatione causarum (quod absit) mutetur eventus. Respice propitius ad decessores tuos augustae memoriae, Marcianum scilicet et Leonem, et tantorum principum fidem: legitimus eorum successor amplecti debes illorum in religione consensum, quorum debes memoriae reverentiam. Absit a tua devotione, absit a tua potestate, ut talium credaris respuisse iudicium.

5. Postremo professionem tuam conscientiamque recolendam sensibus tuae pietatis insinuo. Palatii tui facito serinia recenseri, et scripta illa diligenter investigari, quae ad apicem summae regrediens potestatis ad decessorem meum pietas tua pro communi gratulatione direxit; his cum semper magna laude prosequeris, quod haereticam tyrannidem praedicationis catholicae vigore contriveris, qua utique istius veritatis praedicatione nihil aliud¹, quam de Eutychiano labores errore prorsus abolendo, eiusque sequacibus excludendis. Haec pro synodi Chalcedonensis definitione servanda, reducendoque sanctae memoriae Timotheo rectae fidei sacerdote tota sua textus serie pie locuta est. Haec certe tua mansuetudo cognovit², nec res incognitas tua clementia proferre potuisset, et palam aperteque professa, quod laudum tuarum testimonificatione firmasti.

6. Requirantur illa quoque, quae ad

1 Supple agebatur, vel aliud huiusmodi.

2 Cit. codd. male ad context. cognoscit.

3 Perperam cod. 1342 *Salvator verus rursus restituerit sacerdotem.*

4 Cit. cod. *Qui est depulsus.*

sanctae memoriae Timotheum orthodoxum Alexandrinum episcopum serenitatis tuae paginae sunt locutae, atque ex ipsis actibus intueri, nisi Petro ex ea memorata urbe secluso, qui ei Ecclesiae tunc temporis incubabat, supradictum Timotheum non fuisse revocatum. Vos ad eundem venerandae recordationis pontificem iam reductum sacras venerabiles mox dedistis, quibus fideli pectore gloriabimini, quod sanctae Ecclesiae magnae civitatis Alexandriae providens orthodoxae fidei, Dominus noster ac Salvator verum restituerit sacerdotem³. Ubi manifestum est, quia cum hoc verbum dicitis, illum fuisse falsum, qui pulsus est⁴, ostenditis; et cum in venerando Timotheo orthodoxo fidem Dominum textamini reduxisse, perversam in omnibus in Petro perhibetis refutatae doctrinam non ob aliud, nisi quia et ille, qui orthodoxus pronuntiatur et verus, Chalcedonensi synodo (sicut eius tunc missa tenet professio) consentiebat, et iste, qui falsus et perversus elicitur, ab eiusdem synodi tramite discrepabat.

7. Denique cunctos episcopos Aegypti universosque clericos⁵ increpastis, vestris generaliter apicibus sancientes, ut nisi intra duos menses ab his, quae a principio contra canones, contra Ecclesias Dei, contra orthodoxam fidem cogitaverunt, abstinerent, atque beati Timothei communionem⁶, quam impie reliquerunt, dignae poenitentiae satisfactione remearent, non solum despoliandos honoribus; verum etiam et Alexandrina urbe, et omni Aegyptiaca regione carituros: iniustum enim videri, sicut christianus imperator affirmans⁷, ut qui se ad Ecclesiam⁸, quae

Ad Timotheum:

Ad Aegypti episcopos et clericos.

5 Et cod. 1353 ita legit: alii aut. edit., quibus n. cod. 1342 adhaeret, rectius clericos.

6 Lege ad beati Timothei communionem.

7 « Affirmat. » Cod. c. 1342, et quidem recte.

8 Hard. Forte ab Ecclesia, vel adversus Ecclesiam. Id. cod. optime ab Ecclesia.

ubique terrarum est, segregarent, haberent sacerdotis¹ aut ullo sacro ministerii nomine censerentur. Vos indigne ferentes ab Alexandrinis seditiones² concitatas, eos, qui propter ordinem clericalem simili deceptione tenebantur, nisi salutaribus monitis obedirent, tali poena dignos arbitrabamini³.

Itemque
opponitur, quid
ipse egerit con-
tra Moggun.

8. Vos Petrum speciali notantes elogio, quod illicite se Alexandrinae inie-
cisset Ecclesiae, omnes, qui tam ab eo
quam haeretico Timotheo iam defuncto
fuerant ordinati, si intra finita tempora
resipiscerent, ad communionem catho-
lici Timothei mandastis recipi (non etiam
ad male praesumpti gradus privilegia de-
creveratis admitti), consequenter adden-
tes, caeteros deteriora subituros, si eli-
gere meliora noluissent. Vos cuiuslibet
post has varias satisfactionis causas cun-
ctis penitus abstulistis, quibus⁴ ipsos ab
unitatis consortio discedentes, recen-
suistis tulisse iudicium. Vos de ipsius per-
sona Petri quidquam denuo defricandi⁵
sapienter consideratione tacuistis; quippe
quem⁶ Ecclesiae arce deiectum, simul
pervasi pontificii videretis honore nuda-
tum; nec ullo modo fieri posse, ut un-
quam vel orthodoxis praesideret, qui aut
a nullis aut ab haeticis fuerat institu-
tus, vel recidiva toties temeritate vio-
lentus ovile dominicum subdolos et in-
vidiosus⁷ intraret.

9. Atque ideo quod corrigendis eius prae-

tendebatis sectatoribus irrogandum, huic
iam quasi magistro sceleris rationabiliter
deputabatis inflictum; ut, quibus fratres
merserat ad ruinam, fieret ipse metuen-
dae damnationis exemplum; quodque
adeo verum est, ut superstare venerando
Timotheo legionem sollicitè iusseritis, si
eidem humanitus aliquid evenisset. Vos
non nisi de catholicorum collegio cleri-
corum, et a catholicis consecratum su-
biistis videre pastorem; quia ubique nullo
ritu⁸ sub vestrae serenitatis obtutibus
haeresis ipse praecipuus Eutychianae de-
mentiae potuit esse vel dici orthodoxi
successor antistitis. Quo igitur animo be-
stiam, quam a gregibus Christi duxistis
abigendam, in eorum denno patimini⁹
saevire perniciem? Certe legibus, quas
universis imponitis, magis vultis vinci¹⁰,
quam promulgare contraria; quanto sa-
tius¹¹ fuerit, intemerata persistere, quae
heri pro integritate retinenda totius Ec-
clesiae protulistis, quo et tui catholici im-
perii auctoritas inconversa permaneat, et
nihil accedat, quod actibus apud Domi-
num vestrae felicitati obsistat.

10. Cernis enim, venerabilis impera-
tor, quia ut Chalcedonensis synodi indu-
bitata defensio inimicorum eius elisio
est, sic vicissim manifesta illius impu-
gnatione comprobatur hostium veneran-
dae ipsius cognitionis evectio¹². Memini-
stis quemadmodum verba divina nos in-
struant *neque in dextrum, neque in*

Chalcedonense
concilium fidei
defensio.

1 Id. cod. rectissime sacerdotis dignitatem, aut ullo sacri ministerii.

2 Cit. codd. addunt iterum. Ad rem quidem aptissime.

3 Id. codd. subiiciunt « qualem non sustine-
rent nec ullis criminibus involuti. Ad context.
concinnius videtur.

4 Recte cod. 1342 quia.

5 Apte id. cod. defricandum.

6 Id. cod. rectius ab Ecclesiae arce.

7 Id. cod. insidiosus, cui consentit et al. 1353.

8 Al. nullo more.

9 « Pateremini ». lid. codd., sed perperam, ut videtur.

10 Cod. 1342 apte leg. quas humanis rebus imponitis, navultis vinci.

11 Cod. 1353 quanto sacrius. Inepte, ut opinor.

12 Al. protectionis; male quidem. Cit. cod. 1353 leg. congregationis electio. Itaque sic le-
gerem: comprobatur hostium venerandae ipsius
congregationis (sc. Chalced. concil.) evectio. Mox
autem id. cod. sic prosequitur: « Congregatio
memorabilis, quemadmodum verba divina nos
instruunt, nec in dextrum, nec in sinistram
limitem rectae dispositionis excedit ».

Illud enim ca-
tholicum doctri-
nam complecti-
tur

*sinistrum limitem rectae dispositionis
excedere, sed via* (ut scriptum est) *regia
mediaque gradiendo*¹ hinc atque inde
Nestorii Eutychetisque sacrilegia con-
demnata² detestans, ita magnae pietatis
praedicans sacramentum, ut omnipoten-
tis Dei Patris consubstantiale sempiter-
numque Verbum, quod incommutabili
Deitate³ et incarnatum est, et ab ipso
ineffabilis conceptionis exordio, quam
sibi in utero Virginis Matris potenter in-
struxit⁴, unum eundemque Iesum Chri-
stum Dominum nostrum, unum eum-
demque Dei et hominis Filium, unum
eundemque inconfuse, indivise Deum ho-
minemque veraciter permanentem inte-
merata Patris lege prolatum, in hoc mundo
fuisse conspicuum⁵, divina simul huma-
naque gessisse; mortuum, atque ex mor-
tuis exurgentem⁶ in Patris dextera resi-
dere, itemque inde venturum, ut est visus
ire in coelos, eatenus profiterentur, qua-
tenus librorum memorat traditio divino-
rum, et Nicaeni Concilii forma, sicuti⁷
cuncti retro praedicavere Pontifices; sic⁸
eorum tam Ephesino primo competenter
inserta conventui, quo beati Papae Cele-
stini temporibus Nestoriana pestis extin-
cta est, quam datis augustae memoriae
Leoni sanctae memoriae Leonis Papae epi-
stolis capitula subiecta testantur; quibus
vir ille⁹ consulens etiam totius Orientis
episcopis¹⁰, eorumque responsa subscri-
ptionesque super synodi Chalcedonensis
approbatione suscipiens, ea nullatenus

passus est mutari, quo magis christiana
mente perpendit et hoc esse verum, quod
cum divinis assertionibus catholicorum
de toto orbe doctorum longe, antequam
huiusmodi quaestio nasceretur, conso-
nantia ubique dicta concinnerant¹¹, et
ideo nulla iteratione refodienda¹², quae
constarent iure damnata; ne non solum
causa praesens in omne catholici nomi-
nis extendat exitium, sed etiam cunctis
residuis¹³ publica bella resumendi pan-
datur occasio, si quolibet modo, quod
semel a veteribus universaliter decisum
est, retractetur¹⁴, uti esse iam etiam¹⁵ per-
videtis Alexandrinae Ecclesiae perverso-
rem¹⁶ funesta diu impunitate grassantem,
vestris praeceptionibus, quibus merito
dudum probatur eiectus, esse nihilomi-
nus abigendum.

iure damnata
non amplius su-
dicanda.

11. An non ipse est per triginta annos
catholicae desertor Ecclesiae, inimico-
rumque eius sectator et doctor, et ad
fundendum sanguinem semper velox fuit,
et promptus? Numquid iam etiam istam
dissimulationem sumus quadam ex con-
vivencia praeceptoris¹⁶? In quo revera
non est opus discussione subtili; quia
eius aperta sunt crimina. Dolet certe pie-
tas tua, quod per diuturnos partis alter-
nae gravesque conflictus multi ex hoc
saeculo videantur ablati aut baptismatis,
aut communionis expertes. Sub hoc ergo
praesule ne sint baptizati, et efficiantur
haeretici, et sine communione transeant,
ne in perditorum pravitate deficiant; ut

Moggi crimina.

Ideo expellen-
dus.

1 Deut. II, v. 27, ubi Vulg. leg. *publica gradie-
mur via*; non declinabimus neque ad dexteram,
neque ad sinistram. Caeterum locus nimis impli-
catus clar., quo fieri potest, evadet si variantes
locutiones probe connectas.

2 Cod. 1342 forte melius *sacrilega commenta*.

3 Cit. codd. add. *descendit*.

4 Cod. 1342 *instituit*.

5 Al. *perspicuum*.

6 Cit. cod. 1342 aptius *resurgentem*.

7 Cit. codd. 1342, et 1353 rectius, ut opinor,
Nicaeni concilii formam secuti.

8 Cit. codd. perperam ut videt. *Sicut eorum
tam Ephesino plurima*.

9 Cit. cod. recte addit *permotus*.

10 Cit. codd. recte *Episcopos*.

11 Cit. codd. *consona ubique dicta cecinerunt*.

12 Cit. codd. *refovenda*.

13 Cod. 1342 recte *cunctis haereticis*.

14 Cit. codd. addunt *procul dubio*.

15 Cit. codd. *peruasorem*.

16 Cod. 1342 cum al. edit. *convivencia*. Ap-
pendix codicis Theodos. apud Sirmondum leg. *et
cohibentia recepturi*, sed inepte ad sequentia,
ut videtur.

Scripturis, Con-
ciliis. Patribus
comprobatur.

quemadmodum scriptum est, *caecus caeco ducatum praebens cum eodem mergatur in foveam*¹.

12. Non est hoc, oro te, acerrimum decrevisse periculum², quando nec sauciis adhibetur firma curatio, et sanis ingeritur miseranda contagio? Nam quomodo aint sedari posse, si in futuro furores suos patiantur³? Quid est illud⁴ dicere iam causam nullam superesse certaminis, nisi haereticis victoria tribuatur? Proinde quibus inferri castigationis aliquid etiam corporalis, ut Pater benignus, horrescis; multo clementius eorum animos non patiaris⁵ intercipi, sed pia depositione⁶ compressos tandem subdi facias catholico sacerdoti; ut verae generationis⁷ effectum, et securum sibiim profuturae communionis auxilium consequantur. Subiecit vobis divina Providentia facultatem, quae itidem effringatis opera perfidorum. Depulit ille nostrae religionis vastatorem,

Zenonis fallacias refellit.

Quid ab ipso praestandum.

vos ab eius Ecclesiae cervicibus irruptionem deturbate praedonum. Pacavit ille rempublicam (sicut vester quoque sermo testatur) a tyrannide haeretica; libertatem vos ab ipsis haerescos praeceptoribus populos eruentes christianis restituite. Ille vos aulae legitime restituit imperatoris iure suffultos; reddite vos magistro discipulum; sedem beati Marci Evangelistae ad communionem beatissimi Petri, de vitae eorum meritis devotione redu-

cite; ut ipso in vobis opus bonum perficiente, qui coeperit, secure audire mereamini: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*⁸; et ad tuae gloriae cumulum ita vice Dei praesideas, verendus veraciter existens divinitatis imitator, atque adhuc in rebus temporalibus constitutus iam experiaris et munus in aeternam tibi beatitudinem praeparatum.

Rogat, ut legatorum dictis annuat.

13. Quod vero cuncta litteris non potuerunt comprehendere, quae negotii qualitas non sinit praeteriri⁹; quaedam venerabilibus nostris fratribus et coepiscopis meis, quibus cura legationis iniuncta est, proprio apud vos agenda sermone commissa sunt. Precor ut ea quaeque¹⁰ et audire benignus, et indifficiliter annuere tum pro eatholicae observantia veritatis, tum etiam pro regni vestri incolumitate dignemini¹¹.

EPISTOLA II¹².

Acacii silentium obiurgans eius conniventiam cum haereticis execratur, illique praecepit ut, Chalcedonensi synodo integre servata, Alexandrinam Ecclesiam enixe vindicet.

Felix ad Acacium Episcopum per Vitalem et Misenum Episcopos¹³.

Postquam sanctae memoriae decessore meo Papa Simplicio de vitae¹⁴ cursu su-

Cur legati ad imperatorem missi.

1 Matth. xv, v. 14, ubi apud Vulgat. legitur: *caecus autem si caeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.*

2 Cit. codd. legunt *arcessisse remedium, sed decrevisse periculum.*

3 Id. male inquirunt *sedari posse furores suos, si tali rectore patiantur*⁹.

4 Id. male aliud.

5 Id. perperam ad orat. context. *patieris.*

6 Cod. 1353 *dispositione.* Ad rem forte aptius n. lectio.

7 Cit. codd. 1353, et 1342 melius *regenera-tionis.*

8 Matth. x, 24, 22.

9 Cit. cod. 1342 recte *praeterire.*

10 Id. quoque. Forte aptius ad context.

11 Dat. iuxta Baron. et Jaffé op. cit. pag. 52, ann. 483.

12 Ex *Paris. Concil. Collect.* tom. x, pag. 10, ubi notatur, hanc esse synodicam epistolam, quam PP. Concilii Romani a Felice Pontifice ad Acacium transmittendam esse censuerunt.

13 Cuiusnam civitatis fuerint episcopi ex historicis non liquet. Verum e vetustiss. mss., cui titulus est *Concordantiae canonum*, facile conperitur Misenum Cumae, Vitalem Truenti episcopum fuisse, quae tunc temporis urbs erat in regione Picena ad fluvium eo nomine dictum. Baron. *Annal.* 483, num. xix.

14 Al. add. *huius.*

perna praeceptione migrante, ministerii quod regebat, ad meae humilitatis officium gubernacula pervenerunt; in¹ diversas generalis Ecclesiae curas, quas ubique terrarum eunctis populis christianis², summi pastoris voce delegante, beatissimus Petrus apostolus pervigili moderatione dispensat; continuo me sollicitudo maxima, quae et praedecessorem meum incessanter urgebat³ tam Alexandrinae urbis, quam status fidei totius orientalis regionis exceperit. Haec nos diebus noctibusque perstringens ad Dominum Filium nostrum christianissimum principem per Vitalem⁴ et Misenum fratres et coepiscopos nostros legationem compulsit destinare; quae vice mea pietati eius et debita praesentaret officia, et pro fide catholica, maiorumque nostrorum servandis constitutionibus supplicaret.

1. Haec⁴ igitur illo pergente, par fuit dilectionem tuam dilectis pariter salutare colloquiis, et consequenter hortari, ut aliquando tandem patrociniū causae Domini communis impendas⁵, nec despicendum putes quod Christi confessione veridica, et universalis eius Ecclesiae definitione vel de pace concorditer⁶ si illius et honore cupis esse clarus et nomine. Fatemur enim secundum apostolicam vocem, magnam nobis inesse tristitiam et dolorem cordis nostri continuum⁷ cogitationibus, quas in die⁸ procedentibus negotiis sustinemus. In pri-

mis illud, quod dudum ante oculos fere omnium vertebatur⁹, occurrit; cuiusnam rei causa videlicet intercessit, indica nobis, quod dilectio tua non modo tantis opportunitatibus indesinenter exortis, verum etiam saepe numero a decessoribus meis¹⁰ litteris invitata, velut obstinato silentio nunquam super hanc partem aut consulere quidquam voluerit, aut referre. Cumque nos aliquid temere sinistrum (quod absit) de tua mente conveniat opinari; tamen quia venerabilium virorum, qui Ecclesiam, cui praesides, ante rexerunt, morem formamque destituit, ullo modo possis non esse suspectus.

2. Certe si (quod non credimus¹¹) dedignaris¹² B. apostoli vicariis reverentiam tuam deferre fastuosis affectibus, memor saltem¹³ officii pro fidei integritate catholicae, pro patrumque custodia sanctionum, pro synodi Chalcedonensis constitutione servanda, quae Nicaeni conventus penitus probat articulos, atque pro eis ubique hostibus comprimendis, sicut orthodoxorum urbis illius imitator antistitem, constanter exurgere debuisses; quoniam te aliter inter membra corporis Christi monstrare non possis, nisi nullatenus providere desisteres illis, quae per totum mundum dicuntur obrepisse, contagiis.

3. Proinde adire debes saepius¹⁴ christianae mentis Augustum, et causas eadem salutis suae atque etiam imperii redditurus, et conservandi eius auxilium

Eius superbiam carpit.

Quod imperatori crebrius inuendum.

1 Cod. Vat. 1312 recte *inter*.

2 Cod. Vat. 1353 *Christi*.

3 Cod. Vat. 1342 *agebat*: Vat. autem 1353 *angebatur*.

4 Scilicet *legatione*.

5 Cod. Vat. 1342 *ut aliquando tandem causis te Domini communis impendas*.

6 Duo cc. codd. hic punctorum loco legunt: *exequendum est*. Inepte, ut videtur. Potius ex contextu supplend. opinor: *patres nostristatuerunt*.

7 Rom. ix, v. 2, ubi apud Vulg. legitur: *Quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo*.

8 Al. in *dies propellentibus*. Recte quidem in *dies*.

9 Cod. Vat. 1342 *versabatur in dies*.

10 Id. cod. *decessoris mei*. Ad rem apte.

11 Nonnulli edit. *incitata*, quibus adhaerent cc. codd. 1312 et 1353. Sane melius.

12 Cod. Vat. 1342 *ut non credimus*.

13 Codd. Vat. 1342, 1353 *decent dedignaris*, atque ita legunt: *Beati apostoli vicariis reverentiam tuam deferre fastidis affectibus*.

14 Id. codd. addunt *sacerdotatis*. Rectius, ut opinor.

15 Cit. cod. 1342 *Proinde adire crebrius de- curat*. Rectius ad context., uti patet et seq. paragr.

frequenter ingerere; unde inimici illius corruerint, et qua via idem surrexerit¹, nihilominus intimare ei; scripta illa sensibus pietatis eius offerre, quibus decesorem meum eximia laude extulit², eo quod haereticam tyrannidem catholicae veritatis assertionem confoderit. Item³ illa quoque, quibus Petrum Alexandrinum ab Alexandrinae cervicibus excussit Ecclesiae, et⁴ sanctae memoriae Timotheum revocavit orthodoxum; nec illa praetere, quibus episcopis et clericis, laicisque per omnem Aegyptum constitutis, quod a divina christiana professione deviassent, sicut catholicus imperator obtestans, nisi intra duos menses ad communionem⁵ Timothei redirent, honoribus, Ecclesiis, omnibusque in illa regione denuntiavit esse privandos; simul etiam quibus Petri, quem illicite se Alexandrinae Ecclesiae iniicisse perhibuit, ac Timothei haeretici iam defuncti ordinationes, vel ea, quae secreto per modos dicebant, ita recessavit; nec non etiam illud adnectere, quod cum Timotheus sanctae memoriae catholicus fungeretur extremis, divinae inspirationis instinctu, tam ad eius Pontificis consulta rescribens, quam ad urbis Alexandrinae clerum, omni providentia mandaverit⁶ praecavendum, ut si praefatum Dominus sacerdotem⁷ transire iusserit non nisi de catholicorum corpore clericorum, et qui orthodoxae fidei probaretur esse discipulus, omnibusque communicaret Ecclesiis, atque a catholicis ordinatus succederet defuncto Pontifici; nimirum sapienter intendens, Pe-

trum, qui aut a nullis, aut ab haeticis falsi nominis huius honore iactaretur, super petram⁸ catholicae Ecclesiae, e qua eius temeraria fuerat praesumptione depulsus, nunquam posse penitus praesidere.

4. Haec⁹ huiusmodi quae gesta sunt, et dilectionis tuae conscientiam non latent, convenerat saepius impertiri¹⁰; praecipue cum in his christianissimo principi promulgandis, quando ad regiam potestatem Deo comitante remeavit, operam tuam missis luc litteris non tacueris vehementer impensam esse, dignam catholico Pontifice; gloriari omnes qui contra sedem¹¹ vestram, contraque Chalcedonensem synodum, et contra praedicationem Sedis Apostolicae venire tentaverint, fuisse prostratos; quo magis te pro tua salute et professione ferventis apud clementiae eius aures oportuerat talia incessabiliter allegare, ac magnopere deprecari, quo nec suam, quam catholica mente depromperat, violari¹² ullatenus pateretur cuiuslibet subreptione sententiam; nec adversus universalis Ecclesiae sanctionem per haeticorum furias, quas, Deo inspirante, pietas eius eliserat, sineret deo pullulare, quam manifestissime pervideres; ac tua modis omnibus praedicatione rursus in ea, quae extiterant ei adversa, consurgeres, atque eadem sine dubitatione firmares; quando huic reluctantia, sicut dudum fuerant subversa, iacuisent; ne vel tuae (quod absit) fidei destitutor, vel perfidiae dicereris fautor alienae. Error enim, cui non resistitur, approbatur; et veritas, quae¹³ minime

Acacii conventum vehementer redarguit.

¹ Cit. codd. *idem surrexerint*. Perperam, ut liquet ex praecedent. epp.

² «*Sustulit*». *lid.* codd., qui mox delent eo.

³ Cod. Vat. 1342 delet *item*.

⁴ *lid.* codd. 1342 et 1353 *ut... revocaret*. Ad rem aptius n. lectio.

⁵ Cod. Vat. 1342 addit *sancti*.

⁶ Al. rectius *mandavit*.

⁷ Duo nn. codd. 1342 et 1353 recte addunt *de terrena conversatione*.

⁸ Al. *unde Petrum*, ad quorum lect. accedunt et nn. codd., sed perperam.

⁹ Cod. Vat. 1342 *Haec et huiusmodi*. Forte melius.

¹⁰ Cit. cod. *imperari*. Inepte, ut videtur.

¹¹ Al. forte melius *nostram...* cod. autem Vat. 1342 *fidem vestram*.

¹² Cit. cod. 1342 *temerari*.

¹³ Cod. Vat. 1342 *quum*.

Veritas enim
invidicata op-
primatur.

defensatur, opprimitur. Deinde cum tibi, Domino praestante, apud dominum filium nostrum religiosum principem familiaritatem esse noverimus; nullus unquam potuit suaderi, dilectionem tuam nequissime gerere, quin¹ potius noluisse: et ideo quia non impossibilitatis² esset, quod taceretur, ipse quoque non ambigis, quid hinc universalis iudicare possit Ecclesia.

5. Ubi est, frater Acaci, labor tuus, quo tyrannidis haereticae tempore desudasti? Patieris hoc damno conscientiae tuae eiusmodi perire mercedem? Respice apostoli verba, quae testantur³: *Currebatis bene; quis vos confascinarit*⁴? Cur eorum, frater, quaerere semitas veteres nunc relinquis? Cur irruentibus in ovile dominicum lupis nulla vigilantia ministerii pastoralis obsistis, sed aequanimiter atque securus commissum gregem aut laniari perspicis, aut necari? Non dicentem recolis Dominum, et animam suam quidem pro ovibus ponere pios pro devotione pastores; mercenarium autem de his curam penitus non habentem, mox ut bestiam forte conspexerit, sine ulla diffugere consideratione testantem? Verum cum tibi fugiendi nulla sit causa, (nam nulla formido est) metuo, ne septa dominica non tam pavore deserere, quam (quod est detestabilius) sponte videaris saevis dentibus obiecisse⁵.

6. Ausculta vocem eiusdem Domini praemonentis: *Qui mecum non est, contra me est: et qui mecum non colligit, dispergit*⁶. Et diligenter attende, nihil aliud esse; non procurare quae Christi

sunt, nisi se palam profiteri eius inimicum. Non desperemus facere, frater, veram Salvatoris nostri sententiam, quae se usque ad finem saeculi Ecclesiae suae non defuturum esse pollicitus est⁷; nec ab inferi portis eam dixit esse superandam; et quae omnia per apostolicae scita doctrinae ligarentur in terris, nec in coelestibus memoravit absolvi⁸. Neque putemus, quod quibuslibet sit vallata periculis, unquam pondus vigoris sui vel censura beatissimi Petri, vel auctoritas universalis amittat Ecclesiae; quae quanto magis cavet, ne mundi prosperitatibus in-tepescat, tanto non frangitur, sed potius erudita divinitus crescit adversis. Unde⁹ perspicendum est, ne eam, quae nullis potest obrui motibus¹⁰ procellarum, quicumque eam submergere nititur in ipso saeculi pelago fluctuantis, ipse potius a gubernatione salutari in profunda deictus, illa praevalente, mergatur.

7. Atque ideo, cum ita sit, moneo, hortor et suadeo, ut quae commissa sunt corrigas, et frequentibus studiis de te facias meliora sentiri: *Negligere quippe, cum possis deturbare perversos, nihil est aliud quam fovere. Non*¹¹ *caret scrupulo societatis occultae, qui evidenter facinori desinit obviare*¹². Unde si contra synodi instituta Chalcedonensis tendere hostilia corda perspicis, et quiescis; mihi crede, nescio quemadmodum te Ecclesiae totius asseris esse participem. Ad te oculos praeterea non reducis, quia non solum in hac causa adversus omnem catholici dogmatis tendatur unitatem, sed etiam cunctis

Christi pro-
missis fidendum

Non frangitur
Eccles. auctori-
tas, sed augetur
adversis.

Chalcedonen-
sis synodus for-
titer defenden-
da.

1 Cit. codd. recte *quam*.

2 Iid. codd. *non impossibilitatis fuit, sed voluntatis*. Forte melius.

3 Cit. codd. *Apostoli... testantis*.

4 Galat. v, v. 7, ubi Vulgat. legit: *quis vos impedivit veritati non obedire?*

5 Al. forte *deiecis*.

6 Luc. xi, v. 23, ubi Vulg. verba legit aliquantulum transposita.

7 Matth. xxviii, v. 20.

8 Id. xvi, v. 18 et 19.

9 Al. *ubi*.

10 Al. *motibus*.

11 Al. *Nec*. Melius ad orat. context.

12 Haec verba apud Gratianum Anastasio PP. tribuuntur. Ita Harduin. *Act. Concil.* tom. II, p. 813.

Pastoris est gre-
gem suum tueri.

haeresibus, quae vel se nobis melius sentire praetendunt, resumiendi vires, atque inter usus pristinos resurgendi latus campus aperitur, si semel quod a nostris maioribus est dispositum, qualibet occasione pulsetur.

Idque ab Acacii
cuius pueris ro-
quirat.

8. Unde iterum atque iterum protestamur, ne in abruptum totius Ecclesiae status per audaciam contra synodum catholicam insurgere molientium sinatur abduci. In quo quidem certamine firmum fundamentum Deus statuet, sicut de eo nobis licet sperare: *Et novit Dominus, qui sunt eius*¹. Verumtamen, salvo eo, quod in die iudicii talem a nobis Ecclesiam certum est, qualem a Patribus accipimus, exigendam; etiam in hac vita, se ad eam non pertinere cognoscat, qui non solum plenitudini eius noxia conatur inferre, sed etiam qui ea, quae eidem congruentia sunt, dissimulat providere. Absit ut de tua dilectione taliter nos credamus, quem et dudum pro catholica fide viriliter stetisse reminiscimur, et a totius Ecclesiae corpore nolumus discrepare. Quapropter instantius (qui te sincero diligimus charitatis intuitu) crebro repetitis hortationibus incitamus, ut ipse vicissim ea post haec devites, quae te ab omni domo Christi ostendant esse disiunctum; nec magis illa secteris, quae ab eadem te faciant esse divisum. Multa vero (quia non opus fuit litteris universa congerere), quaeque utilitas negotii praesentis efflagitat, fratribus et coepiscopis Apostolicae Sedis legatione fungentibus, vel cum domino filio nostro clementissimo principe, vel cum tua dilectione colloquenda mandavimus; quod² aequum est et pro catholicae fidei observatione prom-

Mandat, ut le-
gationum verbis
obsequatur.

pta mente suscipere, et pro tuae aestimationis intuitu necessariam apud angustae mentis benevolentiam suggestionibus adjuvari³.

EPISTOLA III⁴.

Acacium de silentio redarguens ei per legatos edicit, ut libello Ioannis episcopi Alexandrini quam citius respondeat.

Episcopali diligentia commonente, debuerat dilectio tua ecclesiasticum morem secuta quid responsio sanctae memoriae praedecessoris mei per virum devotum Uranium subdiaconum apud clementissimum principem, quid apud te quoque litterae ipsius in causa Alexandrinae Ecclesiae profecerint, indicare; et curam, cuius te non immerito voluit esse participem, cuncto studio prosperorum significatione moliri; ut catholica fides apud Chalcedonensem synodum roborata, et iterum firmata responsis omnium, qui in eadem resederant Domini sacerdotum, quam inopinato rursus haereticorum pravitatis inquietat, communi opere inimicis propriis subiacerere non permitteretur oppressa. Quod cum diu omittitur, superveniens⁵ et coepiscopus noster Ioannes fugatus ab haereticis pervasoribus sedis Alexandrinae, libellum nobis, quem sanctae memoriae decessori meo paraverat porrigendum (quantum est ex subiectis agnosces⁶), ingessit; quem morem maio-

Acacii silen-
tium reprehen-
dit.

Ioannis libel-
lum excipit.

1 II Timothi. II, v. 19, ubi Vulg. leg. *cognovit*.

2 Al. optime quos.

3 Dat. iuxta Baron., et Jaffé I. c. ann. 483.

4 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VII, col. 1108.

5 Cod. Vat. 1353 addit *frater*. Quam vocem verborum dispositio requirere videtur.

6 Cit. cod. c. *subditiis cognoscis*. Sane melius n. lectio.

ris sui beatae memoriae Athanasii exemplo, et priorum nostrorum non potuimus refutare¹.

Et ideo lectis subditis², frater carissime, ad haec quae proposita esse cognoscis, apud B. Petrum apostolum, cui preces in nobis oblatas pervides, et quem ligandi atque solvendi a Domino potestatem sumpsisse³, non potes diffiteri, in conventu fratrum et coepiscoporum nostrorum respondere festina; ut in alterutram partem quod iustitia paraverit ordinantes, amotis scandalis Ecclesiarum, quas scindi videmus, reparata concordia et servata integritate fidei, puris mentibus acceptissimas⁴ faciamus plationis hostias, quas pro omni populo christiano et salute gloriosissimi imperatoris offerimus. Ad quam rem de collegio nostro fratres et coepiscopos nostros Vitalem et Misenum, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum nostrum Felicem defensorem sanctae Ecclesiae Romanae ordinatione direximus; quibus moram fieri non oportet, ne ad indignationem Domini provocandam, quae corrigenda sunt, procrastinationibus⁵ convalescant⁶.

EPISTOLA IV⁷.

Zenoni conqueritur, quod Moggum ab Alexandrina Ecclesia olim ipsius opera iure deturbatum nunc eidem praefi-

ciendum velit, eumque de legatis ad Aeacium missis instruit.

Cum sibi⁸ redditam pacem, compressis per vos haereticis, qui sentiebantur attolli, universalis gauderet Ecclesia, et vestrae pietatis imperium etiam⁹ de inimicis suis victoriam reportasset, et per universum orbem pro salute vestrae serenitatis oratio cunctorum oraret¹⁰ ad Dominum sacerdotum, et¹¹ vestra pietas fidei cultor et defensor orthodoxiae sub aeterni regis propitiatione regnaret; quando venerandi apices vestri, et Deo proxima currens de sacro pectore frequenter auctoritas inter gaudia recepti imperii Petrum conversatum cum haereticis et parricidae illi Timotheo cohaerentem a profanis (quia nec ab aliis fieri poterat) Alexandrinae Ecclesiae episcopum, quantum sibi existimaverat, ordinatum, acceptissima Deo praeceptione deiecerat: et tyranni litteras, quas in eversionem contra fas et sacrosancti Chalcedonsis Concilii definitiones mens insana dictaverat, ut regni sui commendatione, evacuavit. Ita deinde illicitas ordinationes eius, vel etiam Timothei, utpote haereticorum, irritas fecit; atque eos, quantum extra Ecclesiam fuerint, indicavit¹².

Sed nunc eum, mutatis omnium gaudiis in moerorem, Ecclesiae Alexandrinae cognovimus praesidere, quod si verum est (ut christianissimo principi coram Deo fiducialiter est faciendum) divino iudicio suggerimus, non leviter esse pensandum; nisi certis¹³ remediis, quod in contumeliam Dei factum dicitur, fuerit

1 Id. cod. male refranare.

2 Al. subiectis.

3 Matth. xvi, v. 19.

4 Id. cod. hic addit Deo.

5 Id. cod. frustrationibus.

6 In cit. cod. chron. deest. Baronius vero, et Jaffé l. c. ep. referunt ad ann. 483.

7 Ex Baron. *Annal.* tom. vi, pag. 380.

8 Sibi deest in cod. Vat. 1353.

9 Etiam desid. in n. cod. 1342.

10 Duo nn. codd. legunt *cunctorum erat*. Porro rectius ad orat., dummodo *esset* legeretur.

11 Codd. 1342 et 1353 pro *ut* habent *ut*. Apte quidem ad context.

12 Al. *indicavit*. Sane melius ad context.

13 Cit. cod. 1342 *celeribus*.

Cui ab Aeacio proliis respondendum.

Procrastinatione convalescit quod omittitur corrigendum.

Zeno imperio restitutus Moggum ab Alexandria Ecclesia detrussit.

Dolet quod hic in praesens eidem praeficiatur.

Isamais obiecta ab Acacio diluenda.

expiatum. Et quia (sicut scriptum est) unius membri totum corpus patitur passiones ¹, in persona eius Orientis conueniuntur Ecclesiae. Quod fratrem et coepiscopum meum ² Constantinopolitanum respicit sacerdotem, adversus quem in conventu mihi ab eo, cuius sedem praefatus fertur tenere, libellus oblatus est, quem deplorationibus meae humilitatis annexui; ut idem frater et coepiscopus meus Acacius (sicut ecclesiasticis necesse est, et vestris legibus fieri decet) ad haec quae de se pervidet intimari, apud beatissimum ³ Petrum apostolum diluere obedienter ⁴ procuraret, nec nullo modo existimet differendum. Qui si (quemadmodum confidimus) bene conscius est, apostolicum non debet iudicium cum consacerdotibus suis et moderationem abicere; ut sacerdotalibus acibus et comprobatione fidei ⁵ comprobatus primum Christi Domini nostri, atque omnium sacerdotum, ac deinde pietatis vestrae gratia gloriosus ⁶ perfruatur.

Dat. ann. 483 ⁷.

EPISTOLA V ⁸.

Cuilibet cum Acacio a S. A. damnato communicaverit anathema indicit.

Acacii pertinacia.

Acacius, qui secundo a nobis admonitus statutorum salubrium non destitit esse contemptor, meque in meis creditis carcerizandum ⁹, hunc Deus, coelitus

¹ 1 Corinth. xii, v. 26, ubi Vulg. leg. *Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.*

² Cod. Vat. 1342 addit *Acacium*.

³ Id. cod. *beatum*.

⁴ Id. cod. *obedientiae sedulitate*.

⁵ Id. cod. *praedicatione fidei*. Forte melius.

⁶ Id. cod. *gloriosus*.

⁷ Ita et Jaffé l. c.

prolata sententia ¹⁰, de sacerdotio fecit extorrem. Ergo si quis episcopus, clericus, monachus, laicus, post hanc denuntiationem eidem communicaverit, anathema sit, Sancto Spiritu exequente.

Dat. ann. 484.

Cum ipso nemini communicandum.

EPISTOLA VI ¹¹.

De violata legatione conquestus Zenoni suadet, ut Petri Alexandrini, et Acacii damnationi vir catholicus acquiescat.

Felix Zenoni Augusto.

Quoniam pietas tua licet profusiore pagina ad mea scripta responderit, suis auribus diligentius intimatam fastidio dignam credidit veritatem; curandum mihi fuit, ut breviter quae non vultis latius publicari definita concluderem. Itaque, officiositate praemissa, timere me fateor regno vestro pariter et salutem. Siquidem contra divinam reverentiam probabitur, ut beati apostoli Petri directa legatio, sicut eius confessio patefecit, tanquam in captivitate redacta teneretur, et chartis quas baiulabat violenter ablatis, ad communicandum haereticis, hoc est apoerisiariis Alexandrini Petri, adversum quem ierat, de custodia sit producta. Quapropter ¹² Vitalem quidem et Misenum cur vel impulsu ad ista consenserint, honore simul et communione apostolica censura

Legatorum violationem deplorat.

Vitalis et Misenus honore et communione privati.

⁸ E Sirmondi *Opp.* tom. 1, pag. 435, qui et hoc documentum e cod. Viroduensis desumpsit.

⁹ V. ep. sequent. sub init.

¹⁰ Hanc sententiam Acacio missam lege, si lubet, in vol. 1, n. op. pag. 91.

¹¹ E Sirmondi *Opp.* tom. 1, pag. 436.

¹² Nonnulla ex his, quae sequuntur, leges et in ep. ix S. Nicolai 1 PP.

privavit¹. Sed cum apud barbaras etiam nationes, atque ipsius Deitatis ignaras pro exequendis negotiis vel humanis iure gentium legationis cuiuslibet habeatur sacrosancta libertas; notum est omnibus quanto magis ab imperatore Romano, et christiano principe in rebus praesertim divinis oportuerit intemperatam servari. Deinde legatione subnota, quae apud vos, ut dictum est, nec beati Petri apostoli inviolata esse iam potuit, tranquillitas tua litterarum saltem tenore cognoscat, sedem beati apostoli Petri Alexandrino Petro olim iusteque damnato, ac nihilominus per sententiam synodalem nuper eliso communionis nunquam vel praeuisse, vel praebituram esse consensum, quia, ut caetera nunc omittam, ab haereticis institutus contra fas omne catholicae praesidere non possit Ecclesiae. Unde quoniam adhortationem meam duxistis onerosam, in vestro relinquo deliberationis arbitrio, utrum beati apostoli Petri, an Alexandrini Petri cuiquam sit eligenda communio. Qualis autem Alexandrinus extiterit, vel quemadmodum falsi nominis sacerdotium per unum vix suae complicem pravitatis temerarius usurpavit, atque in damnatorum fuerit etiam apud vos dudum sorte numeratus, suffragatoris eius Acacii litteris ad sanctae memoriae decessorem meum datis, quarum exemplaria subdita cernitis, approbate. Utrum vel episcopus dici valeat, quod nomen, etiamsi a pluribus episcopis accepisset, habere non posset, vel orthodoxis

plebibus contra Nicaenam synodum contra observantiam singularem mereatur imponi, prompta in Deum pietate perpendite. Ubi etiam apparet evidenter, Acacium, qui excessus suos sub vestro potius nomine celare voluit, quam vobis profutura suggerere, tam saluti vestrae devotionem deferre sinceram, quam fidelem conscientiam circa Patrum regulas, atque ipsum dogma gestare² catholicum. Propterea hunc eundem, utpote qui multa contra scita veterum nefaria perpetravit, et eius laudator emergerit, quem asseruit et ipse damnatum, et ab Apostolica fecit Sede damnari, ac rursus aedificans quae ante destruxerat, praevaricatorem se ipse constituit³ eorum, quos sequi mavult, portioni districtioris apostolicae per Tutum Romanae Ecclesiae defensorem iusta deputavit auctoritas, atque a communione et dignitate apostolica, qua se ipse eius externis sociando monstravit indignum, legitima serenitate discrevit. Puto autem quod pietas tua, quae etiam suis mavult vince legibus, quam reniti, coelestibus debeat parere decretis; atque ita humanarum sibi rerum fastigium noverit esse commissum, ut tamen ea, quae divina sunt, per dispensatores divinitus attributos percipiendi non ambigat. Puto quod vobis sine ulla dubitatione sit utile, si Ecclesiam catholicam vestri tempore principatus sinatis uti legibus suis; nec libertati eius quemquam permittatis obistere, quae regni vobis restituit potestatem. Certum est enim hoc rebus

Acac. eius Lau-
dator hunc da-
mnatus.

Haec Mogro
nunquam prae-
benda.

Solis Aposto-
licae decretis a-
quiescendum.

¹ Vitali, et Miseno haec erat legatio, ut Petrus ab Alexandrina pelleretur Ecclesia; ut libello S. Iohannis Episcopi Alexandrini Acacius responderet; ut ipsi demum Acacio denuntiaretur, quod Petro anathema diceret. Verum hi in carcerem detrusi haereticis accomodarunt, quae sola negari potuit, voluntatem. Cum ipsis itaque communicantes Petri episcopatum ratum habueret, et obsequentes Acacio contumelias in Iohannem

episcopum converterunt, dum Felix fidei defensor nullo cruciatu deterritus sociorum scandalum constantia sua reparavit. Interim Pontifex tanto crimine permotus Vitalem, et Misenum honore et communione privavit. V. Migne *Patrol.* tom.

LVIII, col. 933 sub finem.

² Al. perperam gestaret.

³ Galat. II, v. 18.

In divinis re-
gia potestas Ec-
clesiae subden-
dia.

vestris esse salutare, ut cum de causis Dei agitur, et iuxta ipsius constitutum regiam voluntatem sacerdotibus Christi studeatis subdere, non praeferre; et sacrosancta per eorum praesules discere potius, quam docere; Ecclesiae formam sequi, non huic humanitas sequenda iura praefigere; neque eius sanctionibus velle dominari, cui Deus voluit clementiam tuam pie devotionis colla submittere; ne, dum mensura coelestis dispositionis exceditur, eatur in contumeliam disponentis. Et ex hoc quidem de his omnibus conscientiam meam ante tribunal Christi causam dicturus absolvo. Vestrae mentis intererit magis ac magis cogitare, et in rerum praesentium statu sub divina nos examinatione subsistere, ac post huius vitae cursum ad divinum consequenter venturos esse iudicium.

Data kalendis Augusti, Venantio V. C. consule¹

¹ Dat. die 1 Augusti, anno 484.

EPISTOLA VII.²

Vitalem et Misenum digna factis recepisse demonstrat, et Acacii scelera attingens eum in Petri Eutychianistae sententiam incidisse demonstrat; tum monet, ut qui ab Acacio fuerint detrusi restaurentur, eiusque communionem praecipit effugiendam.

Felix clero et plebi orthodoxis Constantinopoli constitutis, dilectissimis filiis salutem.

Probatam cunctis vestrae fidei firmitatem Vitalis atque Miseni non irrationa-

biliter opinamur praevagatione turbatam, qui universa, quae illis mandata sunt, non tantum negligendo, verum etiam impugnando fecerunt, ut Ecclesia Romana consentire damnatis haereticis crederetur; quando contra vetitum his, qui a Petro illo³ haeretico parricidarum socio, olim iusteque delecto, et toties anathematizato directi, atque ab Acacio suscepti sunt, nostrorum immemores mandatorum communicare convicti sunt, nulla contestatione praemissa, quam tamen, sicut his praeceptum fuerat, religio vestrae sanctitatis audiret; actumque est ut, sicuti praediximus, excessus illorum noster crederetur assensus. Quos et ordinibus suis, et veneranda divini mysterii perceptione privavimus. Nullus ergo vestrum per tale commissum sit immemor sui, nec nos aestimet in apostolicae traditionis defensione deficere, quos videt fidei contumeliam in proditores, et perditos vindicasse. Scire vos quoque decuit, Acacii quondam episcopi⁴ varietatem inconstantiamque detectam. Qui cum de Petro isto, sicut probatur adnexis, non ferenda retulerit, atque olim dixerit fuisse damnatum, per legatos nostros multis laudibus prosecutus, contra conscientiam fecit; utrum ei quidquam credendum sit, omnes qui timorem Dei ante oculos constitunt, iudicabunt. Alienarum quoque provinciarum sibi iura defendens sanctorum trecentorum decem, et octo Patrum canones illicitarum sibi ordinationum praesumptor est conatus evertere. Quorum etiam ob hoc subiacerit ultioni; nec Romanae idest Apostolicae Sedis, qua se ipse privavit, communionem iam gaudet, quando Petri Eutychianistae

Quae Vitalis et Miseni praevagatione.

Ob hanc honorem et communionem privati.

Acacii perdidit.

¹ Hanc notam chron. alia manu conspicies inscriptam in cod. Virosundensi, unde haec ep. fuit excerpta. Jaffé l. c. eidem consentit.

² E. Sirmondi Opp. tom. 1, pag. 427.

³ Scilicet Moggo.

⁴ Sedis Apostolicae indicio fuit episcopatu privatus die 28 Iulii ann. 484. V. Migne Patrol. tom. LVIII, col. 935.

socius et susceptor apparens damnationis eius se participem indicavit. Quem nostra quoque sententia ministerii episcopalis officio et sancta communione, vestroque numero, id est christiano, indicavit alienum, sicut reperitur in adnexis. Filio autem nostro Salomoni praesbytero, quem Acacius, ut placeret haereticis, suo privare putavit gradu, gradum proprium sententia vestra conservet, vel omnes, qui forte a memorato propulsi, in locis suis et in nostra communione manere pronuntiet. Quamvis autem zelum vestrae fidei noverimus, monemus tamen, ut omnes, qui catholicae fidei volunt esse participes, ab illius se communione abstineant, ne, quod absit, simili subiacent ultioni¹.

Eius damnatio.

Ab ipso depulsi in pristinum gradum restituenti.

Eius communio penitus extolanda.

EPISTOLA VIII².

Docet, Tutum Ecclesiae defensorem ob pecuniam praevericatum officio, et communione privari; deinde cum monachis, qui Acacio adhueserint, agendi rationem praescribit.

Felix Rufino, Thalasio. presbiteris et archimandritis, et caeteris monachis circa Constantinopolim et Bithyniam constitutis.

Diabolicae artis astutias frequentius experimur, sed malignitati eius, Deo iuvante, non cedimus. Nam cum ea, quae toties pro constantia fidei disponuntur, fraus eius vacuare molitur, necesse est ut et

Diabolicis astutis resistendum.

viribus, quas divina gratia subministrat, conatus ipsius extirpemus. Acceptis itaque litteris dilectionis vestrae, quarum Basilius fuit lator, inter caetera Tutus, quem ob hoc feceramus defensorem Ecclesiae de provectoribus intra Ecclesiam clericis, ut quam dirigi non licebat, in Acacium sententiam ipse portaret, se quadam dementia, immo ardore pecuniae, postquam nostris satisfactum est constitutus, inimicis fidei vendidisse convictus est, atque confessus³. Lectae sunt enim litterae ipsius in conventu fratrum, qualiter⁴ pacta interposita persona, Marone, condemnato ei, cui sententiam portarat, inhaesisse creditur; quas proprias esse cognoscens non potuit diffiteri. Unde eum

Tutus praevericatur.

Ideo et officio, et communione privatus.

fidei et Sedis Apostolicae proditorem, officio defensoris, quod ei ad tempus dederamus, exuimus, eumque sacrosancti mysterii communione privatum, praecipitarique cognitione praecepimus, monentes dilectionem vestram, ut sicut semper fecistis, pro custodia veritatis iungi observatione vigiletis. Et quia non est dubium, nonnullos ex monasteriis vestris esse deceptos, atque ad inimicos Dei seu sponte, seu necessitate transisse, observandum vobis de talibus hoc esse mandamus, ut quisquis cuiuslibet loci apud vos vel sponte se dedit, vel mercede corruptus collegii vestri sit prorsus alienus. Quia nisi a fidelibus perfidi sint remoti, rerum discretionem sublata, laborabunt suspicionibus innocentes, ut ad vitia facilis hominibus est prolapsus. A probatorum consortio contagia repellenda sunt perditorum; quoniam *mores bonos colloquia*, sicut scri-

Monachis sponte in haeresim lapsi monasteria arcendi.

1 Jaffé l. c. et Pagius dat. referunt ann. 484.

2 E Sirmondi *Opp.* tom 1, pag. 438.

3 Tuti autem defectio non impedit, quominus Pontificis sententia publicaretur. Accidit enim, ut unus e monachis illam Patriarchae pallio suspenderet, dum hic ad sacra peragenda incederet. Quo facto Acacius eo insaniae prorupit, ut Diosco-

rum Alexandrinum imitatus nomen Felicis PP. e sacris diptychis abraderet atque catholicos episcopos sedibus suis exterminaret. V. Migne *Patrol.* tom. LVIII, col. 921 ad not. b.

4 Valesius apud Pagium ita recte corrigit: *pacto interposito per senem Maronem, condemnato ei*

Non ita qui tor-
mentis in eam
fuerint traducti.

plum est, *perversa corrumpunt*¹. Illorum vero aliter causa tractanda est, quos constiterit poenis gravibus, ut traducerentur, afflicto. Circa quos humaniores vos esse convenit, ut ad cellulas sub districtione poenitentiae revertantur, et fidelioribus lacrymis eorum quod lapsi sunt expietur, donec exclusis inimicis, et perversoribus suis catholica purgetur Ecclesia².

EPISTOLA IX³.

Zenonis pietate commendata, de nova CP. episcopi electione gaudet, illiunque vehementius urget, ut Alexandrino Petro reiecto, integra pax Ecclesiae restituitur.

Felix Zenoni imperatori.

Zenonis spe-
ciata religio.

Dignas referre Deo nostro gratias, fa-
teor, mens humana non sufficit, quod tantam religionis curam in vestrae pietatis sensibus miseratio divina constituit, ut eam et universis negotiis anteponi, et soliditate reipublicae contineri quam veraciter christiano, tam augusto indicio censeretis, quia revera propitiatione coelesti rerum subsistit universitas. Ex qua mirabili devotione vestrae clementiae processisse cognosco quicquid pro divini cultus reverentia celebratus tranquillitatis vestrae sermo deprompsit, ut scilicet firmare catholicae fidei cupientes unitatem, Ecclesiarumque pacem magnopere roborari, talem studeretis praefici Constantinopolitanis antistitem⁴, qui superno

Itude proba-
tusum episcopi
electio.

munere prosequente, et morum probi-
tate fulgeret, et prae omnibus orthodo-
xae veritatis polleret affectu. Magnam igitur, egregie princeps, capio de utroque laetitiam; cum et in tuae serenitatis animo, sicut in saeculi fastigio constitutum, ita praecipuum Ecclesiae filium, Deo factore, suscepit; et cum ipsum, de cuius pontificio gloriamini, dum ad beati Petri apostoli Sedem suae refert dignitatis exordium, iam suae dedisse gaudeo moderationis indicium. Ubi simul et magnanimitas vestra resplendet, quando Ecclesiae causam, sicut divinitus institutum est, Pontificum desiderat ordinatione componi, et qui in sacerdotii perhibetur provectus officium, optat inde fulciri, unde, Christo cupiente, profluit cunctorum gratia plena Pontificum. Cuius etiam litterarum me refovet intentio, qua sicut deceat Christo placere nitentem, et summum apostolorum beatum Petrum, et petram fidei esse non tacuit, et eidem mysteriorum claves creditas fuisse coelestium⁵ prudenter struxit, utque nobiscum circa orthodoxam fidem consentientem haberet assensum, quo amplius unanimis redderetur, expectit. Gratissimis igitur professionibus huius et votis copiosa lectione patefactis, mox, ut etiam filios meos sancti propositi monachos pariter venisse conspexi, difficultates omnes, quae primitus obstrebebant, hac credidi dispositione submotas; atque ideo venientibus clericis eas praeter consuetudinem sociatas esse personas, quae Petro vel Acacio non communicasse viderentur, ut illorum nominibus sequestratis, per quos scandalum contigisset Ecclesiis, sincera deinceps charitas pro-

Huius in S. A.
reverentia.

De monach.
legatione refert.

¹ I Corinth. xv, v. 33, ubi Vulg. ait: *corrumpunt mores bonos colloquia mala*.

² Iuxta Pagium ann. incerto; secundum autem Jaffé l. c. data fuit ann. 485.

³ E Sirmondi Opp. tom. I, pag. 439.

⁴ Hic nonnullis fuit Euphennius, aliis Flavita. Liberatus autem Breviarii cap. xviii. « *Moritur, inquit, Acacius, et ordinatur post eum Flavitas presbyter, qui fuit a sancta Thecla* ».

⁵ Matth. xvi, v. 18, 19.

veniret. Quibus rite perpensis, nihil aliud mihi supererat gratulanti, nisi ut his, qui fuerant destinati, Apostolicae Sedis communio traderetur. Sed cum pro catholica fide cautius admonerem, ut suscipientes eam se a consorcio retraherent damnatorum, non sibi hoc mandatum omnino dixerunt. Qua rerum diversitate permotum anxium me haesisse profiteor, cum aliud litterae, et ipsa rerum ratio demonstraret, et aliud memoratorum contineret assertio. Puramque volens cum eo, qui pontifex creatus assertur, inire concordiam, gloriae vestrae suggerere propeperi, ut nihil residere patiamini, quo denuo quidquam valeat dissensionis oboriri. Quia dum per synodum Chalcedo-

Petrus, Timotheus, et Acacius non secus ac Eutyches, et Dioscorus damnati.

neusam, quam se dudum litteris designavit tua clementia venerari, Eutychem atque Dioscorum constet esse damnatos, et eorum sectatores plurimis illarum partium documentis Timotheus et Petrus extitisse monstrantur, atque eorum communionem, etiamsi prohibitam, secutus Acacius, quos ipse epistolis suis haereticos dixerat esse damnatos; sententia illius concilii convincuntur adstringi, et in ipsorum poenam merito recidisse, quorum elegere consortium; sicut in ceteris haeresibus facta semel synodus abieci cuiuslibet erroris cunctos sequaces consequenter involvit. Quaeso igitur, gloriosissime, nec in successoribus refovere indicemur, quod manifestum est in auctoribus fuisse damnatum; nec Petri putetur legitima provenisse purgatio, quem non secundum morem veterum Apostolicae Sedes, quae ligavit, absolvit. Scit enim christiana mens tua, venerabilis imperator, quoniam delicta mortalium secundum conscientiam relaxandi non nisi Pontificibus suis ordine competenti superna dederit dispensatio facultatem; qui

Petrus non nisi a S. A. absolvendus.

Petrus tamen, si vere receptus esset, veniam mereri debuit, non honorem, qui a damnatis atque haereticis falsum sacerdotii nomen accipiens catholicae non poterat Ecclesiae praesidere. Haec ego, reverentissime princeps, beati Petri qualicumque vicarius non auctoritate velut apostolicae potestatis extorqueo, sed tantam sollicitus Pater salutem prosperitatemque clementissimi Filii manere cupiens diuturnam, fideliter imploro. Ecce desideramus, optamus, ambimus Ecclesiam Constantinopolitanam, sicut semper, habere connexam. Exuantur, obsecro, ab his, qui nostri non sunt, et nos quoque volumus esse nobiscum. Postulationes certae gentium barbararum, venerabilis imperator, pro quiete mundani regni publice benignus exaudis. Quanto praestantius, quaeso te, preces Apostolicae Sedis pro sacrarum tranquillitate rerum placatus admittis? Hoc enim, hoc expedit, ut si utraque Roma pro mutuo pignore nuncupatur, fiat utraque una fides illa Romanorum, quam per universum mundum praedicari¹ beatus Paulus testatur apostolus, sicut apud nostros floruit indiscreta maiores; et quae genere concordat ac nomine non sit religione divisa, per quam etiam discrepantia copulantur. Putasne me, venerabilis imperator, non cum lacrymis ista profundere, et velut praesentem ad tuae pietatis vestigia? Nec enim piget in tali maxime causa imperialibus officiis inclinari, cum se apostolus omnium factum dicat esse peripsema². Haec diutius tacui, ne aliis contraria suggerentibus irreverentiam meis potius litteris commoverem. Verum nunc facultate percepta, qualiter vigeat in meo corde vestrae pietatis affectus insinuo; quia successus traditae vobis divinitus potestatis cupio propitiatione constare. Neque, venerande

Pro Romanae et Constantinopolitanae Sedis concordia vehementer exorat.

1 Rom. i, v. 8.

2 I Corinth. iv, v. 13.

Ecclesiae uni-
tatem Christus
ipse requirit.

Augusti negli-
gentiam in Aca-
cum reiecit.

Imperatoris
litteris acclama-
tum.

fili, respuas supplicanti, neve meam
velis dissimulare personam. In me enim
qualicumque vicario beatus Petrus apo-
stolus, et haec in illo, qui Ecclesiam suam
discerpi non patitur, ipse etiam Christus
exposcit. Absit, ut huic quemquam chris-
tiana mens tua vel possit, vel debeat an-
teferre, quem pro te votis omnibus de-
sideras exorari. Praesertim cum tanta
sint illa vel talia, quae, tyrannide deleta,
pro fide catholica gessisti et geris, ut
plena a Deo vestrae conscientiae experi-
menta teneamus. De quibus etsi quid for-
tassis omisum est, non respici nisi per-
fidi virus Acacii, qui dum illicitis cre-
scere tendit augmentis, ea quae rectae
religioni congruerent, vobis inter curas
publicas occupatis destitit intimare. Nam
pietas tua quomodo non sequendum po-
tius existimaret, quod fecisse conspiceret
sacerdotem? Unde divino iudicio nulla-
tenus potuit, etiam cum id malleus, ab-
solvi. Quapropter magis magisque sup-
plicare non desino, ut cum suis nomi-
nibus atque personis feralis illa causa
transierit; quo nos, annuente Domino
nostro, certa perfectaue laetitia necti
valeamus cum praesule nunc creato, beati
apostoli voce dicentis: *Si qua igitur in
Christo nova creatura vetera transi-
runt, omnia facta sunt nova*¹. Litterae
certe vestrae catholicae fidei praedicant
unitatem pacemque Ecclesiarum regia
pietate pronuntiant. Quae cum debito ho-
nore legerent, qualiter inecum totus
ordo Romani presbyterii vitam vobis pro-
speritatemque continuam promptus exo-
rans, repetitis assidue vocibus acclama-

rit, et hi, qui directi sunt, audierunt, et
ubique velox tam praeclari nuntii legatio
putabatur obviare. Necessitati populi Ale-
xandrinae civitatis magis in ea parte pro-
spiciendum est, ut a pestiferi rectoris
retrahatur insidiis. Concurrant omnia, ro-
gamus omnes, ut quemadmodum docet
apostolus, auderatur de medio, qui nos
conturbat², et ea, quam augustae memo-
riae Leo pater eruditorque vester iugiter
custodivit, vel vos magnanimiterv ser-
vare decernitis, Ecclesiarum fida pax,
vera sit unitas; quoniam cuicumque per-
sonae paterna fides, et beati Petri commu-
nio debet praeferrri. Atque ad vestram glo-
riam sicut imperii vestri felicitas, ita post
Deum pertinere doceatur regni coelestis
integritas, ut de conservatis Ecclesiae suae
legibus tranquillitatis tuae benevolentiam
Christus adsumens, et temporalia tibi dona
multiplicet et praestet aeterna³.

Petri Alex. exi-
tum exposcit.

EPISTOLA X⁴.

*Flavitus de eius electione summopere gra-
tulatus causam exponit, cur cleri le-
gatis S. A. communionem distulerit,
illumque obsecrat, ut, haereticis de-
pulsis, pro Ecclesiae unitate vehemen-
ter laboret.*

Felix Flavitae

Episcopo Constantinopolitano⁵.

Multa sunt, quae nobis praebcant de
tua dilectionis ordinatione laetitiam, et
sperare divino beneficio cohortentur ec-

Flavitas elec-
tio cur sibi ac-
ceptissima.

¹ I I Corinth. v, v. 17, ubi Vulg. leg. *Si qua
ergo... ecce facta sunt omnia nova.*

² Galat. v, v. 12.

³ Iuxta Jaffé l. c. dat. an. 489.

⁴ E Sirmoudi *Opp.* tom 1, pag. 442.

⁵ Codex Virodunenis hanc tribuit Gelasio; at
Gelasio hoc tempore Pontifex non erat, sed Fe-

lix. Ita Nicephorus lib. xvi, cap. xix. Liberatus
vero Breviarum cap. xviii ait « *Flavitas non con-
sensit sine Romano Pontifice inthronizari, sed
transmisit synodicam Pontifici Romano
Felici. Qui (scilicet Flavitas) modico vivens
tempore moritur non accipiens epistolam
ipsius* » idest hoc Felicis responsum.

clesiasticae pacis effectum. Primum quidem, quod talem te gratia coelestis elegerit, cuius a puero vita probabilis adseritur, et catholicae fidei, quod ante omnia cupimus, praedicetur intentio. Deinde quia inter haec munera tuae Domini charitati domini quoque filii nostri gloriosissimi principis votum contulit et favorem, quatenus potestatis fultus, Deo praestante, subsidio facilius valeas expectere, quae secundum veritatem sapienter intenderis. Postremo quod omnia propemodum, quae tui sequuntur honoris exordium, tam benevolentiam nobis clementiae principalis ostendunt, quam tuae produnt speciem voluntatis. Dum scilicet ad Apostolicam Sedem regulariter destinatur, per quam, largiente Christo, omnium solidatur dignitas sacerdotum. Quod ipsae dilectionis tuae litterae apostolorum summum petraeque fidei et coelestis dispensatorem mysterii creditis sibi clavibus beatum Petrum apostolum confitentur. Quod denique, ut amplius esse unanimis valeamus, nobiscum dilectionem tuam orthodoxae fidei habere velle testantur assensum. Quae cum non medioctria videantur indicia, quibus de tua mente nobis procedere votiva credamus, ad testimonium maius accessit, ut filii nostri religiosi monachi rectae fidei confessione pollentes pariter huc venirent. Quibus utique visis, aestimamus non aliter destinatos, nisi nominibus damnatorum, a quorum isti communione distabant, de Constantinopolitana Ecclesia iam repulsis. Itaque nihil superesse perspeximus, nisi, ut hi, qui dilectionis tuae synodica hauriebant¹, communionis apostolicae participatione fruerentur. Sed dum cum ipsis sollicitus ageretur, ut, si mal-

lent B. Petri apostoli communionem fidei corde suscipere, responderent vel se, vel dilectionem tuam ab Alexandrini Petri, Aeciique deinceps recitatione futuram modis omnibus alienam, illi nihil sibi tale mandatum fuisse perhibentes, oblatæ salubriter gratiae nostrae consentire noluerunt. Quae eorum cunctatione permoti, cum litterae venientes, vel ipsa rerum dispositio aliud promittere videretur, et relatio praedictorum longe aliter, quam sperabatur, efferebat, communionem quidem nostram contristati distulimus, quam, remotis dubietatibus, optabamus plenam catholicae fidei, et hoc², quod circa orthodoxam fidem consensum nobiscum se habere promisit, arbitramur esse venturam. Alioqui nihil nobis poterit imputari, si complectentibus foedera charitatis beati apostoli Petri consortio Alexandrini Petri societas praeferatur. Erit enim apud Deum hominesque manifestum, talia perpetrantes non nostro vitio, sed suo prorsus arbitrio separari, idemque ante tribunal Christi modis omnibus terribiliter iudicandum. Non sumus pertinaces, sed dogmata paterna defendimus, quemadmodum etiam tuae dilectionis pagina designavit, zelum pro orthodoxis ostendere nos debere. Chalcedonensi concilio, quod universalis sanxit et custodit Ecclesia, Eutyches et Dioscorus non probantur esse damnati? An eorum complices Timotheus, atque Petrus instructionibus plurimis convenientibus non docentur, sicut hi quoque, quos misit tua dilectio, perviderunt? An eorum communionem, frequenter et regulariter interdicens nobis, non est secutus Aecius, quos ipse suis epistolis haereticos dixerat, olimque damnatos et male rum-

¹ Per A. S. episcoporum dignitas solidatur.

² Cleri legatis differtur Sedis Apost. communio.

Timotheus, Petrus et Aecius vel Chalced. synodo damnati

¹ Ut sequentia magis sint perspecta iuvat animadvertere, Flaviam misisse synodicam suae electionis epistolam non tantum Sedis Apostolicae, sed etiam Petro Alexandrino ab Ecclesia da-

mnato. V. Berastel *Storia del Cristianesimo* tom. VII, pag. 52 ed. Ven.

² Forte legend. et ex hoc.

sus aedificans, quod bene ante ipse destruxerat, secundum apostolum praevaricator apparuit¹? Ideoque iuxta praefatae synodi tramitem merito illic damnatae perfidiae parem cuncti subiere vindictam, qui huius maluerunt esse participes; quemadmodum contra unanquamque haeresim synodus constituta cunctos etiam deiectae similes pravitatis adstringit, ne in successoribus omnino reparandum esset, quod in auctoribus iuste monstratur esse prostratum. Absolvi autem Petrus nulla ratione potuit sine Apostolicae Sedis assensu, qua fuerat mandante seclusus, sicut de recipiendis talibus forma veterum testatur antistitum. Qui etiam Petrus, si de legitima fuisset curatione sanatus, ad indulgentiam suscipi deberet, non ad sacerdotii dignitatem, qui a damnatis atque haereticis institutus catholicis plebibus nulla posset ratione praeponi. Perspexisti et ipse nobiscum salutaria esse quae dicimus. Unde etiam in tuis litteris, cum de beati Petri fide loqueris, quod cum tota gratulatione legimus, catholica mente posuisti: *Et qui cum eo, sicut vos credunt, consona voce gloriantes dispersa colligere valeamus*. Quaero igitur quoniam illa sint, vel qua rerum perturbatione dispersa. Nec alia nunc prorsus occurrunt, nisi quae per Eutychianae pestis eiusdem sequacium sunt excogitata vesania. Dilectio vero tua operam dei nobiscum, quatenus possis quae, te quoque fatente, dispersa sunt colligi. Voce utor apostoli: *Obsecro vos, nihil me laesistis*². Non hoc velut imperiosius impono, sed ut conscientiam meam convenienter expediam, ne commissae vobis divinitus rationabiles oves non sine vestro discrimine, quod absit, perire sinan-

tur, exhortor. Cogitate simul omnes, qui dignitati pastoralis censemini, pro christiana fide, quae tunc est Christi, si vera est, et vivendum nobis, et, si oportuerit, sacrosanctae religionis amore moriendum. Perpendite igitur ipsius vitae semper tempus incertum, ne repente rapti ad cognitionis illius formidandae trahamur examen. Unde propensus tanquam praesentem dilectionem tuam iure charitatis vehementer adstringimus, ut sortem infelicis Acacii perhorrescens, qui sicut scriptum est, ut iret in locum suum³, etiam nobis conantibus, non est permixtus absolvi, quo vales tenore contendas, ut catholicorum illius urbis antistitum magis monstres esse imitator, et dominum filium nostrum gloriosissimum principem coniugemque eius, adiuncta tecum mea prece, non desinas suppliciter exorare, ut sicut devoti Ecclesiae filii, et obsecrationes nostras clementer admittant, et pro sui regni salutisque perpetuae perfici consideratione decernant. Nec dilatae communionis apostolicae tua cansetur dilectio tarditatem. Nollemus qualicumque difficultate suspendi, nisi respectus catholicae veritatis obsisteret, cui dilectionem quoque tuam summis viribus inhaerere vel opto, vel moneo. Nomen igitur Petri, et Acacii tollatur e medio; nec apocrisiariis damnati Petri misceamur, aut litteris, et sicut ait Apostolus: *Abscindantur qui nos conturbant*⁴. Iterumque, ut ipse pronuntiat, *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio*⁵, cum nominibus personisque suis praeterita causa deleatur: nobis⁶. Deo inspirante, provisuris rationabiliter, ut scripsimus, si cuncta convenerint, ut eorum quos ordinavit, vel baptizavit Acacius, salva confes-

Episcopus pro Christi fide et vivendum et moriendum est.

Principum auxilium pro Ecclesia everendum.

Petri et Acacii nomina e medio tollenda.

Sine A. S. assensu non legitima Petri absolutio.

Flavianus pro fidei unitate laborandum.

¹ Galat. II, v. 18.

² Galat. IV, v. 12.

³ Act. I, v. 25.

⁴ Galat. V, v. 12, ubi Vulg. ait: *Utinam abscondantur qui vos conturbant*.

⁵ I Corinth. V, v. 7.

⁶ Hic nobis potius quam unum punctum, duo videntur praeferenda.

Quid de baptizatis, vel ordinatis ab Acacio.

Catholicis cum haereticis commune nihil.

sione catholica, pro charitatis Ecclesiae redintegratione nihil pereat; quatenus pax illa proveniat, quae fecit utraque unum¹, non illa quam propheta condemnat: *Pax, pax, et non erat pax*², et charitas, quam tua dilectio suis saepe literis postulavit, pura succedat, de qua dicitur: *Charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta*³. Nihil sit commune luci cum tenebris⁴, quia non possumus, nec debemus mensae Domini participare et mensae demoniorum⁵; ut tibi creditis ovibus praeteritorum congregatione mundatis, fiat unus grex et unus pastor⁶. Scriptum esse meministi: *Si recte offeras et recte non divides, peccasti*⁷; et Propheta clamat: *Inter mundum et immundum non discernebatis*⁸. Quae universa summam illa circumspectione perstringimus, ut cordibus salubriter expiatis, tam firmam sine dubitatione, quam veram, tam perpetuam, quam unitam possimus tenere concordiam. Quantocius ergo super his tua nos reddat dilectio certiores, ut Deo nostro perficiente quod coepit, in compage corporis Christi plena valeamus reconciliatione consentire⁹.

EPISTOLA XI⁴⁰.

Vetranionis pietatem laudans CP. Ecclesiae dissidium exponit, illumque obsecrat, ut in fidei unitatem pro viribus incumbat.

Felix Vetranioni Episcopo.

Quod unitatis Ecclesiae plena cupimus redintegratione firmari, multorum rela-

tione comperimus dilectionem tuam et egregiis moribus divina gratia tribuente pollere, et domini filii nostri christianissimi principis familiaritate subnixam; paratamque fraternitatem tuam catholicae fidei causam, si manifestius ponderetur, libere et prudenter adstruere. Quibus de tua mente sumptis iudiciis talem te veritatis auctorem¹¹ esse perpendimus, qualem illic desideravimus invenire. Gratum igitur, quod haereditatem suam non usquequaque Dominus repulisset¹², sed in eorum cordibus flammam rectae confessionis servaret absconditam, qui sive se a communione confusa penitus abstererent, sive in eam per ignorantiam recidissent, mallent tamen, et declarari, quae recta sunt, et secundum traditionem veterum comprobata servari. Atque ideo adloqui charitatem tuam nostro modis omnibus sermone curavimus, et de his, quae Ecclesiam Christi fecerint dissidere, competenter instruere. In Chalcedonensi itaque synodo, quae de Concilii Nicaeni tenore procedens pro christianae confessionis integritate servanda tam auctoritate Sedis Apostolicae, quam universalis Ecclesiae est celebrata consensu, Eutychem atque Dioscorum constat fuisse damnatos. Quorum Timotheus et Petrus extitisse docentur procul dubio sectatores, eorumque se communioni nefariae miscuisse, etiam cum a nobis prohibitus est Acacius, atque ob hoc ex forma synodi memoratae similem cunctos, quae praefixa fuerat pravitati, damnationis incideret sententiam, cuius se elegerunt esse consortes. Unde merito praedictus

Vetranionis ergo Ecclesiam sollicitudo.

Dissidii causas refert.

si bene egeris, recipies; sin autem male, statim aderit in foribus peccatum?

⁸ Ezech. xxii, v. 26, ubi apud Vulgat. legitur: *Inter mundum, et pollutum non intelligunt.*

⁹ Data iuxta Jaffé l. c. ann. 489.

¹⁰ E Sirmondi Opp. tom. i, pag. 445.

¹¹ Al. actorem.

¹² Psalm. xciii, v. 14.

¹ Ephes. ii, v. 14.

² Ezech. xiii, v. 10, ubi Vulg. leg. est pro erat.

³ I Timoth. i, v. 5.

⁴ II Corinth. vi, v. 14.

⁵ I Corinth. x, v. 21, ubi Vulg. leg. participes esse pro participare.

⁶ Ioann. x, v. 16.

⁷ Gen. iv, v. 7. Vulgat. autem inquit: Nonne

Acacius ite-
rally excommu-
nicatione depul-
sus.

Acacius Apostolicae Sedis, quae nunc ex-
secutrix utique saepedicti Chalcedonensis
Concilii pro fide catholica tunc probati
non defuit, iterata excommunicatione de-
pulsus est, ne per eum, quod absit, nos
quoque reddamur complices perditorum.
Neque Petrum quisquam legitime credat
esse purgatum, qui non a beati Petri apo-
stoli sede receptus est, qua fuit mandante
deiectus. Bene enim dilectionem tuam
nosse non ambigo, quod personam huius-
modi, cum ita ratio postularet, non nisi
ecclesiasticae legis¹ ordine competentem, si-
cut divinitus constitutum est, vel possint,
vel debeant convenienter absolvere. Quod
cum factum non sit, manifestum est Pe-
trum in ea, qua pridem fuerat, perversi-
tate ac damnatione detineri. Qui etiamsi
legitime corrigi voluisset, indulgentiam
consequi debuit, non ecclesiasticam di-
gnitatem; quia ab haereticis damnatis-
que falsi sacerdotii nomen assumens Ec-
clesiae catholicae nullis regulis potuit
praesidere. Haec autem, quae de praedi-
ctis gesta narravimus, documentis inde
venientibus approbantur, sicut Constanti-
nopolitani clerici, qui directi sunt, agnove-
runt, palamque monstratum est, Acacium
se eorum fecisse participem, quos suis
litteris haereticos, et retulerat ipse da-
mnatos. Perceptis ergo summam dilec-
tio tua, quae videntur Ecclesiarum fe-
cisse dissidium, nosque perpendens non
immerito pro fide catholica extitisse sol-
licitos, non solum deinceps se a commu-
nicatione damnatorum studeat custodire; sed
Christi gregem, qua valet industria, re-
trahere non quiescat, et domino filio no-
stro christianae mentis Augusto incessa-
biliter suggerere non omitat, ut operis
sui memor, quod fide catholica, inspi-
rante Domino nostro, clementer dicitur

Petrus ab haer-
eticis electus ca-
tholic. Ecclesiae
nunquam prae-
dicandus.

Vetranioni
pro fidei unitate
emite insisten-
dum,

executus plenam temporibus suis pacem,
et Christi veritatem sinceram ut praeci-
puit sacrae religionis filius, et pia devo-
tione conspicuus tranquilla dispositione
restauraret, et de Ecclesia Constantinopo-
litana Petri Alexandrini nomine Acacii-
que sublato, pro quo tempestas omnis
exorta est, intemeratam paternae tradi-
tionis fidei post Dominum benignus effi-
ciat unitatem. Quae nunquam fuisset utique
temerata, si hanc imperatori christianis-
simo fideliter Acacius insinuare voluisset.
Sed dum Patrum terminos transferre mo-
litur, et ambitionibus suis praevaricationis
aditum impudenter exquirat, nec vene-
rabilia dubitavit decreta calcare, et
inter curas publicas occupato principi ve-
nerando dissimulavit, quae noverat vera,
suggerere; talem se conscientiam circa
salutem regiam potestatemque gestare
demonstrans, qualem in negotio ipsius
religionis exhibuit. Unde, quod non sine
divini iudicii terrore dicendum est, etiam
nobis si requisisset optantibus, non est
permisus absolvi. Quomodo autem do-
minus filius noster venerabilis imperator
non hoc sibi iudicare posset faciendum,
quod cerneret sacerdotem vel facere, vel
docere? Quapropter adiuncta secum mea
prece, dilectio tua saepedictum dominum
filium nostrum supplicatione qua potest,
et lacrymarum professione deprecetur,
ut patienter permittat abscidi, qui nos
conturbant²; ne in successoribus haere-
ticorum reparasse videamur, quod in au-
ctoribus eorum certum est fuisse damna-
tum. Priorumque consimiles opprimere
non sinat ecclesiasticam dignitatem, qua-
tenus apostolica voce dicamus: *Si qua
igitur in Christo nova creatura, vetera
transierunt, ecce facta sunt omnia nova*³,
Ecclesiam Constantinopolitanam nobis,

Quam Acacii
porfidia violavit

Haec itaque, et
Petri damna-
ti acquiescen-
dum.

¹ Forte legend. *leges*.

² Galat. v, v. 42.

³ II Corinth. v, v. 17.

sicut semper, unitam sua post Deum placiditate concedat. Quoniam et hoc praesentis felicitatis eius incrementa desiderant, et consequendae fructus aeternitatis exposcit. Dilectionem vero tuam specialiter commoneo, atque contestor in illo nostri Salvatoris examine formidando rationem mihi modis omnibus reddituram; si quae pro integritate salutis humanae, pro orthodoxa atque regulari constitutione maiorum, et veraci atque sincera totius ecclesiae pace reparanda delegavi, quod de tua mente non credimus, segnius exequaris¹.

EPISTOLA XII².

Significat cum novo episcopo Ecclesiae CP. non prius communicandum, quam a Sede Apostolica fuerit edictum.

Felix Thalasio³.

Post factas litteras, quas per filios nostros religiosi propositi viros dilectioni tuae misimus contradendas, ne quid minus pro catholicae fidei custodia diligentior cura prospiceret, claritatem tuam duximus admonendam, ut etiam si, praestante Deo nostro, nomina damnatorum, idest Alexandrini Petri, et infelicis Aca-

cii⁴ fuerint de ecclesiastica recitatione sublata, ut similes perditionis eorum sacerdotii non permittantur praesumere dignitatem, non prius tua dilectio, vel congregatio, quam gubernas Constantino-politanae Ecclesiae, vel quicumque eius futurus est Pontifex, communicandum esse decernat, quam ad notitiam Sedis Apostolicae cuncta referantur vel ipsius litteris, qui fuerit creatus episcopus, vel tuae dilectionis alloquis; quia sicut per professionem catholicam Sedis Apostolicae formam secutus es, ut te a damnata communionem suspenderes; ita beati Petri sequi debetis exemplum, ut quando eius auctoritate fuerit relata communio, tunc eis etiam tuum noveris miscendum esse consortium. Nec quisquam dilectioni tuae omnino persuadeat, iam nostram communionem illis partibus fuisse commissam, cum videas adhuc res in dubio constitutas, et apud nos de illic creato pontifice omnia haberi prorsus incerta. Neque posset cum eo sociari communio, cuius adhuc a nobis nec honor probatur esse susceptus, nec fides atque intentio comprobata. Expectet ergo dilectio tua Sedis Apostolicae iussionem, et sic Ecclesiae Constantinopolitanae sacra se communionem coniungat, si in participatione beati Petri, et catholicae veritatis desiderat permanere.

Data kalendas maias Probo et Fausto⁵ VV. CC., Indictione xiii.

Dat. die 1 Maii, an. Domini 490.

etiam ann. 490. V. Jaffé *Regest. Rom. Pontif.* pag. 51.

3 M. Thalassio.

4 Infelix quidem! homo enim ambitiosissimus, et scelere perditus extra catholicam communionem mortuus est anno Christi, ut videtur, 489.

5 Longino et Fausto. Harduinus alique. Sed Jaffé l. c. nobis adhaeret.

Vetranionem monet, ne commissa segnius exequatur.

Huius enim incerta fides.

Cum Acacii successore communicare adhuc nefas esto.

Itaque S. A. post. iussus expectandus.

¹ Dat. iuxta Jaffé l. c. ann. 489.

² E Sirmondi *Opp.* tom. I, pag. 445. In Virodun. cod. huiusmodi titulus ep. praefigitur « Exemplum epistolae, quam pertulerunt in legationem directi monachi ad Rufinum, Hilarum, et Thalassium Archimandritas Constantinopoli ». Id. Sirmondus. Haec autem e litteris Romanorum Pontificum prima est, quae indictionem praeserat, unde colligitur hanc in illas fuisse indu-

EPISTOLA XIII ¹.

*Terentianum ex Italia redeuntem
Zenoni episcopo commendat.*

Dilectissimo fratri Zenoni Felix Episcopus.

Terentianus
Zenonis lauda-
tor.

Ideo dignus qui
ipsi commenda-
tur.

Optat, ut vi-
dem sit etiam
ratione fiat ac-
ceptor.

Filius meus ² vir clarissimus Terentia-
nus ad Italiam dudum veniens dilectio-
nis tuae singularis exstitit praedicator, ta-
lemque te esse vulgavit, qui ita Christi
gratia redundares, ut inter mundi turbi-
nes gubernator Ecclesiae praecipuus ap-
pareres. Quapropter ³, frater carissime,
cum ad provinciam connearet, sedulo-
que deposceret nostras ad dilectionem
tuam litteras destinari, gratanter annui-
mus, qui et dignum Deo sermone com-
plecti cuperemus antistitem, et per eum
maxime vellemus id fieri, cuius nobis fue-
rat laudibus intimatus. Quamvis ergo san-
ctis operibus ex omni parte praedictam
fraternitatem tuam vir praefatus adstru-
xerit, multumque fiduciae de tua bene-
volentia iam feneret, tamen aequum est,
ut quod desiderabat ⁴ magnopere, con-
sequatur; quatenus, qui tuis olim gratus
est animis, contemplatione nostri reddat-
ur acceptior, simulque materna et sa-
cerdotali consolatione foveatur ⁵, peregrina-
tionisque praesidium pastoralis pietate
reperiat, ut vestrae ⁶ dignitatis affectu ap-
pareat apud sinceritatem tuam, nostrum
quoque non minimum ⁷ salutantis valuisse

colloquium. Deus te incolumen custodiat,
frater carissime.

Dat. ann. incerto.

EPISTOLA XIV ⁸.

*Succonii virtute commemorata, maximo-
pere dolet, quod ille cum haereticis
communicando ab ipsa desciverit, eum-
demque ad pristinam frugem retra-
here contendit.*

Felix Succonio Episcopo ⁹.

Succonii vir-
tus.

Cum tuae dilectionis in Christo con-
stantiam ferventemque doctrinam cele-
berrima loqueretur opinio, dici non po-
test, quantis gaudiis exultavimus in Do-
mino, quod vas egregium belli tempore
maxime profuturum divina gratia prae-
parasset; teque votis omnibus ambientes
et quasi continus constitutum toto cor-
dis affectu comitabamur absentem. Sed
tristi subito rumore percussi consternata
fatemur mente concidimus, haesi-
musque diu utrum ad charitatem tuam
super his litteras mitteremus; nam loqui
prohibebat dolor, tacere Christi affectio
non sinebat. Inter ista fluctuantes vicit
divina scientia, qua toto scripturarum cor-
pore perdocemur, aliqua tentationum sub-
reptione sic praeventos charitate libera

1 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. vii, col. 1059.

2 Tres codd. Vat. *noster*.

3 Vat. codd. 1341 et 1344. *Quia*.

4 Cod. Vat. 1344 *desideravit*.

5 Vat. cod. 1341 legit *foveatur*, ut *vestrae
dignitatis affectu*, omitteus verba interiecta, re-
fragante licet orat. contextu.

6 Urbin. 149 *nostrae*; sed perperam, ut videtur.

7 Vat. 1344 *non parvi*.

8 Hanc epistolam codex Viroduensis, unde fuit
excerpta, Gelasio addidit. Jaffé dubius hacrens
utrum ad annum referat 492, sive potius ad an.

493 citato codici consentit. Maffei autem cum
aliis eam Felici vindicat. Inquit enim « Ex 484
Africanis episcopis tunc coactis, hunc (sc. Suc-
conium) inter eos 28 fuisse, qui fuga se Ariano-
rum persecutioni subdlexerunt, nunc discimus. At
cum anno 484 ea fuga evenit, quumque non
multo post scripta videatur epistola, Felici tri-
buendam existimo, qui sedit usque ad annum
492 ». Migne *Patrol.* tom. lxxii, col. 967. Qui-
bus fortasse addenda est styli consonantia, qui
Felis epistolas plurimum sapit.

9 Al. legunt *Succonium*.

Ea posthulata, cum haereticis communicat.

Felix ad eum vehementissimè adhortatio.

Nestor et Eutychis haereticos innuit.

permonere. Communicare enim dilectionem tuam in partibus Orientis adversariis veritatis primum fama detulit, deinde plurimorum relatio non spernenda patefecit: quod ne temere credidisse nos arguas, si falsum est, quod optamus, da veniam de te sollicitae pietati; si verum est, accipe salubria, quaeso, patienter amicorum vulnera castigantium, qui perniciose subisti amicorum oscula blandientium¹. Ita ne tu, amantissime et dilectissime, adversaria catholicae regulae consortia suscipere potuisti, tantumque nefas in te invenit effectum, quod vel cogitationibus tuis obrepere potuisse non creditur? Itane tu delegisti praesentis temporis ferre iucunditatem, magis quam affligi cum populo Dei? Stupet animus, mens sauciata succumbit, moerentia corda deficiunt, nec tamen dolori tanto par lamentatio reperitur. Nonne tu ille es, qui spretis regum minis, et saevientium barbarorum feralia iura despiciens, simul patriam, facultates, et honoris sacerdotalis privilegia posuisti, ut ea perpetua recipere merearis in Christo? Quid igitur nunc agimus? Decolorasti gloriam, violasti confessionem, intercepti victoriam, quantoque apud Apostolicam Sedem de tuo nomine fiducia, gratiaque crescebat, tanto nunc accedit miseranda confusio. Itane non senseras, quod duobus cornibus praeludendo, uno eodemque tempore non minus in Oriente, quam in Africa Iesum solvere niteretur Antichristus²? Cum et illi sic Deum fateantur, ut Deus non sit, et isti sic hominem praedicent, ut hominem vacuare contendant. Inter quae fu-

nesta pericula quid prodest evasisse praecipitium, si recedatur in barathrum? Ante oculos non redibat, quod non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, simili damnatione censentur? Vae si eruditionem tuam tantum latuit scelus! Vae amplius si non latebat, et gestum est! Nam si nihil aliud, hoc unum dilectioni tuae potuit ad haec praecavenda sufficere, ne te illorum communioni mitteres, quibus communionem suam beatum Petrum noveras denegasse. Sed cum te scripturis refertum, et catholica institutione pollentem respicimus, tanto consolationis exitum non habemus, quanto te perpendifmuscientem petivisse foedera perditorum. *Quis itaque dabit capiti nostro aquam et oculis nostris fontem lacrymarum*³? Nunc vere de patria conversatione discessum est; nunc verum sentitur exilium; nam illud salutis causa est, hoc ruinae. Nec nos inaniter in te uno petiti cuncta iactamus; cum secundum apostolum et in cuiuslibet membri gloria cuncta membra congaudeant, et in quacunque parte corporis convulsa omnis compago vexetur⁴. Et nos quidem pro affectu, quem tibi debemus, prudentiae tuae cruciatum nostrorum viscerum duximus intimandum. Tuae conscientiae intererit, quemadmodum ab his laqueis expediri non renuas. Nobis enim in utroque fructus non vacuus erit, si vel quod desideris omnibus imploramus, de tuae salutis et famae redintegratione gratulemur; vel si quod absit, nostra scripta contempseris, adiuvando fratri minime defuisse videamur.

Facienti et consentienti eadem damnatio.

Oh Succoni de fectionem summo angitur

¹ Vid. Prov. xxvii, v. 6.

² Vid. ii, Ioann. i, v. 7.

³ Jerem. ix, v. 1, ubi Vulg. pro nostro, et nostris leg. meo, et meis.

⁴ I Corinth. xii, v. 26.

S. FELICIS

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 484

I⁴.

*Scribit Petrum Alexandrinum in sua
perversitate obstinatum ab Ecclesia ca-
tholica nunquam esse recipiendum.*

Felix Episcopis per Aegyptum, Thebaidem,
Lybiam, ac Pentapolim constitutis.

Petrus Eccle-
siae persecutor.

Petrus vero, qui se ab Ecclesiae uni-
tate sub beatae recordationis Proterio se-
paravit, et in mortem ipsius parricidae
Timotheo ad persequendos se iunxit or-
thodoxos, nulla tanti nominis, aut honoris
permittimus societate laetari, quanto in
creatoribus propriis non dissimilibus ipso
sui exordio caducum, quod se aestimat,
reperitur. Est ergo praefatus cunctis ana-
thema, nec ab Ecclesia catholica creda-
tur unquam recipi, qui post cohortatio-

Est ergo ille
cunctis anathe-
ma.

1 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. vii, col. 1065.

2 Iuxta Jaffé l. c. dat. ann. 484.

3 E Sirmondi *Opp.* tom. i, pag. 447.

4 Placuit nonnullis fragmentum aliud referre,
cui initium: *Certum est.* Verum quum id Gra-
tiani opera desumptum e Felicis ep. ad Zenonem
invenies sub fin. pag. 249 huius voluminis, libenter
omittimus. Neque sane est cur a nobis exposcas

nem saepissimam, et per tot annorum An. C. 584
spatia in perversitate propria perseverans,
locum satisfactionis amisit³.

II³.

*Andream episcopum Thessalonicensem
in S. A. communionem admittit.*

Felix Andreae Episcopo Thessalonicensi.

Quod plene catholicae fidei cupimus
redintegratione firmari, sollicitudinem di-
lectionis tuae, qua ad Sedis beati Petri
communionem venire desideras, libenter
amplectimur; sed eam vellemus, sicut
orthodoxae veritatis cautela deposcit, ex
omni fieri parte constantem⁴.

Andreae vo-
tum.

Annuens Pon-
tifex eius con-
stantiam deside-
rat.

vel Felicis epistolam ad Caesarium Arelatensem,
vel potius illam, qua propugnatores Acacii refel-
luntur. Primam enim ipse Baronius, qui eam in suis
Annal. prius retulit ad ann. Christi 488 num. vii,
scriptam fuisse a Felice IV in appendice tom. x
recognovit: altera vero, si forte Felici videatur tri-
buenda, tractatus speciem praesefert, quem edere
instituti nostri non est, uti in praef. adnotavimus.

III¹.

Anathematis sententia si iusta per resipiscentiam dissolvitur, si iniusta gravat neminem.

Cui est illata sententia, deponat erro-

rem, et vacua est; sed si iniusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum et Ecclesiam eius neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus perspicit obligatum².

¹ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, p. 136, qui huiusmodi fragmento titulum praefigit *Gelasius episc. Orient. de damnatione Dioscori*. At perperam; haec enim leges sub finem tractatus Felicis III. Ideo ne Gelasio tribuendum, quia forte Felicis verba in suam epistolam inseruit? Id saltem non infirme demonstretur. Nos Berardi sententiam sequentes, qui op. cit., pag. 331 loco *Dioscori* legendum docet *Acacii*, hunc

canonem Felicis III restituiamus, licet Grat. cap. xi, q. 3, c. 46, et Ivo decret. xiv, cap. viii aliud sentire videantur. Neve consequens est, ut qui Pontificum tractatus praetermittimus, et horum fragmenta omittamus, quum ad Ecclesiae canones referuntur.

² Pith. dat. censet ann. 494; nec mirum, quum hoc fragm. Gelasio adscribat. Nobis potius dat. videtur sub dimid. ann. 484. Cons. Jaffé l. c.

S. GELASIUS I.

An. C. 493

EPISTOLA I².

*Laurentii consiliis benigne annuens fidei
formulam praescribit.*

Ad Laurentium de Lignido episcopum
Gelasius³.

Thessaloni-
censis ecclesia
Acacii datam
litionem confir-
mat.

In prolixitate epistolae dilectionis tuae magno nos gaudio replesti in ea parte, in qua dictum est, quod in Thessalonicensi ecclesia, vel in aliis similiter recitata epistola praedecessoris⁴ nostri de excessibus Acacii, cuncti eidem anathema dixerint, nec quisquam communioni praevaricatoris se se mischerit. Unde quia

nos admones dilectione fraterna, ut velut medicinam quandam fidei episcopis per Illicum vel aliis ministrare debeamus: quamquam hoc copiosissime factum sit a beatae recordationis praedecessore nostro, et quia mos est Romanae Ecclesiae sacerdoti noviter constituto formam fidei suae ad sanctas ecclesias praerogare, haec eadem compendiosa nimis brevitate studui renovare, ut sub qua fide vivendum sit secundum statuta Patrum in hanc nostram epistolam⁵ propter brevitatem sine fastidio lector agnoscat.

Confitemur ergo Dominum nostrum Iesum Christum Filium Dei unigenitum ante omnia quidem saecula sine princi-

An. C. 493

Rom. Pontifici recens constituto mos est fidei suae formam praescribere.

Haec a Gelasio proponitur.

¹ Quas de Gelasio epistolas sumus daturi praesertim excerptimus ex amplissima *Conciliarum Collectione* per Labbaei, aliorumve operam et studium edita Parisiis ann. 1671, tom. iv. E codicibus autem vaticanis attentissime perquisitis deprompsimus quidquid forte ineditum reperies.

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1163.

³ Antiquissimus cod. Corbeiensis, Bellovacensis haud recentior, Remigianus alique hanc epistolam Ursicino Episcopo scribunt, et ad Ana-

stasium II referunt. Ideirco Cont. Const. horum auctoritate et argumentis forte maioris ponderis innixa eam Anastasio restituendam censet. Verum quum hactenus Gelasio adscripta sit, primumque locum inter eas obtinuerit, e veterum more recedere non existimamus. V. Cont. Const. l. c.

⁴ Cod. Vat. 8637 minus bene *decessoris*. Innuit autem ep. i, vol. i, nostri op., pag. 91 col. 1.

⁵ « Baron. rectissime *per hanc epistolam*.

pio ex Patre natum secundum deitatem; in novissimis autem diebus de sanctissima Virgine Maria eundem incarnatum et perfectum hominem ex anima rationali, et corporis susceptione, homousion Patri secundum deitatem, et homousion nobis secundum humanitatem. Duarum enim

Quae Euty-
chietis haeresim
everit.

Dei Filius co-
aeternus Patri
corpus e B. Vir-
gine accipiens
sibi univit.

Itaque non
Deus Verbum
versus in car-
narnum.

Neque per-
mixtus; sed in-
commutabilis, et
unus in utrius-
que substantia.

naturarum perfectarum unitas facta est ineffabiliter, propter quod unum Christum eundem Filium Dei et hominis unigenitum a Patre, et primogenitum ex mortuis confitemur; scientes quod quidem coaeternus sit suo Patri secundum divinitatem, secundum quam opifex est omnium, et dignatus est post consensio- nem sanctissimae Virginis, cum dixit ad angelum: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*¹. Ineffabiliter sibi ex ipsa aedificavit templum, et sibi² univit quod non coaeternum de sua sub- stantia e caelo detulit corpus: sed ex massa nostrae substantiae, hoc est ex virgine hoc accipiens, et sibi uniens, non Deus Verbum in carnem versus est; ne- que ut phantasma apparens, sed inconvertibiliter, et incommutabiliter suam conservavit essentiam; primitias naturae nostrae suscipiens sibi univit. Nam prin- cipium Deus Verbum has nostrae naturae primitias multa sibi bonitate unire di- gnatus est, qui non permixtus, sed in utriusque substantia³ unus et ipse visus, secundum quod scriptum est: *Solvite templum istud, et in tribus diebus resus- citabo illud*⁴. Solvitur enim Christus Iesus secundum meram substantiam, quam sus- cepit, et solum suscitavit proprium tem- plum: hoc ipse secundum divinam sub-

stantiam, secundum quam et omnium artifex est. Numquam autem post resur- rectionem unionis nostrae naturae dis- secessit a proprio templo, nec discedere potest propter ineffabilem suam benigni- tatem, sed est ipse Dominus Iesus Christus et passibilis, et impassibilis: passibilis se- cundum humanitatem, impassibilis secun- dum divinitatem. Suscitavit igitur suum templum Deus Verbum, et in se naturae nostrae resurrectionem et renovationem operatus est, et hanc Dominus Christus noster Deus⁵, postquam resurrexit a mor- tuis, discipulis suis ostendebat dicens: *Palpate me, et videte, quoniam spiritus carnem et ossa non habet, quemadmodum me videtis habere*⁶: non dixit, quemad- modum me dicitis esse, sed⁷ habere, ut et qui habet, et qui habetur considerans, non permixtionem, non conversionem, non mutationem, sed unitatem faciam respicias. Propterea et fixuras clavorum, et fixationem lanceae demonstravit, et cum discipulis manducavit, ut per omnia re- surrectionem nostrae naturae in se reno- vatam doceret: et quia secundum beatam divinitatis substantiam inconvertibilis, incommutabilis, impassibilis, immortalis, nullius indigens, perficiens omnes passio- nes se permisit proprio inferri templo, quod virtute propria suscitavit, et per propriam perfectionem templi sui reno- vationem nostrae naturae operatus est. Qui autem dicunt subtilem hominem Chri- stum, aut passibilem Deum, aut in carne versum, aut non cognitum⁸ habuisse cor- pus, aut de coelo hoc detulisse, aut phan- tasma esse, aut mortalem dicentes Deum

Christus igitur
passibilis secun-
dum humanita-
tem, impassibi-
lis vero secun-
dum divinitatem.

In ipso natu-
rae nostrae re-
surrectio.

Eutychnianista-
rum commenta
damnantur.

1 Luc. I, 38.

2 Cont. Const. ad marg. add. *statim*.

3 Codd. Vatt. 3786 et 4961 *in utrisque sub-*
stantiis.

4 Ioann. II, 19, ubi Vulg. leg. *Solvite templum*
hoc, et in tribus diebus excitabo illud.

5 Cit. cod. 3786 *noster Dominus Christus*.

6 Luc. XXIV, 39, ubi Vulg. delet *me*; mox au-
tem leg. *quia* pro *quoniam*, et voci *quemad-*
modum substituit velut.

7 Supple « *quemadmodum me videtis* ». Cont.
Const.

8 Al. melius *cognitum*. Quibus cit. cod. 4961
consentit.

Verbum indiguissse, ut a Patre suscitaretur, aut sine anima corpus, aut sine sensu hominem suscepisse, aut duas substantias Christi secundum permutationem confusas unam factam fuisse substantiam, et non confitentes Dominum nostrum Iesum Christum duas esse naturas inconfusas, unam autem personam, secundum quod unus Christus, unus idem Filius, istos anathematizat catholica et apostolica ecclesia. Haec ergo sunt, frater dilectissime, quae pro antidoto nos debere mittere flagitasti, quod nullum amarum, neque dulce noxium videndum refugite¹; nam et de nostro conventu disposueramus quosdam dirigere, si ratio id temporis fieri permisisset: quod facere credimus opportune, cum illarum partium correctio ad nos, iuvante Domino, legatione plenissima, sicut confidimus, fuerit nuntiata: sperantes etiam de Dei nostri misericordia, ut huic praedicationi nostrae clementissimus et christianissimus Imperator unanimiter suam auxiliumque coniungat, quatenus pro fide qua pollet, in illis regionibus coerceat, quin suis quaestiuiculis, et secundum elementa mundi, sicut vas electionis ante praedixit, superflua vanaque concinant, nolentes contineri salutaribus disciplinis². Sed vos, sicut ait idem apostolus, *non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, et in illo docti estis, sicut est veritas in Iesu*³,

quam utique ille apprehendere poterit, qui orthodoxorum Patrum, sicut iam saepe dictum est, observaverit instituta. Deus te incolumem custodiat, frater carissime⁴.

Veritatem sequitur, qui sanctorum Patrum sequitur instituta.

EPISTOLA II⁵.

Scribendi causas enumerans electionem suam per Ursicinum indieit, ac Eutychis haeresi refutato, Dardaniae episcopos hortatur, ne ullam cum Eutychianistis communionem instituant, et praesentes litteras finitimis enuncient.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Dardaniam constitutis Gelasius Episcopus.

Ubi primum respirare fas est a continuorum tempestate bellorum, quae in illis provinciis, vel in istis temporibus qualitas⁶ incessanter exercuit, cunctos per Dardaniam Domini sacerdotes fraternae sollicitudinis charitate duximus alloquendos⁷. Primum quia regimen Apostolicae Sedis adepti, strepitu publico, sicut dictum est, retardante, commissum nobis sacrae dispensationis officium, propriis, ut mos erat, litteris nequimus⁸ indicare, quo vestra fraternitas de communionis Domini nobiscum munere gratuletur; deinde, ut post tantas acerbitates incommoditatesque mundanas, qualiter

Cur tandem litteras mittat.

In imperatoris auxilio confidit.

1 Baron. recte, ut opinor, legit: *Quod quum nullum amarum, neque dulce noxium habeat, bibere ne refugite.*

2 Ubi al. duo puncta, nos unum perspicuitatis ergo interlicimus.

3 Ephes. iv 20, 21. Passim edit. in *Iesum*, sed perperam.

4 Bin. apud Mansi haec ep. ad ann. refert 492. Cont. Const. quae eam, ut innuimus, Anastasio vindicat, scriptam contendit ann. 497. Jaffé op. c. pag. 54 ann. adsignat 492.

5 Ex Labb. *Concil. Collect.*, tom. iv, col.

1166. De vitanda Eutychianorum communione duas epistolas ad Episcopos Dardaniae Gelasius misit: priorem per Triphonem, quae hodie desideratur, hanc per Ursicinum, prout ipsi petiverant. Encyclicam autem esse satis liquet e postremis verbis epistolae. Vid. Bin. apud Mansi ad hanc ep.

6 Al. sane recte in illis provinciis temporum qualitas.

7 Etiam hic perspicuitatis gratia pro duob. punctis unum affligimus.

8 Al. *nequivimus*. Optime ad sens., dummodo mox subsituatur *gratuletur*.

invicem valeremus, mutuus sermo de-
promeret; postremo si qua de ecclasia-
sticis referenda sunt causis, quae propter
insidias perpetui hostis pastoralis sunt
lugiter circumspectanda vigilantia, signi-
ficationibus pandereimus alternis. His igitur
incitati per fratrem et coepiscopum
nostrum Ursicinum praesentia dirigere
scripta curavimus, praeunte gratia salu-
tationis, orantes ut magnanimiter au-
xilium Domini tolerando rerum transeun-
tium vastitatem, magis esse debeamus
attenti, ne, quod absit, perpetuae subea-
mus vitae dispendium. Proinde quae
catholicae veritatis poscit utilitas prae-
cavenda, dilectio vestra paulisper adver-
tat. Apud Graecos, quibus multas haere-
ses abundare non dubium est, iam ante
annos fere quadraginta et quinque de
Domini nostri et Salvatoris incarnatione
nata conquestio est; Eutyche quondam
presbytero Constantinopolitano in blas-
phemias prorupte, per quas diceret unam
tantummodo, id est, solam divinitatis na-
turam, sive substantiam in Domino Iesu
Christo credere nos debere, susceptae
carnis veritate prorsus abolita: quod uti-
que improbum commentum Marcionistis
Manichaeisque coniunctum totum sine
dubio salutis nostrae solveret sacramen-
tum; siquidem quantum et scripturae ve-
nerabilis dicit auctoritas, et maiorum tes-
tatur doctrina nostrorum, Redemptorem
mundi Deum, totum simul Deum totum-
que hominem ex Maria Virgine fuisse
progenitum. Et huic mundo certum est
existisse conspicuum, sic passum, atque
resurrexisse constat a mortuis. Itaque
quadraginta diebus fuisse cum discipulis
conversatum, in coelum ascendisse plena
luce sit clarum, eoque modo dictum ad

iudicium, angelo testante, venturum²,
et Filius hominis, quem beatus Stepha-
nus Martyr a dextris virtutis Dei vidit
adstantem, manifestus appareat, et quem
compunxerunt persecutores eius, aspi-
ciant; quod nimirum sine carnis huma-
nae non potest constare materia, cuius
assumptio glorificata est Deitate, non prop-
ter assumpta. Unde et beatus apostolus
Ioannes dicit: *Qui negat Christum in
carne venisse, hic est antichristus*³; et
gloriosus apostolus Paulus qualem hodie
credere debeamus Dominum nostrum Ie-
sum Christum palam professus est, di-
cens: *In quo habitat omnis plenitudo
divinitatis corporaliter*⁴, quod brevi ca-
pitulo simul Arianam pestem, et hanc,
quam diximus Eutychanam, coelestiprae-
dicatione subvertit, quia et homo nihilo-
minus est, ubi omnis plenaque divinitas
habitare perhibetur, et corporaliter ex-
primendo in veritate persistere nostri
corporis approbatur.

Super autem his⁵ frequenter ab Apo-
stolica Sede et per beatae memoriae
sanctum Leonem, et per successores eius
certum est, Graecos fuisse convictos, si-
cut ipsorum chartis, quas apud nos ha-
bemus, sine ambiguitate monstratur. Nunc
vero quamvis ipsam pestilentiam non au-
deant profiteri, eos tamen, qui talibus
communicaverint, meritoque secundum
Chalcedonensis decreta concilii ab Apo-
stolica Sede damnati sunt, obstinatique
in eadem damnatione defuncti, pernicioso
furore defendunt, et eorum recitationem
Ecclesiae catholicae moluntur ingerere.
Quod utique, quod absit, receptis etiam
contagium pravitatis, cui se communione
sociarunt, consequenter incurritur, quem-
admodum (quod Dominus avertat) si Arii

Haec Ursicini
trahit.

In Xto carnis
assumptio glori-
ficata est Dei-
tate.

Eutychanam
haeresim expo-
nit.

Ergo corrui
et Arius.

Quam utipote
Marcionistis, et
Manichaeis con-
iunctam refellit.

De his Graeci
saepius convi-
cti.

Nihilominus
cum Eutychia-
nistis commu-
nionem defen-
dunt.

1 Al. Proindeque. Certe mendo typographico.

2 Act. 1, 11.

3 II Ioan. 1, 7, ubi Vulg. legit: *seductor et antichristus*.

4 Coloss. 2, 9, ubi Vulg. leg. *In ipso inhabitat*.

5 Cod. Vat. 4964 melius *Super his autem*.

vel cuiuslibet haeretici ad ecclesiasticam recitationem nomen admittitur, simul et consortium detestabilis erroris assumitur. Sed quia errorem quidem fatentur, sed ea sibi putant communionem catholicam conditione laxandam, ut nomina eorum qui praevaricati sunt illis in Ecclesia recitare sit licitum, et non tam ipsi corrige-
Itaque penitus effugiendi.
 gere, quam sinceritatem catholicam inficere nitantur contagio perfidorum; dilectionem vestram fraternae charitatis affectu non destitimus admonere, ut si qui talia seminantes ad vestras regiones forte pervenerint, modis omnibus excludantur, vobisque cum sede beati apostoli Petri, sicut a patribus nostris est tradita, illibata communio, atque ex omni parte inconversa perduret. Certe si quis aures vestras de hac crediderit subreptione pulsandas, sollicitudine pastorali ad nos quam citius referre properetis, et ¹ communi studio catholicoque tractatu pro domo unius Domini cuncti catholici conferant sacerdotes; ut et ² quae orthodoxae definitioni competunt, intermerata serventur; et quatenus errantibus debeat subveniri, rationabili deliberatione noscatur. Haec autem vestra dilectio etiam ad contiguas sibi quasque provincias vicinosque Pontifices prudenter faciat pervenire, ut Ecclesiarum praesules, universae veritatis instructione percepta ³,

mortiferam declinare valeant falsitatem. *Et subscriptio:* Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi ⁴.

EPISTOLA III ⁵.

Natalis pro fide sollicitudinem laudans Orientalem Ecclesiam deplorat, cumque vehementer excitat, ut haereticorum salutis toto pectore studeat, ac de religionis profectu saepius referat.

Dilectissimo filio Natali abbati
 Gelasius Episcopus.

Quamvis pro beati Petri apostoli monasterio divinitus instituto, quo sedis eius Vicarii cunctis sunt Ecclesiis debitorum, ad fratres et coepiscopos meos per Dardaniam constitutos competentia scripta dederimus ⁶ antiquae fidei communio-
Ad Natalem peculiare litterae.
 nisque tramitem subsequentes, ut cavere valeant contagia perfidorum, et nobiscum illibatum tenere consortium; tamen dilectionem quoque tuam non desistimus ⁷ desiderantes affari, cuius et sollicitudinem de noxiis quibusque vitandis, et in retinendis, quae ad utilitatem pertinent christianam, laudabilem perspeximus esse

¹ Alii, quibus adhaeret n. cod. 3786, forte perperam leg. *ut*.

² Cod. 4964 habet duntaxat et quae.

³ Id. cod. forte melius *Ecclesiarum praesules universi, veritatis instructione percepta*.

⁴ Iuxta Binium dat. ann. 492, qui primus fuit Pontificatus Gelasii. Et sane non inepte; nam haeresim Eutychanam ortum scimus ann. 448; Gelasius autem sub init. huius epistolae annos ab illa numerat elapsos 45. Vid. Bin. l. c., cui Iaffé plene consentit.

⁵ Ex Mansi *Concil. Collect.* t. vii, col. 1096, primusque e vetustissimo codice hanc epistolam in lucem prodidit Iosephus Blanchinius, quin ama-

nuensium errata emendaret. Cuiusmodi vero Natali indicta sit haud patet. Blanchinius ad Natalem illum concilii missam, cui fragmentum ix inscribitur, licet vaticana Anselmi collectio, et mss. Card. Deusdedit Natalem episcopum in titulo praesecerant. Verbum enim *episcopo*, inquit ille, forte pro arbitrio substitutum fuit *archimandritae*, quo munere Natalis noster in Dardania fungebatur, ni potius ob egregias virtutes Natalem episcopali dignitate in posterum dixeris insignitum.

⁶ Litteras innot, de quibus in praeced. ep. ad not. 5.

⁷ « *Destitimus* » Vetustus codex Lateran., sed perperam, ut videtur.

Quique alter doceat Romanum Pontificem denunciare.

Mandat ut haec finitus innotescat.

Eiusdem pro
Ecclesia sollici-
tudo.

Orientalium
perinaciam de-
plorat.

In eorum sa-
ludem pro viri-
bus incumben-
dum.

fervorem. Ex litteris siquidem ¹, quas ad fratrem et coepiscopum meum Serenum ² tua charitas destinavit, collaborandum ³ sibi tua dilectio perpendit Evangelio Dei, et ob aeternae salutis intuitum etiam adversantia quaeque tolerando constanter, ut nullum subeat, quod absit, coelestis regni dispendium, ad quod utique, nisi legitime certaveris, non potes pervenire. Tanto enim praestante Domino nobis est instandum vigilandumque, quanto sub ipso fine iam mundi vehementior hu- mani generis hostis insistere non quiescit. Nihil significamus omissum, quod aut correctioni rerum, quas in Ecclesiis Orientis seminavit inimicus, aut Patrum regulis congruentem possit adhibere medicinam. Sed quid facimus? Quia obdu- ratis auribus vocem refugium veritatis audire, tantaque vis morbi saevientis in- cubuit, ut secum malint salvos quoque ⁴ lethalter aegrotare, quam ipsi recipere sanitatem; nunc inficientes universa, quae ipsorum cartis, ipsorum subscriptionibus approbamus; nunc, cum manifesta rerum fuerint luce convicti, palam aperteque fatentes errorem, nolle se tamen reverti ad viam purae confessionis communio- nisque testantes ⁵, sed nos potius expec- tantes ⁶ suis praevaricationibus ⁷ impli- cari. Quapropter, largiente Christi gratia, magnis studiis est agendum, ut quia de vita perpetua vel amittenda res agitur, vel tenenda, demus operam quidem, si aliquos ex illis, operante Domino, salvare possumus ⁸; alioquin, sicut ait apostolus:

1 Id. cod. minus bene, ut opinor, *persperi- mus esse fervorem; ex litteris scilicet.*

2 Hic iuxta Blanchinum Serenus Nolanus de- signatur, qui Thalassio in Ecc. Nolana gubernanda successit.

3 Id. cod. *proinde collaborandum*

4 Id. cod. forte *perperam quosque.*

5 Id. cod. *testantur*, sed minus recte videt. ad orat. contextum.

Te ipsum castum custodi ⁹. Perire volen- tium nitamur declinare perniciem; et quod solum facere debeamus, divinam pro il- lis exorare clementiam, ut respiciant a diaboli laqueis, a quo capti detinentur ipsius voluntate ¹⁰; ut ab obstinatione mor- tifera respirantes, pestem, quam se hu- manitus incidisse etiam ipsi sentiunt, inu- tilis verecundiae languore deposito, ad recuperanda remedia sempiterna libero corde respiciant. Illis ergo cognitis, quae sicut diximus ad regionum vestrarum sunt directa Pontifices, et ipsi, protegente vos Domino, debetis esse convenienter instru- cti, et provinciis eadem quibusque ¹¹ fidu- cialiter praedicare. Nihil est enim quod pavere debeamus, cum certum sit a coe- lesti praesule non derelinqui, quos suae veritatis praestitit arma tractare; nec quidquam videamus ei ullaatenus praefe- rendum, cum ipsas animas nostras pro earum nos voluerit salute continere. Qualiter autem vel proficiat ibidem reli- gionis integritas, vel quid forsitan ad- seratur, saepius nobis vestra dilectio non omittat ostendere, ut necessaria, Christo tribuente, subsidia responsis congruen- tibus ministremus. *Subscriptio Papae*: Deus te incolumem custodiat, fili dilectis- sime ¹².

Graviores li-
teras expectat.

EPISTOLA IV ¹³.

*Euphemiano S. A. communionem sub-
dolis litteris sollicitanti rescribit in
illam non esse restituendum, qui cum*

6 Id cod. ineptius, ut opinor, *expectant.*

7 Id. cod. *perperam praevaricatoribus.*

8 Id. cod. *melius possimus.*

9 I Timoth. v, 22.

10 Id. cod. *perperam inutili voluntate.*

11 Id. cod. *addit contiguus.*

12 Jaffè l. c. datam autumat ann. 492.

13 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1157. Euphemianus statim ac Gelasium Felici subro-

haereticis communicat, eiusque obiecta diluens, ut redeat ad Ecclesiae unitatem hortatur; denique legatos mittere abnuens sese e pertinaciae nota liberat.

Dilectissimo fratri¹ Euphemiano²
Gelasio.

Quod plene³ cupimus, atque sincera fidei communionisque catholicae redintegratione firmari asserit tua dilectio, quod alteri solus non sufficiat auditus, nisi per litteras spectaverit⁴ significantiam provocantem⁵ de his quae circa nos dispensatio divina perfecit, ut sic in secundis vicem salutationis impenderem. Non arbitramur vel dilectionem tuam, vel aliquem sic hoc sperare potuisse, ut putaret nos, vel aliquempiam potiozem, quae sunt gesta referentes, debuiss⁶ responsa promereri; quia nimis iudicaretur arrogans, si de prima sede taliter existimasset. Quod si, ut magis opinamur, quasi sociis, quibus praeesse Christi munere delegatum est, Apostolicam Sedem institutum sibi noviter sacerdotem praecuntibus oportuisse dixisti litteris indicare⁷; fuit quondam ecclesiastica vetus

haec regula apud Patres nostros, quibus una catholica apostolicaque communio ab omni praevaricatorum libera pollutione constabat. Nunc autem cum societatem praeferre malitis extraneam, quam ad beati Petri purum redire illibatumque consortium: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena*⁸. Quomodo dispositionis apostolicae antiqua foedera praebemus hominibus communionis extraneae? Quemadmodum vobis ordinationem renuntiaria est, cui vestro etiam testimonio haereticos damnatos⁹ praepontis? Dicit forsitan tua dilectio, haereticos damnatos dici Acacium et Petrum. Cur¹⁰, si fas non est, praesentibus saltem litteris colloquamur? Quia aliter appellamus dominicae mensae participes, aliter qui in eius nobiscum societate dissentiant; quia ipse Dominus alio modo verba¹¹ faciebat a sua praedicatione discretis, alio discipulis regni coelestis secreta pandebat. Consequenter quoque apostoli non ita a suo collegio separatis, quemadmodum fidei domesticis, consorilibusque loquebantur. Sed ait dilectio tua, tantum circa me sese charitatis habuisse, ut non solum ad scri-

Rom. Pontificis electio praevicatoribus non communicanda.

Is tamquam litteras mittere non illicite.

Prostra Euphemianus Sedis Ap. communionem subdole provocavit.

gatum accepit, fidei suae confessionem misit, ut communicatorias litteras impetraret. Pontifex autem respondit, nunquam illum in catholicam communionem receptum iri, nisi prius Acacii nomen et sacris diptychis expungeret. Quibus litteris quum Euphemianus quaedam reponeret, Gelasius haec rescripsit iuxta Binium anno Pontificatus sui primo.

1 Ne mireris Euphemianum catholica communione extorrem a Pontifice fratrem appellari, siquidem id ob humanae naturae, et christiani nominis identitatem vel Patribus aliquando usitatum. V. Sev. Bin. apud Mansi not. 6 ad hanc ep.

2 Ita cum edit. rom. plures editi. Cont. Const. iuxta codd. Corbeiensem, ac Remigianum, quibus et al. accedunt, *Euphemio*.

3 Baron plane.

4 « Spectasset ». Cod. Corb.

5 Baron. *significationem provocantem*; hoc est,

inquit vir cl., reddendo certiore eum, qui antea litteris responsionem provocavit. Cont. Const. locum sane implicatum ita feliciter expedit: « *Ait dilectio tua, quod alteri non sufficit auditus de his, quae circa nos dispensatio divina perfecit, quae extulit nos ad apostolorum thronum, nisi per litteras spectaverit ea sibi significari, provocans me, ut sic in secundis....* ».

6 Supple talia.

7 Illic al. contra sensum punctum appingunt.

8 Psalm. cxxxvi, 4.

9 Cod. Vat. 1340 *haereticos, damnatosque*: scilicet, notat Harduinus, *Petrum et Acacium*.

10 Al. male *Quod si...* Obiectionem autem Euphemiani facilius intelliges, si rem ita expedias: « *Cur, si fas non est cum haereticis communicare, me praesentibus saltem litteris alloqueris?* »

11 Cit. cod. sane amantius. vitio omittit verba.

Euphemiani arrogantiam carpit.

bendum fueris contentus, sed affatus ¹ audire. Legisti sententiam ²: *Fides ex auditu*, *auditus autem per verbum Dei* ³; illud scilicet verbum, quod confessioni beati apostoli Petri portas inferni nunquam praevalituras esse promisit ⁴. Atque ideo rationaliter existimasti, quia fidelis Deus in verbis suis, nonnisi aliquid tale promississet instituire ⁵, veram ⁶ sponsonis suae promissionem impleret.

Suis ipse verbis ad officium revocatur.

Ait denique tua dilectio, nos divinae providentiae gratia ⁷, quod ille monstraverit, sanctorum Ecclesiarum ⁸ non deserere charitatem, quia me in pontificali sede locaverit non indigentem, sicut ait ⁹, doceri; sed intendentem omnia necessaria ad ecclesiastici corporis unitatem. Ego quidem sum omnium hominum minimus, satis immeritus ad tantae sedis officium, nisi quod superna gratia semper operatur magna de parvis. Quid enim de me sentiam cum hoc ipse ¹⁰ de se magister gentium testetur, qui se ultimum et non dignum vocari apostolum ¹¹ profitetur ¹²? Verumtamen, ut ad dilectionis tuae verba redeamus, si veraciter ausus es haec divinitus mihi fuisse collata, quae et profecto quaecunque sunt

Operari magna de parvis dei est.

bona, dona sunt Dei; sequere ergo hortamenta non indigentis doceri, et secundum supernam dispositionem universa cunctaque inspicientis ¹³, quae ad ecclesiarum pertinent unitatem, et adversus diabolum conturbatorem verae pacis, atque compagis, ut asseris, fortiter resistentis ¹⁴. Si ergo de me ista pronuntias, aut sectanda tibi sunt, quae a Christo, ut perhibes, constituta sunt; aut palam te, quod absit, Christi dispositionibus obviare depromis; aut ad veniam luxuriae ¹⁵ de me cognosceris ista iactare. Sed consequenter adnectis, condescendibilem me et optima dispositione ¹⁶ revocare posse concordiam. Proinde, quoniam isto verbo frequenter utimini, quid sibi velit, explorem. Optima enim illa est Ecclesiae catholicae atque apostolicae dispositio ¹⁷, ad meliora proficiendo condescendere, non ad inferiora descendendo deficere. Cum autem dicis, condescendere nos debere vobiscum, interim iam vos aut descendere, aut descendisse monstratis. Unde, quaeso, vel quod ista descensio est? Utique ex superiori quodam loco ad inferiora quaeque deposito ¹⁸, a catholica apostolicaque communione ad haereticam

Somnus Pontifex in divinis condescendere nequit.

In ipsis eum condescendere est a fide descendere.

1 Mss. Corb. et al. post illud *sed affectu audire*; quib. n. cod. 1340 adhaeret. Mss. Remigian. legit *sed audire*. Cont. Const. praefert cum Baron. nostram edit. An rectius quisque iudicet.

2 « Lege sententiam ». Baron.

3 Rom. x, 17.

4 Matth. xvi, 18.

5 « Sic Merlin. et mss. Remig. Alii vero non nisi quod tale promississet instituire. Cod. Corb. nonnisi aliquid tale instituit ». Cont. Const.

6 « Merlin. et mss. Corb. unum ». Cont. Const. Nos ex n. cod. 1310, cui mss. Remig. et Corb. consentiunt, restitimus unde.

7 « Planior esset hic locus ita ordinatus non sine gratia providentiae Dei factum, quod ille monstraverit... ». Cont. Const.

8 Harduin. et cit. cod. recte add. se.

9 Iid. atis.

10 « Ita cod. Corb. Sed Remig. ipsum id. Mer-

lin. ipse id. Al. edit. hoc ipse dictum de se ». Cont. Const.

11 Cod. Vat. 1340 non vocari dignum apostolum.

12 I Corinth. xv, 9.

13 « Mss. sup. cit. cunctaque circa inspicientis ». Cont. Const. Cit. cod. Vat. circumspicientis.

14 Caraf. fortiter resistentem, quod Baron. alijsve minus arridet.

15 Cit. cod. aut (da veniam) lusorie de me cognosceris ista iactare. Al. cum cod. Corb. aut ad venam. Quae lectio nostrae videtur praefenda.

16 Cont. Const. magis placeret condescendibile me et optima dispositione.

17 Sic edit. passim. Hard. vero ad marginem, et cod. Corb. addunt quae docet. Remig. cum n. Vat. 1340 optime quidem. quae novit.

18 « Merlin. et mss. Corb. deponitis, ad cuius marg. depromitis. Baron. depositos ». Cont.

Euphemiani
obiecta diluit.

damnataque prolapsos vos videtis, cognoscitis, non negatis; et non solum vos in infimis iacere delectat, sed etiam in superiore manentes sede vultis impelli. Condescendere nos vobiscum invitatis ad ima de summis, nos condescendere vos nobiscum rogamus ad summa de imis. Nunc igitur sub conspectu illius excelsae iustitiae iudicet genus humanum, quis nostrum debeat alteri obedire. An dicis¹, ut caetera nunc omittam², descendit Dominus ipse de coelo? Descendit plane, sed ut hominem ab errore liberaret, non ut eius misceretur errori. Nonne ipse praemonuit, ut qui in tecto consisterent, non descenderent nec ad ea, quae in domo videntur esse³, tollenda⁴? Nonne pro omnibus apostolus clamat unus, qui plus omnibus laboravit⁵, cum de custodia veritatis ageretur, quibus nec ad horam cessimus subiectionis gratia, ut veritas Evangelii permaneret apud vos⁶? Videtis coelestem magistrum condescendere noxiis recusantem? Postremo faciamus aliquem cornisse, ad quem benignissime sublevandum paululum quispiam velit inflecti. Ergo ut erigatur iacens, miserantem convenit inclinari, non ut cum eodem praecipitetur in foveam. Igitur per litteras, quas per Sinclitium⁷ diaconum destinastis, de his quos baptizavit, quos ordinavit Acacius, maio-

rum traditione confectam et veram, praecipue religiosae sollicitudini congruam⁸ praebemus sine difficultate medicinam⁹. Quo nos vultis ultra descendere¹⁰? Quid tacetis? Quid verecundamini verbis exprimere quod corde gestatis? Ipsa vos saltem verecundia, quod nonnunquam fit¹¹, debuit commovere. An forsitan, ut haereticorum damnatorumque et his vel eorum successoribus communicantium nomina consentiamus admitti? Ille non est condescendere ad subveniendum, sed evidenter in inferna demergi. Parce, quaeso, et nobis et vobis. Quod si curam vestri adeo non habetis, date veniam nobis. Dolere et flere possumus et debemus; in hac abrupta deduci nec possumus, nec debemus, qui, praestante Deo nostro, sinceram puramque paternae traditionis fidem communionemque retinere, et ab omni praevaricatorum contagione discretam, etiam intentato periculo mortis, optamus, eligentes (si velit Deus) quaelibet illa perpeti, quam causas incidere damnationis aeternae. Date, inquam, veniam, si tamen¹² cum vos propter amorem cuiuslibet hominis vel timorem haec libenter incurritis, nos propter amorem Dei, et timorem gehennae, talia refutamus. Nec vos credatis, dissimulando causas atque personas, cuiuslibet¹³ amicitii posse subrepere; quia neque vos ita sub-

Nomina autem
haereticorum in
sacris dyptichis
non relinquen-
da.

Id enim per-
mittere est in-
cidere in aeter-
nam damnatio-
nem.

Ab Acacio
baptizatis, ordi-
natisque beni-
gne reparatum.

Const. Al. vero et cod. 1340 *deponens*: quod perinde intelligendum esset ac si diceret: *Quae, vel quod ista descensio est? Ea utique, quae ad inferiora a superiori loco quocunque deponit*. Quidam edit. *depositio*. A catholica.... Baronii editio superius enunciata videtur praefenda.

1 « Forte rectius *Al dicis* » Harduin.

2 Cit. cod. Vat. *omittamus*.

3 Id. expungit esse.

4 Matth. XXIV. 17, ubi Vulg. inquit: *Et qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua*.

5 I Corinth. xv, 10.

6 Galat. II, 5, ubi Vulg. legit *subiectione loco subiectionis gratia, et permaneat loco permaneret*.

7 Al. *Synclitium*.

8 Ita Baron. et al. recent. Cod. Vat. 1340 *praecipue regionum sollicitudini congruam*.

9 Hanc medicinam nullo negotio reperies in ep. x Fel. III pag. 256 h. vol. col. 2 sub fia. ubi ait: *Nobis, Deo inspirante, provisuris rationabiliter, ut scripsimus, si cuncta convenerint, ut eorum quos ordinavit, vel baptizavit Acacius, salva confessione catholica, pro charitatis reintegratione nihil pereat*.

10 Cit. cod. *perperam ultro*.

11 Codd. Corb. et Remig. rectius *quam iniquum sit*.

12 Cod. Vat. 1340 delet *tamen*.

13 Harduin. et cod. cit. quibuslibet.

tiles estis, qui non possitis intelligi; et nos, praestante Deo nostro, non reperitis incautos. Nonne missis huc saepe literis indicastis, cum caeteris haereticis vos Eutychen quoque respuere? Hoc si

Eutychen non respuit, qui Eutychianos amplectitur.

verum est, aut eos, qui communicaverunt Eutychetis successoribus, pariter abdicare; aut aliorum quoque haereticorum successoribus communicantes admittite. Sed Acacius, inquis, nihil contra fidem, sicut Eutyches et successor eius, legitur ubicumque dixisse; quasi non sit deterius, et non ignorasse veritatem et tamen communicasse veritatis inimicis. Si enim, cum aliquis recte sapiens de fide catholica communicet illis haereticis, inter quos Eutychetem posuistis, vel successoribus eorum, non est fas eos inter catholicorum altaria nominare; ita ergo ne¹, illius Eutychetis successoribus communicando, simili sorte tenetur obnoxius? De talibus quippe convenienter dicitur: *Descendant in infernum viventes*²; qui dum illa vita, qua iustus vivit³, vera atque catholica putantur vivere, repente aut in prona pravitate, aut in haereticae communionis inferna vergunt⁴. Ecce quales Christo dicitis esse praeponendos, cum ille nec animas nostras sibi met praecipiat⁵ anteponi. Imo et adhuc quaeritis, quando fuerit damnatus

Acacius cum Eutych. communis ipso facto ab ecclesia separatus.

Acacius; quasi re vera, etiamsi eum nullus ante damnasset, non debuerit orthodoxae et apostolicae communionis, cuius praevaricator extitit et desertor, participatione secludi; sicut etiam quilibet, qui fuerit ante catholicus, cuicumque haeresi communicans merito iudicatur a nostra societate removendus; aut in tali sorte

defunctus inter catholicorum nomina nullatenus computari. Miramur tamen, quomodo ista profertis, hoc est, ut et synodum Chalcedonensem vos suscipere pro fide catholica⁶ profiteamini; et eos, quos damnavit, sectantium communicatores, non particulariter⁷ generaliterque putatis fuisse damnatos. Ostendite ergo quae synodus in unaquaque haeresi cum erroribus successores eorum his communicantes simulque omnes non damnet et complices. Itaque ille vester Acacius, qui Eutychianis haereticis⁸ detestabili communione factus est particeps, ab eadem synodo sine dubitatione damnatus est, quae et⁹ Eutychen Dioscorumque cum successoribus eorum, hisque communicantes synodico tenore prostravit.

Etenim quavis synodus cum haeresum successoribus communicantes condemnat.

Sic sequaces quoque eorum Timotheum Petrumque simili definitione deiecit. Proinde si ea, quae in synodo Chalcedonensi pro fide et communione catholica lege¹⁰ apostolica definita sunt, vere certeque sectamini, sicut vestra professione multiplici continetur, aut successores ab illa synodo damnatorum, hisque communicantes abiicite, aut si istos admittitis, ea, quae in illa synodo pro fide et communione catholica et apostolica sunt peracta, non solum falso vos retinere perpenditis, sed insuper labefactare conamini, et in Eutychianam haeresim sine retractatione reciditis, meritoque a catholicis probamini esse vitandi; quia ut talem pestilentiam perpetuo possemus evadere, ea, quae contra ipsam ab ea congregatione sanctorum Patrum salubriter decreta leguntur, nullatenus mutilanda non solum Sedis Apostolicae praesules,

Ideo Timotheus, et Petrus pariter damnati

Chalc. Synod. non admittit, qui eius statuta non servat.

1 Al. inepte, ut videtur, ad orat. context. ita ergo nec... simili sorte tenetur obnoxius.

2 Psalm. LIV, 16.

3 Roman. I, 17.

4 Cit. cod. minus bene merguntur.

5 Cit. cod. praecipit.

6 In cit. cod. deest pro fide catholica.

7 Ed. rom. perperam non pariter.

8 Cit. cod. male haeresibus.

9 Ibid. et non legitur.

10 Cit. cod. communione catholica, vel apostolica.

Falso assertur,
Petrum Alexan-
drinum fuisse
purgatum.

De catholica
communione si-
bi blanditur, qui
cum damnatis
societatem iungit.

Nil enim prae-
stat dictis polli-
ceri quod factis
negatur.

sed etiam orientalium regionum catho-
lici censuere pontifices. An Petrum dici-
tis fuisse purgatum, cui communicavit
Acacius? Veris assertionibus¹ edocete,
hoc ostendite, hoc probate, quibus ille
modis, quibus ille regulis ab Eutychiana
fuerit professione vel communione mun-
datus; ut cum id nihilominus evidenti-
rerum claruerit demonstratione convic-
tum, palam aperteque possitis adver-
tere, aut vos debere cedere veritati, aut
adversus hanc manifesta dimicatione con-
fligere. Nec vobis blandiamini, quia fidem
catholicam profitemini vos tenere, quia²
Eutychetis nomen adenistis³, quia ea
veluti praedicare videamini, quae ortho-
doxa praedicavit antiquitas. Clamat enim
nobis⁴ illa evangelica sententia: *Aut fa-
cite arborem bonam, et fructus eius bonos;
aut facite arborem malam, et fructus eius
malos; a fructibus enim arbor cognoscitur*⁵; idest, si voce, si fide, si profes-
sione catholica et apostolica fideliter ve-
raciterque gloriamini, huius et⁶ com-
munionem recipite. Si vero haereticorum,
scilicet damnatorum, vel his, aut succes-
soribus eorum communicantium com-
munio vobis placet, quid statis? Quid
circumspicitis? Simul et eorum aperte
manifesteque, remotis obstaculis, dogma
defendite. Quid enim iuvat? Imo et satis
gravat dictis polliceri, quod factis ne-
gatur, ut non solum ipsa per se haeresis
Eutychiana, quam sit funesta christiano
sacramento, possitis agnoscere, sed quanta
et quam gravia haeresis ista in sui defi-
nitione contineat. Ecce ad quae nos prae-
cipitia descendere provocatis, atque⁷

ad quae nos vitae aeternae pericula cu-
pitis inclinare. Hoc descensu salvare est
aegrotantem, an eum languente consumi?
Haec erit optima dispositio illius, quam
memoras, reparandae concordiae, an illa
potius, ut reiectis contagiis perfidorum,
integra fide, sincera sui communione po-
tius communio catholica atque aposto-
lica, ne⁸ haereticorum tace depulsa, in-
temeratam suae fidei confessionem ni-
tatur adstruere, atque invicem sibi in-
congruentis orthodoxae professionis com-
munionisque sit unitas? Hanc (sicut dilec-
tionis tuae litterae cohortantur) meis
quoque temporibus custodiri, qua valeo
prece depono, quae per tot annos ab
illis Patribus gloriosis illibata intacta-
que⁹ servata est. Haec enim est, sicut
ipse dicis, quam Deus noster de omnibus
bene futuram, et secundum suam veri-
tatem et regulam gubernandam et prae-
scius ante constituit, et singulis quibus-
que temporibus sua dispositione conve-
nienter aptavit. Haec est voluntas Dei,
cuius tu ingeris mentionem, quam ego
quoque pro meo modulo, quem Dominus
donare dignatur¹⁰, cupio prorsus implere,
ut non reus de huius talenti coelestis di-
minutione reperiar; sed in hoc talento
(sicut ipse quoque nos admonet¹¹) incre-
mentum Christi gratia¹² postulo consequi,
et nullum prorsus incidere detrimentum.
Hinc est quod prioribus dilectionis tuae
litteris, sicut tua quoque pagina desi-
gnavit, pro vestra sumpsi salute tristitiam,
ubi comperi quod erat vobis noxium, et
quod¹³ verae paci contrarium reperi. Con-
tristatur enim apostolus de errore de-

Euphemium
hortatur, ut in
Ecclesiae unita-
tem revertatur.

Haec Pontifici
strenue custo-
dienda.

1 Al., inter quos Harduin., *Hoc vestris asser-
tionibus.*

2 Cit. cod. *qui.*

3 Al. *abnuistis.*

4 Al. cum cit. cod. aptius ad orat. context. *vobis.*

5 Math. xii, 33, ubi Vulg. leg. *fructum eius
bonum: et mox fructum eius malum; siquidem
ex fructu.*

6 Cit. cod. forte rectius omittit *et.*

7 Cit. cod. omittit *atque.*

8 Edit. rom. recte *ac haereticorum tace.*

9 In cit. cod. *intactae* desideratur.

10 Baron forte mend. typograph. *dignetur.*

11 Cod. vat. 1340 forte rectius *admones.*

12 Id. perperam omittit *gratia.*

13 In cit. cod. *quod* deest.

Euphemiani
socrordiam re-
probat.

viantium, et laetitiam recipit de eisdem
sua praedicatione correctis ¹. Si autem
tua charitas, ut dixit, nescio quorum ne-
cessitate constringitur, quod (pace tua
dixerim) sacerdos pro veritate promenda
nec facere deberet omnino nec dicere,
ignoscat ² nobis hominibus timidissimis,
si coarctante nos terribili et divini iudi-
cii grandi necessitate, constringimur, si-
cut qualescumque ministros Christi de-
cet, nos ³ animas nostras ponere pro ve-
ritate salvandas, quam eas lucrari velle
veritatis diminutione perendas, ut non
dicam, contra fidem libitis cuiuslibet ab-
dicandas. Istae nihili sunt (quas dilectio
tua commendat) certae fidei perpetuae
cum eo, quicumque voluerit, in Christi
visceribus amicitiae. Hic non tam opta-
mus praeponi aliis, sicut praedicat, quam
cum fidelibus cunctis sanctum et Deo
placitum habere consortium. Haec mihi
(quam mandat dilectio tua) pax solida,
inconvulsa et perennis; hoc unum vin-
culum (sicut etiam ipse desideras) salu-
tare, quo cuncta uniri possit Ecclesia.
Hoc quibus est creditum (sicut et ipse
deprecari) protectio divina perficiat. Haec
est, *quae Deus est, charitas* ⁴ quam po-
scis *de corde puro, et conscientia bona
et fide non ficta* ⁵. Quomodo ergo *de corde
puro*, si haereticorum fuerit participa-
tione polluta? Quomodo *conscientia bona*,
si malorum fuerit confusione permixta?
Quomodo *fide non ficta*, si fuerit mixta
cum perfidis? Quae si prudentia tua (si-
cut etiam precamur) diligenter advertat,
perspicit Apostolicam Sedem non vitare

Cum haereti-
cis communi-
canti nulla cha-
ritas.

pacem, sed haereticorum damnatorum-
que vitare vestigia ⁶. Quae etiam vos ra-
tionabiliter intuentes ⁷, creditis commo-
nendum populum Constantinopolitanum,
non permittere submoveri nomine perfid-
orum. Quisnam hoc in Ecclesia Dei,
quaeso te, possit audire, cum utique pa-
storem sequi grex debeat ad pascua salu-
taria revocantem, non per devia gregem
pastor errantem? Dic mihi, rogo te, grex
pro te, an tu pro grege redditurus es ra-
tionem? Certe si vobis hoc placet, multo
magis causa est nobis iustior, qui popu-
lum Romanum a fide illa sua, laudabili
maiorum traditione percepta, declinare
non sinentem nos penitus libenter au-
divimus, si vos Constantinopolitanam ple-
bem ab haeretica communione discedere
recusantem non vultis offendere.

Euphem. com-
munionem re-
prehendit.

Sed nos dicitis debere dirigere, qui
eam valeant mitigare. Quomodo me au-
ditura est, quem videtur habere susce-
ptum, si praesules suos despicit admo-
nentes? Nonne ipsis apostolis est prae-
ceptum, in aliquibus regionibus verbi
praedicatione non uti, his quippe in
quibus non fuerant audiendi? Veniemus,
frater Euphemiane ⁸, sine dubitatione, ve-
niemus ad illud pavendum tribunal Chri-
sti (ut taceam, quae ex hoc sit ⁹ metuenda
vindicta) circumstantibus illis, a quibus
fides ipsa est ¹⁰. Non illic infuciationibus,
non dilationibus ¹¹, non inclusionibus ¹²
est agendum; sed manifestissime con-
probandum, utrum beati Petri gloriosa
confessio cuiquam eorum, quos regendos
accepit, quidquam subtraxerit ad salu-

S. Ap. legati
non mittendi.

A se pertina-
ciae notam re-
iicit.

1 II Cor. vii 8, 9.

2 Id. cod. *ignoscite*.

3 Al. recte adorat. context. *nos potius animas*.

4 I Ioann. iv, 8.

5 I Timoth. i, 5.

6 Al. cum cod. 1340 forte melius *contagia*.

7 Al. apte ad context. *meluentes*.

8 Al. cum cit. cod. *Euphemie*.

9 Cod. Veron. *quia et hic metuenda*; sed per-
peram, ut videtur.

10 Al. *fides ista defensa est*; quibus cit. cod.
Veron. et Vat. 1340 probe adhaerent.

11 Cod. 1340 *de dilationibus*.

12 Cod. Veron. recte, ut videtur, *illusionibus*.

tem; an eam auscultare nolens ¹ etiam cum suo periculo rebellis existerit ² obstinata perniciēs. Ibi certe dilucidabitur, utrum ego (sicut putatis) acerbus, asper, et nimis durus, difficilisque sim vobis, qui cum ratione vestram salutem parturio, qui clamo « etiamsi austerum videtur antidotum, accipite; quaeso, bibite, vivite, nolo moriamini »: an vos, qui a nobis prohibiti, medicos ducitis execrandos, imo qui vultis vobiscum medicos aegrotare, quam vos recipere sanitatem ³. *Et alia manu*: Dominus ⁴ te incolamem custodiat ⁵.

EPISTOLA V⁶.

Pro Christi ecclesiae studium suum ostendens Dalmatiam Pelagiana haeresi rursus infectam dolet; huius toto pectore resistendum declarat; litteras quamprimum exoptat.

Dilectissimo fratri Honorio Gelasius.

Licet inter varias temporum difficultates continuis occupationibus implicati vix respirare valeamus: pro Sedis tamen apostolicae moderamine totius ovilis dominici curam sine cessatione tractantes, quae ⁷ beato Petro Salvatoris ipsius nostri voce delegata est « *et tu conversus confirma fratres tuos* ⁸ » et item « *Petree, amas me? pascere oves meas* », dissimulare nec possumus nec debemus quae nostram sollicitudinem forma perstringat, cum beato Paulo apostolo sentientes atque di-

centes: *Quis infirmatur, et ego non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror* ⁹. Ita quippe nos repente tristes, horrenda et vix credibilis confecit opinio, ut mentem nostram confunderet, sauciret, affligeret. Nuntiatum nobis est enim in regionibus Dalmatarum, quosdam recidiva Pelagianae pestis zizania seminasse; tantumque ¹¹ illic eorum praevalere blasphemiam, ut simplices quosque mortiferi furoris insinuatione decipiant. Est quidem error ipse nefarius tanto perniciosior ad subripiendum, quanto ad fallendum verisimilitudinis colore versutior ¹²: praesente Domino, adest fidei catholicae pura veritas, concordibus universorum Patrum deprompta sententia ¹³, quae et subtile virus funestae pravitatis exponat, et humano generi salvando conferat de Scripturarum confectione medicinam. Nullatenus igitur discretionem rerum nondum abundantia corda conturbet, donec et occultum vulnus appareat, et salvatio singularis eluceat: quoniam quantalibet arte fallaciae spiritus perditionis armetur, sancto gladio spiritus principalis et detegitur et necatur. Quapropter per dilectionem tuam cunctos ibidem Domini sacerdotes fraterno commonemus affectu: ut qui cum, erudiente vos Domino, contra novitios pugnetis ¹⁴ errores, olim perversitatem toto orbe damnatam nec ipsos recipere debeatis, aut, quod temere putatur, esse faciendum, quae non haeresis maioribus nostris ¹⁵ convenienter extincta

Dalmates Pelagiana haeresi iterum infecti.

Illius principis fortiter obstandum.

1 Al. inepte, ut videt. *volenti*.

2 Cit. cod. Veron. *existeret*. Mox autem al. interrogandi punct. post vocem *perniciēs* apponunt. Nos sensus ergo illud libentissime expungimus.

3 Al. *salutem*.

4 Cod. Vat. 1340 *Deus*.

5 Iuxta Jaffé op. cit. pag. 54 dat. ann. 492.

6 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1172.

7 Al. cum cod. vat. 4961 *quod... delegatum est*.

8 Luc. xxii, 32, ubi Vulg. legit *et tu aliquando conversus*.

9 Ioann. xxi, 17. Illic autem pro uno puncto coma appingimus, ut sensus restitatur.

10 H. Cqr. xi, 29.

11 Baron. forte mendo typograph. *tantamque*.

12 In Vat. cod. 5617 ad margin. legitur: « Puto deesse *sed* ».

13 Al. cum codd. Vat. 5617 et 4961 *concordi universorum patrum deprompta sententia*.

14 Cit. cod. 5617 *pugnatis*.

15 Id. cod. cum cit. 4961 *a maioribus nostris*.

rursus provocare nos audeat, et palam novis resumptis viribus, aperteque confligat. Num quidnam licet nobis a venerandis Patribus damnata dissolvere, et ab illis exeis nefaria dogmata retractare?

A maioribus iudicata non dissolvenda.

Quid est ergo quod magnopere praecaveamus, ne cuiuslibet haereseis semel detecta perniciēs ad examen denuo venire contendat? Si quae antiquitas a nostris maioribus cognita, discussa, refutata sunt, restauranda nitamur¹: nonne ipsi nos, quod absit, et quod nunquam catholica patietur ecclesia, adversariis veritatis universis contra nos resurgendi proponimus exemplum? Ubi est quod scriptum est? *Terminos patrum tuorum non transgredieris*² etc. *Interroga patres tuos, et annuntiabunt tibi*; et *seniores tuos, et dicent tibi*³? Quid ergo tendimus ultra delimita maiorum, aut cur nobis non sufficit? Si quid ignorantes discere cupiamus, qualiter ab orthodoxis patribus et senioribus singula quaeque vel vitanda praecepta sunt, vel aptanda catholicae veritati; cur non his probantur esse decreta? Numquid aut sapientiores illis sumus, aut poterimus firma stabilitate constare, si ea, quae ab illis constituta sunt, subruamus? An fortasse nescitis hanc haeresim, de qua loquimur, et ab apostolica

Pelagiana haeresis a S. Ap. pluribus damnata

dudum Sede per beatae memoriae Innocentium, ac deinde Zosimum, Bonifacium, Celestinum, Sixtum, Leonem continuis et incessabilibus sententiis fuisse prostratam; nec tantum ecclesiae catholicae legibus, sed principum quoque Romanorum eo tenore damnatam, ut nec usquam terrarum vivendi locum sectatores eius

habere sinerentur? Quae omnia tam gestis ecclesiae per singulas quasque regiones de eorum pravitate confectis, quam censurae publicae sanctionibus edocentur. Ecce quorumlibet aures catholicas audire doctrinam, quaestiones accipere, tractare tendiculas, et blasphemias patienter admittere. O si studerent adversus eos maiorum nostrorum libros responsaque cognoscere, illic modis omnibus cerneatur, nihil esse prorsus, quod non⁴ et ab istis fuerit ventilatum, et ab illis magnifica veritate contritum: Sicque de cunctis eorum nequitias refutandis fideles quique redderentur instructi, ut nihil amplius quaeretur. Sed si forsitan⁵ incruditos animos quaedam de eorum sensibus proposita commoverunt⁶; ita venerabilium Patrum doctrinis et omnis eorum publicatur insania, et quibus remediis curretur, ostenditur, ut ex his, Deo praestante, praevisis, cuncta, quae de eorum serie texuerunt, et periculosa sectantibus, et stulta deprehendentibus esse videantur: ita ut si quis existimet reluctandum, non tamen veterum sententiis contradictor existat, sed humanae saluti, catholicaeque doctrinae palam se aperteque profiteatur inimicum, quo magis attentius pervigil cura pastorum a sacris gregibus Inporum debet arcere saevitiam. Num quidquid⁷ ovibus sanctis acciderit detrimenti praesulum (quod absit) damnet incuriam, sicut a regeneratis agminibus nocentium depulsio bestiarum custodum praemiis perpetuum procuravit augmentum? Certe si, ut magis optamus, falsis haec rumoribus sint relata, quantocius desideramus

Pelagii blandientes valde reprobant.

Eiusdem Ives Patrum doctrinis curanda.

¹ Cit. cod. 5617 ad marg. habet *restaurare nitamur*.

² Prov. xxii, 28, ubi apud Vulg. sic legitur: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui*.

³ Deuter. xxxii, 7, ubi Vulg. inquit: *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi*.

⁴ Reg. Paris. cum n. cod. 4961 perperam omitt. non.

⁵ Cod. Vat. 5617 *forsan*.

⁶ Ita et cit. cod.; alii vero commoverent. Melius, ut arbitror, n. lectio.

⁷ Cit. cod. 5617 ad marg. perperam *Ne si quid*.

Celeres litteras agnoscere, ut qui¹ membrorum Christi vexatione trepidamus, multo magis de eorum stabilitate laetemur.

Data v kalendas Augusti. Fausto v. c. consule².

Dat. die 28 Iulii ann. 493.

EPISTOLA VI³.

Honorio non esse mirandum, quod Sedes Apostolica in Pelagianam haeresim forte revirescentem protinus inquirendum inbeat; eumque admonens, ut Romani Pontificis vigilantiae solertiam suam adiungat, fidei formulam mittit, deque ambiguis Sedem Apostolicam consulendam praecipit.

Dilectissimo fratri Honorio
Gelasio.

Miramur dilectionem tuam fuisse miratam, curam Sedis Apostolicae, quae more maiorum cunctis per mundum debetur ecclesiis, pro vestrae quoque regionis fide fuisse sollicitam. Cumque ad eam perlatum esset, quod quidam per Dalmatias integritatem catholicam vitare niterentur et divinis humanisque legibus ante damnatum Pelagianae pestilentiae denuo virus inferre; non putaverimus nullatenus⁴ differendum, quo minus haec diligentius inquirentes aut, si fortasse irreperant⁵, de proximo sanarentur, aut

anxietatem nostram, si falso⁶ probarentur iactata, relevarent; aestimantes melius nos videri impatientius talia investigare voluisse, quam crescere dissimulando perniciem. Neque enim vel silentio premere causam huiusmodi⁷, vel differendo fovere deberemus: quum, dicente magistro gentium, *sollicitudine non pigri*⁸, atque iterum, *qui praest in sollicitudine*⁹, reos procul dubio nos, nisi continuo quaereremus, etiamsi inaniter essent vulgata, convincerent. Nec interest¹⁰ per quos ad aures nostras eadem pervenissent, dum quomodolibet¹¹ ista referentibus, postquam nostram conscientiam penetrarent, in his veraciter indagandis pastorales excubias esse non oportuerit negligentes, quatenus vel e vestigio posset lupis inliantibus obviari, vel nullis existentibus feris, ovium custodia secura persisteret. Ab his, qui essent Chloes, Corinthiorum se dissensiones agnovisse testatur apostolus, confestimque scribere non omittit: ut vel nascentibus inurgiis pius medicator occurreret, vel de eorum comperta mox incolumitate gauderet¹²; quod nos quoque litteris, quae super hac parte dictae sunt¹³, indicasse reminiscimur, ut scilicet aut irrepentibus obsisteremus insaniis, aut, si nihil horum penitus accidisset, de catholicae veritatis integritate laetaremur. Quapropter non solum dilectio tua nostra non debet vigilantia permoveri, sed praesentis colloquii¹⁴ salutatione percepta nobiscum po-

Siquidem satius est impatientes videri, quam dissimulando angere perniciem.

Itaque in haereses, Pelagiam forte revirescentem illico inquirendum.

De S. A. sollicitudine non mirandum.

1 « Quod membrorum ». Cod. Vat. 4961, sed minus apte.

2 Bin. et Reg. Paris. ad marg. corrigunt *Albino*, siquidem nullus Fausti consulatus, Gelasio Pontifice, habetur. His accedit et Jaffé, qui l. c. de Fausti consulatu dubius haeret.

3 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1473.

4 Al. *ullatenus*.

5 « Subreperant », Cod. Vat. 4961.

6 « Si falsa ». Id. cod.

7 Edit. rom. *causas huiusmodi*.

8 Rom. xii, 11.

9 Rom. xii, 8.

10 Cod. Vat. 5617 *Nec interesset*. Ad orat. context. forte rectius.

11 Cit. cod. *quibuslibet*. Forte melius.

12 I Corinth. i, 11.

13 Reg. Paris., qui probe consentit n. cod. 5617, *directae sunt*.

14 Codd. Vatt. 4961 et 5617 *alloquii*.

S. A. vigilan-
tiae Honori in-
dustria soriao-
da.

tius industriam propriae sociare soler-
tiae; quatenus vel sive tentata sint ita-
ta, protinus corrigantur, vel ne qualibet ob-
reptione tententur attentius praecavendo,
subintrare non valeant. De quibus autem
ii, quos tua charitas destinavit, si¹ ple-
nius instrui voluerint, sequentes tituli
cum suis responsionibus intimabunt. Et
quoniam se his acquiescere praefati ea-
tenus sunt professi, ut eadem se et pri-
mitus tenuisse firmarent, sed ante ullius
in quaestionem vocata vellent mani-
festius expediri, studuimus quantum inter
occupationes fieri potuit, quae nos mi-
nime respirare patiuntur, largiente Do-
mino, sequentes paterna vestigia, de ta-
libus, quae coepimus, non silere; quam
regulam sobrie sentiendi quisquis fide-
li corde sectatur inter orthodoxos merito
debeat aestimari. Quisquis vero putave-
rit abunde, ab apostolicis sese non
ambigat exulare doctrinis. Certe si quid
est quod valeat animum permovere, fra-
ternitas tua consulere fiducialiter omit-
tat², ut Domini gratia ministrante, to-
tius discutiatur obscuritatis ambiguum fra-
terna collatio³.

Fidei forma-
lam mittit.

De ambiguis
S. A. consulen-
da.

EPISTOLA VII⁴.

*In imperatorem silentii sui causam rei-
ciens ei benevolentiam suam proficitur;
demonstrans autem cum damnatis nul-
lum consortium S. Apostolicae esse
ineundum, Augustum exorat ut, Aca-*

*cii nomine damnato, Orientalem Ec-
clesiam in pristinam pacem restituat,
seque arrogantiae nota liberat.*

Gelasius Episcopus
ad Anastasium Augustum⁵.

Famuli vestrae pietatis, Filii mei Fau-
stus magister et Irenaeus viri illustres⁶,
atque eorum comites publica legatione
fungentes ad urbem reversi clementiam
vestram quaesisse dixerunt⁷, cur ad vos
meae salutationis scripta non miserim.
Non meo, fateor, instituto; sed cum di-
recti dudum de partibus Orientis vel vi-
dendi me licentiam sibi vestris praece-
ptionibus abnegatis tota urbe desper-
erint, a litteris credidi temperandum,
ne onerosus potius, quam officiosus exi-
sterem. Videtis igitur non mea dissimu-
latione provenisse, sed competentis fuisse
cautelae, ne respuentibus animis mole-
stias irrogarem. Sed ubi serenitatis tuae
benevolentiam comperi, praefatis indi-
cantibus, humilitatis meae clementer ex-
petisse sermonem, iam revera perpendi,
imputandum non immerito mihi⁸, si ta-
cerem; quia, gloriose fili, te⁹ sicut Ro-
manus¹⁰ natus Romanum principem amo,
colo, suscipio¹¹; et sicut christianus, cum
eo, qui zelum Dei habet, secundum scien-
tiam veritatis¹² habere¹³ desidero; et qua-
liscumque Apostolicae Sedis vicarius quod-
cumque¹⁴ plenae fidei catholicae deesse
coniperero, pro meo modulo suggestio-
nibus opportunis supplere contendo. Di-
spensatione etenim mihi divini sermonis

Silentii cau-
sam avertit.

Eius in impe-
ratorem bene-
volentia.

1 Cit. cod. 4961 perperam omittit si.

2 Cit. codd. optime non omittit.

3 Dat. ann. 493 iuxta Jaffé l. c.

4 Ex Labb. Concil. Collect. tom. iv, col. 1181.

5 Al. Gloriosissimo imperatori Anastasio
Gelasius episcopus.

6 Cod. Vat. 1340 viri consulares.

7 Al. inepte dicuntur.

8 Cod. Vat. 1340 forte amanuens. vitio omittit
mihi.

9 Id. cod. cum alio Veron. et sicut. Rectius vi-
detur ad orat. context.

10 Cit. cod. 1340 Romae.

11 Cod. Veron., optime suscipio.

12 Cit. cod. 1340 secundum Dei scientiam.

13 Hard. « forte pacem habere ».

14 Al. forte melius quod ubicumque.

Evangelizare
Pontificis offi-
cium.

iniuncta, *vae mihi est, si non evangelizavero*¹. Quod cum vas electionis beatus Paulus apostolus formidet et clamet, multo magis mihi exiguo metuendum est, si divinitus² inspiratum, et paterna devotione transmissum subtraxero ministerium praedicandi. Pietatem tuam precor, ne arrogantiam iudices divinae rationis officium. Absit, quaeso, a Romano principe, ut intimatam suis sensibus veritatem arbitretur iniuriam. Duo quippe

Episcoporum
auctoritas regia
potestate gra-
vior.

sunt, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra³ pontificum, et regalis potestas⁴. In quibus tanto gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus⁵ Domino in divino reddituri sunt examine rationem. Nosti etenim, fili clementissime, quod licet praesideas humano generi dignitate, rerum tamen praesulibus divinarum devotus colla submittis, atque ab eis causas tuae salutis expetis⁶, inque sumendis coelestibus sacramentis, eisque (ut competiti) disponendis subditi debere cognoscis religionis ordine potius, quam praeesse. Nosti⁷ itaque inter haec, ex⁸ illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Si enim, quantum ad ordinem pertinet publicae disciplinae, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusae videantur obviare sententiae; quo (rogo) te decet affectu eis obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi my-

steris? Proinde sicut non leve discrimen incumbit Pontificibus siluisse pro divinitatis cultu, quod congruit; ita his (quod absit) non mediocre periculum est⁹, qui, cum parere debeant, despiciunt. Et si cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit corda submitti; quanto potius sedis illius praesuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus et divinitas summa voluit praeceminere, et subsequens Ecclesiae generalis iugiter pietas celebravit? Ubi pietas tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano consilio elevare se quemquam posse illius privilegio, vel confessioni, quem Christi vox praetulit universis, quem Ecclesia veneranda confessa semper est, et habet devota primatem. Impeti possunt humanis praesumptionibus, quae divino sunt iudicio constituta, vinci autem quorumlibet potestate non possunt. Atque utinam sic contra nitentibus perniciose non sit audacia, quemadmodum, quod ab ipso sacrae religionis auctore praefixum est, non potest ulla virtute convelli: *Firmamentum enim Dei stat*¹⁰. Num quidnam cum aliquibus infestata religio est, quantacumque¹¹ potuit novitate superari, et non magis hoc invicta permansit, quo aestimata est posse succumbere? Desinant ergo (quaeso te) temporibus tuis quidam per occasionem perturbationis ecclesiasticae praecipitanter ambire¹² quae non licet¹³, ne et illa, quae male appetunt, nullatenus¹⁴ apprehendant, et modum suum apud Deum et

Ipsus igitur,
et praesertim R.
Pontifici obtem-
perandum.

Religio nulla
potestate robor-
vetur.

1 I Cor. ix, 16.

2 Haec sententia habetur et in Grat. Decret., dist. 96. c. 10.

3 Al. *sacrala*.

4 Unde sententia « Religio, et humana lex societatis fundamentum ».

5 Cod. Vat. 1344 *regiminibus hominum*. Ad context. aptius videtur n. lectio.

6 Al. *expectas*.

7 In codd. Vatt. 1340 et 1344 ex amanuens. vitio *nostri* desideratur.

8 Cit. cod. 1340 omitt. *ex*.

9 Est in n. cod. 1340 non legitur.

10 II Tim. ii, 19, ubi Vulg. legit: *Firmum fundamentum*.

11 Cod. Veron. *perperam quantumque*; Quessnell. *quacumque*.

12 Cod. Vat. 1340 male, ut videtur, *per occasionem perturbationum ecclesiastica praecipitanter ambire*.

13 « Quae non licent ». Cod. Veron.

14 « Ullatenus ». Cit. cod. 1340.

ollocerat, ut
Erefesae pat
restitutor.

homines non teneant. Quapropter sub
conspectu Dei pure¹ ac sincere pietatem
tuam deprecor, obtestor et exhortor, ut
petitionem meam non indignanter acci-
pias; rogo, inquam, ut me in hac vita
potius audias deprecantem, quam (quod
absit) in divino iudicio sentias accusan-
tem. Nec me latet, imperator Auguste,
quod pietatis tuae studium fuerit in pri-
vata vita. Optasti semper fieri particeps
promissionis aeternae. Quapropter noli,
precor², irasci mihi, si te tantum diligo,
ut regnum, quod temporaliter assecutus
es, velim te habere perpetuum, et qui
imperas saeculo, possis regnare cum Chri-
sto. Tuis certe legibus, imperator, pate-
ris nihil perire, Romano nomini nullum
admittis ingeri³ detrimentum. Itane ve-
rum est, princeps egregie, qui non solum
praesentia Christi beneficia, sed deside-
ras et futura, ut religioni, ut veritati, ut
sinceritati catholicae communionis, et
fidei temporibus tuis, patiaris quemquam
inferre dispendium? Qua fiducia (rogo
te) illic eius praemia petiturus es, cuius
hic damna non prohibes? Non sint gra-
via, quaeso te, quae pro tuae salutis ae-
ternitate dicuntur. Scriptum legisti: *Me-
liora sunt vulnera amici, quam oscula
inimici*⁴. Quaeso pietatem tuam, ut quo
affectu dicuntur a me, eo tuis sensibus
intimentur. Nemo pietatem tuam fallat.
Verum est, quod figuratiter⁵ per prophe-
tam scriptura testatur: *Una est columba*

*mea, una est perfecta mea, una est chris-
tiana fides*, quae est catholica⁶. Cat-
holica autem veraciter illa est, quae ab
omnium perfidorum, atque ab eorum
successoribus atque consortibus sincera,
pura, immaculata communione divisa est⁷:
alioquin non erit divinitus mandata di-
cretio, sed miseranda confusio. Nec ulla
causa iam superest, si hoc in quolibet
contagio⁸ voverimus admittere, ne cun-
ctis haeresibus aditum ianuamque pandamus.
Qui enim in uno *offenderit, omnium
reus est*⁹; et qui *minima spernit paula-
tim decedit*¹⁰. Hoc est quod Sedes Apo-
stolica magnopere cavet¹¹, ut quia mundo
radix est apostoli gloriosa confessio, nulla
rima pravitatis, nulla prorsus contagione
maculetur¹². Nam si (quod Deus avertat
quod fieri non posse confidimus) tale ali-
quid proveniret, unde¹³ cuiquam resistere
auderemus errori, vel unde correctio-
nem errantibus posceremus? Proinde si
pietas tua unius civitatis populum negat
posse pace¹⁴ componi, quid nos de totius
orbis terrarum sumus universitate fa-
cturi, si (quod absit) nostra fuerit prae-
varicatione deceptus? Si totus correctus
est mundus, profana Patrum suorum
traditione despecta, quomodo non corri-
gatur unius civitatis populus, si praedi-
catio fida¹⁵ succedat? Ergo, gloriose im-
perator, nolo¹⁶ ego Ecclesiarum pacem,
quam, etiamsi cum mei sanguinis im-
pendio provenire posset, amplector¹⁷?

Catholica 6-
des a perfido-
rum commu-
ne divisa est.

B. Petri con-
fessio ab omni
contagio vindi-
canda.

Ideo cum Euly-
chianistis nun-
quam Sedi Ap-
ostolicae pax.

1 Pure in eod. cod. 1340 desideratur.

2 Id. precor omittit.

3 Id. perperam ad orat. ingerere.

4 Prov. xxvii, 6, ubi Vulg. legit: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis*.

5 Codd. Vatt. 1340, 1344 singulariter.

6 Cod. Vat. 1340 *quam veneratur universa Ecclesia Catholica*.

7 Al. perperam *divulsa est*.

8 « *Si in hoc quolibet contagio* » Harduin; sed perperam, ut videtur, ad orat. contextum.

9 Iacob. ii, 10, ubi Vulg. inquit: *Quicumque*

totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus.

10 Eccl. xix, 1, ubi Vulg. habet *decidit*.

11 Codd. Vatt. 1340, 1344 *taxavit*; al. edit. *praetaxavit*.

12 « *Macularetur* ». Cit. cod. 1344.

13 « *Vel unde* ». Id. cod.

14 In cod. Veron. *pace deest*.

15 Al. cum cod. n. 1340 *praedicatio fidei*. Melius ad context. videt. n. lectio.

16 Al. *non negligo*. Tunc autem, mutata interpunctione, legendum est *quam... amplector: sed*

17 Al. *amplectar*. Forte melius.

Haec enim
sine vera cha-
ritate non datur

Sed (precor te) cuiusmodi debeat esse pax ipsa, non utcumque, sed veraciter christiana mente librenus. Quomodo enim potest esse pax vera, cui charitas intermerata defuerit? Charitas autem, qualiter esse debeat, nobis evidenter apostolus praedicat¹, qui ait: *Charitas de corde puro et conscientia bona, et fide non ficta*². Quomodo (quaeso te) *de corde erit puro*, si contagio inficiatur externo? *Quomodo de conscientia bona*, si pravis fuerit malisque commixta? Quemadmodum *fide non ficta*, si manca sociata cum perfidiis? Quae cum a nobis saepe iam dicta sint, necesse est tamen incessabiliter iterari, et tandiu non taceri, quamdiu nomen pacis obtinditur; ut nostrum non sit (ut invidiose iactatur) facere pacem, sed talem³ velle doceamus, qualis et sola pax esse, et praeterquam nulla⁴ esse monstratur. Eutylianum certe dogma, contra quod Apostolicae Sedis cautela pervigilat, si creditur salva fidei catholicae posse veritate constare, promatur, asseratur, et quantislibet viribus adstruatur, ut non solum per seipsum, quam inimicum sit fidei christianae possit ostendi, sed quantas et quam lethales haereses in sua contineat colluvione, monstrari. Si autem (ut magis confidimus) a catholicis iudicatis mentibus excludendum, quaeso te, cur, non et contagia simul eorum, qui hac probantur esse polluti, decernitis refutanda, cum dicat Apostolus: *Non solum qui non faciunda faciunt, reos videri, sed etiam qui consentiunt facientibus*⁵?

Inter Euty-
ch. recenseri et qui
ipsis consen-
tiunt.

1 «Per Apostolum praedicatur». Cod. Veron.

2 1 Timoth. 1, 5.

3 Al. perperam ad orat. context. sed tamen.

4 «Pax nulla». Cod. Veron.

5 Rom. 1, 32, ubi Vulg. inquit: *digni sunt morte et non solum qui ea faciunt...*

6 Perperam cod. Vat. 1344 non pariter perversus et approbati. Cod. Vat. 1344 non pariter perversitas et approbati.

Proinde sicut non potest, perversitatis communicatore suscepto, non pariter perversitas approbari⁶; sic non potest refutari perversitas, complice sectatore perversitatis admissio. Legibus certe vestris criminum conscii, susceptoresque latrocinantium, pari iudiciorum poena constringuntur nec expers facinoris aestimatur, qui licet ipse non fecerit, facientis tamen familiaritatem foedusque receperit. Proinde cum Chalcedonense Concilium pro fidei catholicae atque apostolicae veritate communionemque celebratum damnaverit Eutychen detestandi furoris auctorem; non satis habuit, nisi ut pariter eius quoque consortem Dioscorum caeterosque percelleret. Hoc igitur modo, sicut in unaquaque haeresi vel factum semper, vel fieri non habetur ambiguum, successores eorum Timotheum, Petrum atque alterum Antiochenum Petrum⁷, non viritum propter singulos quosque rursus facto concilio, sed synodi semel acta regula consequenter elisi. Quemadmodum ergo non evidenter apparet etiam cunctos simili tenore constringi, et qui eorum communicatores et complices extiterunt, atque omnes omnino a catholica atque apostolica merito communione discerni; hinc Acacium quoque iure dicimus a nostro consortio submovendum, qui maluit in sortem transire perfidiae, quam in catholicae atque apostolicae communionis sinceritate constare⁸, cum fere per triennium, ne in id veniret, Apostolicae Sedis epistolis doceatur competen-

Eutyches, eiusque
auctoritas in
Calch. Synodo
damnata.

Proinde et
Acacius a cath.
societate sub-
movendus,

7 Cod. Veron. *Timotheus, Petrus, atque alter Antiochenus.... consequenter elisi.* Al. *Timotheum, Petrum, atque alterum Antiochenum... synodi semel acta regula consequenter elisi.* Lectio Veron. cod. sane praeferenda.

8 «Huius triennii initium referendum est ad ann. 15 Simplicii, quo Acacius delictum commisit». Sev. Binius.

ter instructus. Postquam vero communionis est factus alienae, non potuit nisi a catholicae et apostolicae¹ mox societate praecidi, ne per eum, si vel paululum cessaremus, nos quoque videremur subiisse contagia perfidorum. Sed revera vel tali periculus poena respuit, correctionem promisit, emendavit errorem? Aut ille tractatus lenius voluerat² coerceri, qui etiam verbera dura non sensit? Quo in sua perfidia et damnatione moriente³, tam eius in ecclesiastica recitatione non potest nomen adscribi, quam externae contagium non debet communicationis admitti. Quapropter aut doceatur ab haeretica participatione sincerus, quorum se ille communioni permisit, aut cum eisdem non potest non repelli. Si autem⁴, susurrant Orientis episcopi, quod ad eos Sedes Apostolica non ista conscripserit, quasi vel ipsi de recipiendo legitime Petro Sedem Apostolicam suis litteris fecerint certiore, vel huius receptionis inconditae non iam pariter complices extitissent, quem sicut vere non possunt docere ab haeretica pravitate purgatum, ita se haeticorum nullatenus poterunt excusare consortes. Quod⁵ si fortassis adstruxerint, quod ad Apostolicam Sedem de susceptione Petri per Acacium cuncti consona voce⁶ retulerint, per eundem sibi met omnes pari voce⁷ sentiunt fuisse rescriptum. Apostolicae vero Sedis auctoritas, quod cum-

etis saeculis christianis⁸ Ecclesiae praehlata sit universae et canonum serie patrum, et multiplici traditione firmatur. Sed vel hinc⁹, utrum sibi quisquam contra Nicaenae synodi constituta quippiam valeat usurpare, collegio potest unius communionis ostendi, non mentibus externae societatis aperiri. Apud illos, si quis confidit, egrediatur in medium, et Apostolicam Sedem de utraque¹⁰ parte revincat et instruat. Tollatur ergo nomen e medio, quod Ecclesiarum discrelionem procul a catholica communione operatur, ut sincera pax fidei communionisque reparetur et unitas; et tunc quis nostrum contra venerandam vel insurrexerit, vel nitatur insurgere vetustatem competenter et legitime perquiratur. Et illic apparebit, quis modesto proposito custodiat formam traditionemque maiorum; quis¹¹ supra haec irreverenter insiliens rapina aequalem posse fieri arbitretur. Quod si mihi populi Constantinopolitani persona proponitur, per quam dicatur nomen scandalum, id est Acacii, non posse removeri; taceo, quia et haeretico quondam damnationis pulso, et Nestorio nuper electo, plebs Constantinopolitana¹² catholica permanere delegerit potius, quam maiorum praesulum damnatorum affectione retineri. Taceo, quod qui ab eisdem ipsis damnatis praesulibus baptizati fuerant, in fide catholica manentes, nulla sint exagitatione turbati. Taceo, quod pro rebus

Cur eius nomen e sacris diptychis expungendum.

Oriental. institutum de Petro Alexandrino praetextus refellit.

Communio cum damnatis nunquam permittenda.

Falso obicitur, Acacii nomen et Constantinop. non posse removeri.

1 In cod. 1344 *apostolicae* desideratur.

2 Al. recte, ut videtur, ad sens. *voluerit*.

3 Al. ed., et cod. Vat. 1344 *manente*, quibus autem n. cod. 1340 iure non suffragatur.

4 Cit. cod. 1340 forte aman. mendo omittit autem. Forte legend. *Susurrant autem Orientis episcopi, quod.... S. A. non ista conscripserit: quasi vel ipsi...., vel huius receptionis inconditae non iam pariter complices extitissent; quem.*

5 Codd. Vatt. 1340 et 1344 cum Veron. *Qui si fortassis.*

6 Harduin. sane mendo typograph. *consona vice.*

7 Cod. Vat. 1344. *pari vice*; al. *pari vice primatus Sedis Apostolicae sentiunt fuisse rescriptum*. Perperam ut videtur.

8 Cod. n. 1340 inepte quidem legit *et Ecclesiae*.
9 Cod. Veron. *Sed vel utrum*.

10 Cod. n. 1344 *de utroque*.

11 Cod. n. 1340 perperam *quavis supra haec irreverenter insiliens quis rapina aequalem posse fieri arbitretur*.

12 Cit. cod. *nota plebs*.

ludieris populares tumultus nunc etiam vestrae pietatis auctoritas refrenarit; atque ideo multo magis pro salute animarum suarum necessario vobis Constantino-politanae civitatis obtemperat multitudo, si eam ad catholicam et apostolicam communionem vos principes reducat. Etenim, imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid (quod absit) quispiam fortasse tentaret, nulla pati id ratione potuisses; ad Divinitatis ¹ puram sinceramque devotionem, ut tibi plebs subdita redigatur, conscientiae tuae non putas interesse? Postremo, si unius civitatis populi animus non putatur offendi, ne divina (ut res postulat) corrigantur; quanto magis, ne divina offendantur, catholici nominis universis ² piam fidem nec laedere debemus omnino, nec possumus? Et tamen iidem nostra se poscunt voluntate sanari. Competentibus ergo sinant curari se posse remediis; alioqui (quod absit) in eorum transeundo perniciem, cum illis perire possumus, ipsos vero salvare non possumus. Iam hic ³ quid sit magis sequendum, sub divino iudicio vestrae conscientiae derelinquo; utrum, sicut nos optamus, simul omnes certam redeamus ad vitam, an, sicut illi poscunt, manifestam tendamus ad mortem. Sed adhuc Apostolicam Sedem sibi medicinalia suggerentem superbiam vocare arrogantemque contendunt. Habet hoc qualitas saepe languentium, ut accensent magis ⁴ medicos congruis observationibus ad salubria revocantes, quam ut ipsi suos

noxios appetitus deponere vel reprobare consentiant. Si nos superbi sumus, quia ⁵ animarum remedia convenientia ministramus; quid vocandi sunt, qui resultant? Si nos superbi sumus, qui obediendum paternis dicimus institutis ⁶; qui refragantur, quo appellandi sunt nomine? Si nos elati sumus, qui divinum cultum puro atque illibato cupimus tenore servari; qui contra Divinitatem quoque sentiunt, dicant, qualiter nuncupentur? Sic et nos caeteri, qui in errore sunt, aestimant, quod eorum non consentiamus insaniae. Ubi tamen spiritus superbiae veraciter consistat et pugnet, veritas ipsa indicat ⁷.

Dat. ann. Christi 493 ⁸.

EPISTOLA VIII ⁹.

Constantia Dardaniae antistitum commendata, eos ad effugiendum Eutychianorum consortium magis incendit, monetque ut a Thessalonicensi episcopo in A. S. communionem non recepto diligenter caveant, neque existiment Acaicum in sua pertinacia defunctum modo esse absolvendum, vel Sedem Apostolicam potius iniurias suas ulcisci, quam fidem vindicare.

Gelasius episcopus

universis episcopis per Dardaniam ¹⁰
sive per Iliricum constitutis.

Audientes orthodoxam vestrae dilectionis in Christo constantiam, atque ita vos

Laus Dardaniae antistitum constantiam.

¹ Cit. cod. *unitatis*, sed perperam, ut videtur.

² Hard. cum eod. cod. recte *universi*.

³ Cit. cod. erronee *Tam huic*.

⁴ Vat. cod. 1344 sane ananens. mendo omitt. *magis*.

⁵ Cod. Vat. 1340 cum Veron. qui *animarum*.

⁶ Cit. cod. *constitutis*.

⁷ Al. perperam *iudicat*; n. cod. 1344 ad context. minus apte *dicat*.

⁸ Sev. Bin. hanc epist. adscribit ann. 494,

asserens Anastasium nondum hoc tempore Eutychianum, et Acephalorum sectae signiferum sese declarasse, quum e contra liquet anno 495 virus in pectore occultatum plane evomuisse. Quae ratio quanti habenda sit criticis iudicandum relinquimus.

⁹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1196.

¹⁰ « In quibusd. codd. leg. *et Daciam* ». Id. ad marg.

Satis ad hoc imperatoris voluntas.

Quod nisi fiat, nulla salus.

Arrogantiae nota sese iungat

antiquae fidei communionisque sinceræ traditionibus inhaerentes, ut mentem christianae deditam veritati nullatenus infecerint¹ praevaricatorum vicina contagia, magnificavimus Dominum, charitatenque vestram missis litteris alloqui per religiosos viros filios nostros Cyprianum atque Macarium diaconos tota cordis aviditate curavimus: quoniam pro Sedis Apostolicae principatu, cuius sollicitudo delegata divinitus cunctis debetur ecclesiis, nos vivimus, si vos statis in Domino, magnisque gaudiis triumphamus. Cum ubique terrarum Dominum Sabaoth semen purae confessionis reliquisse cognoscimus, quod non in petrosa deveniens aestu tentationis exaruit, nec viae proximum cecidit vacantibus inimicis expositum, nec in spinis irruit suffocandum, sed in bonam terram pia devotionis vestrae caelestis factione² dispersum in trigesimum et sexagesimum fructum centenariumque profecit, protectionemque³ scilicet frumenti dominici mystica locutione designans. Quapropter exultantibus animis confidentius incitamus, ut ab Eutychianae pestis incursu pectora vestra sapienter intemerata servetis: quoniam iam qui perseverat⁴ usque in finem, hic salvus erit. Dominus prope est, nihil sollicitis sitis⁵, si quidem maior est, quod⁶ in nobis est, quam qui in hoc mundo, regnumque Domini intra nos⁷ (etiam scriptura testante) sit certum. Ut autem ab eorum, qui in errore sunt positi,

noxia societate caveatis, nullum talibus communicantem ad vestrum recipiatis qualibet subreptione consortium: quia sicut in unaquaque haeresi cum pravitate auctore damnato successores eius et complices atque huiusmodi sectatoribus polluta communione permixtos catholica vitare debet integritas; ita cum Eutychete Dioscorus, simulque Timotheus, Aclurus, et Petrus Alexandrinus, eiusque communicator Acacius, nec non etiam Antiochenus Petrus cum suis sunt omnino participibus abdicandi. Nec quisquam, etiamsi pravitate deponere se promittat, recitandis tamen noninibus consentiens perditorum, vel eadem recitantium minime communione discretus ad immaculata sacrilegiis ovilia quibuscumque modis est permittendus intrare, ut ecclesia Dei nostri⁸, quae maculam, rugamque non sustinet⁹, inviolata permaneat. Absint ergo a fidelibus Christi viperæ capitis dira commercia, et procul a caelestibus pascuis mortifera venena pellantur, ut salutaris alimonia panis illius, qui de coelo descendit, fideles hanc¹⁰ sumentes ad vitam perducat aeternam¹¹.

Quae ut mutua valeamus exhortatione prospicere, det operam vestra dilectio, ut¹² sospitatem vestrae charitatis optatam, et fidei communis instantia nobis crebrius aperire non desinat, quatenus alternis nos instructionibus excitantes, legitimum Domini sacerdotum possimus invenire mercedem. Per vicinas quoque pro-

Itaque nullus, qui cum illis communicat, in cathol. consortium recipiendus,

Neve qui damnatorum nominis recitationi utrumque consensit.

Petit, ut episcopi crebrius scribant,

1 Codd. Vat. 4965 et 5617 inficerent.

2 Al. et cod. 5617 satione. Ad orat. context. aptius videtur.

3 Cit. cod. perfectionemque; al cod. 4961 nobiscum legit, cui opinor non accedendum.

4 Cit. cod. cum Matth. x, v. 22 legg. perseveraverit.

5 Philip. iv, 6.

6 Cod. 5617 qui.

7 Luc. xvii, 21, ubi Vulg. leg. regnum Dei intra vos est.

8 In cit. cod. 5617 deest nostri.

9 Ephes. v, 27, ubi Vulg. inquit: gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.

10 Cit. cod. hunc.

11 Ioann. vi, 33.

12 Cit. cod. et sospitatem. Rectius ad orat. context. videtur n. lectio.

Sedi Apostol. rura universae Ecclesiae divinitus commissa.

Dardanos episcopos ad Eutychianistas effluendos confidentius incitat.

Et haec finitima communio.

vincias haec eadem patefacere vestra charitas vigilantiter insistat: ut et qui catholicae communionis sinceritate subsistunt, competentibus roborentur alloquiis, et qui forsitan ab huius rectitudine deviarunt, ad integritatem dogmatis christiani salubribus monitis reducantur.

Cur Thessalonicensi episcopo, S. Ap. communicatio denegata.

Noverit autem vestra fraternitas, ecclesiae Thessalonicensis antistitem nostris adhortationibus saepius incitatum contagia communionis externae numquam declinare voluisse, nec apud nos nomen Acacii vel caeterorum similium perfidorum, hisque communicantium congrua professione damnassee. Quapropter eum communionem Sedis Apostolicae non recepisse manifestum est, quoniam nisi puris sensibus et ab omni nefanda societate, beati Petri apostoli nec possumus, nec debemus ecclesiae praebere commercia. Propterea cautius agendum est cum praefato, ne catholicis mentibus ut fiat¹ Apostolicae Sedis reconciliatione subrepat; quam sicut dolosis artibus fallere et circumvenire non praevaluit, ita, sub cuius non potest obtinere, auctoritatem quoque nostram, quae ad Dalmatarum est directa pontifices, etiam ad vos credimus dirigendum, quatenus in veritate catholica, secundam formam traditionis antiquae, tenere nos consonam noveritis ubique sententiam. Si quos vero novos didiceritis motus exurgere, nobis fraterna debetis sollicitudine reserare, quo subinde, quae Patrum regulis congruant, praestante Domino, remedia procuremus.

Et si quid noviter accidat S. A. denuntiandum.

Nec quisquam² omnino vobis persuadeat, Acacio praevaricationis suae erimen fuisse laxatum, quia qui postquam in col-

legium recidens³ pravitatis, iureque meruit ab apostolica communione secludi, in hac eadem⁴ persistens damnatione defunctus est. Absolutionem quam superstes nec quaesivit omnino, nec meruit, mortuus iam non potest impetrare, siquidem ipsis apostolis Christi voce delegatum est: *quae ligaveritis super terram, et quae solveritis super terram*⁵.

Caeterum iam de eo qui in divino est iudicio constitutus, nobis fas non est aliud decernere, praeter id, in quo eum dies supremus invenit: atque ideo nisi eius nomine refutato, caeterisque consortibus huius erroris, cum nullo prorsus eorum participare debetis⁶ mensae dominicae puritatem, quam maiores nostri semper ab haeretica magnopere servaverunt pollutione discretam. Sed neque vos quisque circumvenire pertinet: quod dicat non de religione, sed de moribus esse certamen, vel Apostolicam Sedem non causam communionis catholicae fideique tractare, sed iniuriam dolere, cur videantur⁷ ab Acacio fuisse contempta: quoniam haec et huiusmodi, quatenus simplices haec⁸ decipiant, hi qui in errore sunt positi spargere non quiescunt. Videtis enim, sicut supra iam dictum est, per nomina praevaricatorum, si, quod absit, in ecclesia recitanda credantur, simul et contagium praevaricationis induci. Sedes autem Apostolica in tantum non contumeliam dolet, sed fidem defendit, communionem sinceram, ut hodie cuncti, qui in eius visi sunt prorupisse despectum, si ad integritatem fidei, communionemque⁹ catholicam revertantur: secundum regularum tramitem paterna-

Acacius mortuus extra Ecclesiam cath. modo absolvi nequit.

Eius nomen recitare non respicit, sed 6d m.

Ab Ap. Sede vindictae notam removet.

1 Cit. cod. 5617 cum nonnull. edit. ut fit. Recte quidem.

2 Grat. decret. C. xxiv, q. 2, c. 4.

3 Cit. cod. melius ad orat. context. *recidit*

4 Cit. cod. in hoc quidem persistens defunctus est.

5 Matth. xviii, 18.

6 Cit. cod. *debebitis*. Perperam, ut videtur.

7 Al. recte *quum videatur*.

8 Cit. cod. 4961, 5617 quosque.

9 Cit. cod. *communioneque catholicae*; sed ad rem inepte, ut videtur.

rum toto cordis affectu venientes, et plena charitate suscipial.

Data iii nonas Augusti, Asterio et Praesidio viris clarissimis consulibus¹.

Dat. die 3 Augusti ann. Christi 494.

EPISTOLA IX².

Rustico de misso subsidio gratias agit; tum innuens quanta ab Eutylianistis patiatur, animi sui constantiam proficitur, denique Epiphanium eius charitati commendans per eum litteras expectat.

Dilectissimo fratri Rustico
Gelasius.

Inter ingruentium malorum turbines, et variarum tentationum, quibus pene mergimur, afflictationes, tua nobis charitas, amantissimie frater, grande solatium propinavit. Quid enim consolatius posset accidere, quam videre fratres carissimos invicem compatientes, et partem oueris ferentes, quibus non minima benedictionis portio collata est? Benedictus Deus qui tua erga nos taliter affectu praecordia, ut non tantum, quae patimur, animo sentias, sed ea monstres in sanctae tribulationis exhibendo misericordiam, qualem habeas in compassivo corde charitatem, et adiungas ad dulcissimae consolationis

Rustici subsidio commendatur.

sermones, quae sunt praecipuae inter amicos, opitulationes. Verum dilectionem tuam non fatigabimus scribentes quam in areto fuerimus. Scit frater noster et coepiscopus Aeonius³ quam utile fuerit et quod misit, et quod ad nos misisti subsidium. Caeterum frater noster Epiphanius⁴ qui ad gentis suae relevandos et redimendos captivos ad partes vestras destinatur⁵, fraternitatem tuam certiorum faciet, quantum ob impiissimi Acacii causam persecutionem sustinemus. Sed non deficimus, et inter tot pressuras nec cedit animus, nec relaxatur zelus, nec subvertit metus. Sed licet aporiantes et angustiat confidimus in eum, qui *dabit cum tentatione proventum*⁶; et si ad tempus sinit deprimi, non patietur opprimi. Fac, carissime frater⁷, ut locus tuorumque⁸ in nos, vel potius in Sedem Apostolicam non cesset affectus. Qui enim in petra solidabuntur cum petra exaltabuntur⁹. Adiuva fratrem nostrum Epiphanium, et sentiat quia me amas, et cum redierit ad propria, scribat dilectio tua¹⁰ tam quae sibi quam quae fratribus nostris et coepiscopis per Gallias constitutis circa impiissimi Acacii causam videbuntur. Deus te praestet incolumem¹¹ frater carissime.

Sua constantia in adversis.

De Acacii causa litteras petit.

Datum viii kalend. Februaris Asterio et Praesidio vv. cc. consulibus.

Dat. die 25 Ianuarii ann. Christi 494.

1 In cod. n. 5617 deest v. c. consulibus.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1259. Eadem epistola missa fuit ad Ivonem Pisae archiepiscopum, uti videre est apud Ioseph. Martinum in *Theatro Basilicae Pisanae* edit. Rom. ann. 1728. Itaque quum idem documentum bis referre prorsus inutile habeatur, satis erit, si quid differant, suis locis adnotare.

3 « Arelatensis archiepiscopus ». Labb. l. c. ad marg.

4 « Ticinensis episcopus, cuius vitam scripsit Ennodius ». Id. l. c. ad margin.

5 Cit. ep. ad Ivonem. addit iter inde per mare suscepturus.

6 I Corinth. x, 13, ubi Vulg. habet *faciet pro dabit*.

7 Cit. ep. carissime fili.

8 Cit. ep. tuorumque confratrum.

9 Psalm. xxvi, 6. In cit. autem epist. additur: *Gratias age nomine nostro universitati confratrum tuorum, qui tam benigne recepto a nobis per te subsidio cooperarunt.*

10 Cit. ep. sic legit: *scribat nobis dilectio tua, quando fuit idem iter aggressus, et quibus auxilliis; si quid autem novi de impiissimo Acacio e Gallia ad civitatem tuam pervenerit, de eo cito me certiore facere digneris.*

11 « Et sua repleat coelesti benedictione, fili carissime ». Ead. epist. quae data fuit die 13 febr. eiusd. ann.

EPISTOLA X¹.

Diuturni silentii causam enuncians admonet, mutuam charitatem esse forendam.

Dilectissimo fratri Aeonio²
Gelasius.

Cur litteras
retardavit.

Inter difficultates varias copiam nos reperisse gratulamur, qua per divinam gratiam Sedis Apostolicae regimen nos adisse pandentes, praetermissum diu cum tua miseremus fraternitate sermonem, et salutatione directa, mutua charitate solliciti dilectionis quoque tuae prospera quaereremus. Quanto enim totius ovillis curam, Christo Domino delegante, susceptam beati Petri apostoli gubernatio principali universo gregi debet in orbe terrarum, tanto pietatis affectu cunctas ecclesias earumque rectores amplectitur, et inter diversos mundi turbines, si paterna fide vel traditione firmiter perseverant, ubi primum facultas arriserit, et quaerit anxia et gavisiva cognoscit. Quapropter, frater carissime, instantius religionis viris filiis nostris Euphronio praesbytero et Restituto viro religioso, qui ad Italiae partes ad providendam congregationi sanctae substantiam commearant, remeantibus ad propria, silere nequivimus: sed omni voto dilectionem tuam duximus admonendam, quatenus et vigere apud nos alternae viscera gratiae fratres, et coepiscopi nostri per Gallias constituti, charitate tua vulgante, cognosceret³; et desiderantibus omnium, per

Mutua charitas
fideliter servanda.

¹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1198.

² Baron. ad marg. *Caesario*. Verum, inquit Sev. Binius ad calc. huius epist., quam epistolam Baronius a Felice III ad Caesarium scriptam superius recensuit, postea in tom. x *Annal.* a Felice IV datam esse recognovit. Ideoque illam relinquendam esse putavi epist. inscriptionem, quam vir cl. e priore editione tollendam esse iudicavit.

App. Bull. Rom. Vol. I.

quos tua charitas voluisset, referret mutuo sospitatem, constaretque nullatenus quantumlibet saeculo detrahente divelli, sed catholicam professionem manere semper ubique coniunctam. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data x kalendas Septembris, Asterio et Praesidio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 23 Augusti ann. 494.

EPISTOLA XI⁴.

Communicantes cum Eutychianistis vehementi sermone perstringens evidenter ostendit in Acacii, aliorumque damnatione novam synodum non fuisse cogendam; Petrum Alexandrinum nullo iure absolutum; quemvis denique cum haeresum fautoribus participantem e communione catholica illico separatum.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis
Orientalibus Gelasius.

Quid ergo isti prudentes viri, et argutis mentibus totius religionis internarimantes, in Orientis partibus constituti si cognoverunt huiusmodi personam⁵ in Antiochena Ecclesia constitutam, cur communicando⁶ talibus praebuere consensum? Cur non illico reclamarunt, cur non se a tali contagio removerunt⁷, cum

Communicantes cum Eutychianistis vehementius urget.

³ Baron. rectissime corrig. *cognoscerent*.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1217; ep. autem exordium desideratur.

⁵ Petrum Fullonem designat.

⁶ Codd. 1344 et 3791 perperam *communicandum*.

⁷ Cit. codd. *submoverunt*.

tam¹ evidenter adverterent, ideo Calendionem depulsum², ut haereticis panderetur introitus³? Quare hic nihil de re³, nihil de fide christiana, nihil de personarum examinatione tractarunt? Si vero illi eorum se communioni voluntarie subdiderunt, ab Apostolica Sede certe separati sunt, cum talibus et apud tales, etiamsi esset necesse fieri, nulla posset omnino synodus provenire. Quod si ignorasse se dixerint qualis Antiochiae⁴ post Calendionem successisset antistes, quid mirum, si qui in Oriente positi, quae in regione sua contigerint scire nequiverunt, ea, quae ad Apostolicam Sedem gesta fuerant, ignorarent? Cur tamen, postquam ad eorum notitiam pervenit qualis esset sacerdos apud Antiochiam constitutus, non eius consortia continuo respuerunt? Quid⁵ excusationem de ignorantiae colore praetendunt, cum hodieque et manifestata contagia perfidorum, et a nobis saepius exprobrata sectentur? Quo satis apparet, quia ne tunc quidem etiamsi cognoscerent refutarent, quando nunc etiam publicata non renuunt. Prorsus in quamlibet se partem causationemque⁶ convertant, manifestae veritatis ita laqueis suffocantur, ut suis ipsi verbis possint actibusque concludi, nec nisi solam perniciem obstinatae perfidiae residuum ventilare. Haec autem, quae de Calendione venerabili dicta sunt, et in Ioannis Alexandrini conveniunt certa ratione

personam. Immo, si causa eadem latinis inquiratur, tantae illic tragoediae, tanti reperiantur errores, ut si ipsi sint⁷ iudices, qui eadem perpetrarunt, cum evidenter fuerint confutati, a sui damnatione non temperent. Palam enim illic⁸, aperteque⁹ monstratur¹⁰, nihil aliud quam quaesitam causam, quemadmodum, catholico qualicumque depulso Pontifice, haeretico Petro reseraretur accessus. Tunc istud nemo discutiebat, synodum nemo poscebat, passim omnia licito fieri a quibuscunque videbantur; nullum discrimen rerum, nulla examinatio postulabatur Ecclesiae; sed prout de unoquoque venisset in mentem, de suis urbibus catholicis pellebatur episcopus non solum metropolitanus, sed etiam tertiae et secundae sedis antistes¹¹. In his nulla rerum investigatio querebatur, nulla facienda concilia iactabantur, subrogantur¹² haeretici, nemo resultabat; sed velut muta pecora in captionem ducta subditis voluntatibus perfidiam sectabantur. Non mirum quidem, si nunc eos defendere moliantur, quorum indiscussam¹³ caecis mentibus secuti sunt utilitatem¹⁴. Sed miramur, cur eos non pudeat in istorum damnatione de synodo non facta causari, cum sciant tot tantosque Pontifices nulla synodo fuisse depulsos. Si¹⁵ in istorum reiectione de non inito concilio conquerruntur, cognoscant se, cur non et hoc in aliorum reiectione quaesiverint, ac-

Non secus ac Calendio, Ioannes Alexandrinus ab haereticis eiecitur.

Neque ad hoc viri prudentissimi synodum exposcebant.

Igitur nihil est, cur eam in Aca-cii damnatione requirant.

Frustra ab illis ignorantiae fuens praetenditur:

Siquidem et modo exprobrata sectantur.

1 Al. iam. Ad orat. vim minus apte.

2 « Id accidit ann. 483 ». Mansi.

3 Al. cum nn. codd. et cod. Veron. add. *nihil de synodo*.

4 Cod. Veron. *apud Antiochiam*.

5 Cod. Vat. 1344 *Cur*.

6 Cit. cod. cum aliis edit. *excusationemque*.

7 Cod. n. 3791 *sunt*. Forte aman. mendo.

8 In cit. cod. *deest illic*.

9 Cit. cod. *apteque*.

10 Cod. Vat. 1344 *aperteque moliantur nihil aliud quam quaesitam causam*.

11 Scilicet « Calendio Antiochenus, et Ioannes Talaia Alexandrinus ». Mansi.

12 Al. cum cod. Veron., et Vat. 3791 *subrogabantur*. Sane aptius ad orat. context.

13 « Al. *schismaticis mentibus* ». Mansi ad marg.

14 Cod. Veron. *vilitatem*.

15 Codd. Vat. 1344, 3791 ita legunt: « In istorum reiectione de non inito concilio conquerruntur. Cognoscant... ».

cusari. Si vero in caeterorum reiectione concilia necessaria non fuerunt, nec in istis necessaria fuisse cognoscant. An ¹ in catholicorum deiectione non fuit opus, et fuit magnopere congreganda in praevaricatoris damnatione confessi? Quid igitur restat, nisi ut dicant haereticos non fuisse? Non ergo de synodo conquerantur, qui se palam communionis ² externae perhibent sectatores. Cur ³ enim eis synodus necessaria fuisse videatur, qui se contra Chalcedonensem synodum venire cognoscunt, qua Eutychianus error cum auctoribus generali Ecclesiae voce ⁴ damnatus est? Nec dubium quod sicut in unaquaque haeresi, quod incessabiliter repetendum est, quia firmum esse nullus ambigit christianus, omnes complices, sectatores, communicatores damnatae semel pravitate pari sorte censentur. Ideoque fit consequens, ut sicut Timotheus atque Petrus talium sectatores ⁵ secundum illius tenorem synodi, nulla recenti facta Pontificum congregatione, damnati sunt; sic et qui Petro communicavit Acacius, ut criminis particeps, ita consors sit factus et poenae. Quid igitur ambagibus et nebulis ista praetextunt, ut impudentiam suam mentemque vesaniam inanibus ⁶ potius fabulis velare ⁷ lethaliter, quam prodendo ⁸ medicinaliter sanare contendant? Nihil enim nobis commune cum hominibus communionis ex-

ternae. Ideo vocatur ad iudicium certe quaecumque persona, ut aut fateatur obiecta, aut vincatur obiectis. Post confessionem porro litterarum tenore depromptam cur ad iudicium vocaretur Acacius, qui ⁹ se confessus est Petro, quem petita Sedis Apostolicae praeceptione damnarat, communionem sociasse; nec ei credi iam externae communionis effecto, vel pro sua, vel pro illorum, vel pro Petri defensione iam posset, cui se prius miscuerat nefando consortio, feceratque se cum eius causa sine dubitatione communem? Cui, examinatione ¹⁰ praemissa, et legitima, si ita esset, purgatione suscepto ¹¹, regulariter misceretur. Sed cum eodem nondum legitime discusso atque purgato communionem sociatus, quam adhuc reo se miscuit, tam pro eodem non habuit loquendi fiduciam. Nam cum Acacius nullo privilegio fulciretur, ut de secunda sede ¹² posset ferre iudicium, non potuit iure quemquam damnare. Simili modo, nisi primae sedis ¹³ auctoritate percepta, nec examinandi Petri ius habuit, nec recipiendi penitus potestatem. Quo ¹⁴ regulariter constituto, nec apud nos Petro ullatenus absoluto, quem damnasse nos novimus, examinasse vel absolvisse nescimus. Restat ut illud ¹⁵ demonstremus, eundem Petrum, quem se purgatum communionem recepsisse praetendit Acacius, nunquam ab haereticae com-

Nec in iudicium appellandus.

Frustra obicitur Petrum Alex. fuisse purgatum

Nam Sedes Apostolicae nunquam absoluit.

¹ Cod. Veron. cum Vat. 1344 *Ergo*.

² «Al. *communio haereticus*». Mansi ad marg.

³ Cod. Vat. 3791 *perperam At enim*.

⁴ Cod. Veron. *cum suis auctoribus generalis Ecclesiae voce*; Vat. 1344 *cum auctoribus generalis Ecclesiae voce*.

⁵ Cod. Vat. 3791 *consectatores*.

⁶ Cod. n. 1344 *vanis*.

⁷ Cit. cod. Veron. cum nn. *celare*.

⁸ Id. *pandendo*.

⁹ Codd. Vatt. 1344, 3791 *perperam legunt: nisi quia confessus est Petro, quem petit a Sedis*

Apostolicae praeceptione damnari, se communionem sociasse?

¹⁰ Cod. Veron. cum nn. codd. *Qua examinatione*.

¹¹ Cod. n. 1844 forte mel. *purgatione... suscepta*.

¹² «Nempe Alexandrina». Mansi ad marg.

¹³ Scilicet romanae.

¹⁴ Cod. Vat. 1344 forte ad sens. aptius *Quia*.

¹⁵ Cod. n. 3791 *ut illud etiam*. Unum autem punctum post verbum *nescimus*, et mox post vocem *perdurasse* duo appingimus, ut orat. perspicuitati magis inserviamus.

Etenim iste vel Chalced. synodo damnatur;

Istius per-
nacia.

munionis contagio ¹ cessasse; ac non solum ipso tempore, quo ei communicavit Acacius, sed etiam post communionem praevaricatoris Acacii semper Alexandrinum Petrum in haeticorum collegio perdurasse: atque ita et per hunc Acacium perfidiae communionis suscepisse contagium, et per eandem illis haeticis, quibus Petrus communicabat, eadem peste coniunctum. Qui praesumpsit non servato ordine Petrum suscipere, nec examinatum eum, nec cognoscitur recepisse purgatum, et ideo praeter Sedis

Acacii perfidia.

Apostolicae notitiam, non legitimam sibi eius receptionem usurpare voluisse, ut examinationem eius et purgationem posset pro sua voluntate mentiri, atque cum nec examinatum, nec reciperet omnino purgatum. Quem si revera vellet examinatum purgatumque recipere, ordinem in eius examinatione et receptione potius custodisset, ne videretur inagis, quam veraciter posset, iure purgare ². Sicut ergo ante non prius damnavit, quam et referret, et posceret ab ³ apostolica potestate damnandum; sic et in recipiendo modum servare debuisset, ut priusquam se ei communionem misceret, per Sedem Apostolicam posceret examinari eum, et legitimam ratione purgari; cum nec examinandi aut recipiendi eum haberet ipse pontificium, et nonnisi per illius Sedis auctoritatem consensumque hoc posset implere, sine cuius auctoritate eum non potuerat ⁴ ipse damnare, et cuius principali diligentia et discuti potuit et purgari, et ad communionem convenienter admitti. Cum enim constet, semper aut

Petrum Alex.
iudicare S. Ap.
reservatum.

Sedis Apostolicae auctoritate huiusmodi personas aut discussas vel esse purgatas, aut sic ab aliis quibus competebat episcopis absolutas, ut tamen absolutio earum ex Sedis Apostolicae consensione penderet; ubi utrumque defuit, nec discussionem legitimam, nec purgationem firmam, ac per hoc receptionem fuisse constat indebitam. Si tu absque mea communionem Petrum iudicasti esse catholicum, meque despecto, tuo eum iure recepisti, quid causaris, si illum ego a communionem mea, quam tu voluisti contemptam, tanquam absque tua notitia vel consultatione repulerim? Vis adquiescere? Meus es. Non vis adquiescere? Non meus es: *Qui enim mecum non est, contra me est; et qui mecum non colligit, spargit* ⁵. Quaero abs te, Petrum haeticum fuisse putas, an catholicum, an ab haeresi ⁶ postea esse correctum? Si haeticum, nulloatenus eidem communicare debuisti, et eidem communicando haetici te manifestum est factum fuisse participem, et eius consequenter ex synodi tenore veniente damnatione constringi. Si catholicum, palam totius dogmatis es defensor, quod catholicum esse pronuntias. Ac nihilominus illius errore censis ⁷, si haeticum fuisse definias, sed postea correxisse praetendas, eique te purgato communicasse pronunties. Interim in cuius persona me negligendum esse credidisti, causari non potes, quod in hac eadem te eius persona neglexerim. Deinde cum sine me ius non habueris vel absolviendi, vel recipiendi huiusmodi rite personam, nec purgatum ⁸ legaliter, nec re-

haeticorum
absolutio solum
e S. Ap. aucto-
ritate.Acacius suis
verbis constrin-
gitur.Purgatio Petri
Alexandr. prorsus
illegitima.

¹ Codd. Vat. *contagione*.

² Cod. Veron. ad sensum inepte ut *videretur magis, quam veraciter posset iure purgari*. Legend. tamen censeo *purgari*.

³ Al. cui consentit n. cod. 3791 *posceret apostolica auctoritate damnandum*.

⁴ Cod. Vat. 1344 *non poterat*.

⁵ Matth. xii, 30, ubi Vulg. inquit: *Qui non est mecum ..., et mox qui non congregat mecum*.

⁶ Id. cod. *an haeresi*.

⁷ Al. *perperam*, ut videtur, *censeri*.

⁸ Codd. nn. cum Veron. *purgatam*.

gulariter constat esse. Quam regulariter non acceptam¹, tam legaliter non constat esse purgatam²; et ideo non iure purgatam, quia legaliter non receptam. Mea enim in illum manente sententia, te sine me pontificium, ut meam sententiam resolveres, non habente³, qua potestate vel discussus est, vel qua auctoritate receptus asseritur? Ecce interim in his causa vestra nutat et labitur⁴; et si haec sola fuit⁵, prorsus tota subruitur. Sed⁶ est adhuc aliud, quod ad cumulum vestrae convictionis accedit. Quid enim si doceatur, non solum priusquam in eius communionem veniretis, neque tantummodo cum ad eius communionem venissetis, sed etiam postea in haeticorum nihilominus eum communione durasse; nonne aut per illum apud vos communio perveniebat haeretica, aut in haeticam communionem vos eius commercio transibatis? Docete igitur, Petrum Alexandrinum ab Antiocheni Petri unquam communione desiisse, et non usque ad diem, cum Antiochenus Petrus in hac luce versatus est, individuum utrisque⁷ fuisse consortium. An dicturi estis et Antiochenum Petrum fuisse correctum, cui⁸ usque in finem se non communicasse gloriabatur Aecius? Sed quod⁹ profuit, quod illi per seipsum communicare non voluit, cum

eidem per Alexandrinum Petrum sine ulla se communicare putaret invidia? Quid facimus de tot tantisque civitatibus, ex quibus catholici Pontifices sunt repulsi? Si catholici subrogati sunt, cur catholici sunt reiecti? Sed evidenter apparet, quia cum catholici sunt reiecti, non catholici sunt subrogati¹⁰. Restat ut catholicis haeretici quicumque successerint¹¹. Cur eis temere communicastis? Cur non, ut ista nova facies rerum, et tanta tragoedia de Pontificum successione viventium a synodo discuteretur, egistis? An de uno dolet Aecio, quod speciali synodo non fuerit confutatus, cum proprium crimen suis litteris ipse detexerit, nec audiri debuerit iam sponte confessus; et de tantis Pontificibus catholicis non dolet sine ulla discussione seclusis? Qui utique¹² si catholicos nossent eos, quorum communionem vitaverant, his potius communicare maluissent, quam non communicantes eis dura persecutione depelli. Ecce tanti catholici sacerdotes hoc ipso¹³ se indicant quid Apostolica Sedes censuerit cognovisse, constanterque probasse retinendum¹⁴, quod¹⁵ communionem catholicam reservantes et eos qui Apostolicae Sedi communicarent elegere consortes, et illos, quibus Sedes Apostolica decreverat minime communicare, usque

Acacius suis
factis haereticus
evincitur.

Eiusdem in catholicos
autisticos persecutio.

Per eum Aecius
cum Petro
Antiocheni, communicavit.

1 Cod. Vat. 1344 mel., ut videtur, *receptam*, cui Veron. adhaeret.

2 Cod. n. 1344, ita hunc locum male expedit: *Quam regulariter non consentiunt esse purgatum*.

3 Al. *Sine meo pontificio, ut meam sententiam resolveres, ius non habente*. Cod. n. 1344, *sine meo pontificio,.... ius non habebas, et qua*.

4 Hadd. ad marg. «forte et labitur auctoritas».

5 Al. *sola sint*.

6 Cod. Veron. cum n. 3791 *sed adducitur adhuc*.

7 Cit. cod. 3791 *utrisque*.

8 Cit. cod. cum Veron. *perperam cur usque*.

9 Cod. Veron. cum n. 1344, 3791 *recte quid*.

10 Cit. cod. 3791 *fuerunt subrogati*.

11 Cod. n. 1344. *Restat, ut catholici sint haeretici quicumque successerint. Cur eis temere communicastis? Quae verba sic videntur intelligenda: «Dicitis, vos existimasse catholicos qui haeretici successerint».*

12 Cit. codd. Vat. *delent qui utique*, ita prosequentes «*Si catholicos nossent eos*».

13 Al. *in hoc ipso*.

14 Cod. n. 1344 *constanterque probant a se retinendum*. Melius ad context.

15 Cit. cod. cum 3791 *qui*. Aptius videtur n. lectio.

False iactatur
S. Ap. decreta
non satis pro-
mulgata.

ad persecutionis incursus renuere con-
sortes. Certe, quae Sedes Apostolica de-
creverat, orientalibus episcopis non in-
notuisse iactatur. Unde ergo tot tantique
Pontifices unum idemque cum Sede Apo-
stolica sentientes, amique¹ probantes apta
religioni sacrosantae, veraque sanxisse,
quae non solum sequenda sibi iudicave-
runt², sed etiam usque ad persecutionem
viriliter exerenda³? Ecce habuistis qui
apostolicae constitutionis et notitiam vo-
bis ingererent, et retinendi constantiam
ministrarent. Si⁴ Apostolica Sedes mi-
sisset, vix duos aut tres dirigere potuerat:
ecce tot Pontifices Apostolicae Sedis
scita sectantes, ingerunt vobis notitiam
et praebent servandae veritatis exempla.
Qui contra tantos clausistis oculos ibidem
constitutos, quomodo duos vel tres au-
dire possetis? Hoc ipso⁵ sine dubio co-
gnovistis illos Apostolicae Sedi placere,
quod vos displicere videbatis. Aut illos
ergo sectamini, per quos intelligebatis
Sedis Apostolicae voluntatem⁶; aut nihil
est quod de ignorantia velitis obtendere,
cum iudiciis tantis et talibus abutentes,
Sedis Apostolicae constituta, tantis testi-
moniis praedicantibus, respuere potius,
quam recipere maluistis. Numquid omnes
isti, quos memoravimus⁷, episcopi impe-
ratori mentiti sunt⁸? Numquid omnes im-
peratoris nomen ex diptichis abstulerunt?
Cum igitur pellerentur, et vivis Ponti-

ficibus catholicis successores haeretici
crearentur, et non de inferioribus qui-
busque⁹ civitatibus, sed etiam metropo-
litani Pontifices in catholica iugiter com-
munionem durantes, cur¹⁰ compassi non
estis tantis fratribus vestris? Cur non ad-
istis imperatorem? Cur non Ecclesiae cau-
sam, et sacerdotii miserabilem¹¹ decolo-
rationem continuatis vocibus dellexistis?
Allegantes¹² nunquam de Pontificibus nisi
Ecclesiam iudicasse; non esse humana-
rum legum de talibus ferre sententiam
absque Ecclesiae principaliter¹³ consti-
tutis Pontificibus; obsequi solere prin-
cipes christianos decretis Ecclesiae, non
suam praepondere potestatem; episcopis
caput subdere principem solitum, non
de eorum capitibus iudicare. Quibus Ec-
clesiae conciliis, quia synodo pellerentur;
quid denique commisissent, ut sine ulla
discussionem rerum, tot Ecclesiarum praes-
ules pro humano libitu, et saecularis
potestatis arbitrio pellerentur. Inauditos,
indiscussos, convictos¹⁴ non debere per-
celli. Maxime cum novae causae, et nova
rerum facies appareret, ut rectores isti
plebium repentinis incursionibus, pro
mundanae potentiae voluntate, sacris di-
gnitatibus privarentur. Ex nulla veteri
causa, ex nullo collegio reatus, nec par-
ticipio¹⁵ cuiuslibet erroris iam ante dam-
nati teneri eos convincique consortes,
ut tamquam ex praeterita definitione iu-

Quomodo nota
haereseos fuis-
set evitanda.

Imperatori
quae praecipue
obicienda.

1 Cit. cod. 1344 *eandemque*.

2 Cit. cod. Veron. *iudicaverint*.

3 Al. male *exceranda*.

4 Cit. codd. Vatt. ita hanc periodum inepte,
ut opinor, concludunt: *si Apostolicae Sedis
scita sectantes ingerunt vobis notitiam, et prae-
bent servandae veritatis exemplum*. Ille autem
al. ante particulam *si* coma intericiunt, et mox
post vocem *potuerat* punctum apponunt. At nos
sensus ergo interpunctionem plane diversam du-
ximus praeferebam.

5 Cod. Vat. 1344, *perperam*, ut videtur, *Illo
ipsum*.

6 « *Veritatem* ». Cod. n. 3791.

7 « *Memoramus* ». Cit. codd.

8 « Hoc praetextu Ioannes Alexand. eiectus
ann. 481 », Mansi.

9 « *Quibuscumque* » Cod. n. 1344.

10 « *Cur igitur* ». Cod. Veron. cum un. forte
ad orat. context. minus apte.

11 « *Mirabilem decolorationem* ». Cod. nn.,
sed *perperam*, ut videtur.

12 Grat. decret. distinct. xcvi, c. 12.

13 Cod. Vat. 3883 *principalibus*.

14 Cod. Veron. corrigit *inconvictos*.

15 Cit. cod. 1344 recte *nec participatione*.

Episc. non nisi
crimine convieti
e sedibus expelen-
di.

Alique agen-
dum per Sedem
Apostolicam.

Maxime si de
haeresi fuerint
impetiti.

dicarentur obstricti. Et ideo, quia nullis ante praecedentibus causis retenti essent ¹ cur eiicerentur, incursus qui illi essent, debere monstrari, et ecclesiasticis legibus, ut semper, oportere constare. Saltem vel pro vestro loco illorum duceretis miseris consulendum, formidantes in vobis quod in aliis cerneretis ² praeter ul- lum morem violenter admitti. Si crimine respersi erant aliquo, ecclesiastica debuit examinatione cognosci. Taceam ³ et ad Sedem Apostolicam ex more deferri, ne nostra privilegia curare videamur. Satis sit ostendere, quid secundum regulas et Patrum canones facere deberetis. Praecipue cum etiam ipsae leges publicae, ecclesiasticis regulis obsequentes, tales personas non nisi ab episcopis sanxerint indicari ⁴. Si vero de qualibet haeresi fuerant ⁵ impetiti, tanto magis eos decuit ista cognoscere, qui et secundum religionis tenorem ⁶ possent ista discutere, et habere pristinum, ex quo est christiana religio, pontificium indicandi. Aut catholici enim erant, aut haeretici, de quibus passim illa ludibria gerebantur, et latrocinia detestanda saeviebant. Si haeretici, prodi, disenti et legitime convinci modis omnibus debuerant, vel suis confessionibus vel aliorum vocibus confitari. Taceo quia ad nos paterna fuerat consuetudine referendum, tantumque commoneo quid fieri ecclesiastico iure convenerat. Si vero catholici probabantur, vos, qui non solum in eorum de-

pulsione cessistis, sed etiam subrogatis communicare delegistis, indubitanter haeretici. Qui depulsis catholicis secedentibus ⁷ non ignorastis causam fidei communionisque catholicae per tantos antistites toto orbe patefactam; sed plane scientes volentesque, sine ulla discussione rerum, sine ulla synodali examinatione, sine ulla Sedis Apostolicae reverentia, assensistis haereticis; libenter habentes, patienterque sinentes, catholicos antistites inaudita prius, et miserabili sorte detrudi. Quos si a fide integra communioneque catholica putaretis errare, ad Apostolicam Sedem, secundum scita maiorum ⁸, et sicut semper est factum, referre debuistis; sicut de Petro Alexandrino ⁹, vel de Antiocheno Petro ¹⁰, de Ioanne ¹¹ et Paulo fecisse monstratur Acacius. Sed quoniam noveratis eos cum Apostolica Sede sentire, et quid Sedes Apostolica sua definitione censeret, per illos tantos ac tales episcopos constat Orientales antistites nullatenus ignorasse, et ¹² vos catholicae atque apostolicae communioni prodidisse contrarios, et ab eadem defecisse, cum non illis estis passione coniuncti, sed potius persecutoribus eorum societate connexi. Illic vobis synodus nunquam venit in mentem; et certe de personis, ut dictum est, nulla veteri lege ¹³ constrictis. Illic nullo consilio, non unius urbis, vel unius episcopi, sed totius Orientis Ecclesias ¹⁴, subiit animum vestrum facto sacerdotali concilio debere

Quicum episcopis
iurique sub-
rogatis commu-
nicavit indubie
haereticus.

Eutychianista-
rum peridium
carpit,

1 Id. cod. 1344 ad sens. perperam, ut videtur, *Et ideo, quia nullis praecedentibus causis, quasi recentes essent, eiicerentur, incursus qui illi essent...*

2 Cod. 3791 *cernitis*.

3 Cod. Veron. cum cit. 3791 *Taceo*.

4 Vid. cod. Theod. de Episcopis cap. xlii, et append. cap. xxv, itemque lib. xvi tit. ii, c. 23.

5 « *Fuerint* ». Cod. 3791.

6 « *Secundum religionem* ». Cit. cod. 3791.

7 « *Succedentibus* ». Cod. Veron.

8 « *Secundum scientiam maiorum* ». Cit. cod. 3791.

9 Mongo.

10 Fullone.

11 Apameno.

12 « *Et per illos* ». Cod. Veron., cui n. 1344 adhaeret. Sed perperam, ut videtur.

13 « *Nulla vetustatis lege* ». Cod. 1344.

14 « *Ecclesiam* ». Cit. cod.

curari. Sed homines, qui in contrariam partem toto proposito, et toto recesseratis ⁴ affectu, concilia potius necessaria etiam studio declinastis, ne per eadem tale aliquid censeretur, quo vobis, rebus evidenter ostensis et legitime confutatis, in haereticorum non liceret venire consortium. Quid igitur de ignorantia praetenditis, cum per totum Orientem catholicam fidem communionemque sinceram Sedi Apostolicae congruentem non solum cognovisse tot Pontifices videbatis, sed etiam usque ad extremum constantissime defendisse? Si nos non audieratis quid de fide et communione catholica atque apostolica censeremus, illos aspicere debuistis, et aut sequi, si credebatis esse catholicos, aut apud Apostolicam Sedem potius accusare, si credebatis errasse. Quid illos iuvat, vel suo proposito illam tenuisse sententiam, aut ⁵ cognoscendo quid Sedes Apostolica definiret? Aut igitur collegas et fratres de proximo in conspectu vestro vel catholicos sequi debuistis, vel impetere si credebatis errare; nec illis, a quibus nullo discrimine vexabantur, praebere consensum, donec veritas ex omnibus patefacta constaret, et regulariter de eis ecclesiastici iudicii forma procederet. Sin vero Sedis Apostolicae regulam subsequendo perspiciebatis, illos hanc tenere constantiam, consequenter per illos et quid nostra definitio contineret non habuistis incertum; et illorum persecutoribus annuendo, a Sedis Apostolicae non ignorantes eius sententiam consortio retrocessistis ⁶. Et adhuc dicitis

ignorasse ⁴ vos quid Sedes Apostolica censisset, cum ab illis sacerdotibus catholica fide, et communione pollentibus non verbis, aut litteris, sed personis praesentibus didiceritis universa, et ab eadem vos proprio iudicio separasse videamini ⁵. Dicitis etiam synodum in unius hominis persona debuisse tractari, quam in dammandis tantis pontificibus catholicis non quaesistis. Quibus autem vultis ut de talium causarum relatione credamus? Catholicis, an haereticis? Ab omni haereticorum contagione discretis, an haereticorum communione pollatis? Quis autem non videat illos esse catholicos, et ab omni haeretica peste prorsus alienos, qui propriis urbibus detrusi, et in exilium sunt redacti; et eos, qui superstitibus catholicis successores fieri ausi sunt, catholicos omnino non esse, sed aut Eutychianos manifestos, aut eorum sectatoribus communicantes ⁶? Haec pestis apud eos hodieque perdurat. Si quidem et cum Petro Alexandrino, et cum Antiocheno Petro indifferenter ⁷ qui catholici ⁸ successerant, communione permixti sunt, et successoribus utriusque Petri hodieque miscentur. His adde etiam illos, qui licet catholicis non successerint, sed dum catholici pontifices haberentur, talium se communione iunxerunt. Haec illa mixtura, haec est illa confusio, qua per Orientem totum inter catholicam haeticamque communionem nulla discretio est; imo qui discerni tentaverit, potius habetur haeticus ⁸, persecutione percellitur, exiliis et afflictione multatur.

Quibus nulla
excusatio.

Eoque magis,
quo nec in praesens a damnatorum societate
desistunt.

1 Al. *recideratis*.

2 « An ». Cod. Veron.

3 Al. *vos retraxistis*. Item cod. n. 1344.

4 Id. Cod. *ignorare*.

5 Cod. Veron., et na. codd. 1344, 3791 hic ea inscunt, quae in epistola v ad Dardaniae episcopos videre praestat paragr. 40 pag. 121 vol. 1 n. edit. usque ad verbum *absolvi*. Postea ita

sequuntur: *et adhuc dicitis synodum in unius hominis persona debuisse tractari, quam in dammandis tantis pontificibus catholicis non quaesistis?*

6 Al. *communicatores?*

7 Cit. codd. 1344 et 3791 recte, ut e sequentibus videtur, *qui catholici*.

8 Cod. 3791 *potius ab haereticis persecutione percellitur*.

Ideo a catho-
lica communi-
one remoti.

Restat ergo, ut in hac colluvione eunetorum, sicut quisquis ab eadem separatus est, sinceræ communionis et ideo catholicus comprobatur; ita quisquis illius detestandi commercii particeps invenitur, quantum a sincera communione, tantum a catholica atque apostolica sit remotus. Nec prætendat quisquam, quod alicui forsitan evidentiori non communicasset, vel communicare videatur hæretico. Quid enim iuvat, si illi non communicet, et his tamen communione iungitur¹, qui ab illius non sunt communione diversi? Quod si eorum nulli communicavit, vel non omnino communicat, hic erit ille sinceræ, catholicæ, apostolicæque communionis et fidei, alioqui nullo modo poterit indiscretæ illius mixtionis insincerum vitare contagium. Hoc modo etiam ille vir bonus Acacius Antiocheno Petro, cui se palam non communicare iactabat, per alios sine ambiguo communicasse detegitur. Neque enim ab omnium, qui Antiocheno Petro communicabant, semet Acacius communione suspendit. Ac per hoc quid profuit, quod videri volebat illi palam non communicare, cui per suos complices subsicivæ² communionis necebatur? Alexandrino Petro communicavit Acacius. Sed donec advixit Antiochenus Petrus, qui utique post Acacium cum Petro Alexandrino foedus initum defunctus ostenditur, nunquam Antiocheno Petro Alexandrinus Petrus communicare desiit. Quod catholicorum continet relatio sacerdotum cæterorumque

Nec ipsos iuvat
se ab hæresum
antoribus tenu-
perasse.

Id enim nec
iuvat Acacium.

in catholica³ durantium, nec conscientiam latere potest totius Orientis. Et ut taceam, quod per ipsum Zenonem imperatorem⁴, qui utique Antiocheno Petro, quem introduxerat, et cuius sacerdotium comprobaverat, sine dubio communione permixtus, communicabat Acacius; plurimos diversarum urbium praesules possumus demonstrare, quibus cum Antiocheno Petro communicantibus nihilominus communicabat Acacius, et per illos Antiocheno communicabat consequenter et Petro. Sed hæc apud Graecos facilis, et inculpabilis putatur esse permixtio, apud quos nulla est veri falsique discretio; et cum omnibus reprobis voluit esse communes, in nulla monstrantur probitate constare. Hic autem ille est Petrus Antiochenus, quem nec per poenitentiam ad communionem catholicam recipi etiam a Sede Apostolica poposcit Acacius. Ac per hoc queruntur⁵ a nobis Acacium fuisse damnatum; cum hæc professione præmissa, et per infectos⁶ Antiocheni Petri recepta communione, se doceat ipse damnasce. Ubi tamen non solus reus tenetur Acacius, sed omnes Pontifices orientales, qui pari modo in hæc recidere contagia⁷, meritoque simili damnatione tenentur obstricti⁸, nec inde possint ullatenus expediti, nisi dum supersunt a talibus abstinendo. Nec nos oportet in talibus causis nisi illis credere, qui aut omnino se sciunt⁹ ab huius perfidiae nexibus divino beneficio servare discretos, aut his qui a perfidorum contagio constituti¹⁰ quam fidem

Illi nulla pro-
bitas, cum omnes
reprobis est
communis.

Oriental. episc.
cum prævari-
catoribus com-
municantes non
seens et Acacius
damnati.

¹ Cod. Veron. cum nn. codd. rectius ad orat. iungatur.

² Al. pro subsicivæ male legg. sub signo.

³ Cod. Veron. cum nn. codd. recte in catholica fide.

⁴ Cod. Vat. 3791 perperam ad context. Et ut taceam de ipso Zenone imperatore, qui utique...

⁵ Cod. Veron. forte melius quid queruntur

⁶ Id. cod. cum u. 1344 forte perperam per anfectus.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

⁷ Vat. codd. in hoc recidere contagium.

⁸ Vat. codd. cum Veron. forte amansens. vitio teneantur obstricti.

⁹ Cit. cod. Vat. sciunt.

¹⁰ Harduin. cum nn. codd. hunc locum ita recte exhibent: aut ab his qui a perfidorum consortio recesserunt. Nam in perfidorum contagio constitutis quam fidem pro sinceræ communionis testificatione possumus adhibere qui in sincera communione non sunt positi?

pro sinceræ communionis testificatione possumus adhibere, qui in sincera communione sunt polluti¹? Nec eorum testimoniis niti pro veritate poterimus, qui impugnare non verentur falsitatibus veritatem. Restat ut non nisi illis credere debeamus, qui ab omni contagione sunt liberi².

Cuius in fidei
causis creden-
dum.

EPISTOLA XII³.

Ostendens in Romano Pontifice auctoritatem inesse a fide catholica deviantes, vel nulla interveniente synodo damnare, pluribus ericit, Acacium per Sedem Apostolicam iure, meritoque fuisse anathemate percussum.

Dilectissimis fratribus, universis Episcopis per Dardaniam constitutis, Gelasius.

Valde mirati sumus, quod vestra dilectio quasi novam et veluti difficilem quaestionem, et adhuc tamquam inauditum quippiam nosse desiderat, quod Eutychianæ pestilentiae communicatores⁴, non habentes quid pro suæ perditionis obstinatione respondeant, frequenti iam ratione convicti sola contentione summurmurant: non quia sit alienius momenti quod garriunt, nec inveniunt penitus quod loquantur. Ubi magis eos, qui catholicis sensibus instituti sunt, adhuc haerere miramur, quam illos, qui a ve-

Miratur de epis-
coporum han-
sitatione

ritate exciderunt, et ab antiqua Ecclesiæ traditione sunt devii, profanas vocum novitates, et ineptias caducae perversitatis obtinere. Quibus eos vestra dilectio retulit iactitare, ideo Acacium non putare iure damnatum, quod non a speciali synodo videatur fuisse deiectus⁵, et in super dementiae suæ vanitatis accumulare, pueriliter adicientes: *Præcipuae Pontificem regiae civitatis*. Quapropter stultitiam respuentes inanum querelarum percurrere vos oportet ab ipsis beatis apostolis, et considerare prudenter, quoniam Patres nostri, catholici videlicet doctique Pontifices, in unaquaque hæresi quolibet tempore suscitata quidquid pro fide, pro veritate, pro communione catholica, atque apostolica secundum scripturarum tramitem prædicationemque maiorum, facta semel congregatione, sanxerunt, inconvulsum deinceps voluerint, firmumque constare, nec in eadem causa denovo. quæ præfixa fuerant, retractari qualibet recenti præsumptione permiserint; sapientissime providentes, quoniam si decrerat salubriter cuiquam liceret iterare, nullum contra singulos quosque prorsus errores stabile persisteret Ecclesiæ constitutum, ac semper iisdem furoribus recidivis omnis integra definitio turbaretur. Nam si, limitibus etiam præfixis positum semel synodali regularum, non cessant elisæ pestes, resumptis certaminibus, contra fundamentum sese veritatis attollere, et simplicia quæque corda per-

Synodi decreta
circa fidem non
amplius discu-
tenda.

¹ Cod. Veron. in *insincera communione sunt positi*?

² Iuxta Jaffé l. c. dat. infra ann. 492 et 496.

³ Ex Mansi *Concil. Collect.* edit. Florent. an. 1759 tom. viii, col. 63. Huius epistolæ extat forma duplex, quarum una brevior, diffusior altera. Quam vet. mss. utrique faveant, et fusionem nostram editio referat vol. i h. op. pag. 111, col. 2, non erit abs re aliam addere.

⁴ Inter quos habendus Euphemius CP. episco-

pus, qui Acacio adhaerens orientalem Ecclesiam in præceps trahere conatus est, cui tantopere periclitanti, ut Gelasius succurreret, hanc discretam epistolam scripsit. Vid. Sev. Bin. apud Mansi ad not. a huius epist.

⁵ Porro nominatim ab oecumenica synodo nunquam fuit damnatus; non item a concilio provinciali, quod a Felice III in Italia habitum sententiam contra Acacium a S. A. prolatam penitus confirmavit, ut videre est pag. 91, col. 2, vol. i h. op.

cutere; quid fieret, si subinde fas esset perfidis inire concilium? cum quaelibet illa manifesta sit veritas, nunquam desit quod perniciose deponat falsitas, etsi ratione, vel auctoritate deficiens, sola tamen intentione non cedens. Quae maiores nostri divina inspiratione cernentes necessarie praecaverunt, ut quod contra unanquamque haeresim coacta synodus¹ pro fide, communione, veritate catholica atque apostolica promulgasset, non sine- rent novis post haec retractationibus mutari², ne pravis occasio praerberetur, quae medicinaliter fuerant statuta, pul- sandi; sed auctore cuiuslibet insaniae, ac pariter errore damnato, sufficere in- dicarunt, ut quisquis aliquando huius erroris communicator existeret, princi- pali sententia damnationis eius esset ob- strictus; quoniam manifeste quilibet vel professione sua, vel communione posset agnosci³.

Et ut brevitas causa priora tacea- mus, quae diligens inquisitor⁴ facile po- terit vestigare; Sabellium damnavit syno- dus, nec fuit necesse, ut eius sectatores postea damnarentur, singulas virtutum syno- dos celebrari; sed pro tenore constitutio- nis antiquae cunctos, qui vel pravitate illius, vel communionis exitere partici- pes⁵, universalis Ecclesia duxit esse re- lutandos. Sic propter blasphemias Arii forma fidei communionisque catholicae Nicaeno prolata conventu Arianos omnes, vel quisquis in hanc pestem sive sensu sive communione deciderit, sine retracta- tione concludit. Sic Eunomium, Macedo- nium, Nestorium synodus semel gesta condemnans ulterius ad nova concilia

venire non sivit; sed universos quocum- que modo in has blasphemias recedentes, tradito sibi limite synodali, refutavit Ec- clesia, nec unquam recte cessisse mani- festum est, quolibet necessitate cogente, noviter⁶, quae fuerant salubriter consti- tuta, temerasso⁷. Non autem nos latet in tempestate persecutionis Arianae pluri- mos Pontifices de exiliis, pace reddita, respirantes per certas provincias, congre- gatis secum fratribus, Ecclesias compo- suisse turbatas: non tamen ut illius synodi Nicaenae quidquid de fide et communione catholica definiverat, immutarent, nec nova quemquam prolapsam damnatione percellerent, sed illius decreti tenore nisi resipuisset, iudicare damnatum, esset- que consequens, ut nisi corrigeret, dam- nationi procul dubio subiaceret. Quibus convenienter, ut dictum est, ex paterna traditione perpensis, confidimus quod nullus iam veraciter christianum ignoret uniuscuiusque synodi constitutum, quod universalis Ecclesiae probavit assensus, nullam magis exequi sedem oportere prae caeteris, quam primam, quae et unani- quamque synodum sua auctoritate con- firmat, et continuata moderatione custo- dit: pro suo scilicet principatu, quem beatus apostolus Petrus Domini voce per- ceptum, Ecclesia nihilominus subse- quente, et tenuit semper, et retinet.

Haec dum Acacium certis comperis- set iudiciis a veritate deviasse, diutius ista non credens, quippe quem noverat executorem saepe necessariae dispositio- nis suae contra haereticos existisse, per triennium fere litteris destinatis eundem monere non destitit, sicut per diversos

Cur tunc tem-
poris provincia-
les synodus coac-
tae.

Haeresis au-
riore damnato,
et quidem ad-
haeret damna-
tus est.

Ideo Sabellius
cum suis asse-
ctis condemnatus.

Idque dicen-
dum de Ario,

Nec non de
Eunomio, Ma-
cedonio et Ne-
storio.

Sedis Apostol.
erga Acacium
solicitude.

1 Cod. Urbin. 143 forte ad rem aptius *coacta semel synodus*.

2 Id. aptius ad context. *ventilari*.

3 Id. *possit cognosci*. Aptius ad orat. context. n. lectio.

4 Id. *quacitor*.

5 Id. *existeret*.

6 « Nisi resipuisset, damnaretur ». Perperam id. cod., qui amanuens. vitio, ut opinor, caetera omitt. usque ad verba *Quibus convenienter*.

7 Forte *temerari*.

Huius perfidia.

missa familiariter scripta testantur. Quibus ille primum, tamquam dedito silentio, nihil respondere proponens, tandem aliquando missis litteris profitetur, se Alexandrino Petro, quem expetita Apostolicae Sedis¹ executor ipse quoque damnaverat, absque Apostolicae Sedis notitia communionem permixtum. Beati autem Petri Sedes, quae Alexandrinum Petrum se tantummodo damnassee, non etiam solvisse noverat, non recepit; atque ideo, ne per Acacium in Petri quoque consortium duceretur, ipsum quoque a sua communionem submovit, et multis modis transgressorem a sua societate fecit alienum. Illic si examinatio quaeritur, iam iudicio non erat opus, postquam litteris suis ipse confessus est. Si auctoritatis pondus inquiritur, Chalcedonensis synodi tenore illius definitionis executio reperitur, quo damnati illic erroris communicator effectus praefixae nihilominus damnationis particeps existeret; quoniam idem ipse error, qui semel est cum suo auctore damnatus, in particeps quolibet pravae communionis effecto, et execrationem sui gestat, et poenam. Quo tenore Timotheus etiam, atque ipse Alexandrinus Petrus, qui secundam certe sedem tenuisse videbantur, non repetita synodo, sed auctoritate tantummodo Sedis Apostolicae, ipso quoque Acacio postulante vel exequire, probantur esse damnati. Quod si, utrum errori vel praevericationi communicavit Acacius, forsitan dicatur oportuisse constare, breviter praebemus ad ista responsum². Aut enim ipsi doceant Petrum veraciter legitimeque purgatum, et ab omni haereticorum contagione rite discretum, cum ei communicavit Acacius, si eius communicatorem putant Acacium aliqua-

Contra quam nota synod. non convocanda.

Huc Timotheus, et Petrus exempli evocantur.

Acacium cum haereticis communicasse satis liquet.

¹ « Quem, expetita Sedis Apostolicae auctoritate, ipse quoque ». Id. cod. Urbin. 143 optime quidem.

tenus excusandum; aut si, quod magis est verum, convenienter atque legitime Petrum non probaverint expiatum, restat ut eius in expiatione fuerit, et qui ei communicavit, infectus.

Nec plane tacemus, quod cuncta per mundum novit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum Sedes beati Petri apostoli ius habeat resolvendi; utpote quae de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam liceat de eius iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mundi parte canones appellari voluerint, ab illa autem nemo sit appellare permissus³. Quapropter constat satis, Acacium nullum habuisse pontificium sententiam Sedis Apostolicae sine ulla eius notione solvendi. Qua certe synodo hoc ille praesumpsit, quod nec sic absque Apostolica Sede fas quidem haberet efficere? Cuius sedis episcopus? Cuius metropolitanae civitatis antistes? Nonne parochiae Heraclensis Ecclesiae? Si illi certe licuit sine synodo sententiam Apostolicae Sedis abrumpere, nulla eius consultatione quaesita; itane vero non licuit primae Sedi Chalcedonensis synodi constituta, sicut decuit, exequenti, huiusmodi praevericatorem sua auctoritate detrudere? Sed nec illa praeterimus, quod Apostolica Sedes frequenter, ut dictum est, more maiorum, etiam sine ulla synodo praecedente, exsolvendi quos synodus iniqua damnaverat, et damnandi, nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Sanctae quippe memoriae Athanasium synodus Orientalis addixerat, quem tamen exceptum Sedes Apostolica, quia damnationi Graecorum non consensit, absolvit. Sanctae memoriae nihilominus Ioannem Constantino-

Sedes Apost. suprema potestas.

Illico ab eius iudicio non appellandum.

Neque Acacium ius illius sententiam resolvendi.

Sedes Apost. vel nulla praecedente synodo, iudicandi potestatem exercet.

Haque per eam Athanasius ab orientalis Concilii sententia absolutus.

² Illic ad. coma intericiunt, nos autem perspicuitatis gratia punctum apponimus.

³ Vid. epist. III Sancti Gelasii vol. I h. op., pag. 109 col. I.

politani synodus etiam catholicorum praesulum certe damnaverat, quem simili modo Sedes Apostolica etiam sola, quia non consensit, absolvit. Itemque sanctum Flavianum Pontificem Graecorum congregatione damnatum pari tenore, quoniam sola Sedes Apostolica non consensit, absolvit; potiusque illic receptus fuerat, Dioscorum secundae sedis praesulem sua auctoritate damnavit, et impiam synodum non consentiendo sola sinmovit, et pro veritate ut Synodus Chalcedonensis fieret, sola decrevit. In qua ut ergo sola ius habuit absolvendi eos, quos synodica decreta perculerant, sic etiam sine synodo in hac eadem causa plurimos etiam metropolitano damnasse cognoscitur.

Quod si quis haec ab Apostolica Sede vel secundum synodum acta reprehendit, praeter quod prisca rerum probatione vincitur, interim multo magis Acacio non licuisse fatebitur. Dicat ergo qua ipse synodo secundae sedis antistitem qualemcumque, certe catholicum, et a catholicis ordinatum, nec de catholica fide et communione aliquatenus impetum, duxerit excludendum; et haereticum manifestum Petrum, sua quoque executione damnatum, catholico Pontifici permiserit subrogari. Qua synodo tertiae sedis episcopum sanctum Calendionem fecit expelli, ac nihilominus eidem Petrum tam manifestum haereticum, ut eidem palam nec se communicare praetenderet, sua passus est dispositione substitui. Qua denique per totum Orientem synodo, eiectionis orthodoxis nullo crimine maculatis, praevidens quosque et criminibus involutos sua provisione supposuit. Qua synodo tot

aliena privilegia nefandus populus¹ invasit? Sed libri non sufficient, si tragedias eius, quas per Ecclesias totius Orientis exereuit, singillatim describere moliamur. An illud ipsius argumentum nobis aestimant opponendum, quo facinora sua in imperialem visus est² iactare personam? Cur igitur, quando voluit, obstitit Basilisco tyranno, certe et haeretico vehementer infesto? Cur ipsi imperatori Zenoni, quia palam Antiocheno Petro noluit communicare, suam non subdidit voluntatem? Ecce potuit in aliis resultare, si vellet. An non apostolus dicit: *Non solum, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, reatu pariter sunt irretiti*³? Sed ut ea, quae latius explicanda sunt, omittamus, quidquid⁴ ipse Zenon imperator suis litteris proficitur cuncta sese ex Acacii gessisse consilio, nec hoc eum fallere litteris suis ipse quoque testatur Acacius, qui et cum nihilominus universa recte gessisse conscripsit, et suo consilio haec eadem gesta non tacuit. Quasi vero tantum in Alexandrini Petri communione Acacius praevicator extiterit, et non in omnibus, quos vel fecit, depulsis catholicis Pontificibus, tanquam tyrannus ecclesiis quibuscumque praeposit; vel taliter praepositis perversa communione permixtus est, qui hoc ipso secundum canones fuerant ab ecclesiastica communione pellendi, quo se passi sunt successores vivos sacerdotibus adhiberi. Quis autem non perspicat christianis, quod, catholicis Pontificibus a propria sede deiectionis, non nisi haeretici potuerunt introduci? Quibus tamen cunctis vel auctor fuit Acacius subrogandis, vel subrogatis communicator accessit, his

Itemque Flavianus, Dioscorum vero, et Ephesium conciliabulum ab ipsa damnatum.

Catholici antistes per Acacium nullo iure depulsi.

Hic frustra sua scelera in imperatorem ieiunct.

Aliud eum Zenonis, et Acacii litterae ostendunt.

Immo huius pervertitatem confirmant.

1 « Populator ». Recte id. cod.

2 « Ausus est ». Rectius id. cod.

3 Rom. 1, 32, ubi ait: *Qui quoniam iustitiam Dei cognovissent non intellexerunt, quoniam*

qui talia agunt, digni sunt morte, et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

4 « Quidquid ipse ». Id. cod.

Acacio quam
diversa apendi-
cato erga Basiliscum.

utique, qui a communione¹ nullatenus discrepabant. Cur ergo vel cum haec fieri videret, non, sicut sub Basilisco iam fecerat, ad Apostolicam Sedem referre curavit; ut si solus ipse non poterat, iunctis cum eadem consiliis atque tractatibus apud imperatorem, possent, quae religioni competerent, allegari? Nam si Basiliscus, ut dictum est, tyrannus haereticus scriptis Apostolicae Sedis vehementer infractus est et a plurimis revocatus excessibus; quanto magis legitimus imperator, qui se catholicum videri volebat, potuit cum Apostolica Sede cunctorum quoque Pontificum moderata suggestionem nitigari, praecipue cum eiusdem Acacii esset specialis fautor et amator, et qui litteris suis tam ipsum Acacium, quam sanctum Papam Simplicium magnum² laudibus extulisset, quod haeretico³ constantissime restitisset? Cur tanto tempore Acacius inter ista conticuit, nisi quia praepediri nolebat ullatenus, quae desiderabat expleri?

Proius impos-
sibile de Acacio
synodum inire.

Ponamus tamen, etiam si nulla synodus praecessisset, cuius Apostolica Sedes recte fieret executrix, cum quibus erat de Acacio synodus ineunda? Numquid cum his, qui iam participes tenebantur Acacio, et per Orientem totum catholicis sacerdotibus violenter exclusis, et per exilia diversa relegatis, socii evidenter existebant communionis externae, prius se ad haec consortia transferentes, quam Sedes Apostolicae scita consulere? Cum quibus ergo synodus erat ineunda, catholici Pontifices fuerant undique iam depulsi, solique remanserant socii perfidum, cum quibus iam nec licebat habere conventum, dicente Psalmo: *Non sedi*

*cum concilio vanitatis, et cum iniqui gerentibus non introibo*⁴. Nec ecclesiastici moris est cum his, qui pollutam habent communionem, permixtumque cum perfidis miscere concilium. Recte igitur per Chalcedonensis synodi formam huiusmodi praevaricatio repulsa est, potius quam ad concilium, quod nec opus erat post primam synodum, nec cum talibus haberi licebat, adducta est. Nam et quid ageretur de fide catholica, intelligere si vellent, ignorare non poterant, cum viderent catholicos Pontifices nulla synodi discussione, nullo concilio, praecipue cum novas causas esse perpenderent, toto Oriente depelli; et ceteri quid caverent ex illorum qualitate discernere⁵ potuissent. Restat igitur, ut illius partis eos fuisse sit clarum, cui se post tot experimenta dederunt, meritoque ab Apostolica Sede caeterisque catholicis non iam consulendi erant, sed potius notandi. Risimus autem quod praerogativam volunt Acacio comparari, quia episcopus fuerit regiae civitatis. Numquid apud Mediolanum, apud Ravennam, apud Sirinium, apud Treviros multis temporibus non constitit imperator? Num quidquam harum urbium sacerdotes ultra mensuram sibi met antiquitus deputatam quippiam suis dignitatibus usurparunt? Numquid Acacius ut Ioannem quemlibet hominem catholicum, tamen a catholicis ordinatum de Alexandria⁶ excluderet, Petrumque in haeresi iam detectum atque damnatum absque Sedis Apostolicae consultatione reciperet, aliqua synodo saltem illic habita, hoc audacter arripuit, ut Calendionem de Antiochia depelleret, haeticumque Petrum, quem ipse damnaverat,

Siquidem cum
perfidis nullum
consortium im-
miscendum.

Nullomodo
quid de fide ageretur
univocum
clarum.

Neque Acacium
iuvit regiae ur-
bis episcopum
praecesse.

Ex hoc enim
episcopis nulla
accedit iurisdictio.

1 Cit. cod. recte addit *haeticorum*.

2 « *Simplicium magnis laudibus* ». Recte id. cod.

3 « *Haeticis* ». Id. cod.

4 Psalm. xxv, 4.

5 « *Discere* ». Cit. cod..

6 « *De Alex. urbe* ». Cit. cod.

absque notitia Sedis Apostolicae rursus admitteret, aliqua synodo id fecisse monstratur? Si certe de dignitate agitur civilium, secundae sedis et tertiae maior est dignitas sacerdotum, quam eius civitatis, quae non solum inter sedes minime numeratur, sed nec inter metropolitano- rum iura censetur. Nam quod dicitis *regiae civitatis*, alia potestas est regni saecularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum. Sicut enim quamvis parva civitas praerogativam praesentis regni non minuit, sic imperialis praesentia mensuram dispensationis religiosae non mutat. Sit clara urbs illa potestate praesentis imperatoris ¹, religio sub eodem tunc firma, tunc libera, tunc profecta consistit, si potius, hoc praesente, propriam teneat sine ulla perturbatione mensuram.

Sed dicatur forsitan de Alexandrino et Antiocheno, certis ex causis principem magis illa quae gesta sunt, non Acacium praecepisse. Sed principi christiano decuerat suggerere sacerdotem, maxime eius familiaritate, et favore fruebatur, salvam fore de eius iniuria contumelia- que vindictam tantum, ut Ecclesiae sine- ret christianus princeps regulas custodiri, quia et nova in utroque Pontifice causa esset exorta, et novam discussionem consequenter inquireret. Et si, sicut semper esset effectum, sacerdotali concilio de sacerdotibus indicia provenirent, non a saeculari viderentur qualescunque Ponti- fices, etsi errore humanitus accedente, non tamen contra religionem ullatenus ex- cedente potestate, percelli. An et haec iusta ratione principi suggerenda non erant? Regiae civitatis honore sublimis si factus erat illa regia civitate sublimior, tanto magis in his suggerendis debuit esse con-

stantior. Si autem in his, quae pro reli- gione fuerant exerenda ², extitit contem- ptilibilibis atque despectus, et aut segnis, aut fiduciam non habens intimandi, in quo per regiam civitatem maior effectus est? Nathan propheta palam, publiceque in facie regi David et commissum pro- nuntiavit errorem, et ipsum commisisse non tacuit, et confessione correctum con- sequenter absolvit. Ille autem vir bonus et sacerdos egregius in tantum se et suggerere potuisse monstravit, et noluisse deprompsit, immo fuisse patefecit, ut et imperator cuncta se ex eius gessisse consilio non taceret, et ipse imperatorem magnis praeconiis elevarer ista facien- tem, seseque proderet his agendis rebus fuisse participem.

Sed esto, Calendion nomen imperatoris abstulerit, Ioannes principi mentitus fuisse iactetur; quae tamen, cum novae essent causae, nova debuit ecclesiastica prove- nire discussio. An qui in hominem im- peratorem peccasse dicebantur, nulla in- terveniente synodo, deici debuerunt; et in Deum, qui summus et verus est impe- rator, Acacium delinquentem sinceram- que communionem divini sacramenti stu- dentem miscere cum perfidis, secundum synodum, qua haec est damnata perfidia, non oportebat excludi? Quid per totum Orientem de innumeris urbibus pulsi ca- tholici sacerdotes, et haeretici subro- gari ³? Novae certe erant causae, et his consequenter nova synodus debebatur. Cur tunc non venit in mentem, ut in ta- libus causis pateretur ⁴ a principe saltem qualiscunque synodus celebranda, ut quocumque vel colorato indicio tradi- tionis ecclesiasticae passim Pontifices vi- derentur exclusi, non solum quarumcum- que urbium sacerdotes, sed metropolitani

Ad hoc Nathan
exemplum, unde
Acacius prorsus
desceisset.

Nullus antistes,
nisi intervenien-
te synodo, eni-
ciendus.

Revera eccle-
siastica dignitas
alia est a regni
potestate.

Imperat. con-
silius per Aca-
cium fuisse re-
sistendum.

1 « Imperii ». Gl. cod.

2 « Exerenda ». Id.

3 « Subrogati » Id., et quidem recte.

4 « Peteretur » Id. recte.

Acacius cum
schismat. epi-
scopis commu-
nicans absque
synodo iure per
S. A. damnatus.

incontinenter antistites? His omnibus cum non restitit suggestione, qua potuit, consensit Acacius communicando cunctis, qui in catholicorum locum haeretici fuerant subrogati. Apostolus autem dicit: *Non solum qui faciunt, sed et qui consentiunt facientibus*¹; reos indubitanter adscribi. An haec² licuit saeculari potestati, et actis talibus Acacio consentienti absque ulla synodo, quam ipsarum novitas exigebat, absque Sedis Apostolicae consultatione perficere; et Sedi Apostolicae non licuit secundum tenorem synodi Chalcedonensis in veteri utique causa et veteri constituto iusta definitione damnatis, inimicis synodi Chalcedonensis Acacium communicantem a sua communione depellere? Sed Acacius, inquit, principibus obviare non potuit. Cur Basilisco, quia voluit, obviavit? Cur ipsi Zenoni, ne palam Petro Antiocheno, quamvis latenter hoc fecit, communicare videretur, non commodavit assensum? Ecce resultant non restitit imperator; ecce vim nolenti non intulit; ecce refugienti contagia manifesta concessit³. Postremo cur tanto tempore cum ista gererentur vel gerenda cognosceret, non ad Sedem Apostolicam, a qua sibi curam illarum regionum noverat delegatam, deferre curavit? Sed prius laudator factus est ipse gestor, quam vel praemoneret talia esse tentanda, vel ne tentarentur obsteret, sicut sub Basilisco iam fecerat. Cur illis caeteris communicare consensit, qui, depulsis catholicis sacerdotibus, indubitanter haeretici singulis modis fuerant substituti? Postremo si ille defuit suis partibus, et quae sacerdoti catholico competerent agere non curavit; ideo Sedes Apostolica quod ad eam pertinebat vel potuit vel debuit praeterire? Quolibet

modo haeticorum complicem refutavit, et consortem communionis externae a sua communione dimovit; nec opus fuit nova synodo, cum veteris constituti sufficienter hoc forma praescriberet; nec opus fuit ut haec facienda Orientis episcopis intimaret, quos et expulsionem catholicorum quae agebatur in causa fidei non ignorasse manifestum sit, et communicando haeticis subrogatis, facto tali consensisse. Non dubium est etiam externae communionis effectus, atque ideo cum eis iam nec potuisse, nec debuisse Sedis Apostolicae scita tractari. Ecce agnoverunt in eorum professione qui constantissime perhrurunt, quid fidei communione catholicae deberetur.

Ecce agnoverunt quemadmodum a talibus recedendo, immo talibus contraria moliendo, a fide et communione catholica deviarit Acacius, seque pariter cum eodem errori subdiderit. Ecce agnoverunt quam iustis ex causis pro fide et communione catholica atque apostolica, cui et illi qui in ea perstiterant, congruebant, et illi qui perstantibus obviabant, ab eadem docebantur alieni, Sedis Apostolicae auctoritate sit remotus Acacius, eiusque pariter quicumque complices extiterunt; atque ab illa merito communione cum his discretus, a qua se ipse primum cum suis consortibus, a pontificibus catholicis discrepando, cognoscitur separasse, inrequae sententiam ille damnationis excepit, caeteris consortibus promulgandam, qui solus pro omnibus suis consortibus in communionem se recidissem perdidit ad Apostolicam Sedem missis litteris est professus. Cui si communicaverant Orientales episcopi, antequam huc referret, pari utique sine dubio reatu probantur involvi, inrequae per eum

Per Orientis
episcopis nova
synod. non inti-
manda.

Falso asse-
ritur Acacium
obviare Zenoni
non potuisse.

Siquidem o-
mnibus Acacium
a fide deviasse
aperte liquet.

Ideoque cum
ipso commu-
nicantes pari a-
nathemate per-
cellantur.

¹ Rom. 1, 32.

² « Haec ne licuit », Id.

³ Ubi al. punctum, et coma apponunt, nos punctum perspicuitatis ergo interiticius.

sententiam transgressionis suscepunt, tamquam facti cum eodem communionis externae. Qui utique non consuli, tamquam nostrae communionis homines, iam deberent; sed tamquam in contrario positi consortio refulari. Si vero non communicaverant, antequam Acacius huc referret, et communicantem notare debuerant, et ipsi potius de eodem huc referre, atque Apostolicae Sedis vigore periculum merito comprobare, cumque ea Sede Apostolica tantisque illis catholicis Pontificibus magis tenere concordiam. Sed quia ab illorum societate desciverant, et eorum successoribus communicare delegerant, ideo cum Sede Apostolica minime congruebant, quia in sortem reciderant praevaricatoris Acacii, et illius se sine dubio pervidebant sententia consequenter astringi. Ob hoc eum videri nolebant esse damnatum, quia se cognoscebant in eadem praevaricatione damnatos, in qua hodieque ¹ manere persistunt. Sed sicut hi simili conditione constricti complicem suum non possunt iudicare non inire damnatum, neque rei reum possunt competenter absolvere; sic illo praevaricatore iuste damnato, isti quoque pari iacent damnatione prostrati: neque nisi resipiscentes inde poterunt prorsus absolvi, quia sicut per unum scribentem eorum omnium vulgata transgressio est, qui in eandem perfidiae reciderant actionem; sic in uno eodemque, qui pro omnibus scripserat, vel scribendo omnium prodiderat voluntates, transgressio est punita cunctorum.

1 « Hodie ». Id. cod.

Quae ad instructionem vestrae dilectionis satis abundeque sufficere indicamus, quamvis eadem latius, si Dominus concesserit facultatem, studeamus exponere; quatenus et fidelium quisque cognoscat, nihil Apostolicam Sedem, quod absit, praepropere censuisse. Quae tamen sententia in Acacium destinata, etsi nomine tantummodo praesulis apostolici, cuius erat utique potestatis, legitime probatur esse deprompta, praesertim cum secretim dirigenda videretur ne, custodiis ubique praetentis, dispositio salutaris quibuslibet difficultatibus impedita necessarium habere non posset effectum: tamen quia, orthodoxis ubique delectis, et haereticis tantummodo eorumque consortibus iam relictis in Oriente, catholici Pontifices aut residui omnino non essent, aut nullam gererent libertatem, plurimorum in Italia catholicorum congregatio sacerdotum rationabiliter cognovit sententiam in Acacium fuisse prolatam. Quae congregatio facta Pontificum non contra Chalcedonensem, non tamquam nova synodus contra veterem primamque convenit, sed potius secundum tenorem veteris constituti particeps apostolicae executionis effecta est; ut satis appareat, Ecclesiam catholicam Sedemque Apostolicam, quia alibi iam omnino non posset, ubi potuit, et cum quibus potuit, nihil penitus omisisse quod ad fratrum pertineret pro intemerata fide, et sincera communione tractatum.

Dat. kal. Februar., Flavio Viatore V. C. cons.

Dat. die 1 Febr., ann. 495.

Sententia contra Acacium ab Italica synodo confirmatur.

S. GELASII

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

A. C. 492-96

I².

Ioanni rescribens eum hortatur, ut cum Eutychianistis nullum consortium imisceat.

Gelasius PP. Ioanni illustri.

Quid ad fidem catholicam servandam.

De sacra tibi communionem rescripsimus, ut si tua sublimitas, sicut te facere pro tua id salute conveniens est, fidem catholicam desiderat custodire, eutychianae pestis, vel eidem communicantium, aut eorum, qui talium student nomina recitare, non ambigas foedera declinanda, sed ubicumque professionem communionemque repereris, ab his contagiis expeditus, nullum cum perfidia eorumque complicibus velis miscere consortium.

Dat. ann. 492-496.

Eutychianistae penitus ef-
fugendi.

1 Haec epistolarum fragmenta potissimum e *Concil. Collectione* desumpsimus per cl. Mansi Florentiae edita ann. 1759, eaque minime curavimus, quae in nostro opere Gelasii epistolis inserta reperies. Porro et alia sunt tam in editis, tum in vaticanis codicibus Gelasio adiudicata; ea vero, si inculenter falsa, reiecit; si spuria, Jaffé sententiis adherentes suis Pontificibus sumus reddituri. Illud autem documentum ab om-

II².

A. C. 492-96

Refert, Felicem et Petrum clericos Ecclesiae Nollanae contumaces contra episcopum suum ad Theodoricum regem appellasse, qui, fraude cognita, eos ad S. A. remittit.

Gelasius Quinigesio et Constantino Episcopis inter caetera.

Felix et Petrus Ecclesiae Nollanae clerici contumaciter, et contra constitutum rebelles ad comitatum filii mei regis putaverunt esse properandum, dicentes sibi vim fuisse generatam, tacito clericatus officio; et auctoritate promerita contra civilitatem redemptis sibi barbaris superscriptum episcopum suum gravibus iniuriis et dispendiis affecerunt. Proinde

Cur Felix et Petrus ad regem appellarent.

nibus fere *Concil. Collectoribus* relatum, per quod Gelasius triginta auri nummos ex locatione fundi *Claculas* recepisse fatetur, utpote ab ipso Bollarii nomine abhorrens, plane refutavimus. Ad notam vero chronicon quod attinet, eam ex Jaffé l. c. ut plurimum desumpsimus.

2 Ex disquis. crit. P. Theineri O. C. Romae edit. ann. 1836, pag. 201.

3 Ex Labb. *Concil. Collect.* t. iv, col. 1224.

Harum fratris
regi detecta.

NECESSARIUM fuit, ut ad eundem dominum
filium meum supradictus frater noster
Serenus episcopus convolaret, ostensaque
fraude secundum beatitudinem temporum
suorum, vir praecellentissimus filius meus

Uero ad S. A. Theodoricus rex ad nostrum contumaces
clericos remisit examen¹.

Dat. ann. 492-496.

III².

*Serenum episcopum sacris contumeliis
affectum omni ope adiuvandum con-
tendit.*

Gerontio et Ioanni Episcopis.

Cum Serenus in-
iuriis fuerit la-
cessitus.

Frater et coepiscopus noster Serenus³
tantis est contumeliis appetitus, ut non
sine nostra fuerit laceratus iniuria; quia
ad comitatum domini filii nostri regis
pro immanitate facti venire compulsus
est. Hunc ergo omnibus decet a nobis
solatiis adiuvari; quia cunctis crescit, quid-
quid in tali causa probatur impensum⁴.

Ipsi strenue
opitulandum.

¹ Cod. Vat. 3833 addit *et caetera*.

² E Cont. Const. fasc. 2 ms., ubi asseve-
ratur nunc primum erui e vet. can. collect. in
Germanensi codice digesta lib. vi, c. 409.

³ « Is porro Serenus est, cuius patrocinium Ge-
lasius ep. XXXII, n. 2 suscepit, quique in concil.
ann. 449 et 402 Romae habitis Nolanus episco-
pus subscribitur ». Cont. Const.

⁴ E sup. fragm. facile inferri potest ad quem
annum hoc sit referendum.

⁵ Ex Mansi Concil. Collect. tom. VIII, col.
139. Grat. dist. 10, c. 12. Ivo p. IV, c. 180.
Porro non deest qui hoc fragmentum spurium
existimet; Berardi vero in op., cui titulus « Gra-
tiani Canonis gemini ab apocryphis discreti »
edit. Venet. ann. 1783, part. II, pag. 363 id
Gelasio fidenter adscribit.

IV⁵.

*Theodoricum perbelle incitat,
ut ecclesiasticas leges servandas curet.*

Gelasius Theodorico regi.

Certum est magnificentiam vestram le-
ges Romanorum principum, quas in ne-
goliis hominum custodiendas esse prae-
cepit, multo magis circa⁶ reverentiam
beati Petri apostoli pro suae felicitatis
augmento velle servari.

Dat. ann. 492-496⁷.

Principi prae-
sertim canonum
observatio cu-
stodienda.

V⁸.

*Helpidium episcopum Volaterranum ob-
iurgat, quod, inconsulto Romano Pon-
tifici, Ravennam contendere velit.*

Gelasius Helpidio Episcopo Volaterrano
inter caetera.

Quo ausu, qua temeritate rescribis Ra-
vennam te parare proficisci, cum ca-
nones evidenter praecipiant⁹, nullum
omnino Pontificem¹⁰, nisi nobis¹¹ visis,
atque consultis, ad comitatum¹² dehinc
contendere¹³? Quod cum longaevi vel ae-

Episcopi Ra-
vennam profici-
sci non licet.

⁶ Al. *propter*; male ut videtur.

⁷ Pithoeus Corp. Iur. Can. edit. Parisiis ann.
1687 dat. autumnat ann. c. 494.

⁸ Ex Mansi Concil. Collect. tom. VII, col. 127
Gratian. can. XIII, q. 8, c. 26. Berard. vero ep.
cit., pag. 139 huiusmodi fragmentum Gelasio ad-
scribendum satis ostendit.

⁹ « Vid. Concil. Antioch. can. XI, et Zosimum
Pp. ep. I, n. 4 ». Contin. Const.

¹⁰ « Pontificum ». Contin. Const.

¹¹ « Ante visis ». Contin. Const.

¹² « Exarchi », Recte Pith.

¹³ Apud Cont. Const. hic fragmenti finis. Se-
quentia apud Mansi ausulis [conclusa supple-
ment Rom. Correct. ex Polycarp. lib. I, tit. XVII. Hic au-
tem, ubi sententia conficitur, pro commate ab aliis
interposito interrogandi punctum interieimus.

Helpidii au-
dacia, late vel honore Pontifices Pistoriensis,
Lucensis et Fesulanus nuper monstrentur
fecisse; tu, qui paucorum dierum fungi
sacerdotio videris, quemadmodum tibi
putas licere quod non licet, nisi quod
hoc officio carere festinas, quod¹ his ex-
cessibus te ostendis indignum?

Dat. ann. 492-496².

VI³.

*Hereleuvae significans, se Petrum Eccle-
siae defensorem ad regem misisse, eam
deprecatur, ut pauperum causas iu-
vare velit.*

Gelasius Hereleuvae⁴ reginae.

Pontificis erga
pauperes solli-
citus.

Qui pro victu pauperum domino filio
meo excellentissimo regi cum meis lit-
teris supplicaret, Petrum Ecclesiae de-
fensorem dirigere properavi. Quo veniente
sublimitatem quoque tuam salutare non
destiti, plurimum deprecans, ut pro ve-
strae salutis et prosperitatis augmentis
egentium causas iuvare dignemini.

Data v kal. Martii.

Dat. 25 Feb., ann. 492-496.

VII⁵.

*Egcnis sublevandis insufficiens Firminam
rogat, ut praedia B. Petri bellorum*

¹ Grat. recte quo.

² Pith. ad ann. refert. c. 497.

³ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VIII, col. 142.

⁴ «Anonymus de gestis Theodorici regis Here-
leuvam eiusdem genitricem affirmans inquit: *Ma-
ter Hereleuva dicta Gothica, Catholica quidem
erat, quae in baptismo Eusebia dicta*». Mansi

*clade devastata pauperum victui red-
duntur.*

**Gelasius Firminae illustri feminae
post caetera.**

Ad cumulum vero mercedis vestrae
pertinere certissimum est, si praedia quae
vel a barbaris, vel a Romanis inconve-
nienter invasa sunt, vestris dispositioni-
bus egentium victui reformatur. Cuius⁶
tanta de provinciis diversis, quae bello-
rum clade vastatae sunt, Romam multi-
tudo confluit, ut vix ei, Deo teste, suffi-
cere valeamus. Conspicitis ergo quantum
boni operis acquiratis, si B. Petro apo-
stolo praedia, quae pro sua quisque anima
contulit, vestro post Deum praesidio li-
berata reddantur. Cuius benedictionis eu-
logias, quas pro affectione direxi, peto
ut grata suscipere mente digneris.

Dat. ann. 492-496.

Praedia egen-
tium victui re-
stituenda;

Ad quos sub-
levandos Ponti-
fex sese impa-
rem proficitur.

VIII⁷.

*Meminit ut episcoporum sollicitudinem
pertinere egenis adesce.*

Gelasius Honorio Episcopo.

Divinae retributionis memor ad pon-
tificalem conscientiam non ambigas per-
tinere egentium commodis piam sollici-
tudinem non negare.

Dat. ann. 492-496⁸.

Egcnis solli-
citus non de-
neganda.

⁵ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VIII, col. 142.

⁶ Forte legend. *Quorum*.

⁷ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VIII, col.
133. Grat. distinct. LXXXVII, can. 4. Iuxta Berardi
op. cit., pag. 353 genuin. est.

⁸ Pith. dat. existimat ann. c. 493.

IX¹.

Episcopi putrocinium implorantibus strenue, inquit, succurrendum.

Gelasius Leontio² et Petro Episcopis.

Quisquis in negotiis suis nostri nominis intercessione sperat sibi remedia posse conferri, prona nos convenit animositate praestare.

Dat. ann. 492-496³.

X⁴.

Anastasio praecipit, ut Maximum et Ianuarium parentibus destitutos ab adversariorum improbitate vindicet.

Gelasius Anastasio Episcopo.

Defensionis propriae desolatis auxilio, et qui suis acibus adesse⁵ pro aetatis infirmitate non possunt, exoratum Pontificem decet subvenire, quia pupillis⁶ tuitionem etiam Divinitas iussit impendi⁷. Et ideo Maximo et Ianuario clericalis officii (qui se solatio parentum vel propinquorum asserunt destitutos) auxilium ex nostra delegatione praestabis, ut adversus improbitates adversariorum suorum

Quisque fidat
episcopis virili-
ter iuvandus.

Pupillis opem
exorantibus per
Pontificem e di-
vino praecepto
est subvenien-
dum.

Itaque Ma-
ximus et Ianu-
arius protegend.

1 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 136. Grat. dist. LXXXVII, c. III.

2 Al. *Gerontii*. Berard. op. cit., pag. 342 hunc canonem Gelasio tribuens animadvertit, huiusmodi inscriptiones librarium vitio forte fuisse corruptas.

3 Pith. c. ann. 493.

4 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 134, de cuius documenti authentic. Berardus dubius non haeret. Grat. dist. LXXXVII, c. II.

5 « Al. *prodesse* ». Pith.

6 « Alii add. *et viduis*: vetustior. autem codd. rectius omittunt ». Corr. Rom. apud Pith.

7 Psalm. x, 18, ubi apud Vulg. legitur: *Iudicare pupillo, et humili, ut non apponatur ultra magnificare se homo super terram.*

8 Iuxta Pith. ann. c. 493.

9 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 125, neque hoc Berardus Gelasio abjudicandum censet. Grat. dist. LXXXVII, c. v. Ivo vi, cap. cix.

protecti, tuae executionis adnitu, noxia commenta non sentiant.

Dat. ann. 492-496⁸.

XI⁹.

Olympii diaconi perfidiam detestatur, qui tutelam nepotum exerceens eos aere paterno prorsus expoliavit.

Gelasius Fortunato Episcopo.

Irreligiosum prorsus et execrabile indicamus, si quisquam¹⁰ vel extraneos in sui tuitione susceptos non omni fide, et tota animi sui educaverit sanctitate. Ac¹¹ cum Olympius diaconus dilectionis tuae, Felicis et Olympii suggeratur avunculus, eosque parvulos tutelae vice suscepit nutriendos, ultra latrocinium esse indicamus, quod eos bonisculis¹² parentum, sicut asserunt, reliquit extorres, alia retinendo, alia contra leges et iura vendendo.

Dat. ann. Christi 492-496¹³.

Vel extraneos proderet exacerandum est.

Quanta Olympii perdidit.

XII¹⁴.

Viduorum et orphanorum causas ab episcopis praesertim curandas edicit.

Gelasius Gerontio¹⁵ et Petro¹⁶ Episcopis.

Licet¹⁷ omnibus de nobis sperantibus

10 Al. add. *clericos*, sed perperam. Non enim hic clerici cum laicis, sed extranei cum sanguine iunctis comparantur. Corr. Rom. apud Pith.

11 Al. *Al*; sane minus recte.

12 Al. *bonisculis*. Pith.

13 Ex Pith. dat. ann. c. 493.

14 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 136, Grat. distinct. LXXXVII, c. I. Iuxta Berard. op. cit. pag. 342 genuin. est.

15 Al. *Leontio*, quibus Berard. op. cit. pag. 341 non adhaeret, putans hunc Gerontium esse illum episcopum Fidenatem, quem scimus interfuisse Romanis conciliis 3 et 4 sub Symmacho ann. 501 et 502.

16 Forte designatur Petrus Laurensis Episcopus, qui ann. 487 interfuit concilio Romano sub Felice III, ni potius Petrum Episcopum Ravennatem intelligas, qui, Symmacho Pontifice, adfuit Romanis conciliis tunc temporis habitis. V. Berard. l. c.

17 Al. forte perperam in

Viduas et
orphanos tueri
cuiusque de-
mandatum.

non debeamus, in quantum possumus,
nos negare; plus tamen viduarum et or-
phanorum causas¹, et impensius ducimus
exequendas, quas tueri a nobis, vel ab
omnibus divina manifestat assertio².

Dat. ann. 492-496³.

XIII⁴.

*Ianuario pauperum causas vehementer
commendat.*

Gelasius Ianuario post caetera.

Res pauperum
pro viribus
defendendae.

Sed causas, quibus beneficia beati Petri
apostoli continuata percipias⁵, fidenter
iniungo. Praestet igitur tua nobilitas, ut
rebus pauperum eius auxilium, defensio-
nemque concedat, et conductores earum
pio favore tueatur, ut vicissitudinem prae-
stitorum ab eodem percipiat⁶ consequen-
tem, cuius meritis et honori devotus ista
dependit.

Dat. ann. 492-496.

XIV⁷.

*Ioanni episcopo Spoletano Olibulam acre
paterno iniurie privatam vehementer
commendat.*

Gelasius Ioanni Spoletano Episcopo.

Olibulae que-
relae.

Olibula religiosa foemina debili nobis
petitione suggestit, se a sororibus fuisse
nudatam, quae parentum substantiam
solae sibi, contempta eius solitudine, divi-

sere, maritorum suorum suffultae praesi-
dio; et quia interest officii tui, ut huius-
modi personas, quae in proposito devotae
mentis integritate perdurant, congrua de-
fensione tuearis, frater carissime, quid-
quid in supradictae foeminae negotio pe-
tatur impende, ne patiaris eam a suis
sororibus, aut ab earum coniugibus ali-
qua oppressione laborare, ut recepta de
parentum substantia portione debita,
Deo possit quieta mente servire.

Dat. ann. 492-496.

Pias foeminas
tueri episcopo-
rum est.

XV⁸.

*Agilulphum hortatur, ut Honorii consi-
liis obsequens regulam B. Petri in
Dalmatia constitutum pro viribus de-
fendat.*

Gelasius Agilulpho post caetera.

Precor autem, ut regulam beati Petri
apostoli inter Dalmatias constitutam de-
fensare dignemini, et quae vobis, vel fra-
ter, et coepiscopus meus Honorius⁹ pro
eius utilitate suggesserit, vel conductores
putaverint intimaudum, quam fieri po-
test, praestare iubeatis.

Dat. ann. 492-496.

B. Petri regu-
lae in Dalmatia
fideliter servan-
dae.

XVI¹⁰.

*Eorum ambitioni obsistens, quos vetusta
Ecclesiarum privilegia perrederere non
pudet, Natali significat, se Metropoli-*

¹ Vatt. codd. perperam omitt. *orphanorum causas*.

² Isa. i, 17, ubi apud Vulg. legitur: *indicate pupillam, defendite viduam*.

³ Iuxta Pith., ann. c. 493.

⁴ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 142.

⁵ « *Percipias* ». Recte cod. Vat. 3833.

⁶ « *Recipiat* », Id. cod.

⁷ E Thein. *disquis. crit.* pag. 201.

⁸ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 141.

⁹ « Ille fuit Salomitanus episcopus, ad quem aliae duae Gelasii epistolae editae sunt. Baller. *Opp. S. Leonis* tom. iii, pag. 304 ». Mansi.

¹⁰ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1226. Grat. *distinct.* lxxv, c. vi. Bernardi vero op. cit., pag. 330 hunc canon. Gelasio abiudicat.

lis delegasse, ut quisque suae regionis episcopos consecrare, Metropolitum vero comprovinciales episcopi velint ordinare.

Gelasius Natali Episcopo.

Quia per ambitiones illicitas non pudes quosdam Ecclesiarum intra turbare, ac privilegia, quae metropolitans vel provincialibus episcopis decrevit antiquitas, temeraria praesumptione pervadere; propter quod etiam communionis apostolicae desiderant tenere dissidium, quo scilicet ab eius auctoritate divisi velut impune proprias usurpationes exercent; non respicientes quod¹ aeterno iudici rationem iam de catholicae sinceritatis iniuria, quam de traditionum praeiudicio² paternarum non sine perpetuae sint damnationis interitu reddituri³. Si in hac obstinatione permanserint, charitatem tuam duximus instruendam, nos pariter ad metropolitans vestrae provinciae, sive eiusquam contiguae, quae catholicam servant unitatem, magnopere delegasse, ut obvenientes episcopos in eadem regione metropolitans suos debeat ordinare; eundemque ipsum metropolitans, si humana morte transierit, nonnisi com-

provinciales episcopi iuxta formam veterem studeant ordinare; quatenus, quae veneranda decrevit antiquitas, nullus sibimet contra fas usurpare contendat.

Dat. ann. 492-496⁴.

Hic vero
per comprovinciales episcopos

Quorumdam
ambitionem de-
plorat.

Episcopi per
eum metropo-
litam ordinandi

XVII⁵.

Stomensi civitati annuens Iulianum sancti Eleutherii diaconum eiusdem Ecclesiae presbyterum decrevit consecrandum, ac illius ministerio Felicissimum substituendum.

Gelasius Caelestino Episcopo.

Presbyteri, diaconi et universi clerici Stomensis⁶ civitatis petitorio nobis suggestere porrecto, in ecclesia beati martyris Eleutherii episcopi (quae in supradicta⁷ civitatis parochia⁸ probatur esse constructa) presbyterum, qui constitutus fuerat, defecisse; atque in eius locum Iulianum diaconum ipsius ecclesiae⁹ pro celebritate ipsius loci quantocius debere¹⁰ ordinari. Et ideo, frater carissime, si de eius vita, vel moribus nihil est, quod contra canonum veniat statuta¹¹, su-

Stomensis ci-
vitatib. petito.

Iulianus
presbyter con-
secrandus.

1 Al. quia.

2 Al. praeiudiciis.

3 Hucusque et Gratianus qui hoc ep. fragmentum ad episc. Dardaniae refert ipsissimis verbis; postea sic locutionem prosequitur: *Si in hac obstinatione permanserint, charitatem vestram duximus instruendam, ut vos omnes in commune fratres sive per Dardanium, sive per quamque contiguam provinciam constituti, qui vos sub metropolitans vestris esse meministis, et ab eisdem substitui decerneretis, sicut vetus consuetudo deposcit, unanimiter statuatistis antistites; et vicissim si Metropolitans humanae conditionis forte decesserit, a comprovincialibus episcopis, sicut forma transmisit, sacrari modis omnibus censetis; nec quemquam sibi, quam vobis antiqua dispositione concessum est, patiimini vindicare;*

quatenus et inter ipsas adversantium voluntatum procellas, veterum regulas nullatenus custodire cessetis, sicut persecutionum temporis diversarum Patres nostros constanter fecisse non dubium est.

4 Pith. op. cit. pag. 88 dat. censet ann. c. 495.

5 Ex Mansi *Conci. Collect.* tom. VIII. col. 85 et 137. Grat. op. cit. dist. XXIV. c. m. De quo fragm. assertit Berard. non esse a Gelas. temp. alienum.

6 Al. Histoniensis, Storiensis, Stomensis. Cont. Const. Histoniensium.

7 Cont. Const. supradictae civitatis.

8 Edit. recent. parochiae.

9 Cont. Const. basilicae.

10 Cont. Const. perperam omittit. debere.

11 Cont. Const. constituta.

Eius officio Felicitissimus sufficiens.

prescriptum presbiterii honore decorabis, sciturus eum visitatoris te nomine non cardinalis creasse Pontificis ¹. Pariter etiam et ² Felicissimum diaconum in eius ecclesiae ministerio, si conversatio eius patitur, subrogabis, ut locus processionis celeberrimus ad mysteriorum ³ consecrationem nec sacerdote indigeat nec ministro.

Dat. ann. 492-496 ⁴.

XVIII ⁵.

Præcipit, ut Quartus defensor diaconus consecratur.

Gelasius Sabino Episcopo ⁶.

Grumeti votum.

Quinsum potestate Quartus

Quartum defensorem diaconum sibi meli consecrari populus Grumentinae ⁷ civitatis exposcit. Hunc ergo, si nil est quod eius personae possit opponi, diaconi ⁸ protectione decorabis, ut noverit lamen dilectio tua, hoc se delegantibus

1 Haec habentur et in Collect. Canonum Card. Densdedit hisce verbis: *In Ecclesia beati Martyris Eleutherii, quae in Histoniensium civitatis parochia probatur esse constructa, Iulianum diaconum, si nil in eo est, quod contra canonum veniat instituta, presbyterii honore decorabis: sciturus eum visitatoris te nomine, non Cardinalis creasse pontificis.*

2 In Cont. Const. omittitur et.

3 Al. ministeriorum.

4 Pith. ann. c. 494.

5 Ex Labbè Concil. Collect. tom. iv, col. 1221. Grat. Caus. xi, q. i, can. 13. Berard. op. cit., pag. 337 hunc can. minime genuinum ostendit, et iungendum arbitratur can. 12 eiusd. caus. et qu., licet hic ex epist. ad Exech. comit. depromptus appareat.

6 Id. Crispino et Sabino Episcopis.

7 Cod. Vat. 3833 perperam, uti patet, *Crumentinae*.

nobis exequi visitatoris officio, non potestestate proprii sacerdotis ⁹.

Dat. ann. 492-496 ¹⁰.

XIX ¹¹.

Noram ecclesiam Iulii pietate erectam iubet consecrari, illumque admonet, ne ibidem quid iuris prae caeteris sibi vindicet.

Gelasius Papa Senecioni Episcopo.

Piae mentis amplectenda devotio est, qua se Iulius U. II. in re Iuviana ¹² sui iuris fundasse perhibetur Ecclesiam, quam in honorem S. Viti confessoris eius nomine cupit consecrari. Hanc igitur, frater carissime (si ad tuam diocesim pertinere non ambigis) ex more convenit dedicari, collata primum donatione solemnī, quam ministris Ecclesiae destinasse se praefati muneris testatur oblato ¹³, sciturus sine dubio praeter processionis ¹⁴ aditum, qui

Ecclesia in honorem S. Viti consecranda.

Eius fundatori nullum ibi petunt ius.

8 Id. diaconi.

9 Apud vet. in usu erat, ut Eccl. vacantibus darentur visitatores, qui veluti Episcopi ea negotia gererent, quae gerenda necessario essent, nec differri possent. Quartus igitur a Sabino consecrandus tamquam a visitatore, non tamquam ab episcopo.

10 Pith. anno c. 494.

11 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 433. Grat. caus. xvi, qu. vii, c. xxvi. Berard. op. cit., pag. 358 de huius authenticā dubitat.

12 Ita Baller. et cod. Vat. 3833. Pith. vero legit: *Iulius nobis in re Iuliana: al. in re Iuviana*.

13 Oblator deest apud Mign. Patrol. tom. lxx, col. 448.

14 Processionis nomen pro publico conventu alias apud Gelasium. Vid. can. 3, dist. xxiv, necnon canon. 5 et 7 de Consecrat. distin. 1^a. Ita Berard. op. cit., pag. 359.

omni christiano debetur, nihil ibidem se proprii iuris habiturum.

Data xiii kal. Augusti ¹.

Dat die 20 Iulii, ann. 492-496 ².

XX ³.

Mandans, ut basilica in Sextiliano condita Ss. Michaeli Archangelo, et Martino Confessori dicetur, innuere non omittit, nihil ex ea illius fundatori esse pro suo vindicandum.

Gelasius Papa NN. Episcopo.

Frigentius ⁴ vero petitoria nobis insinuatione suggessit, in re sua, quam ⁵ Sextilianum vocatur, basilicam se sanctorum Michaelis Archangeli et Martini confessoris pro sua defensione ⁶ fundasse. Et ideo, frater carissime, si ad tuam pertinet parochiam, benedictionem supra memoratae basilicae solenni veneratione depende. Nihil tamen sibi fundator ex hac basilica noverit vindicandum, nisi processioneis aditum, qui christianis omnibus in commune debetur.

Dat. ann. 492-496 ⁷.

¹ « Hanc temp. notam in vetust. edit. desideratam Ballerin. et cit. cod. supplent ». Mansi.

² Pith. dat. autumat ann. c. 494.

³ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 134, cuius authenticam Berard. op. cit., pag. 358 in dubium revocat. Grat. can. xvi, q. 7, c. 27.

⁴ « Frigentius ». Pith.

⁵ « Al. quod; nonnull. recte quae ». Pith.

⁶ Al. recte devotione.

⁷ Pith. ann. c. 494.

⁸ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 120. In diurn. autem Rom. Pontif., teste Ilarduino, haec ep. ita inscribitur: *Synodale quod accipit Episcopus.* et quarta est ex epist. Gregorii II. Apud Gratianum vero caus. 12, quaest. 2 inter

XXI ⁸.

CONSTITUTA GELASII PAPAE, QVAE EPISCOPI IN SUA ORDINATIONE ACCIPIUNT.

Episcopo recens consecrato quaedam de ordinationibus gravissima praecipit, eique prohibet, ne Afros in clerum de facili recipiat: significans autem uniuscuiusque ecclesiae patrimonium nunquam esse diminuendum, rationem redditus dividendi praescribit: demum et ss. ordinibus et baptismati statutum tempus designans hortatur, ut haec omnia in Ecclesiae bonum fideliter serventur.

Papa ille Clero, ordini, et plebi consistentibus civitate illa, dilectissimis filiis in Domino salutem ⁹.

Probabilibus desideriis ¹⁰ nihil attulimus tarditatis. Fratrem iam ¹¹ et coepiscopum nostrum illum vobis ordinavimus sacerdotem. Cui dedimus in mandatis, ne unquam ordinationes praesumat illicitas; ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem; qui ¹² neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex poenitentem ¹³, vel curiae ¹⁴, aut cui-

Civium desideriis imploratum episcopum concedit.

Quam ab episcopo non sint ordinandi.

Gelas. canon. recensetur, et huic Pontifici etiam adjudicatur in Lucensi cod. vestustissimo. Haec Mansi. - Gelasio quoque adscriptam invenimus in eodd. Vart. 1343 et 1353 cum quibus eam diligenter contulimus. Berard. autem op. cit., pag. 334 de eius authen. dubius haeret.

⁹ In Lucens. cod. *dilectissimis filiis* omittitur.

¹⁰ Id. add. *vestris*. Recte quidem, ut videtur.

¹¹ Cod. Vat. 1353 *Iam fratrem, et coepiscopum*: perperam ad context. cit. cod. Lucens. *Fratrem etiam*.

¹² Cit. eodd. Vat. recte expungunt *qui*.

¹³ Cod. n. 1343 *poenitentem*.

¹⁴ Id. cod. vel *curialem*.

Frigentii petitoria.

Basilicae fundatori ex ea nihil arrogandum.

libet conditioni obnoxium, notatumque ad sacros ordines permittat accedere. Sed si quos huiusmodi forte repererit, non audeat promovere ¹. Afros passim ad ecclesiasticos ordines praetendentes nulla ratione suscipiat, quia aliqui eorum Manichaei, aliqui rebaptizati saepius sunt probati. Ministeria ² atque ornatum ecclesiae, vel quidquid illud est in patrimonio eiusdem ³ non minuere studeat, sed augere. De reditu vero Ecclesiae, vel

Ab Afriis sedulo cavendum.

Ecclesiae redditus quomodo distribuendi.

Quando Ss. ordinationes habentur,

Et baptismi tradendum.

Haec ad Ecclesiae pacem servantur.

oblacione fidelium quatuor faciat portiones; quarum unam sibi ipsi retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuatur; tertiam pauperibus et peregrinis; quartam ecclesiasticis fabricis noverit reservandam ⁴. De quibus divino erit redditurus iudicio rationem. Ordinationes vero presbyterorum, seu diaconorum non nisi quarti ⁵ septimi et decimi mensium ieiuniis; sed et ingressu quadragesimali atque medio ⁶, vespere sabbathi noverit celebrandas ⁷. Sacrosancti autem baptismi sacramentum non nisi in Paschali festivitatem, et Pentecoste meminerit esse praehendum, exceptis his, qui mortis urgentur periculo, ne in aeternum pereant, talibus oportet ⁸ remediis subveniri ⁹. Huic ergo sedis nostrae praecepta servantur devotis animis obsequi vos oportet, ut inreprehensibile, placitumque fiat corpus Ecclesiae, per Christum Dominum

nostrum, qui vivit et regnat cum Deo Patre omnipotente, et Spiritu Sancto per omnia saecula saeculorum, amen. *Et subscriptio eius.* Deus vos incolumes custodiat, dilectissimi filii ¹⁰.

Dat. infra ann. 492-496 ¹¹.

XXII ¹².

Brundusinis annuens Iulianum eorum Ecclesiae restituit, quidve ipsi de ordinationibus, redditibus, et baptismo fuerit praeceptum, aperit.

Gelasius Clero, ordini, et plebi Brendesii (Brundusii).

Concesso vobis, quem petistis, antistite fratre iam et coepiscopo meo Iuliano, necessarium fuit, eodem ad ecclesiam suam mox remisso, ad vos nostra scripta pariter destinare, quibus agnosceretis, eidem fuisse praeceptum, ne unquam ordinationes praesumat illicitas ¹³. Ne bigamum, et qui virginem non est sortitus uxorem, atque illiteratum, vel obnoxium in aliqua parte corporis debilem notatumque modis omnibus ad sacros ordines permittat accedere. Quod etiam de peregrinis, atque incognitis, vel expetentibus

Iulianum Brundusii votis restituit.

Quid ipsi in ordinationibus cavendum.

¹ Vid. ep. II, vol. I, h. op. pag. 102, § 5.

² Cod. Vat. 1353 ministerium.

³ Id. eius.

⁴ Vid. cit. ep. ibid. pag. 107, § 29.

⁵ Cit. codd. Vatt. primi.

⁶ Cit. codd. cum Lucens. mediana.

⁷ Vid. cit. ep. ib. pag. 104, § 13.

⁸ Cit. codd. Vatt. debent.

⁹ Recol. cit. ep. ib. pag. 104, § 12. Gratianus vero distinct. IV, cap. XVII, et lvo cap. LXII hunc canon. praebent hisce verbis: *Venerabilis (generalis) baptismi sacramentum non nisi in festivitate Paschali, et Pentecostes tradere prae-*

sumat episcopus; exceptis aegritudine laborantibus, quibus, urgente mortis periculo, talibus oportet, ne in aeternum pereant, remediis subveniri.

¹⁰ In nn. codd. huiusmodi subscriptio desideratur.

¹¹ Pith. ann. c. 494.

¹² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. IV, col. 1226. Grat. caus. XII, q. 2, c. 26. Berard. l. c. autumat eandem esse formulam ac superioris epistolae ab Anselmo specialibus nominibus pro lubitu accomodatam. Vid. et not. I epist. praeced.

¹³ In cit. can. Grat. cau. XII, q. 2, desunt quae sequuntur usque ad verb. *Reditus.*

cavere debet, quia huiusmodi a venerabilibus prohibentur officiis; ac nihil ex ministeriis atque ornatu, postremo de quacumque re, quam constat ad Ecclesiam pertinere, audeat in alterum qualibet ratione transferre. Reditus et oblationes fidelium in quatuor partes dividat, quarum sibi unam ipse retineat, alteram clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuat, fabricis tertiam¹, quarum rationem divino est redditurus examini². Sacris quoque ordinibus applicandos, hac observatione promoveat, ut ieiunio quarti, septimi et decimi mensis vespere sabbathi presbyteros atque diaconos ordinandos esse cognoscat. Venerabilis etiam baptismi sacramentum non nisi in festivitate Paschali et Pentecoste tradere non praesumat exceptis aegritudine laborantibus. Dat. ann. 492-496³.

XXIII⁴.

Rogat Dulcium defensorem, ut Luceriae primatibus enunciet, Anastasium diaconum huius civitatis antistitem a se statim esse creatum, et necessaria huic Ecclesiae solatia studeat impendi.

Gelasius in Decretis Dulcio defensori.

Experientia tua praesenti admonitione suscepta filiis nostris viris magnificis Ac-

miliano magistro militum, et Constantino iudici, et Ampelio ex nostra exhortatione dicere non omittat. « Ecce, sicut magnitudinis vestrae desiderium postulavit, sine mora aliqua et sine ullo dispendio⁵, ita ut nec ipsas dare ecclesiasticis officiis consuetudines sineremus, Anastasium diaconum Luceriae civitati ordinavimus sacerdotem. Propterea nunc magnificentia vestra eiusdem episcopi vel ecclesiae Luceriae utilitatibus in universis, quae sunt necessaria, libenter impendat, et competentia vigilantiae suae tribuat christiana devotione solatia ».

Dat. ann. 492-496.

XXIV⁶.

Plebs Diotrensis petitioni favens mandat, ut illa comitiis convocatis, novum sibi episcopum eligat.

Gelasius Papa Philippo et Gerentino⁷ Episcopis.

Plebs Diotrensis⁸ data nobis petitione deflevit diu, se sine rectoris proprii gubernatione dispergi. Ac sicut asseritur, is, qui a vobis iam probatus dicitur, a paucis et tenuibus⁹ putatur electus¹⁰; cum ad vos pertineat universos assidua admonitione compellere, ut omnes in unum quem dignum sacerdotio viderint, et

Haec S. A. admonitio quibus communicauda.

Anastasius Luceriae episcopus creatus.

Luceria Ecclesia sedulo adiuvanda.

Hes unus Ecclesiae alteri non addicenda.

Quomodo redditus et oblationes dividenda.

Quando sacri ordines, et baptismum conferendi.

Plebs Diotrensis cum sine episcopo.

¹ Forte legendum *tertiam pauperibus, et peregrinis, quartam fabricis*. Vid. fragm. xxi pag. 314 li. vol. col. 2 sub dimid.

² Gratiano l. c. hic finis. Verum in distinct. iv, can. 17 vir cl. epistolam inscribens Clero, et Plebi Tarentinae refert ipsissima verba a venerabilis baptismi usque ad laborantibus, ubi addit: *Quibus, urgente mortis periculo, talibus oportet, ne in aeternum pereant, remediis subveniri*.

³ Iuxta Pith. ann. c. 494.

⁴ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 122.

⁵ Vid. Iust. Nov. 123, cap. iii ad calcem, ubi ait: *Episcopum enim Ecclesiae minus duas libras habentem neque pro inthronisticis, neque*

pro alia qualibet consuetudine aliquid dare permitimus. Ita Cont. Const.

⁶ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 138. Grat. distinct. lxxiii, c. 41. Berard. autem op. cit. pag. 342 haec ep. suspecta est, e cuius sententia cl. Mansi prorsus abest. Vid. Mansi loc. cit. ad not. 4.

⁷ Al. cum Cont. Const. Gerontio.

⁸ « Praeferimus cum mss. German. *Glienensis*. In provinc. Corneola ab anonymo Ravenn. lib. iv, n. 21 recensetur *Cliena* ». Cont. Const.

⁹ « *Et tenuibus iam putatur* ». Mign. *Patrol.* t. lxx, col. 152. Perperam ad contextum videtur.

¹⁰ Cont. Const. eligendus. Forte rectius.

Hic concordi
suffragio nomi-
naudus.

Quid praescribi
attendeudum.

sine aliqua reprehensione consentiant. Et ideo¹, fratres carissimi, diversos ex omnibus saepe dicti loci parochiis presbiteros, diaconos et universam turbam vos oportet saepius convocare, quatenus non prout cuilibet libuerit, sed concordantibus animis talem, vobis admonentibus, sibi quae- rant sola Divinitatis attentione personam, quam nulla contrarietas a constitutis possit revocare praescriptis.

Dat. ann. 492-496².

XXV³.

Squillacii urbem manus suas in antistitem caede iterum scelerantem episcopi gubernatione privat; et decessit, ut Maiorico et Ioannes episcopi, visitatione illic statuta, divina ministeria celebrent.

Gelasius Maiorico et Ioanni Episcopis.

Ita nos quidem Latinorum⁴ caedes geminata Pontificum horrendi sceleris atro-

cite confudit, ut diu constitutio nostrae deliberationis haesitaret; dum et ingerere quemquam parricidalibus exemplis dubitarem⁵ antistitem⁶. Quapropter iam velut usum consuetudinemque sacrilegam declinantes, eatenus religioni duximus consulendum, ut parociae vices⁷ ab extrinsecus positos sacerdotibus gubernentur, quia⁸ ibidem commanentes ferro didicerunt necare pastores⁹, inauditoque facinore (quod etiam nullis provinciis nusquam prorsus acciderit¹⁰ quae bellorum continuis diversisque incursionibus affliguntur) haec reperta sit civitas, quae praesules ministrando¹¹ sibi fidem christianam sine persecutione prosternat¹². Curandum est igitur, ut illic funesta perniciēs cassatione¹³ propriorum sanetur antistitem, atque ita saltem furoris tanti materies subtrahatur¹⁴, eoque modo vel illa¹⁵, dum in quos saeviat non habebit, ab huiusmodi cessatione¹⁶ desistat, vel aliis imitantibus¹⁷ dira contagia non praebeat. Egeat ergo episcopalibus subsidiis sibimet aliunde depensis, quae sacram in

De caede
Pontificum hor-
rescit.

Squilla-
cium episcopis
non amplius de-
corandum.

1 Ut sensus eluceat forte legendum: *Ac sicut asseritur, quod is, qui a vobis iam probatus dicitur, a paucis et tenuibus putatur eligendus: ita, cum ad vos pertineat universos assidue admonitione compellere, ut omnes in unum, quem dignum sacerdotio viderint, sine aliqua reprehensione consentiant; ideo.....*

2 Pith. adsignat ann. c. 493.

3 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 125. Grat. caus. xxv, q. 2, c. 25. Ivo. part. x, c. 18. Berard. op. cit., pag. 350 hunc can. Gelasio tribuit.

4 Al. *Squillatinorum*. Berard. l. c. *Scyllacinorum*, ubi ait: «Erat Scyllacinium, sive Squillacium urbs episcopalis in Calabria ulteriori, ac propterea in eadem provincia, in qua erat Ioannes Vibonensis episcopus».

5 Grat. *delestarentur antistitem*.

6 Grat. addit: *Et Ecclesiam utcumque destitutam non usque adeo iudicaremus relinquentiam*.

7 Al. *perperam parochiae vestrae*.

8 Al. *quae*.

9 Grat. hunc loc. ita expedit: *Ut parochiae vice ab extrinsecus positos sacerdotibus gubernentur, quae ibidem commanentes ferro didicerit necare pastores*.

10 «*Legitur accidisse*». Grat.

11 *Ministrandae sibi fidei christianae* Cod. Vat. 3933. Pith. forte aptius *praesules ministrantes sibi fidem christianam*.

12 Grat. hunc locum ita probe legit: *Ut aliqua sit reperta civitas, quae praesules ministrantes sibi fidei christianae sacramenta sine persecutore prosterneret*.

13 Grat. et Ivo cum cit. cod. *cessatione*.

14 Grat. add.: *Si in qua haec possit acerbitas perpetrari consistens ibidem persona defuerit*.

15 Al. add. *civitas*. Cit. cod. *illa civitas dum in quos saeviat*.

16 «*Temeritate*». Grat. et Ivo.

17 «*Imitandi*» Cit. cod. Grat. recte *imitandi contagia dira exemplum non praebeat*.

suo gremio collatam ¹ fuso crudeliter macularat sanguine dignitatem, quia ² in utroque hac est ultione plectenda, sive scilicet instinctu domestico, seu furiis incitata nefas hoc committit exterius ³.

Præbeat ⁴ ergo dilectio vestra in hoc statu positæ ministerium visitationis Ecclesiæ; et aut conveniendo pariter, aut vicissim, prout qualitas rerum causaque ⁵ poposcerit, divina ministeria ⁶ repræsentet ingratiss; ne cum devitamus zizaniam ⁷, dominica videamur præterire frumenta ⁸.

Dat. ann. 492-496 °.

XXVI ¹⁰.

Significat sacram communionem Coelestino reddendam, qua per annum ex eo fuit interdictus, quod in caede sui episcopi conscius extiterit.

Gelasius Philippo, et Cassiodoro.

Caelestini causa talis est, quam vos quoque non arbitror ignorare, siquidem hic conscius convictus in caede parentis, et episcopi, quemadmodum gestorum tenore monstratur, cunctorum iudicio nullo tenus aestimatus est officio dignus altaris, eique pro tam detestando facinore unius anni interdicta communio est. Quatenus poenitudine competenti tanti facinoris curaret abruptum. Quod etiamsi a nobis iuberetur, ipse magis cogitans divini corporis sacramentum debuit ad hoc mente purgatiori remeare. Quod tempus tamen

aut expletum, aut prope iam putamus exactum; post quod ei communionis facultatem patere non dubium est, ut et sententia synodalis possit abrumpi, et ut illi magis prosit, valeat maiori satisfactione mundari.

Dat. ann. 492-496.

XXVII ¹¹.

Aselli diaconi ambitiosam perfidiam detestans eum ab officio submotum esse significat, et mandat, ut si quid ecclesiastici iuris in caede sui episcopi substulerit, omnimode restituere cogatur.

Gelasius Ioanni Episcopo.

Nos ausus impii commovere Aselli, ^{Aselli impius} qui archidiaconatus fungebatur officio: nam cum tam duro casu lethaliter sauciato Pontifice, prae caeteris Ecclesiam custodire debuerit, ac ne quid de episcopali domo subduceretur; et eum ipsum in tumultu praesenti permisit occidi, cum ad fatendum servari debuisset, ulrum haec sua voluntate peregerit, an cuiusquam praecepitus impulsu, et prius ab eo, quia idem creditarius praesulis fuisse dicitur interempti, ecclesiastica requiri substantia. Quis autem non evidenter intelligat propter hoc praecipue dictum citius fuisse sublatum, quatenus nec complices proderet, et ignorata facultas Ecclesiae facilius direptionibus subiaceret?

1 « Collocatam ». Recte id. cod. cum aliis edit.

2 Al. quae.

3 Id. committit externis. Cit. cod. recte, ut videtur, committat externis.

4 « Quae sequuntur in fovea desiderantur ». Mansi.

5 Id. cod. melius, ut videtur, prout qualitas, rerumque causa.

6 Al. cum n. cod. mysteria.

7 Grat. recte ad orat. zizaniam.

8 Cod. n. dominica videamur frumenta praeterisse.

9 Iuxta Pith. dat. ann. c. 494.

10 Ex Mansi Concil. Collect. t. viii, col. 431.

11 Ex Mansi Concil. Collect. t. viii, col. 126.

Refert autem et Ivo p. x, cap. xiii.

Divina mysteria per dioecesis episcopos iudicium celebranda.

Caelestino sacra communio per annum interdicta.

Hoc igitur elapso, si restituenda.

Cur iste episcopi interitum S. A. non referret.

Nam et libellariis incisus episcopi perhibetur inventus, et vir bonus Asellus ac suo gradu dignus (quod nunquam ante tentatum est) prius in se decretum, adactis Ecclesiae ministris, compulsi celebrari, quam de excessu secundum tramentem vetustatis ad Sedis Apostolicae notitiam relatio mitteretur. Quam sit autem intolerabile malum quis christianus addubitet? Ut cum soleat, etiam communi sorte defuncto Pontifice, transitus eius ante omnia nuntiari, competens deputari visitatio, atque ita de subrogando sacerdote tractari, hic unus extiterit, qui, interfecto religionis antistite, de suo mox honore cogitaverit, quam studuerit deferre, quod gestum est. Ubi tametsi latet extrinsecus quid agatur; tamen affectatae potestatis abruptum, conscientiam suspicionem non exuit, defuncti locum taliter² ambientis¹. Interim ne quis hoc unquam audeat usurpare, quod ante istum nullus est ausus, ab officio quod gerebat, nostra sit auctoritate submotus, donec quid in perpetuum de tali ordinari censeamus, plenius retractetur. Si qua sane iuris ecclesiastici substulisse convincitur, modis omnibus reformare cogatur.

Dat. ann. 492-496.

XXVIII³.

Punitionem semel remissam non amplius repetendam declarans iniuriae vindictam reprobant.

¹ Mign., op. cit., col. 142 pariter.

² « Forte ambiens », Mansi.

³ E Grat. caus. xxiii, q. iv, c. 29. Berard. op. cit. pag. 343 in hoc fragm. nil invenit, quod Gelasio Pontifice indignum esse videatur. Al. Gerontio.

⁴ « Redivivo dolore », Berard. l. c.

⁵ Hinc Grat. c. xxiv, distinct. iv. Divina clementia dimissa peccata in ultionem ulterius redire non patitur.

Gelasius Geruntio, Ioanni, Germano et Petro Episcopis.

Si illic, ubi haec acta sunt, praesentibus utrisque constiterit et satisfecisse Stephanum, et supplicatione suscepta, eum qui male tractatus est, ignovisse; semel in abolitione remissa punitio recidivo dolore⁴ non debet iterari; divinae scilicet imitatione clementiae, quae dimissa peccata in ultionem redire non patitur⁵. Sin vero nihil vel de satisfactione probabitur, vel de remissione transacta dilectionis vestrae sermone monstretur, quatenus si vel nunc saltem poterit competens satisfactio provenire, illud potius exerceatur, ubi animum sanare possit afflicti. Si vero irremissibilis perstet acerbitas, ibidem nihilominus vindicetur, ubi plectibilis orta est praesumptio.

Dat. ann. 492-496⁶.

Semel remissa punitio non amplius repetenda.

Iniuriae poena ignoscenda.

XXIX⁷.

Rusticum, et Fortunatum inquirere iubet, utrum Foropopulensis episcopus caduco morbo laboret; qua in re negativis argumentis acquiescendum non esse declarat.

Gelasius Rustico et Fortunato Episcopis.

Nuper Foropopulensis⁸ ecclesiae electi una cum Sabino episcopo et Pelagio et laicis⁹ propria suggestione reserarunt,

Episcopus Foropopulensis de comitali morbo accusatus.

⁶ Pith. ann. c. 494.

⁷ Ex Mansi Concil. collect. tom. viii, col. 140; quod sane fragmentum Berardus a Gelasio op. cit. pag. 357 abiudicandum censet. Grat. caus. vii, q. 2, c. 2.

⁸ « Al. Foropopiliensis », Mansi.

⁹ « In Lucensi cod. Sabino, et Pelagio laicis, quae planior est lectio » Mansi. - Revera Pith. et Cont. Const. cum citato cod. cohaerent.

praesulem suum gravi quadam necessitate vexari, cuius eum dicerent incur-sione frequenter elisum. Quod ne scan-dalum fidelibus videretur ingerere, et Ecclesiam Dei ubique positam hac offen-sione turbare ¹, praecipue quum, eodem ipso volente, huc se perrexisset firmarent; ad dilectionem vestram scripta direximus, ut Ecclesiae, cuius rector tali casu tene-tur ² adstrictus, visitationem congruam reddatis ³. Verum quia nunc ipse ⁴ venit huc Pontifex, falsaque omnia de se iac-tata disseminat; sub divini contempla-tione iudicii, vestraeque conscientiae, exi-stimationisque respectu rerum fide so-lertissime perquisita, si aliquando scilicet vel in domo, vel in processione, vel in alio quocunque loco probatur repente collapsus, vocesque dedisse confusas, et spumas ore iactasse quanta fieri potest examinatione quaeratur. Quod tamen sive non ⁵ possit aliquorum factum ⁶ testifica-tione firmari, sive nunquam contigisse dicatur, non putandum est posse suffi-cere; sed ⁷ certum manifestumque docu-mentum, quia de tanta re non segnius agendum est. Faciat rem tua dilectio, frater Rustice, sui moris, et aptam ma-gno Pontifici, ut eum triginta ⁸ diebus tecum esse constituas, eumque carnibus ⁹ indifferenter tui necessaria probatione compellas.

Dat. ann. 492-496 ¹⁰.

1 Cont. Const. recte *turbaret*.

2 « *Teneretur* ». Ibid.

3 « *Redderetis* ». Ibid.

4 « *Idem ipse* ». Ibid.

5 « In Vatt. codd. deest *non* ». Pith. l. c.

6 In al. *factum* omittitur.

7 Supple *oportere*.

8 « In duobus vetust. codd. *octuaginta* ».

Correct. Rom. apud Pith.

9 « Ad oram Lucens. cod. additur *anellinis*, idest *agninis* ». Mansi.

10 Pith dat. autumnat ann. c. 495.

XXX ¹¹.

Ex eo quod sacerdoti dignitas ob corporis debilitatem amitti nequeat, Palladio praecipit, ut Stephanum fortuito invale-tudine correptum suis ministeriis re-stituat.

Gelasius Papa Palladio Episcopo.

Praecepta canonum, quibus ecclesia-stica regitur disciplina, sicut ad sacer-dotium debiles corpore non patiuntur pervenire; ita et si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus ¹², amittere non potest, quod tempore suae sinceritatis accepit. Stephanus siquidem presbyter petitorio nobis deflevit oblato, quod habetur in subditiis, olim sibi ante annos plurimos collatam presbyterii di-gnitatem, quam revera immaculati cor-poris iudicio ¹³ suscepisset ¹⁴; sed nuper propter provinciae vastitatem ¹⁵ (quam Thusciae prae omnibus barbarorum feri-tas diversa sectantium ¹⁶, et ambiguitas invexit animorum) dum imminentes gla-dios evadere fugae praesidio niteretur, acutis sudibus occurrentia sibi septa transiliens inferiores partes corporis inse-ruisse suggestit, quae vix adhibita cura-tione biennio potuissent abstergi. Et ideo, frater carissime, supradicto locum suum, dignitatemque restitue, quatenus sacro-

Sacerdotii consecuto debilitate corporis non amittitur.

Stephanus itaque fortuito in aegritudinem collapsus suis ministeriis res-tituendus.

Negativis argumentis non standum.

Episcopus agit-tur quomodo ex-piorandus.

11 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VIII, col. 140: nec Berard. op. cit. pag. 353 de huius can. authenticia vel minimum dubitat. Grat. dist. LV, c. 12. Ivo VI, c. 107.

12 Cont. Const. in eo actu constitutus fuerit sauciatus.

13 Al. *iudicio*.

14 Al. *suscepit*.

15 Ivo *vastitatem Thusciae, quam*.

16 Haec in tempus apte conveniunt, quo Odoacer Herulorum rex, et Theodoricus dux Gothorum de Italiae regno digladiabantur. Cont. Const.

sancta mysteria sicut consuevit exerceat. Neque enim ¹convenit ob hoc auferri ante susceptum ordinem, in quo postmodum in invaletudinem corporis casu probatur faciente collapsus.

Dat. ann. 492-496 ².

XXXI ³.

Victori rescribit, ut diaconis presbyterii gradum recusantibus, ad eum vel acolytos, vel subdiaconos aetate maturiores vitaeque integros promoveat.

Gelasius Victori ⁴ Episcopo.

Victoris diaconi presbyteratum renuunt.

Eorum loco vel acolyti, vel subdiaconi ordinandi.

Consultuit ⁵dilectio tua de suorum promotione clericorum, perhibens, quod diaconi ad presbyterii gradum (quo Ecclesiam tuam minoras indigere) venire detrectant ⁶. Quapropter quia invitos fieri ecclesiastica moderatio ⁷, gravitasque non patitur, ut ex nolentibus fiant ⁸ volentes, ordinatio illa potest perficere ⁹, si quos ¹⁰ habes vel in acolytis, vel subdiaconis maturiores aetate ¹¹, et quorum sit vita probabilis, hos in presbyteratum studeas promovere, ut, qui in suis ordinibus pro-

ficere noluerint ¹², reddantur suis inferioribus post minores ¹³: ipsaque commoda presbyteri propensius, quam diaconi consequantur, ut hac saltem ratione constricti, et honorem, quem refugerant, appetere nitantur, et quaestum.

Dat. ann. 492-496 ¹⁴.

XXXII ¹⁵.

Quaeritur, servos contra Ecclesiae statuta sacris ordinibus initiari, ac de iis rationem praescribit, qui in militiam Domini iam fuerint cooptati.

Gelasius Martyrio ¹⁶ et Iusto Episcopis.

Ex antiquis regulis, et novella synodali ¹⁷ explanatione comprehensum est, personas obnoxias servituti, cingulo caelestis militiae non praecingi. Sed nescio utrum ignorantia, an voluntate rapiamini, ita ut ex hac causa ¹⁸ nullus pene episcoporum videatur extorris. Ita enim nos frequens, et plurimorum querela circumstrepit, ut ex hac parte nihil penitus putetur constitutum ¹⁹. Actores siquidem illis viri, filii nostri Amandiani ²⁰ graviter

Servi inter clericos non admittendi.

De admissionis dominorum querelae.

¹ Cont. Const. Nec enim.

² Pith. dat. autumat ann. c. 494.

³ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 141. Grat. dist. 74, c. 9. Ivo, vi, c. 106. Hic canon. iuxta Berard. op. cit. pag. 363 a Gelasii temporibus minime dissonat.

⁴ « Al. Alexandrinae ». Pith.

⁵ « Consulit ». Cont. Const.

⁶ Ibid. detrectent.

⁷ « Ecclesiasticae moderationi accessit et imperialis auctoritas, quae sanxit, ne quis clericus invitatus ordinaretur ». Vid. Cont. Const. loc. cit.

⁸ Cont. Const. sint.

⁹ Al. proficere. Rectius ut videtur n. l.

¹⁰ « Scilicet si quos ». Recte Cont. Const. Quia scilicet si quos. Ivo; sed minus bene, ut videtur.

¹¹ « Maturioris aetatis ». Cont. Const.

¹² Qui proficere noluerunt Ibid. Ivo hanc secundam partem refert in part. vi, cap. XLIII.

¹³ « Posteriores ». Pith.

¹⁴ « Ann. c. 494 », Pith. ibid.

¹⁵ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 128. Berard. hunc can. genuinum existimat.

¹⁶ « Martino et Iusto Episc. » Ivo, cuius lect. praefert Berard. op. cit. pag. 348.

¹⁷ Epist. ad Lucan. cap. xvi, pag. 104, col. 2 vol. i h. operis.

¹⁸ « Culpa ». Pith. Certe melius.

¹⁹ Illicusque tantum Gratianus dist. lvi, c. 9; caetera habet et Ivo vi, c. 353 ». Mansi.

²⁰ « Amandii ». Pith.

conqueruntur, homines suo iuri deditos, alios adhuc ¹ clericos, alios iam diaconos ordinatos; cum non solum post modum ², quod tantorum pontificum collectione ³ sub omnium saluberrimae provisionis assensu constat esse perfectum, huiusmodi personas suscipi non deberent, verum etiam si qui forte in divinae cultum militiae ante fuerint, ignorantia faciente, suscepti, eliminare prorsus, et exutos religioso privilegio ad dominorum possessiones iusta debuerint ⁴ admonitione compelli. Et ideo, fratres carissimi, quos supradicti viri actores in clericatus officio monstraverint attineri ⁵, discussos et obnoxios ac probatos, custodito legum tramite, sine intermissione restituite, ita ut si quis iam ⁶ presbyter reperitur, in eodem gradu peculii sola amissione ⁷ permaneat. Diaconus vero aut vicarium praestet, aut si non habuerit ⁸, reddatur. Residua officia ⁹ sciant neminem posse ab obnoxietate ¹⁰, si vincitur, vindicari, quatenus, ordine custodito ¹¹, nec dominorum iura, nec privilegia ulla ratione turbentur.

Dat. ann. 492-496 ¹².

1 « Al. iam ». Iv. cum Grat. Et quidem apte ad orat. context. Mox autem post vocem *diaconos* suppl. *fuisse*.

2 Pith. et Grat. recte supplent *concilium*.

3 Al. *collatione*

4 « *Eliminati prorsus, et exuti religiosi privilegio ad dominorum suorum... debuerunt* ». Grat. Apte quidem ad orat. context.

5 « *Detineri* ». Recte Pith.

6 « *Ex his* ». Pith.

7 Al. *peculii sui sola amissione; vel peculii sui amissione*. Grat. *peculii sui amissione multatus maneat*.

8 Al. *melius ipse reddatur*.

9 Al. *Reliqua vero officia*.

10 « *Ab hac noxietate* ». Grat.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

41

XXXIII ¹³.

Dolet quod servi, inscio domino, in clerum cooptentur. iubetque Leontium clericali officio tantummodo decoratum Placidiae restitui, non item Antiochum presbyterum, qui e sacerdotio recedere nequit.

Gelasius Heronentio, Stephano et Iusto

Episcopis ¹⁴.

Frequens equidem, et assidua nos querela circumstrepit de his pontificibus, qui neque antiquas regulas, nec decreta nostra noviter directa cogitantes obnoxias possessionibus ¹⁵ obligatasque personas venientes ad clericalis officii cingulum non refutant ¹⁶. Nuper etenim actores illustris feminae Placidiae petitori oblatione conquesti sunt, Sabinum Marcellianensis sive Cusilinae ¹⁷ urbis antistitem, Antiochum servum iuris patronae suae, absentis dominae occasione captata, ad presbyterii honorem usque perductum ¹⁸, eiusque fratrem Leontium clericalis officii privilegio decorasse. Et ideo, fratres carissimi, inter supradictos actores, et eos qui conditionis extremae repetuntur, obiectam ¹⁹ cognitionem vobis nostra ancto-

Servi contra fas clericali officio insigniti.

De hoc Placidiae querimonia.

11 « *Hoc ordine custodito* ». Id.

12 Pith. ann. c. 494.

13 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 130.

14 Berardus, qui op. cit. pag. 343 hoc fragment. Gelasio adscribit, Iustum putat fuisse Episcopum Acufidensem in Mauritania, et Stephanum Episc. Sintensem in Numidia.

15 Al. *possessoribus*. Pith.

16 Hucusque Gratianus dist. LIV, c. 10, qui reliqua communia habet cum Ivone vi, c. 354.

17 Al. *Clusitanae*, vel *Cusilinae*, vel etiam *Castilinae*.

18 Al. *rectius perducisse*.

19 Grat. qui cognitionis extremae repetuntur obiecta, cognitionem.

Leontius clericus illi reddendus: Antiochus presbyter non item.

ritate deputamus, ut omni veritate discussa, si revera obiectam sibi maculam *iustitiae*¹ refragationis non potuerit ratione diluere, Leontium clericum, quem gradus praefinitus legibus non defendit, ad sequendam cognitionis² suae necessitatem modis omnibus redhibete. Antiochum vero, quia per sacerdotium³ non iam potest retolli, si in sua Ecclesia in hoc, in quo est honore desiderat collocare, non veluti reditum sibi⁴, sed habeat pro ministeriorum celebratione susceptum.

Dat. ann. 492-496⁵.

XXXIV⁶.

Mandat, ut Silvester et Candidus Maximae servi per Lucerinum diaconi, invitata domina, ordinati e sacris officiis protinus repellantur.

Gelasius Rufino et Aprili Episcopis.

Leges custodiendae.

Quis aut leges principum aut patrum regulas, aut admonitiones modernas dicat debere contemni, nisi qui impunitum sibi tantum aestinet transire commissum⁷? Actores siquidem filiae nostrae illustris et magnificae feminae Maximae petitorii nobis insinuatione conquesti sunt Silvestrum atque Candidum originarios suos contra constitutiones, quae supra-

dictae sunt et, contradictione praecunte, a Lucerino⁸ Pontifice diaconos ordinales. Ideo, fratres carissimi, tantae praevaricationis excessus noveritis sagacins inquirendos; et si constiterit querelam veritate fulciri, continuo qui, contradictione praecunte, non legitime sunt creati⁹ a sacris officiis repellantur.

Dat. ann. 492-496¹⁰.

XXXV¹¹.

Ezechiae Silvestrum et Faustinianum commendat, qui olim a Domino manumissi, clericorumque ordini adscripti, nunc ab illius haerede Theodora repetiti regio iudicio contra leges permittuntur.

Gelasius Papa Ezechiae comiti.

Christianis gratum semper debet esse, quod ab eorum poscitur dignitate praestandum; quia Deo servitibus beneficium negare non convenit. Silvester itaque atque Faustianus, qui se a cunabulis clericos confitentur, a Theodora se opprimi per violentiam conqueruntur, quia dicunt se ingenuos, atque Deo auctore pristinae conditionis nexibus absolutos, in sortem deterrimae iterum servitutis addici, et per auctoritatem regiam contra leges publicas, cum clericali cingulo¹² te-

Deo servitibus beneficium non negandum.

Silvester et Iustinianus tantum ad forum ecclesiasticum appellandi.

¹ Al. recte *iustae refragationis*.

² Ita Mansi et Ivo. Al. autem *cognitionis*; melius quidem Grat. et Pith. *conditionis*.

³ «Propter sacerdotium reconciliari». Pith.

⁴ Id. ad context. aptissime non veluti reditum sibi habeat, sed.

⁵ Pith. ann. c. 494

⁶ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 139. Berard. op. cit. pag. 355 hunc can. Gelasio adscribendum luculenter probat.

⁷ Gratianus dist. x, can. 11, et Ivo p. iv,

cap. 179 hanc primam partem e seq. distractam praebent.

⁸ Berardi potius Nucertino.

⁹ Al. *consecrati*.

¹⁰ Pith. ann. c. 494.

¹¹ Ex Mansi tom. viii, col. 137. Hunc vero canonem Berardus Gelasio abiudicat, et quidem non immerito, quum Archidiaconorum iurisdicatio recentioris disciplinae extiterit. Apud Gratian. invenies can. xi, q. 1, c. 12.

¹² «Vet. codd. addunt olim». Pith.

nerentur adstricti, per archidiaconum urbis Grumentinae esse conventos, cum constet eum, qui coelestem militem pulsas, nonnisi eius forum debere sectari. Et ideo, dilecte fili, depenso salutationis affatu, supradictos clericos tibi commendo, ut si ad delegatorum iudicium eorum adversarii¹ venire contempserint, sublimitatis tuae tuitione vallentur; ne quid illis aut subreptio, aut inimica legibus violentia necessitatis² imponat, quia qui iudicium refugit, apparet eum de iustitia diffisum.

Dat. ann. 492-496³.

XXXVI⁴.

Silvestrum et Faustinianum Ecclesiae Grumentinae clericos contra fas in regium forum vocatos Episcopi iudicio remittit.

Gelasius Crispino⁵ et Sabino Episcopis.

Silvester et Faustinianus ecclesiae Grumentinae clerici lacrymosa nobis insinuatione conquesti sunt, libertatem sibi Domini sui benignitate concessam heredum eius oppressione pulsari, sibi in clericatus officio pene a cunabulis servientibus, etiam manuissore vivente, in eodem actu nihilominus constitutis, divinis

mysteriis⁶ impendere servitium non licere, cum (si petitionem veritas subsequatur) contra patris et auctoris sui factum venientibus, ut indignis, hereditas legibus auferatur, nec eis liceat haereditatem capientibus contra auctoris sui prosilire iudicium. Et ideo, fratres carissimi, quoniam se etiam ab archidiacono dictae ecclesiae quaeruntur oppressos, qui per eorum absentiam moderatoris iudicium promisit eos esse secuturos, calcatis omnibus rationibus⁷, et contra leges divinas et publicas pulsatis, forum suum putavit auferri, in vestro iudicio quisquis ille est⁸, qui clericum lacessit, adveniat, ut Ecclesiae iura, quae vetusti principes assidue sanctione firmaverunt, impetitis clericis non negentur.

Dat. ann. 492-496⁹.

XXXVII¹⁰.

Theodori rotis amicus praecipit, ut Rufinus monachus S. Laurentii presbyter consecratur.

Gelasius Bono Episcopo Savinati¹¹.

In parochia tua basilica Sancti Laurentii, quae in possessione filii et consilarii nostri viri magnifici Theodori fundata est, officium presbyteri deesse cognovi-

¹ Vet. codd. *adversaria advenire contempserit* ». Id. Sane rectius ad context.

² Al. *violenta necessitas*.

³ Pith. ann. c. 494.

⁴ Ex Mansi *Collect. Concil.* tom. viii, col. 138. Extat et apud Gratian. can. xi, q. 1, c. 13, et apud Ivon. vi, c. 108. Berard. op. cit. pag. 338 Gelasio perperam inscribi hunc can. existimat.

⁵ « Al. *Crispo* ». Pith.

⁶ « Al. *ministeriis* ». Pith.

⁷ In Ivon. aliisque non paucis omittitur *rationibus*. Recte ne?

⁸ Al. *perperam in vestro iudicio quaeso ille est*. Lege potius *in vestrum iudicium*.

⁹ Pith. ann. c. 494.

¹⁰ Ex Gratian. can. xvi, q. 1, c. 31. Non desunt autem, qui hanc ep. Pelagio tribuant; nos *Reg. Rom. Pontif.* Philip. Jaffé sequuti sumus. Berard. op. cit. cap. iv sub dimid. e Gelas. et Pelag. I tempor. longe dissimulatum hunc can. ostendens, omnimode apocryphum arbitrat.

¹¹ Al. forte *Sabinensi*.

Contra ius aileum tribunal appellati.

Ad episcopi forum citandi.

Silvestri et Faustiniani querelae.

S. Laurentii basilica presbytero decoranda.

mus; et quia praefatus filius noster nobis retulit se invenisse Rufinum quemdam monachum, olim sibi vita, religione et moribus comprobatum, et hunc postulat ibi presbyterum consecrari (quod subito fieri nos, prorogata observantia, non acquievimus), ideo dilectio tua his litteris acceptis, sabbatho veniente, faciat eum diaconum: et si Deus voluerit, et vixerimus, mediana hebdomada presbyterum faciemus; quatenus, superveniente Paschali festivitate, sacra ministeria in memorata basilica a persona competenti valeant adimpleri.

Dat. ann. 492-496 ¹.

XXXVIII ².

De monachi ordinatione, qui in Ecclesia ab episcopo praestituta divinis ministeriis fungi debet.

Si quis monachus fuerit, qui venerabilis vitae merito, sacerdotio dignus videatur, et abbas, sub cuius imperio regi Christo militat, illum fieri presbyterum petierit, ab episcopo ³ debet eligi, et in loco, quo iudicaverit, ordinari, omnia quae ad sacerdotis officium pertinent, vel po-

Monachus in presbyterii officium a quo eligendus.

¹ Pith. qui hanc epist. Pelagio I adiudicat, dat. cens. « forte ann. c. 557 ».

² Ex Grat. caus. xvi, q. 1, c. 28. Berard. op. cit. pag. 366 haec ficta existimat xi vel xii saeculo.

³ Gratiani editores admonent duobus in mss. legi *ab ipso*. Quod forte exactum videtur ad normam Constit. S. Benedicti, ubi cap. vi decretum est: *Si quis abbas sibi presbyterum, vel diaconum ordinari petierit, de suis eligat qui dignus est sacerdotio fungi*. Praestat autem animadvertere, ibi agi de monachis intra monist.

puli, vel episcopi electione provide ac iuste acturus.

Dat. ann. 492-496 ¹.

XXXIX ³.

Antistiam viduam de mutato castitatis proposito arguit, illi tamen nullam canonicam poenam irrogandam decernit.

Stephano Episcopo Gelasius.

Oportuerat Antistiam, quae direxit petitorium, in desiderata sibi pudicitia permanere, quia non facile contemnere debuit, quod facile prius credidit postulandum. Pertractato enim et maturato consilio iuventutem suam, vel ea quae petitorio debuit aestimare, nec contra electionem viduitatis indictae suffragia postmodum, et occasiones rumpendae quaerere castitatis ⁴. Sed quia mutabilem mentis errorem ferendae culpae cupiditate temeravit, et maritum potius incontinentiae suae, quod nullis prohibetur legibus, exquisivit, supradictam processioni solitae novis esse reddendam, et ut accessus Ecclesiae et ministeriorum sacra communione potiat.

Antistiae inconstantia.

Nihilominus nullis canonicis poenis plectenda.

Dat. ann. 492-496.

officium exercentibus, non de illis, qui extra monist, in Eccl. ab episcopo praestituta ad sacra intendunt ministeria. V. Cont. Const. l. c.

⁴ Pith. forte ann. c. 494.

⁵ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 123.

⁶ Viduae solenne castitatis votum non emittebant, ideoque ad alias nuptias transire ob privatum castitatis votum non prohibebantur, de cuius violatione nulla coram hominibus erat reddenda ratio. Vid. Gel. epist. ii ad Episc. Lucan. cap. xxiij pag. 105, vol. 1 h. operis.

XL¹.

Petro Potentino episcopo rescribit, diaconum quemdam incestu accusatum iuxta morem esse iudicandum, licet de occulto crimine inquiratur.

Gelasius Petro Episcopo Potentino.

Secundum quod vestri portitoris significavit libellus, compertum habemus vos prae manibus habere negotium insolitum. Pertulit, diaconum quemdam commisisse incestum, multis iudiciis in vicinia notum. Sed quia nemo potest canonice illud stuprum probare, memoratus diaconus omne meritum recusat inde subire iudicium. Ad quod ego multis inevitabilibus curis involutus, quanta possum brevitate, sic rationabiliter respondeo. Nulla quippe iudicia inter homines necessaria essent, si omnes veritates cunctis patuissent. Sequitur ergo perquiri a iudice debere probationem iudicii ordine, unde aliter non cognoscitur veritas culpae. Sed cum culpa non ignoratur, nec synodus ex hoc congregari oportere, nec iudicium agitari iubemus. Sed sola modulata sententia in concilio tractetur, quae meritum culpae excedere non videatur. Sicut dictum est antiquis, *oculum pro oculo, dentem pro dente*, et librata mensura ideo fuit iussa in lege, ut iuxta meritum culpae damnatio penderetur vindictae². Si quidam fortasse minus capaces in his, quae praemissimus, propterea vacillant, quia scriptum habent in legibus nostris, « *De occultis nemo iudicetur, et iudicet* ». Sed hi tales vigili mente pertractent, quia quod de occultis negatur, sub tacito intellectu de manifestis conceditur. Constat ergo consequenter hoc dici de ipsis occultis, quae scandalum Ecclesiae nullum inducunt. Si

postquam oriri scandalum contigerit pro crimine, nullo modo est praetereundum, quia Ecclesia et satisfactione pacata quiescat, et sedata remaneat culpa sic publiciter punita, ut etiam habeant timorem. Satisfactio namque illa est, qua innoeens quisque manifestatur, a quibus reus credebatur.

Dat. ann. 492-496.

XLI³.

Designat, quoniam novae basilicae sint tradendae, quibusve episcopis consecrandae.

Gelasius Papa.

Quid novae aedificationi antiqua Ecclesiarum poterit praeiudicare divisio, cum in ea non futura, sed quae erant praesentia finirentur? Nunc autem ad hanc basilicam, quae dedicanda est, illud debet summa intentione disquiri, quis, id est, cuius civitatis ex eadem re, antiquam basilica, quae fabricata est, fundaretur, baptizaverit incolas, aut ad cuius consignationem sub annua devotione venerint. Non enim terminis aut locis aliquibus convenit definiri, sed illud facere dioecesim quod superius continetur, ut constet commanentes a quo fuerint lavacri regeneratione purgati. Et ideo, fratres carissimi, amotis ambagibus, et omni circuitione submota, hoc vos modis omnibus convenit investigare, ut ille maxime ad consecrationem vocetur, cui per hunc modum, quem praescripsimus, debere permitti noveritis. In caeteris etiam Ecclesiis, quas post constitutum, quod gestis sanctae memoriae Leonis Papae in synodo nuper relectis, in his locis, quae distincta

Potenti libellus sibi traditur.

In diaconi incestu inquirendum iuxta legem.

Quamvis de occultis agatur.

Haec cumam aliud iudicanda.

Per quem consecranda.

¹ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 142.

² Forte ita legend., ut sensus restituitur

« Sed si quidam fortasse . . . ; hi tales ».

³ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 121.

Praescripta in
caeteris custo-
denda.

sunt, per subreptionem ab Virunniis¹ episcopo constiterit consecratas, haec eadem et requirenda, et sunt modis omnibus ordinanda; ita tamen ut documentum, quod superius diximus, in omni constitutione servetur; quia quicquid, supplicis petitionibus, claruerit postulatum, id in irritum merito tanti praesulis erit contemplatione deducendum.

Dat. ann. 492-496.

XLII².

Commemorans quae de dioecibus in pristinum statum restituendis ipse decreverat, earum terminos nullo pacto immutandos indicit.

Gelasius Papa

Maximo et Eusebio Episcopis.

De dioecibus quid statum.

Licet³ regulis contineatur antiquis, parochias unienique Ecclesiae pristina dispositione deputatas nulla posse ratione convelli, ne, per consuetudinem pessimam exempli mali temeritate crescente, ubique⁴ universalis confusio nasceretur⁵, iam in decretis nostris ante non multum temporis destinatis omnia iussimus, quae taliter fuerant invasa, restitui. Sed quia temeritas pervadentium legem sibi putat

posse generari, si sceleris suo pertinaciam retentionis adiungat, ea, quae inter fratrem et coepiscopum nostrum Constantinum Camiscanae ecclesiae⁶ sacerdotem, et⁷ directos ab Anconitano Pontifice decrevimus, per vos impleri cupimus. Tunc formam in caeteris cogitationibus⁸ quae sit sequenda perscripsimus. Nulla igitur⁹ praesumptione statum parochiarum¹⁰, qui perpetuae aetatis firmitate duravit, patimur immutari, quia neque negligentia Pontificis, neque temporalis adiectio, quae per incuriam forte generatur, nec ignavia faciente, consensus¹¹, nec subripiente¹² supplicatione, praeceptio divellere potest semel dioecesim constitutam, ex qua semper ad regenerationem atque consignmentem¹³ plebs devota consistit¹⁴.

Dat. ann. 492-496¹⁵.

Contra legem
nil potest consuetudo.

Itaque in dioecesium terminis nihil immutandum.

XLIII¹⁶.

Si nihil circa conterminos liqueat unquam definitum, statuit iuramentum de temporis praescriptione illi deferendum, qui in iudicium appellatur.

Gelasius Iusto Episcopo.

Dilectio tua studeat, quaesita omnium fideliter rerum veritate, ut si de spatiis,

Contermini semel statuti non immutandi.

1 « *Locus corruptus* ». Mansi.

2 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 127. Grat. can. xvi, q. 3, c. 5. Ivo. iii, c. 97. Berard. op. cit. pag. 352 authenticum huiusmodi fragmentum demonstrat.

3 « *In regulis* ». Grat.

4 *Ubique* in Grat. deest.

5 « *Tamen etiam decretis* ». Optime quidem ad sens. Grat. et Ivo.

6 Grat. in textu *Anuscanae Ecclesiae*; ad marg. *Camiscanae*; « in vetustis autem codd. *Camiscanae, Cumiscanae, Iamiscanae* ». Pith. l. c. Berard. l. c. *Ascidanae* legend. censet.

7 « *Et inter nuntios directos* ». Id. apte.

8 « *Cognitionibus* ». Grat. et Ivo.

9 Ansel. lib. v, cap. xv.

10 Parochiae nomine intellige dioecesium. Vid. Berard. op. cit. pag. 352.

11 Grat. *consensus adhibitus*.

12 Ita et Ivo. Grat. leg. *subrepente*. Aptius, ut videtur.

13 Idem add. *Episcopi*.

14 *Convenit*. Grat. et Ivo « *Addit ille, sed forte eius verba sunt, non autem Gelasii, territorium enim non facere dioecesim olim noscitur ordinatum* ». Mansi l. c.

15 Pith. dat. forte ann. c. 494.

16 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 128. Hunc can., qui a Berardo op. cit. pag. 349 Gelasio nulla dubitatione tribuitur, apud Grat. invenire est caus. xvi, q. iii, c. 7, et apud Ivo. iii, c. 135; vi, c. 105.

de quibus memoratur orta contentio, definitio dudum certa processit¹, intermembrata servetur. Alioquin si nihil unquam constiterit terminatum, tunc de praescriptione temporum, si qua pars diffidet², praebeat sacramentum; ut³ tamen, quae hactenus possedisse perhibetur⁴ insinuandum sinatur offerre.

Dat. ann. 492-496⁵.

XLIV⁶.

Significat, testatoris arbitrium esse servandum.

Gelasius Papa⁷.

Consideratio ecclesiasticae utilitatis hoc postulat, ex iuxta dispositione⁸ testatoris servandum arbitrium.

Dat. ann. 492-496⁹.

XLV¹⁰.

Honorio graviter praecipit, ne testamentum, quod servus Ecclesiae Ampliatus condere nefarie molitus est, fieri permittat, et si quid humanitas

eidem forte contigerit, illius substantiam fideliter inscriptam filiis locatoris tradat, donec dominicae partes reddantur indemnes.

Gelasius Honorio Episcopo.

Illud etiam sinceritatem tuam non latere volumus ad nos fuisse perlalum, quod Ampliatus conductor, quem non solum servum constat esse Ecclesiae, sed ita eius rationibus a multis temporibus implicatum, ut etiamsi esset ingenuus, donec ratiocinia cuncta deduceret, modis omnibus obnoxius haberetur, ausu temerario molitus fuerit condere paginam testamenti, cuius omne peculium ecclesiastico iuri legibus non dubitetur obstrictum. Quapropter his praesumptionibus vice nostra tua fraternitas contradicat, nec fieri prorsus aliqua subreptione¹¹ permittat. Ac si eidem quidquam humanitatis¹² forte contigerit, quia grandaevus esse memoratur, mox eius sine dilatione substantiam unanimitas tua filiis eius dumtaxat, quibus patrimonium probatur commissum, sub fidei descriptione contradat¹³, donec temporibus universis, quibus hoc patrimonium gubernasse cognoscitur, partes dominicas cogatur¹⁴ reddere indemnes.

Dat. ann. 492-496¹⁵.

9 « Forte c. ann. 494 ». Pith.

10 Ex Mansi Concil. Collect. t. viii, col. 133. In Grat. cans. xiii, q. ii, c. 5; in Ivon. xvi, c. iii. Berard. op. cit. pag. 344 de huius authentica minime diffidit.

11 Grat. surreptione. Ita et Ivon.

12 Sic Ivon. Grat. vero si quid humanitas.

13 Grat. hunc loc. ita leg.: praecipiat humanitas tua filiis eius dumtaxat, quibus patrimonium probatur esse commissum, sub fidei descriptione contradi. Sic et Pith.

14 Grat. cogantur.

15 Pith. ann. c. 493.

Temporis praescriptionis per iuramentum probanda.

Quid prodest Ecclesiae in testamentis

Ampliatius Ecclesiae, servus nefarie testamentum molitur.

Tanta temeritate resistendum

Eius substantia locatoris filiis ad tempus tradenda.

1 Grat. recte praecesserit.
2 Ivo cum Migne forte rectius dissidet. Grat. confidit; Ivo ad marg. fidit.

3 « Ita ut ». Grat.

4 « Al. probatur ». Pith. Grat. vero probabitur.

5 Pith. ann. c. 494.

6 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 141. Apud Grat. caus. xvi, q. i, c. 15. Adverte autem a Berard. op. cit. pag. 366 hunc canon. incertae fidei haberi.

7 « Vatt. codd. add. Laurentio ». Pith.

8 « In antiq. exempl. legitur dispensatione ». Correct. Rom. apud Pith.

XLVI¹.

Megetiae supplicationibus benigne annuens statuit, ut in eius aediculis tantummodo in suffragium defunctorum divina mysteria solemniter celebrentur.

Gelasius Ioanni Episcopo Sorano.

Certum est quidem, et nostris praecceptionibus constitutum, ne quis in ecclesia aut in oratorio, quod Sedis nostrae non legitur permissione dedicatum, processionem publicam ² putaret impendi; ne conditores furtivis subreptionibus contra regularum statuta prosilirent. Sed quia Megetia spectabilis femina petitorii nobis oblatione suggestit, in possessionibus propriis suorum corpuscula condidisse, frater carissime, humanitatis intuitu, quod priora statuta non maculent ³ funeribus et sepulcris tantum in comprehensis petitorio locis ministeria ⁴ noveris pro solemnitate praestanda, ut defunctorum nomine solummodo divina celebrentur officia, publica frequentatione, et processione cessante.

Data idibus Aprilis.

Dat. die 13 Aprilis 492-496 ⁵.

XLVII⁶.

Ecclesiam noviter conditam, nonnisi Sede Apostolica audita, consecrandam de-

¹ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 433. Grat. d. 1, c. 7. *De consecr. Haeret.* Berard. op. cit. pag. 345 utrum hic can. Gelasio sit tribuendus.

² Processionis nomine praesertim missarum celebrationem designari Cont. Const. advertit. Quid de hoc nomine sentiat Berard. vid. in fragm. xviii. S. Gelas. h. vol. pag. 142 ad not. 14. ³ « Maculet ». Pith. certe rectius.

⁴ At. *mysteria*.

clarat, ad quod auctoritatem suam episcopo impertitur.

Praecepta synodalia, quae ante paucos menses de sede nostra ad provinciam sunt directa et antiquis canonibus consentiunt, et ea, quae minus probantur esse, addidimus; et in utraque parte constat sine Summi Pontificis auctoritate Ecclesiam noviter conditam non posse dedicari ⁷, teque ex hac basilica, quae aliter ad cultum fuerat processionis adducta, suspendisse missas probabiliter computamus. Sed quia devotus locus non debet a ministeriorum gratia divina vacuus permanere, frater carissime, eorum martyrum nomine, quos relatio continet auctoritatis nostrae, suscepta serie consecrabis; ut populorum frequentatio, quam illic avide convenire mandasti, servatis regulis ecclesiasticis et canonibus integrum habeat firmata religione conventum.

Dat. ann. 492-496 ⁸.

XLVIII⁹.

Praescribit, ut si Agnellus diaconus de gravibus contumeliis reus constiterit, e sacra communione arceatur.

Gelasius Rufino ¹⁰ et Iusto Episcopis.

Honorati et primarii Varulanae ¹¹ civitatis fusius nobis precibus supplicarunt,

Nova Ecclesia sine auctoritate Summi Pontificis minime consecranda.

Ut huiusmodi basilica sanctis martyribus dedicetur, benigne annuit.

Verulanae urbis in Agnellum querefac.

⁵ Pith. ann. c. 494.

⁶ Ex Grat. dist. 1, c. 5. *De consecr.*, quem Berard. op. cit. pag. 369 apocryphum indicat.

⁷ Vid. ep. ii Gelas. tom. i, h. op., pag. 102, paragr. 6.

⁸ Pith. ann. c. 494.

⁹ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 129. Ivo xii, c. 27.

¹⁰ « In vet. cod. Martino ». Mansi ad marg.

¹¹ « Forte Verulanae ». Id.

In Ecclesiis absque Sedis A. permissione dedicatis divina officia publice non habenda.

Megetiae privilegium.

sicut habetur in subditis, quibus etiam subscriptionem propriam commodarunt, se ab Agnello diacono gravi contumeliarum genere fuisse maceratos, ut etiam reus periurii (sicut ipsi dicunt) se asserant inclinatos; et ideo, fratres carissimi, secundum petitorii fidem supradicto diacono ad vestrum iudicium, imminente Laurentio Romanae Ecclesiae defensore, mox deducto, veritatis assertionem discussa, si constiterit integritas supplicantium, aut intenta doceat diaconus, aut de eius protervitate noveritis esse vindicandum, quatenus de tantis excessibus memoratae improbae temeritatis exclusus ultio digna comitetur, et qui se conviciis trivialibus implicavit, sacrae communionis arceatur accessibus.

Dat. ann. 492-496.

XLIX¹.

Secundino Viginensi episcopo mandat, ut Paulum diaconum, qui honestam foeminam gravium criminum insinulaverit, digna correctione compescat.

Gelasius Secundino Visinensi².

Atroces iniurias indecorum prorsus ducimus ministrorum Ecclesiae vocibus irrogari, talia laicorum cum plerumque refugiant actiones. Tempus bonum³, siquidem honesta femina didicerat a magistro Paulo diacono, quae non solum se suggerit criminibus appetitam, verum

etiam in damnata arte magica execrationis conscientiam misenisse. Et ideo, frater, inter supradictos te decrevimus cognoscere, ut si praedictum diaconum protervitas ista convincit, postquam indecenter probatus fuerit mulierem incivilter appetisse, aut eundem ad adstruenda, quae iactavit adstringas, aut digna correctione compescas.

Dat. ann. 492-496.

L⁴.

Felix convictus iniurie a domino aufugisse huius custodiae restituitur.

Gelasius Ioanni Episcopo Vivanensi⁵.

Uxor Felicis et filia⁶ Romam (quia sic oportuit) pervenerunt; siquidem hunc ipsum primum se ad barbarorum basilicam conferentem, seque bonas causas habere iactantem, egredi sub hac conditione praecepimus, ut si actus suos fideliter et rationabiliter allegaret, nihil contra eum prorsus asperum fieri, durumque pateremur. Alioquin si contra fidem, et utilitatem dominicam venisse probaretur, ipse sibi imputaret, atque⁷ ordinationi congruae subiaceret. Qui, superveniente filio nostro viro spectabili Orthasio, sic est ad singula quaeque convictus, ut os aperire non posset, et vera esse, quae huic obiicerentur, propria voce lateretur. Ideoque tenetur mancipatus custodiæ.

Dat. ann. 492-496⁸.

Paulus diaconus, si reus extiterit, iuxta merita damnandus.

Felix sua fuga purgandus.

Perfidiae convictus domino restituitur.

¹ Ex Mansi Concil. Collect. tom. VIII, col. 131. In Ivon. XI, c. 25.

² «Al. forte Vulsinensi vel Vulsinensi». Mansi ad marg.

³ «Locus depravatus». Id.

⁴ Ex Mansi Concil. Collect. tom. VIII, col. 132. In Grat. caus. XVII, q. IV, c. 33; in Ivon. XVI, c.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

⁷⁷ Berardus vero op. cit. pag. 346 hunc can. Gelasio minime tribuendum censet.

⁵ Al. Viennensi. Jaffé Vibanensi.

⁶ Grat. et Berard. Uxor Felicis, et filiae.

⁷ «Domini». Pith.

⁸ Pith. ann. c. 494.

Hic in iudicium appellandus.

Si reus probatur, e sacra communione arceandus.

Atroces iniuriae praesertim ab Eccl. ministris non profectendae.

LI⁴.

*Episcopis indictum ab Ecclesiis arcendos,
qui eos violarint.*

Gelasius Epiphanio Episcopo².

Ad episcopos caeteros³ direximus ius-
sionem, ut eos, qui ecclesias violasse per-
hibentur, accessu earum iudicent esse
non dignos⁴.

Dat. ann. 492-496⁵.

Quinam ac-
cessu Ecclesia-
rum indignus.

LII⁶.

*Fide recepta, quod universa, quae in ba-
silica S. Agathae fuerint per oblatio-
nem collata, eidem intacta relinquan-
tur divina ministeria, ibidem dudum
interrupta restauranda praecipit.*

Gelasius Victori Episcopo.

Dudum de sanctae Agathae basilica,
quae in Caelano fundo olim noscitur con-
stitutata, processione⁷ sub nostra con-
sultatione suspenderas, asserens posses-
sionis dominum omnia, quae illi confe-
rebantur, accipere et suis usibus applicare,
nec illic posse ministrorum Dei aliquos
ad processionem venire, cum nulla illic
alimenta susciperent⁸. Sed nuper vir spe-
tabilis Petrus noster nobis rationabiliter

Cur divina
ministeria inter-
rupta.

¹ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 128.
In Grat. caus. xvii, q. iv, c. 14; in Ivon. iii, c.
119. Canon est genuinus iuxta Berard. op. cit.
pag. 340.

² Ille est Epiphanius ille, qui ad captivos gen-
tis suae redimendos in Gallias profectus est ann.
circa 494, et a Gelasio, qui eum adamabat,
Rustico et Acacio Episcopis fuit commendatus,
ut videre est in ep. ix. S. Gel., pag. 288 h. vol.,
col. 4.

³ Grat. cunctos.

⁴ « Indignos. » Id.

⁵ Pith. forte ann. c. 494.

intimavit⁹, hoc quod in culpam venerat
se taliter ordinasse, ut universa quae in
ecclesia supradicta diversorum fuerint
oblatione collata, ad episcopum, aut ad
eum, cui basilicam deputaverit, universa
pertineant; ita ut ex hoc compendio sarta
tectae ecclesiae procurentur. Et ideo, frater,
saluberrimae dispositionis professione
suscepta, processionem supradictae ec-
clesiae te convenit ordinare.

Dat. ann. 492-496.

Fundi domi-
nus a iure sibi
arrogato rece-
dit.

Ille igitur re-
stauranda.

LIII¹⁰.

*Quum Ioannes Faleroniensis urbis ar-
chidiaconus Episcopum suum de bono-
rum Ecclesiae dissipatione accusaret,
Pontifex Respecto et Leonino episcopis
committi, ut rem sedulo discussam ad
S. A. referant.*

Gelasius Respecto, et Leonino Episcopis.

Ioannes archidiaconus Falerionensis ur-
bis eversionem ecclesiae ab eo, qui prae-
sulis nomine censetur, effectam grandi
nobis supplicatione conquestus est; ita
ut se videlicet de loci sui administratione
delecto, iter sibi liberum ad depopulan-
das facultates aperiret ecclesiae. Nam mi-
nisteriis et ornatu pro sua voluntate di-
stracto, praedium etiam paternum, quod

Ioannis que-
relae.

⁶ Ex Labb. Concil. Collect. tom. iv, col. 1224.

⁷ De processione nomine recolere quae dixi-
mus fragm. xviii et xlii S. Gel., pag. 312 h. vol.,
not. 14, col. 2, et pag. 328 not. 2, col. 1.

⁸ Illic al. comina; nos autem elocut. gratia pun-
ctum appingimus.

⁹ Forte legend. enunciavit.

¹⁰ Ex Labb. Concil. Collect. tom. iv, col. 1225.
Berard. op. cit. pag. 364 admonet, ep. hanc
universae antiquitati fortasse ignotam in Col-
lect. Deusedit referri, quae Ivonem paulisper
antecedit, neque de eius auth. ambigere videtur.

in alimoniam clericorum decessor eius reliquerat, velut proprium suis utilitatibus vindicavit; obviantemque supradictum archidiaconum caeterosque ¹ complures, qui pariter reclamabant, ab ordinibus suis credidit excludendos. Et ideo, fratres carissimi, divinitatis intuitu ecclesiae causam summa attentione intrinantes, omni veritate discussa, de compertis cito nostris auribus relatione signate; ut, perspecta instructione diligentiae vestrae, quid fieri debeat censeamus.

Dat. ann. 492-496.

LIV².

Ioanni praescribit, ut calicem, quem eius decessor in aliam Ecclesiam transtulit, pristinae, cuius fuerit, incunctanter restituat.

Gelasius Ioanni Episcopo Pisano.

Ecclesiastica ministeria, quae unicuique basilicae fidelium devotio deputavit, ad aliam ecclesiam nullo debent surripiente transferri. Et ideo, si huius iuris portitoris petitio veritate subsistit, calicem quem decessor tuus abstulit, ecclesiae, cuius fuit, restituere sine intermissione.

Dat. ann. 492-496.

LV³.

Dionysios iura Vibonensis Ecclesiae turbare audentes sacra communione pri-

vat, mandans ut contra eos et publicanum legum vindicta invocetur: Coelestinum vero presbyterum, qui sui episcopi, et S. A. mandata contemnens ipsis divinum munus participare praesumpsit, ab ecclesiastico officio repellendum iubet.

Gelasius Maiorico Sereno, et Ioanni Episcopis.

Qui ⁴ et humanis legibus incivili temeritate calcatis, et reverentia religionis abiecta, vel ecclesiastica privilegia calcare contendunt, vel ubilibet in pauperum prosilire dispendium, nec huiusmodi saltem commoniti, convictique nequitiam sopire consentiunt, atque illata sacris rebus detrimenta sancire, merito divini muneris sunt participatione privandi⁵; ut huius perceptione careant, quod sacrilegis ausibus habuere despectui. Quapropter Dionysii, qui sicut vestrae textus relationis ostendit, non solum Vibonensis ecclesiae iura turbare, sed etiam repensare, quod nequiter admiserant, respuerunt, sacrae communionis arceantur accessu, donec quae honori divino competunt, discant devota mente deferre. Contra quos etiam quidquid publicis legibus agi poterit, minime negligatur. Ut qui utrumque contempserunt utrisque cohibiti, tam sibi, quam caeteris praebeant, quod necessaria disciplina poscit exemplum⁶. Coelestinus vero presbyter fratris et coepiscopi nostri Sereni, qui contra pontificale iudicium, contraque Apostolicae Sedis mandata pro-

Sacrilegio
scleratus sa-
era communi-
one privandus.

Dionysii hac
pocula mactan-
di.

Contra eos et
publicae leges
invocandae.

Coelestinus
S. A. mandata
violans ab officio
repellendus.

¹ Aliosque cod. Vat. 3833.

² Ex Labb. Concil. Collect. tom. iv, col. 1225.

³ Ex Labb. Concil. Collect. tom. iv, col. 1225.

Apud Grat. caus. xii, q. ii, c. 24. Berard. op. cit. pag. 349 hoc fragm. Gelasio addicere non renuit.

⁴ Grat. addit et divinis; quae verba Berard.

l. c. Ivoni adhaerens expungenda arbitrat.

⁵ Quae sequuntur usque ad verb. Quapropter in cod. Vat. 3833 desiderantur.

⁶ Hucusque cit. cod. Hinc videat lector, quoniam iure cl. Labbaeus asseveret totum hoc fragmentum e praedict. cod. fuisse desumptum. Porro in tanta rerum mole multa aliorum diligentiae committere necesse est, qui pactam fidem haud raro obliviscentes suo muneri deficiunt. Caeterum ea, quae subduntur, Ivo e reliquis distrahens in p. iii c. 50 constringit.

Res per episcopos diligentius investigata ad S. A. referenda.

Quae unicuique basilicae fuerint addicta in aliam non transferenda.

Calix igitur restituendus.

rumpens supradictis communionem sacram ministrare praesumpsit, cum non potuerit ignorare sententiam proprii sacerdotis, ab officio protinus ecclesiastico pellatur¹, ut nullus Ecclesiae ministrum contra pontificalia instituta venire contendat.

Dat. ann. 492-496.

LVI².

Iusto et Stephano mandat, ut Brumarium de iniusta caede in servum Ecclesiae, nec non de gravissimis in episcopum contumeliis accusatum ad iudicium suum appellent, et rem mature discussam S. A. remittent: quod si ipse renuat, apud iudicem provinciae de atrocibus iniuriis est citandus.

Gelasius Iusto, et Stephano Episcopis.

In Brumarium accusatio.

Haec per Iustum et Stephanum discussa ad S. A. remittenda.

Frater et coepiscopus noster Proficius Salpinae sacerdos ecclesiae petitorii nobis insinuatione suggestit, Brumarium spectabilem virum, cum, nullis extantibus causis, servum ecclesiae gravissima caede mactasset, tunc etiam ad augendam violentiae suae pervicaciam supradictum antistitem gravissimis contumeliis affecisse. Et ideo, fratres carissimi, si a vobis admonitus ad iudicium vestrum inquisitionemque convenerit, veritate discussa, unde tantus superbiae spiritus, aut violentiae conceptio fluxerit, quidve fuerit

quod Pontifex tanta laceretur insolentia, nostris auribus relatione signate. Aut si forte simili praesumptione contempserit³, potestatem sibi supradictus Pontifex novit esse concessam, quatenus apud iudicem provinciae atrocium iniuriarum quaerat propositione vindictam.

Dat. ann. 492-496.

Si Brumarium ecclesiasticum iudicium recusat ad laicum appellandus.

LVII⁴

Volaterranae Ecclesiae patrimonium praesertim ab Eucharisto pessumdatum Iustini et Fausti sollicitudini committit, quidve agendum de censu annuo cisdem indicit.

Gelasius Iustino Archidiacono, et Fausto defensori.

Volaterranae⁵ ecclesiae actus vel patrimonium, quod hactenus comperimus destitutum, vel⁶ post damnationem Eucharisti, quo fuerat depravante dispersum, curae vestrae decrevimus esse delegandum, ut diligentia, qua vos pro ecclesiae utilitatibus existimamus esse vigilantes, praedia culturae restituant antiquae, revocetis⁷, si qua sunt vendita aut donata mancipia⁸. Possessiones etiam ab Ennatio et Oppilione episcopis vel ceteris quovis iure videritis teneri (quia contra constituta synodi ab episcopo praedia alienari nullo potuerunt commento)

Volaterranae Eccl. patrimonium curatori-bus delegatum.

Municipia et possessiones iniurie vendita revocanda.

1 Ivo repellatur.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. IV, col. 1225.

3 Porro actor rei forum sequi debet; laicus itaque ad forum ecclesiasticum appellari, invitae autem compelli non poterat. Cont. Const. l. c.

4 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. VII, col. 130. Berard. op. cit. pag. 346-47 hunc can. Gelasio adscribit usque ad verba: *fieri debeat censu-mus*; de postremis dubius haeret. Legitur autem in Grat. caus. XII, q. 2, c. 25.

5 Al. *Vulleranae*.

6 « Et ». Rectius Grat.; sed orat. contextus nec et, nec vel videtur requirere.

7 « Et revocatis ». Id.

8 Hic al. comma; nos autem, ut orat. minus implicata eluceat, punctum apponimus.

9 Quas ab Eumancio, alii Eumacio. Pith. Grat. possessiones etiam quas ab Eumantio et Opilione.

In quem em-
ptoris actio con-
vertenda.

nihilominus revocentur, sit emptoribus ad eum recursus, qui praesumpsit aliquid de ecclesiae rebus illicita venditione distrahere; ita ut pensiones annuas ad Pontificem deferatis, cui privilegia sua integra convenit omni ratione servari, ut eius dispensatione portiones proveniant consuetae, ita ut portionem quartam¹, quae ad eos pertinet, sua Pontifex ordinatione distribuatur, prout cuiusque locum meritumque cognoscit. Pariter etiam ex fidelium oblatione faciendum², ut quartam clericis eroget pro consideratione suae electionis antistes. Fabricarum etiam portio, episcopo sciente et disponente, vestra erogatione pendatur, quatenus nihil penitus in detrimentum alicuius rei patiamini generari³. Si quid vero in ecclesiae vestrae damnum, aut in his quae sunt praeceptionis nostrae prohibita, Pontificem vestrum videretis admittere, mox nostris auribus relatione signate, ut quid fieri debeat censeamus. Decimas iusto ordine non tantum nobis, sed maioribus visum est, plebibus tantum, ubi sacrosancta dantur baptismata, deberi.

Dat. ann. 492-496⁴.

LVIII⁵.

Iustino et Fausto mandat, ut omnes e rusticis, urbanisque praediis proventus

1 « Quartae ». Pith.

2 Pith. addit est; Grat. legit: faciendum est, ut clericis quartam partem.

3 Hucusque Grat.; caetera habet Ivo III, cap. 151.

4 Pith. ann. c. 494.

5 Ex Mansi Concil. Collect. tom. VIII, col. 135. Gratian. caus. XII, q. II, c. 23; Ivo III, c. 151. Berardus op. cit. pag. 346 de huius authentia vehementer ambigit.

6 Al. vobis enim.

ad antistitem deferant, eisque dividendi rationem praescribit.

Gelasius Iustino Archidiacono et Fausto.

Vobis⁶ et famae vestrae consultum duximus, ut Pontificis vestri loco vobiscum ab eodem aliquis subrogetur, qui eius nomine pariter universa disponat, quatenus omnia praedia ad vestrum revocetis studium, ne cuiquam clerico pro portione sua solum aliquod Ecclesiae putetis esse deputandum, ne per incuriam negligentiamque minuat, sed omnem pensionis summam ex omnibus praediis rusticis urbanisque collectam ad antistitem deferatis. Ex qua tamen collectione habeatur ratio, quod ad causas vel expensas accedentium necessitatum opus esse perspicitur, ut de medio sequestretur, et quartae portiones vel fidelium oblationes de hac fiant modis omnibus pensione⁷, ita ut unam sibi tollat antistes, aliam clericis pro suo iudicio et electione disperat, tertiam pauperibus sub omnium⁸ conscientia faciat erogari. Fabricis vero⁹, quod competit ad ordinationem Pontificis, erogatione vestra decernimus pendendum. Si quid forte ab annua remanebit expensa, electo idoneo ab utraque parte custode, condatur¹⁰ in thecis, ut si maior emergerit fabrica, sint subsidio quae diversi temporis diligentia potuerint custodiri, aut certe ematur possessio, quae utilitates respiciat communes¹¹.

Dat. ann. 492-496¹².

7 Grat. et quatuor portiones vel de fidelium oblatione, vel de hac fiant modis omnibus pensione, ita ut unam.

8 Al. sub omni.

9 Al. Fabricis vero quartam, quae competit ad ordinationem Pontificis, erogatione vestra decernimus esse pensandam.

10 Ita Pith. et al.; nonnulli edit. tradatur.

11 « Vid. lib. VII cod. Theodos. De bonorum praescript. Cassian. lib. IV Instit. cap. XIV ». Pith.

12 Id. ann. c. 494.

Census annuus
episcopio integre
debetur, quomodo
per ipsum dividendus.

Si quid in Ecclesiae damnum fuerit ab ipso patrum, S. A. deontianum.

Decimae ubi plebibus tradendae.

Census omnis
praedium aosti-
tuit.

Quomodo per
ipsum dividen-
dus.

Si quid restet,
ubi impenden-
dum.

LIX¹.

Benevoli et Mauri sacrilegum furorem detestans, qui Ecclesiae immunitatem concutiant, eos ab omnibus Ecclesiis iubet prohibendos.

Gelasius Victori, Constantino Martyrio, Felicissimo, Sorano² et Timotheo Episcopis³.

Ecclesiae immunitas iniuste violata.

Frater et coepiscopus noster Epiphanius⁴ sua nobis relatione suggestit, Benevolum et Maurum Beneventanae municipis civitatis in contumeliam religionis acerba nimis et plectibili contumacia pro-siluisse, qui confugientem ad ecclesiae septa curialem suum, nec illic quidem tutum, aut de iniuria securum esse siverunt, ausi temerariae mentis admittere⁵ quod nec potestatibus, quidem vel principibus unquam licuit perpetrare, ut hominem in sanctuariis constitutum, captata sacerdotis absentia, reluctantem, reclamantemque violenter abstraherent, quos, quantum nobis sua suggestione patefecit, merito indignos esse sacra communione iudicavit. Et si revera tanti facinoris constat admissum, nostra etiam auctoritas in hac parte consentit. Nec enim ad supplicandum iure debet admitti⁶, ubi admittere sacrilegium non dubitavit. Nullus enim intra limina tantae venerationi deputata utrumque sibi licere existimet pro-

Sacrilegi ab Ecclesiis accendi.

1 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 128. Gratian. caus. xvii, q. iv, c. 10. Ivo. iii c. 120. « Desinceritate huius epistolae, inquit Mansi l. c., in utramque partem fluctuat Berardus, et rem in medio relinquit; mihi vero nil suspiciosum occurrit ».

2 Sereno. Pith. et Ivo l. sup. cit.

3 Constantinus fuit Capuanus Episcopus, Martyrius Episcopus Terracinensis, Timotheus vero Episcopus Abellinas. V. Berard. op. cit. p. 362.

4 Epiphanius fuit Episcopus Beneventanus. Berard. op. cit. pag. 361.

suae voluntatis arbitrio, ut humilitatem sibi vindicet et furorem. Et ideo, fratres carissimi, supradictos, si manifesta reos facit conquestio, ab omnibus parochiarum vestrarum ecclesiis nostrae praecptionis auctoritate prohibete; ut non solum hi, qui in iniuriam sanctorum locorum prosiluisse probabuntur⁷, merito consequantur pro facti sui qualitate vindictam, verum etiam caeteri a tali praesumptione ultionis istius timore revocentur.

Dat. ann. 492-496⁸.

Maurus igitur et Benevolum ab isdem propulsi sunt.

LX⁹.

Praecepit, ut Bonifacius Petro spectabili viro servum eius in Ecclesia S. Clementis pertinacius immorantem euret omnimode restituendum, dummodo a domino de huius impunitate sacramentum habeat.

Gelasius¹⁰ Bonifacio Episcopo.

Meluentes¹¹ famuli Dominos, si ad ecclesiae septa confugerint, intercessionem¹² debent quaerere, non latebras; ne haec ipsa praesumptio tarditatis temeritatem augeat veniendi. Filius enim noster vir spectabilis Petrus queritur, servum suum in ecclesia S. Clementis diutius commo-

Servus in Ecclesia quacumque intercessio, non latebrae.

Haque Petro servus reddendus.

5 Ausi irruptione temerariae mentis admittere. Grat., ubi ad not. legit. « Al. irruptione ».

6 « Qui ». Pith. Forte melius.

7 « Al. probantur ». Id.

8 Pith. forte ann. c. 494.

9 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 139. Grat. can. xvii, q. iv, c. 32. Ivo iii, c. 115. Berard. op. cit. pag. 333, licet hunc can. Gelasii circiter tempora editum existimet, huic tamen abudieat.

10 « Al. Gregorius » Pith.

11 « Meluentes dominos famuli ». Grat.

12 « Intercessionem ». Id.

rari ¹, cui cum deputasset sacramenta praestari ², illum egredi nulla ratione voluisse. Et ideo dilectos supradicti hominis de praesenti cum eo, quem elegerit esse mittendos, qui cum de impunitate eius sacramenta praebuerint, eum statim facies ad dominum suum modis omnibus remeare; aut si in hac pertinacia ³ forte perstiterit, post sacramentum sibi praestitum reddatur invitus.

Dat. ann. 492-496 ⁴.

LXI ⁵.

Praescribit, ut in Iudam inquiratur, qui Iudaeorum mancipium ad Ecclesiam Venefram confugit, asserens sibi ab inenabulis christiano nuper circumcisionis signaculum a suo domino infixum.

Gelasius Siracusio ⁶, Constantio et Laurentio Episcopis.

Iudas, qui Iudaicae professionis existit mancipium, iuris sui, quod ante paucos annos se asserit comparasse, nunc ad ecclesiam Venefram ⁷ confugisse suggestit, sicut petitorii tenor adnexus ostendit, eo quod dicat sibi ab infantia christiano nuper a praefato domino signaculum circumcisionis infixum. Quapropter diligen-

ter vestra inter utrumque sollicitudo ⁸ Haec Siracusio, cacterisve remittitur discretio.
rerum fideliter examinet veritatem, quatenus nec religio temerata videatur, nec servus hac obiectione mentitus competentis iura domini ⁹ declinare contendat.

Dat. ann. 492-496 ¹⁰.

LXII ¹¹.

Telesini precibus annuens eius fratrem Quinigesio episcopo commendat.

Gelasius Quinigesio Episcopo.

Vir clarissimus Telesinus, quamvis Iudaicae credulitatis esse videatur, talem se nobis approbare contendit, ut merito nostrum appellare debeamus, qui pro Antonio (Antio) parente suo specialiter postulavit, ut eum dilectioni tuae commendare debeamus: et ideo, frater, supradictum voluntatis nostrae mandatorumque respectu ita te habere convenit, ut non solum in nullo penitus opprimatur, verum etiam, in quo ei opus fuerit, tuae se gaudeat dilectionis adiutum.

Dat. ann. 492-496.

LXIII ¹².

Innuil nullum baptizandis numerum esse constituendum; cathedraeque praeter

cap. 113. Gerardus autem op. cit. pag. 360 hanc can. Gelasio perperam addictum existimat.

⁶ « Siracusano, et Constantino et Laurentio ». Pith.

⁷ « Venefram ». Grat.

⁸ « Sollicita cura rerum ». Pith.

⁹ Al. domini.

¹⁰ Pith. ann. c. 494.

¹¹ Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 131. Ivo iii, c. 112.

¹² Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 138. Grat. cau. x, q. iii, c. 5. Gerard. op. cit. p. 349 Gelasio hunc can. abinducat.

¹ « Al. commoratum ». Pith.

² Hunc locum ita recte expedit Gratian.: cui, dum deputasset sacramenta praestari, asserit illum. Ivo directos. Apud ad sensum Grat.: Et ideo directus supradictus homo de praesenti cum eo, quem elegeris esse mittendum, cum de impunitate eius sacramenta praebuerit, eum statim facies ad dominum suum modis omnibus remeare.

³ Al. perviciacia.

⁴ Pith. ann. c. 494.

⁵ Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii, col. 132. In Grat. cau. xvii, q. iv, c. 34: apud Ivo. p. xiii,

morem non exigendum; de oblationibus veterem consuetudinem servandam.

Gelasius Papa Fabiano¹ Episcopo.

Baptizandis
numerus non
quanti statu-
ndus.

Nec numerus baptizandis iuste creditur imponendus, cum quanti petierint², vel ad regenerationem festinaverint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo, frater carissime, huiusmodi superfluum constitutionem modis omnibus removebis³, ut unusquisque aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa pro suae mentis baptizetur arbitrio. Cathedralium etiam non amplius, quam vetusti moris esse constiterit, ab eius loci presbytero noveris exigendum; et de his, quae die dedicationis fuerint offerentium devotione colata, consuetudinem, quae generaliter omnibus ecclesiis est praescripta, servabis.

Cathedralium
iuxta morem
exigendum.

De oblationi-
bus consuetudo
servanda.

Dat. ann. 492-496⁴.

LXIV⁵.

Corpus Domini sine calice non esse sumendum iudicet.

Gelasius Maiorico et Ioanni Episcopis.

Comperimus autem, quod quidam in

1 « Vat. cod. Sabino ». Pith.

2 « Forte petierint ». Ivo.

3 « Et ideo superfluum constitutionem modis omnibus removens volumus, ut » Ivo.

4 Pith. ann. c. 494.

5 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 125. In Grat. dist. ii, c. 12. *De Consecr.* in Ivo. ii, c. 89. Berard. op. cit. pag. 351 hunc canonem Gelasio adscribendum contendit; Anselmus eum coniungit cum alio, cui initium: *Ita nos quidem*, tamquam sit pars eiusdem epistolae.

6 « Scil. Calabria ulteriore. » Berard op. cit. pag. 351.

7 Al. *sacraei*. Grat. a calice sacri cruoris.

8 « Quia nescio qua » Iv., Grat. quoniam nescio qua.

9 Al. *rectius unius, eiusdemque mysterii*.

10 Ex hoc Gelasii can. inferunt Novatores sacrae communionis sub utraque specie necessitatem. At frustra: hic enim illi notantur Manichaei, qui

eadem regione⁶, sumpta tantum corporis sacri portione, a calicis sacri⁷ eruere abstineant. Qui procul dubio nescio qua⁸ superstitione docentur obstringi, aut integra sacramenta percipiant, aut ab integris arceant, quia divisio unius eiusdem mysterii⁹ sine grandi sacrilegio non potest provenire¹⁰.

Quorundam de sacra communione supersticio.

In hac divisio-
nis eiusdem-
que mysterii in-
gens sacrilegium
est.

Dat. ann. 492-496¹¹.

LXV¹².

Excommunicatis appellationis tempus praescribit, cum quibus, si in sua periclitia persistierint, nunquam in eundem consortium decernit.

Quicumque intra anni spatium civiliter, sive publice causam suam coram suis excommunicatoribus non peregerint, ipsi sibi aditum audientiae clausisse videantur¹³. Quod si obstinato animo sine communione¹⁴ defuncti fuerint, nos eorum causam iuxta B. Leonis praedecessoris nostri¹⁵ sententiam divino iudicio reservantes quibus vivis non communi-

Excommuni-
catis intra an-
num e sententia
appellandum.

Cum ipsis sive
vivis, sive mor-
tuis non com-
municandum.

plane occulti una cum catholicis ad sacram synaxim accederent, ne detegerentur haeretici; verum ab haustu vini sese prohibebant, quippe quod ipsis vetabatur. Baron. Ann. tom. viii, ann. 496.

11 Pith. dat. censet c. ann. 494.

12 Ex Grat. cau. xi, q. iii, c. 37. Ivo xiv, c. iii, 112. Berard. op. cit. pag. 365 huiusmodi fragm. spurium existimat, quippe quod e veteri Eccl. disciplina prorsus abhorret. Recentioribus enim saeculis id tantummodo praestitutum « ut si qui per annum a leviori excommunicatione solvendum se non curaverit, communione ecclesiastica penitus careret, non vero ita repelleretur, ut audiri, ac recipi poenitens non amplius posset, quod e cit. can. deduci videtur ».

13 Ita et n. cod. 3823. Ivo. ad marg. *clausisse aditum indicabantur*.

14 Cit. cod. *communicatione*.

15 Id. omittit *praedecessoris nostri*

cavimus, nec mortuis communicare debemus¹.

Dat. ann. 492-496².

LXVI³.

Cum illis agendi modum praescribit, qui priusquam a iudice audirentur, communionem inire tentaverint.

Illi sane, qui⁴ ante audientiam communicare tentaverint, donec per poenitentiam reatum suum deleant, ad communionem nullo modo⁵ perducantur, excepto mortis interitu urgente⁶.

Dat. ann. 492-496.

LXVII⁷.

Qui cum excommunicato scienter consortium inierit, sacra synari privandum statuit.

Qui vero excommunicato scienter communicaverit⁸, et amodo saltem in domo

1 Id., cui consentit et Ivo.: *mortuis communicare non possumus.*

2 Pith., ann. c. 494.

3 Ex Iv. xiv, c. 112. Berard. op. cit., pag. 365 hunc, et seq. can. existimat Gelasio tributum ob quandam sententiarum similitudinem.

4 Cod. Vat. 3833 rectius *Si qui*.

5 « Nullatenus », Id.

6 « Excepto mortis intuitu ». Id. recte.

7 Ex Grat. caus. xi, q. 3, c. 38. Quid de hoc censeat Berard. vid. in super. fragm.

8 Iv. ad marg. se iunxerit.

9 Id. atque latebras defensionis, ne cominus ad satisfactionem perducatur, praeberit. Sed male, ut videtur.

simul oraverit, atque latebras, quominus ad satisfactionem perducatur, praeberit⁹, donec ab episcopo¹⁰ excommunicatore poenitentiam accipiat, corporis et sanguinis Domini communione privatum se esse cognoscat¹¹.

Dat. ann. 492-496¹².

LXVIII¹³.

Libet pensiones non tradendas, nisi de iis legitime constiterit.

Gelasius Papa Quinigesio Episcopo¹⁴.

Quia res in litigio posita in nullam transferri potest omnino personam, donec legitimae cognitionis eventu, cui potius debeat, iudicialia disceptatione possit agnosci, ex eadem re quispiam non sinatur exigere pensiones, sed in eodem statu, re eadem posita, in quo videtur (sicut dictum est) ante constituta¹⁵, quisquis sibi putat quidpiam posse competere, inridico pulset examine, praeiudiciis omnibus inde submotis.

Dat. ann. 492-496¹⁶.

10 Ibid. deest *Episcopo*.

11 Iv. add. et delictum secundum canones poeniteat.

12 Pith., ann. c. 494.

13 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 131.

Grat. cau. xi, q. 1, c. 50. Berard. op. cit., pag. 354, hunc con. Gelasio abiudicat.

14 Lucio id. Berard., qui l. c. refert alias scriptum fuisse *Quinquagesimo* ob crassam amanuensis imperitiam. Ille enim litt. l, pro numero quinquagesimo interpretatus, quae Lucium iuxta ipsum Berardum significaret, non Lucium, sed Quinquagesimum episcopum nominavit. Correcit. Rom. *Quingesio*, quibus Pith. adhaeret.

15 Al. *constitutam litom*. Pith.

16 Pith., ann. c. 494.

Cum excommunicato vel orans e sacra synaxi arcendus.

Donec res in litigio fuerit, in neminem transferenda.

Eadem de pensionibus servanda lex

LXIX¹.

*Admonet, non omnia decessorum statuta
successoribus custodienda.*

Gelasius Cresconio, Ioanni et Messalae²
Episcopis.

Decessorum statuta sicut legitima et
iusta successores custodire convenit, illa
etiam debent male facta corrigere.

Decessorum
statuta, si iusta,
servanda, secus
corrigenda.

Dat. ann. 492-496³.

LXX⁴.

*Opportunis exemplis declarat, illum non
mentiri, qui fallendi animum non
habet.*

B. apostolus Paulus non ideo, quod
absit, fefellisse credendus est, aut sibi ex-
tisse contrarius, quoniam cum ad Ili-
spanos se promississet iterum, dispositione
divina, maioribus occupatus ex causis,
implere non potuit quod promissit⁵. Quan-
tum enim ipsius voluntatis interfuit hoc
pronuntiavit, quod revera voluisset effi-
cere. Quantum enim ad divini secreta
consilii (quae ut homo omnia non potuit

Non mentitur
B. Paulus Apo-
stolus haud im-
piens quod pro-
misit.

Aut enim quod
tunc voluit.

1 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 133.
Grat. caus. xxv, q. ii, c. 19. Berard. op. cit.,
pag. 337, hoc fragm. Gelasio minime tribuendum
arbitratur, et recte animadvertit « huius. can. au-
ctorem forte abusum esse Gelasii verbis, quae le-
guntur in cap. i ep. ii ad episc. Lucan., pag. 101,
col 2, vol i huius op. sive in can. 6, caus. i,
q. vii, ubi decernitur, aliquando e veterum sta-
tutis recedendum fore » non quod male facta de-
prehendantur, sed dispensatione sic exigente,
quam nimirum certis in casibus aliud exigere
videatur vel necessitas, vel utilitas Ecclesiarum ».
2 Ita restituitur ex cod. Vat. 3833, quum in
edit. legatur *Messalioe*.
3 Pith., ann. c. 494.
4 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 141.
Grat. caus. xxi, q. ii, c. 5. Berard. op. cit.,
pag. 368 vehementer ambigit utrum hoc fragm.
Gelasio, sive potius Pelagio II sit tribuendum.
5 De hoc dubitavit quidem Hieronymus in ep.

licet spiritu Dei plenus agnoscere) su-
perna praetermisit dispositione praeven-
tus. Nec quia B. Petrus apostolus pro
affectu divinae reverentiae ipsi Domino
respondit: *Non lavabis mihi pedes in
aeternum*⁶ fefellisse, quod absit, aut in
sua putabilur minime constituisse senten-
tia; quia mox eidem divinae voluntati
cesserit, et quod se dixerat non esse fa-
cturum, causis adstrictus humanae salu-
tis passus est prona voluntate faciendum.⁷

Nec B. Petrus
pedes laudem
ablutioni fra-
dens.

LXXI⁸.

*Sacerdoti, qui scelere sit maculatus, di-
vina mysteria non facienda perhibet.*

Gelasius Elpidio Episcopo.

Sacrosancta religio, quae catholicam
tenet⁹ disciplinam¹⁰, tantam sibi reveren-
tiam vindicat, ut ad eam quilibet nisi
pura conscientia non audeat pervenire.
Nam quomodo ad divini mysterii con-
secrationem coelestis spiritalis invocatus
adveniet, si sacerdos¹¹, et qui eum ad-
esse deprecatur, criminosis plenus actio-
nibus reprobetur¹².

Religionem
reverentia.

Divina myste-
ria pura mente
peragenda.

ad Helvidiam, et in cap. iii ad Ephes.; verum in
cap. xi Is. et in Amos cap. v contrarium af-
firmat: cui sententiae adhaeret Ioann. Chrysost.
Hom. vii, nec non Greg. lib. xxxi Moralium cap.
xxxvii. Vid. Pith.

6 Ioann. xiii, 8.

7 Pith., forte ann. c. 494.

8 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 127.
Grat. caus. i, q. i, c. 92. Ivo ii, cap. 90, et vi,
cap. 110. Berardus censet can. hunc inlegendum
esse cum can. 26, c. xxxiii, q. viii, neque de eius
authenticis dubitandum existimat. V. Berard, op.
cit., pag. 340.

9 « *Continct* », Pith.

10 « *Hic supple in celebratione divinarum
mysteriorum* ». Cont. Const.

11 « *Al. si sacerdos etiam, qui eum adesse
deprecatur* ». Pith. Recte videtur.

12 « *Illic patres necessariam sacerdoti animi
munditatem inferre solent, quum absolum sit Spi-*

LXXII¹.

Felices III verba in medium afferens Christi statuta nunquam peritura declaral, et Sedi Apostolicae supremam inesse tum solvendi tum ligandi potestatem evincit.

Beatus Gelasius PP.

scribens Episcopis per Dardaniam constitutis inter coetera inquit.

Insanum est
Christi statuta
velle subvertere

Post quingentos annos constituta Christi quosdam² velle subvertere, quum triginta annorum lex hominum non possit abrumpi. Sanctum Athanasium ideo non fuisse damnatum a synodo Orientis, quia sedes ista non consenserit, sanctum Ioannem Constantinopolitanum, sanctum Flavianum.... Si ergo, ea non consentiente sola, qui damnati sunt a synodo Orientis non potuerunt esse damnati, consequens est etiam sine synodo, qui, eadem sola damnante, damnatus fuerit, damnatus sit. *Et post pauca:* Quae vero statuta Christi dixerit, inferius explanavit, quum, Sede Apostolica non consentiente, neminem damnari, et, sola ea consentiente, qui damnatus fuerit, damnatus habeatur, exposuit³. Statuta itaque Christi eos post quin-

Sedis Apostolicae
suprema
potestas.

Felices verba
Gelasius expla-
nat.

ritum Sanctum invocari ab iis, qui eum pravis operibus reiciunt. Non inficiantur autem Spiritum Sanctum invocatum adesse, quia ministerium vitium supplet Christus, cuius nomine sive a bonis, sive a malis ministris sacra mysteria peraguntur ». Cont. Const. Dat. autem iuxta Pith. ann. c. 497.

¹ Ex cod. Vat. 3833, Grat. cau. xvi, q. iii, hoc fragmentum referunt usque ad verba, *possit abrumpi*, quin animadvertant haec dicta esse a Felice III in suo tractatu, ut videre praestat apud Migne *Patrol.*, tom. LVIII, col. 944. Cont. Const. illud eruens e Cassiniano cod. sistit ad verba *damnatus sit*; verum nec ipsa monet haec omnia ad eundem tractatum pertinere. Igitur e Gelasii scriptis forte expungenda huiusmodi ep. videretur, ni cit. cod. caetera

gentos annos velle subvertere, quia iam quinquies centeni circiter anni praeterierant, quando hic venerabilis PP. dictus Sedem Apostolicam statuta Christi promeruisse fatetur. Privilegia enim sua a Christo Ecclesia Romana per Petrum consecuta est, et ipsa sunt statuta Christi⁴.

LXXIII⁵.

Ibi raptus admittitur, ubi puella abducitur, de cuius nuptiis antea nihil actum probatur.

Lex illa praeteritorum principum⁶ ibi raptum dixit esse commissum, ubi puella, de cuius nuptiis nihil actum fuerit, ante videatur abducta⁷.

Ubi raptus
habeatur

LXXIV⁸.

Quid agendum cum iis, qui sponte recta facere contemnunt.

Gelasius in reg.

Convenit ut in alio aliquo cogatur impactus is, qui sponte facere, quae sunt recta contempsit.

In obstinatos
coactio adhibenda.

subdens, Gelasium Felices verba in suam epistolam inseruisse clarius ostenderet.

² Edit. ad sensum apte add. *audio*.

³ Eandem doctrinam et Gelasius exposuit ep. v, vol. I, h. op., pag. 415, § 12, et seq.; nec non ep. xii h. vol., pag. 208.

⁴ Pith., qui hunc can. refert usque ad verba *non possit abrumpi*, dat. existimat ann. c. 494.

⁵ Ex Grat. caus. xxvii, q. ii, c. 49. Berard. vero hunc can. omnino apocryphum existimat op. c. pag. 369.

⁶ In cod. Theod. lib. ix, tit. xxiv *deraptu Virg. vel Vid. l. 1* ». Cont. Const. Videat autem lector, utrum illa lex huic canoni conveniat. Forte melius designari potuisset l. 1, cod. Theod. *De Accusationibus et Inscriptionibus*, licet neque hic Gelasii sententia deprehenderetur.

⁷ Pith. ann. c. 494. — ⁸ Ex cod. Vat. 3833.

S. ANASTASIUS II.

An. C. 497

EPISTOLA 1².

Gratulatur, quod Clodoveus Francorum rex nomen suum Christo recenter dederit, eumque obsecrat, ut Petri naviculae feris fluctibus agitatae evixce opituletur.

Clodoveo ³ Anastasius Episcopus.

Tuum, gloriose fili, in christiana fide triumphum cum exordio nostro in pontificatu contigisse gratulamur. Quippe Se-

De Clodovei
baptismate lae-
tatur.

¹ Licet nihil per nos fuerit omissum, ut Anastasii II, si quae supersint, hic omnia colligerentur documenta, tamen vix unum reperire occurrit apud Mansi *Concil. Collect.* tom. VIII, col. 193, qui e Vignerii *Spicileg.* tom. v, pag. 582 illud excerptum testatur. Porro et quaedam Anastasii ad Ursicinum fragmenta vir clariss. refert, quae e duobus vel. codicibus desumpta asseverat, forte in tanta rerum mole oblitus, haec in ep. Gelasii ad Laurentium de Lignido contineri, quam nos damus pag. 265 h. vol., et aliis ab Anastasio ad Ursicinum missam contententibus, ipse Gelasio restituit, ut videre est op. c. col. 10. Extat etiam apud Grat. *Decret.* caus. XIII, q. III, c. 8 fragmentum aliud Gelasio adscriptum, cui initium *Qui potest obviare.* Sed hoc evidenter attinet ad Damasum I, ep. III Stephano et Concilio Africae, § IX sub finem, perperam Pithaco asserente, illud legi in paragr. VIII eiusd. epistolae.

des Petri in tanta occasione non posset non laetari, cum plenitudinem gentium intueatur ad eam veloci gradu concurrere, et per temporum spatia repleti sagenam, quam in altum iussus est mittere idem piscator hominum, et coelestis Ierusalem beatus claviger. Quod serenitati tuae insinuare volumus per Eumenium presbyterum, ut cum audiveris laetitiam Patris in bonis operibus, impleas gaudium nostrum, et sis corona nostra, gaudeatque mater Ecclesia de tanti regis, quem nuper Deo peperit ⁴, profectu. Lac-

An. C. 497

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 410.

³ Al. *Cludoecho* vel *Chlodoveco*.

⁴ Clodovei regis baptismum ab Avito apud Migne op. c. tom. LIX ep. XLI graphice scriptum Francorum annales assignant ann. regni eius XV, post victoriam scilicet Alamannicam, quae ipsi christianae fidei amplectendae occasio fuit. Iam vero, inquit Sirmondus, is est iuxta aeram nostram annus Christi desinens 496; in natali enim Domini Clodoveum fuisse baptizatum Avitus in sua ep. testatur hisce verbis: «*qui celeberrimus est natalis Domini sit et vestri; quo vos scilicet Christo, quo Christus ortus et mundo*». Falso igitur eius baptismum ad ann. refert 499 Sigebertus, qui omnia triennii fere spatio posterius, quam gesta sint, narrare solet: unde nec verum loquitur Winmarus Remensis, alique ab ipso decepti, qui eum baptizatum autumant in vigilia Paschatis anni 497. Vid. Sirmond. apud Labb. loc. cit.

Enm orat., ut
afflictus Eccle-
siae rebus suc-
currat.

tifica ergo, gloriose et illustris fili, matrem tuam, et esto illi in columnam ferream. Nam refrigescit claritas multorum, et malorum hominum versutia navicula nostra feris fluctibus agitur, et despuantibus undis pertunditur. Sed speramus *in spem contra spem*¹ et hominum collaudamus, qui eruit te de potestate tenebrarum et in tanto principe providit Ecclesiae, qui possit eam tueri, et contra occurrentes pestiferorum conatus galeam salutis induere. Perge igitur, dilecte et gloriose fili, ut Deus omnipotens serenitatem tuam et regnum coelesti protectione prosequatur, et angelis suis mandet ut custodiant te in omnibus viis suis et det tibi in circuitu de inimicis suis victoriam².

EPISTOLA II³.

Ostendens humanas animas per parentes propagari non posse, universos Galliarum episcopos hortatur, ut huic errori, quem haeresim appellat, pro viribus obsistant.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis per Galliam constitutis Anastasius Papa.

R. Pontificis
cum coeteris e-
piscopis commu-
nicatio.

Bonum atque iucundum Davidicus sermo designat *habitare fratres in unum*⁴. Nam nos licet terrae spatia longinqua discernant, spiritu tamen, qui unus esse

¹ Rom. iv 48, ubi Vulg. legit: *qui contra spem in spem credidit*.

² Ex dictis in praecedenti adnot. 4 facile colligitur, ep. hanc datam fuisse sub init. ann. 497, ut ipse asserit Jaffé op. cit., pag. 61.

³ Hanc de Traduceismo epistolam, quam alibi editam non legimus, e pag. 5 celeberrimi cod. Card. Deusdediti, qui in Vat. biblioth. asservatus numerum praefert 3833, diligenter excerptimus, et amantius erroribus expurgatam damus, quin

debet in omnibus catholicis, oportet esse coniunctos. Laudavimus fratris coepiscopi nostri Arelatensis sollicitudinem, quia nobis, ut arbitramur, necessariam materiam praedicationis ingessit contra haeresim, quam inter Gallias affirmat exortari, quae putat rationabili se assertionem suadere, quod humano generi parentes ut ex materiali faece tradunt corpora, ita etiam vitalem animae spiritum tribuant. Quos debet fraternitas vestra monitis, praedicationibusque suis a vana falsaque persuasionem revocare. Nam in utroque, quod Deus bene faciendo usque ad praesens tempus operatur, Scripturae sanctae non ambigua testatur assertio; siquidem ipse, qui dixit: *Crescite, et multiplicamini, et replete terram*⁵, in hac benedictione opus exercet. Et rursus si a mandatis suis et lege proposita exorbitaverint, quod eis pro malo usu, et temeritate arbitrii sui eveniret, certa praecepti auctoritate distinxit⁶. Quomodo ergo contra divinam sententiam carnali nimis intellectu, animam ad Dei imaginem factam putant horum permixtione diffundi atque insinuari, quum ab illo, qui ab initio hoc fecit, actio ipsa hodie quoque non desinat, sic ipse dicens: *Pater meus adhuc operatur, et ego operor*⁷? Non ergo ad illius temporis solius hanc pertinet operatio, sed per omnia spatia, quae currunt per volumina saeculorum, quum et illud debeant intelligere, quod scriptum est: *Qui vivit*

Haereticæ affirmatur, e parentibus humanas animas traduci.

Nam St. Scripturae parentum operationem ad solum corpus circumscribunt.

Neque haec hodie censendum immutata.

eius athenitatem utcumque vindicemus. Praestat tamen animadvertere, Fausti Reiensis de animabus corporeis figmentum tunc temporis vigere, quae opinio quantum Traduceistis faveat, nemo non videt.

⁴ Ps. cxxxi, 1.

⁵ Gen. i, 28.

⁶ Ibid. ii, 16, 17.

⁷ Ioann. v, 17, ubi apud Vulg. legitur *usque modo operatur*.

*in aeternum, creavit omnia simul*¹. Si igitur antequam Scriptura per species singulas in singulis quibusque creaturis ordinem rationemque disponderet, potentialitas negari non potest, et causalitas in opere pertinente ad creanda omnia simul, a quibus consummatis in die septimo requievit; nunc autem visibiliter in opere pertinente ad temporum cursus usque nunc operatur: sanae doctrinae acquiescant, quia ille indit animas, *qui vocat ea, quae non sunt, tanquam sint*². Nam dicant quis ad mundum miserit Iacob, vel Esau, sicut Malachias propheta testatur. Nonne ille qui antequam nasceretur unum odio habuit, alterum dilexit? Qui etiam intraturos homines hanc mortalitatem in utero matris agnoscit? Sic de Ileremia dicitur: *Prusquam te formarem in utero novi te, et prusquam exires de vulva sanctificari te, et prophetam in gentibus posui te*³. Quamobrem quum illius operatio sit atque iudicium in electione bonorum, malorumque reprobatione, propterea scientia sua alios per gratiam deducit ad premium, alios per iustum iudicium debitum permittit sustinere supplicium. Nisi forte ad Gentilium se conferant⁴ suspensiones, qui dicunt unam animam vegetabilem, alteram rationalem, quum non quorundam somnia incerta, sed divinae Scripturae debent exempla et veritatem respicere. Nam quum quatuor menses in utero conceptum certissimum sit spiritum sortiri, ubi iam parentum desiit officium, a quo

putent illum linum materiale fuisse animatum, quum, sicut dictum est, nulla hic delectatio, vel opus patris vel matris existat? Post quantum vero temporis dicatur ab ipsis mulieribus conceptus in utero vivificari, non credimus latere prudentiam vestram, quum satis in hoc certissimi fieri debeant, qui huiusmodi persuasionibus laborant. Itaque, dilectissimi, ego absens corpore, spiritu vero praesens vobiscum, ita redargui volo, qui in novam haeresim prorupisse dicuntur, ut a parentibus animas tradi generi humano asserant, quemadmodum ex faece materiali corpus infunditur, ut sciant secundum apostolicam praedicationem se quidem iam mortuos. Nam ita ab ea dicitur: *Qui secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapient, qui vero secundum spiritum sunt, quae spiritus sunt sentiunt. Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est ipsi*⁵. Deo. Legi enim Dei non subicitur⁶, nec enim potest. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt⁷. Intelligant igitur cum tali prudentia sua, qua in carne, quae secundum condemnationem peccati in Adam primo semel mortua est, putant vitam hominum contineri, se non tanquam viventes hoc loqui. Nam quum ipse apostolus eos doceat, quod in praevicatione, atque in delicto suo ab initio non solum ipse mortuus sit, sed omnis, quae ab eo descendit, futura progenies⁸, quam putant isti vitam proli suae mini-

1 Eccl. xviii, 1.

2 Rom. iv, ubi legit. *et vocat ea, quae non sunt, tanquam ea, quae sunt.*

3 Jerem. i, 5, ubi Vulg. ait *in gentibus dedi te.*

4 Haec periodus in cit. cod. mov legitur post verba *a qui huiusmodi persuasionibus laborant* ». Verum quum ita oratio suo nexu disso-

luta procederet, nos forte amanuens. errorem castigantes hic referendam putavimus.

5 Vulg. omittit *ipsi*.

6 Ibid. non est *subiecta*.

7 Rom. viii, 5 et seqq.

8 Rom. v, 14, ubi Vulg. legit *...regnabit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem praevocationis Adae, qui est forma futuri.*

Ergo animae humanae a Deo creantur.

Idque pluribus Scripturae locis confirmatur.

Frustra coningunt Traductores ad Ethnicorum de duabus animis commentum.

Qui Traductissimum docet gratiae mortuus habetur.

Per parentes solum mors, tanquam poena peccati potest propagari.

strare, ut quam ipsi in Adam perdiderunt vitam, possint propagare, quam non habent¹? Audiant igitur hoc eundem beatum Apostolum dicentem: *Sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*². Quid ad hoc mortui homines loqui possunt, ut rationabiliter dicere videantur³ transisse de parentibus vitam, quam magister gentium dicit amisam? Restat itaque, ut mortem solam

Cui tamen per
sacrum bapti-
smi reparatur.

proli ex se venienti, antequam renascatur in Christo, progenies omnis ministrare videatur, et ideo Adam secundus a nobis in renascendo suscipitur, ut mors, quae per culpam in primo Adam suscepta fuerat, excludatur. Intelligant igitur mortui homines, si quis inest sensus vel modicus, oportere se renasci per baptismum, ut vitam, quam perdiderunt per Adam primum, recuperent per secundum. Nam ab initio ex Geneseos lectione cognoscant, quam bene et quam clementer Deus universa condidit, ut et de viviscente semper nascentibus vita donaretur; quo putant fortasse pie ac bene se dicere, ut animas manare dicant a parentibus, quum sint peccatis implicitae. At ab ipsis sapienti debent separatione discerni, quia ab illis nihil aliud potest tradi, quam quod ab ipsorum mala praesumptione commissum est, id est culpa poenaeque peccati. Quapropter ducem secuta progenies evidenter ostendit, ut pravi homines distortique nascantur. In quo solo utique Deus nullam communi-

Ideo homines
nascuntur pravi,
in quo tamen
Deus nullam ha-
bet communio-
nem.

nem habere perspicue cernitur, qui ne in hanc necessitatem calamitatis inciderent, geminato mortis terrore, prohibuit atque praedixit⁴. Itaque propter ducem quod a parentibus traditur, evidenter apparet, et quod ab initio usque in finem vel operatus sit Deus, vel operatur, ostenditur. Et ne parva nobis, quae strictim diximus, Scripturae documenta videantur, scriptum legimus: Nonne omnem flatum ego feci⁵? Quomodo ergo isti novi haeretici a parentibus dicunt foetum, et non a Deo, sicut ipse testatur? An sibi volunt potius credi, quam Deo omnipotenti? Et ipse Adam profitetur dicens, hominem fieri non a se, sed a Deo, dum dicit: *Posuit mihi Deus semen*⁶, hoc est filium nomine Seth post Abel, quem occidit Cain. Non ergo dixit: *Posui mihi*, sed *Posuit mihi Deus*. Quomodo isti e contrario a parentibus dicunt factum, quod divina Scriptura confutat? An illie, fratres charissimi, aliquid dubitationis existit, in quo possunt aliquem saltem colorem offerre perfidiae suae, quum dicit Deus ad Moysen: *Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est vulvum et sordum, videntem et coecum? Nonne ego*⁷? Innumera quidem sunt exempla divinae Scripturae, quae sive in prophetis, sive in diversis libris Iob, Ruth, aliisque auctoribus, qui in Ecclesia canonicam obtinent auctoritatem, invenire poteritis, quibus, his fortasse praedicationi vestrae reluctantibus, vincentes possitis adniti. Nos vero inter multas diversasque occupationes haec interim per indicem titulum

Licet facti
sint ab ipsis.

Exortae haere-
si strenue re-
sistendam.

1 Forte ita legendum: *quam putant isti vitam proli suae ministrare? Nam quum ipsi in Adam perdiderunt vitam, possunt propagare quam non habent?*

2 Rom. v. 12, ubi Vulg. ait: *in omnes homines mors pertransiit.*

3 Supple *in se.*

4 Scilicet in Gen. ii, 16, ubi ait: *Ex omni*

ligno paradisi comede. De ligno autem scientiae boni, et mali ne comedas: in quocunque enim die comederis e.e. eo, morte morieris.

5 Forte innuit illud Is. LVII, 16: *Spiritus a facie mea egreditur, et flatus ego faciam.*

6 Gen. iv, 25.

7 Exod. iv, 11.

significasse sufficiat, ut vos, velut com-
ministri, ducem sequentes necum in
hoc pugnare debeatis, nequando catho-
licae Ecclesiae per miserat atque inven-
ticias superstitiones reprehendendae ma-
culae foeditas ulla nascatur, regali et
davidica voce inclamantes: *Scitote quod
Dominus ipse est Deus, quoniam ipse fecit*

nos, et non ipsi nos! Credimus quia in
hac clarissima tuba omnis improbitas
conquiescat. Deus vos incolunes custo-
diat, fratres carissimi.

Data v kal. Septembris filio² Paulino
V. G. Cons.

Dat. die 28 Augusti, nn. 498.

1 Ps. xcix 3, ubi apud Vulg. ita legitur: *Scitote
quoniam Dominus ipse est Deus: ipse.*

2 Forte quis legeret Decio Paulino, non pe-
nitit absconum existimans, ananensis alicuius
imperitia antiquas litteras **SECTIO** fortassis ipsa
vetustate abrasas facile in vocem *filio* fuisse
conversas; ni potius vetus monogramma **PC**-
male interpretatum autumans, *Flavio* legendum

putaret. Sane triginta circiter post annos et
fascies rexit consulares Flavius Theodorus
Paulinus Iunior, et apud veteres superior lo-
quendi formula usitata non erat, qui patrem
a filio per vocem *senior, et iunior* distinguere
consueverant; vel si quando *filii* voce ad hoc
uterentur, eam postremo nominum loco po-
nebant.

S. SYMMACHUS¹.

An. C. 499

EPISTOLA I².

Episcopi Aquileienses electionem commendans, huic libentissime assentitur, illique omnia fausta adprecatur.

Symmachus Episcopus Ecclesiae catholicae urbis Romae Liberio patricio³ salutem.

Litteris de
Aquilei antis-
tis electione nil
obiciendum.

Cum⁴ pro veneranda⁵ religione conscientiae verba dirigitis in Aquileiense electione Pontificis, et divinis initiata

1 Novem huius Pontificis epistolas, et sex earum fragmenta cum probat. editis et vat. codd., ubi par fuit, accuratissime collatas sumus edituri, ea omnia omittentes, quae critici tanquam indubie spuria reiciunt. Inter quae profecto vel illa ad Laurentium Mediolanensem ep. recensenda est e cl. Mansi in *Concil. Collect.* tom. viii, col. 210 rursus edita: nec enim Symmacho congruit, nec ad Laurentium referri patitur allusio ad *Maximi* vocabulum, quae in ea continetur, multoque minus orationis stylus, quem praefert. Revera dictio est Ennod. tertia data Steph. V. S. vicario dicenda Maximo Episcopo, quam facile invenies apud Mign. op. c. tom. LXIII col. 641. Unde merito Bolland. tom. iv ad diem Iul. 12 utpote pseudigrapham respuit.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. iv, col. 1292, ubi ad margin. ita legitur: « *Est Ennodii prima, libr. v.* ». Et requidem vera ibi reperitur, omnesque *Concil. Collect.* tanquam Symmachi nomine ab Ennodio scriptam inter epistolas h. Pontific. retulerunt. Porro ipse Jaffé op. c., pag. 62, hanc inter genuinas recenset, cui tamen senten-

lingua cultibus militat consecrando, in An. C. 499
ignoti nos diligentia sermonum vineula
tenuerunt; quia nihil superat iudicii,
quoties aliquid probatus extulerit. Quid
enim sententiae sequacium derelinquat,
quando iustitiae obsequitur, cuius in
examen definitio non vocatur? Agitis bono
conscientiae quod vestro vix negaretur
imperio. Exhibuit inter arbitros⁶ Mar-
cellini venerabilis collegam maximus ho-
minum⁷ humilitate sublimior, et ne po-

Haec enim re-
ligiosissime pe-
raeta.

tiae Cont. Const. non accedit. Vid. Migne *Patrol. Curs. complet.* tom. LXIII, col. 85 ad not. 1.

3 Illic in Synodo Arausicana II omnibus suis nominibus ita subscribit: « *Petrus Marcellus Felix Liberius V. C. et int. Praefectus Praetorio Galliarum, atque Patricius consentiens subscripsi.* ».

4 Al. cum cod. Vat. 1340 *Dum.*

5 Hard. perperam *venerandae*.

6 Honoratos videlicet, quorum arbitrium, ac testimonium in antiquissimis episcoporum electionibus requirebatur, ut videre est in ep. v S. Leonis § vi, pag. 12 h. vol., col. 2.

7 Haud mirum, quod Liberius maximus hominum praedicetur, nil enim habuit actas illa Liberii nomine illustrius; quippe qui diversis muniis primum sub Odoacre, et Theodorico regibus, mox sub Theodato, et Iustiniano imperatore summa cum laude perfectus est. Unde Procopius de ipso inquit: *αὐτὸς καλὸς τε καὶ αγαθὸς διαφέροντως, λόγῳ τε τοῦ ἀληθοῦς ἐπιμελεῖσθαι ἐπιστάμενος.*

testati favor per obliques adscriberetur¹ interpretes, quod de proprio descripsit ingenio², laudati iunxit ad pretium. Egistis medioerem, ne praecelsi esset suspecta praedicatio; clarissimorum testimonia, ut vires accipiant culmina, castigantur. Felix sacerdotium, cui facem³ prae tulit plena mens luminis. Beata conversatio, quae ideo in discussionem deducta est, ut, tanto viro adstipulante⁴, superaret; quae⁵ non didicisset saporem victoriae, nisi subiucisset incertis. Semper innocentibus gloriam adversa pepererunt; providet defensores fortissimos mediocris impugnatio. Sed quid epistolae terminos loquacitate produxi, coactas lege paginas⁶ in humana concinnatione transgressus? Iungo et ego amplissimis patribus vestris⁷, pro modulo exiguitatis propriae, vobis, coelo obsequente, consensum; et quod mirabile inter homines habetur, consideratione vestri attrahor ad amorem. Inspirata mihi per alterum placet affectio, dum manet charitas⁸ imis inserta visceribus. Peregrinante persona,

Adversa in gloriam eodem innocentium.

Aquileiensis episcopi electio nisi consentit.

comitem se tamen ecclesiae gratia desiderii iungat, et dum cupitis datur effectus⁹, aut inveniat bonum pontificatus, aut faciat¹⁰.

Data XVIII kalendarum Novembrium, indictione octava.

Dat. die 19 Octobris, an. 499.

EPISTOLA II¹¹.

Aeonii relatione accepta, praecepit, ut ipse, et Viennensis episcopus singuli clericum suum de tota causa probe instructum Romam mittant, ne de eorum controversia quid temere decernatur.

Dilectissimo fratri Aeonio Symmachus.

Movit equidem nos, quod dilectionis tuae relatio declaravit, namque¹² contra regulas ecclesiastici constituti, et adversum reverentiam canonum tractum¹³ per subreptionem Viennensis Ecclesiae Pon-

Aeonii ad Sacerdotem A. relatio.

¹ Cod. Vat. 1344 erronee *ascribentur*.

² Cod. Vat. 1340 et 1344 cum Sirmondo forte melius *deceperit ingenio*. Cont. Const. *deceperit ingenio*.

³ Al. cum cod. Vat. 1340 *perperam faciem*.
⁴ Cod. Colb. *Adfabulante*: Navarr. et Pith. *affabulante*. Cod. autem Vat. 1344, forte melius *affabulantes*.

⁵ Cit. cod. 1340 inepte, ut videtur, ad context. *qui*.

⁶ Cit. cod. 1344 sane aman. vitio *coacta lege paginas*.

⁷ Ita et Sirmondus. Cod. tantum Colb. *perperam legit amplissimis patribus nostris*. Al. cum eod. Vat. 1340, et 1344 *amplissimis patribus vestris*, vel *amplissime patribus vestris*.

⁸ Hard. male, ut videtur, *caritatis*.

⁹ Cod. Vat. 1340 sane *perperam affectus*.

¹⁰ Ille apud Ennod. intra parenth. legitur: «*Valete, mi domine, et amantem vestri crebris relevante colloquiis: ut si non exigat negotiosas frequentia paginas, praestentur affectui.*» Quae sane verba omnes Symmachi codices rejiciunt.

Escribarum tamen more non abest, ut aliquando huiusmodi dicta ad ep. calc. suo nomine adiciant.

¹¹ Ex Baron. ann. 499, § xxxvii, qui cum aliis *Concil. Collect.* hanc ep. sequenti perperam ponit. Et re quidem vera primam collocari debuisse probat tum rectus ordo, qui priusquam audita sint partes, iudicium ferri non patitur; tum ipsae notae consulares, ipsis adsignatae. De qua re vid. Maur. *Conc. Gall.* tom. 1, pag. 681. Putavit insuper vir cl., hanc et alteram epistolam post Paulini consulatum datas scriptas fuisse ad Caesarium, non vero ad Aeonium Arelatensem Episcopum. Quod sane falsum omnino est; siquidem S. Caesarius initio tantum sequentis saeculi Arelatensis Episcopus renunciatus est. Vid. Pag. apud Baron. loc. cit.

¹² Al. recte ad sensum *namque*.

¹³ Al. apte ad sensum *adversus reverentiam canonum tractatum Vienn.* Eccl. Pontificem de Apostolica, praesidente praedecessore nostro, sede culpabiliter meruisse.

ificis, Sedi Apostolicae dudum¹ praesidente praedecessore nostro², se inculpabiliter aliqua meruisse; quum, si sit vera conquisitio³, effectum non possint inpestrata frivole possidere, nec a nobis aliquid novi poterit ordinari, nisi quae a Patribus praedecessoribusque nostris in⁴ hac causa statuta clamerint. Tamen ne facile alterius partis absentia praepiudicabiliter videremur aliqua decrevisse, id magis duximus ordinandum, ut fraternitas tua competenti tempore de ecclesiastico ordine instructum non moretur et⁵ omni causa dirigere, qui apud nos veritatem causae competenter alleget; quatenus, pertractatis omnibus, quod statuendum est, sub deliberationis robore sentiat⁶. Illud etiam dilectionem tuam facere debere praecipimus, ut fratrem et coepiscopum nostrum Viennensis urbis antistitem, misso nuntio et scriptura, commoneat, ut constitutis diebus is quoque hominem proprium dirigat, qui partis eius allegatione competenter insinuet, ut de promotis⁷ ab utraque parte⁸ suggestionibus, securius quae in perpetuo⁹ servanda sint, disponantur. Quia semper suspectus iudicat qui sub unius quod videtur eligit deploratione sancire. Dominus te incolumem custodiat, frater carissime.

1 Sirmond. partic. *dudum* omittit; nec ad rem inepte, ut videtur.

2 « Scilicet Anastasio ». Cont. Const.

3 Al. *conquestio*. Rectius, ut videtur.

4 Al. forte mendo typograph. omitt. *in*.

5 Al. add. *de*. Quaedam autem mss. legg. *ex omni causa*. Forte legend. *instructum non moretur omni causa*.

6 Al. forte rectius *sanciat*.

7 Al. aptius ad context., ut videtur, *depromptis*.

8 Al. forte mendo typograph. omitt. *parte*.

9 Al. *in perpetuum*.

10 « Codex unus sub die vi: alii cum editis sub die iii ». Contin. Const.

11 Jaffé l. c. dubius haeret utrum data fuerit die 21, an potius 30 Octobris.

Data sub die iii¹⁰ kalend. Novembr.
P. C. Paulini V. C.

Dat. die 30¹¹ Octobris, an. 499.

EPISTOLA III¹².

Rescissis quae Anastasius in Viennensi controversia adversus veterum statuta decreverat, antiquas Sedis Apostolicae constitutiones iubet custodiendas.

Dilectissimo fratri Aeonio¹³ Symmachus.

Dilectionis tuae litteras, mandataque, filio nostro Crescentio presbytero internuntio¹⁴ deferente, suscepimus, quibus constat inter¹⁵ Arelatensem et Viennensem Ecclesiam aliquod de ordinandis episcopis in vicinis civitatibus oriri luctamen; illa re videlicet faciente, quod decessor noster sanctae recordationis Anastasius, tractans confusionem provinciae, aliqua contra veterem¹⁶ consuetudinem inserit observari, decessorum suorum videlicet ordinationem, quod¹⁷ non oportebat sub qualibet necessitate, transgrediens¹⁸. Nam dum ad Trinitatis instar, cuius una est atque individua potestas, unum sit per diversos Antistitis sacerdotium; quem-

De episcoporum ordinatione nō ab Anastasio fuisse si ne gravi necessitate innovandum.

Nam, ut una Trinitas, ita unum per diversos antistites sacerdotium.

12 Ex Baron. ann. Christi 499, § xxxvi.

13 Ita et Maur. *Concil. Gall.* tom. i, pag. 683, quibus consentit Labb. *Concil. Collect.*, tom. iv, col. 1291, ubi ad marg. sic legitur: *Caesarii nomen irrepserat. q. errore gravissimo: ut nos in super. ep. ad not. 11 satis demonstravimus.*

14 Al. *internuntio*.

15 « Cod. reg. in Arelatensem », Maur. ibid. Sed perperam.

16 « Arel. mss. veterum ». Maur. ibid.

17 « Cod. reg. quam » Maur. ibid. Sed ad orat. inepte.

18 Invenit Ss. Leonis, et Hilari de hac re constitutiones, quas videre praestat pag. 9 h. vol. et pag. 85 vol. i h. ep.

Clericus de tota causa instructus Viennam ab ipso mittendus.

Itemque alter ab Episcopo Viennensi.

Etenim sub unius partis deploratione insancendum.

admodum priorum statuta a sequentibus conveniri solent? Iluc accedit, quod¹ haec sit sententiarum varietas ad ipsam sacrosanctam catholicam religionem credimus pertinere, cuius omnis potestas infringitur, nisi universa, quae ad invicem sacerdotibus² semel statuuntur, perpetua sint. Quod alias³ contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, et roborando quae gesta sunt, faciat rata esse, quae gesserit. Quanta enim vicariis beatissimi Petri Apostoli iudicabitur esse reverentia, si quae in sacerdotibus praecipiat⁴, eisdem transeuntibus, dissolvantur? Relegentes ergo veterum antistitem super hac causa ordinationes, quibus ecclesiasticum gravatur scrinium, dilectionem tuam enixissime commonemus, ut in ordinandis per singulas urbes sacerdotibus cana⁵ ac reverenda servetur antiquitas, nec novella constitutio vetustae sanctionis robur imminuat; quia non aliter inter vos poterit servari concordia, nisi novis cupiditatibus antiquitatis reverentia modus prudentiori adhibeatur consilio. Dominus

Itaque decessorum statuta non infringenda

Aconio iuratur in sacrandis episcopis antiquitati standum

te incolumem custodiat, fili et frater carissime.

Data in kalendas Octobris, iterum P. C. Paulini Iunioris V. C.

Dat. die 29 Septembr. ann. 500⁶.

EPISTOLA IV⁷.

E data ad Aconium responsione nil Aviti iuri praedudicatum ostendit, et hunc hortatur, ut quidquid in sui defensionem allegandum existimet, fidenter proponat.

Dilectissimo fratri Avito Symmachus.

Non debuit charitatem tuam offendere, quod ad fratrem et coepiscopum nostrum Aconium nuper rescripsimus. Non enim iuri tuo, dilectissime frater, praedudicatum fuit, cum nos, inaudita parte et absque competenti instructione, non posse iudicare respondimus. Unde fraternitati tuae salvum est allegare quod putaverit allegandum, et proponere quod viderit proponendum. Nam licet confusione provinciae a praedecessore nostro

Aviti ius per S. A. non imminutum.

¹ «Cod. reg. quod haec si eveniat; cod. Colb. quod haec si valeat; Sirmond. quod ne sit», Maur. ibid., quarum lectionum Cont. Const. primam adprobat; nos cum Labb. l. c. postremae accedimus, quippe quae orat. context. magis consona videtur.

² Al. optime a Domini sacerdotibus.

³ Cod. Arel. perperam Quod aliis; sed Cout. Const. ad sensum apte Quod ita.

⁴ Al. ad sens. inepte praecipiant. B. enim Petrus per suos vicarios praecipit quae, eisdem transeuntibus, dissolvi non debent.

⁵ «Cod. reg. canonum. Sed est vox interpolata partim recenti manu». Maur. ibid.

⁶ Ille al. add. «Dominicum Pascha viii, et al. ix kal. Aprilis, quae formula Pasch. diem seq. ann. indicabat. Al vel minus consideranti patet, Paulinum consulatum egisse ann. 498, ideoque si haec ep. vere data fuit iterum P. C. Paulini, non ambigendum scriptam fuisse ann. 500, non quidem 499, ut clariss. Baron. falso arbitratur.

Iam vero ann. 501 Dominicum Pascha in Aprilis diem vigesimum secundum incidebat; igitur pro viii kal. Aprilis scribendum fuit x kal. Majas. E nota autem consulari, inquit Pagius, expungendum est epitetum illud Iunioris Paulino tributum; ab hoc enim nullus eiusdem nominis consul intercesserat, ac proinde vox illa per aliquem scilicet intrusa est retinenda. Vid. Maur. et Pag. apud Baron II. cc.

⁷ Ex Labb. Concil. Collect., tom. IV, col. 1341. Porro nota chronica requirit, ut hanc epistolam hic collocemus. Videat autem lector, utrum antecedenti sit praeponenda. Certe post emissum illud S. A. iudicium nullus locus huic epistolae videtur relinquendus. At vero tempus superiori adscriptum offert ne indubiam notam certitudinis? Nonne advertimus vocem Iunioris ibi fuisse adiectam? Nonne Paschatis dies ibi indicatus cum insequenti anno minime congruit?.... Quin immo ipsa not. chron. h. ep. IV est ne certissima? Vid. not. 1 pag. seq.

sanctae memoriae Anastasio episcopo

Anastasium
Patrum statuta
iure fuisse prae-
tergressum ab
Avito demon-
stratum.

praeter Ecclesiae consuetudinem, et antiqua praedecessorum nostrorum statuta factam esse dixerimus, et non esse tolerandam, altamen si ea quae fecit, rationabiliter fecisse fraternitas tua docuerit, gaudebimus nihil esse ab eo contra canones attentatum, quia quod si praeter regulam, modo sit ex iusta causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia et antiquitatis contemptus laedit.

Ea enim non
infringit qui ex
iusta causa agit

Nam quamvis a Patribus statuta diligentibus observatione, et observanti diligentia sint custodienda, nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod et ipsa lex cavisset, si praevidisset. Et saepe crudele esset insistere legi, cum observantia eius praediuicabilis Ecclesiae videtur; quoniam leges ea intentione latae sunt, ut proficiant, non ut noceant. Quamobrem pergat dilectio tua rationes, quae praedecessorem nostrum ad tractandam praedictam confusionem infulerunt, ad nos dirigere, ut et sciamus quid fuerit statuendum, et in Domino laetemur, beatae memoriae Anastasium nihil fecisse retractandum. Deus te incolumem servet, frater dilectissime.

Data iii idus Octobres, Avieno et Pompeio¹ consulibus.

Dat. die 13 Octobris, ann. 501.

1 Nec veter. inscriptiones, nec publica Rom. synodd. acta, nec ipsa, quod magis est, Theodoricus regis edicta, sive Probum, sive Pompeium duorum Avienorum collegas nominant: « unde fit, ait clariss. De Rossi *Inscript. Christ.* vol. 1 pag. 413 col. 2 sub med., ut valde mirum mihi videatur, Symmachi Pontificis ep. dat. iii id. Octobr. hac consignatam formula esse *Avieno, et Pompeio* cons., et de Pompei nomine per aliquem can. collectorem adiecto, atque interpolato valde suspicer. ». Quum autem ep. textus hanc superiori praecessisse innuat, perpendat vir sane egregius, numerisque omnibus absolutus, utrum quid certius de hac nota chron. sit asserendum.

EPISTOLA V².

Afrorum Antistitum constantia laudata, eos in adversis solatur, ac martyrum reliquias mittens in proposito confirmat.

Dilectissimis fratribus Episcopis Afris³
Symmachus.

Episcoporum
constantia.

Luerum forsitan putaret inimicus, si inter pericula, quae christianis indixit, credentium animos subegisset, et, per diversa Domini grege disperso, non superesset⁴ vel inter paucos, a quibus possit fide perseverante calcari. Regnat adhuc ille in numero vestro, qui sibi non tam in multitudine, quam in devotione complacuit. Scriptum est enim datam Satae potestatem, ut servos Christi cribaret⁵, ut quod de tritico inveniri posset, horreis iningeretur; quod de paleis, ad ignium alimenta transiret. Ad vos specialiter dictum est: *Nolite timere pusillus grex; complacuit Patri vestro dare vobis regnum*⁶. Venit inter vos gladius perfidorum, qui marcida Ecclesiae membra resecaret, et ad coelestem gloriam sana perduceret. Quos⁷ habeat Christus milites, certamen ostendit; qui triumphum mereatur, per bella cognoscitur. Nolite metueret, quod pontificalis a vobis apicis infulas abstulerunt. Vobiscum est sacerdos ille vel hostia, qui non tam

Hostium prae-
sentia non ti-
menda.

Siquidem leges
latae ad bonum,
non vero ad ma-
lum.

Avitus urget,
ut rationes suas
exponat.

2 Ex Mansi *Concil. Collect.*, tom. viii, col. 217. Nemo autem dubitat, hanc epistolam ab Ennodio fuisse scriptam Symmachi nomine, quippe quae est 14 lib. ii epp. h. auctoris.

3 Hi sunt exules Africae episcopi ducenti viginti, quos Trasamundus Vandalorum rex ob catholicam fidem strenne, et constanter adsertam in Sardiniam relegarat. Vid. Migne op. c. tom. lxxii, col. 45.

4 Lege potius non superesset.

5 Luc. xxii, 31, ubi apud Vulg. legitur: *Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum.*

6 Luc. xi, 32, ubi Vulg. ait: *quia complacuit.*

7 Sirmond. forte minus apte ad context. Quot.

honoribus consuevit gaudere, quam mentibus¹. Maiora sunt confessionis praemia, quam nominatae numera dignitatis. Ad illa plerumque etiam minoris meriti personas favor humanus adducit; ista nisi gratia superna non tribuit. Ipse enim in vobis et pugnauit et vicit, quem fides muretur et inter hominum tormenta sociari.

Christus enim in suis pugnat, et vincit.

Prolaxis non est opus ad fervorem in vobis coelestem animare colloquiis. Habet incrementa sua divinae virtutis incrementum. Non est opus, eos in trophaeo iam positos attolli laudibus, qui sine monitore vixerunt; gravant² conscientiam christiani quidquid afferunt blandimenta praecoonii. Res quidem virtutis est quam fecistis, sed summi praemii restitutione superanda. Quod tamen, directis ad filium nostrum N. Ennodium³ diaconum litteris, sperastis, beatorum Nazarii et Romani benedictionem poscentes, fideles non negamus. Accipite veneranda patrocinia invictorum militum, quia et

Episcopus in bono proposito confirmat.

Eusebio Nazarii, et Romani reliquias mittit.

iam⁴ vestram piam fidem in praeliis imperator agnovit. Feliciter confessionis numera consummare⁵ dabit Deus, cum ipsi placuerit reducere Ecclesiis quietem; ut et moerorem, quem induxit⁶ adversitas, pacis dulcedine consoletur⁷.

Spera futuram quietis praetendens, illos consoletur.

EPISTOLA VI.

APOLOGETICA ADVERSUS ANASTASII IMPERATORIS LIBELLUM FAMOSUM⁸.

Calumnias refellens ab Anastasio sibi obiectas, earum causam aperit, ipsumque a catholica veritate abhorrentem cuiusvis haeresis patronum ostendit.

Ad augustae maiestatis¹⁰ Gratiani imperatoris epistolam octo libris beatus respondit Ambrosius¹¹; quia pro fide catholica et illum non pignit prolaxis

Pontificis est imperatorem libere alloqui: huius patenter enim audire.

1 Forte legend. *contemptibus*.
2 Simond. *gravat*, et mox *affert*. Forte mel.
3 Ennodii nomen deest in ms., et in cit. textu Enn., ubi non N, sed II legitur, quae littera plane consonat nomini Hormisdas tunc temporis in Ecclesia diaconi. Porro qui de Ennodio eam interpretantur, ut caetera omittam, a monogrammo discedunt. nobisque convenit et Simondus l. c.

4 Simond. expungit *iam*.

5 Mans. et Labb. ad marg. *consummate*. *Dabit*. Cit. vero text. ita hunc locum expedit: *Accipite veneranda patrocinia invictorum militum; et quia vestram iam fidem in praeliis imperator agnovit, feliciter confessionis numera consummate. Dabit Deus, cum ipsi placuerit, reducere Ecclesiis quietem; ut moerorem*.

6 M. *induxit*, sed recte minus, ut videtur.

7 In Jaffé op. c. pag. 63, dat. c. ann. 508.

8 Ex Caraf. *Epp. Rom. Pontif.* pag. 426. Paragraphos vero nimis inconcinne dispositos aequa ratione dividere existimavimus.

9 Baron. sic legit: *Symmachi Episcopi Ho-*

mani apologetica adversus Anastasium imperatorem. In cod. autem Griman. hic titulus epistolae praefigitur: *Epistola beatae memoriae Symmachi Papae Romanae Ecclesiae ad Anastasium imperatorem Eutichianae haeresis defensorem*. Quod vero Symmachus post mortem beatae memoriae nuncupetur, evincit, crimina quibus hunc pontificem insimulare nisi sunt eius adversarii, nequaquam obtulisse, quominus vir sanctus et haberetur, et appellaretur. Agobardus quoque in *Tractatu De Dogmate Felicitis*, et Cyprianus in *Vita S. Caesarii*, lib. 1, n. 22 Symmachum appellant beatum. Bolland. vero. t. IV, ad diem Iulii 19, pag. 642 de Symmacho ita loquitur: « Mihi quidem mirum plane visum est, Tillemontium in Commentariis suis Ecclesiasticis tom. XVI materiam sibi studiose sumpsisse, ut ita optimi Pontificis gesta potius vellicaret, quam laudaret ».

10 Cont. Const. cum cod. Grim. *maioritatis*. Ad rem forte melius.

11 Notantur Ambrosii libri quinque *De Fide*, et tres *De Spiritu S.*, quos S. Doctor Gratiani rogato, vel hortatu elucubravit. Et quidem in

praedicare, et hic non fastidivit gratanter accipere. Haec dixerim, ut si modum libelli promendo collegerim ¹, non existimer quae non oportuit locutus. Si mihi, imperator, apud externos reges, eosque totius divinitatis ignaros pro fide catholica dicendum foret, quidquid eius veritati rationique congrueret, etiam praesentia morte, perorarem. *Vae mihi erit si non evangelizavero* ², meliusque est ³ iacturam vitae praesentis incidere, quam sempiterna damnatione puniri. Verum tu si Romanus imperator es, etiam gentium barbararum legationes debes clementer admittere. Si christianus princeps es, qualiscumque praesulis apostolici debes vocem patienter audire.

Contumelias tuas, imperator, quas sub divino iudicio ipse perpendis, utrumne in hac religiosa mente profunderis, fateor vel mei causa, vel tui dissimulare me non posse. Mei causa, promissionem homini recolendo, dicentis: *Cum vos persecuti fuerint et dixerint omne malum adversum vos, propter iustitiam gaudete* ⁴: tui autem, quia nollem sic meam gloriam provenire, ut te possit non mediocriter onerare.

prologo lib. v *De Fide* n. 7 libros *De Sp. S.* pollicetur hisce verbis: « *Quinto igitur libro de Patris, et Filii, et Sp. S. inseparabili divinitate digerimus, sequestrata interim plenioris disputatione de Sp. Sancto* » quam scilicet postmodum tribus libris absolvit.

¹ Recte cod. Grim. *ne si in modum libelli promenda* (ex imperatoris scripto, collegerim, existimer quae non oportuit locutus: quia nimirum libello potius, quam epistolari brevitate respondisse videretur.

² Forte legend. *meliusque est in iacturam.*

³ 1 Cor. ix, 16, ubi apud Vulgat. legitur: *Vae enim mihi est, si non evangelizavero.*

⁴ Math. v, v. 19, 12, ubi iuxta Vulg. habetur: *Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me: gaudete et exultate. Ille autem nobis visum est locutionis*

Et ego quidem dominicis et apostolicis eruditionibus institutus ⁵ benedictionem studeo tuis, imperator, referre maledictis, contumeliis honorificentiam reddere, et odii redhibere charitatem. Sed vide, quaeso, ne ab eo qui ait: *Mihi vindicta, et ego retribuam* ⁶, quantum a me remittitur, tantum a te cumulatum exigatur.

Quid enim Christus dicat de his, qui vel nimirum ⁷ in eum ⁸ credentem scandalizaverint, Evangelium referat ⁹, non mea voce promatur. Sed fortasse dicis ¹⁰, imperator, potius te esse minimum, qui credas in Christo, et de te hoc rectius accipi, et me esse scandalizantem tuam fidem. Christus itaque Deus veraciter totus, et totus homo est sic conceptus, sic editus ¹¹, sic conversatus in saeculo, sic passus, sic apud inferos, sic resuscitatus, sic cum discipulis apparens, sic elevatus in coelum, sic exinde dictus est esse venturus, sic hodieque in coeli regione persistit, dicente apostolo: *In quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter* ¹², et certe de eo dicit, quod nunc est ipse. Ergo ille est minimus ¹³, qui sic credit in Christum ¹⁴. Sed huiusmodi in Christum

Quid ex his Anastasio pertinemendum.

quantum credendum in Christum.

gratia potius duo, quam unum punctum ab aliis interiectum apponere.

⁵ Innuit Luc. vi, v. 28 et seqq. et Rom. xii, 14 et seqq.

⁶ Rom. xii, v. 19, ubi Vulg. expungit et.

⁷ Baron., et Cont. Const. aptius ad oral. et Evangel. textum vel minimum.

⁸ Baron. in Christum.

⁹ Scilicet Math. xviii, 6; Marc. ix, 41.

¹⁰ Cont. Const. dices.

¹¹ Apud Labb. sic editus deest.

¹² Coloss. ii, 9, ubi apud Vulg. voci in quo substituitur in ipso.

¹³ « Forte legend.: *Ille ergo est ille minimus...* » Cont. Const.

¹⁴ Cod. Grimani., et Agobard. cum Cont. Const. forte rectius in Christum, qui in huiusmodi Christum credit, non in Semichristum.

Anastasio contumeliae non dissimulandae.

credit, qui in integrum Christum credit, non in semichristum, et ideo non Christum, quia Christus non nisi integer, integer autem non nisi huiusmodi. De tali ergo in se credente dicit: ipse¹ etenim minimus eius, et parvus est, pro quo scandalizato quid promiserit², ipsius, ut dictum est, melius fore ostenditur. Fortasse dicas, imperator: sed ego quoque talem Christum credo, et ideo inter eius minimos iure communeror. Hoc gravius, si et talem credis, et talem non credentibus communione misceris: *Non solum*³, inquit apostolus, *qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus*⁴. An communicare non est consentire cum talibus? Proinde aut doce alios⁵ non esse, aut longe gravius, ut dictum est, contra notam sibi erit tendere veritatem. Contumelias⁶ igitur, imperator, quas in meam proferendas putas esse personam, utinam quam mihi gloriosae sunt, ita te gravare non possent! Domino meo dictum est a

In ipsam autem non credit qui sese cum haereticis communicat.

Anastasi in iustis divinis, et humano iudicio reprobantur.

1 Forte melius Cont. Const. *Ipse est ergo minimus eius, et parvus.*

2 « Porro superius dicta *Evangelium referat, non mea voce promatur*, insinuant, potiusquam promiserit legendum esse *prompsit* ». Cont. Const. Sed perperam; superius enim dictis sequentia verba respondent.

3 Recte ad context. Cont. Const. *Non solum enim.*

4 Rom. 1, 32, ubi Vulg. legit: *qui ea faciunt.*

5 Baron. perperam alienos: sed optime ad sens. Cont. Const. *tates non esse*; cui consentit cod. Grimanius. Scilicet: « doce eos Christum integrum, non semichristum credere ».

6 Lege *contumelias*.

7 Ioann. viii, 48, ubi Vulg. inquit: *Samaritanus es tu, et daemonium habes.* Matth. xi, 19, ubi apud Vulg. legitur: *Eccce homo vorax, et potator vini publicanorum, et peccatorum amicus.*

8 Baron. melius *stat*. Matth. xviii, 16, ubi Vulg. legit: *Si autem te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.*

9 Baron. dolet et cum humano, sed ad rem perperam, ut videtur.

quibusdam: *Daemonium habes, Vorator; de fornicatione natus*⁷; et putas quia ego debeam mihi dolere? Quam Italia proferenti tantum est et divinis legibus et humanis? *In ore duorum aut trium testium stabit omne verbum*⁸. Quid quum et humano et cum humano⁹, te examinante¹⁰, iudicio falsa fuerint approbata? Quid facies¹¹, imperator, in divino iudicio¹²? An quia imperator es, nullum Dei putas esse iudicium? Taceo quod imperatorem accusatorem esse non conveniat¹³. Postremo iisdem divinis humanisque legibus nemo possit esse accusator et index. Num quidnam¹⁴ sub alieno iudicio dicturus es causam vel accusator adstabis?

Dicis esse me Manichaeum. Numquid ego Eutychianus sum, vel Eutychianos defendo, quorum furor maxime Manichaeorum suffragari errori¹⁵? Roma mihi testis est, et scripta testimonium perhibent, utrum a fide catholica, quam

Manichaei notam a se resecit.

10 Cod. Grim. recte *examinata*. Innuitur autem hic, ab Anastasio obiecta Symmachio fuisse crimina, de quibus cum adversarii apud Theodoricum accusantes dein convictum divulgaverunt. Verum, Synodus Theodorici iussu congregata *hoc falsum esse*, ipso rege declarante, pronuntiavit. Quocirca et Avitus Viennensis ep. 31 scribit, eandem synodum, *prout breviter* potuit, testificari, nihil vel sibi, vel gloriosissimo viro regi de his, quae Papae dicebantur obiecta, patuisse.

11 Al. perperam ad sens. *facis*.

12 Hunc locum, qui praesertim minus apta interpunctione corruptus videtur, ita restituerem: « *Domino meo dictum est....., et putas quia ego debeam mihi dolere, quum talia proferenti tantum est divinis legibus et humanis: in ore duorum..... stabit omne verbum? Quid quum et humano et cum humano examinata iudicio falsa fuerint approbata, quid facies, imperator, in divino iudicio?* »

13 Forte legend. *non conveniat: postremo quod.*

14 Forte legend. *quandonam*.

15 Quatenus scilicet Eutychiani carnis a Verbo susceptae veritatem negare audebant.

in Sede beati apostoli Petri veniens ex paganitate suscepi, aliqua ex parte deviauerim. Procedat aliquis, et qualibet ratione convincat: alioqui ¹ convicia simul ista, non criminum probamenta ². Nescio utrum quibus obicitur falsum, an falsis obiectoris inimica ³ dicentibus, me non ordine consecratum: inter imbres lapidum totus ⁴ evasi; iudicavit Deus ⁵. An quia imperator es ⁶, divinum putas contemnendum esse iudicium? Sed fortasse dices, etiam indignantem Deum noxia quaeque plerumque permittere. Scriptum est: *Ecce fructibus eorum cognoscetis eos* ⁷. Ostende ergo quid existimes arguendum, ut iratum maxime Deum, quae non convenerant, permisisse demonstres. An quia Eutychianis nullatenus acquiesco? Me quidem ista non sauciant, sed te palam aperteque demonstrant ⁸, meum cogitasse honorem repellere, quem interventu suo beatus Petrus imposuit. An quia imperator es, contra Petri nite-

ris potestatem? Et qui Petrum Alexandrinum recipis, beatum Petrum apostolum in suo qualicumque vicario calcare contendis? An bene factus essem ⁹, si Eutychianis faverem, si Acacii nomini communicarem ¹⁰? Latere non potest, cur ista praetendas. Conferamus autem honorem imperatoris cum honore pontificis; inter quos tantum distat, quantum ille rerum humanarum curam gerit, iste divinarum. Tu, imperator, a Pontifice baptismum accipis, sacramenta sumis, orationem poscis, benedictionem speras, poenitentiam rogas; postremo tu humana administras, ille tibi divina dispensat. Itaque ut non dicam superior, certe aequalis honor est. Nec te putes mundi pompa praecellere: *Quia quod infirmum est Dei, fortius est hominibus* ¹¹. Itaque videris, quid te deceat. Tamen cum in accusationem prorumperis, tam in ¹² divinis legibus, quam humanis pari mecum sorte consistis ¹³, in qua cariturus honore summo

1 Cont. Const. *alioquin*.

2 Al. inepte ad orat. *criminum comprobata*. Melius Cont. Const. *non crimina*. Symmachus autem sic fuit expertus Manichaeismi per calumniam illi imputati, ut Manichaeorum codices et simulacra ante fores Basilicae Constantinianae eius iussu fuerint concremata, ipsique Manichaei in exilium pulsati. Vid. Sommier apud Anastas. Bibliothec., tom. III, pag. 218.

3 Cont. Const. *Nescio utrum quibus obicitur falsum, an falsis obiectoris inimica. Dicitis, me non ordinem*. Forte rectius.

4 Sensus requirit *totus*, ut in mss. legitur.

5 Baron., et Pagius hic inani putant quod ann. 501 ad synodum procedenti Symmacho accidisse testatur Emod. in libello apolog. apud Migne, tom. LXXI, col. 192 sub fin.: sed eorum opinio admitti prorsus nequit. Inde enim plannum est et imperatorem obicere Symmacho consecrationem praeter ordinem, ac receptas leges factam, et a Symmacho rem enarrari, quae consecrationis suae tempore contigit, et qua Deus consecrationem eius probatum esse declaravit. Revera Symmachus progrediens ann. 501 ad synodum, quae in basilicam Sessorianam convenerat, non

inter imbres lapidum tutus evasit, sed, ut Ennodius cit. loc. inquit, *iaculis, ac telis, et armorum ultionem assumptione repulsus*, eo, unde processerat, regredi coactus est. Si quis vero populi furorem miretur, quo Symmachus lapidum imbre confici voluit, tunc reos lapidandi morem nedum antiquatum esse recolat. Quippe non longe post Theodorici iussu perditus Symmachus accusator fuit lapidatus. E Cont. Const. op. cit. pag. 57. Vid. et Berceat. *Hist. Eccl.* pag. 77, et seq. edit. Ven.

6 Cont. Const. *rectius et divinum*.

7 Matth. VII, 16, ubi Vulg. inquit: *A fructibus*.

8 Cont. Const. cum mss. *demonstrant. Meum cogitasti honorem repellere*.

9 Supple. *Episcopos*.

10 Vid. Gelas. ep. VII, pag. 285 li. vol., col. 1 sub fin.

11 1 Cor. V, 25.

12 Baron. et Cont. Const. expung. in.

13 Lege scilicet talionis, quae in S. Scripturis, et iuribus etiam humanis statuitur. Porro *quem calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii*, inquit Honorius cod. Theod. lib. IV, tit. I, l. 19. Ex Cont. Const.

Sese legitime consecratum ostendit.

Eius in Eutychianis constantia Anastasii calumnias occasio.

Inter Pontificis et imperatoris dignitates discernim.

Utrique tamen in iudicio par sors impendit.

Sacerdotali,
et regia potestate.
Iuratur
humana secre-
tas.

si fuero, quia id inavis, te accusante convictus, amissurus pari ratione, si non conviceris, dignitatem. Sit istud in mundo iudicium, spectante Deo¹ et angelis eius, spectaculum omni saeculo sinus, quo aut sacerdos bonae vitae, aut imperator religiosae modestiae consequatur exemplum. Quia his praecipue duobus officiis regitur humanum genus, ut non debeat² aliquid eorum existere, quo valeat offendi divinitas, maxime cum uterque honor videatur esse perpetuus, atque ita humano generi ex alterutro consulatur. Precor, imperator, pace tua dixerim, memento te hominem, ut possis uti concessa tibi divinitus potestate; quia etiamsi haec sub humano praevenire iudicio, sub divino necesse est ut discutiantur examine. Fortassis dicturus es, scriptum esse: *Omni potestati nos subditi esse debere*³. Nos quidem potestates humanas suo loco suscipimus, donec contra Deum suas non⁴ erigunt voluntates. Ceterum si *omnis potestas a Deo est*, magis ergo quae rebus est praestituta divinis. Defer Deo in nobis, et nos deferemus⁵ Deo in te. Ceterum si tu Deo non deferas⁶, non potes eius uti privilegio, cuius iura contemnis.

Imperator
Pontifex hono-
randus.

Dicis, quod mecum, conspirante senatu⁷, excommunicaverim te. Ista quidem ego, sed rationabiliter factum a decessoribus meis sine dubio subsequor⁸.

1 Perperam nonnull. codd. *expectante*.

2 Perperam codd. *et non*.

3 Rom. xii, 1, ubi Vulg. legit: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo*.

4 Particula negans in aliis praetermissa ex Baron. et mss. optime restituitur.

5 Cont. Const. forte minus recte *deferimus*.

6 Baron. non *defers*.

7 Baron. interiicit *et Collegio clericorum Romae*. Cont. autem Const. ita corrigit, forte non satis bene: *Dicis, quod mecum conspirans senatus excommunicaverit te. Istud quidem ego non feci, sed rationabiliter*.

Dicis, quod male te Romanus tractet senatus. Si nos te male tractamus, suadentes ut discedas ab haereticis; tu nos bene tractas, quos vis sociare praecipitanter haereticis? Quid ad me, inquires, quod egit Acacius? Recede ergo, et nihil ad te. Nam si non recedis ab eo, pertinet et⁹ ad te. Relinquamus uterque¹⁰ mortuum. Et nos hoc petimus, ut nihil ad te pertineat quod egit Acacius. Tu nos facis obviare tibi¹¹, qui vis ad te pertinere, quod egit Acacius. Nos vitamus, quod egit Acacius; vita et tu, et ad utroque non pertinet, quod egit Acacius, ut possis sine iis, quae egit Acacius, cum ea, quae ad nos pertinet causa, coniungi, ut possis sine Acacio nostrae communioni sociari. Nos non te excommunicavimus, imperator, sed Acacium; tu recede¹² ab Acacio, et ab illius excommunicatione recedis. Tu te noli miscere excommunicationi eius, et non es excommunicatus a nobis. Si te misces, non a nobis, sed a teipso excommunicatus es. Ita fit, ut in utroque, sive discedas, non sis excommunicatus a nobis, sive non discedas, non sis excommunicatus a nobis¹³. Catholici principes quidem semper apostolicos praesules institutos suis litteris praevererunt, et illam confessionem fidemque¹⁴ praecipuam tanquam boni filii quaesierunt debitae pietatis affectu,

Anastasius ipsa
suae excommu-
nicationis au-
ctor demonstra-
tur.

8 Ex hoc loco inferendum est, a Symmacho minime lata sententia Anastasium fuisse excommunicatum, siquidem id decessorum illius nullus praestiterat. E Cont. Const.

9 Cont. Const. forte minus bene expungit *et*.

10 Cont. Const. *utrique*.

11 Contin. Const. rectius *Tu nos facis obviare tibi Acacium, qui*.

12 Cont. Const. *discede*.

13 Vid. Gelas. epp. xi et xii, pag. 289 col. 2, et 298 col. 1.

14 Recte ad context. Cont. Const. *sedemque*.

cui noscitis ipsius Domini Salvatoris ore curam totius Ecclesiae delegatam¹. Quod quia per occasiones² fortasse publicas tua creditur praeteriisse tranquillitas, ne magis honorem meum, quam sollicitudinem dominici gregis appetere iudicaret, appellare non destiti meis te sponte colloquiis³. Vulgatum fuisse designas, quod tua serenitas, directa militari manu compelleret eos, qui se a contagione perfidorum multis temporibus abstinere delegerint, vi et armis in praevaricatae communionis consortia detestanda. Ubi te, rerum humanarum princeps, qualiscumque Sedis Apostolicae vicarius contestari mea voce non desino, ut te meminervis hominem, quantalibet sis mundi potestate subnixus, circumspiciasque cunctos, qui ab initio dogmatis christiani catholicam fidem diverso proposito persequi, vel affligere sunt conati, quemadmodum (vastitatis insectatione, cuius placuit contritionis illatae) ipsi qui intulerint, ista, praevalendo defecerint, et orthodoxa veritas hoc praevaluerit magis, quo putaretur oppressa; quae sicut sub insectatoribus suis crevisse monstratur, sic obtrivisse cognoscitur insequentes. Miror, si non humanus sensus intendit praecipue qui se christiano vult vocabulo nuncupari, inter illos sine dubio deputandum, qui rectam confessionem communionemque christianam variis superstitionibus impugnare sunt nisi, dum hanc et ipsi quocumque modo percellere moluntur. Quid interest enim, utrum paganus, an

quod est deterius, sub nomine christiano veram sinceramque traditionem apostolicae regulae¹ conetur infringere, atque in hanc prorumpere caecitatem, ut quum in illis regionibus cunctae prorsus haereres opiniones suas habeant publice licentiam profitendi, sola catholicae communionis libertas putetur ab iis, qui se religiosos existimant, subruenda? Quae si putatur error (quod non licet²) cum caeteris, quibus illic facultas est agere, sinatur erroribus. Sin integritas aestimatur, sequenda potius fuerat, quam violenta persecutione vastanda. Nec iam probantur insequi potuisse, nisi prava sectantes. At ne ipsi convincerentur errare, repellere cogitarunt, quo nutabantur³ errantes, malentes non assecutari quod iustum est, sed potius submovere, quo docerentur iniusti.

Sic⁴ recessit ab humanis mentibus Deus, ut obstinatae contra eius voluntatem⁵ non aspiciant et in isto saeculo divinum non deesse posse iudicium, et post huius vitae cursum illi sit tremendo non defuturus examini⁶, sub quo perniciosarum studia modis omnibus actionum discussa patefiant, et patefacta puniantur, nisi qui⁷ haec omnino non credunt quive illa se perpetrasse impune confidunt. Nos autem humani generis conscientiam contestari, qua possumus voce, nullatenus cessamus, omnipotentem Deum suis minime defuturum, et quantacumque sit humana praesumptio, quantacumque potentia, sub divino nutu huius

1 Ioann. xxi, 15 et seqq.

2 Cont. Const. recte occupationes.

3 Cont. Const. recte sens. restituens vos sponte colloquiis, vulgatum fuisse designans.

4 Cont. Const. veram, sinceramque traditionis apostolicae regulam.

5 Cont. Const. cur non licite, sed perperam.

6 Baron. notabantur.

7 Cont. Const. Sic inde.

Per ipsum enim haereticus quaevis libertas: Catholicis non item.

Divina in huius error incutitur.

Deus suis non deest.

8 Baron. ut obstinatae contra eius ordinis voluntatem. Cont. Const. ut obstinatae contra eius ordinem voluntates non aspiciant. Sed perperam, siquidem aspicere intellectus est, non voluntatis.

9 Baron. cum Cont. Const. recte ad context. illi tremendo se non defuturos examini.

10 Cont. Const. rectius ad sens., ut videtur, nisi quia haec omnino non credunt quive illa.

atrocitatis censuram sine dubitatione vindicandam. Nam talem ausum, neque hic confidimus evasurum, et in illo magno Dei iudicio recepturum, quod iis temeritatibus divina retributione debetur. Haec nos nequaquam tacuisse sufficiat, ut cum superna fuerit ultio subsecuta, et vera nos protulisse consideratio humana cognoscat, et poenam non inaniter pronunciasse venturam, et proposuisse¹ praemonitionis formam, qua huiusmodi praecipitiis de caetero temperetur. Certe si huiusmodi propterea relinquendos proprio definitis arbitrio, quia nec a christianis vexari deceat Christum quocumque titulo confidentes, nec viventes in iure Romano lacerari conveniat a Romanis; consequenter ostenditur, Romanos homines, et qualiscumque² christianae professionis impetere, nec christianum dici posse modis omnibus, nec Romanum. Proinde aut repellendi³ fuerant, aut nullus penitus impetendus, et quod in uno genere iudicis amovendum, in omnibus repelle, si praevales. Si omnia sunt sineunda, nullus penitus excludendus. Alioqui dum parendo⁴ cunctis erroribus sis amicus, non nisi solum tibi probatur displicuisse quod verum est. Omnes catholici principes, sive cum imperii gubernacula susceperunt, sive cum Apostolicae Sedi novos agnoverunt praesules institutos, ad eam sua protinus scripta miserunt, ut se docerent eius esse con-

sortes. Itaque qui hoc non fecerunt, ab eadem seipsum profitentur alienos, quod chartis quoque tuis apud te etiam possumus adstruere⁵, nisi te aemulum, et remum, et inimicum vitaremus, et iudicem⁶. Non mirum si catholicos persecuntur⁷ Manichaeorum patroni, cum falsitas non possit non persequi veritatem. Non mirum si in orthodoxos saeviant, quibus potest cum cunctis haeresibus convenire, et universis erroribus amici non possint, nisi solis esse non errantibus inimici⁸. Si error est, convincendus est⁹; verum si error non est, tibi verum deesse cognosce, qui persequeris quo profiteris errare¹⁰. Sed pravitalis complex non potest nisi cum persequi, qui est pravitalis inimicus¹¹.

Quam Anacletus Manichaeorum patronus persequitur.

Nulla iure, omni haeresis permissa, solum repellitur catholica fides.

EPISTOLA VII¹².

Constantinopolitanae et Antiochenae Ecclesiae praeterita mala commemorans. Patrum statuta toto pectore custodienda indicit, suadetque, ut damnatorum communione repulsa, quaeris graviter pro Christi fide tolerantur.

Dilectissimis fratribus universis Episcopis, presbyteris, diaconis, archimandritis, et

¹ Labbé cum Mansi praeposuisse.

² Cont. Const. qualescunque. Ad context. forte aptius.

³ Cont. Const. aut tibi repellendi omnes.

⁴ Al. rectius ad context. parcendo.

⁵ Cont. Const. chartis quoque vestris apud vos etiam possumus adstruere, ubi verbum possumus melius sequentibus respondet.

⁶ Cont. Const. nisi vos aemulos, et nos inimicos vitaremus, et iudices.

⁷ Cont. Const. persequantur.

⁸ Forte legend.: Non mirum si in orthodoxos saeviant, qui possint cum cunctis haeresibus convenire, quam universis erroribus amici non possint, nisi solis esse non errantibus inimici.

⁹ Contin. Const. convincendus ero. Sane rectius ad contextum.

¹⁰ Mansi forte melius quo convinceris errore.

¹¹ Cont. Const. immunis. Data vero iuxta Jaffé ann. 499-512; iuxta Baron. ann. 503.

¹² Ex Labbé. Concil. Collect. tom. v, col. 431.

cuncto ordini vel plebi per Illicum, Dardaniam et utramque Thraciam¹ consistentibus,

Symmachus Episcopus.

Quod fieri plane² cupimus, si³ quae scribimus, impleantur. Nullus stupeat servatum hactenus nos nunc solvisse silentium, cum prudentissimi Salomonis ista vox personet; *Tempus loquendi et tempus tacendi*⁴. Quia taciturnitatem praesens tempus expugnat; nam inter caetera⁵ quae accidunt, nunc silere, nec fidei stimulis excitari, magni constat esse fastidii. Quippe ubi religionis reverentia, et summa conentitur, aptum iuxta divinam Scripturam dicere, eos qui sunt mites, debere esse pugnaces⁶. Siquidem et spiritualis⁷ quaedam Deo accepta congressio inde et laudabiliter universa tolerat, ne quisquam a divina charitate separetur; et vos quidem docere quod doceatis, grave onus pudoris, sed necessarium et utile⁸ tales admonere; nec enim congruum illis religiosae afferre⁹ dogmata disciplinae, a quibus institutionis ipsius expectatur plena perfectio.

Sed breviter clara perstringemus. Cui incognitum, Constantinopolitana Ecclesia qua Nestorii contagione laboravit¹⁰? Ne-

storii, inquam, qui quasi putre corporis membrum a societate catholicae communionis excisus est¹¹. Ubi terrarum non praedicatur congregatio Chalcedonensis sancti concilii, quae Eutychetem et Dioscorum, duo nomina famosa et magnae perfidiae, unius sententiae integritate damnavit, iniquitatis complices¹² uno spiritali divinis dogmatibus adversa sectantes? Quis¹³ Petrum et Timotheum praefatorum vernulas ignoravit, propugnatores¹⁴ intentionis addictae¹⁵, auctores ac magistros suos scaevo¹⁶ errore vincentes?

Illum Timotheum loquimur parriedam, qui, sanctae recordationis Proterio superstiti, non solum Ecclesiam non religiosis auctoribus occupavit, verum etiam effusionem pii sanguinis ad crimen pervasionis adiecit. Ipsius¹⁷ nempe damnationem universalis est Ecclesiae vox locuta, dum cum¹⁸ nomine quoque christiani honoris exneret. Eius Petrum sequacem notum fecerunt orthodoxorum plurimae passiones, in quibus ille virtutem animi sui exultavit ostendere. Novit hunc¹⁹ Ephesus cum tota societate Dioscori, ubi cum praedicto²⁰ auctore peccati finem sancti Flaviani operatus innouit. Tacenda sunt Antiochiae mala, ubi

1 Al. cum cod. Vat. 3787 *Daciam*.

2 Cod. Vat. 5617 *perperam ut*.

3 Cod. Vat. 3787 *plene*. Caraf. vero primam huius ep. periodum omitiens a verbis exorditur *Nullus stupeat*.

4 Eccl. iii, 7.

5 Cit. eod. cum Carafa *inter ea*. Forte aptius ad context.

6 Innuit Luc. xii, 56, ubi Vulg. inquit: *Scilicet nunc qui habet saccellum, tollat similiter et peram; et qui non habet, vendat tunicam suam, et cinat gladium*.

7 Cont. Const. recte sane *Siquidem est spiritualis quaedam Deo accepta congressio, unde et laudabiliter universa tolerantur*.

8 Al. *necessarium de utilitatibus*; sed *perperam*.

9 Al. *offerre*.

10 Baron. et Cont. Const. *laboraverit*?

11 Al. aptius, ut videtur, ad contextum *excisus est*?

12 Al. *et uno*.

13 Cont. Const. *Et quis*.

14 Cit. cod. 3787 *luctantes*.

15 Caraf. cum cit. cod. *et auctores*.

16 Al. *saevo*. Cit. cod. *perperam crebro*.

17 Contin. Const. melius *Cuius*.

18 *Lege eum*.

19 Caraf. *perperam ad orat. context. hinc*.

20 Caraf. cum cit. cod. *inapte ad context. proprii auctore peccati*.

Itemque in-
nuit Antioche-
nae mala.

per alterius Petri nefanda ludibria reve-
rendum¹ sacerdotii nomen irrisum est.
Quis Apamiae², vel Tyri gemitus, tragicis
criminibus comparandos, vel si solis va-
cet, digna possit lamentatione dellere?
Quid Acaicum³? Qui quasi boni sui fas-
cino gravatus⁴ quae, Basilisco impe-
rante, praemisera, novo exemplo pene
deprehensus est adversus se ipsum dicens
sententiam, illos, mutata voluntate, de-
fendens, quos prius gloriosum putavit
addicere⁵, et laborans sociare fidelibus,
quos dudum haereticos manifestae prae-
varicationis ostenderat; propter quod⁶
maxime fugiendus, et designato superius
damnatorum agmini coequandus, illa,
propter quae fidelis probatus est, dissol-
vens, permixtus his, per quos laesio Ec-
clesiae generalis evenit.

Quae ne in-
staurantur, Pa-
trum statuta e-
nixe servanda.

Adversus hos si Patrum dogmata ratio
suadet esse servanda, cogitate, si possunt
eae maiori transgressionem calcari, quam
nunc per eos, qui in partibus vestris En-
tychetis dogmata rediviva resuscitant.
Si vero tamquam infirme constituta sen-
tentia⁷ sine piaculo⁸ negliguntur, citra
ullum robur credulitatis nostrae⁹ summa
subsistit, semper succedentibus novis, ve-
tera constituta solventibus. Quando enim
paternarum regularum despiciuntur in-
venta, nec eorum, quae bene instituta
sunt, firmitas vindicatur, huiusmodi im-
pietate¹⁰ necesse est fidei supervenire.

1 Caraf. cum cit. cod. ad rem perperam *per-
ferendum sacerdotium nomen.*

2 Cont. Const. et Baron. *Apamiae.*

3 Ad orat. context. forte legend. *Quis Aca-
icum?*

4 Pessime quidem ad orat. context. Caraf.
cum cit. cod. *fascino quodam gravatus*, et mox
mutua voluntate. Recte vero ad sens. Cont. Const.
qui quasi bonis suis gravatus, quae, Basilisco
imperante, praemisera.

5 Al. recte ad sens. *abdicere.*

6 Cont. Const. minus recte, ut videtur, *propter*

Nam ubi facilis dissolutio est rationabilis
constituti, ibi omnis sanctitatis forma
corrumpitur. Christus impetitur, et quis
hoc fidelium patienter accipiat? Instituta
Patrum reverenda calcantur, et quis non
vitae mortem insta electione praeponat?
Ubi catholicae fidei adoranda reverentia?
Ubi multo cruore Sanctorum dogmata
constituta? Ubi doctorum veterum fidelis
auctoritas? Ubi illa religiosarum men-
tium stupenda patientia, propriis bonis
contenta nudari, ne de spe aeternae haec-
reditatis excideret, quasvis audiens pas-
siones, ne incorruptibilis illius boni iudi-
cetur indigna? Nam nulla¹¹ maiora
documenta sunt fidei, quam ubi tempo-
ris ratio suadet vitam subdere passioni;
et ideo qui pro ea periculum persecu-
tionis subire meruerit, dignum se coele-
stis ostendit esse militiae. Christus nos
pro sanguinis pretio comparavit, gratiae
libertate concessa, nihil invenientibus
humanis operibus, quod dignum tanta
mercede tribuerent. Atque ideo ubi re-
ligionis iniuria est, amorem fidei omnem
transcendere oportet affectum.

Unusquisque ergo exilia, et peregrina-
tiones tanquam domum patriamque
respiciat; ne desiderii retentus humanis
Christi societate privetur. Ecce tempus,
quo repetit fides milites suos, et inclinat
ad defensionem sui fervorem gratiae con-
secutos, fidem ipsam dicere iudicemus.

Quaevs gra-
via pro Christi
fide toleranda.

quos. Caraf. inepte, ut videtur, ad context.
*propter quos maxime fugiendos, et... coae-
quandos.* Cit. cod. et *designatorum superio-
rum damnato agmini coequandus.*

7 Caraf. *constitutae sententiae.* Forte melius.

8 Caraf. cum cit. cod. perperam ad sens. *sine
periculo.*

9 Caraf. cum cit. cod. perperam *vestrae.*

10 Cont. Const. recte ad orat. *impietatem.*

11 Caraf. cum cit. cod. perperam ad context
nam nulla.

Ecce tempus optabile, ecce fructum; congregatio desiderata fidelium parvis passionibus munera magna compenset.

Pluribus charitatem vestram pro dispensatione nobis credita cuperemus hortari; sed quid opus est vocis ¹ stimulis, ubi ad tolerandas pro Christo magnanimitè passiones apostolicis et Patrum docemur exemplis, qui per damna humanarum rerum coelestium nobis ostenderunt argumenta ² virtutum? Ergo pronunciemus intrepidi claras Ecclesiae cum magna fiducia disciplinas. Longe sit a nobis Prophetæ sermo dicentis: *Et sacerdotes vera celaverunt* ³. Quem enim latet, discipulorum scientiam a doctoribus exigendam? Et quod non pronunciatum lædit sequaces, hoc constat periculosum esse tacentibus. Necesse est enim apud eos laborare veritatem, apud quos non manifestatum latet sub veritatis colore mendacium, magnam robur ad impugnantium fidem, quamdiu adversus eos prolatae sententiæ non viriliter asseruntur. Sed de vobis dicere opto meliora; et ea quæ per improbos confusa sunt, per vos correctionis ⁴ remedium consequantur. Non est tam durum decipi quemquam, quam deceptum in errore persistere. Malum hoc, et malis omnibus gravius, cum a corpore suo membra dissentiant. Nam etsi non sigillatim occu-

pet omnia lineamenta debilitas, necesse est tamen iuxta apostolicam vocem, totum corpus ex parte prægravari ⁵. Unde addictorum ⁶ fugienda communio iuxta beatum apostolum: *Pronunciationem fidei nullus erubescat; virtus est enim omni credenti* ⁷. Declinemus sacrilegum Eutychetis errorem cum manichæa militia congruentem; communionem quoque eorum, qui sunt a talibus educati, pari intentione vitemus, qui nunc quasi morbum et contagium Ecclesiis partium vestrarum tentant irrepere. Nemo se separet cum prædictis, et ferre tempestatem dissimulet, donec portum veræ fidei ab eorum communione separatus introeat. Quæ quidem amans moneo, non odio persequens ⁸ accuso. Nam qui culpanda vituperat, nec utilia subministrat, exprobrantis habet potius studium, quam amantis affectum; et qui cohortatur ad profutura, vehementius boni propositi designat imaginem, ut ferventius utilia expectantur ⁹, invitans.

Propter quod, fratres, illius bonæ ¹⁰ Ecclesiae desiderantes unitatem, et beatum decorem sanctæ concordiae præsumentes dicamus cum S. David: *Quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum* ¹¹; et ut de vobis Apostolus Paulus dixerit ¹²: *vos autem omnes fratres in Christo uno estis* ¹³. Donec enim

Ab hæreticorum consortio abhorrendum.

Ac servanda multas.

¹ Caraf. nostræ vocis.

² Al. augmenta.

³ Thren. II, v. 14, ubi apud Vulg. legitur: *Prophetæ tui viderunt tibi falsa, et stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad poenitentiam provocarent.*

⁴ Caraf. correptionis.

⁵ I Corinth. XII, 26, ubi Vulg. inquit: *Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.*

⁶ Caraf. forte melius ad context. dictorum.

⁷ Rom. I, 16, ubi Vulg. inquit: *Non enim erubescio Evangelium. Virtus enim Dei est omni credenti.*

⁸ Caraf. minus recte ad locut. context. odio persequentis.

⁹ Caraf. forte minus recte expectantur.

¹⁰ Cont. Const. forte melius bonam.

¹¹ Ps. cxxxII, 1.

¹² Lege potius dixit. Caraf. vero mendo quidem typograph. ut et bonis.

¹³ Galat. III, 28, ubi Vulg. legit: *Omnes enim vos unum estis in Christo Iesu.*

unitas non redeat, nullus ambigat, tandem¹ nihilominus esse ventura, quae in Constantinopolitana nuper Ecclesia contigerunt; de quibus mihi pariter ingemiscere necesse est, et tacere. Nam qui Apostolicae Sedis admonitionem negligendam esse crediderunt, merito incidere in ea, quae evenire solent solatio destitutis. Si quis ergo salutem propriam cogitans servare cupit apostolica iudicia, cum a praefatorum se labe seiunxerit, nostrae communionis se noverit sine dubitatione participem. Quia si ab eorum, quos Apostolica Sedes damnavit, non se societate removerit, sciat nullo colore, nullo figmento, nullaque calliditate ecclesiasticae se custodiae posse subrepere²; quia sicut illos, qui se a superscriptorum, hoc est, Eutychetis, Dioscori, Timothei, Petri et Acacii venenis dissociant, libenter amplectimur; ita circa istorum sectatores cura, et sollicitudo nostra, ne subrepere possint, semper invigilat. *Et alia manu.* Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Dat. octavo idus Octobris post consulatum Felicis V. C.

Dat. die 24 octobris, an. 512.

EPISTOLA VIII³.

Caesarii pietate laudata, Arelatensis Ecclesiae privilegia absque ullius iniuria servanda edocet, eaque confirmat.

¹ At. cum cit. cod. recte add. *eadem*.

² Caraf. cum cit. cod. recte ad locut. context. *subripere*.

³ Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, pag. 227.

⁴ Maur. *Concil. Gall.* tom. I, pag. 861, *Symmachi Pp.*

⁵ Libellus de privilegiis Arelat. Ecclesiae, qui incipit «*Quantum in omnibus Ecclesiis Pontificibus*». Symmacho oblatus fuit ab Aegidio

Dilectissimo fratri Caesario Symmachus 4.

Qui veneranda Patrum statuta custodit amicum se absolutae religionis ostendit, et qui providet, ut locum excessibus non relinquat, demonstrat se de bono gratiae cogitare. Rationabile est, ut sancta Arelatensis ecclesia propriis privilegiis perfruat⁵; et quod vetustas praestitit, et Patrum auctoritas roboravit, nova non debet violare praesumptio. Sic tamen, ut caeterarum ecclesiarum privilegia temporibus acquisita non titubent; quia nec potest ex parte firmum esse, quod generalitatis tangit iniuriam. Mantentibus siquidem his, quae Patrum constituta singulis ecclesiis concesserunt, decernimus, ut circa ea, quae tam in Galliae, quam in Hispaniae provinciis⁶ de causa religionis emeris, solertia tuae fraternitatis invigilet; et si ratio poposcerit praesentiam sacerdotum, servata consuetudine, unusquisque tuae dilectionis admonitus auctoritate conveniat; et si Dei adiutorio controversia incedens amputari potuerit, ipsius hoc meritis applicemus; alioquin existentis negotii qualitas ad Sedem Apostolicam te referente perveniat; ut cunctis ordine suo peractis, unde inimicus bonitatis sibi blandiatur, locum invenire non possit. Igitur, quemadmodum supra diximus, per singulas ecclesias beneficia, quae sunt diu custodita, servantur. Et si tam ecclesiae Aquensis antistes, vel alius quilibet metropolitano pontifici iuxta canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit,

Arelatensis Ecclesiae privilegia sine caeterarum iniuria servanda.

Incidente controversia, iurisdictionis gradus servandi.

Quivis episcopus Metropolitae non obtineat canonica potestate muletandus.

Abbate, et Messiano Notario, eumque leges apud Mansi I. c.

6 Mss. *Iam in Gallia, quam in Hispania provinciis.* Baron. *quae in Galliae provinciis,* nec de Hispania verbum facit. Quod sane et mss. et historiae non consentit: siquidem tunc temporis vicaria Episcopi Arelatensis potestas per Hispaniam extendebatur, nec omnes, ut antea, Gallias comprehendebat. Vid. Maur. I. c.

noverit subdendum se, quod non optamus, ecclesiasticae disciplinae. Et in hac parte magnopere te volumus esse sollicitum, ut si quis¹ de Gallicana vel Hispana regionibus² ecclesiastici ordinis atque officii ad nos venire compulsus fuerit, cum fraternitatis tuae notitia iter peregrinationis arripiat; ut nec honor eius per ignorantiam aliquam contumeliam patiatur, et, ambiguitate depulsa, a nobis animo securo in communionis gratiam possit admitti. Deus te incolumen custodiat, frater carissime.

Data III idus Iunias, Flavio senatore³, viro clarissimo consule.

Dat. die 11 Iunii, an. 514.

EPISTOLA IX⁴.

Theodoro Laureacensi pallium concedit, huiusque significationem atque usum edocens, Theodorum vehementer hortatur, ut a terrenis studiis abhorrens

adeptae dignitati sese parem profiteatur.

Symmachus S. Apostolicae Sedis Dei gratia Episcopus, reverendissimo et sanctissimo fratri Theodoro sanctae Laureacensis ecclesiae archiepiscopo.

Diebus vitae tuae pallii usum, quem ad sacerdotalis officii decorem, et ad ostendendam unanimitem, quam cum B. Petro apostolo universus grex dominicarum ovium, quae ei commissae sunt, habere non dubium est, ab Apostolica Sede, sicut decuit, poposcisti; quod⁵ utpote ab eisdem apostolis fundatae ecclesiae maiorum more libenter indulsimus, ad ostendendum te magistrum et archiepiscopum, tuamque sanctam Laureacensem ecclesiam provinciae Pannoniarum sedem fore metropolitanam. Idcirco pallium, quod ex apostolica charitate tibi destinavimus, quo uti debeas secundum morem ecclesiae tuae, solerter admonemus, pariterque volumus, ut intelligas quia ipse vestitus, quo ad missarum solemniam ornaris, signum praetendit crucis, per quod scito te et fratribus debere compati, ac mundialibus illecebris in effectum crucifigi; unde rogo, ut, cum deioris huiusmodi

Pallii consecrationi quae significatio.

1 « Cod. reg. si quem, et infra compulerit pro compulsus fuerit ». Maur. ibid. Sed perperam ad contextum.

2 Apud Baron. tantum legitur de Gallicana regione. Ad rem quidem inepte. Vid. not. 6. sup. ep.

3 « Senatoris nomine designatur Cassiodorus ». Maur. ibid.

4 Ex Mansi Concil. Collect. tom. viii col. 228. Cum aliis et Jaffé op. c. hanc epistolam in spurias reiecit. Illosius vero Germ. Sacr. tom. i, pag. 7 August. Vindelic. 1727 eam Symmacho restituere contendit. Nobis illud duntaxat notare iuvat, scilicet pallii dignitatem Lauriacensi Eccl. esse antiquissimam. Agapetus enim II, ep. vii, pag. 405 i vol. h. op. inquit: « Lauriacensem autem urbem antiquitus metropolitanam fore, et archiepiscopis sedem... sicut in privilegiis authenticis ad nos usque ad te directis legimus; ita quoque, inventis quibusdam exemplaribus char-

tae ex vetustate admodum atritis, in archivio S. Petri reperimus ». Cui aperte consentit Benedictus VII, op. c. ep. ii, pag. 444, col. 2, hisce verbis: « Quapropter dignum aestimavimus assensum praebere... quatenus... pallium, et metropolitanum honorem cathedrae sanctae Lauriacensis Ecclesiae restitueremus...; quod omnino nos eidem Ecclesiae debere testantur antiquissima... privilegiorum testimonia, in quibus continetur, quod aetate Pontificatus beati Symmachi, huius abnae Sedis Apostolicae praesulis, praefata sancta Lauriacensis haberetur Ecclesia metropolis. » Eodem sensu loquitur etiam Eugen. II ep. i, pag. 273, col. 1, vol. i h. op.

5 Forte quod expungendum, ita ut legatur: Diebus vitae tuae pallii usum, quem .. ab Apostolica Sede, sicut decuit, poposcisti ... libenter indulsimus.

In Metropo-
lita summa vir-
tus requirenda.

insigni indueris, intus in animo consi-
dera ¹, quod hoc est magis oneris, quam
honoris; atque cor tuum, Deo regente,
ab appetitu istius saeculi sic tempera, ut
et commissam exequi gubernationem sic
studeas, ut adeptae dignitati, cuius su-

blimaris officio, et probitate morum et
vivacitate sollicitudinis ac custodia inte-
gerrimae fidei congruas; quatenus tu ipse
a remuneratore omnium honorum Deo
et benedictionis gratiam, vitamque ae-
ternam consequi merearis ².

¹ Ad orat. context. legend. *consideres*.

² Dat. iuxta Iaffè op. c. p. 934 ann. 498-514.

S. SYMMACHI'

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 503

I².

*Contenditur, Summi Pontificis dignitatem
peccandi licentiam adimere.*

Non nos beatum Petrum, sicut dicitis,
a Domino cum Sedis privilegiis, vel suc-
cessores eius, peccandi iudicamus licen-
tiam suscepisse. Ille³ perennem merito-
rum dotem cum haereditate innocentiae

Beato Petro
regni coelorum
claves accipien-
ti adempta pec-
candi licentia.

1 Quae sumus daturi fragmenta ad libellum
apologeticum fere omnia pertinent, quem pro
Symmacho Ennodius Diaconus scripsit, quique
iure Symmachi nomine citatur: Symmachus enim
et quinta synodus universa sic eum approbarunt,
ut parem illi cum conciliis, et apostolicis decretis
auctoritatem tribuerint. De qua re consule cor-
rect. rom. apud Pith., et not. 1 ad Ennod. text.
apud Migne op. c. tom. LXIII, col. 183. Docu-
mentum autem illud Caesario inscriptum, quod
incipit « *Possessiones, quas unusquisque* » quum
habeatur in ep. i Symmachi, § 1, pag. 130 col. 1,
vol. i huius operis, nulla ratio est cur hic rursum
edamus.

misit ad posteros. Quod illi concessum
est pro actuum luce, ad illos pertinet, An. C. 503
quos par conversationis splendor illumi-
nat. Quis enim sanctum dubitet esse,
quem apex tantae dignitatis attollit? ⁴ In
quo, si desunt bona acquisita per meri-
tum, sufficiunt, quae a loci decessore
praestantur. Aut enim claros ad haec
fastigia erigit; aut qui eriguntur, illu-
strat ⁵.

2 Ex Grat. distinct. XL, c. 1.

3 Quae de Sedis auctoritate pronuntiavit Sy-
nodus Palmaris x kal. Novembr. Rufio Magno
Fausto Avieno v. c. consule Romae peracta, ab
Ennodio, qui eam a Symmachi adversariis de-
fendit, ad sanctimoniam quoque transferuntur.
Porro Ioann. VIII in ep. ad Beracarium abbatem,
et Gregorius VII in Dictatu Ennodii sententiam
laudent. Vid. autem Bercast. *Hist. Eccl.* tom. VII,
pag. 81, sub fin.

4 In Ennod. textu apud Mign. l. c. col. 188
rectius, ut videtur, ad orat. habentur duo puncta,
et mox post vocem *praestantur* interrogandi
punctum apponitur.

5 Iuxta Pith. dat. Romae anno 503.

II¹.

Decreta memorantur, quibus retitum clericis e suis episcopis ante sententiae tempus discedere, et Pontificem adhuc indamnatum relinqui.

Nonne² directa sunt verba canonum³?

Clericis ab Episcopo suo ante sententiam non discedendum.
Quicumque clericorum ab episcopo suo ante sententiae tempus pro dubia suspensione discesserit, manifestam eum manere censuram? *Et infra.* Lex ecclesiastica Pontificem ab aliis accusatum, prius quam sub luce obiecta constiterit, exigit non relinqui⁴.

Pontifex, nisi damnatus sit, non relinquendus.

III⁵.

Ostenditur, neque concilia provincialia sine Apostolicae Sedis sanctione quidpiam valitura.

Unde conciliorum provincialium validitas.
« Concilia⁶ sacerdotum ecclesiasticis legibus quotannis decreta per provincias, quia praesentiam Papae non habent, validitatem perdiderunt⁷ ». Legistis, insanissimi, aliquando in illis praeter apo-

stolici apicis sanctionem aliquid constitutum; et non de maioribus negotiis ad consultationem⁸, si quid occurrerit, praefatae Sedis arbitrio fuisse servatum⁹?

IV¹⁰.

Symmachi adversariis, qui cum dictabant regis iussu propemodum fuisse sua dignitate suspensum, demonstratur Pontificem humano iudicio non subdi.

Aliorum¹¹ hominum causas Deus voluit homines terminare, sed Sedis istius praesulis¹² suo sine quaestione reservavit arbitrio. Voluit beati Petri apostoli successores Coelo tantum debere innocentiam, et subtilissimi discussoris indagini inviolatam exhibere conscientiam. Nolite aestimare, eas animas inquisitionis¹³ non habere formidinem, quas Deus prae caeteris suo reservavit examini. Non habet apud illum reus de allegationis nitore subsidium, quando ipsorum factorum utitur eo teste, quo iudice. Dicas forsi-

Suomi Pontificis iudicium divino arbitrio reservatum.

Neque ideo licentia in Pontifice pertinet.

1 Ex Grat. caus. viii, q. 4, c. 1.

2 Iv. p. vi, cap. 340, q. 341.

3 Ennod. canones innuit ante Symmachum haec de re editos, ut videre est apud Concil. Carthaginiense in cod. canon. insertum.

4 Iuxta Pith. dat. Romae ann. 503.

5 Ex Grat. can. vi dist. xvii.

6 Ivo p. iv, cap. 242. Ansel. lib. ii, cap. lvi. Polycarp. lib. i, tit. xvii iuxta Ennod. textum *Ergo concilia*.

7 Hic in libello Ennod. apud Migne op. cit. tom. Lxvii, col. 198 interrogandi punctum appiungitur. Sunt enim verba inimicorum Symmachi hoc tanquam absurdum quidpiam obiectum, quibus Ennodius respondit: « *Legite, insanissimi* ». Haec autem lectio, ut e seqq. inferitur, ad sensum videtur minus apta.

8 Al. *collationem*, sed perperam, ut videtur.

9 Hic, ubi ab aliis affirmandi punctum apponitur, Ecard. op. cit. sequentia subdit, quae

Ennodius e Concil. Sardic. cap. iii deprompsit. Sic enim habet: *Si quis Episcoporum iudicio provinciali depositus fuerit, Romanum Papam, si placet, rursus appellet, et ipse, si videtur, reparet iudicia in opulatione damnati*. Dat. autem iuxta Pith. Romae ann. 503.

10 E. Grat. caus. ix, q. 3, c. 14, qui eum ex Ennod. libello decerpit, ut videre est apud Migne. op. cit. tom. Lxvii, col. 200. Porro ideo novum contra Symmachum suffragium eius inimici quae-rebant, quod, dato per Theodoricum Alino episcopo Romanae Ecclesiae visitatore, illum iam sua auctoritate propemodum suspensum dictitabant. Sed Ennod. hoc canone, qui Summi Pontificis primatum, et S. A. praerogativam illustrat, irritam esse visitoris huius institutionem ostendit.

11 Ivo p. v, c. 10. Polyc. lib. i tit. xvi. Ansel. lib. i, c. xxiv. Trove Pannormia lib. iv, c. v.

12 Al. eum Ennod. textu praesulcm.

13 « *Ak de inquisitoribus* ». Pith.

tan, omnium animarum talis erit in illa disceptatione conditio. Replicabo, uni dictum: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam; et quaecumque solveris super terram, erunt soluta in coelis*⁴. Et rursus sanctorum voce patet Pontificum, dignitatem Sedis eius factam toto orbe venerabilem; dum illi, quicquid fidelium est, ubique submittitur, dum totius corporis caput esse designatur. De hac mihi videtur dictum per prophetam: si haec humiliatur, *ad cuius confugietis auxilium?* *Et ubi relinquetis gloriam vestram*⁵.

V³.

Quid requirendum, ut quis recte monitoris personam suscipiat.

Nemo⁴ recte monitoris personam suscipit, nisi qui actibus suis errata condemnat, et amorem innocentiae conversatione demonstrat⁵.

4 Matth. xvi, 18, 19, ubi apud Vulg. legitur: *Et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in coelis; et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in coelis.*

2 Is. x, 3, ubi Vulg. ait: *ubi derelinquetis.* Data vero iuxta Pith. ann. 503.

3 E. Grat. c. 2, dist. lxxxi. Bernardus autem op. c. pag. 381 hunc canonem duplici de causa a Gratiano fuisse Symmacho tributum existimat: tum quod habeatur in libello Ennod., apologetico per eundem Symmachum, ut superius notavimus, approbato; tum quod similia quaedam legantur in ep. Symmachi ad Laurentium Mediolanensem, quam videre potes pag. 363 h. vol.

4 Pith. op. cit. pag. 99.

VI⁶.

Sacerdotem, qui cum sua poenitente fornicationis scelus perpetraverit, in perpetuum honoris dignitate privandum, et usque ad vitae exitum ingi poenitentiae subdendum decernit.

Omnes, quos in poenitentia suscipimus, ita nostri sunt spirituales filii, ut et ipsi, quos vel nobis susipientibus, vel trinae mersionis vocabulo mergentibus, unda sacri baptismatis regeneravit. Silvester quoque docens admonet unumquemque sacerdotem, ut nullus causa fornicationis ad suam poenitentialem accedat; quia scriptum est: Omnes, quos in poenitentia accipimus, ita filii nostri sunt, ut in baptismo suscepti. Quapropter hoc scelus, si quis perpetraverit, non solum dignitatis honorem amittat, verum etiam usque ad exitum vitae suae ingi poenitentiae se subdat⁷.

Poenitentes sacerdotis spirituales filii.

Ideo cum ipsis fornicari horrendum scelus;

Et saevissima poena amittendum.

5 Dat. iuxta Pith. Romae ann. 503, siquidem in edit. Paris. sane mendo typographic. perperam notatur ann. 403. Huiusmodi errores in ead. editione haud raro occurrunt.

6 Ex Grat. caus. xxx, q. 1, can. 8. Berard. autem op. c. pag. 381 contendit, hunc canonem falso esse Symmacho adscriptum, quia disciplina ibid. memorata et Symmacho, et Silvestro recentior est: adlitque, mendum profluvisse ex auctoribus Poenitentialium, qui hoc fragmentum in Poenitentiali Rom. tit. viii, cap. iii Symmacho tribuunt. Quae rationes quanti sint criticis expendendum reliquimus. Porro el. Jaffé op. c. pag. 63 hunc can. inter genuinos recenset.

7 Iuxta Pith. dat. Romae ann. 505.

Summus Pontifex a Christo omnium index constituitur.

Insonit dumtaxat persona monitoris agenda.

S. HORMISDA I.

An. C. 515

EPISTOLA I^a.

*De litteris Anastasii sibi traditis sum-
mopere gaudens, in ipso pacis studium
commendat; eumque admonet, tum se
plenum responsum daturum, quum
synodi convocandae causam evidenter
agnoverit.*

Hormisda episcopus Anastasio Augusto.

Gratias supernae virtuti, quae per ve-
strae pietatis affatus diuturnum dignata
est terminare silentium, tale praestans
collocationis exordium, ut et² de vestrae
clementiae prosperitate laetemur, et ad
unitatem, Deo donante, reverti posse san-
ctam confidamus Ecclesiam. Hoc eius
supernae clementiae, haec et decessorum
nostrorum¹ fuit semper oratio; quos etiam
rerum actus paternae traditionis mini-

stros, et rectae fidei declarant³ fuisse An. C. 515
eustodes. Pax est enim totius bonitatis
initium, qua nihil, quantum ad catholi-
cae fidei cultum, validius, nihil aestimari
oportet excelsius; pro hac scilicet facere,
et cuncta sustinere convenit, qui San-
ctarum Scripturarum probabilis cupit esse
discipulus. Hanc omnium bonorum ma-
trem et nutricem Christum Dominum no-
strum suis constat praedicasse discipulis,
dicentem: *Pacem meam do vobis, pacem*
*relinquo vobis*⁶. Quam vos religiosi cura
propositi, Domino aspirante, providen-
tes, de orthodoxae concordia cogitatis
Ecclesiae in beati apostoli Petri reveren-
tia, divina specialiter praecepta servan-
tes. Quae res maiorem superni favoris
defensionem vestro procurat imperio. Re-
cte enim oblata Deo veneratio inexpu-
gnabilem devotis mentibus murum de-
fensionis indulget. Proinde Omnipotentem

Pax totius bonitatis initium.

Ideo a Christo discipulis commendata.

Eius studium in imperatore fovet.

De Anastasio
litteris laetatur.

¹ Quae huius Pontificis summi relatori e *Lab-
bacana Concil. Collectione Venetiis edita ann.
1728* desumpsimus, eaque mendis typographicis,
quae inibi haud raro incidunt, expurgata praefere-
mus. Omnia autem praesertim cum cod. vat. 4961
saec. circ. xi diligenter contulimus, cuius col-
lectio adeo in pretio est, ut Balleriu. *Opp. S. Leo-
nis* tom. iii, pag. 158 asserere non dubitarint,
eius collectorem praecipue Hormisdæ epistolae
e romanis scriniis hausisse.

² Ex Lafih. *Concil. Collect.* tom. v, col. 562.

³ Baron. contra vet. cod. auctorit. omittit et.

⁴ Ita et n. cod. 1961; Baron. *praedecessorum
nostrorum*.

⁵ Codd. Vat. 4961, 5617 forte ex vitio ama-
nens. *rerum actus.... declarat.*

⁶ Ioann. xiv, 27, ubi apud Vulg. legitur: *Pa-
cem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non
quomodo mundus dat, ego do vobis.*

De synodi con-
vocatione nili-
um iudicium in
praesens profe-
rentium.

Litteras poli-
celur.

Deum fuis precibus exoramus, ut qui vobis studium quaerendae ecclesiarum pacis indulsit, ipse quoque sub conservatione¹ catholicae fidei desiderio vestro super hac parte praestet effectum. Praeterea, directis ad nos sacris affatibus, commemorationem sancti concilii facere pietas vestra dignata est. De qua re tunc plenissimum poterimus praebere responsum, cum causam congregationis nos voluerit² evidenter agnoscere. Nunc vero quia, praestante Domino nostro, data est facultas alloquio, congrua veneratione debiti praebehimus sermonis officia.

Data pridie nonas Aprilis, Florentio viro clarissimo consule³.

Data die 4 Aprilis ann. 515.

EPISTOLA II⁴.

Dorotheo rescribens eius animum in catholica fide fluctuantem redarguit, hortaturque, ut omni metu ac vano studio depulso, avitam religionem integram servare nitatur.

Dilectissimo fratri Dorotheo Episcopo
Hormisda Episcopus.

Quidquid pro
pacis custodia
tollerandum.

Ubi charitatis interest servare praecipua, etiamsi aliquid tale eveniat⁵ quod cuiuslibet possit animos commovere, tamen, ut ea, quae concordiae conversa-

tionem⁶ praediximus, debeant custodiri, oportet aequanimiter praetermitti, quia utique si quid ignorantia tale proveniat, excusationem potest de ipsa simplicitate recipere. Suam Deus noster Ecclesiam propria ordinatione constituit, ut quod⁷ divinis praeceptis noscitur esse dispositum, nullatenus poterit praeteriri, cuius notitiam vel scientiam te non convenit ignorare. In faciendo namque bona laudamur, et tunc verborum cultus ornatur, quando sibi convenientia rite coniungit. Litteras siquidem per Patricium filium nostrum spectabilem virum tuae suscepimus charitatis, in quibus speramus⁸ opus plenum et probabile reperire, ut nihil esset quod ab integritate unitatis scerneret. Sed quia in his ipsis hunc promittis affectum, qui nos ad hoc, quod praediximus, possit specialiter provocare, Domino nostro preces effundimus, ut ipse, cuius et causa tractatur, abstersis vel amputatis universis scandalis, et⁹ Ecclesia sua sub uno consensu et parvi faciat fide connexos; nec in sacerdotibus suis quidquam reperiri patiatur, quod cuiuslibet aut odiis propriis, aut inani- bus intentionibus, aut hominibus in iniuriam Dei, quod¹⁰ nefas est velle placere, et non magis, universa secundum beatum apostolum saecularia continentem, a spe non possit exorbitare futura¹¹. Horror propter commune remedium, invito

Dorothei sensus innuit.

Sollicitudinem suam pro Eccl. unitate ostendit

1 Caral. cum cit. codd. *consecratione*; perperam, uti videtur.

2 Ibid. codd. *volueritis*. Certe clarius.

3 Cod. n. 496t ad marg. ead. manu *Per Patricium*.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 564.

5 Cod. n. 5617 *repperit*.

6 Cont. Const. potius « *ut ea, quae de concordiae conversatione* ». Itaque recte corrig. cit. cod.

7 Cont. Const., et quod. ubi notatur ut pro et frequent in mss. irreperere. Cod. autem Vat. 496t

nobiscum legit; alter 5617 recent. not. correctum habet et quod. Sane orat. contextui utrumque convenit.

8 Cont. Const. « Certe legend. *sperabamus*; aliud enim ac Dorothei litt. innunt, Pontifex desiderabat ».

9 Cont. Const. recte, ut videtur, *scandalis ex Ecclesia sua, sub uno....*

10 Forte legend. *quibus*.

11 Tit. n. 12, ubi Vulg. ait: « *Erudiens nos, ut abnegantes.... saecularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus in hoc saeculo* ».

Ad hanc Do-
rotheum velle-
mentius hortat-
ur.

pro salute fidelium, propter generalem
suadeo medicinam. Quis namque con-
tentus est hos videre divisos, quorum
potest unitate gloriari? Unde opus est
labore communi, ut hoc, quod a Patribus
nostris accepimus, conservantes secunde,
nisi in illo ¹ possimus divino astare iu-
dicio ².

EPISTOLA III ³.

*Anastasii pro cath. Eccl. sollicitudinem
laudat, quid de synodo congreganda
sit agendum, per legatos se indicatu-
rum innuit.*

Hormisdas Anastasio Augusto
per Severianum.

Anastasium
laudat.

Bene clementia vestra confidit, sicut
datis ad me gloriosis designavit affati-
bus, quod reipublicae vestrae specialiter
proficiat, si negotiis omnibus orthodoxae
fidei causa praeponatur. Haec est enim,
venerabilis imperator, de suscepto mo-
deramine rectoris cura salubrior, ut eius
sibi favorem per opera bona conciliet,
qui universum et tribuit, et regit impe-
rium ⁴. Proinde me quoque et Domino
nostro Iesu Christo convenit supplicare,
ut qui de Ecclesiae suae concordia ve-
stram pietatem cogitare voluit, hunc super

haec parte concedere dignetur effectum;
quatenus temporibus vestris orthodoxa
fide praeditus universus terrarum orbis
exultet. De his vero, quae pro synodali
congregatione praecepistis, quid fieri oport-
eat, per fratres et coepiscopos meos, qui
propere subsequantur, gloriae vestrae in-
sinuanda mandavi ⁵, quorum suggestionem,
si divinus favor mea vota prosequitur,
competentius poteritis universa cognos-
cere.

Data viii idus Iulii, Florentio consule.

Dat. die 8 Iulii, an. 515.

EPISTOLA IV ⁶.

*Anastasium ad Ecclesiae unitatem re-
dintegrandam magis incitat, synodi-
que convocationem laudans huic contra
veterum consuetudinem se adfuturum
promittit, dummodo concilii statuta
integra serventur.*

Hormisdas Episcopus et Anastasio Augusto.

Bene atque utiliter serenitas vestra cu-
ram principalis acuminis, non tantum in
administrando reipublicae exercet officio,
sed melioribus eam nobilitat ⁷ institutis,
et per curam redintegrandae unitatis au-
ctorem venerandi placat imperii. Certi
sunt enim de tutela regnante ⁸, si nulla,
iisdem praesidentibus, Ecclesiae castitas

De synodo per
legatos respon-
det.

Favet Ana-
stasio pro Eccl.
sollicitudinem.

¹ Mont. Const. « Forte secum in illo ».

² Iuxta Jaffé op. c. pag. 65 dat. ann. 515.

³ Ex Labb. *Concil. Collect.*, tom. v, col. 565

⁴ « Tribuit, et regit imperium ». Vat. cod. 5617.

⁵ Ne vaferrimus imperator ad regnum confir-
mandum pontificia auctoritate abuteretur, Hor-
misdas quatuor legatos misit, qui de synodi con-
vocatione eius voluntatem explorarent. Vid. Labb.
loc. cit.

⁶ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 570.

⁷ Episcopus expungi potest vat. codicis 4961
auctoritate, ad cuius marg. etiam inscribitur:
« Per Ennodium, et Fortunatum Episcopos,
Venantium presbyterum, Vitalem diaconum,
et Hilarium notarium ».

⁸ Codd. nn. 4961, et 5617 perperam ad locut.
context. eam nobilitans instituit, et.

⁹ Baron., et Caraf. probe regnantes.

importuna diaboli commixtione macule-
tur. Unde enim potest fieri, ut nitidas
pro principibus ad Deum nostrum preces
dirigat, si sit lethaliter populus perfidia
corruptus? Nam sicut ante bona omnia
est perfecta iuxta Deum in imperatori-
bus sapientia, ita de sacrario mundorum
pectorum pro his supplicatio debet et
fidelianimarum ubertate procedere. Nulla
vobis, sublimissime Domine, triumpho-
rum materia poterit esse incundior, quam
de subiugatione perfidia.

De in-ficto con-
cilio gaudet.

Hoc etiam fiducialiter, et pro com-
missi nobis officii prerogativa suggeri-
mus, quia prope est, ut suum splendo-
rem aliena patiatur nube fuscari, qui
cum, Deo tribuente, amovere possit, in
subditis tenebras manere permittit erro-
rum. Ergo quia mansuetudo vestra futu-
ram synodum scriptis sacratissimis indi-
xit ¹, cui nos interesse debere iisdem
paginis, Deo, ut credimus, sibi impe-
rante, commonuit, gaudemus, scientes
quoniam directarum mentium est vene-
rabilis Ecclesiae magistros expetere. Soli
enim declinant examen conscientiae, qui
vitae sunt non continentis ². Nam et fe-
riato ore splendorem bonae voluntatis
enuntiat, qui per apostolicam, immacu-
latamque fidem, et per competentes prae-
dicatores aut confirmari se optat, aut
corrigi. Veruntamen licet in his nullum
saeculi praecedentis existat exemplum,
neque senioris facti qualitas aut com-

Eique contra
vett. morem se
adulnrum pro-
mittit.

¹ Ita et Baron., contra mss. auctoritatem.
Caraf., et nn. codd. forte melius ad rem indi-
cavit.

² Caraf. et Baron. *non continentes*. At Cont.
Const. ex cod. Vat. 4961, ubi legitur «*qui vita
sunt non tenentes*» non inepte, ut videtur, resti-
tuendum censet «*quae recta sunt non tenentes*».

³ Et re quidem vera Silvester a Constantino
invitatus ad Arelatense concil., et Leo ad Ephes. a
Theodosio legatos suos mittere satis habuerunt.
E Cont. Const.

⁴ «*Supple quod fieri potest*». Cont. Const.

missa libris, aut memoriae inserta tene-
tur ³; nihil ad nos, quibus dulce est
beneficio Dei, pietate vestra invitante,
inchoare meliora, et hoc, quod non ac-
cepimus a parentibus, tam clari operis
institutum nobis ipsis imponere; quia
totum ⁴ pro redintegratione fidei et ec-
clesiarum pace facere libenter amplec-
timur; si tamen maiorum nostrorum
diffinitio, et sanctorum Patrum in suis
radicibus inconcussa permaneat; si ana-
thematisetur Nestorius cum participibus
suis, qui evacuans divinae sacramenta
naturae, beatam Virginem Mariam nudi
hominis mentitur esse genetricem; obli-
tus angelicae annuntiationis, per quam
mundo innotuit, quia quod ex ea nasce-
retur vocandum esset sanctum Filius Dei ⁵.
Facessat impiorum tam contumeliosa in
Deo honorificentia; quoniam sic est in
utero Virginis operata divinitas, ut ex
ea unitas ibi procederet carnis animae-
que humanae; increata ⁶ quidem, sed non
confusa connexionе substantiae; et sic
in utrisque naturis pro nostrae redem-
ptionis dilectione Christi Iesu Domini nostri
persona una est, aedificante mysterio.....
restitutione mortem subire potuisset na-
turae ⁷ fragilitatem coelestis imperii
valuerit virtute reparare, vel ita pro uni-
tate personae et Dominus maiestatis cru-
cifixus, et Filius hominis credatur de-
scendisse de coelo. Eutychetis quoque
ignorantia ⁸ divinorum bonorum omnium,

Dummodo iam-
diu defuit non
retractetur.

Ideoque anathe-
matisetur, Nes-
torius divinitatem
negans mater-
nalem;

⁵ Luc. I, 35, ubi Vulg. inquit: *Quod nasce-
tur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*.

⁶ Melius *indiscreta* h. e. *indivisa*, cui op-
ponitur *sed non confusa*. E Cont. Const.

⁷ Quae desunt verba supplendi nobis copia
defuit. Tantummodo animadvertere iuvat cum
Cont. Const., haec ad imitationem dicta esse
S. Leonis ep. xiii ad Flavianum pag. 31 h. vol.
col. 2, cap. v.

⁸ Ita et Baron; at Caraf. cum n. cod. 4961 hic
vacuum spatium reliquit: Cont. Const. *expers*
supplendum autumat.

Denique Ca-
thy-bae Chri-
stem hominis fi-
guram confu-
gens

et ipso cum sociis detestando iam no-
mine abdicetur hebetudo, qui Deum et
Dominum nostrum Iesum Christum figu-
ram tantum carnis habuisse testatus est,
et nostrae veritatem non habuisse sub-
stantiae, nesciens de quo promissum sit;
quia videbunt persecutores eius in quem
pugnauerunt¹. Ita enim in una eademque
persona persistit utraque natura, ut Deus
atque homo unus Dei Filius Iesus Chri-
stus fidelium cordibus appareat. Quid
enim quadraginta dierum post resurre-
ctionem Domini cum hominibus convi-
ventis et convalescentis egit praesentia²?
Nisi in istis negotiis illorum, qui verita-
tem carnis negaturi erant, seniores fac-
ceret aetatem³ curationis esse, quam vul-
neris. Sic enim dixit ad discipulos: *Quid
cogitatis in cordibus vestris? Palpate et
videte, quia spiritus carnem et ossa non
habet, sicut me videtis habere*⁴? Neque
fuisse mysterium, quod ostiis ad eos
clausis ingressus est, si integritatem hu-
mani corporis non habebat. Possumus
ex hoc dono Verbi praecedentem longius
proferre sermonem; sed satis esse cre-
dimus per Dominum nostrum eruditae
clementiae vestrae strictis supplicare sug-
gestionibus, sperantes, ut laborem curan-
que pastoralis officii venerabilium prae-
decessorum vestrorum Marciani et Leonis
formam secuti etiam principali poten-

tiae⁵ participatione fulciatis. Habebitis,
Deo propitio, spem de victoriis non iacen-
tem⁶, si pontificali contra diaboli subre-
ptiones congressione pacifica ad decertan-
dum instructionem⁷ muniatis. Nunquam
in sanctorum ecclesiarum memoria Dio-
scori participis Eutychetis, Timothei et
Petri, parricidarum commemoratio re-
viviscat; servetur ab omnibus⁸ suspi-
ciendae Chalcedonensis synodi, Deo per
vos operante, definitio; Acacius Petri
tenebrarum filii⁹ communionem pollutus
habeat participes, quos delegit; qui etiam
inter suos excessus nec de Petro Antio-
cheno, et complicitibus eius nitidum se
esse perpersus est. Cessent maledicta piis
sanctae recordationis Papae Leonis inge-
sta dogmatibus, quae solos quidem illo
in suis manente puniunt irrogantes. In
his, quae praefati sumus, sollicitudinem
vestri advocamus imperii; poterit enim
pietas vestra hoc custodiens¹⁰ apices, et
sceptrum sua post multos annos ad aliud
saeculum possidere translata. Suscipite
preces nostras per Ennodium atque For-
tunatum fratres et coepiscopos nostros,
nec non Venantium presbyterum atque
Vitalem diaconum, vel Hilarem notarium
filios nostros, quorum apud nos fides in
Dei timore, studiumque perclaruit, pro
vestro amore transmissas, et placidam
vice nostra supplicationibus conscientiam

Neque danna-
torum commu-
moratio in Ec-
clesiis revivi-
scat.

Et S. Leonis
doctrina susci-
piatur.

Anastarium
hortatur, ut le-
gatis aumam.

1 Ioann. xiv, 37, ubi legitur *in quem trans-
fecerunt*.

2 Ex Act. Apost. 1, 3 et 4.

3 « Suppl. *potius*, quae partic. apud antiq.
patres haud raro reticetur. Textum autem sic in-
telligi, ac si diceret: « nisi in his negotiis effe-
cisset, ut senior aetas Apostolorum, qui de re-
surrectione illius dubitarent, iis qui deinceps
veritatem carnis eius erant negaturi curationis
esset potius causa, quam vulneris ». Cont. Const.

4 Luc. xxiv, 38, 39, ubi Vulg. inquit: *Quid
turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda
vestra? Videte manus meas, et pedes, quia ego
ipse sum: palpate....*

5 Baron. et Caraf. *principalis potentiae*.

6 Baron. inepte, ut videtur, *non latentem*.

7 Caraf. cum nn. codd. *perperam ad oral.
context. instructione*. Cont. Const. recte, ut opi-
nor, *si pontificalem.... congressionem pacificam
ad decertandum instructione muniatis*.

8 Cod. Vat. 4903. ad rem aptius, ut videtur,
in omnibus.

9 « Alludit Hormisda ipsius Acacii verbis, qui-
bus in ep. ad Simplicium Petrus *noctis filius
appellatur* ». Cont. Const. Acacii autem verb.
vid. apud Mign. tom. LVIII, col. 47.

10 Cont. Const. forte perperam ad locut. con-
text. *hos custodiens apices*.

accomodate. Speramus enim, et de Deo habentes fiduciam pollicemur, studia, quae a vobis verae religioni impensa fuerint, sine retributione et praemio non futura.

Data III idus Augusti, Florentio V. C. consule.

Dat. die 11 Augusti, an. 515.

EPISTOLA V^a.

Legatis, quae in itinere erga episcopos agenda sint, quaeque Constantinopoli erga imperatorem singillatim praescribit.

Ennodio et Fortunato Episcopis, Venantio presbytero, Vitali diacono et Hilario notario Sedis Apostolicae legatis,

Hormisda Papa.

Cum Dei adiutorio et orationibus apostolorum venientes in partes Graeciarum, si episcopi voverint occurrere, in qua decet eos veneratione suscipite. Et si voverint secessionem² parere, nolite spernere, ne iudicetur a laicis nullam vos cum illis velle habere concordiam. Si vero vos ad convivium rogare voverint, blanda excusatione eos declinate, dicentes: Orate, ut primum mysticam illam mensam mereamur habere communem,

1 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 565. Ille indiculus, qui et Communitorium appellari solet in vet. edit., epistolae ad Avitum datae mense Febr. ann. 517 subiiciebatur, sed Jaffé, quem nos, ut plurimum, sequimur, cum una cum superiori ep. legatis traditum existimat ann. 515.

2 Ita Concil. *Collect.* post Baronium. Al. cum codd. Vat. 4961, 5617 *secessionem* idest *hospitalitatem*. Baluzius ex coniect. *susceptionem* vel *subreptionem*.

3 Caraf. *et si quae alia.*

4 Cit. codd. *succedite.*

et tunc erit nobis ista iucundior. Victualia vero, et quae alia³ offerre voverint, excepta tamen subvectione, si causa poseit, nolite suscipere; sed taliter excusate, nihil decesse dicentes, sperantes etiam ut animos suos vobis accommodent, ubi sint dona et divitiae, et charitas et unitas, et quicquid ad gaudium religiosum certum est pertinere.

Cum ista ordinatione, Deo propitio, Constantinopolim pervenientes, ibi sededite⁴, ubi ordinaverit clementissimus imperator; et antequam ipsum videatis, nulli detis ad vos veniendi licentiam, praeter quos pietas eius miserit. Postea tamen quam principem videritis, si qui orthodoxi et nostrae communionis, aut zelum habentes unitatis vos videre voverint, eos sub omni cautela suscipite; per quos forte et quid agitur deprehendere poteritis. Praesentati itaque imperatori litteras porrigite cum tali allocatione: Salutat vos⁵ Pater vester, Deum quotidie rogans, et intercessionibus⁶ sanctorum apostolorum Petri et Pauli vestrum regnum commendans, ut Deus, qui vobis tale desiderium dedit, ut pro causa Ecclesiae mitti et considerare beatitudinem ipsius eligeretis, ipse et perfectionem tribuat voluntatis⁷. Et si voverit, antequam chartas suscipiat, ordinem legationis agnoscere, his verbis utimini. Iubete scripta suscipere. Si dixerit: Quid habent chartae? Respondete⁸: Salutes ad pietatem

Quid in urbe CP. erga imperatorem.

Quae ad eum allocutio.

5 In iisd. omittitur eos.

6 «*Confessionibus*» Codd. cit.; sed cod. 5617 recentioris not ad marg. corrig. *intercessionibus*. Cont. Const. *confessionibus* restituit, advertens per hanc vocem designari preces ad Apostolorum tumulos.

7 Caraf. cum m. codd. *bonae retribuatur voluntatis*. Forte melius, quasi perfectio bonae voluntatis illi detur in praemium.

8 «*Respondetis*». Codd. cit., qui subinde huiusmodi verba pro arbitrio commulant. Baron. vero nobiscum legit.; Caraf. cit. codices sequitur.

Quid erga episcopos in itinere praescribitur.

vestram continent¹, et Deo gratias agunt, quod vos sollicitos de unitate cognoscunt Ecclesiae; legite et agnosceitis. Et nullius causae mentionem penitus faciatis, nisi prius acceptae litterae relegantur. Et post susceptas litteras et relectas, adiciite: Nam et ad Vitalianum famulum vestrum misit litteras, qui², accepta a pietate vestra (sicut ipse scripsit) licentia³, suos ad Patrem vestrum sanctum Papam homines destinavit. Sed quia iustum erat, ut prius ad clementiam vestram dirigeret, hoc fecit, ut, vobis iubentibus atque ordinantibus, ad eum scripta, quae detulimus, Deo propitio, perferamus. Si imperator petierit epistolas a nobis⁴ ad Vitalianum directas, sic respondendum est: Non hoc nobis Pater vester sanctus Papa praecepit; nec sine iussione illius aliquid possumus facere. Tamen ut sciatis simplicitatem litterarum, quia nihil aliud habent, nisi preces ad pietatem vestram directas, ut accomodetis animum vestrum pro unitate Ecclesiae, iungite nobiscum personam, qua praesente, traditae a nobis litterae relegantur. Si vero dixerit imperator, eas se debere legere, respondebitis: Iam vos suggessisse, iussum non fuisse a sancto Papa⁵. Si dixerit: Hoc tantum est quod in litteris continetur?⁶ Possunt enim

et mandatis alia nuntiari. Tunc respondebitis: Absit a conscientia nostra. Nobis non est consuetudo⁷; nos pro Dei causa venimus, et in Deum commissuri sumus? Simplex est sancti Papae legatio, et omnibus nota ipsa eius petitio, ipsae preces, ut constituta Patrum non corrumpantur; ut haeretici de Ecclesiis removeantur; praeter ista, legatio nostra nihil continet.

Si dixerit: Inde et ad synodum invitavi sanctum Papam, ut, si quid est ambiguum, tollatur de medio⁸. Respondendum est: Agimus Deo gratias, et petitioni vestrae⁹, quia hunc vos affectum et animum habere cognoscimus, ut ea quae a Patribus constituta sunt generalitas servet; quia tunc vera et sancta unitas potest esse inter Ecclesias Christi, si, Deo adiuvante¹⁰, hoc, quod praedecessores vestri Marcianus et Leo custodierunt, elegeritis¹¹ esse servandum. Si ille dixerit: Quae¹² sunt ista, quae dicitis? Respondete: Ut synodus Chalcedonensis et epistolae sancti Leonis Papae, quae scriptae sunt contra haereticos Nestorium et Eutychetem et Dioscorum, nullatenus corrumpantur. Si dixerit: Nos synodum Chalcedonensem et epistolas Papae Leonis et recepimus¹³ et tenemus. Vos mox gratias agite, et pectus eius osculamini¹⁴,

Legationis
eius innotenda

De convocanda
synodo quid
declatandum.

Ad Vitalianum
litterae in manus
Anastasio nullo pacto tra-
dendae.

Hinc Iamen
credeamus conti-
nuerunt hoc.

1 Subaudiendum nomine Papae, siquidem mox de ipso nondum nominato enarratur, et Caraf. subdit, quia vos sollicitos de unitate cognoscit Ecclesiae. E Cont. Const.

2 « Al. quia ». Cont. Const. Forte rectius.

3 « Anastasius », inquit Cedrenus ad ann. 23 Anastasii, rebus suis deploratis, pacem per legatos a Vitaliano petit, iuvans una cum Senatus, quos releguerat, revocaturum, Macedonio, et Flaviano quos episcopatus redditurum, ad concilium Heraclae evocato etiam PP. romano. Hinc secutae Anastasii litterae dat. ann. 515 prid. id. Ianuarii; neque ambigendum, quominus eodem tempore a Vitaliano scriptae sint etiam quae hic inveniuntur ». E Cont. Const.

4 Caraf. forte perperam a vobis.

5 Caraf. cum nn. codd. respondes: te suggessisse iussum tibi a sancto Papa non fuisse. Melius quidem ad context. n. lectio.

6 Hic, ubi al. duo puncta intericiant, nobis visus est orat. contextus interrogandi punctum requirere.

7 Caraf. cum cit. codd. sane rectius talis consuetudo.

8 Id. cum nn. codd. minus recte ad locut. ut si est aliquid ambiguum tolleretur e medio.

9 Id. pietati vestrae.

10 Cit. codd. si, vos Deo iuvante.

11 Id. eligitis. Ad sens. rectius n. lectio.

12 Caraf. cum nn. codd. Et quae.

13 Id. recipimus. Ad rem l. aptius n. lectio.

14 Caraf. cum cit. codd. hic addunt clementiae.

dicentes: Modo cognovimus, Deum esse vobis propitium¹, quando facere talia festinatis; quia ista est fides catholica; ista est quam praedicaverunt apostoli, sine qua nullus potest esse orthodoxus; istam debet sacerdotum generalitas tenere, et praedicando servare.

De Orientalis
Eccles. dissentio-
ne quid colligi-
tandum.

Si dixerit: Orthodoxi sunt episcopi; de constitutis Patrum non recedunt. Respondetis: Ergo si constituta Patrum servantur, et in nullo corrumpitur quod in sancta Chalcedonensi synodo² firmatum est; quae causa est, tantum inter Ecclesias partium istarum esse discordiae? Vel quae causa facit, in uno³ Orientis episcopos non consentire? Si dixerit: Quieti erant episcopi, nulla inter ipsos discordia versabatur: praedecessor sancti Papae animos eorum missis litteris excitavit, et ad confusionem excitandam perduxit⁴. Respondendum: Litteras, quas sanctae memoriae Symmachus⁵ destinavit, prae manibus habemus. Si extra haec, quae pietas vestra dixit, hoc est «Chalcedonense concilium sequor, epistolas Papae Leonis admitto» aliud nequidquam⁶ continent nisi exhortationem, ut ista serventur: quomodo⁷ verum est quod per ipsum est generata confusio? At si hoc continetur in litteris, quod et Pater vester spe-

Haec Symmachus
litteris non
tribuenis.

rat, et pietas vestra consentit; quid ille fecit? Quid enim in eo videatur esse culpabile⁸? His adiciunt preces et lacrymas, rogantes: Domine imperator, considera Deum; ponite ante oculos vestros futurum eius iudicium. Sancti Patres, qui ista constituerunt, beati Petri apostoli fidem secuti sunt, per quam aedificata est Ecclesia Christi.

Si imperator dixerit: Quod me vultis per locutionem facere habere⁹; ecce mihi communicate, qui synodum Chalcedonensem recipio, et epistolas Papae Leonis amplector; nunc communicate mihi. Respondendum est: quo ordine pietas vestra communicari sibi desiderat? Nec nos praedicantem¹⁰ ista pietatem vestram¹¹ vitamus, quod scimus Deum timere, et gaudemus, quia gratum vobis¹² est Patrum constituta servare. Fidecialiter ergo rogamus, ut per vos in unitatem revertatur Ecclesia. Sciamus omnes episcopos voluntatem vestram, et quia synodum Chalcedonensem et epistolas Papae Leonis servatis, vel apostolica constituta¹³. Si dixerit: Quo ordine facienda sunt haec ostendere oportere¹⁴. Iterum preces adhibete cum humilitate, dicentes: Pater vester scripsit episcopis generaliter. Inngite his litteris sacras vestras, significantes

Quid ab imperatore vel maxima requirendum.

1 Perperam Caraf. nobis esse propitium, et mox peius ista debet.

2 Caraf. in sancto Calch. concilio.

3 Cont. Const. potius in unum.

4 Ita et Baron. Al. cum nn. codd. minus apte non sentire?

5 Caraf. cum nn. codd. perperam ad confusionem sollicitando perduxit.

6 Caraf. Papa Symmachus.

7 Caraf. perperam ad context. aliud quidquam.

8 Quomodo perperam omittitur in Caraf. et in n. cod. 4961.

9 Sane rectius al. quid ille fecit, quod in eo videatur esse culpabile? Scil. «quid Symmachus

fecit unde reprehendi possit?» E Cont. Const.

10 Al. mendose quidem Quid me vultis per locutionem facere ab eo. Perperam et al. Quod me vultis prosecutionem, vel per solutionem facere, habete. Sane recte n. edit., quasi imperator diceret: «Quod per locutionem vestram vultis ut ego faciam, aggredior: Ecce mihi».

11 Cit. codd. inepte quidem ad context. praedicantes.

12 Perperam Caraf. istam pietatem.

13 Id. mal. nobis.

14 Baron. et Caraf. cum codd. cit. Sedis Apostolicae constituta.

15 Id. Quo ordine facienda sint haec, se debere cognoscere.

hoc vos vindicare¹, quod Sedes Apostolica² praedicat; et tunc³ qui sunt orthodoxi, de unitate Sedis Apostolicae minime separentur, et qui his sunt contrarii cognoscantur. Quibus ordinatis, paratus est Pater vester etiam⁴, si opus fuerit, suam accommodare praesentiam, et quidquid expedit, servatis Patrum constitutis, pro integritate Ecclesiae non negare.

Si dixerit imperator: Bene ista; suscipite interim nostrae civitatis episcopum⁵. Iterum preces iungite, humiliter dicentes: Domine imperator, pacem venimus cum Dei adiutorio, vobis adniten- tibus et praestantibus, facere, et conten- tionem⁶ sopire in civitate vestra. De duabus est personis intentio; ista causa proprium cursum habet; generalitas epi- scoporum prius ordinetur; fiat una com- munitio catholica; et sequenti loco de istis, vel si qui sunt alii extra Ecclesias suas, tunc diligentius potest causa cognosci. Si dixerit imperator: De Macedonio di- citis; intelligo subtilitatem vestram, haereticus est; nulla ratione revocari potest. Respondetis: Nos, domine imperator, nullum personaliter indicamus⁷. Et si

pietas vestra consideret, magis pro anima vestra et opinione loquimur, ut sit dis- cussio, et si haereticus est, iudicio co- gnoscatur, ut⁸ non sub opinione ortho- doxi iniuste dicatur oppressus.

Si dixerit imperator: Quid vultis? Modo dicite de synodo Chalcedonensi; dicetis et de epistolis Papae Leonis: Ecce qui est istius civitatis episcopus ad ista consen- tit⁹. Respondendum est: Si ita¹⁰ custo- dit, in examinatione causae eum iuvare plus poterunt; et quia servo vestro Vita- liano magistro militum talem dedistis li- centiam, ut si speraret a beatissimo papa, ut pro causis talibus apud eum discus- sione causae his personis, quibus de loco potest esse intentio, integra universa ser- ventur¹¹. Si imperator dixerit: Sine epi- scopo debet esse civitas mea? Hoc vobis placet, ut ubi ego maneo, episcopus non sit? Respondendum: Praediximus dua- rum personarum intentionem esse in ista civitate. Quod ad canones pertinet, iam ante suggestimus; canones solvere, in re- ligationem committere est. Multa sunt re- media, multa inventa, per quae pietas vestra sine communionem esse non possit,

1 Ita et Baron., cuius lection. libentius sequi- tur Cont. Const. Al. *indicare*, vel *iudicare*; sed perperam.

2 « Quod et Sed. Apostolica ». Cit. codd.

3 « Ut tunc ». Cont. Const. forte aptius ad contextum.

4 Etiam omittitur in Caraf., et in n. codd.

5 Vid. codd. ad rem perperam *suscipite ile- rum nostrae civitatis episcopum*.

6 Nempé de causis Macedonii CP. Episcopi in exilium eieci, et Timothei Eutychianistae in eius locum suffeci. Al. perperam *intentionem*; Ba- ron. vero, et Cont. Const. recte nobiscum legunt.

7 Cit. codd. *vindicamus*. Forte ad seqq. melius.

8 Ita et Baron. Al. cum Cont. Const. et n. codd. forte minus bene et non sub opinione orthodoxi. Macedonio autem haec, ut videtur, fuit exulandi causa. Imperatore in visagio adie- cere volente « qui crucifixus est pro nobis »

App. Bull. Rom. — Vol. I. 48

gravissima fuit orta seditio, cuius auctor ac prin- cept Macedonius habebatur. Vid. Anast. Biblioth. Hist. Eccl. inter script. Bizant. edit. Venet. 1729, pag. 28, et Evagrium lib. iv, cap. xlv. E Cont. Const.

9 Scil. « Timotheus, qui, Theodoro lectore teste, fidem suam in horas mutabat ». E Cont. Const.

10 Caraf. cum n. codd. recte ad contextum. Si ista.

11 Cont. Const. hunc locum satis implicatum sic expedit: « et quia Vitaliano magistro mi- litum talem dedistis licentiam, ut si speraret a beatissimo PP., ut (sicut) pro causis talibus per canones fieri debet, apud eum discussionem causae, ei de his personis, quibus de loco nempé CP. Sedis potest esse intentio contem- ptio, integra universa serventur. Vid. Concil Sardicense can. 4 ».

Timotheus in CP. episcopum non suscepimus.

Macedonio causa prius examinauda.

et integra iudiciorum forma servetur. Si dixerit: Quae sunt ista remedia? Respondetis: Non a nobis noviter inventa¹. Suspensa causa de aliis episcopis, persona, quae consentit confessioni pietatis vestrae, et constitutis Sedis Apostolicae, interim usque ad eventum cognitionis teneat locum Constantinopolitani sacerdotis², si cum Dei adiutorio episcopi voluerint, se accommodare Sedi Apostolicae. Habetis textum libelli in scriniis Ecclesiae editum³, iuxta quem debeant profiteri.

Interim Timotheo loco catholici Episcopi sufficiens.

Episcopi haereticorum laudatores S. Ap. iudicio reservandi.

Anastasio reprobata publicanda.

Si tamen contra alios episcopos catholicos⁴ fuerint datae petitiones, magnopere contra illos, qui sine verecundia Chalcedonensem synodum anathematizant, et epistolas non recipiunt sancti Leonis Papae, petitiones suscipite, causam tamen in Sedis Apostolicae reserve iudicio⁵; ut et spem de audientia detis, et tamen nobis⁶ debita reserve auctoritas. Si tamen imperator serenissimus totum se promiserit esse facturum, tantum ut nostram praesentiam accomodemus, modis omnibus prius sacram ipsius per episcopos et per epistolam vestram, uno de vestris perferente per provincias una cum personis, quas imperator deputaverit, destituate; ut sic eum servare Chalcedonense concilium, et epistolas S. Leonis Papae omnibus innotescat. Quibus ita proce-

dentibus, ad nos in Christi signo, ut adventum procuremus, scripta dirigite.

Praeterea est consuetudo per episcopum Constantinopolitanum omnes imperatori episcopos praesentari⁷; si hoc illorum callidus tractatus invenerit volentium formam legationis agnoscere, ut cum Timotheo, qui modo videtur Constantinopolitanam gubernare Ecclesiam, imperatorem videatis, sic facite, ut si ante agnoveritis, quam ad imperatorem ingrediamini, ista disponi per aliquos, necdum praesentati dicite⁸: Mandata talia nobis dedit et praecepta Pater pietatis vestrae, ut sine aliquo episcoporum vestram clementiam videamus. Ergo agite, donec se ab hac consuetudine ipse removerit.

Timotheo adstante, ad imperatorem loquendum.

Quod si omnino noluerit, aut si capcioso contigerit, ut ante imperatorem inopinate Timotheum videatis, ita suggerite: praecepta pietas vestra nobis dare secretum, ut causas, pro quibus missi sumus, exponamus. Si dixerit: Dicite ecce ante ipsum; respondetis: Non iniuriam facimus; sed quod ad causas pertinet⁹, etiam ipsius continet legatio nostra personam, et suggestionibus nostris praesens esse non potest. Et nulla ratione, eo praesente, aliquid allegetis, sed egresso, delegationis textum exerite¹⁰.

1 Caraf. et nn. codd. ad rem perperam inchoata.

2 Insigne quidem, et recens hac de re erat visitoris exemplum in Urbem missi, donec Symmachi, et Laurentii controversiae de Romana Sede contententium finis fuit impositus. Antiquis si desideres, vid. apud Augustin. ep. XLIV, n. 8. E Cont. Const.

3 Caraf. et codd. nn. recte quidem *textum libelli* e scrinio Ecclesiae editum.

4 Cont. Const. « potius contra aliquos episcopos a catholicis fuerint datae petitiones; quod magis consonare videtur subnexis causarum capitulis, ubi legitur adversus eos episcopos, qui persecuti sunt catholicos ».

5 Caraf. cum nn. codd. *causa tamen in S. A. reservata iudicio*.

6 Id. sane perperam ad context. *vobis*.

7 Consuetudinem hanc Iustinianus confirmavit novel. 123, c. 9, praeciens: « *Episcopos in regium civitatem, sicut dictum est, venientes, cuiuslibet fuerint dioecesos, praec omnibus ad beatissimum Archiep. Constant. et ita per eum ad nostram introire tranquillitatem* ». Vid. et novell. 6, c. 3.

8 Cont. Const. *dicetis*.

9 Caraf. cum cit. codd. *Non iniuriam facimus, sed quod ad causas pertinet, intimamus: etiam*. Ad locution. forte aptius.

10 Id. sed egresso, ordinem delegationis exerite.

ALLOUTIONIS AD LEGATOS HABITAE
PRAECIPUA CAPITA.

Ut synodus ¹ Chalcedonensis et epistolae S. Leonis papae serventur ². Utque clementissimus imperator consentiens debeat pietatis suae sacra generalia ad universos episcopos destinare, in quibus significet, praedicta se et credere et vindicare.

Consentientes etiam episcopi in Ecclesia, praesente plebe christiana, haec praedicare debeant ³: amplecti se sanctam fidem ⁴ Chalcedonensem, et epistolas S. Leonis papae, quas scripsit contra haereticos Nestorium et Eutychetem et Dioscorum, sed et contra sequaces eorum Timotheum Aelurum, Petrum, vel contra eos, qui in ipsa causa tenentur obnoxii, simul etiam et Acacium, qui quondam Constantinopolitanae ecclesiae fuit episcopus, sed et Petrum etiam Antiochenum anathematizantes cum sociis eorum. Haec manu propria, praesentibus electis venerabilibus viris, scribentes, faciant secundum textum libelli, quem per notarium nostrum ⁵ edidimus. In exilium deportatos pro causa ecclesiastica ad audientiam Sedis apostolicae revocandos, ut iudicium et vera examinatio de his possit haberi: ita ut causa eorum inquisitioni integre reservetur.

Si qui vero sacrae Sedi apostolicae communicantes, catholicam fidem praedicantes, atque sequentes fugati sunt, vel in exilio detinentur, hos iustum est ante omnia revocari.

Praeterea quae legatis inter reliqua

iniunximus, ut si contigerit libellos porrigi adversus episcopos ⁶, qui persecuti sunt catholicos, de his iudicium Sedi apostolicae reservetur, ut circa eos venerandorum Patrum possint constituta servari, per quae aedificatio generalitati proveniat ⁷.

EPISTOLA VI ⁸.

Eutychianae haeresis pertinaciam inueniens Dardanos, et Illyricos episcopos, quorum fidei professionem indicat, ab ea resipuisse gaudet: Caesarium hortatur, ut orientalem S. A. legationem Deo commendet, eiusque litteras per Urbanum expectat.

Dilectissimo fratri Caesario, vel his qui sub dilectionis tuae ordinatione consistunt, Hormisda.

Iustum est, ut qui catholica communione lactamini, nobiscum de ecclesiae, si qua provenit concordia, gaudeatis: ut quemadmodum unus nobis consensus est fidei, ita sit individua gratulatio prosperorum. Nostis qualiter detestabilis Eutychiana ⁹ haeresis per orientales serpat ecclesias, et quoties praelatae superstitionis virus synodus generalis extinxerit, vel quoties eius sequaces salubria monita apostolicae Sedis spreverint, et quasi erubescentes manus dare veritati, aut apostolicae Sedis praedicationibus obedire, in hac tamen ¹⁰ obstinatione perstiterunt. Elatio enim semper affert saluti periculum, per quam

Episcopi catholicorum persecutores S. A. iudicio reservandi.

De Eccl. prosperitate gaudentium.

Eutychianae haeresis pertinaciam committentis.

1 M. ut sancta synodus.

2 « Serventur, atque clementissimus ». Id. cum nn. codd.

3 Caraf. minus apte ad orat. context. debent.

4 M. synodum. Superior. verbis aptius.

5 M. per notarios nostros.

6 Cit. codd. adversus eos episcopos.

7 Iuxta Jaffé l. c. dat. ann. 615, die incerto: iuxta vero Cont. Const. dat. 11 Augusti eiusd. anni.

8 Ex Labb. Concil. Collect. tom. v. col. 610.

9 « Cod. Reg. et Coll. hic, et deinceps Eutychiana ». Maurin. Concil. Gall. tom. i. pag. 868 edit. Paris. 1789.

10 Optime ad sens. Baron. in hac tanta.

Cathol. fidei professio ab imperatore palam emittenda.

Item ab episcopis.

Antiquitas regis iudicio damna in S. A. evanescit revocandi.

Depulsi autem ob cath. fidem in suas sedes resistenti.

ipsius inventor diabolus angelica potestate privatus est. Pro his nobiscum sapientissime¹ fraternitas vestra condoluit, apostolicae non immemor lectionis, qua monstratur: *Si patitur unum membrum, compatiantur omnia membra*². Sed Dominus, qui vult omnes homines salvos fieri, et ad cognitionem veritatis venire, nunc multorum sensus illuminans, eis desiderium apostolicae communionis infudit, ut quod dudum intentione praedicabant, hoc nunc correctionis professione condemnent. Quorum reditum ideo absque suspicionis morsu recipimus, quia dum peccatum³ sine aliquo excusationis velamine confitentur, manifestum desiderium correctionis ostendunt. Ergo episcopi tam Dardani, quam Illyrici pene omnes, ne sint errore condemnandi praeterito⁴, petentes beati Petri apostolorum principis communionem, et scriptis et legationibus destinatis, se apostolicae Sedis regulis obedire confirmant. Pro quibus quantum nos oporteat gratulari, soli, quorum fides fervet, intelligunt. Sciendum vobis est igitur anathematizari nunc ab ipsis quoque Nestorum, qui dividit incarnationem Do-

mini nostri Jesu Christi, et per hoc duos filios conatur asserere⁵. Eutyches carnis negans veritatem, et duas naturas in una persona non praedicans, ut Manichaeam phantasiam cerlesii Christi, quemadmodum putavit, insereret, simili ratione damnatur. His adiungitur Dioscorus Alexandrinus, qui malitiae praefatae consentiens, in sancto Chalcedonensi concilio particeps damnationis effectus, et malorum seminum aequales fructus inveniens, in eam cecidit foveam, quam fidelibus parabat. Facti sunt istorum successores Timotheus Aelurus, et Petrus: quorum sibi ubique consensit iniquitas, et mentientes magistros in nullo deserunt, sed in omnibus pravitatibus antecedunt. Illi approbati sunt generalis materia laesionis⁶, quorum et manus sacerdotalis sanguinis maculavit effusio, et vitam innocentium peremit interitus. Habent per universum mundum a catholicis infixae aeternae damnationis stigmata, quos orthodoxi non solum fecerunt communionis expertes, verum etiam eos Christianorum spoliavere vocabulo. Petrum Antiochenum cum suis, sicuti ab his, de quibus⁷, ne sermonum pro-

Ab ea multitudinem respuisse edocet.

Dardaniae et Illyr. antistitem novam fidei professionem iniit

1 Scilicet eo etiam tempore, quod Hormisdas Pontificatum antecessit. E Cont. Const.

2 1 Corinth. xii. 26, ubi Vulg. legit *Si quid patitur*.

3 « *Quia qui peccatum* ». Maurin. loc. cit. Ad orat. forte melius.

4 « *Nec non Scythae errorem damnando praeteritum* ». Maur. ib., et cod. Reg., iuxta quem Baluzius ad lib. iv de Concord. Sacerdot., et Imp. cap. xxxiv, n. 13 iam monuerat, locum hunc esse emendandum, tum quia clarior evadit, tum etiam quia Avili Viennensis epistolae suffragatur, ubi ille Dardaniae, Illyrici, vel Scythiae conversionem memorat. Intelligit autem Scythiam Ponticam, quae provincia erat orientalis Illyrici, quaeque Thracibus finitima interdum Thraciae nomine appellabatur, uti videre est in Evagr. lib. iii, c. 44, qui Vitalianum alibi a Marcellino

comite Scytham vocatum, modo Thracem dicit, et in ep. ipsius Hormisae ad Avitum, ubi legitur: *a conterminis suis Thracibus, Dardanis, et Illyricis*. E quibus sane verbis liquet, per eum Thracem appellari, quos in ep. ad Caesarium Scythas nominat. E Maurin. et e Cont. Const. ll. cc.

5 « *Conatur asserere* ». Maurin. loc. cit.

6 « Scilicet schismatis: quia nimirum hi ab Aecio primum damnati, ut haeresis Eutychianae cultores, ab eodem in sedes suas, pulsus orthodoxis, restituti fuerant, ut postea declaratur. In nss. laesionis loco (male) legitur *lectionis* ». Maurin. ib.

7 Baron. ad sensum aptissime *Petrum Antiochenum cum suis (sicuti ab his, de quibus loquimur, factum est) praefatis adiungite. De quibus ne prolixitas...* Maurin. ibid. *Petrum*

lixitas nasceretur¹, hoc tantum dixisse sufficiat, Petrum et eius socios in nullo ab eorum, qui damnati sunt, dogmate discrepare. Quos Acacius aliquando condemnans in laudes suas omnium Christianorum ora converterat, et eos impugnans, qui Eutychianam haeresim vindicabant, fidem colentibus gratissimus apparuerat. Sed huic solitis insidiator fraudibus quod fraudabatur invidit. Nam postea hos suos complices habere desiderans, et in catholicos arma convertens, cum ipsis invenit sortem, quos optavit habere participes. Longum est epistolae brevitate per universa discurrere. Unde ex totius summa negotii partem aliquam pro instructione direximus, indicantes quod tanta res vestram non possit latere notitiam; praecipue cum hoc per praedecessorum nostrorum literas² vestris fuerit regionibus nunciatum. Quod et nos pro his, quae nuper acciderunt, fraternitatem vestram curavimus instruendum, ne alicubi per ignorantiam fidelium locum invenire possit subreptio praedictorum³, sed qui nituntur talia vindicare sacrae consortio communionis arceri evidenti innotescant.

Igitur ubi interest fidei, quidquid ad gratiam huius pertinet saeculi, respiciatur; cum nec naturalis affectio rebus debeat caelestibus anteponi, ut illud

Antiochenum cum suis, sicut ab his, de quibus loquimur, factum est, adiungit. De quibus ne prolixitas.

¹ Forte ad orat. context. potius legendum nascitur.

² Baron. hoc praedecessorum nostrorum litteris.

³ Maur. ib. perditorum, quibus adhaeret Simon. cum mss.

⁴ Matth. x, 37.

⁵ Sic edit. Cod. autem Colb. iv id.; cod. Reg. in id. E Cont. Const. et Maurin. Baronius vero hanc ep. refert ad ann. 518. licet et ipse datam censet iv id. sept., Flor. Cons. Forte Fasti Ono-

praeceptum domini compleatur: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus*⁴. De caeteris, quae in religionis causa confidentes divinis beneficiis praesenti tempore iterum de Orientis partibus speramus, et legatos direximus, Domino Jesu Christo supplicare, ut ipse, qui pro pietate sua prosperum donavit initium, similem concedere dignetur effectum. Urbanum Sedis apostolicae defensorem, etiam huic aptum negotio, ad caritatem tuam direximus, per quem de universarum effectum causarum responso congruo cupimus, quae sunt votiva cognoscere. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Data vi Idus Septembris, Florentio viro clarissimo consule⁵.

Dat. die 8 Septembris, an. 515.

EPISTOLA VII⁶.

Anastasium, qui se de Ecclesiae pace sollicitum praetendit, pro viribus hortatur, ut tandem verborum fidem factis confirmans orientalibus discordiis finem imponat.

Hormisda Anastasio Augusto

per Theopompum et Severianum.

Solicitari animum tuum, clementissime imperator, ambitiosa aviditate commu-

phriani, in quibus Magnus. et Florentius hoc ann. consules propomuntur, eum decipere. Vid. Pag. ad hanc ep. ann. 518. Jaffé dat. autumat die 8 vel 11 Sept. ann. Christi 515.

⁶ Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 574. Baronius ad ann. 516 § xvii existimat, hanc epistolam ei respondere, quam Anastasius Hormisdas misit hisce verbis exordiens «*Gratias Omnipotentis*, eamque reperis apud Migne, Patrolog. tom. lxxiii, col. 381. Verum Cont. Const. hanc opinionem respuit, siquidem Hormisda per epist. v, pag. 374 h. vol. illi videtur respondisse, nec modo novi aliquid fuit addendum. Multoque minus per ipsam Cont. Const. adprobatur quod

Orientalium
S. A. legationem
eius praediximus
commendat.

Per Urbanum
litteras expectat

Cur eam in-
dicaverit.

Pro Christi
fide terrena o-
mnia respicienda

Anastasio vo-
lunt ecclesiast.

unitatis quam-
primam explen-
dam.

moras, donec speratae unitatis redinte-
gratio optata contingat. Bona sunt de-
sideria salutis, et ⁴ laudabilis, quae
se huiusmodi Deo commendat, intentio.
Prudentiae siquidem speciale documen-
tum est, cum id, quod sibi utile credit,
impatenter inquit. Nam si in corpo-
rum morbis noxia est tarda curatio,
quanto magis in salute animae gravius
est ferendum remediorum fidelium senior
appetitus? Cum moncamur ² spiritualibus
institutis, ne quae prodesse possunt in
diem posterum differantur, clamante sa-
pientissimo Salomone: *Ne tardes con-*

Si quidem ad
dominam con-
versio non diffe-
renda.

*verti ad Dominum, et ne differas de die
in diem* ³; quia sicut in incerto vitae
tempore ⁴, ita in tuto animae convenit
esse remedia ⁵, *ut intret in gaudium
Domini sui*, quem veniens Dominus ea,
quae sibi placent, invenerit operari.
Unde et fateor, me fuisse miratum, cur
tandiu legatio promissa tardaverit, cum
facienda ista sint ⁷, ut regna coelestia
rapiantur ⁸. Verumtamen instinctus ipse,
quem mansuetudinis vestrae declarat
alloquium, spei supernae misericordiae
pollicetur. Desuper est enim et ipsum
velle quod bonum est. Confido autem,
quoniam *qui coepit in vobis opus bonum,
perficiet usque in finem* ⁹. Ergo viae,

Itaque ince-
pitur in istudum

cui coepistis insistite, et spretis erran-
tium lubricis, nobiscum supra petram
solidam tenete vestigia. Tali crevit ec-
clesia sancta consensu, quod his verbis
apostolicorum actuum testatur historia:
*Multitudinis credentium erat ctr manus
et anima una* ¹⁰. Nam quemadmodum
connecti poterunt gratiae vinculis, quo-
rum distant corda sententiis? Fac, do-
mine imperator, effectum rerum fidem
probare verborum. Non enim sermoni-
bus cognoscuntur hominum corda, sed
effectibus ¹¹; cum et Abraham pater no-
ster non nuda Deo fide, sed opere fidem
commendante placuerit. Unde vel pro
dispensatione mihi credita, vel pietatis
vestrae circa me benignitate perpen-
sa, domine tili, hortor et supplico, ut stu-
dium pacis, quod per scripta praefertis,
ad componenda nobiscum, adiutore
Deo ¹², ea in his, quibus laborant ec-
clesiae, dirigatis, quia secundum Pro-
phetam: *Pax multa diligentibus nomen
tuum, et non est illis scandalum* ¹³. Non
sunt incognita apud mansuetudinem
vestram, quae nos ab ea, quam redinte-
grare cupimus, unitate discernant. Date
operam, ut laudando, quae profitemini,
compleantur effectui. Et apostoli, cuius
communione creditis expetendam, totis

Verborum fides
operibus com-
probanda.

idem Eccl. Annalium parens huic ep. praemittit
§ XII, affirmans Hormisdam, dum hanc ep. Ana-
stasii legatis traderet, huius gesta debuisse lau-
dare. Perpetua enim Anastasii subterfugia, falla-
cem concilii convocationem, periura promissa,
obstinatam pro Acacio, aliorumve haeretic. de-
fensionem et cactera huiusmodi Pontifex com-
mendare non potuit. Et sane vel huius ep. initium
leviter consideranti paternam potius correctio-
nem sapiat necesse est.

¹ Baron. omittit et. Forte mend. typograph.

² Vet. cod. Vat. 4961 leg. *commoneamur*,
cui adhaeret cod. n. 5617, qui tamen ad marg.
emendatur iuxta nostram lectionem. Cod. Ottob.
474 *quam moncamur*.

³ Eccl. v, 8, ubi Vulg. legit: *Non tardes*.

⁴ Mendose Caraf. *in incerto vitae tempore*.

⁵ Baron. *remedium*.

⁶ Matth. xxv, 21, ubi Vulg. inquit: *Euge....
intra in gaudium Domini tui*.

⁷ « *Cum facienda iussit* ». Caraf., cui Cont.
Const. libenter adhaeret.

⁸ Alindit ad Matth. II, 12, ubi legitur: *Regnum
coelorum vim patitur, et violenti rapiunt illud*.

⁹ Philip. I, 6, ubi Vulg. legit: *..... usque in
diem Christi Iesu*.

¹⁰ Act. iv, 32.

¹¹ *Fructibus* Codd. Vatt. 4961 et 5617; forte
melius, siquidem hoc verbum magis consonat
cum Matth. VII, 16.

¹² « *Deo auctore* ». Baron. forte ad context.
minus bene.

¹³ Psal. cxviii, 165, ubi Vulg. ait: *..... dili-
gentibus legem tuam*.

Damnatorum
contagia sedulo
effugienda.

viribus sequimini disciplinam. In totum
perdita noxiarum declinate contagia;
scientes, non habere cum religiosis im-
pios portionem, nec ullum fidei cum
perfidia esse consortium. Consequens est,
ut qui errorum detestatur principes,
oderit sectatores ¹. Execrabile habeatur
in flore, quod damnatur in semine. Of-
ferre hoc munus Deo, pro vestris, pre-
côr, offerte temporibus: iamdiu hanc a
vobis hostiam pro tantis, quae vobis
contulit Christus beneficiis ², expectat.
Quid opus est apud illum preces adhi-
bere, qui supplicat? Vos senatui urbis
Romae, ut me ad pacem hortaretur ³,
iniungitis. Ego non solum cum his ad
vos supplicationis verba converto, sed
vestigis vestris pro universali ⁴ advol-
vor ecclesia. Audite me pro Christo le-
gatione fingentem: non patiamini ab
improbis ⁵ canibus Christi membra
discerpi: quae insanabilia videtis, ab-
scindite, et quae aegra, curate. Cur
quae sana sunt, invalidis coniuncta qua-
tiantur ⁶? Servate ordinem, quem uni-
tas ⁷ ipsa praefinit, et pacem mundo,
quam poscitis, reddite ⁸. Haec et sub
praesenti occasione depono, et rursum
ac saepius supplicare curabo, sperans,
importunitatem hanc meam et Deo esse
placituram, et apud vos quoque per as-

siduas petitiones, quoniam id nos Do-
minus docuit, vacuam non futuram.
Data Romae ⁹.

EPISTOLA VIII ¹⁰.

*Ioannis humilitatem laudans, enim in
fide confirmat; quomodo resipiscentes
sint in Ecclesiam recipiendi per sub-
ditam normam edocet; litteras suas
per Rufinum missas populo commu-
nicandas indicit.*

Hormisda Ioanni episcopo Nicopolitano
per Rufinum diaconum.

Gavisi sumus in Domino valde, frater
carissime, acceptis literis tuis, in quibus
te profiteris sacerdotium Dei gratia sus-
cepisse. Haec est fides certa ¹¹, haec
spes sine ambiguitate secura, qua ere-
ditur ¹² totius boni causa in superna
dispensatione consistere. Cuius rei scien-
tiam habens, frater carissime, benefi-
ciorum, quae a Deo nostro consecutus
es, religioso animo gratiam confiteris,
licet hoc quoque de eodem clementiae
fonte descendat ¹³, ut se auctori suo
humana submittat humilitas. Ait enim:
Super quem requiescet spiritus meus,
nisi super humilem, et quietum, et tre-
mentem sermones meos ¹⁴. In his ergo,

Ioannis hu-
militatem com-
mendat.

Super humi-
lem Spiritus Do-
mini.

¹ Forte legendum *sectatores, et execrabile
habeatur in flore.*

² Cont. Const. ex edit. rom. *beneficiis* expun-
git: nn. codd. cum Ottob. 474 ipsi consentiunt.

³ Baron. apte adorat context. *hortetur.*

⁴ Ita et cit. cod. Ottob., cui refragantur codd.
nn. 4961 et 5617, qui iuxta orat. context. probe
legg.: *enim universali.*

⁵ «Ab impiis». Cit. cod. Ottob.

⁶ Caraf. cum Valt. codd. 4961, 5617 *qua-*
tiantur. Forte rectius ad context.

⁷ Caraf. cum nn. codd. *veritas.* Ad rem per-
peram videtur.

⁸ In mss. *reddidisti.* Forte melius, quasi di-
ceret «et inde pax certa continuo consequetur;

adeoque in tua est potestate pacem consequi,
seu praestare, quam poscis». E Cont. Const.

⁹ Alii notam chronolog. ex ep. sequenti sup-
piendam autumant, scil. datam existim. post Au-
gust. mens., Petro consule, idest ann. 516. Jaffé
autem eam scriptam censet post diem 16 Iul.
eiusdem anni.

¹⁰ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 588.

¹¹ Cod. Ottob. 474 sic leg.; cod. autem Vat.
4961 habet: *Haec fides certa, haec.*

¹² Perperam Caraf. *quae redditur.*

¹³ Ottob. et Valt. ritt. inepte quidem descendit.

¹⁴ Isai. lxxvi, 2, ubi Vulg. legit: *Ad quem
autem respiciam nisi ad pauperem, et con-
tritum spiritu, et tremulentem sermones meos?*

Imperatorem
ad Ecclesiae u-
nitatem enitens
urget.

Iude factum,
ut Ioannes cum
S. A. sententiis
conveniat.

in quibus huiusmodi probaris, clarius elucescet aliis etiam virtutis huius futura exemplum; quando ad hoc etiam, Deo insituyente, perductus es, ut et de te¹ catholicorum glorietur Ecclesia. Nam sicut divinis testimoniis eruditus, et iuxta apostolum² sacramenta literarum institutione formatus³ hoc auspiciu tuae ordinationis edidisti, ut adversus deviantes cum Sedis apostolicae sententiis convenires. Neque enim remunerare⁴ aliter tantorum beneficiorum poteras largiorem, nisi adversus inimicos eius evidentem zelum apostolicae confessionis ostenderes.

Eum in fide
confirmat.

Notum est enim, eos extra religiosa septa consistere, qui et ipsi profitentur conscientiam fidei atque fiduciam⁵, sed infructuosa est apud eos, quamvis⁶ eum religiosus congrua sanctae communionis aequalitas, quia procul dubio qui ea, quam meruit, libertate non utitur, subiectum se iniquitatibus confitetur. Quid gloriemur his, quas non sequimur disciplinis? Falso appellat magistrum, qui se institutionibus eius non probat esse discipulum. Sed quia nobis nunc omnia in confessione similia, et libertatis propriae resumpsistis affectum, paternae rursus haereditatis cupientes esse consortes, amplectimini gratiam traditionis antiquae, et in illius inconvulsi fundamenti stabilitate persistite, non

cum temporibus corda mutantes: inconstantis enim mutabilitas ista solet esse propositi, atque ideo bene fundatis oportet inhaerere; quando huiusmodi studia clementiae scilicet fovere divina, ut fidei vestrae firmitas vobis de aliorum salute fructificet, et fervore vestri studii aliorum quoque animus ad resumptionem bonorum suorum possit accendi; quatenus et de vobis quoque sanctus Apostolus dixisse credatur: *Aemulatio vestra provocavit plurimos*⁷. Ergo Nestorii et Eutychetis impietatibus iuxta synodalia constituta damnatis, sectatores quoque eorum similiter execrantes, cum exultatione dicamus: *Ecce de medio eorum, et separaverunt, et immundum ne tetigeritis, dicit Dominus*⁸. Quemadmodum enim quis malarum inventionum detestabitur principes, si non declinat sequaces? aut quemadmodum odii originem, qui non execratur et sobolem?⁹ In discipulis praedicatur fama docetinum, et donec male iactorum seminum radix per succedentes culta floruerit, tandem auctorum memoria non peribit. Addatur perditio Eutycheti et Acacius discipulus¹⁰ sub comminatione Petri, omniumque damnatorum mixtus error: quos vestra dilectio literis suis, dum fidem suam asserit, evidenter expressit. Ad instructionem vestrae fidei pleniorum, quo ordine ad communionem

Vel ipsi haereticum fautores
evitandi.

Erga respu-
scentes agendi
rationem subit

¹ Huic lect. refragantur mss., quae cum Caraf. legunt *in te*.

² Tit. I, 9.

³ « *Et iuxta Apostolorum sacramenta literarum institutionem formatus* ». Baron. contra nn. codd. auctori.

⁴ « *Remunerari* ». Vat. cod. 4961.

⁵ Id. sane perperam. conscientiam fidei fiduciam, atque ideo et infructuosa est apud eos. Caraf. qui et ipsi profitentur conscientiam fidei; atque ideo et infructuosa est apud eos. Forte rectius Cont. Const. conscientiam fidei,

non fiduciam; atque ideo et infructuosa est apud eos.

⁶ Caraf. perperam, ut videtur, quaevis.

⁷ II Cor. IX, 2.

⁸ II Cor. VI, 17., ubi Vulg. legit: *et separaverunt, dicit Dominus, et immundum*.

⁹ Baron. detestatur et sobolem.

¹⁰ Male Caraf. cum nn. codd. *perditis Eutychetis, et Acacii disciplinis*. Legend. potius cum Cont. Const. *perditis Eutychetis discipulis addatur et Acacius*, qui vere non Eutychetis, sed Petri Mongi, quocum communicavit, extitit discipulus.

nostram suscipi debeat revertentes, indiculum ¹ subter adiecimus, sperantes in Deum bonorum omnium largitorem, quod laudabili circa fidem vestrae devotionis ² instantia non solum hoc eorum, qui vobis vicinitate iunguntur, saluti prosit, sed eorum quoque, ad quos fidei vestrae, et religiosae voluntatis velox fama pervenerit. Rufinum siquidem diaconum, qui nobis litteras vestras obtulit, in Christi caritate suscepimus, quem Apostolorum orationibus commendantes cum pace remittimus ³. Hortantes litteras a nobis tam ad caritatem tuam, quam ad synodum directas populo relegatis, quod et nos pro fidei vestrae commendatione fecisse cognosce.

Data xvii Kalendas Decembris, ⁴ Petro V. C. consule.

Dat. die 16 Novembr., ann. 516.

EPISTOLA IX.

Ioanni metropolitae Nicopol. significat, ad veteres Epiri episcopos, qui nominatim haereticos non damnarunt, se fidei formulam misisse subscribendam, eorumque rescripta quam citius exposcit.

¹ Forte iste indiculus idem est ac ille, qui subiicitur ep. xiv pag. 393. h. vol.

² Caraf. *dilectionis*. Forte melius n. lectio.

³ Caraf. cum nn. codd. *remissimus*; sane minus recte. Illic autem pro commate ab aliis intermisso affirmandi punctum appingimus, ut locutionis perspicuitati inserviamus.

⁴ Cont. Const. xiii kalend. Decembr., diemque xvii librariorum oscitant, huc irrepsisse suspicatur.

⁵ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 582.

⁶ Caraf. addit *subdiaconum*.

⁷ Al. *Potionem*.

Hormisda Ioanni Episcopo Nicopolitano per Pulionem ⁶.

Litterarum, quas direxisti, series, et expositio tuae fidei conveniens Sedis Apostolicae iudiciis nostros animos relevavit. Tot incitanti gaudiis contenti non fuimus, nisi per Pulionem ⁷ subdiaconum Ecclesiae Romanae, quid plenius circa vos ageretur, cuperemus agnoscere; magno opere quia in relatione episcoporum sub ordinatione charitatis tuae degentium non universa, quae ad ecclesiastica constituta pertinent, sicut in vestra, leguntur evidenter expressa. Unde, et pro nostra sollicitudine, et illorum integra nobiscum coniunctione, libellum direximus, in quo eos oportet debere subscribere, quia et omnes sacerdotes vestrarum partium, qui ad Sedis Apostolicae communionem reversi sunt, in eadem professione subscripserunt. Ista charitas, ista communis salutis excitavit ambitio, quod credo et fraternitatem vestram gratanter accipere, quia ubi de animarum salute res agitur, studii tui, vel intentionis debes operam commodare ⁸, ut antecedendo fructum de tali possis laude percipere.

Pulionem praedictum cum rescriptis charitatis vestrae ad nos, iuvante Deo, sub celeritate remittite, quatenus desideria nostra diu suspensa esse non possint.

Data xiii kal. Decembr., Petro viro clarissimo ⁹ consule.

Data die 19 Novembr., an. 516 ¹⁰.

⁸ Baron. *accommodare*.

⁹ In nn. codd. deest *viro clarissimo*.

¹⁰ Labbaeus libellum, seu fidei regulam h. ep. subdit, binium secutus, cuius haec sunt verba: « *Hunc libellum, qui his litteris iungebatur, eundem esse putamus, quem XV Kal. Aprilis datum, ex cod. Vatic. hic tibi exhibemus* ». Neve certe obstat, eandem fidei formulam diversas praesferre temporis notas, prout vicissim fuit subscribenda. Attamen quum huiusmodi libellus ipsisimis fere verbis ab ead. redeat ep. xiv, pag. 393 h. vol., eo lectorem remittimus, ne frustra idem document. repetatur.

De episcoporum fide nominis ambigit.

Ideo fidei formulam ab eis subscribendam mittit.

Celerem responsum exposcit.

Litterae per Rufinum missae populo commendantur.

EPISTOLA X¹.

Pulionem mittens Nicopolim, quae ipsi agenda sint, singula praescribit.

Pulioni subdiacono Hormisda².

In primis enun-
tandum, ut Me-
tropolita suos e-
piscopos convo-
cet.

Sin minus,
ut Pulionem ad
sigillos mittat.

Epistolae vot
publicae, vel sal-
tem coram clero
ab episcopis le-
gendae.

Illico rescri-
pta Romam re-
portanda.

Cum Dei adiutorio, et orationibus san-
ctorum apostolorum Petri et Pauli ve-
niens Nicopolim, sic debes agere, ut post-
quam episcopus Nicopolitans acceperit
litteras nostras, episcopos, quos in sua
paroechia habet, colligat, et faciat sub-
scribere libellum³, quem in epistolis
suis⁴ habet annexum. Si tamen dixerit
praedictus episcopus, esse laboriosum epi-
scopos colligere, dirigat tecum personas
per singulos episcopos, ut, te praesente,
subscribant praedictum libellum⁵. Sic
tamen cum Dei misericordia facere de-
bes, ut epistolae, quae a nobis missae
sunt, publice legantur; aut si videris pra-
etimore, hoc episcopos facere nolle, saltem
clericis suis haec relegant; quae tamen
in ipsorum dimitte potestatem, et scripta
episcoporum, et illius episcopi, hoc est
Ioannis metropolitani, ad nos cum Dei
misericordia reporta. Post hoc factum
nullas moras te volumus ibidem facere
propter insidias et calliditates inimicorum.
Per Ioannem diaconum eius⁶.

1 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 582.
Aliis quidem placet, hanc ep. sequenti postponere:
sed quum rerum ordo aliud require videatur, nos
eam hic collocamus.

2 In editis ita inscribitur: « *Indiculus per Pu-
lionem, vel per Pulionem subdiaconum* »; at
Cont. Const. nostram lectionem sequitur.

3 Codd. nn. 4961 et 5617, in libellum.

4 Innuit seq. ep. x.

5 Citt. codd. in praedictum libellum. Hor-
misdam autem voti compotem fecere non so-
lum Nicopol. Episcopi, sed et Dardani, uti patet
e litt. seqq.

6 Dat. iuxta Jaffé l. c. ann. 516. Quum autem
haec ep. subsequenti annectatur, vid. quid de
die sit inferendum.

7 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 580.

8 Codd. nn. *Epheci veteris* mendo quidem

EPISTOLA XI¹.

*Gaudens, quod veteris Epiri antistites
ab Eutychiana haeresi resipuerint, eos
ad constantiam hortatur, fideique for-
mulam per Rufinum ab ipsis subscri-
bendam mittit.*

Hormisda synodo Epiri veteris².

Benedictus Deus Ecclesiae suae mem-
bra consocians. Benedictus Deus, qui,
maligno instigante divisos, sub eadem,
qua olim fuerunt, facit soliditate con-
iunctos. Elsi enim diu perdis modo vo-
ciferavit inimicus, et eos quos non ge-
nuit, sicut asseruit Propheta, collegit³;
tamen abyssina ambiguitate⁴ desolabi-
tur. Neque enim oves dominicae sequun-
tur alienum, aut alterius vocem pastoris
exaudimus⁵. Unde nec vos ad salutis iter re-
disse miramur, cum tarditatem magis in
hac redintegratione culpemus. Deberamus,
carissimi fratres, domesticis uti ad hanc,
quam quaerimus stabilitate, documen-
tis; siquidem tunc Timotheus Chersonen-
sis⁶ gravis cum disceret⁷, gravior cum
doceret. Nam Dioscori sectator, et idem
Petri nihilo minus institutor, adversus
beatae recordationis Proterium saevi-

De resipienti-
bus laetatur.

Eos ad con-
stantiam urget.

amanuensium. Cont. Const. e generali indice,
qui in vet. cod. documentis praemittitur, addit
per Rufinum diaconum.

9 Ierem. xvii, ubi Vulg. legit: *Perdix fovit
quae non peperit.*

10 Ita cum cod. Ottob. 474 et edit.; al. mss.
ab his sine ambiguitate. Sane recte ad contextum.

11 Ioann. x, 5, ubi Vulg. inquit: *Alienum au-
tem (oves) non sequuntur, sed fugiant ab eo,
quia non noverunt vocem alienorum.*

12 Hic est Timoth. ille parricida, de quo plura
praesertim in S. Leonis epistolis. Ab Hormisda
autem forsitan ideo Chersonensis nuncupatur,
quod e Chersone, ubi exul degebat, *procellas*
spirabat, prout inquit Acacius in ep. ad Sim-
plicium apud Mign. *Patrolog.* tom. LVIII, col.
46. E Cont. Const.

13 « *Descenderet* ». Caraf. Al. cum codd. Vatt.

tiam ¹ suae temeritatis exeruit, et totius finem ² crudelitatis excessit, religiosi viri caedem inter ipsa operatus altaria, vix faucibus suis ab illo pio cruore suspensis. Tunc excitata universalis Ecclesia in odium parricidae ³ auctorem facinoris tanti ⁴ non solum communione, verum etiam ipso quoque christiano nomine spoliavit, et omnium mentes nova quadam admiratione stupuerunt tantae praesumptionis audaciam. Tunc beatus Eugenius paroeciae vestrae obtinens principatum, cum subiecta sibi sancta synodo zelum quemdam, quali fide esse, Deo commendatus ostendit ⁵. Cuius rei memoriam non solum non potest tempus abscondere, verum etiam de die in diem magna apud orthodoxos fama multiplicat. Horum studia sic probata negligere, et sententias non amare, idem est in ipsa Domini nostri ⁶ confessione delinquere. Et nobis quidem nunc post professionem ac litteras vestras, omnia fidei dogmata, Deo suos coniungente, similia orandum est ⁷, ut in ea voluntas vestra, qua nostros animos relevavit, confessione permaneat. Sed opus est intra respectum timoris insectari eorum rabiem, qui fide diversa

nituntur ⁸. Quanto enim infidelium error exaestuatur, tanto magis se, si resistat, securitas nostra commendat. Neque enim haec sunt per patientiam negligenda, quando malum hoc vitio pravae consuetudinis animatum apud plures sub quadam colore legis inolevit, dum aut prava studia in unum congruunt, aut recta se subtrahunt. Nam, ut eam, quae imminet, rem loquamur, Eutyches ut nefandae haeresis inventor excluditur etiam ab his, a quibus eius dogmata diliguntur ⁹, apud eos ipsos ita exosus atque fugiendus, ut nominis quoque ipsius oderint mentionem. Sed perversi religiosarum ¹⁰ institutionum ministri, quem sicut verum detestantur haeticum, hunc alia via tanquam verum amplexantur orthodoxum. Siquidem in sancta Chalcedonensi synodo Dioscorus eadem sentiens pari ratione damnatus est; et quum una persecuta sit utrumque sententia, horum alterum si quis sequatur et diligit ¹¹, dicat aliquis quemadmodum se ea sententia ¹², quae designatos damnavit, excipiat; quum eos, quos transgressionis aut impietatis connectit aequalitas, sine dubio unum quoque vinculum damnationis adstringat. Timo-

Haereticis fortiter obstandum.

Dioscorus, haec Eutychem detestans, damnatus

4961, 5617, et Ottob. 474 *discederet*. Cont. Const. nostram lect. praefert, cuius iudicio posset etiam legi *pravus cum disceret*, idest quum Dioscori discipulus Proterium episcopum suum interfecerit; *pravior cum doceret*, idest quum episcopus factus Petri, qui ipsi successit, institutor fuerit, ac magister.

¹ Apud Baron. *scientiam*.

² Potius *fidem*; idest crudelitatem exeruit, quae omnem fidem excessit. E Cont. Const.

³ Excitata scilicet Leonis Augusti litteris ad universas provincias missis. E Cont. Const.

⁴ Baron. *ductorem facinoris tanti*.

⁵ Ita et Baron.; Caraf. cum nn. codd. *perperam quali fine esse Deo commendavit, ostendit*; cod. autem Ottob. 474 non minus inepte *quali fine esset*. Cod. vero 5617 ad margin. corrig. *Phinices*. Hinc aptius Cont. Const. *quali Phinices se Deo commendavit, ostendit*.

⁶ Baron. omittit *nostrum*.

⁷ Forte haec periodi protasis ita legenda: *Et nobis quidem nunc post professionem, ac litteras vestras omnia fidei dogmata venerantes, Deo suos coniungente, similiter orandum est, ut....*

⁸ « *Qui fidei diversa cernuntur* ». Perperam Caraf.

⁹ Scil. ab Acephalis, qui sic appellabantur, quod Eutychem caput haereseos, quam erant amplexi, aversabantur. E Cont. Const. De his autem vid. Bercecastel. *Hist. Eccl.* vol. VII, pag. 83, edit. Ven.

¹⁰ Caraf., refragant. mss. « *forte irreligiosarum* ». Sed perperam, ut opinor: religiosum enim dicitur quidquid ad religionem pertinet.

¹¹ Id. aut diligit.

¹² Caraf. male *se a sententia*.

Ideo universae Eccl. in Dioscorum vindictam commemorant.

Nec non Eugenii fidem.

Item Timotheus, Petrus et Acacius.

Ab his itaque non minus cavendum.

theus et Petrus horum sequaces, homines mente corrupti, et pestis quaedam nominis detestanda catholici, quorum communionem in Petro complexus Acacius, similiter ¹ quoque meruit subire sententiam, qui tantum malum quasi parvi aestimans, et propositum nunquam ad meliora convertens, ne ab illis quidem se, quae in Antiochia detestamur, abstinuit; ibi quoque transgressori Petro communionem connexus, in Apameam nihilo minus hostiliter versatus ², ecclesiam Tyriam quoque non ea, qua decuit integritate, disponens. Propter quae, dilectissimi fratres ³, ab eorum inmoderatione solventes, velut religionem ⁴ quandam pestiferam relinquentes, servemus apostolicam disciplinam ⁵, salutis nostrae omni diligentia et sollicitudine providentes, ea cura nefandi Nestorii declinemus ⁶ errores, qua Eutychetis impia inventa persequimur.

Maxime enim nunc religiosa ⁷ fidei dogmata diverso incursu horum, qui praedicti sunt, incursantur insidiis ⁸, sceleris pro ratione temporis sua argumenta nectentibus, quomodo possint innocentium viis fraudem suae impietatis insere. Atque ideo sicut docti nummularii et prudentes instructi, ab improbandis laudanda separantes, talenti vobis crediti poteritis multiplicare substantiam. Haec, dilectissimi fratres, scripsimus plenae claritatis impulsu, quia spem ⁹ fidei vestrae

primum Dei dono ¹⁰, deinde et fratris nostri Ioannis, qui vobis praesidet, professione praesumpsimus; qua nominatim omnes, quos apostolica ac generalis catholicorum condemnat Ecclesia, execrabiles sibi esse declaravit; quos vos quoque in litteris vestris oportuit evidenter exprimere, nec arbitrari posse sufficere sibi tantis ¹¹ praesertim insidiis callidorum, quos viritum et singulos insectari convenit, atque damnare, sub quadam eos generali damnatione concludere. Diligentem quaerunt vulnera antiqua medicinam; nec abundans esse creditur quidquid pro integritate fidei et stabilitate religionis adhibetur. Unde libellum cum litteris misimus, cui vos subscriptiones proprias inserite ¹², ut fides vestra, quam directa per Rufinum diaconum scripta testantur, apud nos fiat huius quoque repetitionis adiectione manifestior.

Datum kal. Dec., Petro V. C. Consule.

Dat. die 19 Novembris, an. 516.

EPISTOLA XII¹³.

Aviti de statu orientalis Ecclesiae sollicitudinem commendat, suumque silentium excusans Orientalis legationis infelicem exitum aperit; tum plures, ac praesertim veteris Epiri antistites ad S. A. communionem reversionem significans, Avitum ad fidem vindicandam

7 Baron. religiosae.

8 Cont. Const. recte corrigit: diverso incursu horum, qui praedicti sunt, incursantur, insidiosae istis sceleris pro ratione temporis sua argumenta nectentibus, si quo modo possint....

9 Baron. qui et spem. Caraf. quia et spem.

10 Id. de Dei dono.

11 Id., et Baron. forte rectius sub tantis.

12 « Inserere ». Vatt. codd., in quibus omittitur verbum oportet forte amantius. mendo.

13 Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 584.

1 « Al. similem ». Hard. Forte melius.

2 Porro non Acacius proprie, ac per se, sed Petrus Fullo, quocum Acacius ipse ob Petri Mongi societatem coniunctus censebatur, in Apameae Ecclesiam hostiliter se gessit, quum, Apameis invitis, Ioannem ordinavit. E Cont. Const.

3 Supple nos.

4 Certe melius ad sens. Caraf. velut regionem quandam.

5 Forte legend. disciplinam; et salutis nostrae.

6 Baron. vitemus.

Ioannis Nicolitani archiepiscopi fidei formulam laudat.

Fidei libellum episcopis subscribendum mittit.

*hortatur, seque alteram Constantino-
polim legationem destinare innuit; de-
num Avitum precatur, ut divinum
auxilium Christi Ecclesiae sedulo im-
ploret, de Dardaniac et Epiri actis do-
cumenta subdit.*

**Hormisda Episcopus Avito Episcopo,
et universis Episcopis provinciae Viennensis.**

Qui de his, quae ad disciplinam ca-
tholicam pertinent, maxime sciens in-
strui cupit, quid studii circa mandata di-
vina habeat, evidenter ostendit. Non enim
potest esse huiusmodi cura, nisi ubi fides
fuerit infucata. Atque ideo exultamus in
Domino ¹ de sinceritate propositi tui, di-
lectissime frater, dum te secundum di-
rectas per Alexium presbyterum, atque
Venantium diaconum litteras intuemur
et de impiis transgressoribus Eutychete,
atque Nestorio Sedis Apostolicae consti-
tuta recolere, et si quid adversus eos
admonitio nostra promoverit, per quos
Orientales ecclesiae confunduntur, inqui-
rere. Digna plane sollicitudo fidelibus,
ut de miserorum lapsibus ingemiscant,
et ipsi, ne aliena polluantur contagione,
provideant ². Sed ne nos quidem hoc su-
persedissem credatis, ut ad notitiam ve-
stram, si quid actum fuisset, competens
perferret instructio. Verum breviter si-
lentium nostrum, quod dilectio mordet
vestra, purgamus. Nam quod non saepius

nostra admonitio vos frequentet ³, de
conscientia vestra, et fidei stabilitate con-
fidimus. Sollicitudo impendenda fortasse
sit dubiis; satis est, vitanda indicasse per-
fectis. Legationis vero nostrae, quam se-
mel, non secundo, sicut scribitis, misi-
mus, si votivus contigisset eventus, alaeres
illico vobiseum ⁴ fueramus desiderata parti-
turi ⁵; scientes ⁶ hoc rationi, hoc nostro
proposito convenire, ut quos participes
sollicitudinis fecimus, cum his de inte-
gritate unitatis ⁷ gaudia iungeremus. Sed
quantum ad Graecos, ore potius praefe-
runt ⁸ pacis vota, quam pectore, et lo-
quuntur magis iusta, quam faciunt; ver-
bis velle se iactant, quod operibus nolle
declarant; quae fuerint professi, negli-
gunt ⁹; et quae damnaverint, haec se-
quuntur. Nam unde est, quod cum per En-
nodium fratrem et coepiscopum nostrum
sacerdotales viros ad confirmanda ea,
quae Sedes Apostolica poposcerat, dire-
cturos se esse promississent, multa quo-
que, quae ad correctionem pravitatis suae
a nobis quaesita fuerant, pollicentes, non
solum non ¹⁰ religiosos viros, penes quos
causae illius plena esse posset instructio,
secundum constituta propria non mise-
runt; verum etiam, quasi res parva ge-
reretur, laicos et alienos ab ecclesiastico
corpore ¹¹ destinantes non se studuerunt
de roeno, quo immersi tenentur, evol-
vere, verum etiam catholicae fidei clarita-

⁸ Silentium
suum excusat.

⁹ Apud Graecos
qui legationis e-
xitus.

¹⁰ Eorum per-
fidia.

¹ Caraf. omitt. in Domino.

² Baron. mendo, ut videt., typographico per-
videant.

³ Cont. Const. hic apte supplend. censet hoc
in causa est, quia.

⁴ Baron. omitt. vobiseum.

⁵ Codd. Vatt. 4961, 5617 recte ad locut. con-
text. fueramus desiderata partiti; licet in hoc
ad margin. corrigatur fueramus desiderata parti-
turi, forte pro fuerimus desiderata partiti.

⁶ Id. cod. 5617 ad marg. addit pariter.

⁷ Caraf. redintegratae unitatis.

⁸ Caraf. praeferruntur: Baron. proferuntur.
Certe ad orat. context. mel. n. lectio.

⁹ Male, ut videtur, Baron. quae professione
diligunt.

¹⁰ Sic Edit. et m. codd.; verum iuxta latin.
syntax. hinc particula non expungenda.

¹¹ Scil. Theopompum domesticorum comitem,
et Severianum comitem sacri Consistorii. Haec
autem laicorum legatio, qui fidei negotia tracta-
rent, insolens Hormisdac visa est, tum quod a
cleri albo deligendi erant, qui res huiusmodi
agerent, tum quod Anastasius contra promissa
fecit. Ex Mans. op. al. cit. et Blanchin. apud
Anastas. Biblioth. tom. III, pag. 227.

tem fulgentem¹ sua, quod absit, se posse crediderunt obscuritate² fuscare? Haec fuit nostri causa silentii, quam vos quoque spiritali vobis prudentia revelante vidistis. Quid enim de hac causa poteram directis litteris indicare, quam in statu suo videbam duram³ pertinaciter custodire perfidiam? Novi exitus sollicitae diligentiam relationis inquirunt⁴. Qui de rebus cognitis nihil indicat, abunde in statu suo manere priora declarat. Quapropter, dilectissime frater, et vos praesentibus hortamur alloquitur, et per vos quoque, quia occasio data est, alios per Gallias, quos fides eadem nobiscum amplectitur, admonemus, promissam et amabilem Deo fidei servare constantiam⁵; et transgressorum societate declinata, constantiam vestram uni viro virginem castam, sicut spopondistis, exhibere Christo⁶. Et cave, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita sensus aliquorum corrumpantur a simplicitate et castitate, quae est in Christo Iesu. Perniciosa sunt blandimenta nocentium, atque ideo vigilare vos convenit, quia adversarius salutis humanae, tamquam leo rugiens circuit, quaerens quem devoret. Cui resistite fortes in fide⁷, quia hoc speciale habent patris sui de coeli arce deiectionis, qui vestigia eius sequuntur et diligunt, ut illa veritatis luce privati et⁸ alios gaudeant sua obscuritate fuscari; et cum per-

Avitum ad fidem
constanter vin-
dicantem hor-
tatur.

Perversis, ac
diabolis eadem
instituto.

versitatis suae poenas linituros esse se sciant, exultent si miseros cum sua damnatione coniungant. Nam tunc est, quod cum pro magna parte a conterminis suis Thracibus, Dardanis, Illyricis, cognita eorum perversitate, deserantur, procul positos ignorantiae spe, fraudibus et⁹ variis artibus nituntur allicere, nisi ut lucem, quam ipsi non habent, in aliis quoque impia contagione¹⁰ commaculent? Ut autem quae sint partium earum studia possitis agnoscere, plures Thracum, licet persequentium incursibus atterantur, in nostra tamen communione persistunt, scientes fieri fidem per adversa clariorem. Dardania et Illyricus vicina Pannoniae a nobis, quod iam fecimus, ubi necessarium fuit, ut sibi episcopi ordinarentur expetiti; in tantum se a communione perditorum¹¹ separare gaudentes, ut remedia quaerere, dummodo commune cum transgressoribus nihil haberent. Epiri metropolitanus, hoc est Nicopolitanus episcopus cum synodo sua nuper segregatus ab impiis ad apostolicam communionem, deprompta, quae effligeret¹², professione, se contulit. Quae ideo scriptis aestimaverimus indenda¹³ praesentibus, ut sicut sortem nos convenit dolere pereuntium, ita laetemur pariter de salute remeantium; et ut fideles constituti ab eis longius instruantur, qua virus eorum sollicitudine debeat

Haereticorum
allucina a pluri-
bus reiectae.

Dardaniae et
Illyriae episco-
pos postulanti-
bus obscurum.

Epiri metro-
polita cum sua
synodo ad apo-
stolicam commu-
nionem reversus

¹ Caraf. *claritate fulgente*; cui adhaerent et nn. codd., certe mendo amanuensium, quibus nil facilius quam litterae in sigla in fine verborum omittere.

² Cont. Const. *societate*. Sane ad texti metaphoram minus apte. Al. *siccitate* male interpretatum forte ex cod. 1961, ubi erronee legit. *sicetate* pro *societate*.

³ Minus bene Baronius *duriter et pertinaciter*.

⁴ Perperam Caraf. *inquirant*.

⁵ Baron. *amabilem Deo servare constantiam*, et mox *exhibet*.

⁶ II ad Corinth. xi, 2.

⁷ I Petr. v, 8, ubi Vulg. legit: *quia adversarius vester diabolus, sicut leo....* Mox autem post vocem *devoret* pro commate ab aliis interiecto nobis affirmandi punctum requirere sententiarum nexus visus est.

⁸ Codd. nn. *perperam expungunt et*.

⁹ *fid. aut caris*.

¹⁰ Male ad context. Baron. *cogitatione*.

¹¹ Caraf. cum nn. codd. *a consortio perditorum*.

¹² Recte Baron. *fieri*.

¹³ Baron. *inserenda*. Forte autem legendum: *Quae ideo scriptis aestimaverimus indenda praesentibus*.

effugi, quos et a suis videant tam iusta detestatione vitari. Et nos quidem dispensationis nostrae memores necesse est, eos repetitae legationis officio convenire; quo¹ affectu salvationis² suae, si respectu Dei, si rationis intuitu non moventur, saltem pulsantibus importune et pertinaciter acquiescant; et aut ad rectam viam, declinatis erroribus, revertantur, aut propter impenitentem cor ab omnibus inexcusabiles indicentur, qui et moniti toties in perfidiae obstinatione persistunt.

Vos orate, et nobiscum ad Deum preces et vota coniungite, ut per opem misericordiae eius nostra actio laborans pro catholicae fidei stabilitate promoveat³, immaculatos vos et integros ab omni transgressorum societate servantes, ut aut cum correctis sensus et corda iungamus, aut ab eorum venenis intacti esse mereamur. Nam qui, sicut vos quoque conscientiam vestram non latere testamini, novimus Eutychetem atque Nestorium apostolicae, id est catholicae sententiae auctoritate damnatos; quemadmodum salvi esse poterimus, si eorum sectatoribus ac posteris qualibet parte communionis haereamus, quum Belial cum Christo nostro portionem habere non possit? Instructionis autem vestrae interesse credimus, ut ea, quae apud nos a Nicopolitanis, vel Dardanis acta sunt, vel quo in communionem ordine sunt recepti, vobis nota faceremus ipsarum lectione chartarum.

Data xv kalendas Martias, Agapito consule.

Die 15 Febr., ann. 517.

¹ Codd. nn. quod, quib. consentit et Caraf.; sed perperam ad locution. contextum.

² Potius legendum: *promoveatur*.

³ Ita et n. cod. 4961; at alii male interpretati verbum *solutionis* praeced. codic. erronee legg. *salutationis*.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 955.

⁵ Perperam Caraf. in *prosperis*.

EPISTOLA XIII⁴.

Ioanni Nicopolis archiepiscopo de constantia in fide gratulatus, eum ad aeternum aequo animo sustinendas incitat, rogatque ut provinciales episcopos ad constantiam hortetur, seque imperatori pro Eccl. pace supplicaturum Deo commendat.

Hormisda Ioanni episcopo Nicopolitano.

Remeante Pulione subdiacono nostro, litteras Charitatis vestrae suscepimus, de constantia fidei, vel de intentione, quam circa communionem Sedis Apostolicae geritis, gratulantes; sed contristati sumus, quod vos aliquas sustinere molestias perhibetis. Ista tamen diuturnam non possunt habere substantiam; quia ubi Deus pure colitur, etsi adversa contigerint, in prospera⁵ commutantur secundum Apostolum dicentem: *Spes non decipit*⁶. Dubitans Apostolorum princeps incedens per pelagum laboravit; mox tamen, invocato Nomino suo, paratum habuit, qui eum, porrecta manu, non pateretur sustinere discrimen⁷. Ergo auctorum nostrorum sequentes exempla, et in ipsorum fide permanentes, illius poscamus auxilium, de quo scriptum est: *Qui nos non dimittit tentari supra quae possumus*⁸. Igitur salutantes charitatem tuam hortamur, ut quemadmodum praediximus, in his, quae bene inchoata sunt, perseveres, quia *qui perstiterit usque in finem, hic salvus erit*⁹. Frequenter alloquii tuis

De acceptis litteris gratulatur.

Ioanem in aeternis tele-randis confirmat

⁶ Rom. v, 5, ubi Vulgat. legit: *Spes autem non confundit*.

⁷ Matth. xiv a v. 29 ad 32.

⁸ I ad Corinth. x, 13, ubi Vulgat. legit: *Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis*.

⁹ Matth. xxiv 13, ubi Vulg. habet *perseveraverit*.

Legatio ad Orientem repetenda.

Itaque Deus pro viribus exorandus.

Nicopolis et Dardaniae acta subiicit.

Galus est provinciales quicquid ad constantiam adhortari.

Imperatura pro pace supplicatur Deo commendabilis.

nostram sollicitudinem relevare non desinas. Paroeciales quoque sacerdotes tuos competenti adhortatione¹ confirma, quia ista faciendo, talentum tibi creditum poteris multiplicare quotidie. De illa quoque parte, quam dilectio tua postulat, cogitamus, ut ad imperatorem clementissimum pro generalitatis quiete preces nostrae perveniant. Tantum est, ut votum studiumque nostrum congruis orationibus invocare non cesses; quia nos in his, Deo auctore, perficiendis vacare minime potuerimus².

Data v nonas Martias, Agapito viro clarissimo consule³.

Dat. die 3 Mart. ann. 517.

EPISTOLA XIV⁴.

Rogatu Ioannis antistitis Tarraconensis universis episcopis per Hispaniam constitutis indicit, ne orientales clerici in suam communionem recipiant, nisi fidei libello, quem mittit, subscribant.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Hispaniam constitutis Hormisda.

Ioannis Tarraconensis petito.

Inter ea, quae notitiae nostrae Ioannes frater et coepiscopus noster⁵ studio ecclesiasticae utilitatis ingressit, hoc quoque pro affectu catholicae fidei et Apostolicae

Sedis veneratione consuluit, quo ordine ex clero Graecorum venientibus tribui deberet sancta communio; propter causam scilicet Acacii a praedecessoribus nostris pro haereticorum communione damnati; in qua⁶, qui se ab eius contagione non dividunt, a nostra communione habeantur excepti. Laudo⁷ propositum viri hoc zelo circa fidem et apostolica instituta ferventis, ut nec⁸ per ignorantiam quidem quemquam coeno erroris alieni pateretur immergi. Digna laeae cura fidelibus, ut sollicito studio semper invigilent, et inculpatos se ab omni perversitate conservent. Ipsa est enim fidei innocentia, ut praevideat, ne vel easi possit errare⁹. Satisfacientes igitur et laudabilibus desideriis memorati viri, et memores nostri, sicut oportet, officii, documenta quaeque¹⁰ de Ecclesiae scriniis assumentes ad concilium vestrum pro generalitatis instructione direximus, ut ex illis plenius, quae sunt acta discentes, ab omni vos errantium communione¹¹ separetis. Neque enim est personalis odii causa¹² in impiis transgressores dicta, Deo inspirante, sententia; in qua quidem causa nequaquam a¹³ praedicatione cessavimus et principi supplicando, et sacerdotibus et populis admonendo, ut transgressores absoluti¹⁴ ad rectam se fidem et affectu Dei et iudicii timore converterent. Sed obstinatio miseranda eo

Huic Pontifici obsequitur.

S. A. erga deviantes sollicitudo.

1 « Allocutione » Caraf.

2 Codd. nn. *poterimus*. Forte aptius ad locut. contextum.

3 In iisdem viro clariss. deest.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 635.

5 *Frater, et coepiscopus noster* deest in cod. 3791.

6 Cont. Const. ex cod. Colb. add. *ii quoque*.

7 Id. corrig. *Laudamus*.

8 « *Ut ne* ». Id. ad locut. minus apte.

9 Al. *ut praevidere, vel cavere possit errores*.

10 Cod. 1340 perperam ad context. et documenta quaeque. Cont. Const. e mss. probe restituit documenta quoque.

11 Cont. Const. cum ms. Colb. praeferunt *cognitione*, quibus consentire nn. codd. videntur, ubi legitur *cognitione* pro *cognitione* forte amando.

12 Apte quid. Cont. Const. corrig. *sed in impios*.

13 Id. e mss. *neque*.

14 Cod. Colb. sane rectius a *transgressoribus absoluti*. Acacius enim, Timotheus Elurus, Petrus Alexandr. et Petrus Antioch., nupote vita functi, nec respicere, nec absolvi poterant. E Cont. Const.

perduserat ¹ illos, ut nullis modis mortifera venena vincantur, sed mala semina fixis in deterius pullulent radicibus. Ergo, dilectissimi fratres, ad omnia competenter instructi servate vos et Ecclesiam Dei, Apostoli exhortatione ² compuncti. Nos autem libellum misimus, sub quo si quis communionem vestram de Orientalibus clericis poposcerit, ad eam possit admitti, secundum quam et de Thraciae et Scythiae, Illiricque partibus, vel Epiri veteris, sed et secundum quod ³ de Syria multos iam constat esse susceptos, gaudentes ad recta confluere, et devia declinasse. Unde pro subreptione ⁴ mandamus, ut omnis cura et sollicitudo omnis invigilet, et ut iam nullus sit ignorantiae locus, nullus utatur simplicitatis excusatione praeterita ⁵. Scienti peccare necessaria confessio est. Necesse est ⁶, ut errorem sibi scribat ⁷ qui monstratur instillisse pravo itineri ⁸.

FIDEI FORMULA AB ORIENTALIBUS CLERICIS
SUBSCRIBENDA.

Bonifacius notarius sanctae Ecclesiae Romanae ex scrinio editi exemplaria libelli exsequitur ⁹.

¹ Codd. Colb., et Remig. perdurat illos. Inmo cod. Colb. ita leg. *Sed obstinatio miseranda perdurat illos, nec ullis modis mortifera venena vincantur; mala semina fixis in deterius pullulante radicibus.* E Cont. Const. Codd. nn. ad locut. aptius, ut videtur, pullulant radicibus.

² Ita n. cod. 1341; at cod. 3791 vetustior, *Apostolo exhortante*, iuxta quem cod. 1340 textum suum corrigit.

³ Al. cum cod. Colb. secundum quem. Cont. Const. legend. non dubitat et *secundae Syriae multos iam constat esse susceptos*, quum ex hac region. multos fidei, et commun. cathol. fuissent addicti.

⁴ « Cod. Colb. sub repetitione mandamus ». Cont. Const. Sed melius ad orat. context. videtur n. lectio.

⁵ Codd. citt. 1340 et 3791, *invigilet. Iam nullus sit ignorantiae locus; nullus utatur...* Cod. ant. cit. 1341 *invigilet. Iam nullus uta-*

Prima salus est, rectae fidei regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non potest Domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam* ¹⁰, etc. haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica extra maculam ¹¹ semper est catholica servata religio. De qua spe et fide minime separari cupientes, et Patrum sequentes constituta anathematizamus omnes haereticos, et praecipue Nestorium haereticum, qui quondam Constantinopolitanae fuit urbis episcopus, damnatus ¹² in concilio Ephesino a beato Celestino Papa urbis Romae, et a venerabili viro Cyrillo Alexandrinae civitatis antistite. Similiter et ¹³ anathematizamus Eutychen et Dioscorum Alexandrinum in sancta synodo, quam sequimur et amplectimur, Chalcedonensi damnatos, quae secuta sanctum concilium Nicaenum fidem apostolicam praedicavit. Detestamur et Timotheum parricidam, Helurum cognomento ¹⁴; discipulum quoque ipsius, et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum condemnamus. Et etiam ¹⁵ anathematizamus Aca-

tur simplicitatis excusatione praeterita. Cont. Const. ad orat. context. aptius, ut videtur, *invigilet. Iam nullus sit ignorantiae locus, ut utantur simplicitatis excusatione praeterita.*

⁶ Al. cum cod. 1340. *Et necesse est.*

⁷ Const. *sibi adscribat.*

⁸ « Multo melius cod. Colb. qui monstrato non insistit itineri ». Cont. Const.

⁹ « Pith. mss. libelli editi exemplar exequitur ». Id.

¹⁰ Matth. xvi, 18. Caraf. perperam hic apponit punct., dein male quidem prosequitur *Hanc, quae.*

¹¹ Cont. Const. *extra maculam.*

¹² Codd. nn. cum Cont. Const. *damnatum.* Recte sane.

¹³ Cit. cod. expung. et.

¹⁴ Ita et n. cod. 1340: at codd. 1341, 3791, *il-lorum cognomento (f. commentio) inbutum.*

¹⁵ Cont. Const. cum nn. codicibus ad locut. rectius. *Etiam anathematizamus:*

E PP. consi-
tutus nunquam
deviandam.

Haereticis om-
nibus damnan-
dum.

Quosdam pacto
Orientales cle-
rici in commu-
nionem reci-
piendi.

Scienti pec-
care necessario
confessio.

cium Constantinopolitanum quondam episcopum ab Apostolica Sede damnatum, eorum complicem et sequacem, vel qui in eorum communione aut societate¹ permauerint. Qui Acacius, quorum se communioni miscuit, ipsorum similem habere² meruit in damnatione sententiam. Petrum nihilo minus Antiochenum damnatus cum sequacibus suis, et omnibus suprascriptis³. Suscipimus autem et probamus epistolas beati Leonis Papae universas, quas de religione christiana conscripsit, sicut praediximus, sequentes in omnibus Apostolicam Sedem, et praedicantes eius omnia constituta. Et per omnia spero⁴, ut in una communione vobiscum, quam Sedes Apostolica praedicat, esse merear, in qua est et integra et vera⁵ Christianae religionis et perfecta soliditas; promittens in sequenti tempore sequestratos a communione Ecclesiae catholicae, id est, non consentientes Sedi Apostolicae, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria⁶. Quod si in aliquo a mea professione deviare tentavero; his, quos damnavi, complicem me⁷ mea sententia esse profiteor. Hanc autem professionem meam ego manu mea subscripsi, et tibi⁸ Hormisdas sancto ac venerabili Papae urbis Romae direxi⁹.

Leonis PP., et
A. S. doctrinae
adhaerendum.

Damnatorum
nomina inter sa-
cra non recitan-
da.

1 Al. *communione societate*. Ad rem aptius videtur n. lectio.

2 Cont. Const. addit *iure*.

3 Id. « Rectius cod. Colb. *cum suis sequacibus, et omnium suprascriptorum* ».

4 « *Et ideo spero* ». Cont. Const.

5 « *Verax* ». Cont. Const.

6 Periodus, quae sequitur, usque ad verba *Hanc autem desideratur* apud ipsum Labb. col. 582, ubi hunc ipsum libell., sicut advertimus ad not. 3 pag. 388, col. 1., iterum affert in caeteris persimilem.

7 Al. rectius add. *hac*.

EPISTOLA XV⁴⁰.

*Ad Anastasium alteram legationem mit-
tens sese importunitatis nota liberat,
cunq[ue] vehementissime obtestatur, ut
tandem haeresum sectatoribus reiectis,
data verba solvat, et universae Eccl[esi-
ae] pacem restituat.*

Hormisdas Anastasio Augusto per Ennodium
et Peregrinum episcopos.

Dudum legatis mansuetudinis vestrae remeantibus, ad litteras vestras et mandata respondi, non quidem universa plene¹, sicut magnitudo rei postulabat, expediens, et tamen pro tempore certa perstringens. Verum etsi sufficienter me allegare omnia contigisset; numquid agens apud clementiam vestram causam fidei, poteram repetitis precibus importunitatis in-cessi? Timeant notam huius ingratitude-
nis, quibus cura est studium negotiis navare² mundanis. Opus non implet evangelici, qui a praedicatione eius venialiter putat posse cessari. Pervigilem pastorum oportet esse custodiam, et lumbos sine relaxatione praecinctos. Bonae admonitionis sicut constat dulcem fructum, ita eius non decet esse fastidium. Et alias, cur postulationis meae molestam mansuetudini vestrae quisquam dicat esse frequentiam, cum per ea, quae sunt ex officio meo, per remedia fidei vestro con-

Fidei causam
agenti importu-
nitatis nota non
tumenda.

Siquidem e-
vangelium non
implet, quatenus
eius praedicatio-
ne cessat.

8 Citt. eodd. omitt. *tibi*, quod a Cont. Const. restituitur.

9 Dat. iuxta Baron. III Non. Aprilis. Agapito V. C. Consule; nempe die 3 Aprilis 517. Haec eadem not. chronologica legitur etiam in mn. eodd. ad calcem huius libelli, qui ab hac ep. divisus de-
nuo refertur post commonitorium, sive indicu-
lum Ennodii, coelaerisive legatis traditum, quem
nos supra referimus pag. 374, col. 1.

10 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 586.

11 Perperam Baron. *plane*.

12 Id. perperam ad locut. *studium negotiis vacare mundanis*.

Per hanc imperio consulitur

sulatur imperio? Etenim quae me onerat cura, vos relevat; mihi incumbit, sed vobis proficiet¹, licet ex diverso semine unus fructus auctorum est. Nam sicut poena est nec dicere Deo accepta, nec facere, ita certa remuneratio vel illi, qui spiritalia praedicaverit, vel illi, qui audita non spreverit. Bedit quidem clementia vestra veluti obsidem propositi sui sub testimonio imperialis alloqui, et se quasi pignore quodam bonae voluntatis adstrinxit; sed opus est coeptis adiacere² firmitatem; sumant plenum decorem iacta fundamina; non remittantur propugnantes³ pro Dei Ecclesiis manus. Toties Israeliticus hostis intercidit, quoties Moyses, brachia non remisit. Effectus opera, finis commendat initia. Non prodest coepisse deferrentem, quia sola perseverantia fidei dat salutem. Benedicimus Deum, cuius zelo pietas vestra transgressores impios Nestorinum et Eutychetem, vel eos persequitur, qui cum nefandis et sacrilegis dogmatibus profitentur. Probat odisse se vitia, qui condemnat errantes, nec relinquit sibi locum deviandi, qui non perpercit excedenti. Primus innocentiae gradus est odisse culpanda; sed veritatis interest, domine fili, et catholicae disciplinae, ut sectatores etiam eorum atque participes oderitis, quorum execrandos principes iudicatis. Non in damnandis sola, id est, certa nomina, sed in his etiam, qui damnatos sequuntur, sunt crimina persequenda. Frustra aversari se plures assertit qui unum de his, qui detestatione digni iudicantur, exceperit; non enim numerus errantium hominum,

Anastasio promissi munus confectandum.

Effectus enim opera, finis initia commendat.

Necum haec resum auctores, sed etiam sectatores damnandi.

¹ « Perficet » Cod. Vat. 4961; sed ad locutionem inepte. Potius legendum: *proficit*.

² « Addere ». Baron.

³ « Pugnantes ». Id.

⁴ « Eius mandatis ». Caraf. ad locut. aptius.

⁵ Scilicet in fidei causis, in quibus Christi discipuli docentur, reges et praesides non timere iuxta illud Matth. x 26, 28: « Ne ergo timea-

sed meritum consideratur errorum. Hoc ideo ne facile putet vestra clementia Acacii praetereundam esse personam. Nonne ille est Acacius, qui coeno Petri, Dioscori et Eutychetis dogmate et communione pollutus, dum copulatur, immersus est? Illius sustinens in condemnatione supplicium, cuius elegit in communione consortium? Qui viritum propter impietates suas horum singulos odit, et in illis Acacium necesse est oderit, et omnes in Acacio non amarit. Ab illo per Orientales ecclesias fermentum nefandi erroris inolevit. Inde Alexandriae perfidiae eoque nutrita superbia, ut non acquiescat, sicut scripsistis, mandatis⁴ salutaribus, cuius famulatur imperiis; et in errore declinando non sequatur admonitionem, cuius in agendis rebus experitur sibi utilem potestatem. Unde et maiore huiusmodi homines convenit detestatione vitari, quia, quae docere debuerunt, nec, dum ab aliis instruuntur, assumunt, spernentes in his imperantis monita, in quibus tantum non timeri iubentur imperia⁵; et inmemores devotionis contra salutem animae, quos contumaces esse oportuit pro salute. Hos mentibus perditis ausus nutrit Acacii cum perfidis iuncta communio; atque ideo aestimandus est auctoris loco, cuius gravius peccatur exemplo. Nihil enim vitia magis, quam imitatio fovet, dum creduntur non improbanda esse, ad quae alii quoque videntur accedere. Fragilis est et caduca mortalitas; vix nefariae cogitationes dum comprimuntur, intereunt. Iacet⁶ semen noxium sub errore, nec deficit; latum pandit

ideo et Acacius, cui perdidit ingens.

Ille habendus est auctoris loco, cuius exemplo gravius peccatur.

ritis eos. Nihil enim est opertum, quod non revelabitur, et occultum, quod non scietur. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timeate eum, qui potest et animam, et corpus perdere in gehennam ». E. Cont. Const.

⁶ Caraf. addit *saepe*.

derelinquentibus aditum, qui iungit cum improbitate consensum. Utinam, invictissime imperator, inter ipsa apostolicae distinctionis¹ initia Orientales ecclesiae Acacii contagia nefanda vitassent²! Non per multos error ille noxia venena diffunderet; ipsa quoque erecta tunc fortassis Alexandrinae³ ecclesiae tunc colla cecidissent, dum perculsam perfidiam suam in damnatione imitatoris agnoscerent, et displicere in complicitibus se viderent. Sed dum male nutriti foventur errores, et pravorum consensus inutilis aequitate corrigenda dissimulatur, per impunitatem sequacium mala dogmata multiplicavit auctorum⁴. Et vos quidem, si placet, a Deo⁵ efficaciter impetretis, ut condemnetis vestrum de alieno errore propositum. Sed cogitandum est, clementissime imperator, si ei apud Deum sufficiat errata culpasse, cui dedit posse corrigere; non est differenda curatio; admoveantur medicae profundis vulneribus manus. Sola ante Acacium Alexandria perfidiae suae foeditate sordebat. Respicite quantas iam partes emendatio neglecta polluerit. Quosque pateris⁶, domine fili, Ecclesiam Dei divisionem suorum moerere membrorum? Anticipent beneficia tua ad Deum perventura suspiria; assume fidei curam; et vexillum salutis attollens ad errores ab Israel removendos, velut Ezechias alter, exurge: fas tibi laude novorum operum titulos aequare priscorum. Ille dissipavit excelsa,

tu superbiam erectae impietatis⁷ inclina; ille simulacra contrivit, tu dura infidelium corda confringe; ille memoriam serpentis acuei sustulit⁸, tu virus praesentis effunde. Offer Deo recta, quae fecit, et spera dona, quae meruit: *Fidelis est enim Dominus, qui reddit singulis secundum opera eorum*⁹. In aperto est quanta sit expectatio fidelium, quanta trepidatio perfidorum. Illi ambiunt gaudere cum angelis de receptis; isti metuunt, ne ab his, quos deceperant, destituti, poenis remaneant praeparatis. Pendet anxia corda cunctorum. Ab ultimis ad nos Gallus directa legatio, si quid de unitate redintegrationis sollicitudo nostra promovisset¹⁰, laeta secuta, consuluit. Nec difficile opus clementiae tuae. Scit Deus suorum laboribus subvenire. In usu est ad principes suos convertere colla¹¹ subiectos. Dat specie maximum signum reuens religiosae memoriae Marciani imperatoris exemplum. Quid egit tunc vulgus, aut populus? Non¹² opus nota revolvere. Adulta est perfidia ista per devios, sopita per iustos. Imitare religiosi integritatem propositi, quam studio civilitatis aequasti. Ad haec nostris lacrymis, nostris precibus alleganda Ennodium atque Peregrinum fratres et coepiscopos nostros vice nostra pro exhibenda etiam honorifica salutatione direximus; ideo maxime designato viro fasce secundae legationis inposito, ut qui nobis spei bonae detulit initium, nunc, adiutore Deo,

Ad Anastasium pro Eccles. unitate vehementissima adhortatio.

Ezechias ipsi in exemplum proponitur;

Necnon Marcianus.

Per legatos laetum nuncium expectat.

1 Caraf. perperam distinctiones.

2 Hic alii duo puncta ponunt: e sensu autem liquet admirandi punctum requiri.

3 Id. recte minus Alexandriae tunc.

4 Forte legendum: per impunitatem sequacium mala dogmata numerus multiplicatur auctorum.

5 Baron. adeo efficaciter impetretis, ut. Perperam ad locut., ut videtur.

6 « Pateris ». Caraf. Ad orat. aptius videtur.

7 « Pravitatis ». Baron.

8 IV Reg. xviii, 4.

9 Matth. xvi, 27, ubi Vulgat. legit.: qui reddit unicuique secundum opera eius.

10 « Sollicitudo promississet ». Baron.; sed ad orat. context. inepte, ut videtur.

11 « Corda ». Caraf.; et quidem melius, ut opinor.

12 « Nec ». Baron. Ad elocut. minus apte.

plenum reportet effectum. Acquiescite, precamur, fidelibus monitis, cuius vos delectatos dudum legimus institutis.

Dat. III nonas Aprilis, Agapito viro clarissimo consule.

Dat. die 3 Aprilis, ann. 517¹.

EPISTOLA XVI².

Timotheo CP. episcopo praeteriti silentii causam innuens eum admonet, ut, tandem haeresi reiecta, in cathol. communionem redeat, et populos in Eccl. unitate confirmet.

Hormisda Timotheo episcopo Constantino-
politano³.

Non mirabitur dilectio tua rationem praeteriti silentii mei, si quae praecesserint universa consideret: non mirabitur praesens alloquium, si quae sit vis caritatis expendat. Sustinere enim omnia caritatem, magistro gentium docente, cognovimus⁴; quae si sua, sicut continet doctrina ipsa, non quaerit, an incongrue abusus privilegio meo, quod tibi potius prodesse possit, exhibeo? Expectare enim me decuit ab errantium coniunctione te liberum, et sic amare correctum: videre ab improbandis dividi, atque ita literario sermone completi.

Sed quem optem⁵ reducem, cur differam vocare tardantem? Cur non detur locus moderationi, cum nihil detrahatur aequitati? Impendenda sunt quae laborantibus prosunt, si nos societatis contagione non polluant. Haec causa

1 Baron. ad ann. 517, § xxx advertit, ab Hormisda huc ep., et quinque seqq. fidei normam subdi, quam nos superius p. 393, col. 1 attulimus.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 588.

3 Ne mireris, Timotheum Iune Macedonii loco iniure surrectum Episcopum a Pontifice appellari, siquidem ordinatio etiamsi illicita characterem imprimit, et factum a iure distinguitur.

4 I Corinth. xiii, 4 et seqq.

5 Ita et Baron. Caraf. cum Cont. Const. Sed

mibi fuit praesentium literarum, ut hor-
ter, ut moneam, ne terram nostram ia-
cere patiamur negligentius infaecundam.
Non diu infructuosam arborem occupare
solum diligens permittit agricola⁶: pa-
tienter expectat; sed numquid sub con-
firmatione perdurat? Vocatus ad saluta-
ria, non moreris. Prope ab innocentia
non recedit, qui ad eam sine tarditate
revertit⁷. Movere Patrum monitis, et
insistens fidelibus sine lapsu, aut errore
vestigiiis praecedentia dilue per futura.
Adiacet tibi, modo ad iusta populos in-
citando, modo pro fide principalibus ve-
stigiis⁸ supplicando, dirigere quod de-
vium est, solidare quod dubium: magno
te convenit labore providere, ut causas
transacti temporis rectae⁹ tegat seduli-
tas actionis. Praestat quidem animae
suae, per quem universali aliquid con-
fert¹⁰ Ecclesiae. Et ita se res habet, ut
si studiosus, si indefessus institeris, fiet
tibi utilis causa communis¹¹.

EPISTOLA XVII¹².

*Orientales episcopos obtestatur, ut ad
petram, super quam Ecclesia fundata
est, revertentes catholicam fidem toto
pectore tueantur.*

Hormisda universis episcopis in Orientis
partibus constitutis.

Etsi admonitionis meae cura desisteret,
vos tamen proprii memores conveniret
officii, non negligenter omittere, quae

quem oples; et mox cur differas. Forte mel.
ad context. n. l.

6 Luc. xiii, 7.

7 Caraf. ad orat. context. minus apte *revertetur*.

8 « Idest principis Anastasii vestigiis provo-
latus ». Cont. Const.

9 « Cont. Const. forte minus bene *recta tegat
sedulitas actionis*.

10 Optime ad sens. Baron. *conferetur*.

11 Iuxta Jaffé l. c. dat. die 3 April., ann. 517.

12 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 589.

Orientalium
autismum desi-
diam arguit.

Praeteriti si-
lentii quae cau-
sa.

cuise omnes deceat pro animae suae salute servare, ut mandatorum caelestium disciplina non alieno studio, sed ipso vobis clareret inesse proposito. Nam licet laude non careat, qui bonis consiliis obsecundat, tanto est tamen potior in honore sapientiae, qui praevenit recta, quam qui sequitur instituta, quanto est illustrius docere, quam discere ¹. Recor- detur unusquisque in qua vocatione a Domino sit vocatus, et quid ab eo expectetur, advertat ². Miserum est intra meritum iacere propositi, cum id, quod praefertur nomine, non ostenditur actione. Magna meruimus, si quod indulta ³ postulant, impleamus. Qui se ad pascendas dominici gregis oves gaudet adscitum, cogitet de commissa sibi gubernatione iudicium. Pervigil adhibenda tutela est, continuanda custodia: non dandus lupis rapacibus locus, non ullis casibus relinquendus, quia neglectus error ovium culpa pastorum est. Veniet, qui rationes creditae dispensationis examinet. Omnium quidem constat esse iustitiam, nec ulli impunitam licentiam patere peccandi. Sed qui gradus nesciat esse meritorum, et sicut non aequae ⁴ praemia, ita diversa esse supplicia? Multiplicantur scientibus plagae: pauca flagella leguntur incitiae. Quod si ita est, sicuti esse non dubium est, existiman-

dum quid in eo deceat esse propositi, cui alienos quoque errores necesse est imputari. Clamat Sanctus Spiritus per Prophetam: *O pastores Israel: numquid semetipsos pascunt pastores?* ⁵. Certum est plus ab eo, cui plus creditur, exigendum; et tanto magis nos obnoxios fieri, quanto effusiore gratia contigerit honorari. Magister bonus, et docens per obscura lucem, per similitudinum aenigmata veritatem, servum talenti a se traditi, praeter augmenta, custodem non arguit infidelem, sed condemnavit inutilem ⁶. Unde in aperto est in quo metu esse deceat ⁷ cum, qui dominicum numisma perdidit, si culpatus est ille, qui acceptum sine immunitione servavit. Nullus contentus sit innocentia sua, quia Deo nostro universa cementi, per praedicationis assiduitatem rationem quoque propositi debemus alieni. Largam scientiam deceat esse doctorum. Non amat fides Christiana secretum; quam quisque in aure tantum effundit, abscondit ⁸. Per universas gentes Verbi praedicatio mandatur apostolis, et quam inexcusabiliter hoc quisquam potest sibi tacere commissum ⁹. Quid prodest cui libet paternarum reverentiam servare regularum, si concuti haec ab aliis, si sine honore tractari patienter accipiat? Infirmum ostendit affectum, qui quod

Quid ipsis igitur a Christo iudice pertinendum.

Fidei praedicationi sedulo iustandum.

Ipsos ad fidem unitatem custodiendam impellit.

Nam error ovium in pastoribus recidit.

1 Erronee cod. 4961 *quam dicere*.

2 I Corinth. i, 26, et seq.; Ephes. iv, 1, et seqq.

3 Ita et n. cod. 4961: al. melius, ut videtur, ad context. *indicta*. Cont. Const. hic supplend. admonet *pastoratis dignitatis munia*.

4 Cit. cod. f. melius *aequa*.

5 Ezech. xxxiv, 2, ubi Vulgat. legit.: *Vae pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos: nonne greges a pastoribus pascuntur?* Hic forte factum est ut Caraf. et Baron. adderent: *nonne oves pascunt pastores?*

6 Matth. xxv, 30.

7 Baron. *deceat*.

8 Perperam ad elocut. contextum nn. codd. *quam quisque in augmenta ineffundit, abscon-*

dit. Caraf. cum Ottob. 474. *quam quisque in augmenta non effundit, abscondit*. Quae sane lectio Cont. Const. arripit; siquidem eius iudicio magis consonat cum talenti similitudine in augmentum crediti. Verum quum hic sermo habeatur de praedicationis talento, quod tum absconditur, cum in aures non effunditur, n. l. videt. praeferrenda, dummodo voci *tantum* part. non substituas.

9 Ita et Baron. Codd. nn. legg. *et quam excusabiliter hoc quisquam potest sibi tacere commissis?* h. e., quia excusatione uti potest, qui hoc tacet plebibus sibi commissis? Caraf. erronee quidem *et quam excusabiliter hoc quisquam potest sibi tacere commissi?* Cont. Const. recte nn. codd. lectionem sequitur.

diligit non tuetur. Incursantur passiui sancta a perfidis constituta, et rediuiua subinde de compressis excessibus resurgit improbitas. Quemadmodum, rogo, pietatem in Deum probat, qui tam nefanda dissimulat? Recordemur, qua catholicorum frequentia sacerdotum illa, quibus nitimur, celebrata didicerimus esse concilia: quantos nec debilitas impedit, nec senectus onerosa tardauit. Exigua visa sunt spatiosarum intervalla regionum, et labores ipsi pro quadam consolatione iucundi, dum spiritu sanctarum congregationum regente sapientiam, sera ¹ aetas quod servaret acciperet. Et haec insectantibus impiis post damnatam in radice perfidiam, tacet qui scit sibi esse mandatum: *Exalta vocem tuam, qui evangelizas Ierusalem: exalta, noli timere* ². Nonne hoc ante oculos habens discipulum ita gentium Doctor instituit, ut opportune ³ evangelizare non cesset? admonens: *Attende tibi, et doctrinae: insta in illis. Hoc enim faciens, et te ipsum saluum facies, et eos qui te audiunt* ⁴. Ergo vel propheticis stimulis excitati, vel normis apostolicae institutionis ⁵ instructi curam salutaris praedicationis assumite. Diligite, et vindicate sententias probatas piis, infidelibus inimicas. Et ad petram, supra quam est fundata Ecclesia, reuertentes, apud illorum etiam vos Patrum spiritus, quorum veneranda constituta improbe laefactantur, absoluite; aestimantes, cum Dominus ad illud, quod expectatur, examen advenierit, qualis apostolis creditus, qualis aliquorum ten-

Perro impius, qui nefandam dissimulat.

Attendere sibi, et doctrinae episcoporum est.

Propositum summum est, ut regat.

tantum dubitatione compertus, qualis angelo praenunciante promissus, utrum ab illis melius sit argui, an cum eorum cohorte coniungi? Utrum talis, ⁶ qualis videbitur, aut qualis ab impiis negatur, Dominum confiteri? Nil vos retrahat a salute: velocibus ad viam redite vestigiis. Lapsus ruentem non gravat, si resurgat. Larga est dominicae doctrinae clementiae: noxia sunt erroris vincula, dum retinent. Odit iustitia pertinaces, fovet clementia corrigentes.

Pertinaces odat iustitia, resistentes clementia fovet.

Data III Nonas Aprilis, Agapito V. C. consule.

Dat. die 3 April., an 517.

EPISTOLA XVIII.

Catholicorum Orientis antistitem constantiam laudans, eos in proposito magis magisque confirmat, deque iterata Constantinopolim legatione admonet.

Hormisda episcopis orthodoxis.

Est quidem fidelium speciale solatium Deus, nec unquam inter quaelibet dura deficiunt, qui se ad eum toto mentis studio contulerunt. Veruntamen hoc votum proposito vestro debere me fateor, ut sicut exulto de sinceritate fidei vestrae, ita de firmitate inecrare gaudere constantiae. Unde et aspectu interiore vos intuens ad desiderium colloquendi vobiscum promptus assurgo, ut et dile-

Orthod. episcopi de constantia commendantur.

¹ Al. ad marg. *sacra*. Sane perperam.

² Isai. XL, 9, ubi Vulgat. legit: *Exalta in fortitudine vocem tuam*...

³ Carol. et Baron. cum nn. codd. addunt *opportune* iuxta II Tim. iv, 2.

⁴ I Timoth. iv, 16. Cont. Const. iuxta Vulgat. text. corrig. *Haec enim*.

⁵ Carol. minus bene, ut videtur, *cruditionis*.

⁶ Ita et cod. vat. 5617, ubi alia manu eius textus emendatur iuxta n. lectionem; quam tamen optime ad locution. codd. 1340, et 3791 corrig. scribendo *talem*.

⁷ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 590.

ctionem circa Deum vestram literario sermone remuneret, et spem paginâli adhortatione confirmet; atque ita his, cum quibus mihi est consortium sanctae communionis, inendum reddam testimonium charitatis. Non enim sufficit animo meo de vobis esse securum, nisi ostendero illum quoque, quo vos complector, affectum. Siquidem declarat, se non ex iudicio odisse a Dei dilectione divisos, qui potest non amare coniunctos. Benedico igitur Deum, dum ferorem fidei vestrae inter procillas varias, tempestatum adversa considero. Vos quoque, ut super his pietatem eius glorificetis, uberiori exultatione suadeo, qui electorum suorum mentes, quo acceptiores sibi reddat, examinat; et licet cognitos sibi, quibusdam tamen difficultatibus probat, ut iustitiam quoque inesse dono, quod largitur, ostendat. Atque ideo pertinaciter bono vos convenit imminere proposito, nec in via, quae ducit ad caeli regna, deficere. Qui in tuetur dominica munera non aestimanda promissa, nullius potest respectum habere periculi. Non enim frangit consideratio praesentium malorum, nisi futurorum bonorum vincat oblivio: quando omnem amaritudinem laboris excludit, amiserit¹. Quae enim difficultas beatitudini par est? aut quae condignae praemiis passiones ad futuram scilicet gloriam, quae in nobis, apostolo annunciante, revelabitur². Absit, ne quidquam a Christi charitate nos separet. Quanta est

tribulatio, si gloriam parit? Materia prosperorum est, quae putatur adversitas. Dum inclinamur, erigimur. Nemo haberet futuram remunerationem, nisi necessitates praesentium sustineret. Videte quanto opere hominum terrena messis assurgat. Quanto est igitur labore procurandum, ut coelestia dona non pereant? Quia est negligentium vita, sed non voti opulenta substantia³. *Dignus est operarius, ut fructum mercedis accipiat*⁴. Indiscrete⁵ passim pietas cum impietate languesceret, si examinatio bonos a malis divisura cessaret. Gratum admodum spectaculum Domino⁶ in agone iustorum: nec quidquam ita supernam gratiam conciliat homini, sicut adversorum impetus patienter excepti. Quis milites sub pacis securitate miretur⁷? Non est arduum in sicco securae fixisse vestigia; nec artem gubernatoris ostendit marina tranquillitas. Satis est intrepidum inter bella procedere, inter lubrica non labare, fluctus in tempestate contemnere. Saeviat, et motus suos exerceat mundana⁸ tentatio, dum manifeste appareant qui probantur. Haec scientes, carissimi fratres, fidei vestrae tenete constantiam, et ipsa etiam, si inciderint, militantia meritis vestris amate pericula. Annunciate quae colitis, et participare etiam per universum orbem mandata evangelica, quae tenetis: supra stipendia vestra, correctio quoque vobis adscribitur aliena: inter caeterorum enumerationem⁹, quibus sibi divinam gratiam plenus Spiritu Dei propheta conciliat, inter

Ob hanc gratias Deo referendae.

Et coepit fortiter insistendum.

Nulla enim adversitas coelesti beatitudinis par:

Neque miles nisi bello probatur.

Igitur ab evangelica praedicatione nonquam cessandum.

¹ Baron. recte ad sens. non omiserit. Rectius vero Caraf. admiserit.

² Rom. viii, 48.

³ Cont. Const. cum Vat. cod. 4961 perperam ad context. sed non opulenta substantia.

⁴ Luc. x, 7, ubi Vulg. legit: *Dignus est operarius mercede sua*.

⁵ Apte ad sens. Caraf. Indiscreta.

⁶ Caraf. addit est, cui adhaer. cod. 4961.

⁷ Ita et n. cod. 4961. Cont. Const. rectius, uti patet ex orat. contextu, adprobat roman. edit, quae praefert, *Quis miles sub pacis securitate meretur?*

⁸ Baron. ad rem perperam humana.

⁹ Caraf. cum cit. cod. perperam ad rem, ut opinor, inter peccatorum enumerationem.

ea quibus misericordiam, qua conserve-
tur, exorat ¹: docere se iniquos vias Do-
mini, et conversionem per se fieri
praedicat impiorum ². Beati quibus vita
innocenter acta dat praemium ³. Beati, per
quos aliis quoque praestatur exemplum.
Et nos quidem, quantum in nobis est,
nec solitudine, nec labore cessamus,
ut humilitatem, quam nos Dominus no-
ster docuit, imitati. quae salutis eorum
conveniunt, postulemus: ut dispensatio-
nis mihi credita, dum agnoscitur cura,
prohentur officia. Nam repetita vice En-
nodium atque Peregrinum fratres et coe-
piscopos nostros, mandata legatione,
direximus, rationem, adhortationes, pre-
ces, lacrymas ingerentes, ut ab impio-
rum contagione separati, ad veram fide-
m iisdem, quibus vos modis, et
apostolica scit Sedes ⁴, se conferant, aut
certe non nos defuisse praedicationi, sed
illos propriae salutis mundus agnoscat.

Data, Agapito viro clarissimo consule ⁵.

Dat. ann. 517.

EPISTOLA XIX ⁶.

*De Possessoris Episcopi perseverantia
luctatus illum arget, ut in ea, quo*

¹ Cont. Const. in enarratione peccatorum,
quibus plenus Spiritu Dei Propheta divinum
sibi gratiam, ac misericordiam conciliat; in-
ter ea, quibus conservetur, exorat.

² Psalm. i, v. 15, ubi Vulg. legit: *Docbo ini-
quos vias tuas, et impii ad te convertentur.*

³ Psalm. i, v. 1 et seqq.

⁴ Sic edit. passim; at cit. cod. *Sedes* expun-
gendo legit *apostolica scita*, nempe *statuta*, cui
lect. et Cont. Const. recte adhaeret.

⁵ Nota chronolog. in n. cod. deest. Cont. Const.
existimat, Baronium haud temere addidisse: *Data
ut supra, Agapito v. c. Consule*, scilicet die
3 April. 517.

⁶ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 592.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

*corpis, vitae tramite perduret, ac de
ipsis fide libellum per legatos se ac-
cepisse innuit.*

Hormisda Possessori Episcopo ⁷.

Optimam vestrae charitatis audientes De Postesca-
instantiam, et cognoscentes rectae vitae ⁸ ris perseveran-
tramitem, quem sine strepitu vindicatis, tia laetatur.
Deo nostro gratias sine cessatione persolvimus, ut ei in ea dispositione persistas,
et caeteris, quod sequantur, tribuere possis exemplum. Ista sunt dona coelestia:
ista sunt divinae retributionis indicia: ista sunt Dei indicia, quae te a catholico
sacerdotum noluerunt separari consortio. Unde, frater carissime, praesentibus
hortamur alloquiis, ut in ea constantia, qua electus es ⁹, perseveres, ut augmenta
probabilibus initiis subministres: quia bonum opus, praecipue quod ad doctrinam
fidei pertinet, nisi semper creverit, videtur inminui. Et si tribulatio mun-
dana contigerit, ante oculos vestros ¹⁰ futura praemia ponentes, apostolica vos
admonitione consulimus ¹¹ dicentes: *Non sunt condignae passionibus huius temporis
ad futuram gloriam, quae revelabitur
in nobis* ¹². Meliora tamen speramus,
quia Deus, qui per beatum Apostolum di-
xit: *Qui vos non dimisit tentari super quod potestis* ¹³, ipse pro sua pietate,

⁷ Possessor in Mauritania Siliensi Episcop.
sede sua ab Arianis eiectione Constantinopoli exulabat, quum S. A. legati eo pervenerunt, coram
quibus fidei suae professionem emisit, eandem-
que illis ad Hormisdam dedit perferendam: unde
orta h. ep. occasio.

⁸ Caraf. cum n. cod. 4961, et Cont. Const.
fidei. Forte melius ad contextum.

⁹ *Qua corpus es*. Baron. ad context. aptius,
ut videtur.

¹⁰ Caraf. cum cit. cod. perperam ad sens. *no-
stros*.

¹¹ *Consolamur*. Id. cod., nec quidem inepte.

¹² Rom. viii, 18.

¹³ I Corinth. x, 13, ubi legit: *Fidelis autem
Deus est, qui non patietur, vos tentari supra
id quod potestis.*

Possessoris
cath. confessio
subalegistrata
dita.

quos suos elegit esse, et de laqueis adversariorum, sicut semper, eripiet. Libellum dilectionis tuae de confessione rectae fidei per legatos nostros remeantes accepimus, et in eo sinceritatem tuae fraternitatis agnovimus: quia quod recte credit, sub attestatione publica praedicare non distulit.

Data in Nonas Aprilis, Agapito viro clarissimo consule.

Dat. die 3 april., ann. 517.

EPISTOLA XX¹.

Pro fide sollicitus ab haeresis fautorum consortio sedulo cavendum indicit.

Hormisda clero, populo et monachis orthodoxis Constantinopoli consistentibus.

Pontificis pro
fide sollicitudo.

Si is qui calicem aquae frigidae mandata evangelica secutus obtulerit, mercedem boni propositi, ipso Domino, qui hoc² docuit, restituente, consequitur³; nonne qui tanto populo fidelium veritatem annunciare distulerit, iuste⁴ poenam damnationis incurrit? Ilinc est, quod in terminationem mandati coelestis effugiens (quod decet, loquendum est in his, quae ad Deum pertinent, nec tacendum) habens quoque vestrae salutis affectum, admonitionem eorum, quae praesens necessitas poscit, assumpsi; omnes, quibus

curae⁵ est fide integra christianam religionem servare, contestans, ut eos, qui sanctam Chalcedonensem synodum, et beati Leonis de fide catholicae scriptas epistolas declinant, quibus possunt viribus aversentur⁶ et fugiant; quando ipsi sunt, qui Eutychetis et Dioscori Alexandrini, vel potius nefanda Manichaeorum contagione polluti, verbo quidem adversus constituta Patrum videntur habere certamen, rebus autem contra incarnationem Domini nostri Iesu Christi evidenter insurgunt. Recordamini, carissimi, quae fuerunt, Basilisco palatinae aulae⁷ incubante, tentata; et temporum illorum acta, vel visa, vel audita recolite. Quam scelestam tunc fuerit Timothei cognomento Aeluri, quam imprudens⁸, et monstruosa praesumptio⁹; quantas etiam per universum orbem fidei se vestrae fervor ostenderit. Probavit tunc Constantinopolitanus populus, quam pure deceat credentes christiana servare mysteria. Sed transacta utinam studia fuissent, et non nunc similia tempus expeteret! Rursum enim iidem haeretici caput improbum de profundo, quo immersi tenebantur, attollunt. Atque ideo rogo, hortor, admoneo dilectionem vestram, ab eorum vos conciliis et communione secernite. Recordamini zeli prioris, et vivere in vobis lucem, scintillam ignis spiritualis

Chalc. synod.
et S. Leonis epistolae declinantes effugiendi.

Etenim reipsa Christi incarnationem impugnant.

Ad hoc animus vehementius incendit.

¹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 592.

² Caraf. cum n. cod. 4961 haec.

³ Matth. x, 42, ubi habet: *Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquae frigidae tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.*

⁴ Sic et cit. cod. Caraf. iustae poenam damnationis. Baron. iuste damnationem.

⁵ Id. cod. cura. Aptè quidem ad locut.

⁶ « Avertantur ». Ita Caraf. mal. Vat. cod. interpretatus, ubi non potest ambigi, corrigendum esse *avertant*

⁷ Caraf. *arci.* Cod. n. palatinam arcem, cui Const. libenti adhaeret.

⁸ « Impudens ». Caraf. et Baron. certe melius.

⁹ Innuit quae, Basilisco tyranno, contigisse narrat Evagrius, lib. iii, c. 4. hisce verbis: « Timoth. Aelurus quon in urbem regiam venisset, persuasit Basilisco, ut encyclicas litteras ad omnes ubique episcopos mitteret, et ea, quae Chalcedone gesta fuerant, et Leonis communis anathemati subiceret ». Verum ut id. auctor ibid. c. 7 docet « mox id. tyrannus a populo, monichisque regiae urbis coactus est, litteras prioribus contrarias, quibus Chalced. synod. confirmabatur, mittere ». E Cont. Const.

ostendite, ne simplicem in vobis veritatis affectum perditorum astutia expugnasse se gaudeat. Et haec quidem, quantum ad praesentem necessitatem, et assumendam contra impios cautionem, dixisse sufficial. Spero tamen¹, quod si admonitio ista promoverit, et mihi et vobis utilis erit; quando et Deus in vestra salute glorificabitur, et fructus nostrae sollicitudinis apparebit.

Data in nonas Aprilis, Agapito viro clarissimo consule.

Dat. die 3 Aprilis, ann. 517.

EPISTOLA XXI².

Ennodium et Peregrinum certiores facit, se Ioannis Nicopolitani litteris respondisse, nullum consortium cum Thessalonicensi episcopo esse instituendum, et in hac causa mandatorum libellum subdit.

Hormisda Ennodio et Peregrino Episcopis.

Posteaquam profecta est caritas vestra, Nicopolitanus diaconus, qui vobis etiam occurrit in itinere, Romam venit³; quem praeter moram vidimus, cogitantes ne forte esset, quod ad instructionem mandatae vobis legationis adicere deberemus: quod et rationabiliter factum ipsa res evidenter ostendit. Obluit enim nobis⁴ epistolam Ioannis episcopi sui, et aliam synodi sibi⁵ subiacentis ecclesiae Nicopolitanae, qua queruntur ab episcopo

Thessalonicensi excitatas adversum se tam principales⁶, quam iudiciarias potestates; concussionibus et dispendiis se vehementer affligi propter hoc, quia de ordinatione sua ad episcopum relationem secundum prisca exempla non miserit. Pro qua causa speraverunt, ut de remedio cogitare deberemus, consulentes etiam nos, ut⁷ daremus eis licentiam relationem ad designatum episcopum secundum consuetudinem destinandi. Unde tractavimus, et episcopum quidem⁸ Nicopolitanum admonuimus, ne tale aliquid audere tentaret, si nobiscum velit in communione persistere; ne per illum, si ab eo, qui a communione nostra alienus est, confirmationem petisset, nostra quoque communio contagium sustineret. Haec vos, ut omnia sciretis, instruximus. Quid autem, propitio Deo, vobis de hac⁹ agendum sit, subiecta declarant.

Data pridie idus Aprilis, Agapito consule.

Dat. die 12 April., ann. 517.

EPISTOLA XXII¹⁰.

Quid in causa Nicopolitana sit agendum cum Thessalonicensi episcopo singillatim praescribit.

Hormisda Ennodio et Peregrino Episcopis.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti, intercedentibus et adiuvantibus

Quibus rescriptum cum Thessal. episc. nullo pacto esse communicandum.

Mandatorum libellum subdit.

S. A. litterae Thessal. episc. tractatae.

¹ Caraf. cum n. cod. 4961 autem.

² Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 593.

³ Nempe intra d. 4 April., quo legati profecti sunt, et 12 eiusd. mens., quo haec ep. signata est.

⁴ Baron. forte mead. typograph. omitt. nobis.

⁵ Caraf. cum n. cod. 4961 perperam expung. sibi.

⁶ « Scilicet imperatoris potentiam; ne forte quis hoc verb. intelligi velit Illyrici praefecturam, et sublimissimam inter mundanos apices potestatem ». Cont. Const.

⁷ Caraf. utrum. Baron. autem rectius, ceu opinor, praefert ut, ad marg. utrum reiecto.

⁸ Baron. quidem expung. contra nn. codd. auctoritatem.

⁹ Caraf. cum nn. codd. de hac causa.

¹⁰ Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 594.

Huiusmodi documentum potius commonitorium, sive mandatorum indiculus legatis a Pontifice traditus, quam epistola esse appellandum. E. Cont. Const.

Uti a Nicopolitana ecclesia, concussione cesset, insistendum.

Si annuat, Nicopolitana episcopus, rei exitus denunciandus.

sanctis¹, quid agendum sit² de causa Nicopolitanae ecclesiae. Primum ubi Thessalonicam, Deo invante, veneritis, epistolas nostras, quas in hac causa misimus, episcopo Thessalonicensi tradite, illum quidem ordinem in eius salutatione servantes, quem scripsit a nobis esse mandatum circa eos qui cum Sede apostolica, hoc est, Ecclesia catholica non communicant. Traditis autem epistolis, instanter agere debetis, ut se ab eius Ecclesiae concussione suspendat; rationem reddentes, quia non potuit reversus ad communionem, et ad corpus Ecclesiae cum illis, qui necdum reversi sunt, quidquam habere coniunctum; nos non solvere a praedecessoribus nostris concessa privilegia, si ipse ecclesiastica instituta non deserat. Certe redeat ad unitatem, et nos cum eo insistemus³, ut omnia privilegia quaecumque consecuta est a Sede Apostolica Ecclesia eius, inviolata serventur. Dicite etiam aperte, illum ostendere inimicum se esse fidei, si insequitur quos videritis ad catholicam communionem reverti. Quod poteritis⁴ causam ibi Deo propitio componere, scriptis ad episcopum Nicopolitanum litteris⁵, quid vestra promoverit opera, nunciate. Si vero obstinatus fuerit, nec ab insecutione eius cessare voluerit, secundum litteras, quas ad clementissimum imperatorem misimus, apud principem causam ecclesiae Nicopolitanae sic agite, ut dicatis: Meysen episcopus Nicopolitanus satisfecit Ec-

clesiae catholicae, susceptus est, et ad communionem reductus; huius successor Ioannes episcopus et Deum ante oculos habens, et de salute sua cogitans, et praedecessoris sui bonum exemplum sequens, condemnatis haereticis vel transgressoribus ad Sedem beati Petri apostoli misit, et susceptus est; huic nunc Thessalonicensis episcopus insidiatur, et cum concutit⁶, contraria his, quae fecit, ab eo exigere volens. Hinc pater vester, et omnes orthodoxi rogant, ut inssionibus vestris removeatur ab eo ista molestia; ne videatur hominibus propter hoc illum persecutionem pati, quia ad communionem Sedis Apostolicae rediit; et qui expectant per vos unitatem fieri, aliud incipiant credere, si pietatem vestram viderint hoc dissimulare, hoc negligenter accipere. Visum est nobis expedire, ut litteras, quas ad Thessalonicensem in causa Nicopolitana direximus, quolibet ordine prudentia vestra diversis in locis faciat publicari, magnopere tamen in civitate Thessalonicensium, quia hoc facto, et a persecutione nostrorum potest cessari, et ad ipsius, si se correxerit, credimus pertinere salutem⁷.

Secus Imperatoris auxilium implorandum.

S. A. litteras ad Thessalonicensem episcopum praescribi in eius civitate publicandas.

EPISTOLA XXIII*.

Anastasio Augusto curae commendat, ut Ioannem Nicopolitanum cum sua sy-

1 Al. contr. mss. auctorit., sed ad consuetud. forte aptius Sanctis Apostolis.

2 Cod. 4961 expung. *si*; al. retinent cum Ottob. 474.

3 Caraf. cum m. codd. 4961, et 5617 *insistimus*; cit. Ottob. text. castigans praefert *insistentus*, certe rectius.

4 Caraf. et Baron. ad sens apte *Quod si poteritis*. Cod. n. 4961, *Quod si potueritis*; cod.

5617 *Quod si poteritis* cum praedict. Ottob., ubi verbum *potueritis* castigatur.

5 Valt. codd. omitt. *litteris*, quam voc. Cont. Const. a Baron. perperam inductam arbitrat.

6 Caraf. hic periodum claudit, dein cum m. codd. proseguitur *Contraria ab his, quae fecit, ab eo exigere volens, hinc*..... Sane recte n. lectio.

7 Iuxta Labb. ad marg., et Jaffé II. cc. dat. ann. 517.

8 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 594.

nodo ad A. communionem reversum a Thessal. episcopi insidiis tucatur.

**Hormisda Anastasio Augusto,
per Ennodium et Peregrinum Episcopos.**

Dum ¹ sapientiae vestrae, elementis-
sime imperator, profunda considero, pro-
videntes salutis propriae vobis displicere
non aestimo. Neque enim aut divina mo-
nita, aut humana continent instituta, ut
qui consulit bonae spei, qualibet debeat
reprehensione culpari; cum maxime pie-
tas quoque vestra affecta se unitatis et
pacis flagrare fateatur. Quae res me quo-
que vel pro fiduciae conscientiae vestrae,
vel pro creditae quoque mihi dispensa-
tionis officio, emergente compulsi non
supersedere negotio. Ioannes frater et
coepiscopus meus ² Nicopolitanae civitatis
antistes, praedecessoris sui sanctae re-
cordationis Meysonis secutus exemplum
beati Petri apostoli communionem cum
synodo sua, damnatis his, quos Ecclesia
detestatur, expulsi. Is nunc gravibus fa-
tigatur insidiis. Precor mansuetudinem
vestram, iniqua molientibus obviare et
removere molestias, et correctum fovete,
cui, ut corrigeretur ³, debuisse insisti ⁴.
Scient enim qui tardaverint, se reos fu-
turos, cum a vobis foveri viderint iam
reversos. Fateor, elementissime impera-
tor, miror insidiantium pertinaciam ne-
que Dei, neque vestro intuitu permoveri.
Nam qui oderunt in homine studium de-
siderii boni, quod de se aestimant indi-

cari, insequuntur, ad recta reduces; iure
culpandi, si non converterint deviantes.
Date fidei vestrae clara documenta, si ad-
fore cunctis ad unitatem reductis et offi-
cio omni, et adhortatione cogitetis ⁵.

EPISTOLA XXIV ⁶.

*Dorotheum episcopum Thessalonicensem
de vacationibus Ioanni Nicop. eiusque
synodo illatis gravissime reprehendit,
a quibus, ni cesset, nominalem ana-
thema ei minuitur.*

Hormisda Episcopus

Dorotheo Episcopo Thessalonicensi.

Ioannes frater et coepiscopus meus Ni-
copolitanae urbis antistes cum synodo
sua variis se concussionibus atque di-
spendiis graviter causatur affligi; quod a
transgressorum societate divisus, post-
quam communionem Sedis Apostolicae
emeruit, ad Thessalonicensem Ecclesiam
ordinationis suae initia non direxit. Po-
tuisset neglectus sic ⁷ esse culpabilis, si
unum esset inter omnes mysterium cha-
ritatis. At cum multi se a petrae illius,
quae Christus est ⁸, soliditate dividerint;
quis non velit ab errantium coniunctione
discerni ⁹, ut mereatur cum his, qui con-
sistunt in veritate, coniungi? Non igitur

Cur Ioannes
Nicopolitans a
Thess. episcopo
reatur.

Idque prius
iniquum esten-
ditur.

¹ Baron. Quam.

² Id meus omitt.

³ Caraf. perper. corrigeret. Cont. Const. po-
tius se corrigeret.

⁴ Perperam Baron. assistere.

⁵ Sic et Baron. Codd. nn. legg.: *Datur fidei
vestrae clara documenta, si affueritis ad uni-
tatem reductis, effici omni adhortatione cogi-
tetis.* Quam lectionem. satis corrupt. sic initid. re-
stituit Cont. Const. *Datur fidei vestrae clara erunt*

*documenta, si adfueritis ad unitatem reductis,
idemque a ceteris effici omni adhortatione
cogitetis.* Dat. autem iuxta Labb. ad marg., et
Jaffé H. ce. ann. 517.

⁶ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v. col. 596.

⁷ Mans. omitt. sic. Cod. Vat. 4964 hic. Ad
context. mel. videtur n. lectio.

⁸ Ioann. I Corinth. x, 4, ubi Vulg. legit.: *Petra
autem erat Christus.*

⁹ Caraf. cum al. forte minus bene *dirimi.*

Anastasio be-
nevolentiam sibi
conferat.

Nicopolita-
nam causam ex-
positit.

Imperatoris an-
astasio in Thes-
sal. episcopum
impulsi.

tur consuetudo est neglecta, sed vitata contagia. Ergo obicere quis possit errorem, ubi cogitatum salubriter intelligit cautionem? At nos, quod debueras primis assumere, credebamus, te sequi saltem post aliena exempla potuisse. Non sufficit in lapsibus mora, nisi ad reprehensionis cumulum, circa eos quoque, qui ad viam redeunt, accedat invidia? Quid aliud, quam beati Petri (quod sine impietate dici non potest) ipsum, quod a Domino datum est, nomen oderunt, qui eos, qui ad Sedis ipsius altaria confugiunt, insequuntur?

In Dorotheum
gravissima re-
prehensio;

Quo pudore, rogo, privilegia circa te illorum manere desideras, quorum mandata non servas? Et reverentiam, quam non exhibes fidei, cupis tibi ecclesiastica potestate deferri? Si in iisdem vestigiis, quibus catholici nituntur, insisteres, in sectationem tamen proximi vitare deberes; sciens secundum Domini nostri et Salvatoris, quem colimus, instituta, eum qui scandalizaverit unum de minimis, obnoxium magnis esse peccatis². Ubi est, Domine, humilitas, quam sub occasione discipulorum tuorum certantium de loci qualitate docuisti³? Tu ostendis illum esse maximum, qui exhibere studuerit se pusillum: *Respice de coelo, vide⁴ visita vineam istam te cultore plantatam*; intendere circa mandata tua minimos, et circa ambitum honoris elatos.

Cur recentia cupitis, et prisca descri-

1 Codd. nn. perperam ad locut. *sub ecclesiastica potestate*

2 Marc. ix, 41; Matth. xviii, 6; Luc. xvii, 2.

3 Matth. xviii, 1; Marc ix, 33; Luc. ix, 46.

4 Vatt. codd. et vide iuxta text. Psal. lxxix, 45, ubi Vulg. inquit: *et visita vineam istam, et perfrice eam, quam plantavi dextera tua*.

5 Codd. nn. *servate*, aptius quidem ad superius dicta *cur recentia cupitis*. Mox dein minus apte ad Script. textum subsequuntur.

6 Iuxta vi Matth. 33, *Quaerite ergo primum regnum Dei, et iustitiam eius, et haec omnia adiciuntur vobis*.

tis, circa summa desides, et parva curantes? Nonne hoc est rerum vilia decimare, et legis praecepta contemnere? Serva⁵ illa quae Deo congruunt; et facile ea, quae sunt ab hominibus, subsequen-
tur⁶. Quin potius curam salutis assume; et cur te alius praevenit in veritate⁷, suspira; ne si insectari eos, qui ad Ecclesiae revertuntur membra, perstiteris, tu quoque cum his, quos nominatim condemnat apostolica sententia, copuleris.

Qui ne ab in-
coceptis desistat,
nominatim ana-
themate peresol-
vendus.

Data pridie idus Aprilis⁸, Agapito viro clarissimo consule.

Dat. die 12 Aprilis, ann. 517.

EPISTOLA XXV.

Animum veteris Episcopi antistitem a Dorothei persecutione sublerat, eisque cum ipso communicandi facultate denegata, ad constantiam totis viribus hortatur.

Hormisda Ioanni Episcopo Nicopolitano cum synodo.

Optaremus, dilectissimi fratres, ab omnibus vos molestiarum fluctibus alienos vitam sub tranquillitatis serenitate⁹ transigere, et Deo nostro, remota mundanarum tempestatum mentis perturbatione¹⁰ moverant; quia quae fieri nolumus, necesse est, ut facta doleamus. Sed abundat mundus incommodis et

Veteris Episcopi
antistites sola-
tur.

7 Citt. codd. *in veritate, affectione suspira*. Forte corrigend. *veritatis affectione, suspira*.

8 Codd. nn. omittunt *Aprilis*, forte mend. amanuens.

9 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 595.

10 Vatt. Codd. 4961, et 5617 *securitate*. Forte mel. ad elocut. context. n. lectio.

11 Cod. n. 4961, *mentes perturbatione nostras devotas esse*. Forte legend. *transigere: at Deo nostro, remota mundanarum tempestatum perturbatione, mentes nostras devotas moverunt, quia....*

tentationibus; saeculum istud, in quo peregrinamur, expositum est passim, veluti magna moles, ventorum procellis. Ita fidelium mentes diabolicis pulsantur insidiis, et sicut dictum est, *qui volunt pie vivere in Christo, persecutiones patientur*¹; sed consolator spes a iusto retributore promissa: *Quia beatus est, qui non fuerit scandalizatus in Domino*². Non deiciant milites Dei impetus fragiles et caduci. Qui assistit strenuus, non delectatur ignavis. Facile contemuntur ista, quae transeunt, si illa, quae sunt mansura, cogitentur. Amplectenda est probationis occasio; quia licet sint dura onera laborum, praemia tamen maiora virtutum. Quemadmodum par erit ei remuneratio, qui se imparem monstrat examini³?

Non simus segnes ad fortia, si pervenire cupimus ad promissa. Quis super hoc expectet vocem hominis, cum quotidie nobis insonet sententia veritatis: *Beati, qui passionibus⁴ patientur propter iustitiam*⁵. Sed ne me⁶, fratres carissimi, (licet apud fideles magna sint) spiritualia tantum vestrae exhibere credatis confirmationis solatia; providendis enim pro vestra tribulatione remediis, quantum in homine esse potuit, non quievi. Nam per legatos ad Orientis principem destinatos, et Thessalonicensem episcopum, ut ab infestatione vestra cessaret, admonui; et

prorogatis paginis, ut imperatori supplicaretur, adiunxi⁸.

Haec quantum ad praesentia sunt provisae; sed illa, quae ad spem futuram pertinent, haec sunt potius mentibus intuenda. Sane hoc me fateor fuisse miratum, quod inter allegationes angustiarum religiosae prudentiae vestrae haec potuit cura subrepere, ut a me sub consolationis colore dirigendi ad Thessalonicensem episcopum solidas litteras licentia posceretur. Ego ne huius rei auctor existerem, quam si, in scio me, cognoscerem factam esse, culparem? Absit ista perversitas. Audite apostolicam vocem, sed personae meae convenienter aptandam: *Si quae destruxi, haec iterum aedifico, praevaricatorem me constituo*⁷. Nolite, obsecro, ad evitata vix redire contagia; nec pedes luto, quo tenebantur, avulsos, patiamini male rursus immergi. Sinite, obliterata esse transacta: *Nemo mittens manum suam in aratrum, et aspiciens retro aptus est regno Dei*⁹? Impediuntur a processu propositi itineris, qui reflexis oculis respiciunt quod relinquunt. Non amant ecclesiasticae disciplinae eos, in quibus remanet memoria illa perfidiae¹⁰; totos ab errantibus oportet abscindi; quia in tantum detestabiles existimantur ad spreta redeuntes, ut B. apostolus Petrus melius illis esse praedicaverit, ut non cognoscerent viam

Verum commendandi cum Thess. episc. iactantem deuegat.

Eos in proposito confirmat.

Ad hoc vehemens adiutatio.

Quaerque propterea gesserit. exponit.

1 II Timoth. III, 12, ubi Vulg. inquit: *Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Iesu, persecutionem patientur*.

2 Matth. XI, 6, ubi apud Vulg. legit: *Et beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me*.

3 Cod. n. 5617 *Quemadmodum par erit remunerationi, qui se imparem monstrat examini?*

4 Codd. nn. *persecutionem*, uti legitur in Matth. V, 10 apud Vulg.

5 Cui. codd. *Sed ne me, fratres carissimi, (licet apud fideles magna sint) spirituali* cod. n. 5617 *erron. specialiter tantum vos solum credatis confirmatione solari, providentes pro*

vestra tribulatione remediis, quantum.... Quae verba claram redd. sententiam, si ea amanuens. errorib. expurges in hunc mod. « Sed ne me, fratres carissimi, (licet apud fideles magna sint) spirituali tantum vos credatis confirmatione solari; providentes pro vestra tribulatione remedia, quantum.... Verum melius, uti videtur, n. lectio.

6 Id. forte melius *inimici*.

7 Galat. II, 18, ubi Vulg. habet... *iterum aedifico, praevaricatorem me constituo*.

8 Luc. IX, 61, ubi Vulg. legit: *manum suam ad aratrum, et respiciens*.

9 Cui. codd. *memoria ulla perfidiae*.

Tolerabilius est
in errore persi-
stere, quam ad
spem redire.

iustitiae, quam cognoscentes retrorsum reflecti in¹ tradito sibi sancto mandato. In aperto est, qua pertinacia traditae fidei debeat constantia custodiri, si tolerabilius est in errore persistere, quam coinquinationibus rursus, quas quis fugerit, implicari.

Data pridie idus Aprilis, Agapito viro clarissimo consule².

Dat. die April., 12 ann. 517.

EPISTOLA XXVI³.

De Hispaniensium antistitum concordia gratulatus, eis Orientalium ad S. A. legationem significat; quid Sallustio de PP. statutis conservandis fuerit commissum, innuit.

Fratribus dilectissimis universis Episcopis per Boeticam provinciam constitutis

Hormisda Episcopus.

De Hispanien-
sium episcoporum
concordia
gaudet.

Quid tam dulce sollicito, quam quod⁴ mihi de vobis innotescunt illa, quae eupilio? Quid tam religiosum conveniens institutis, quam ut inter se⁵ sacerdotes pacem, quam eos necesse est aliis pro officio annuntiare, conservent! Plena⁶, fateor, gratulatione suscepit, quod votiva mihi de caritate (quae inter vos est) Ecclesiarum

et pace⁷ litteris indicastis. Sponte mihi quidquid hortari poteram, quidquid monere, delatum est: *Confirmet hoc Deus, quod operatus est⁸ in nobis*; et quae praecepit pro animarum salute facienda, haec ipse qui praecepit, pro ea, qua nos redemit pietate, faciat. Et his⁹ tam bonis munitis nos quoque religiosorum vicem reddimus munitiorum. Quidquid¹⁰ cum Orientalibus, quos ad Ecclesiae corpus unitatemque revocatos dudum Dei nostri ope litteris significavimus destinatis¹¹, denuo, cum plura fuerit¹², repetitis vobiscum participabimus indicis. Mox post nostrorum redditum¹³ ab Orientalibus missa legatio est¹⁴. Certa speravit, certa consuluit. Sed facimus de his, quae fuerant¹⁵ dicenda, compendium ipsi potius, ad instruendam notitiam vestram, quae a nobis sunt responsa dirigentes¹⁶, ne quid sibi sub spatio prolixiore terrarum aut opinio vindicet, aut error assumat, cum ad rerum fidem ipsam teneri sufficiat veritatem. Quod autem ad continentiam vestram pertinet litterarum, oportuit quidem desideria plenius expedire¹⁷, ut, aestimatis omnibus, responsum rationi congruum redderetur. Sed quia privilegiorum veterum, et statutorum patrum indidistis iisdem litteris mentionem, ad Sallustium fratrem et coepiscopum nostrum

Orientalium
ad S. A. lega-
tionem innuit.

Ne quid con-
tra PP. statuta
moliatur Sallus-
tius indictum.

1 Cit. codd. a tradito.

2 Codd. nn. add. per Pulionem subdiaconum.

3 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 645, edit. Venet. 1728, ubi notare praestat, hanc ep. fere totam cum Marcellin. PP. litt. ad Oriental. Episcopos cohaerere, uti videre est apud Caraf. tom. 1, part. 1, pag. 168. Hinc forte est, ut Jaffé op. c. pag. 927 huiusmodi Marcell. epistolam inter spurias recenseat.

4 Al. perperam ad locut. context., ut opinor *Quam quum*.

5 Mans. perperam omittit *se*.

6 Caraf., minus recte, ut videtur, *plane*. Cont. Const. nobiscum leg.

7 Id. corrig. et *Ecclesiarum pace*.

8 E mss Colbert. id. restit. *operatus* contra Vulg. text. in Psal. LXVI, 29, qui nobiscum leg.

9 Cit. mss. *Sed his*.

10 Id. munitiorum: et *quidquid*.

11 Innuit ep. vi, pag. 379, col. 2 h. vol.

12 Cont. Const. *actum fuerit*.

13 Al. *pro nostro edicto*.

14 Cont. Const. existimat, Hormisdas legatos die 9 lul. ann. 516 Constantinopoli profectos Romanum attigisse d. 17 Septembr. Orientalium autem legatio missa est d. 16 Aug. eiusd. ann., uti ex Anast. litteris colligitur. Vid. Anast. ep. apud Mign. *Patrolog.* tom. LXIII, col. 383.

15 Cont. Const. *fuerunt*.

16 = Rectius cod. Remig. cum al. mss. *ipsa potius ad instruendam notitiam vestram... responsa dirigentes*. Cont. Const.

17 Ita et cod. 1340, *placuit expediri*.

sub hac parte¹ rescripsimus, vobis quoque strictim, quae dicta sunt illis² latius, indicantes, ne privilegia nobis indulta convellerent³, et nihil tam conveniens fidei indicare, quam ut in honore suo a Patribus decreta serventur. Deus autem⁴ vos incolumes custodiat, fratres carissimi⁵.

EPISTOLA XXVII⁶.

Iustino I susceptum imperium gratulatus per eum Ecclesiae pacem restitutum iri confidit, de qua re per Alexandrum legatum suum responsum expectat.

Hormisda Iustino Augusto.

Venerabilis regni vestri primitiis, fili gloriosissime, loco muneris gratulationem suam catholica transmittit Ecclesia, per quas se post tantam discordiae fatigationem requiem parvis invenire confidit. Nec est dubium ideo ad rerum summam coelesti vos providentia pervenisse, ut vestris temporibus⁷ impacta religioni in Orientis partibus aboleatur iniuria. Debitas beato Petro apostolo imperii vestri primitias reddidistis, quas hac ratione devoti suscepimus⁸, quia Ecclesiarum per vos proxime futuram credimus sine dubitatione concordiam. Deus, qui pietatis

vestrae sensibus alloquendi nos vota concessit, ipse circa sincerum religionis suae cultum praestabit, sicut optamus, effectum⁹. Significastis nolentibus et reculantibus vobis imperii pondus impositum, qua ratione electos vos¹⁰ coelesti constat esse iudicio, secundum Apostolum dicentem: *Non est potestas nisi a Deo; quae autem sunt a Deo ordinatae sunt*¹¹.

Eum ad Eccles. pacem restitutam impellit.

Superest ut a Deo electi, sicut et credimus, Ecclesiae, quam laborare cernitis, manus vestrae solatia porrigatis. Cessent¹², qui paci eius obsistunt; obmutescant, qui in forma pastorum conantur gregem Christi disperdere. Istorum correctio vires vestri firmat imperii, quia ubi Deus recte colitur¹³, adversitas non habet¹⁴ effectum. Hanc gratulationis paginam per Alexandrum virum clarissimum non omisimus destinare, sperantes cum Dei nostri adiutorio per¹⁵ virum clarissimum filium nostrum de singulis, quae ad unitatem Ecclesiae pertinent, nos clementiae vestrae praebituros esse responsum¹⁶.

Per Alexandrum responsum expectat!

EPISTOLA XXVIII¹⁷.

Iustini pro Eccl. pace sollicitudinem commendans, rescribit episcoporum vota, licet serius emissa, sibi esse gratissima,

1 Cont. Const. recte e mss., Colbert. *super hac parte* restituit: cit. cod. 4340 nobiscum leg.

2 Illis mss. auctoritate expung. Cont. Const., retinet autem n. cod. 1310.

3 « Nec privilegia nos indulta convellere ». Ita ad sensum apte Cont. Const. animadvertens, Hormisdam in ep. vii ad Salustium, quam videre est tom. I h. op., pag. 143 col. 2 sub fin., non de suis, sed de metropolitani privilegiis habere sermonem.

4 Cont. Const. expungit autem.

5 Iuxta Cont. Const. data fuit circ. lul. ann. 519, in quem ann. convenit et Labb. ad marg. l. c. Jaffé autem op. c. pag. 67 dubius haeret, an data sit ann. 517.

6 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. V, col. 606.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

7 « Tantis temporibus ». Codd. Vat. 4961, et 5617. Forte ad rem aptius.

8 Caraf. cum nn. codd. *devote suscepimus*.

9 Caraf. forte rectius ad context. *affectum*.

10 Caraf. cum n. cod. 4961 perperam ad context. *electos suos*. Cod. cit. 5617 recte a. lect adhaeret.

11 Rom. xiii, 1, ubi Vulg. legit.: *Quae autem sunt a Deo, ordinatae sunt*.

12 « Quiescant ». Caraf. cum n. cod. 4961.

13 Mans. perperam ad context. *Deus recolitur*.

14 Codd. nn. cum Caraf. inconcinnius ad praecedentia non habebit.

15 Caraf. cum n. cod. 4961 add. *Gratum*; cod. 5617 legit *per Gratum filium nostrum*.

16 Iuxta Labb. ad marg. l. c. dat. ann. 518: secundum autem Jaffé l. c. p. Aug. t eiusdem anni.

17 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. V, col. 807.

eisque per litteras, et libellum quid sit agendum prolixius indicisse. Postremo Gratium legatum eius laudat.

Hormisda Iustino Augusto.

Imperatoris
pro Ecclesia sol-
licitudinem lau-
dat.

Sumptam de imperii vestri ortu laetitia, quamvis apud nos pollentem merito praecedenti, quoque geminastis alloquio, reciproca devotione testati¹. Iam tunc secutura praevideamus, quae nunc de ecclesiasticae unitatis affectu coelestis gratiae inspiratione significastis. Habes ergo, clementissime imperator, praesentem de tali voto iam gloriam, sed expectatur de perfectione perpetua. Haec sunt validissima imperii vestri fundamenta, quae in ipso nascentis regni² principio divinam universis praeferunt sancta dispositione culturam. Tenete itaque hanc piae sollicitudinis curam, et pro catholicorum pace, sicut coepistis, insistite, quia Deus noster, qui vobis hunc tribuit animum, elegit etiam per quos praestet effectum. Nam et episcoporum vota precesque nobis³ effusas gratanter amplectimur; qui tamen loci sui consideratione communiti ea desiderant, quae dudum, ut sequi vellent, Sedis Apostolicae exhortatio crebra non defuit. Et quoniam clementiam vestram id cupere, illos etiam haec didicimus postulare, quae res hactenus ecclesiarum pacem sub contentiosa obstinatione diviserit⁴, nec pietatis vestrae, nec illorum refugit, velut latenti causa, notitiam. Quid igitur facere debeant et litteris nostris,

¹ Caraf., delete puncto, prosequitur: *iam tunc sequiturum*, quam tect. Cont. Const. reiciens nostrae adhaeret.

² Baron. non inepte, ut opinor, addit *vestri*.

³ Ita et Baron.; Cont. Const. mallet *vobis*; videat lector, utrum haec emendat. cum oratione cohaereat.

⁴ Caraf. contr. nn. codd. auctor. *diviserint*.

⁵ Hinc vide ep. XIV, subiectum pag. 393 h. vol.

⁶ Caraf. mal. interpretatus in Vat. cod. sigla vs legit *Vestrae Sanctitati*, cui et Bin. adhae-

et libelli⁵, quem direximus, serie continetur. Haec si, Deo nostro, et clementia vestra adiuvante, suscipiunt et sequuntur, poterit ad eam, quam maximo desideramus ardore, perveniri concordiam. Filius praeterea noster vir clarissimus⁶ Gratus sacri consistorii comes et magister scripti memoriae ostendit in se vestrum allegationis suae maturitate iudicium; cuius mora sensibus vestris, eo referente, melius asseretur⁷.

Ipsis quid agendum inductum.

Gratum commendat.

EPISTOLA XXIX⁸.

Ioanni Episcopo Constantinopolitano de Orientalium antistitum respicientia gratulatus, eam et Iustini sollicitudini tribuendam scribit. Ostendit autem ad catholicam fidem requiri etiam damnum Acacii nomen revocare, ideoque fidei libellum Ioanni subscribendum mittit. Grati pietatem laudibus extollit.

Hormisda Ioanni Episcopo Constantinopolitano.

Spirituale gaudium directis caritas tua significavit affatibus, docendo⁹ ut catholicae religionis disciplinam ordine suo vestri pastores, Deo nostro iuvante, receperint¹⁰. Haec esse beneficia misericordiae supernae quis dubitet? Haec quis dubitet venerabilis principis tro-

De Orient. antistitum respicientia gaudet.

ret. Contin. Const. probe restit. *vir sublimis*.

⁷ Iuxta Labb. ad marg. l. c. dat. ann. 518; secundum autem Jaffé l. c. post septembr. 7 eiusdem anni. Cont. autem Const. datam contend. ann. 519, Ianuar. exeunte.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 609.

⁹ Caraf. minus bene *dicendo*.

¹⁰ Male Baron., et Caraf. *ut cathol. religionis disciplinam ordinem suum vestris pastoribus receperit*. Quam lectionem Cont. Const. apte

Haec imperatoris tropheis addenda.

phaeis adiungi? Quis ambigat, quia maior ei de hac pace, quam de quibuscumque praeliis triumphum acquiritur? Istius laboris gloria nescit occasum: quia ubi Deus recte colitur, nunquam adversarium crescit iniquitas. Dilectionis tuae confessionem gratanter accepimus, per quam sanctae synodi comprobantur, inter quas institutione constitutorum omnium Chalcedonense concilium praedicasti, et catholicorum numero adiungi desiderans sancti papae Leonis in diptychis nomen asseveras scriptum. Ista laudanda sunt, si perfectionis subsequatur effectus: quia recipere Chalcedonense concilium, et sequi sancti Leonis epistolas, et adhuc nomen Acacii defendere, hoc est inter se discrepantia vindicare. Quis Dioscorum, et Eutychetum condemnans, innocentem ostendere possit Acacium? Quis Timotheum, et Petrum Alexandrinum, et alium Petrum Antiochenum, et sequaces eorum declinans, sicut diximus, non abominetur Acacium, qui eorum communionem secutus est? De caritate ¹ siquidem tua meliora Dei omnipotentis expectamus auxilio, habentes optima promissionis spem, sicut ad nos, quae direxisti, tua scripta ostendunt ², tecum in veritate sentiens, et

Ad perfectam fidem requiritur et Acacii nomen reuocare.

ipsa defendens, sperans in illo iudicio per ipsa te posse salvari. Post haec quid restat, nisi ut Sedis apostolicae, cuius fidem te dicis amplecti, sequaris etiam sine trepidatione indicia? Igitur partibus orientalibus ostende per te quod sequantur exemplum, ut omnium laus, qui correcti fuerint, tuis laboribus applicetur. Ergo cum magna denuncies, et fidem beati apostoli Petri te amplecti significes, recte credens in ea salutem nostram posse subsistere ³, libellum, cuius continentia subter annexa est, a caritate tua subscriptum ad nos dirige ⁴, ut sine conscientiae formidine unam communionem, sicut oramus, habere possimus. Pro persona quoque filii nostri Grati viri clarissimi Deo nostro gratias sine cessatione persolvimus, cuius fides et recta credulitas nostrum circa se excitavit affectum; dignus revera qui tantae curam susciperet actionis, et maximi principis ad nos mandata perferret ⁵.

De hoc Ioannem obtestatur,

Cui fidei normam subscribendam mittit.

Grati laudes.

EPISTOLA XXX.

Iustini pietatem laudibus extollens eum omni prece obtestatur, ut non modo

castigat in hunc modum: *ut cath. religionis disciplina ordinem suum vestris partibus, Deo nostro invante, receperit.* Idque consonat cum aliis Hormisdæ verbis ad eund. Ioann. ep. XXV, pag. 417 col. 1 h. vol., ubi legitur: *Desideria quippe tua, quibus te ad ecclesiasticam testaris festinare concordiam, ut habeant partes illae semper optavimus.*

¹ Baron. perperam ad context., ut videtur, *De civitate*, ad marg. *De charitate* reiecto.

² Haec verba « *tua scripta ostendunt* », quae in m. codd. desiderantur, a Baron. addita videntur. Cont. Const. legend. arbitrat: « *sicut ad nos ipse dixisti, una tecum in veritate sentiens, et ipsam defendens, sperans in illo iudicio per ipsam te posse salvari.* Hormisda enim

ipsius Ioann. verba repetere videtur, qui ad Pontif. scribens ait: *una tecum in veritate sentiens, et una tecum sperans, in illo die per hanc fidem salvari.* Vid. Ioann. ep., cui per hanc Hormisda respondit, apud Mign. *Patrolog.* tom. LXIII. col. 429.

³ Ita et Baron. ad oral. context. quidem apte. Cont. Const. mallet *substinere*, subaudito *te*.

⁴ Libellus hic idem est, de quo in praeced. ep. ad not. 5, ut evidenter patet e fidei professione, quam Ioannes subscriptam misit Hormisdæ sub die 27 Martii ann. 519. Vid. Mign. op. cit. col. 443.

⁵ Iuxta Jaffé dat. p. decembris. 20 ann. 518.

⁶ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 614.

Chalcedonis, et Leonis statuta custodiri, sed haeresum quoque sectatores, maximeque Acaecium damnari iubens, tandem Ecclesiae pacem restituit, ad quae vota firmanda legatos mittit.

Hormisda Iustino Augusto.

In tantum pro gratia divinitatis gloriae vestrae famam constat extensam, et ita vos suffragante vitae merito laudabiliter mundo contigit innotescere, probatissimorum hominum opinione vulgante, ut super vos potius credatur delatum ¹ culmen imperii, quam per imperium vos aliquis dicat agnoscere. Certum est quidem huiusmodi profectione vestra pristino splendori ² accessisse decoris cumulum: sed sicut tenuistis olim moribus principatum: sic cum vos per ora gentium impatiens secreti magnitudo detulerit ³, ad nos quoque, sicut mystice loquuntur ⁴ scripturae, testimoniis suavitatis vestrae odor advenit ⁵. Et certe cum late prudentium hominum sententia religiosae vitae vestrae fuerint instituta dispersa, habere non potuimus incognitum quidquid de vobis fuerat mundi attestatione vulgatum: quia sicut mediocri laude di-

Per Iustinum imperio aucta gloria, non ipsi per imperium.

Quanta eius in universum exultimatio;

gna in immensum sibi nequeunt vindicare praecordia, ita sine fide ⁶ praedicandum rapitur in populum quicquid bono fuerit admirationis ornatum. Vindicat enim sibi quantitatis suae iure magnitudo famae testimonia, quia nesciunt latere miranda. Hinc est quod principatus vobis ac honores publica iura commiserunt ⁷: nam quod meritum insignia generalitatis facta sunt vota ⁸, nemo ita rerum arbiter iniquus extitit ⁹, qui passim vos aestimet arches inditae ¹⁰ accepisse titulos, cum negari nequeat digne vos meruisse imperii culmen, quorum probitatem mundus agnovit. Sed parum ¹¹ est, quamvis iudicio universitatis, suscipere loco praemii iura regnandi. Illud magis est admirabile, quod ita vos hominum laudabilitate firmatos suscipiunt imperia, ut iudicia sint divina. Non est dubium, electos suos venerabili praedestinatione divinitatis ad tantae potestatis ornamenta venire, quos sinceræ fidei documenta circumvallant. Vere vobis prophetici spiritus convenire verba dixerimus: *Prinsepum te formarem in utero, novi te* ¹². Ad hanc vos gloriam, incomprehensibili supernae maiestatis dispositione procurante, obsequium naturae

Illic ipsius ad imperium electio repelenda.

Per hanc autem et Dei iudicium patet.

¹ Baron. *dilatatum*. Forte ita legend.: *ut per vos potius credatur dilatatum culmen imperii, quam per imperium vos aliquis dicat agnoscere.*

² « Potius vestro pristino splendori ». Cont. Const.

³ « Defuerit ». Caraf. perper. m. codd. interpretatos, ubi legitur *diffuerit*, cui sane substituendum est *diffuderit*, non *defuerit*.

⁴ « Leguntur ». Caraf. e m. codd., in quos amanuens. mend. *leguntur pro legunt* irrepsit.

⁵ « Odorem suavitatis ». Exod. xix, 41.

⁶ « Sine fide ». Baron. cum Caraf., et nu. codd. Recte, uti videtur.

⁷ Caraf. habet *principatus vobis adoreas publica iura commiserunt*. Adoreas autem voce utuntur Plin. et Fest. pro *honore*, et *gloria*. Cont.

Const. mallet *principatus honores vobis publica iura commiserunt*.

⁸ « Voto ». Baron. Forte legend. *nam quod vestra merita generalitatis voto facto sunt insignia, nemo...*

⁹ Caraf. *excitabit* mal. Vatt. codd. interpretatos, in quos mendo amanuens. *excitabit pro excitabit* incidit.

¹⁰ Scil. *regii principatus*. Sic enim Procop. Hist. arc. cap. vi loquit.: *Ἐπισὸς τε ο βασιλεὺς αὐτὸς τῆ τῆς ἀρχῆς δύναμις βασιλεὺς παρίστανει* i. e. *Postquam autem rex ab hominibus disparuit, ipse potentia fretus regium principatum copescebat*.

¹¹ Caraf. cum Cont. Const. parum. Codd. Vatt. lectioni nostrae consentiunt.

¹² Ierem. i, 5.

Ecclesiae pax
restituenda.

mundo protulit, sub custodia fidei transacte vitae probitas instituit, atque ad imperia clementia divina provexit: ob hoc scilicet, ut tandem aliquando divisores dominici corporis fidei vestrae executione compressi, ecclesiarum concordia diabolica impedimenta succideret¹, et universitas de adunatione gauderet. Hoc religioni, hoc fidei, hoc serenitati vestrae specialiter coelitus mandatur officium: quibus et posse omnia, et perficere videmus indultum. Itaque sicut institutis facere, navate suscepti operis munus, quod superna vobis providentia videtis iniunctum. Et vere sic decuit, ut per principem pax debeat fieri, quam reverentia divinitatis exposcit. Date has assumpti Deo nostro vestri oblationes imperii, ut per vos possit pacis fructus impleri. Sine dubio quidquid tali facto animae vestrae fuerit praestitum, a vobis mundo iudicator impensum. Magnum, et inaestimabile est, venerabilis imperator, propter quod adscitis estis iudicio divinitatis: extenduntur ecce vota pacem desiderantium: diuturni temporis tractu moeret ecclesiarum indivisibilis discissa communio: est in gemitu discerpta fraternitas², cum circa patrum dogmata varia sit voluntas. Accingite ergo lumbos viribus fidei: videte, cui vos regi divinitas velit obsequi, quantum sit quod per vos procurat impleri. Ecclesiae venerandae corpus, quod propria Christus noster passione fundavit, gloriae vestrae adunare factis instituit. Non est quo magis circa vos gratia supernae maiestatis cluceat, quam si Ecclesiae corpus per ve-

Ad hoc fastidium evincens ut
rel.

strum reparetur officium, sanguinis Domini³ redemptione formatum. Est quidem causae huius vetustissima calamitas, sed pro immanitate sui recentissimus dolor, et tanto christianis animis fortior gemitus, quanto temporibus est dilatus. Videndum vobis est in quantum quotidie antiqui hostis fervereat insania, et, cum olim causa sit decisa sine sententiae, pacis faciat tarditatem⁴; et cum Chalcedonensis synodus, et B. papae Leonis constituta placeant, quo ad caritatem reverti volumus, a certamine non desistas. Sequuntur quae dogmatibus praedictis adscripta sunt, et ab eorum sequacibus, quos praedicta auctoritate damnatos intelligunt, non recedunt. Tenent adhuc in complexibus nomen Acacii, quem vident iudicio Sedis apostolicae merito poenam subiisse damnati. Quis non intelligat simulate dici: Sanctorum patrum sequimur dogmata, sed non diligimus facta? Quae a sancta synodo Chalcedonensi constituta sunt, et quae beati Leonis epistola continet, fovemus, veneramur, amplectimur, sed Acacio, qui damnatorum communionem secutus est, impendimus verba. Sed quid opus est de iudicatis rebus verba facere, cum nos hortari tantummodo deceat, ut, expressa superius simulatione summo, sub omni puritate pacem debeant, a quibus haec dicuntur, optare? Apud vos mihi est omnis deprecationis causa, imperator egregie: vos his ac talibus religiosi operis resistite viva caritate: vobis imminet, ut qui ecclesiasticae concordiae habuistis sub privata vita⁵ desiderium, sub prin-

Catholici, fidei non tenet
qui maxime Acacium non
relicet.

In hoc gatur
intendendum.

1 Cont. Const. optime quidem sensum restituit hoc modo « ut tandem aliquando divisoribus dominici corporis fidei vestrae executione compressi, Ecclesiarum concordia diabolica impedimenta succideret.

2 Caraf. perperam ad context. sine gemitu

discrepat fraternitas. Cont. Const. partic. non e un. codd. adiciens legit: Non sine gemitu discrepat fraternitas.

3 Al. sanguinis dominici.

4 « Paci faciat tarditatem ». Vat. cod. 4961.

5 « In privata vita ». Caraf. cum. un. codd.

cipatu detis effectum. Non fuit quo magis gratiae vestrae cumulus accederet, quam quod vobis divinitus datum est ¹, ut quod semper voluistis fieri, per vos ad terminum possit adduci. Nec breve specimen circa vos gratiae divinitatis effulsit, quibus datur posse facere, quod semper optastis. Quapropter quoniam vobis tantae causae titulum videtis esse servatum, removete quidquid ambiguum remansisse creditur ad plenitudinem gaudiorum. Nos enim, qua decuit affectione, per Gratum virum clarissimum, cui pro moderatione sui congrue sensimus officium legationis iniunctum, litteris vestri principatus acceptis, causae magnitudini convenientes, destinationis viros Germanum ² et Ioannem episcopos, et Blandum presbyterum, nec non et Felicem diaconum ³, per quos si, quemadmodum praesumimus, serenitatis vestrae favor arripserit, secundum quae mandata sunt, ecclesiarum adunatione generalitatis possint vota firmari ⁴.

Ad imperator-
em legatio.

EPISTOLA XXXI ⁵.

*Euphemiae Augustae religione confidens
eam hortatur, Iustinum virum suum
Eccl. pacis studiosissimum incitet,*

1 Baron. *delatum*.

2 « Hunc Anast. Bibliothecarius, Baronius, atque Capuae Episcopum dicunt. Verum quum ipse Baron. nihilominus opinetur, alium extitisse Germanum ab eo, qui ann. 497 ab Anast. PP. ad Anastasium August. legatus fuerit; nec probabilis desit coniectura, eum ab Hormisda missum esse, quem rerum orientalium peritiorum pristina legatio fecerat, non satis liquet haec de Germani sede opinio. Porro hunc Capuanae Eccles. nondum Anast. tempore fuisse praepositum ex ipsis Anast. litteris non obscurum ». Cont. Const.

ut Episcopos libello a se misso subscribere iubeat.

Hormisda Euphemiae Augustae.

Ecclesiarum pax iam coelesti ordinatione componitur, cum vos ad imperium Deus elegit, apud quos esse integrum semper religionis suae cognovit affectum. Nam sicut in privata vita Deum semper recto dogmate coluistis, ut de religionis concordia cogitaretis ⁶; et multa quidem inter ipsa imperii vestri primordia facta sunt, quae spem nobis correctionis integrae pollicentur. Unde quia in vobis amorem fervere fidei gratulamur, agentes Deo gratias, quotidie pro vobis beato Petro apostolo supplicamus, ut votis vestris apud Dominum suffragetur, et cursum bonae voluntatis adimpleat. Nec dubium est, divinis vos auxiliis adjuvari, quia tanto religionis studio mandatis coelestibus obeditis. Hinc est, quod quia sanctum coniugii vestri constat esse propositum, has fiducialiter ad vestram clementiam literas destinamus, ut per vos ad perficiendam Ecclesiae pacem mariti vestri pietas amplius incitetur. Magnum opus arripuistis, magna vobis causa commissa est. Per vos etiam ⁷ populos Christus vult ad Ecclesiae foedera revocare, quos per se voluit a morte redimere. Magna etiam vestro sexui parata est laudis occasio, si, vobis instantibus, Ecclesiae suae Christus, quae divisa fuerant, membra coniugat. Nec eius ⁸ maior est glo-

Euphemiae
quae religio.

Per ipsam
Iustinus pietas
urgenda.

3 His addendus Dioscorus diaconus, uti videre est in ep. xxxiii, pag. 415 col. 2 h. vol., qui in his negotiis non infimas partes egit.

4 Iuxta Labb. ad marg., et Iaffé l. c. dat. ann. 519.

5 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 615.

6 Cod. Vat. 5617, *ita de religionis concordia cogitetis*. Sane perperam.

7 « Per vos enim ». Caraf. cum n. cod. 4961. et quidem ad context. recte.

8 Cod. cit. 5617 nobiscum legit. Verum Caraf. cum n. cod. 4961 forte ad context. inepte *Nec enim*.

ria, quae humanae salutis lignum scrutata est, et solam ¹ crucem, quam omnis veneratur mundus, invenit. Superabilis quia imo illius merita, quia Ecclesiae unitas per illam suam invenit signum, per vos est habitura remedium. Agat igitur ingalis vestri religiosa elementia, ut fratres et coepiscopi nostri sub eo libelli tenore, quem dudum misimus, fidei suam dignentur asserere: quatenus perfecta possit esse quae est inchoata correctio: quia irrita est quaelibet in cultura Dei confessio, cui deest fidei plenitudo. Hoc enim, quod a reliquis fieri poposcimus ², a multis iam sacerdotibus constat effectum: et unitas esse iusta in communionem non poterit, si non fuerit in reversione servata ³.

EPISTOLA XXXII ⁴.

Iustiniano Augusto gratias agens, quod Ecclesiae pacem reddere studeat, hunc obtestatur, ut tandem Acacii nomine cum suis asseclis remoto, eam perfici curet, ac de missis legatis monet.

Hormisda Episcopus Iustiniano Augusto ⁵.

Litterarum vestrarum serie religionis ope pollente devotionis optatissima gratulatione suscepta, gratias Divinitati retulimus, quia dedistis iudicium, facile a vobis fieri, quod potuissemus hortari. Hinc est quod quia sponte laudabilia cupitis, digne ad principatus apicem generis ve-

stri stemmata pervenerunt. Quapropter insistite, et religiosae vivacitatis animis imminete, ut quemadmodum pro bonae voluntatis initio genus vestrum meruit culmen imperii, in aeterna vobis de perfectione gloria sint triumphii. Videte quo desiderio ad ⁶ pacis gaudia iudificatus diu mundus exhortet ⁷. Respicite generalitatis animos vestri praesumptione beneficii, certa spe quietis attolli: non est quod se dubietas inserat, non est quod aliquid ambiguitatis accedat, cum testamini, quod et nos quidem bene novimus, accedere ad ecclesiarum concordiam religionis principis ⁸ vota. Quapropter tantae magnanimitati ⁹ gratias agentes, quanta possumus petitione deprecamur, ut Acacii nomen cum sequacibus suis, quod plene unitatis ecclesiarum impedit gaudium, damnationis ordine sit remotum. Nos enim convenientes causae qualitati direximus legatos, quibus praesentibus, initium, quod dedisti ¹⁰, gaudii possit secundum quae mandatis continentur, impleri ¹¹.

Gratias agens orat, ut haec tandem perficiatur.

Ad hoc legatos a se missos univit.

EPISTOLA XXXIII ¹².

Legatis Constantinopolim missis mandata singula traduntur.

Germano et Ioanni Episcopis,
Blando presbytero, Felici et Dioscoro diaconis
Hormisda.

Cum Deo propitio partes Orientales fueritis ingressi, si qui episcopi vobis oc-

Cum episcopis fidei libellum.

¹ Baron. et sola Ad context. melius videtur: siquidem haec ad Helenam referuntur Constantini matrem, quae certe Christi crucem solam non invenit. Vid. Berceat. *Stor. Crist.* tom. III, pag. 70, § 143.

² Caraf. cum n. cod. 5617 *poscimus*.

³ Iuxta Labb. ad marg. et Jaffé l. c. dat. an. 519.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. V, col. 612.

⁵ Jaffé. op. cit. pag. 67 notat « *Lege comiti* ».

⁶ Caraf. forte mend. typogr. expungit ad.

⁷ Al. *exultet*. Cod. Vat. 5617 corrig. *exultet*.

Unde sic legendum opinor: *Videte quo desiderio pacis gaudia iudificatus diu mundus exoptet*, vel iuxta primam lect. *Videte quo desiderio pacis iudificatus diu mundus exultet*.

⁸ Al. ad orat. aptius *religiosi principis*.

⁹ Caraf. cum nn. codd. *perperam* ad elocut. *tantae magnanimitatis*.

¹⁰ Codd. nn. recte *praecedentia dedistis*.

¹¹ Iuxta Jaffé l. c., cui Binius assentitur, dat. ann. 519; al. Labb. ad marg. l. c. ann. assignat 517.

¹² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. V, col. 612.

lum subscriben-
tibus instituen-
da communio.

Cum alius non
item.

Legatis
vix Constantino-
polim ingressis
quid agendum.

Quae ad im-
peratorum allo-
cutionem.

currerint, et libellum, cuius continentiam perceperitis, a se scriptum offerre voluerint, suscipite, eisque praebete sanctae communionis consortium. Si vero occurrentes ipsi¹ eo, quo superius diximus, ordine profiteri noluerint, a vobis equidem sub sacerdotali affectione tractentur; sed neque vobis sit cum his mensa communis, neque ab his vel virtualia praesumatis accipere, nisi tantum subvectionem, si causa poposcerit, et hospitalitatem, ne credant se omnino fastidiose despectos. Cum autem Constantinopolim, Deo adiuvante, veneritis, in eam secedite, quam imperator praebuerit mansionem; et nullum ad salutationem vestram prius permittatis accedere, exceptis his, quos ipse miserit imperator, aut quos nostrae communionis esse cognoscitis, donec ipsum principem videatis; cui praesentati, salutantes, litteras nostras offerre, suggerentes magnum nos de eius imperio gaudium perceperisse, et nimium gratulari, quod eum Deus omnipotens ad hoc evexit, iuxta eius sacras litteras, ut secundum ea, quae sunt ab Apostolicae Sedis constituta, praesentibus, Deo auctore, et regno eius adnitente, ecclesiarum et pax et unitas his² temporibus desiderata proveniat. Qui si³ vos hortatus fuerit, ut Constantinopolitanum videatis episcopum, intimate, vos praefinita habere, quae etiam ab eis saepe sunt⁴ cognita, quae ab universis episcopis catholicam communionem amplectentibus professio debeat celebrari. Haec si episcopus Constantinopolitanus implere paratus est, ei gratanter⁵ occurrimus. Si vero Sedis Apostolicae adhortationem sequi contemnit,

quid necesse est, ut ad occasionem contentionis salutatio nostra proficiat, quibus non est disputationis aut certaminis causa in⁶ mandatis? Si vero imperator sibi aperiri voluerit quid sit, quod ab episcopo fieri postuletis, formam libelli, quam portatis, ostendite. Quod si de anathemate Acacii consentiens, successores eius dixerit recitandos ob hoc, quod propter defensionem Chalcedonensis synodi aliqui eorum fuerint exilio deportati⁷; insinuabitis, nihil vos de libelli posse forma decerpere, in qua sequaces damnatorum pariter continentur. Sed si eos ab hac non potueritis intentione deflectere; saltem hoc acquiescite, ut anathematizato specialiter per libellum, quem vobis dedimus, Acacio, de praedecessorum eius nominibus taceatur, abrais eorum⁸ de diptychorum inscriptione vocabulis. Quo facto episcopum Constantinopolitanum in vestram communionem accipite. Libellum⁹ vero vel episcopi Constantinopolitani, vel aliorum, quos vos suscipere, Deo volente, contigerit, primo agite, ut praesente populo recitetur. Quod si hoc fieri non potuerit, saltem in secretario praesentibus clericis et archimandritis relegatur. Haec omnia si deo fuerint volente completa, imperatorem rogate, ut, destinatis sacris per metropolitano episcopos, adiunctis ipsius episcopi Constantinopolitani¹⁰ litteris innotescat, episcopum Constantinopolitanum, suo quoque consensu celebrata professione, quam Sedes Apostolica destinavit, in unitatem communionis fuisse susceptum; quibus litteris etiam ipsos hortetur similia profiteri. Quod si in hac parte imperator aliquid

In fidei profes-
sione saltem A-
cacii nomen da-
mnandum.

Haec si mi-
nus coram pu-
blico, certe cor-
am clero res-
tandus.

GP. Episcopi
in S. A. com-
munionem re-
cepto ceteris
metropolitani des-
tinantibus.

1 a Occurrentes Episcopi ». Baron. cum codd. 4961, 5617.

2 In cit. cod. Vat. his deest.

3 Cod. n. 4961, Quod si.

4 Caraf. sint. Forte mendo typograph.

5 Baron. cum nn. codd. gratulanter.

6 Vat. codd. omitt. in.

7 Scil. Euphemius, et Macedonius.

8 Baron. recte minus omitt. eorum.

9 Id. ad syntax. quidem apte Libellus.

10 Caraf. omitt. Constantinopolitani.

difficultatis attulerit, episcopus Constanti-
nopolitanus, directis praeceptionibus epi-
scopis suis paroecialibus, vel caeteris me-
tropolitanis, eis praesentibus¹, quia vobis
pariter directi fuerint, quid ipse fecerit,
innotescat; quod ab eo modis omnibus
vos oportet exigere, ut facti huius testi-
monio peragente, etiam universos, vel
qui longe sunt positi, latere non possit².

EPISTOLA XXXIV³.

*Iustiniano pro Eccl. unitate laboranti
stimulos addit, ut fidei libellum omni-
bus episcopis subscribendum curet:
ipsum de missa legatione, ac de eius
munere sibi tradito instruit.*

Hormisda Iustiniano viro illustri.

Magnitudinis vestrae litteras sanctae
fidei plenae amore suscepimus, quibus
ad exercendam apud vos praedicationis
apostolicae firmitatem, opportunitatem
nobis provenisse divinitus nunciastis. Unde
indesinenter⁴ Domino nostro agimus gratias,
qui ad tam praeclara remedia et
tempus vobis et animum dedit. Et nos
quidem desuper ista agnovimus⁵ ordi-
nari, postquam ei detulit divina maiestas
imperium, qui se ad componendam ec-
clesiarum pacem indicat ordinatam. Ergo
restat, ut universi episcopi partis Orien-
talis, iuxta libelli seriem, ad correctionis
pervenisse se testentur effectum. Patet
venerandae via concordiae; nota⁶ sunt
optatae remedia sanitatis. Sacerdotes, qui

catholicam pacem desiderant, professio-
nem catholicam non recusant; non enim
opus est partibus errorem corrigi, sed
radicibus amputari. Insistite igitur, sicut
coepistis, ut merces apud Deum vestra,
quae de boni operis inchoatione habet
initium, de perfectione consequatur ef-
fectum. Animum quidem vestrum talem
missa ad nos testantur alloquia, ut ad
plenitudinem boni propositi non multum
indigeatis hortatu; nostri tamen deside-
rii ea, quae spem dedit, ratio⁷ amplius
accendit ardorem, et avidius gaudia im-
pleri cupimus, quae instare iam divini-
tus arbitramur. Hinc est quod beatum
Petrum apostolum quotidie suppliciter
obsecramus, ut vobis, per quos integrari
membra sua sancta iam sperat Ecclesia,
et effectum Deus celerem, et salutem tri-
buat longiorem. Nos quidem vestris animis
obsequentes viros direximus ad solidan-
dam sub apostolicae dispositionis ordi-
natione concordiam. Vestrum est, ut si-
cut nos bonae intentioni deesse nolumus,
ita eos apud nos⁸ optatum referre faci-
ciatis effectum. Munus vestrum veneranda
sacraria susceperunt, quod amplius beato
Petro apostolo facietis acceptis, si per vos
optatam Ecclesiae receperint unitatem⁹.

EPISTOLA XXXV¹⁰.

*Traditis consiliis insistens suum eccle-
siasticae unitatis studium ostendit,
quam Ioannem Constantinopolit. Eccl.
episcopum nunquam assequiturum
declarat, nisi ab omni haereticorum*

¹ Baron. *eisdem praesidentibus.*

² Iuxta Iallē l. c. cui et Labb. ad marg. con-
sentit, dat. ann. 519.

³ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v. col. 618.

⁴ Caral. cum n. cod. 4961, *indeficiente*, Cod.
5617 *perperam insufficienter.*

⁵ Caral. cum cit. cod. 5617 *agnoscimus*, Me-
lius quidem ad locut. context. n. lectio.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

⁶ Caral. *notata*: scilicet sub fin. praecedent.
libelli.

⁷ Baron. cum al., quos probat. *Cont. Const.,
oratio.*

⁸ Caral. cum nn. codd. *ad nos.*

⁹ Iuxta Iallē l. c., cui et Labb. ad marg. l. c.
assentitur, dat. ann. 519.

¹⁰ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v. col. 616

Eidem insi-
stendum, ut O-
rientales episco-
pi fidei libellum
subscribant.

De missa le-
gatione edocet.

Eius munus
sibi traditum e-
nunciat.

Iustiniani de
Eccl. pace sulci-
tudinem gau-
det.

contagione seclusus Acacium damnet, ac integram fidei professionem, missis legatis, praebeat.

Hormisda

Ioanni Episcopo Constantinopolitano.

Reddidimus quidem, frater, congruum litteris tuis sub ecclesiastica libertate responsurum; et quid in his congratulati fuimus insertum¹, qui taciturnitate praeteritum, evidenter expressimus². Ac licet cuncta sensibus tuis nunc crebra legatio, nunc usu in Ecclesia diuturnae conversationis tuae vetustas infuderit; iuvat tamen adhuc latius aperire nostrum repetita ratione consilium, quia tunc bene de fidei firmitate discessit, quando simplicibus verbis conciliandae pacis cupiditas explicatur. Desideria quippe tua, quibus te ad ecclesiasticam testaris festinare concordiam, ut haberent partes illae semper optavimus; nec sola votorum ambitione contenti, usi etiam precibus sumus. Vestro sunt haec et mundi testimonio roborata, quae loquimur; quia ut catholicae unitatis reparatio fiat, auctoritatem nostram intemeratae fidei integritate³ submittimus. Inclinet orationibus nostris aurem suam divina miseratio, ut quod creditis postulandum, sequamini, et ametis oblatum. Nobis una causae sollicitudo, una custodia est ita pacem cupere, ut sic religionis, sic venerabilium Patrum constituta serventur; quoniam, quae inter se consona credulitate non discrepant, aequum est, ut simili observatione subsistant⁴. Sed cur diutius immoramur? Seis ipse unitatis causa quid exigit;

seis ipse quia via ad beati⁵ Petri apostoli debeas venire consortium. Habes itineris tui ducem, quem⁶ te iam sequi asseris, Chalcedone habitum pro religione conventum. Iam te quoque, quod idem amplecti testatus es, beati Leonis redeuntem dogma comitabitur. Haec si placent, Acacii defensio damnata non placeat; hoc est, quod boni studii a perfectione vota suspendit. Si sunt enim illa adversum Dei et legis eius inimicos venerabilium Patrum congregatione disposita, ut quisquis eos in communionem⁷ sequeretur, iam tunc latam subiret in sua damnatione sententiam; non sunt igitur nova, quae constanter exequimur, sed temporibus illis facta iudicia iusta Patrum constitutione servamus. Hortamur itaque, frater, et mentem tuam, Dei nostri misericordia adiuvante, pulsamus, ut ab omni te haereticorum contagione, Acacium cum sequacibus suis condemnando, disjungens, una nobiscum dominici corporis participatione pascaris. Si nobiscum universa praedicas, cur nobiscum non universa condemnas? Tunc enim nobiscum, quae veneramur amplecteris, si nobiscum, quae detestamur, horrueris. Pax integra nescit aliquam habere distantiam, et unius Dei vera esse non potest, nisi in confessionis unitate cultura. Quapropter salubantes te fraternae charitatis affectu petitionem tuam, missis, sicut sperasti, religiosissimis viris Germano ac Ioanne episcopis, Felice diacono, Dioscuro diacono, atque Blando presbytero, significamus esse completam. Hi vero quibus fuerint mandatis instructi ante delegationes eorum, si cogites, evidenter

Ad eam assequendam Acacii nomen reprehendendum

Tradita contra latius apertenda.

Quanta sub Eccles. unitatis sollicitudo.

Ioannem ad hoc vehementer hortatur.

Miscet legatos nuntios.

¹ Caraf. cum nn. codd. *gratulati fuimus insertum*.

² « Quid taciturnitate praeteritum, evidenter expressimus ». Id. cum Baron. et nn. codd.

³ Caraf. minus apte, ut videtur, *intemerata fidei integritate*. Baron. omitt. *intemeratae fidei*.

⁴ Al. sane perperam contr. mss. auctorit. *sustineant*.

⁵ Baron. *beatissimi*.

⁶ Caraf. cum cod. 4961 perperam ad context., ut videtur, *quo te*.

⁷ Cod. n. 5617 nob. legit; at cod. 4961 forte aman. mendo *eos communionem*.

agnosces. Hi pacem tuam sub ea, quae saepe scripsimus¹, professione suscipient. Imple ergo, frater carissime, gaudium nostrum, et tum ad nos per eos rectae fidei tuae remitte praeconium, ut per te universis detur exemplum².

EPISTOLA XXXVI³.

Quod Iohannem ecclesiasticae pacis sese studiosum ostendat, gratulatur, ad quam perficiendam legatos mittit.

Hormisda⁴

Iohanni episcopo Constantinopolitano.

Ea, quae charitas tua destinatis litteris significavit, agnovimus, et gratulamur ad conscientiam nostram fidei tuae iudicia pervenisse; optantes, ut intentioni tuae, quam rectam esse cupimus, plenum Deus noster circa ecclesiasticam pacem concedere dignetur effectum, cuius spem animo supernae maiestatis assumpsimus; quia imperatorem serenissimum ad hoc providentia divina iudicamus electum, ut per eum ecclesiarum redintegratio tantis temporibus desiderata proveniat⁵. Quapropter licet, quae pro fidei unitate facienda sunt, tuae charitatis notitiam latere non possint⁶, legatos tamen direximus, quos ratio causae poscebat; quibus hortantibus, et quae iampridem a nobis significata, et quae nuper iterata sunt, ad effectum, Domino nostro auctore, perveniant⁷.

¹ Caraf. cum nn. codd. *rescripsimus*.

² Iuxta Labb. ad marg., et Jaffé l. c. dat. ann. 519.

³ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 617.

⁴ Baron. contra mss. auctorit. add. *Episcopus*.

⁵ Caraf. sane mend. typograph. *perveniat*: revera Cont. Const. nobiscum legit.

⁶ Perperam ad elocut. cod. n. 4961 non possit.

EPISTOLA XXXVII⁸.

Perfectam Ecclesiae pacem quamprimum restitutam iri confidens, Theodosium archidiaconum, et universos catholicos de praeteritis acriminis sublevar, eisque Constantinopolim imperatoris rogatu legatos a se missos innuit.

Hormisda⁹

Theodosio archidiacono Constantinopolitano et universis catholicis.

A pari.

Gratias misericordiae divinae competer exsolvimus, quae fidem vestram diu laborare non passa est; nam tempus oblatum est, quo fidos milites suos catholica recuperare possit Ecclesia. Quae enim maior animum vestrum potest obtinere iucunditas, quam malorum commemorata depulsio? Gaudiis praesentibus compensate afflictionis incommoda; quia Deus noster, qui remedio fuit, adversis opprimi charitatem vestram noluit, sed probari. Nam si transacti temporis mala cum praesenti, quae divina esse non ambigitur, retributione compensetis, quis dubitat ampliora vos¹⁰ praemia consecuturos¹¹, quam nocere potuisset adversitas? Et quamvis pro statu fidei catholicae nunquam sollicitudo nostra cessaverit¹²; tamen serenissimi principis sacris affatibus incitati legatos destinare curavimus, quorum officio, Deo auctore, in his, quae saepe mandavimus, subsequi non dubitamus effectum. Et ideo competenter enitere, ut

Catholicos spe proxima pacis solutur.

Imperatoris rogatu missa legatio.

⁷ Iuxta Labb. ad marg., cui consentit Jaffé l. c., dat. ann. 519.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 617.

⁹ Baron. add. *Episcopus*.

¹⁰ Caraf. perperam ad context. nos.

¹¹ Id., et Baron. cum nn. codd. ad contextum aptissime *praemia consecutos*.

¹² « Cessavit ». Baron.

Iohanni de Eccl. pace studium.

Ad hanc componendam legationem.

Ecclesiae catholicae hoc praecipuum vestrae liberationis munus possitis offerre, quatenus repulsis omnibus, quae hactenus nocuerunt, in una, quam semper optavimus, communione gratulantes, Deo nostro laudes referre sine cessatione possimus ¹.

EPISTOLA XXXVIII ².

Celerem et Patricium anticos clarissimos rogat, ut legatis suis de Eccl. pace laborantibus apud imperatorem adsint.

Hormisda ³ Celeri et Patricio ⁴

A pari ⁵.

Imperatori Constantini nuntiatio.

Quamvis pro loci nostri consideratione de causa fidei catholicae minime tacere possimus, tamen ad hanc partem serenissimus princeps magnopere directis affatibus nostrum incitavit studium, pro cuius legatos voluntate direximus. Et quia huiusmodi causa filiorum Ecclesiae sublevari debet auxilio, salutantes vos culta atque honorificentia competenti poscimus, ut pro ecclesiastica pace allegationes eorum, qui directi sunt, apud animos serenissimi principis adiuvetis; siquidem vestrae celsitudinis laborem non parva retributio subsequitur ⁶, quum omnipotenti Deo nos gratias persolvere de vestris operibus feceritis ⁷.

Hinc censeo optulandum.

¹ Iuxta Iaffé l. c. dat. ann. 519.

² Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 619.

³ Baron. add. *Episcopus*.

⁴ De Celere, et Patricio haec habet Procop. *De Bello Persico* lib. i, c. viii: « *Celer ordinum Palatinorum dux, et Patricius Phrygiae praefectus militum, qui erant Byzantii* ». Hunc autem dein proscriptum S. A. legati Hormisdas his verbis renumtiant: « *Nobis nunciaverunt, Patricium Senatorem proscriptum, et in exilium missum* ». E Cont. Const. Legatorum autem epistolam ad Hormisd. vid., si lubet, apud Mign. op. cit. col. 441.

EPISTOLA XXXIX ⁸.

Legatis Constantinopolim missis, Praefectum Praetorium Thessalonicensem, caeterosque viros illustres hortatur, ut pro viribus studium suum in Eccl. pacem tandem exoptatam perficiendam impendant.

Hormisda

praefecto praetorio Thessalonicensi,
et caeteris ⁹ illustribus a pari

Licet pro causa ecclesiastica numquam sollicitudo nostra cessaverit, tamen imperatoris serenissimi sacris affatibus prompius incitati legatos cum coelestis misericordiae favore direximus; quorum officio bona, quae de principis mente praesumimus, impleantur. Et ideo salutantes amplitudinem vestram, cultu et honore, quo dignum est, poscimus, ut pro redintegratione fidei vestrum commodetis studium, nec tantis fidelium tardari vota temporibus permittatis; quia non est dubium, celsitudinem vestram fructum laudis acquirere, si per eam, quae ab omnibus bonis optantur, Dei nostri misericordia operante, proveniant ¹⁰.

Legati Constantinopolim missi.

Ad pacem perficiendam hortatur.

⁵ Baron. leg. *Celeri et Patricio viros clarissimos a pari*.

⁶ Cod. n. 5617 apte ad context. corrig. subsequetur.

⁷ Iuxta Labb. ad marg., et Iaffé l. c. dat. ann. 519.

⁸ Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 619.

⁹ Baron. add. *viros*, cui consentit et Cont. Const.

¹⁰ Caraf., qui optim. nn. codd. leg., sed eos, ut plurimum non emendando, minus recte interpretatur, *perveniant*. Dat. autem iuxta Labb. ad marg. et Iaffé l. c. ann. 519.

EPISTOLA XL¹.

Anastasie et Palmatiac legatos suos pro fidei redintegratione Constantinopolim missos valde commendat.

Hormisda ² Anastasie et Palmatiac ³.

A pari.

Bonae voluntatis studium divinae semper comitatur prosperitatis effectus. Dei nostri providentia temporis facultas oblata est, in qua pro fidei vestrae praenio debeat agniti. De superna primitus misericordia, deinceps de conscientia clementissimi principis praesumentes, legatos pro religionis catholicae causa direximus, per quos amplitudinem vestram debita venerationis salutamus officio; postulantes, ut pro ecclesiasticae redintegratione concordiae vestrum laborem atque operam non negetis, quatenus cum, repulsis remotisque iis, quos Apostolicae Sedis damnavit auctoritas, ad unam, quae recta est, communionem plebs christiana redierit, beatum Petrum apostolum, pro cuius fide nitimur, in vestris possitis habere actibus adiutorem ⁴.

Missam legationem significat.

In fidei redintegrationem emise incumbendum.

Hormisda Germano et Ioanni ⁶ episcopis, Felici et Dioscoro diaconis, et Blando presbytero.

Opinionum diversitas diu nos facit de prosperitate vestra, vel de susceptae actionis qualitate sollicitos; praecipue cum nihil certum tam diuturno tempore vestrae dilectionis potuissemus reserptione cognoscere. Nos tamen, reperta latoris occasione, haec ipsa significare maluimus. Quapropter salutantes cum Dei omnipotentis auxilio incolumes nos esse cognoscite, quod et de vobis audire desideramus. Sed ut de omnibus, quae gesta sunt, nostram plenius possitis instruere notionem, a quibus personis, vel in quibus locis bene, sicut credimus, suscepti fueritis, vel ubi, aut sub qua festivitate Resurrectionis dominicae charitas vestra tenuerit diem, et quid deinceps egeritis, per omnia rescriptis currentibus declarate, quatenus vestram cogitationem de vestra et actuum prosperitate revelare possitis ⁷, et si quid instructioni, quam suscepistis, causae defuerit, subiungere cum Dei nostri solatio valeamus.

De legatis suis sollicitudo.

Ipsis promissum rescribendum indicit.

Data vii kalendas Maias, Entharico viro clarissimo consule.

Dat. die 25 Aprilis, an. 519.

EPISTOLA XLII⁵.

De legatis suis sollicitus eorum diuturnum silentium dolet, monetque ut quamprimum de ipsorum incolumitate, rebusque gestis rescribant.

1 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 619.

2 Barou. add. *Episcopus*.

3 Quo tempore Anastasii persecutio in Cathol. saeviebat, hae mulieres e Christi fide divelli non potuerunt, aliosve in ipsa viriliter confirmarunt. De his vid. Barou. ad ann. Christi 519. Cont. Const. addit, Anastasiam, teste Procopio, sororem esse Theodosiae Iustiniano nuptae.

EPISTOLA XLII⁶.

Diuturno legatorum silentio commotus eos redarguit, urgetque, ut de eorum sospitate, causaeque profectu rescri-

⁴ Iuxta Labb. ad marg., cui consentit laffé l. c. l. c. dat. ann. 519.

⁵ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 629.

⁶ Caraf. contr. un. codd. auctorit. omittit Ioanni.

⁷ Cont. Const. mallet « quatenus nostram cogitationem de vestra, et actuum prosperitate relevare possitis ». Certe rectius.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 630.

hant. Paulinum cum litteris ad imperatorem missum enunciat.

Eisdem legatis Hormisda.

Legato de digno silentio reprehendit.
Animus noster diuturna redditur expectatione sollicitus: praecipue ad tantum principem destinati sub celeritate nos certiores debuissetis efficere. Nam

Paulinus ad imperatorem ceterosque cum litteris missus.
ante diem Ascensionis dominicae¹ litteras vestras credebamus nos posse suscipere. Idecirco tam vestrae sospitatis indidia, quam profectum causae, quam peragendam cum Dei nostri iuvamine suscepistis, desideramus agnoscere. Paulinum Ecclesiae Romanae defensorem cum scriptis praesentibus destinare curavimus, tam principi litteras, quam singulis, quibus oportuit, dirigentes. Quapropter Deum nostrum congruis precibus oramus, ut ipse salutem vestram sua propitiatione custodiat, et causae, qualem desideramus, concedere dignetur effectum. Qui² nihil maius inter titulos optimi imperatoris adscribitur, quam si eum ecclesia Graeca praesens et futura praedicare mereatur pacis auctorem.

Data in kalendas Maias, Eutharico viro clarissimo consule.

Dat. die 29 Aprilis, an. 519³.

EPISTOLA XLIII⁴.

Legatorum sollicitus litteras suas ad eos per Magistrum missas memorat, iisque Stephanum negotiatorem commendans eorum silentium urget.

¹ « Domini » Baron.

² Caraf. *quia*, cui et nn. codd. adhaerent

³ Jaff. dat. autumnat 30 April. eiusd. ann.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 630.

⁵ In cod. Vat. 4961 nulla praemittitur inscriptio; cod. 5617 nobiscum legit.

Eisdem legatis Hormisda.

De legatis sollicitudo.
Necesse est, ut vel de iniunctae actionis statu, vel de vestrae dilectionis cogitamus absentia; et pro his rebus sollicitudo nostra non patitur scribendi quaslibet occasiones omittere. Antelae per Magistriani, qui in Symmachi patricii remeavit obsequium, litteras charitati vestrae direximus; hortantes, ut nos de universis, quae in causa ecclesiastica gesta sunt vel geruntur, non omitteretis instruere, quod et facere pro nostra cogitationis revelatione⁶ debetis. Nostri enim voti est, ut labori vestro Deus omnipotens desideratum concedere dignetur effectum. Stephanum negotiatorem, per quem vobis nostra contradentur alloquia, in quo ratio poposcerit, competentibus solatiis adiuvate; quia hunc semper nostrum fuisse recolitis.

Data eodem die.

Dat. die 29 April., an. 519⁷.

EPISTOLA XLIV⁸.

Iustino Augusto restitutum GP. Ecclesiae concordiam gratulatus eum vehementer impellit, ut haeresis vestigia in Antiochena quoque, et Alexandrina ecclesiis delere studeat, eiusque religioni legatos suos committit.

Hormisda Episcopus Iustino Augusto.

Pare GP. Eccl. exultat.
Lectis clementiae vestrae paginis, quae restitutum fidei concordiam nunciabant, in divinae laudis canticum mens totius ecclesiae laeta⁹ prorupit, quo canitur:

⁶ « Revelatione » Caraf., quod Cont. Const. recte approbat.

⁷ Vid. not. 3 ep. sup.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 630.

⁹ Baron. *laeta* expungit.

*Gloria in excelsis Deo, et in terra par hominibus bonae voluntatis*¹. Huius igitur fiducia hymni dignam fidelibus meritis gloriam, felicitatemque praesumit. Neque enim te ita Deo placitum principem ad imperii verticem humanus tantum consensus eiecit; te sibi divinus favor ante formaverat. Tradidit enim tibi Orientis imperium, ut eius operum fieres instrumentum; atque ideo, ut hoc in te propheticum dictum iure conveniat, efficiatis²: *Constitues eos principes super omnem terram; memores erunt nominis tui, Domine, in omni*³ *progenie et generatione*. Etenim cum tibi sit christianam pacem servare propositum, quis te dubitet a Christo esse dilectum⁴? Haec prima sunt vestri fundamenta principatus, Deum placasse iustitia, et ascivisse vobis excellentissimae maiestatis auxilia, dum adversarios eius velut proprios comprimitis inimicos. Haec nimirum maxima rei publicae fundamenta sunt, hoc solidum invictumque robur. Neque enim humanis scilicet potest esse pervium, quod est divinae gratiae firmitate vallatum. Testis est huic prophetica scriptura; ait enim: *Elegi David servum meum, oleo sancto meo unxi eum; manus enim mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum*⁵. Contra autem frustra arma, frustra sibi copias quaerit, quem gratia superna destituit. Etenim veraciter scri-

ptum est: *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilat, qui custodiant eam*⁶. Bellabis tu quidem divino tutus auxilio, excellentissime princeps, et tuae reipublicae iugo ferocissimarum gentium colla submittes; sed nulla victoria potest esse praestantior, quam quod humani generis hostem post quaesita tam longi temporis firmamenta subvertis. Enimvero caeterorum natura praeliorum distincta gentibus, regionibus terminata, cruore polluta; haec omne genus humanum palma complectitur, hunc omnibus regionibus imputatis triumphum⁷; et quod divinae proximum pietati est, qui paulo ante ducti diaboli grassabantur, nunc ad propriae salutis effectum sine sanguinis effusione vincuntur⁸. Durabit igitur huius christianae victoriae per aevum triumphus. Neque enim poterunt labe temporis aboleri, quae in sempiterna⁹ fidei stabilitate fundata sunt. Permanebit longe lateque vestrorum fama factorum, et, sicut divinis designatur eloquiis, *in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines*¹⁰ *terrae verba eorum*. Et caeteris quidem bellis agros, urbes, oppida, et quod supremum¹¹ est, subiectorum libertatem tueris, quae mortali-um usibus comparata, simili quadam mortalitate¹² solvenda sunt. In hoc certamine vita ipsa defenditur, et quodammodo pro sempiternae beatitudinis arce

Devota haerens nulla gloria maior.

Hinc quae Iustini gloria.

Christi fidem triumphum in imperii fundamentum.

¹ Luc. II, 14, ubi Vulg. legit *Gloria in altissimis*....

² Cod. Vat. 5617 corrig. *efficis; restituent. potius efficis*.

³ Baron. omitt. *omni* contra Vulg. text. Ps. XLIV, 18, quae sic habet.... *in omni generatione, et generationem*.

⁴ Al. *delectum*; quam vocem Cont. Const. praefert quum magis haec consentire videatur Hormisd. verbis ad Iust. ep. XXVII pag. 419 col. 1 h. vol., ubi legitur « *Nec est dubium ideo ad rem summam coelesti vos providentia pervenisse* », ut.... itemque ep. XX pag. 413 col. 1 h. vol. vos *ad imperia clementia divina provexit; ob hoc scilicet*

⁵ Psalm. LXXXVIII, 21, 22.

⁶ Psalm. CXXVI, 2, ubi Vulg. leg. *frustra vigilat qui custodit eam*.

⁷ Al. male *importabis*. Baron. minus recte ad locut. context. praefert *imputabis*. « Id autem sibi vult, Iustini triumphum regionibus non esse terminatum, sed omnibus proliferare ». Cont. Const.

⁸ Baron. *sine sanguine vincuntur*.

⁹ « *Sempiterna* ». Caraf.

¹⁰ Id. cum Baron. add. *orbis* iuxta Vulg. text. Psalm. LVIII, 5.

¹¹ « *Postremum* ». Caraf. Ad rem quidem inepte.

¹² « *Sinistri quondam mortalitate* ». Id.

pugnatur. Quocirca continuam tanti operis apparatus clementiae vestrae intentionem requirit. Facite, ut nullum prorsus receptaculum, et quo rursus inmanissimus hostis emergat, inveniat; cunctis cum nudate praesidiis, et si quid usquam vestigiorum eius reliquum est, id omne clementi remedio purgate¹; omne nequitiae germen funditus eruatur; adversa heo stirps ad vivum usque rescetur, ne minus compressa (quod absit) iniquitatis radix venenata latius iterum virgulta diffundat. Quorsum haec? Quia superest adhuc vobis Alexandrinae atque Antiochenae et aliarum ecclesiarum nullo modo negligenda correctio, in qua, si suam curam clementia vestra immiserit², spes est, quo auctore bona cuncta credimus incipi, eodem celeriter auxiliatore compleri. Commendamus praeterea legatos ab Apostolica Sede directos, et apud vestram fidem religionemque³ deponimus; quos ita, perfectis omnibus, pietas vestra dimittat, ut divinis vestrisque beneficiis ad Apostolicam Sedem plenam referant de ecclesiarum omnium pace laetitiam. Quae scripta per Paulinum Romanae Ecclesiae defensorem famulum vestrae pietatis ingerenda transmissimus.

Data vii idus Iulii, Entharico viro clarissimo consule.

Dat. die 9 Iulii, an. 519.

EPISTOLA XLV⁴.

Ioanni episcopo CP. summopere gratus, quod ad apostolicam unitatem

redierit, illum vehementer hortatur, ut praesertim Antiochenae et Alexandrinae ecclesiae paci pro viribus studeat, eidemque legatos suos commendat.

Hormisda

Ioanni Episcopo Constantinopolitano.

Consideranti mihi tuae scripta claritatis, in quibus cum Sede beati Apostoli Petri unam tibi esse fidem professus es; prophetica libet exclamare licentia: *Ecco quam bonum et quam iucundum habiture fratres in unum*⁵. Neque enim refert, quam longinquis locorum spatiis dividamur, quando iam Deo auctore una fidei cohabitatione coniungimur; nunc enim misericordia procurante divina in unius corporis vultu dissipata olim Christi membra conveniunt, et ab iniquissimis direpta latronibus annunciata a prophetis vocibus Domini nostri redintegratur hereditas, et vere in huius petrae fide, id est, apostolorum principis firmitate, Orientalis ecclesiae fundamenta solidantur, quae cum facta tuis litteris indicentur, tempestiva exultatione dicendum est: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*⁶. Gratias igitur excellentissimae Trinitati, quae consentientes in Christum Ecclesiae, ac reipublicae dedit esse rectores: enimvero rerum salus est⁷, quoties in fidei catholicae veritate sacerdotes ac principes mens una connectit. Hoc firmum pacis vinculum est, haec coelitus dimissa societas; neque fas est enim in quo vident concordari⁸ praepositos, aliud sentire subiectos. An dubium est cuncta haec

Ab Antioch.
et Alexandrin.
eccles. haereticis
germen excellen-
dum.

Instituto lega-
tos suos com-
mendat.

De Ioan-
nis respiciens
ita summopere
laetatur,

Sacerdo-
tum, ac princi-
pum concordia
mundi salus.

¹ Caraf. *repurgate*.

² Ita et Baron. « Forte legendum *clementia vestra non remisit* ». Cont. Const.

³ Caraf. *cum un. coll. regionem*; quod Cont. Const. non reprobat. Baron. autem nobiscum legit.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 632.

⁵ Psalm. cxxxii. 1.

⁶ Rom. x, 15.

⁷ Caraf. *enim vero magna rerum salus est*.

⁸ Cont. Const. ad locut. recte concordare.

providentiam disposuisse divinam? Primum eum principem esse delectum, qui cum se hominum suscepisse videret imperium, non se oblitus est Deo esse subiectum. Delinē quod talem fraternitatem tuam Ecclesiae suae praesulem dedit, quem non esset ambignum cum Sede nostra, id est, apostolica, certam mansuramque fidei subiturum esse concordiam. Etenim libello a nobis fidei libenter accepto, cum redintegrationis in Christo fueris avidus, nunquam in praedestinatione divina fuisse a nobis cognosceris alienus. Itaque, dilectissime frater, Dei nostri sponte currentibus instate beneficiis, sparsi olim gregis plenius membra colligite, et custodite collecta. Memento nunc, clementer assignatae a Christo navis esse te rectorem; fac cogites diabolicae contumaciae spiritus quietem itineris et curam turbantes¹; nec te lateant fluctus tempestatis incertae, quos evigilante prospicias, et erecta in Deum ratione compenses². Nulla tibi commissi negotii negligentia clavum dominicae ratis extorqueat. Illud unicum recti itineris signum fixis semper obtutibus intueri, quo certius perflantis diaboli turbata contemnas, et ad promissi portus tranquilla pervenias. Haec³ est christiani palaestra certaminis; tali Christi militiae sempiternae vitae palma proponitur. Haec tibi rectissime cogitantū non deerit suo militi praesidium ducis; et quanto hostium multiplicantur insidiae, tanto⁴ summi gratia rectoris adversantis venena misericordiae suae facit esse materiam, sicut sermo apostolicae veritatis asseruit, di-

cens: *Ubi abundavit iniquitas, superabundavit et gratia*⁵. Tu tantum divinis rectissimisque inhaerens institutis, ecclesiasticam fovendo concordiam, veluti quodam pacificae voluntatis signatus indicio illius esse discipulus approberis, qui ait: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*⁶. Hortare etiam, quamquam sponte ad recta tendentem, filium nostrum clementissimum principem Iustinum, christiano saeculo divinitus comparatum ea perficere, quae regalibus litteris dignatus est polliceri, ut missis ad eos edictis, quos ab Ecclesiae matris uberibus etiam nunc devius error abducit, diabolicam fraudem et auctoritate religionis et moderata potestate compescat imperii, eamque sibi contra communem totius humanitatis hostem maximam ducat esse victoriam, si supernae auxilio divinitatis vetusti serpentis venena compresserit. De Antiochenae quoque atque Alexandrinae ecclesiarum statu non supersedeas esse sollicitus, et clementissimo subinde principe supplicato, ut in his quoque pacem religiosa ordinatione restituat, quatenus bonis coeptis plenae cumulum perfectionis adiungat. Frustra enim bonum opus incipitur, si non in totum perfectio subsequatur. Commendamus praeterea legatos a Sede Apostolica destinatos, quos ita faciat ad nos tua dilectio remeare, ut nobis plenam referre queant de restituta universis ecclesiis pae laetitiam.

Data vi idus Iulii, Eutharico V. C. consule⁷.

Dat. die 9 Iulii, an. 519.

1 «*Fac cogites diabolicae contumaciae spiritus quieti itineris secura turbantes*». Cod. Vat. 5617.

2 Cont. Const. recte mallet componas.

3 Caral. cum m. cod. 4961, 5617 add. *entia*.

4 Id. perperam ad elocut *tantum*.

App. Bull. Rom. Vol. I.

54

5 Rom. v, 20; ubi Vulg. legit. . . *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia*.

6 Ioann. xiv, 27, ubi Vulg. habet: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*.

7 Nn. codd. *Qs. Cons.* ss. forte pro *Qs. Cons.*, vel pro *Q. Cons.* ss. idest quo supra consule, vel quo consule suprascripto, nempe Eutharico.

Ioannis ad apost. unitatem reversio singulari Dei providentiae tribuenda.

Ad eam fovendam auctoritatio.

Ideo apud Iustinum instandum.

Præsertim Alexandr. et Antioch. eccl. pax curanda.

Legatos commendat.

EPISTOLA XLVI¹.

*De pace per Iustinianum Ecclesiae red-
dita laetatus eundem ad hanc perfici-
endum impellit.*

Hormisda illustri viro Iustiniano.

Benedicimus ineffabile divinitatis auxilium, quia de ecclesiarum pace universitatis desiderium sub tranquillitate agnovimus fuisse completum. Quod quidem non praeter opinionem nostram contigit fieri; quia religiosissimi Augusti praesumpti genere spem semper gessimus de quiete, et quod credidimus faciendum sub principe christiano de adnatione, erat in votum. Quare habebit gloriosus imperator de hac causa triumphorum titulos, non quibus se oblivio mortalitatis interserat, sed quos divinitatis gratia super² perpetuitate confirmet; et vobis quoque coelestis remunerationis non deerit praemium, qui adinvistis boni principis institutum, atque obsequio conveniente³ desiderio horrorem segregationis fecistis excludi: *Benedictus Dominus Deus noster, qui visitavit et fecit redemptionem plebis suae*⁴. Superest nunc, et quia vobis huiusmodi officium certum est providentia divinitatis iniunctum, accingatis, ut ait, humbos⁵, et pacificae adhortationis viribus persequamini, a quibus pacem non videtis

De pace gaudet
Ecclesia per Iustinianum restituta.

Ad eam perficiendam hortatur.

agnosci, maxime quia gratiae⁶ gloriae vestrae detrahatur, si quid in hac causa fuerit minus impletum. Circumspicite omnia fide qua vivitis, et diligentia, qua vigetis, occurrere omnibus incursibus, quibus religionis christianae reverentiam videtis esse vexatam, ut instantiae vestrae bene possimus cum exultatione dicere: *Reminiscentur, et convertentur ad Dominum omnes fines terrae*⁷. Quae cum ita sint, vos, qui Ecclesiae catholicae tranquillitati fecistis initium, procurare decet effectum: non deerit Salvatoris nostri favor in perfectione, qui vobis hoc opus inspiravit incipere⁸.

Data consule suprascripto.

Dat. ann 519⁹.

Dens recte inceptus perficendis non deest.

EPISTOLA XLVII¹⁰.

Legatos commendat, ut quam citius optatam pacem Ecclesiae restituere valeant.

Hormisda.

Cum necesse fuerit scripta domino filio nostro clementissimo principi destinari, amplitudinem vestram silentio praeterire nequimus. Et ideo salutationis honorificentiam praeloquentes, eos, qui in rem destinati sunt, commendamus, postulantes, ut, domino nostro auctore, sub vestra dispositione celeriter, ut¹¹ destinata per-

Litterarum notatio.

Legatis pro Ecc. pace optulandum.

¹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 633.

² « Sub » corrigi cod. Vat. 4691: al. *super* retinet. Melius videtur cit. cod.

³ Male quidem Caraf. cum nn. codd. *convenientis*.

⁴ Luc. 1, 68, ubi Vulg. ait: *Benedictus Dominus Deus Israel quia visitavit, et fecit redemptionem plebis suae*.

⁵ « Accingite humbos vestros » Is. xxxii, 14.

⁶ Sigla grā in nn. codd. potius *gratia* videntur interpretanda, siquidem haec vox forte mag. consonat orat. context.

⁷ Psalm. xxi, 28, ubi Vulg. inquit: *universi fines terrae*.

⁸ Iuxta Apost. ad Philipp. ii, 43, *Deus est enim qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona voluntate*.

⁹ In nn. codd. *Qs. Cons. ss. V. not.* 7 pag. 425 col. 2 h. vol.

¹⁰ Ex Ballerin. *Opp. S. Leonis* tom. iii, cap. clviii, quam edidit e cit. cod. 4961, atque hic ponimus quia in praedict. cod. hoc ordine reperitur.

¹¹ « Ad » apte corrig. Ball. cum n. cod. 5617.

veniant, ut sacratissimus et religiosissimus imperator meritorum suorum gloriam possit sine dilatione cognoscere¹.

Data consule suprascripto.

Dat. ann. 519².

EPISTOLA XLVIII³.

Pompeium laudat, quod in reddendam Ecclesiae pacem totis viribus intendit, hortaturque, ut recte incoepta perficiat.

Hormisda Pompeio⁴.

Ita devotionis nostrae animum gaudio concordiae latetur impletum, ut nulla credamus verba sufficere, quibus fidei vestrae puritatem valeamus explere. Magna profecto memoria felicitatis transibitis ad posteros, quia vos in facienda pace sollicitudine certum est fuisse constrictos. Habetis apud divinitatem meritum, cuius religioni persolvitis⁵ affectum. Operati quidem estis generalitatis desideria, sed et vestra pariter completa sunt vota; et cum animae vestrae paraveritis praenium, universitas sibi gaudet beneficium impensum. Quapropter debita honorificentia salutantes hortamur, et petimus, ut vivacitate, qua quietis ecclesiasticae coepistis initium, procuretis effectum; et quocumque contentione alicuius videritis remansisse vestigia, curetis modis omnibus insequenda. Adeste ecclesiarum Dei plenissimae tranquillitati, insistite labori, quem fidei vestrae munere Domino curastis offerre. Facitis enim, ut maiore a vobis fiducia exigamus ple-

EPISTOLA XLIX⁶.

Julianam Aniciam de catholica unitate bene meritam laudans eam in proposito confirmat, ne unquam haeresis revirescat.

Hormisda Iulianae Aniciae.

Litteris amplitudinis vestrae perceptis, gratias Deo nostro de catholicae fidei reintegratione persolvimus; optantes, ut ipse vestris sensibus pro religione sua, quod⁷ concessit, longa aetate conservare dignetur studium; ut sicut personam vestram imperialis sanguinis vena nobilitat, ita conscientiae bonorum meritorum luce praeferat. Unde salutantes cultu atque honorificentia competenti poscimus, ut in eo, quo coepistis permanere proposito, debeat et dare operam, ut ad effectum conatus tantae causae perveniat, ne aliquid in posterum semen huius mali remaneat, unde posthac sub qualibet occasione inimicus quilibet fidei revirescat⁸.

Aniciae catholicae unitatem fovendi gratulatur.

Rogat, ut ipsa coepta instat.

EPISTOLA L⁹.

Anastasias de pace CP. Eccl. reddita gratulatus monet, pro viribus agat, ut unitatis concordia ubique perfecte restituitur.

¹ E praeced. litt. licet inferri et hanc ep. dat. fuisse ann. Christi 519.

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 631.

³ Hic, inquit Baron. ad ann. Christi 519, apud imperatorem vir erat auctoritate praecipuus.

⁴ Cod. u. 5617 corrig. *persolvistis*.

⁵ Codd. nn. Dat. Qs. Cons. ss.

⁶ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 634.

⁷ Erron. codd. nn. 1961, et 5617 *quem*.

⁸ Iuxta Labb. ad marg. et Jaffé l. c. dat. ann. 519.

⁹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 634.

Hormisda Anastasiae.

Anastasiae de
pacegratulatur.

Postquam Deus noster Ecclesiae suae membra in pacem pristinam redeuntis solidavit, diu vos desiderasse certamina¹... Quod provenisse gaudentes, et nos quidem indesinenter divinam clementiam deprecamur, ut sicut has regni primitias gratanter accepit, ita fidem boni principis omni semper adjuvet prosperitatis effectum, et tam ipsum, quam vos omnes in sacrosancto religionis amore custodiat; ut quorum fides errorem pessimae dissensionis abiecit, et tu ita² in terris floreas, ut aeternae salutis remuneratio subsequatur. Nunc igitur vos quoque vota nobis coniungite, et omnibus a Deo viribus implorate, ut³ huius correctionis exemplum omnes sequantur Ecclesiae, ut nihil sibi diabolus remansisse gaudeat, quem in totum pene nostra concordia gratulatur exclusum⁴.

Ad hanc perfectam
obtinendam
impellit.EPISTOLA LI⁵.

*De Grati silentio amice conquestus
eum ad scribendum urget.*

Hormisda Grato⁶ viro sublimi⁷.

Contristavit nos amplitudinis vestrae silentium, quia inter quaslibet occupa-

¹ Sic edit. passim, qui puncta add., ut nonnulla deesse indicetur. Verum satis liquet, Hormisdam per haec verba ad epistolam alludere Anastasiae, quae apud Mign. loc. cit. col. 431 ad Pontificem scribens inquit: «*Pervigiles vestrarum orationum excoctae... diu expectatam sacrosanctis Ecclesiis concordiam pacis restituit*». Itaque hic potius legendum: «*diu vos desiderasse testamini quod provenisse gaudetis. Et nos quidem...*» E Cont. Const. Vatt. codd. mendose quidem legg. *certamini*.

² Ita et n. cod. 4961, qui tamen floreat correcto, substituit floreas. Cod. 5617 apponens ad marg. vocem *vita* sic ait «*et vita in terris floreas, et aeternae salutis*». Forte in hunc mod. sensus restituendus: «*ut quorum fides errorem pessimae dissensionis abiecit, ita in terris floreat, ut aeternae salutis remuneratio subsequatur*».

tiones nostri esse non debuistis immemores. Et ideo ne quod in vobis reprehendimus, incurrere videamur, necesse fuit operam styli praesentis assumere, per quam nobilitatem tuam honorifice salutamus, postulantes, ut sollicitudinem nostram de bono vestrae prosperitatis non desinatis efficere certiores, quia incolumitatis vestrae bona quibuslibet iudiciis Deo nostro cupimus propitiantem cognoscere⁸.

Grati silentium
dolet.Litteras ex-
poscit.EPISTOLA LI⁹.

*Ioanni Melicitano episcopo significans,
CP. Ecclesiam ad apostolicam communio-
nem rediisse tum Iustini litterarum
exemplaria, tum CP. episcopi libellum
mittit; eumque admonens huius-
modi fidei formulae plures Orientis
antistites subscripsisse, haec finitimis
episcopis manifestanda indicit.*

Hormisda Ioanni Episcopo Melicitano¹⁰.

Vota nostra charitatem tuam latere non-
lumus, ne qui particeps fuit sollicitudi-
nis, gaudiorum fructu reddatur extorris.
Et ideo Constantinopolitanam ecclesiam

CP. Ecd. ad
apostolicam u-
nitatem restituo.³ Ut deest in nn. codd.⁴ Labb. ad marg. et Jaffé l. c. hanc ep. referunt ad ann. 519.⁵ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 634⁶ «*Is primum a Iustino legatus Romam missus Hormisdas fuit acceptissimus*» Cont. Const.⁷ Falso asserti cl. Mansi hunc titulum in cod. Vat. 4061 sic enunciat *«Grato inl. Hormisda»*. Cod. enim ab ipso enunciatus longe abest, ut Concil. collectionem praeserferat. In cod. vero 4961, cui forte alludit, correctum liquet *«Grato et Hormisda»*.⁸ Iuxta Jaffé l. c. dat. ann. 519.⁹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 645.¹⁰ Caraf. ad marg. *Mileopolitano. Al. Nileopolitano. «Forte Malacitano in Hispan.»* Hard. In cod. aut. Vat. 1330 sic inscribitur: *Epus Hormisd. PP. ad Ioannem Epum Melicitanam Ecd.*

ad communionem nostram rediisse, Domino propitiante, tradentibus significamus alloquiis; et mandatorum, quae legatis nostris dedimus, in omnibus seriem fuisse completam. De qua parte, ut ad dilectionem tuam plenius perfectum¹ gaudium perveniret, libelli Ioannis² et consacerdotis nostri episcopi Constantinopolitani, et Iustini clementissimi principis Orientis sacrarum litterarum exemplaria pariter credidimus destinanda; indicantes nihilo minus per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, ut a nobis competentibus precibus Divinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoque ecclesiarum redintegratione gratulemur. Ea vero, quae significare curavimus, in eorum sacerdotum, qui fraternitati tuae vicini sunt, curabis perferre notitiam, ut et ipsi de effectu tantae rei gratias nobiscum coelestis misericordiae beneficiis referre non cessent. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

EPISTOLA LIII⁴.

De his gaudens, quae S. A. legati hactenus egerunt, eis mandat apud imperatorem, et augustam coningem insistant, ut Orientales ecclesiae universae, in primisque Alexandria et Antiochena ad Apostolicam communionem revertantur.

Hormisda Germano et Ioanni Episcopis, Felici et Dioscoro diaconis, et Blando presbytero.

De his, quae acta charitatis vestrae relatio comprehendit, gratias Deo nostro

de communione CP. Ecclesiae. Cod. vero 3791 Ep... ad Ioann. Epum Militanae Ecclesiae.

1 Codd. nu. minus bene perfecte.

2 Caraf., et Mansi cum nu. codd. add. fratris.

3 In vta Jaffé l. c. dat. ann. 519: sed Cont. Const. dat. autumnat lul. eiusd. ann.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 636.

referimus, qui laborem vestrum iuvare dignatus est, et hortamur, ut clementissimo principi et piissimae Augustae⁵ coniugi eius officiis imminere competentibus debeatis, et agere, auxiliante Christo nostro, universis sub ecclesiastica observatione dispositis, ut omnes ecclesiae⁶, quae in qualibet mundi parte sunt posita, ad communionem Sedis Apostolicae revocentur. De Alexandria vero, atque Antiochena ecclesiis laborate, ut nostrae fidei sub observatione rationabili connectantur, quia tantae rei perfectio tam clementissimo principi, quam vobis gratiam divinae propitiationis acquirit.

Data Eutharico viro clarissimo consule⁷.

Dat. ann. 519.

EPISTOLA LIV⁸.

De Dioscori laboribus gratulatus ei committit, ut de modo cogitet illos in Eccl. recipiendi, qui scriptis Chalced. synodo damnarunt: mandat, Alexandrinam et Antiochenam ecclesiam in catholicam unitatem restituendas nitatur: Thomam et Nicostratum diu nimis Constantinopoli morantes apud imperatorem iuvandos iubet: demum Ammonium per fidei libellum publice oblatum in apostolicam communionem fuisse receptum innuit.

Hormisda Dioscoro diacono⁹.

De laboris tui, quem cum Dei omnipotentis iuvamine suscepisti, pro ea parte,

5 Scilic. Euphemiae. Cont. Const.

6 Cod. n. 5617 ita corrig. et agere auctitante Christo nostro, ut universis sub ecclesiastica dispositione dispositis, omnes Ecclesiae....

7 Nu. codd. Dat. Qs. Cons. ss

8 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 637

9 In n. cod. 4961 nulla extat inscriptio.

Iustini litteras, et CP. episcopi libellum mittit.

Cui et plures Orient. episcopi subscribere.

Haec Iustinis episcopis mandata.

Alexandrin. praesertim, et Antioch. Eccles. unitas curanda.

De Dioscoro laboribus gratulatur.

quae acta est, gratulamur effectui; et in-
dicamus, ut quemadmodum revorandi
sunt hi, qui ex scripto Chalcedonensis
Concilii constituta damnaverunt, debeas
cogitare¹. Forsitan tales non schismatici,
sed magis haeretici videantur. An certe
una sit causa tam eorum, qui sermoni-
bus, quam eorum, qui convincuntur scri-
pto damnasse², quia per hanc distantiam
filius noster vir illustris Albinus religio-
sus et scribentes contra Chalcedonense
Concilium per illum generalem libellum
tantum suscipi debeant, an certe aliquid
amplius addicere³. De Alexandrina et
Antiochena ecclesiis⁴ solatio Dei nostri
adiutus enitere, ut, omnibus recte dispo-
sitis, communioni catholicae socientur.
Thomae quoque et Nicostriati fratrum et
coepiscoporum nostrorum observatio⁶
nos longa contristat; et miramur cur
apud catholicum principem rectae fidei
laborare videantur⁷ episcopi, quorum
desideria tua debebit charitas sublevare,
agendo quatenus optata consequendo⁸
moeror converti possit in gaudium. Ioan-
nes Nicopolitains episcopus per Ammo-

nium⁹ diaconum nobis scripsit, quod ei
aliqui malevoli apud principem nitun-
tur¹⁰ generare calumniam; quem dile-
ctioni tuae commendamus, hortantes, ut
elabores, ne eius quieti inimicorum possit
nocere subreptio. Quem Ammonium dia-
conum ad nos venientem in Sedis Apo-
stolicae volumus communiene suscipere
tandem, donec, habito cum Sergio dia-
cono tractatu, qui¹¹ ordinari debuerit
quaereremus, et hoc deliberatio nostra
de supradicto diacono probabilis invenit,
ut per testimonium libelli communioni
catholicae iungeretur; quem libellum so-
lemniter oblatum¹², et nostrae offerentem
communioni significamus adiunctum.

Data consule suprascripto¹³.

Dat. ann. 519.

EPISTOLA LV¹⁴.

*Dioscuro diacono significat, se de eius ge-
stis omnes Italiae populos docuisse, et
imperatori scripturam, ut Alexandri-
nac, non autem Antiochenae ecclesiae*

Utrum Chal-
cedonens. scrip-
ta damna-
vit, ut eorum
in Eccl. reci-
piendi.

Alexandr. et
Antioch. Eccles.
reditus ad apo-
stolic. commu-
nionem solu-
curandis.

Thomas et Ni-
costriatus apud
imperatorem in-
voluti.

Ammonius in
apostolic. com-
munionem rece-
pit.

1 Ibid. recte, ut videtur, legit: *debeas cogitare, ne forsitan tales non schismatici, sed magis haeretici videantur.*

2 Cont. Const. «supple Chalcedonensem Synodum».

3 Ibid. recte propter hanc distantiam hinc, ut sensus satis implicatus eluceat, sic nobis legendum videtur: *debeas cogitare tales ne schismatici, vel magis haeretici videantur: an certe una sit causa tam..... quam eorum, qui convincuntur scripto Chalcedonensem synodum damnasse, quia propter hanc distantiam filius noster vir illustris Albinus religiosus videtur facere questionem. Et cogita.....*

4 Ibid. probe restituitur *ad dicere* ex n. cod. cit., qui legit *ad dicere*, ubi non litt. d, sed i fuisse geminanda.

5 Pontifex, quum haec scriberet, Antiochen. Ecclesiam Dorotheo Episcopo destinata nondum audierat. E Cont. Const.

6 Scilicet mora. Ita et ep. lxx pag., 439 col. 1 h. vol. de Seytis monachis ait: «*observationum moras dicerent se ferre non posse*».

7 «*Videntur*» Caraf. cum cit. codd.

8 «*Optata consequentium moeror*» Cit. cod., cui Cont. Const. adhaeret. Ad locut. melius videtur n. lectio.

9 «*Nempe Ammonio*». Cont. Const.

10 Caraf. cum m. codd. *nitantur*.

11 Ita et n. cod., in quem ex vitio amanuens. qui pro quid irrepsit. Revera Cont. Const. quid restituit.

12 Forte legendum: *quem, libello solemniter oblato, et nostrae se offerentem communioni. Vid. seq. ep. col. 2 sub med.*

13 Cod. 4961 leg. *Dat.* quin aliud adiciat. Cont. autem Const. dat. arbitratur in nonas Decembris ann. 519: Iussu autem l. c. hanc recenset inter diem 9 Iulii et diem 2 septembris eiusd. anni.

14 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 637. Nil fere est in hac epistola, quod in superiori

ipsam praeficiat. Dein de Thoma, Nicostro, et Ioanne episcopis eadem, quae in superiori epistola monens, Paulinum Ecclesiae defensorem commendat. Demum indicit, nisi perfectis rebus, non esse Constantinopoli eisdem discedendum.

Hormisda Dioscoro diacono

De laboris tui quidem, quem Dei omnipotentis iuvamine suscepisti, pro ea parte, quae acta est, gratulamur effectui; indicantes omnibus Italiae populis, quae, auctore Deo nostro, sine cessatione persolvimus¹, qui te fecit agnoscere, quia non pro odio², sed pro causae magis fueris amplitudine destinatus. Unde quoniam simplicem³, et puram cogitationem nostram per te misericordia divinae propitiationis adiuvit, necesse est, ut de industria vel fatigationis tuae praemio et vicissitudine cogitemus. Nam sequenti tempore scribere domino et filio nostro imperatori disponimus, ut te Alexandrinum episcopum debeat ordinare. Iustum est enim ut ea doctrina et moderatione tua corrigatur Ecclesia, in qua praecipue ab ipsis aetatis tuae principibus militasti; nam displicuit nobis, quod charitatem tuam aequalissimus imperator Antiochenae praeponebat nitebatur Ecclesiae. Melius enim in solo patriae tanti accipies sacerdotii⁴ dignitatem, ut Aegyptios populos

doccas, quam inter Syros, novos et incognitos homines, in alia orbis parte progenitus errare videaris⁵. Thomae quoque et Nicostro fratrum et coepiscoporum nostrorum observatio longa nos contristat, et miramur cur apud catholicum principem rectae fidei laborare videantur episcopi, quorum desideria tua debet charitas sublevare, agendo quatenus optata consequendo⁶ moeror converti possit in gaudium. Ioannes Nicopolitanus episcopus per Ammonium diaconum nobis scripsit, quod et aliqui malevoli apud principem nituntur generare calumniam; quem dilectioni tuae commendamus, hortantes, ut labores, ne eius quieti inimicorum possit nocere subreptio. Quem Ammonium diaconum ad nos venientem in Sedis Apostolicae volumus communione suscipere tandem, donec, habito cum Sergio diacono tractatu, quid ordinari debuerit quaereremus; et hoc deliberatio nostra de supradicto diacono probabilis invenit, ut per testimonium libelli communioni catholicae ingeretur; quo⁷ libello solemniter oblato et nostrae offerentem communioni significamus adiunctum. Paulinum Ecclesiae Romanae defensorem commendamus, et hortamur, ut nihil indispositum pro festinatione vestri reditus relinquatis; quia melius cuncta sub prolixitate temporis cum Dei nostri iuvamine disponuntur, et gratus est, ut sub mora

Thomam, Nicostro et Ioannem commendat.

Ammonius in apostolicam communionem receptus.

Hic Alexandrinus, non Antioch. Ecclesiae praeficiendus.

pene iisdem verbis non repetatur; ideoque potius duo unius, eiusdemque epistolae specimina, quam duas epistolas censere licet. Cuius rei haec, ut videtur, fuit occasio. Quum Hormisda, quo primum mitteret, tempus expectaret, imperatoris consilium cognovit, qui Dioscorum in Antioch. sedem providendum arbitrabatur. Illic factum, ut Pontifex ep. suam aliquantulum immutare compulsi in secunda suppresserit, quae scripsit in prima, et quae in hac decessit, in illa adiecit. Et re quidem vera, in superiori epistola, ut advertimus, nec titulus inscribitur, neque nota chronologica completur, quae certe in hac non desiderantur. E Cont. Const.

¹ Caraf. cum nn. codd. ad orat. apte ita legg.: *indicantes omnibus Italiae populis quae, auctore Deo, per te acta sunt placuisse, et gratias Deo nostro sine cessatione persolvimus.*

² « Scilicet, quia odia percussus ab Eccl. suae gremio abstraheretur ». Cont. Const.

³ Al. perperam ad context. *simplicem.*

⁴ Caraf. ad rem perperam *sacerdotis.*

⁵ « Id est peregrinus videaris, adeoque praeter canon. leges electus ». Cont. Const.

⁶ Codd. nn. *consequentium.* Ad orat. mel. videtur n. lectio.

⁷ Forte legend. ut supra *quem, libello.*

Ad urbem re-
ditus non acce-
lerandus.

omnium ecclesiarum ordinetur status, quam cum per festinationem aliquid imperfectum remaneat, unde iterum et labor nobis generetur, et nostris afferatur ordinationibus difficultas¹.

Data supradicto consule.

Dat. ann. 519.

EPISTOLA LVI².

*Thomae et Nicostrati molestiis per Menam Romanae Ecclesiae notarium co-
gitis, se Ioanni episcopo et Dioscoro
diacono eos commendasse significat,
monetque cum Dioscoro iisdem esse
agendum.*

Hormisda Thomae et Nicostrato Episcopis.

Pontificis de
Thoma et Nico-
strato sollicitu-
do.

Animum nostrum pro negotio vestro otiosum, aut desidem non putetis; nam non aliter de vestra fatigatione, quam de propria cogitamus. Mena siquidem Ecclesiae nostrae notario insinuante, cognovimus, charitatem vestram adhuc observationum molestias sustinere; et ideo in istis adversitatibus³ Deus omnipotens dignetur praestare remedium, tam ad Ioannem fratrem et coepiscopum nostrum scripta direximus, quam dilectissimo filio nostro Dioscoro diacono per litteras nostras iniunximus, ut domino et filio nostro Iustino principi necessitatem et causam

Ioanni et Dio-
scoro eos com-
mendat.

1 Haec in re humill. Pontifex Iulianae Aniciae consilium secutus est ad eum scribentis: « Quapropter stylo venerationis alloquentes sanctitatem vestram, admonemus, ut intimetis destinatis a vobis reverendissimis viris, nullo modo abscedere, antequam, sicut praevideritis, ut oportet, firmantur ea, quae bene disposita sunt ab eis ». Vid. Anic. ep. apud Mign. loc. cit. col. 451.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 633.

nostrae dilectionis⁴ insinuet, et instanter agat, quatenus desideris vestris dominus noster congruum dignetur praestare effectum; cum quo Dioscoro diacono debet loqui vestra fraternitas, quia necesse est, ut intentioni vestrae, vel intuitu catholicae communionis, vel consideratione nostrae adhortationis, studeat.

Data quo supra consule.

Dat. ann. 519.

Cum Dioscoro
iisdem ageodum

EPISTOLA LVII⁵.

*De iniuriis Thomae, et Nicostrato illa-
tis vehementer sollicitus Ioanni Con-
stantinopolitano episcopo et Dioscoro
diacono eorum causam enixe commen-
dat, de cuius exitu quamprimum lit-
teras expectat.*

Hormisda

Ioanni Episcopo⁶ et Dioscoro Diacono.

Reperimus Thomatem et Nicostratum fratres et coepiscopos nostros Constantinopolim non ita susceptos sicuti nostra fuere desideria, et ipsi semper optabant; non solum enim loca eis debita⁷ dicuntur ablata, sed a communione quoque eos cognovimus fuisse suspensos. Quod quam acerbe ferat⁸ animus noster, etiam fraternitatem et dilectionem tuam credimus aestimare; et ideo quantam diligentiam causae videtis magnitudinem

Thomae et
Nicostrati iniu-
rias dolet.

Eorum cau-
sam pro viribus
commendat.

3 Caraf. ad locut. apte et ideo, ut istis adversitatibus.

4 Cod. 4961 et Cont. Const. recte vestrae dilectionis.

5 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 638

6 Vatt. codd. add. Constantinopolitano.

7 « Scilicet. Sedes, et Ecclesiae propriae ». Cont. Const.

8 Cod. 4961 ad orat. perperam acerbe fert; cod. vero 5617 nobiscum leg.

poscere, tantam vos efficaciam debetis sine mora praestare, et agere, ne nos magis apud quos fuerunt, videamur esse contempti, cum illis, contra quam desiderium commune habuit¹, sollicitudinis molestia fuerit indecenter iniecta, in tantum ut nec de facultatibus eorum (quae eis dicuntur invasae a fratre et coepiscopo nostro Iohanne)² dicatur aliquid ordinatum³, nec litteras nostras, quas per eos misimus, fuisse susceptas. De quibus omnibus ita vos agere desideramus instanter, ut ad nos charitas vestra de effectu huius causae valeat sub celeritate rescribere.

Data quo supra consule.

Dat. ann. 519.

EPISTOLA LVIII⁴.

Iustino Augusto pro restituta Ecclesiae pace gratias agens quam plurimus, illum vehementer rogat, ut Heliam, Thomam et Nicostratum iniurie oppressos sedibus suis restituendos curet.

Hormisda Iustino Augusto.

Gloriosis clementiae vestrae laboribus ecclesiasticae palma concordiae⁵ et orbis parati votiva tranquillitas generali praedicatione respondent. Quae res nostrum parcum reddit ac retinet ad agendas gratias sermonis officium. Illud tamen, quod pro vobis indesinenter Domino nostro

preces effundimus, non taceamus⁶; quia in votis infinitus affectus est, finitum esse potest in praedicatione iudicium. Verum inter haec pietatis vestrae beneficia, una nos, quae etiam vehementer afficit, cura non deserit, quod Heliam, Thomam, atque Nicostratum fratres et coepiscopos meos, qui primi ecclesiasticam festina secuti sunt devotione concordiam, non solum magni frustratur palma principii, verum etiam mali miseria comitatur exempli. Quare clementiam vestram, mixto etiam precibus actu, deposcimus, ne gaudia nostra, quae de⁷ haeticorum quotidie conversione praestatis, praefatorum abiectio intoleranda conturbet, quia non sola personarum nos causa sollicitat, quibus et boni facti simul sufficere gloria posset, et meriti; sed quod venerabilium constituta canonum contemnantur, et quod non parvam eorum abiectio Apostolicae Sedis tangit inimiam: nec christianitatis vestrae sinceritas, quae et magnum patrocinium veteribus constitutis impendit, et Sedis Apostolicae principatum acta noviter veneratione sanctis, in uno inexpugnabiliter⁸ relinquat posteris negotio quaestionem⁹.

EPISTOLA LIX¹⁰.

Euphemiae Augustae religionem laudans eam hortatur, ut pro Helia, Thoma, et

Const. non respuens notat primas, ac praecipuas partes per illa iunui, quasi diceret *primi-tiae concordiae*.

6 « Vall. codd. ad orat. aptius, ut videtur non *tacemus*.

7 Cont. Const. recte, ut opinor, expungit *de*.

8 Caraf. cum nn. codd. *perperam*, ut videtur, ad contextum *inexpugnabilem*. Forte legendum *inexplicatam*, vel *inexpugnata*.

9 Iuxta Vall. l. c. dat. ann. 519.

10 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 639.

De hac ecclesiae litteras exposcit.

Instat, ut Helias, Thomas et Nicostratus suis sedibus restituantur.

Iustino pro Eccl. concordia nulla gratia par.

1 Forte legendum: *quum illis sollicitudinis molestia, contra quam desiderium commune invaluit, fuerit indecenter iniecta, in tantum ..*

2 Quem Iohannem Pontifex designat non satis liquet. Hoc tantum notare praestat, duos nempe Episcopos Iohannis nomine tunc temporis in Palaestina extitisse, quorum unus Hierosolimitanae, alter Cesareae Eccl. praerat. E Cont. Const.

3 « Potius aliquid *ordinationem*, unde scilicet necessaria vitae subsidia perciperent », ibid.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 639.

5 Caraf. *prima concordiae*; quae verba Cont.

App. *Bull. Rom.* Vol. I. 55

Nicostrato iniurie oppressis apud imperatorem preces suas adiungat.

Hormisda Euphemiae Augustae.

Augustae religionem laudat

Orare nos, et pro vestra incolumitate Deo nostro voto persolvere cum catholicorum etiam coetu sine cessatione pontificum non vestrae studium exorationis invitat, sed devotum atque persistens in ecclesiastica stimulat reconciliatione propositum. Quis enim ab haeretica segregatus conspiratione se teneat? Quis aliis in sua utatur deprecatione principis, nisi ut vobis, serenissimoque principi iugali vestro et vita sit longior, et ad prosperitatis augmentum gratia divina proximior, qui initia felicitis imperii plectendis¹ execrationibus consecratis² erroris, et amicam diabolo pacifica expulsi-
Heliam, Thomam et Nicostratum eidem commendat.
 stis intentione discordiam? Unde nunc decet vos laudabilibus coeptis insistere, et per totum orbem perfectam spargere medicinam; quia Christo maior numerus gregis oblati mercedem confidenter exigit largiorem: inter quae curae vestrae sit, ut nullum Satanias iamdudum prostratus vulnus efficiat³, sed communio-
Heliae, Thomae et Nicostrati causam moerens exponit.
 nis unitas magnum sit iustitiae impetrandae suffragium. Quaesimus namque, ut tandem de venerabilibus fratribus et coepiscopis nostris Helia, Thomate atque Nicostrato quod sacratissimorum canonum dictat auctoritas, vobis decernentibus, impleatur, ne videantur ut auctores alicuius mali, quod primi ad unitatem Sedis Apostolicae festinarunt, in communi omnium gaudio soli meruisse percelli, et in facto laudabili victimae personali odio cessasse iustitiam. Nostris ergo precibus apud ele-

mentissimum Augustum vestras adiungite, ut fructum, quem illis Patrum regulae tribui et conservari praecipiant, inimica tergiversatio auferre non possit⁴.

EPISTOLA LX⁵

In probata Iustiniani religione plenè confidens Heliam, Thomam et Nicostratum episcopos, quorum causam dolens invenit, ei vehementissime commendat.

Hormisda Iustiniano viro⁶ illustri.

Studium vestrum erga ecclesiasticam pacem, et damnatos haereticae contentionis errores ipsius⁷ rerum effectibus approbamus; cuius vos operis magna immensaque sine dubio merces expectat. Hinc est quod⁸ quidquid pro canonum firmitate, et pro Apostolicae Sedis reverentia necessarium duxerimus, magnitudini vestrae secunda peragendum protinus praesumptione mandamus; quia cum magno vos gaudio pro causis talibus sperata suscipere multiplicia huiusmodi exempla testantur. Quare omissis in longa circumspectione principis, ad rem ipsam praesentis paginae verba convertimus. Moeret Ecclesia, et magno⁹ votivae imitatis exordio fini praestita non potest pro unius causae afflictione laetitia: hanc ut nobis sollicitudinem beneficia vestra submoveant, non parvis precibus exoramus. Angit nos enim et praesens dolor, et futurorum occasio procurata certaminum, per quam et venerabilium Patrum regulae negliguntur, et Apostolicae Sedis putatur auctoritas posse contemni. Nam cum divino elementissimique principis

¹ Caraf. cum nn. codd. recte *plectendi*.

² Na. codd. *consecratis*.

³ Caraf. cum nn. codd. *perperam* ad locut. afficiat.

⁴ Iuxta Jaffé l. c. dat. ann. 519.

⁵ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 640.

⁶ Viro deest in nn. codd.

⁷ « *Ipsius* » Caraf. recte quidem.

⁸ Vat. codd. *rectius et in magno*.

beneficio, sed et vestro simul adnixu¹ hi soli credantur esse pontifices, et iure ecclesias continere, qui ad communionem nostram damnatis erroribus redire consentiunt; Heliae, Thomae atque Nicostrato fratribus, et coepiscopis nostris, qui bonum causae etiam sub adverso imperatore dedere principium, non solum nihil ad propectum bona studia profuerunt, verum etiam collatae sibi a Domino obtinere nequeunt officia dignitatis, et extorres a commissis sibi gregibus subire coguntur miseria damnatorum. Quapropter quaesumus, et per divinam vos misericordiam obtestamur, ut eorum causae (quae iusta est) summum patrociniū, et probatae vivacitatis impendatis affectum, piissimi principis haerendo vestigiis, quatenus eos tandem suis ecclesiis et pietatis intuitu et iustitiae contemplatione restituat; quia in illorum contumeliam² ab inimicis asseritur, optatum nostrae communionis displicuisse consortium³.

EPISTOLA LXI⁴.

Germano ecclesiasticae pacis sollicito gratum omnium ostendens eum enixe obtestatur, ut Heliae, Thomae et Nicostrato apud imperatorem pro viribus adsit, quorum causam Iustini temporibus indignam pronunciat.

Hormisda Germano viro⁵ illustrissimo.

Excusantibus vobis probabili pro ecclesiastica pace proposito, et tanto fidei ardore ferventibus gratiarum actio sola non sufficit, quia nec vos humanae laudis praerogativa sollicitat, sed divinae expe-

ctatio retributionis inflammatur. Quod igitur maxime debemus, exsolvinus, et Deum nostrum, cuius vos⁶ causis impenditis, pro incolumitate vestra quotidie deprecamur, rogantes ut studium vestrum in omni pro ecclesiasticae unitatis affectu parte sic ferveat, ut nullus boni relinquatur locus officii, ubi non paternis regulis vestrae patrociniū defensionis assistat. Praecipue tamen Heliae, Thomae, atque Nicostrati fratrum et coepiscoporum nostrorum causa nos commovet, qui prius mundo necessariam secuti concordiam, ecclesiarum suarum privatione percussi cum venerabilium quoque canonum contumelia deprinuntur, fitque illis propriae reconciliationis gloria causa difficilis, quasi ipsi magis pertinaci mente restiterint, et, aliis ad Sedis Apostolicae redeuntibus, unitatem ipsi Ecclesiae magis membra disceperint⁷. Quod quam nobis durum sit, quamque clementissimi temporibus imperatoris indignum, prudentiam vestram convenit aestimare, et tandem praestare remedium, quo et illorum labores, et nostram grato possit solamine auferre molestiam⁸.

EPISTOLA LXII⁹.

Helian, Thomae et Nicostratum solatus eos de commendatitiis litteris Eulogio traditis edocet, quae vel per hunc vel per ipsos erant singulis offerendae.

Hormisda

Heliae¹⁰, Thomae et Nicostrato Episcopis.

Quanto mens nostra doloris vestri participatione fatigetur supervacuum est apud

1 Cod. n. 4961, et Cont. Const. recte *adnixu*.

2 Caraf. cum nn. codd. *in illorum contumelia*; ad locut. perperam, ut videtur.

3 Iuxta laffé l. c. dat. ann. 519.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 641.

5 *Viro* deest in nn. codd.

6 Caraf. contra nn. codd. auctorit. ad locut. perperam nos. Cont. Const. nobiscum legit.

7 Hic al. punctum et comma affigunt; nobis autem maioris perspicuit. gratia affirmandi punctum apponere visum est.

8 Iuxta laffé dat. ann. 519.

9 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 641.

10 « *Et Thomae* » Vatt. codd.

Obtestatur, ut
ipsis summepe-
re iuvetur.

Heliae, Tho-
mae et Nico-
strati causam ei
commendat.

Germano pro
Eccles. pacis sol-
licitudine sese
gratum ostendit

Heliam,
Thomam et Ni-
costratum sola-
tur.

Commendati-
vae litterae Eu-
logio traditae.

De probata Iu-
stiniani religio-
ne optime con-
fuit.

probantes mutuam charitatem verbis as-
struere; sed ille, qui et nostrum animum
et vestros labores scrutator praescius in-
tactur, moerorem nostrum vestra in gaudi-
um prosperitate convertat¹. Verum, ne
unquam pro vestro negotio sub allega-
tione iustissima et blanda intercessione
cessemus; noveritis, nos tam ad clemen-
tissimum principem, quam ad praecellen-
tissimam Augustam, nec non ad illustres
Germanum filios nostros litteras destina-
sse vestrum specialiter negotium continen-
tes, quas viro sublimi Eulogio ita
tradidimus, ut in vestro primum ponat
arbitrio, utrum per vos eas eligatis of-
ferre, an per ipsum potius perlatores
tam principi porrigantur, quam caeteris,
quas designavimus supra, personis².

EPISTOLA LXIII³.

*Iustiniani illustris viri religionem com-
mendans, eam ad constantiam hortatur:
tum de Scythis monachis rescribens
exponit, cur eos in urbe detineat; pos-
tremo eius pietati obsequens apostolo-
rum Petri, et Pauli sanctuaria trans-
mittit, et celeres litteras exprocat.*

Hormisdas Iustiniano viro illustri.

Ita magnificentiae vestrae animum vi-
gere novimus religionis affectu, ut be-
neficium a vobis in perfectione pacis Ec-
clesiae velitis magis exigi, quam rogari,

iudicantes meritis excellentiae vestrae
proficere, quod vos generalitatis desiderio
contingit offerre. Unde et nos a vobis
praesumpte quaerimus tanquam debitum
quod meritis vestris novimus esse pro-
futurum; et ideo, domine fili, sub omni
charitate salutantes, speramus, ut immi-
neatis operi, quod, Domino adiuvante,
fundastis, memores divini testimonii: *Qui
perseveraverit usque in finem, hic sal-
vus erit*⁴. Praeterea monachos, quos ve-
nisse Romam significastis, litteris vestris
ad propria mox volumus reverti. Sed
quia sub testificatione potentiae divinae
dicebant, per insidias in itinere paratas
vitae sustinere se posse discrimen⁵, vo-
lentes redire Constantinopolim⁶ passi non
sumus violenter expelli. Quapropter ne-
cesse habuimus⁷, venientibus legatis no-
stris, inquirere, qua revera faciente causa,
inter eos fuerit commota discordia. Bea-
tissimorum vero apostolorum Petri et
Pauli sanctuaria, sicut religiosissimo quae-
sistis affectu, per harum portitorem sub
omni veneratione transmisimus⁸; optan-
tes orationibus eorum, ut mentis vestrae
oblatio⁹ et desideria gratiae sint divini-
tatis accepta. Petimus itaque, ut tam de
his, quae geruntur pro concordia, quam
etiam de incolumitatis vestrae bono nun-
cietis sollicitudini nostrae gaudium cur-
rente pagina litterarum.

Data iv nonas Septembris, Eutharico
viro clarissimo consule.

Dat. die 2 Septemb., an. 519 10.

8 E legat. ep. ad Hormisd., quam vid. apud
Mign. op. cit. tom. LXVI, col. 474, inferri licet
reliquias e Ss. App. catanis, et S. Laurent. ca-
tastica Iustiniano fuisse transmissas.

9 Cod. n. 5617 ad marg. corrigit: «*optantes
orationibus eorum, et meritis vestra oblatio*».
Ad rem aptius videtur.

10 Labb. ad marg. signat ann. 520, f. mendo
typograph. Siquidem hoc anno non Eutharicus,
sed Rusticus fasces rexit consulares. Jaffé l. c.
nostram lectionem sequitur.

Cur monachos
Scythas ex urbe
non dimittat.

App. Petri et
Pauli sanctuaria
transmittit.

Celeres litte-
ras exprocat.

1 Forte ad orat. context. melius convertet.

2 Iuxta Jaffé l. c. dat. ann. 519.

3 Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 654,
4 Matth. x, 22.

5 Cod. n. 5617 corrig. ad marg. vitae sese
sustinere posse discrimen.

6 «*Volentes redire Constantinopolim*». Re-
cte quidem ad sensum Cont. Const. cum nn. codd.

7 Caraf. cum nn. codd. habebimus. Ad rem
apte, ut liquet e seq. ep. LXVI, pag. 439, col. 2
sub fin.

EPISTOLA LXIV ¹.

Quum de Thessalonicensi seditione gravis rumor increbresceret, legatis suis mandat, ut, si quae feruntur reapse contigerint, dent operam tum episcopus Thessalonicensis, tum Aristides presbyter seditionis auctor ab imperatore Romanam mittantur, quibus litterarum portitor addendus, quae plenam facinoris narrationem expediant.

Hormisda Germano et Ioanni Episcopis, Felici et Dioscoro diaconis et Blando presbytero.

Cum nos ecclesiasticae prosperitatis gaudia sublevarent, et prope plenum laboris vestri fructum quotidie carperemus ², repente nos inimici universi, quae repente successerat, fama confudit; cuius opinionis ordinem, etsi, vobis necdum referentibus, suspicamur incertum, pro ipsius rei tamen magnitudine credidimus ³ non tacendum. Itaque perlatum est, fratrem et coepiscopum nostrum Ioannem, dum ad Thessalonicam pro suscipiendis tantum libellis, qui promittebantur, accederet, ita plebis irrationabili seditione concussum, ut extincto primum eo, qui hospitium venienti praebuerat, ipse quoque non dissimili caede mactatus, et vix sacrosancti fontis reverentia vindicatus evaserit; cuius seditionis initium sub interrogationis dolosae commento ab Aristide presbytero narratur exortum. Verum nos, si haec manifesta sunt, adeo de plebe non querimur. Erit in potestate venerandi principis temporis sui et catholici sacerdotis iniuriam, qua iubeat, rescare censura. Sed ⁴ quod ad nos attinet, cura pervigili per vos (Deo propitio) desideramus impleri, quia nullum

volumus, aut non reddita ratione converti, aut sic rectam viam fidei profiteri, ut sibi a principe aliquid sine doctrinae remedio causetur imponi. Haec igitur suggestionem vestrae supplicationis peragite, ut Thessalonicensis episcopus, qui sub interrogationis obtentu ecclesiasticam pacem protracto in longum nititur dissipare negotio, quoniam a vobis suscipere noluit, a principe ad urbem directus, ab Apostolica percipiat Sede doctrinam, et quidquid sit dubium putet ⁵, huc veniens praesenti a nobis inquisitione condiscat; sic enim probare potest se catholicae professionis servare cautelam, non malitiose concepta vindicare certamina. Sciat nos paratos esse et bene inquirentes instruere, et errantes ad fidei rectum trahere, scientia duce, revocare: quia si dubitans paratam non vult experiri doctrinam, nec rursus in simplicitate cordis, quae pacis et religionis causa iubetur, admittere, in aperto est, qua mente vel Dei nostri praeceptis obsistat, vel orthodoxi principis exempla contemnat. In hac ergo parte totus suggestionis vestrae actus imminet, quia nec illi alia possunt ratione salvari, et incitatae plebis sub hoc melius moderamine causa sedatur: cum quo etiam Aristidem presbyterum clementissimus princeps ad nos venire praecipiat, quia, sicut praefatus sumus, omnes, quorum pax ecclesiastica ambiguitate dividitur, simul ad communionem nostram, depulsa mali erroris aegritudine, catholicae scientiae capinus sentire medicinam. Praeterea mox, ut praesentia vos contigerit scripta suscipere, debebitis ad nos de vestris aliquem destinare cum relatione, quae universa continueat, unde his, quae gesta sunt, vel

Thessalonicens. episcopus ad urbem mittendus.

Nec non Aristides.

Facinoris re-latio poscitur.

1 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 641.

2 « Carperemus ». Baron. ad locut. aptius.

3 « Credimus ». Id. apte quidem ad contextum.

4 « Sed id, quod ». Vat. codd. 3787, 4961.

5 Id. putat. Recte ad orationis contextum nostra lectio.

geruntur, sollicitudinem nostram revelare¹ debeatis. Datarium quoque litteris vestris adiungite, ne vobis portitoristarditas possit adscribi.

Data in idus Octobris, Eutharico viro clarissimo consule.

Dat. die 13 Octobr., an. 519.

EPISTOLA LXV².

Ioannis episcopi eadem graviter dolens legatis praecepit, instent apud imperatorem, ut Dorotheum antistitem Thessalonicensem episcopatum honore privatum vel in exilium, vel Romanum mittat; nec pati velit Aristidem seditionis incitorem eius loco substitui, cui catholicus vir est sedulo praeficiendus: Thomae, et Nicostri causam enim viresurgit; Monachos Scythas Roma aufugere conatos usque ad legatorum reditum hic sollicite custodiri iunxit.

Hormisda Germano, et Ioanni Episcopis,
et Blando presbytero³.

Ioannis eadem
contristatur.

Dorotheus haereticus longius
ablegandus, vel

Graviter nos Ioannis catholici afflixit interitus, quem haeretici Dorothei vesania perhibetis extinctum⁴. Nam eundem Dorotheum Constantinopolim iussu principis didicimus evocatum. Adversus quem domino et filio nostro clementissimo principi debetis insistere, ne in⁵ eandem civitatem denuo revertatur; sed episcopatus, quem nunquam bene gessit, ho-

nore deposito, ab eodem loco ac Ecclesia longius relegetur, vel certo huc ad urbem sub prosecutione congrua dirigatur.

Ad hanc etiam partem evigilare⁶ debetis⁷, ne in locum eius⁸ Aristides totius mali incitor et consens quibuslibet subreptionibus ordinetur; nam nulli prodest mutari personam, si eiusdem forma nequitiae perseveret⁹; sed talem virum debetis eligere, ut iudicio vestro¹⁰ cuncta catholicorum congregatio gratuletur. Is igitur observatus, pro Thomae et Nicostri fratrum et coepiscoporum nostrorum personis intentio dilectionis vestrae vehementer debet incumbere. Nam quid prodest Ecclesiam redintegrasse, si ab eius corpore sacerdotes videamus extraneos, quos in nostram communionem vos caute, aut rationabiliter¹¹ non ignoratis esse susceptos? Unde non leviter nos res ista contristat, si ab his, qui Sedis Apostolicae praedicationem sequuntur, negligentur, qui in eius fide et consensu recepti sunt. Idcirco, sicut hortati sumus, pro eorum communione, atque loco, serenissimo principi vehementer insistite; nam in eadem causa domino et filio nostro clementissimo principi et viro illustri Iustiniano filio nostro scripta direximus, hortantes eum, ut cum vestra, quantum ad ecclesiarum suarum receptionem pertinet, debeant charitate tractare. De eo vos articulo nostrae admonitionis suspicamus non immemores. Diximus enim quemadmodum exclusi occupatoribus, hi, de quibus loquimur,

Roman mittendus.

Aristides seditionis incitor eius loco non succedendus.

De Thomae et Nicostri causa vehementius urgeat.

¹ « *Relevare* ». Baron. et Caraf. cum cit. codd. Aptè quidem ad contextum.

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 614.

³ Dioscori, et Felices nomina hic forte tacentur, quia ipsis datae peculiares litterae. E Cont. Const.

⁴ Vid. legat. ep. ad Hormisdam apud Migne op. cit. col. 468.

⁵ Caraf. cum nn. codd. 3787, 4961 ad eandem.

⁶ Caraf. *invigilare*.

⁷ « *Debebitis* ». Cit. codd. Melius ad context. videtur n. lectio.

⁸ Caraf. cum nn. codd. ad locut. perperam *ne in loco eius*.

⁹ Cod. vat. 3787 addit: *si eiusdem formis nequitia perseveret*. Cod. autem 4961 nobiscum legit.

¹⁰ Baron. cum Caraf., et nn. codd. *de iudicio vestro*.

¹¹ Cod. n. 3787 atque rationabiliter. Ad context. aptius

Monachi Scythae sollicitus
Romae custodiri

ad proprias revertantur ecclesias, ut illi alibi (si tamen rectae sunt fidei) ordinentur. De personis Scytharum monachorum Iustinianus vir illustris nobis scripsit, quarum exemplaria litterarum fraternitati vestrae direximus, qui cum nollent sustinere vestrae dilectionis adventum, et observationum moras se dicerent ferre non posse, tentaverunt clam de urbe discedere; quos tum nos faciemus¹ sollicitius custodiri, ea, quae de vobis contraria dixerunt, volentes agnoscere, ut cum reversi, Deo propitio, fueritis, eorum error rationabilibus adhortationibus corrigatur.

Data ut nonas Decembris, Eutharico viro clarissimo consule.

Dat. die 3 Decembris, an. 519.

EPISTOLA LXVI².

Iustiniano viro clarissimo per Eulogium rescribens causas significat cur monachos Scythas usque ad legatorum reditum Romae detineat, eumque rogat, ut Victor, ceterique ab ipsis accusati ad urbem mittantur.

Hormisda Iustiniano illustri.

Eulogio viro clarissimo filio nostro deferente, litteras celsitudinis vestrae suscepimus, eoque remeante, debitum persolventes salutationis officium significamus³, Scythas monachos allegasse plurima, quae nos relinquere indiscussa non possumus;

¹ Forte legendum *facimus*.

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 651.

³ Perperam Caraf. cum Vat. cod. 4961 *significantes*.

⁴ Cont. Const. ad context. apte *sustinemus*.

⁵ Caraf. cum Baron. recte *scripsit*. Pontifex autem designat Iustiniani litteras, quibus Scythas monachos Roma expellendos poscebat, ut videre est apud Mign. *Patrolog.* tom. LXII, col. 475.

⁶ Iuxta syntaxim restituend. *Victor praeterea*; et max. vel alii. qui *perversas*.

sed legatorum nostrorum, Deo invante, festinemus⁴ adventum; pro qua re eos in urbe credimus retinendos, a qua nec ipsi ordinatione dissentiant. Amplitudinem vestram tamen retinere confidimus, quod de ipsis nobis praeterito tempore litteris destinatis scripserint⁵. In quorum allegationibus cum, legalis remeantibus, competenter fuerimus instructi, si quid reprehensione dignum cognitio nostra repererit, necesse est, ut circa eos teneamus ecclesiasticam disciplinam. Victorem⁶ praeterea, qui diaconi habere perhibetur officium, cuius fidem hi ipsi monachi vehementer accensant, vel alios, qui perversas forsitan obiciunt quaestiones, ordinatione domini filii nostri clementissimi imperatoris ad urbem, vobis suggerentibus, dirigantur, ut universas allegationes, quibus contendunt, nos possimus agnoscere⁷.

Victor, co-
terive a mona-
chis accusati ad
urbem mittendi.

EPISTOLA LXVII⁸.

Ad legatos suos scribens de eorum sospitate, rebusque gestis certior fieri cupit.

Hormisda legatis suis.

Ita nos incolumitatis et actuum vestrorum cura sollicitat, ut quamvis frequentibus occasionibus non praetermittamus hortari, certiores vos de his⁹, quae circa vos aguntur, fieri litteris destinatis. Nam et cum per hominem illustris viri

Hormisdae de
legatis suis sol-
licitudo.

⁷ Iuxta Iaffé l. c. dat. ann. 519. Cont. autem Const. eam refert ad iv non. Septembr. Eutharico cons., scilicet ad diem 4 Septembr. eiusd. anni. Ne mireris autem, quod Pontifex ad eundem Iustinianum duas epist. per Eulogium miserit, quum et ipse binas contraria quidem flagitantes, ab illo prius acceperit. E Cont. Const. Iustin. autem epp. vid., si lubet, apud Mign. loc. cit. col. 475, et 476 D.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 651.

⁹ « Certos nos de his ». Cod. Vat. 3787, et 4961. Porro sensus clarius elucet, si optime ad sens. ita legas, ut *quamvis frequentibus*

Cur Scythae
monachos in Ro-
mae duntaxat re-
tinerent.

Eorum nov-
ram, ac silen-
tium dolet.

atque magnifici patricii filii nostri Agapiti desideriis vestris congruos miserimus affatus, et nunc quoque anxietatis vestrae credidimus solatium, si ad vos praesentia scripta mitteremus; tantum est, ut de actibus, atque sospitate vestra, nec non et de mora, per quam vos detineri plurimum dolemus, reveletis vos ¹ aliquis sub occasione idonea portitoris.

Data IV idus Iulias ², Rustico viro clarissimo consule.

Dat die 12 Iulii, an. 520.

EPISTOLA LXVIII ³.

Diversis nunciis commotus legatorum silentium reprehendit, et cunctationis causas ab his anxius exposcens rogat, ut quamprimum de universis rescribant.

Hormisda

Germano Episcopo, Felici et Dioscoro diaconis, et Blando presbytero.

Legatorum
silentium carpi
Animos nostros tum ⁴ diuturnum dilectionis vestrae silentium, ut tantorum temporum contristat absentia, praecipue cum vir magnificus patricius Symmachus, et vir illustris Romanus magister militum filii nostri reditum apud nos charitatis vestrae sine dilatione promiserint; et ignoramus utrum illic causarum qualitas, an certe fraus aliqua simulata sub necessitate detineat; quia nobis sollicitudi-

occasionibus non praetermittamus hortari certiores nos de his, quae circa nos aguntur, fieri litteris destinetis. Quod sane congruit et sintaxi, et illis superioris epistolae verbis debetis ad nos de vestris aliquem destinare eum relatione, quae universa continet

¹ Cit. codd. nos.

² Caraf. cum Cont. Const. VI id. Iulias i. e. d. 10 Iul.

³ Ex Labb. Concil. Collect. tom. V, col. 661.

⁴ Al. legg. tam. Nobis autem haec periodus ita videtur legenda: Animos nostros tum diuturnum tum tantorum temporum

nem sine cessatione gerentibus, et pene universos homines ⁵ illarum partium per-cunctantibus diversa et dissimilia nunciantur: et ideo, quoniam vos causas tantae tarditatis melius deprehendere et intelligere potestis atque cognoscere, significare nobis ista, de quibus noster cruciatur animus, debuistis; vel si est causa dilationis idonea, sicut constitutum est, aliquem de vestris ad nos oportuerat destinari ⁶ Unde ne forsitan per versutias, aut aliquam concinnationem vobis dilatio et impedimenta generetur ⁷, sub celeritate nobis scribite, ut sub rationabili ordinatione pro vestra repetitione ad filium nostrum elementissimum imperatorem dirigamus. Ergo tam circa personas, quam de causa fidei, pro qua diu moramini, quid geratur instruite, atque plenissime nobis universa rescribite, ut omnibus cognitis, Deo nostro favente, tractemus, quemadmodum personis vestris et causae ipsius, cuius res agitur, possit misericordia subvenire.

Data idibus Iulii, Rustico viro clarissimo consule.

Dat. die 15 Iulii, an. 520 ⁸.

EPISTOLA LXIX ⁹.

Possessorem de rediviva haeresi dolentem solatus ei rescribit, nec Fausti, neve cuiusvis scripta, qui a Patrum aucto-

⁵ «Homines». Deest in codd. Vat. 3787, et 4964.

⁶ Vel minus consideranti patet, hic orationis sententiam penitus absolvi; quare et nobis periculum concludere visum est, aliis minime adhaerentes, qui hoc in loco comma intericiunt.

⁷ «Generentur». Recte Caraf. cum cit. codd.

⁸ Cod. n. 3787 minutissimo characterē ad marginē. addit per Iustinum diaconum eius.

⁹ Ex Labb. Concil. Collect. tom. V, col. 662, edit. Venet. 1728. Frustra Ioannes Masentius Eutyebiana haeresi infectus, aliū ab ipso in

Eo praesertim quod de cunctationis causa non scripserint.

De universis ceteris litteras exposcit.

ritate declinaverit, esse recipienda: Scytharum monachorum perfidiam de- testatur: de libero arbitrio cum divina gratia componendo ecclesiastica capi- tula mittere non abuit.

Hormisda Possessori Episcopo.

Sicut rationi congruit, ut consulant ambigentes, ita par est respondere con- sultos, quia ipse impellit in errorem, qui non instruit ignorantem; nec quidquam aptius est studio religionis¹, quam in- quisitio veritatis, quando facilius devium vitat, qui iter, per quod graditur², ro- gat. Sed priusquam respondendi curam de his, quae dilectio tua percunctatur, aggredias, libenter in litteris tuis fidei tuae me fateri invenisse fervorem, cuius calore succensus redivivam in illis par- tibus infidelium perversitatem vigere su- spiras. Dignissimus dolor, qui dedita Deo corda contristet³: nec enim est apud eos lapsus inflamtabilis, quibus est igni- culus charitatis, quia unum spiritualium votum est salus inconcussa cunctorum. Sed non est ignota Ecclesiae Dei⁴ de huiusmodi procellis aut insueta tempestas; et quamvis rectoris sui gubernaculo in- concussa persistat, variis tamen insur- gentium fluctuum laborat vexata turbi- nibus. Nam unde est psalmidici vox pro- phetae, qui ipsius Ecclesiae personam

Consilium pe- tentibus non ne- gandum.

Possesso- rem ab redivi- vam haeresein afflictum sola- tur.

Spiritu, quo impellebatur⁵, assumens: *Saepe, inquit, expugnaverunt me a in- ventute mea: etenim non potuerunt mihi⁶*

Concutiunt, sed in nihilo praevalebunt; adhuc in arca sumus, mixta sunt fru- menta cum paleis, gemunt boni consor- tia malorum, sed superest flamma non necessariis, et parata sunt horrea iam probatis. Ubi terrarum non est ista per- mixtio⁷? Nos fixis decet instare vestigiis⁸; proficiemus inter adversantes propriis bonis, si erroribus non involvamus alie- nis⁹. Probat enim virtutis suae validum robor, qui cum impellitur, non movetur.

Ubi non variae tentationis aculei? Qua- les per hunc fere iugem annum quorun- dam Scytharum, qui monachos praese- ferebant specie, non veritate, professione, non opere, subtili tutas calliditate versu- tias, et sub religionis obtentu famulantia odiis suis venena pertulimus, studentes, eos ab interno vulnere medicabilis pa- tientiae moderamine sanare, beati Pauli monita non tacentes: *Noli verbis con- tendere; ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium¹⁰*. Sed quando virus, quod viscera penetravit, evellit? Quando corda male sibi credula verita- tis obtemperant institutis? Quando induit obedientiae humilitatem opinionibus suis vallatasuperbia? Quando acquiescunt paci contentionum studiis assueti, sola cer-

Haec enim nil poterit con- tra Ecclesiam.

De Scytharum monacho- rum salute mira Pontificis soli- citudo.

errorem inducti hanc epist. Hormisdæ abiudi- cant, siquidem et rerum gestarum connexio, et ipse stylus Hormisdam aperte arguunt. Vid. not. Sever. Bin. et Labb. ad hanc ep. I. cit.

1 « *Studio religionis* ». Caraf. cum Baron., et nn. codd. 3787, 4961. Ad context. forte melius.

2 « *Per quod gradiatur* ». Cont. Const. cum nn. codd. Ad sensum aptissime.

3 « *Al contristat*. Ad context. aptius videtur.

4 Caraf. cum nn. codd. *ecclesiis Dei*. Forte legend. *non est ignota Ecclesia Dei de huius- modi procellis, aut ipsi insueta tempestas*.

5 Al. *quo impicatur*.

6 Psalm. cxxviii, 2.

7 Caraf. cum nn. codd. *ubi terrarum non ista permixtio?*

8 Al. *insistere vestigiis*.

9 Ex hisce verbis Maxentius Hormisdam Pe- lagiana haeresi infectum arguere nititur; tam- quam Pontifex inter adversantes non Dei mu- nere, sed propriis bonis proficere se posse tu- mida elatione confideret. Verum et illa bona nobis propria sunt, quae, divina gratia opitulante, comparantur. Igitur per Hormisd. verba Dei coo- peratio in bonis operibus non excluditur, uti perfidus Eutycheianista calumniatur. Vid. Labb. I. c. ad not.

10 II Timoth. ii, 14.

Hominum ex-
cranda perfidia.

tamina amantes de religione captare, et mandata negligere? Nunquam apud eos charitas novo commendata praecepto¹, nunquam pax dominico relicta discessu², una pertinacis cura propositi, rationi velle imperare, non credere³; contemptores auctoritatum veterum, novarum cupidi quaestionum; solam putantes scientiae rectam viam qualibet concepta facilitate sententiam; consueque tumoris elati, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse iudicium; nec in numero fidelium deputantes sequaces traditionis paternae, si suae viderint cedere nolle sententiae; docti crimina serere, obtreccionem venena componere, integrum Ecclesiae corpus odisse, seditiones instruere, invidiam concitare, et pro obedientia, quae in coenobiis principatum regularis obtinet disciplinae, obstationem pertinacis amare superbiae.

Non illos potuimus monitis, non mansuetudine, non auctoritate comprimere. In publicum usque prodire conventum, ad concursionem quietis circa regum etiam statuas inclamantes; et nisi fidelis populi constantia restitisset, per diabolicae semina nefanda zizaniae apud illos dissensionem et discordiam commovissent, per quos adiutorio Dei de religione eorum est pulsa dissensio. De eis sero probavimus prophetica Apostolorum voce dixisse, in novissimis diebus instare tempora periculosa, et fore homines sui

tantum amatores, habentes formam pietatis, virtutem autem eius abnegantes⁴; itaque esse vitandos. Haec ideo dilectioni vestrae indicanda sub occasione credidimus, ne, si illuc fuerint forte delati, ignorantes quemadmodum se in urbe Romana tractaverint, sub aliqua verborum simulatione deciperent.

Illi vero, quos vos de Fausti cuiusdam Galli antistitis⁵ dictis consuluisse, litteris indicastis, id sibi responsum habeant: neque illum recipi⁶, neque quemquam, quos in auctoritate Patrum non recipit examen catholicae fidei, aut ecclesiasticae disciplinae ambiguitatem posse gignere, aut religiosis praedictum comparare. Fixa sunt a Patribus, quae fidei sectari debeant instituta; sive interpretatio, sive praedicatio, seu verbum populi aedificatione compositum si cum fide recta et doctrina sana concordat, admittitur, si discordat, aboletur.

Unum est fundamentum, extra quod quaelibet fabrica si consurgit, infirma est; super illud quisquis aedificat, sive vilia, sive pretiosa consideret⁷. Errat autem a via, qui ab eo, quod Patrum electio monstravit, exorbitat, nec tamen improbatur diligentia per multa discurrens, sed animus a veritate declinans. Saepe de his⁸ necessaria providetur, de quibus ipsi aemuli convincantur, instructio. Nec vitio dari potest nosse quod fugias; atque ideo non legentes incongrua in culpam veniunt, sed sequentes.

Faustus, alius
a Patrum aucto-
ritate deviantes
non recipiendi.

A veritate
enim declinat,
qui ab eorum
auctoritate di-
vertit.

1 De quo Ioann. xv, 12, Vulg. « Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos ».

2 De qua ibid. xiv, 27. « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis ».

3 Cont. Const. cum nn. codd. rectius non cedere.

4 II Timoth. iii, 2 ad 6: In novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt homines seipsos amantes..... habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.

5 « In Gallia Rhegiensis episc. ». Labb. l. c.

6 Caraf. cum nn. codd. omitt. recipi. Mox potius legendum videtur: neque quemquam, qui in auctoritate Patrum non recipiens examen catholicae fidei aut ecclesiasticae disciplinae ambiguitatem potest gignere.....

7 I Corint. iii, 10, 11: « Unusquisque autem videat quomodo superaedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus.

8 Vatt. codd. forte melius ex his.

Quod si ita non esset, numquam doctor ille gentium acquievisset nunciare fidelibus: *Omnia probate; quod bonum est tenete*¹. Non abs re est, etsi mundanum, non tamen a ratione discretum miscere sermonem. Fertur quidam nobilis arte pingendi, cum equum penicillo vellet explicare perfectum, asellum sibi proposuisse pingenti, asserens, non ut iumentum imitaretur informe, sed ne in aliquis informis lineamenti similitudinem lapsus incideret.

Non improvide veneranda Patrum sapientia fidei potestati², quae essent catholica³ dogmata, definiit, certa librorum etiam veterum in auctoritatem recipienda, sancto Spiritu instruente⁴, praefigens; ne opinioni suae lector indulgens, non quod aedificationi ecclesiasticae conveniret, sed quod voluptas⁵ sua concepisset, assereret. Quid ergo calumniantibus opus erat extra constitutos Ecclesiae terminos porrigere quaestiones, et de his, quae habentur dicta⁶, quasi dicta non sint, movere certamina, cum christiana fides canonicis libris, et synodalibus praeceptis, et Patrum regularibus constitutis stabili et inconcusso termino limitetur⁷?

De arbitrio tamen libero et gratia Dei, quod Romana (hoc est catholica) sequatur et asseveret⁸ Ecclesia, licet⁹ in variis libris beati Augustini, et maxime ad Ilarium et Prosperum, possit cognosci, tamen¹⁰ in scriptis ecclesiasticis expressa capitula continentur, quae si tibi desint,

et necessaria ereditis, destinabimus¹¹, quamquam, qui diligenter Apostoli dicta considerat, quid sequi debeat evidenter cognoscat.

Data idibus Augusti.

Dat. die 13 Augusti, an. 520.

EPISTOLA LXX¹².

Epiphanium episcopum reprehendit, quod missis S. A. ex occasione litteris profectionem suam ad CP. Sedem de more per legatos non denuntiavit, cosque se expectare admonet.

Hormisda

Epiphанию Константинопольскому Епископу.

Diu nos non nunciata tuae primordia dignitatis tenere suspensos et in ipsa communis gratulatione laetitiae, mirati admodum sumus morem pristinum fuisse neglectum; quia reparata ecclesiarum, Deo annuente, concordia plenum fraternae pacis id flagitabat officium¹³, praesertim quod illud¹⁴ sibi non arrogantia personalis, sed regularum observantia vindicabat. Decuerat siquidem, frater carissime, te legatos ad Apostolicam Sedem inter ipsa tui pontificatus initia destinasse, ut et quem tibi debeamus affectum bene cognosceres, et vetustae consuetudinis formam rite compleres. Sed licet, his omnis, paginalia tantum sufficere iudicasses ex occasione colloquia; nos tamen gratia stipulante¹⁵ compulsi, interim iuste

¹ Siquidem per ipsos cath. dogmata definita.

² In libero arbitrio, et divina gratia eccl. capitula mittere non renuit.

³ Epiphani ad CP. sedem profectione per eius legatos, fuisse S. A. deferenda.

⁴ Adhibuimus eius litteris ex occasione datis rescritum.

1 I Thess. v, 21.

2 « *Postulati* » Caraf. cum nn. codd. ad context. aptius.

3 « *Canonica* » v. Vatt. codd.

4 « *Sancto Spiritu instructe* ». Iid.

5 « *Voluntas* ». Iid.; sed ad rem aptius videtur n. lectio.

6 Caraf. cum iisd. et de his, quae ita habentur dicta.

7 « *Inconcusso tramite limitetur* ». Al. cum iisd. Sed ad elocut. melius videtur n. lectio.

8 « *Asserret* » Caraf.; *scrret* un. codd.

9 Iid. codd. *licet et in*.

10 Iid. *tamen et in*.

11 Iid. *destinamus*. Verum ad orat. context. melius videtur n. lectio.

12 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 665.

13 Caraf. cum nn. codd. 3787, 4961 forte ex vitio amanuens. omit. *id*.

14 *Illud tunc in* Caraf., tunc in nn. codd. *consideratur*.

15 Al. cum iisd. recte *stimulante*.

constantiam expectationis abruptimus, reciproca mutuae charitatis verba reddentes; quia et noster animus amoris impatiens, et legatorum nostrorum vota relatio exclusum¹, quod imperabat causa, silentium, ad officia benigna traxerunt, quibus ad praesens gaudii nostri signa monstramus, et privatae quodammodo amicitiae vota persolvimus. Legationem autem tuam et ea, qua dudum gratia sustinemus, et² fulti veteribus constitutis exigimus, ut quantum gaudii fructum vel de tui pontificatus honore capiamus, vel quas tibi gratias referri conveniat pro impensis in negotio propagandae unitatis officiis (sicut nostrorum multipliciter astruxit legatorum narratio) evidentius exprimamus³.

Consuetum autem legationem expectat.

EPISTOLA LXXI⁴.

Epiphanio graviter conquestus, quod Helian, Thomam et Nicostratum suis sedibus iniurie expulsos adhuc non restituerit, eum ad hoc vehementer hortatur.

Hormisda

Epiphanio Episcopo Constantinopolitano.

Oportuerat quidem, fraternitatem tuam divini contemplatione iudicii, atque claritatis nostrae respectu Helian, Thomam, atque Nicostratum fratres et coepiscopos nostros, postquam in consortium communionis nostrae recepinus, ad divina mysteria incunctanter admittere⁵, atque ad ecclesias suas, a quibus eos di-

Helian, Thomam et Nicostratum non adhuc suis sedibus relictos conquisit.

scordiae error excluderat, pro pacis nostrae plenitudine revocare; ut unitas, quam post annorum multa curricula per totum orbem suis Deus restauravit ecclesiis, nulla voluntatum nostrarum distantia laederetur. Sed quia rem tam gratam, et Patrum statutis venerabilibus congruentem quibusdam tarditatibus contigit nunc usque differri, unde etiam ad decessorem fraternitatis tuae nos scripsisse meminimus; hortamur, ut laetitiam, quam de damnato praeteritae dissensionis errore percipimus, in nullo⁶ iterum discrepantium animorum causa contristet. Etenim nulli videtur, vos nobiscum pleno communicare mentis affectu, si eos, qui nobiscum communicant, a vestro consortio segregatis. Incassum certe videntur pacem recipere, qui pacis differunt praecepta complere. Quidquid enim in illorum suscipienda communione moramini, quodammodo de nostra reconciliatione detrahitis. Et providendum est, frater carissime, ne si ecclesiarum nostrarum tandem desuper indulta concordia ab his exordium sumat exemplis, et religionis veneranda regula, et Apostolicae Sedis auctoritas imminuta (quod absit) per Orientem potius divulgate, quam restituta videatur⁷.

Epiphanium ad hoc vehementer impellit.

EPISTOLA LXXII⁸.

Dorotheo episcopo Thessalonicensi de Ioannis necesse rescribens eius periclitium arguit, hortaturque, ut tanti sceleris

¹ Forte legendum: *excluso, quod imperabat causa, silentio.*

² Nn. codd. partic. et recte expungunt, unde periodum haud satis perspicuam sic restituendam opinor: *Legationem autem tuam ea, qua dudum gratia sustinemus, fulti veteribus constitutis.*

³ Iuxta Jaffé. l. c. dat. p. Septembr. 17 ann. 520.

⁴ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 665.

⁵ « Recipimus ad divina tecum mysteria

incunctanter admittere ». Caraf. cum nn. codd. Orat. autem contextus recepinus exigit.

⁶ « In nulla ». Perperam Caraf.

⁷ Caraf. cum nn. codd. legg. et *apostolicae Sedis auctoritas imminuta (quod absit) per Orientem potius, quam restituta videatur.* Verum ad context. aptius videtur n. lectio. Dat. autem ep. iuxta Jaffé l. c. ann. 520.

⁸ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 671.

a se irridium repellat, et eorum, qui respicere, vestigiis insistat.

Hormisda

Dorotheo Episcopo Thessalonicensi.

Considerantes tuae fraternitatis Ecclesiam ante praeteritis mala discordiae olim cum Sede Apostolica praecipue fuisse charitate coniunctam, te nuper pacis redditae¹ esse credebamus auctorem: sed quia, quos praevenire debueras, sequi etiam remoraris, non leviter pro fraternitatis tuae dilatae correctionis ingemiscimus tarditate²; scribis enim aures nostras cuiusdam sceleris atrocitate turbatas. Utinam usque ad nos tantum³ detestabilis fama pereurreret, et non toto orbe christianis mentibus tam dolendum, tam execrabile facinus nunciaret! ut qui te innocentem nesciunt, a christianitatis simul credant tramite deviasse. In qua enim mundi parte immanitatis huius invidia non et catholicas contristat ecclesias, et haereticorum prava vota laetificat? Quae nos a dilectionis tuae conscientia, sicut litteris intinas, ostendi cupimus aliena: quid enim votis nostris magis convenit, nisi ut redire ad pacem catholicam volentes episcopos a crudelitate et criminibus contingat semper innoxios comprobati? Expectamus igitur, si non desunt fraternitati tuae veritatis Deo nota praesidia, ut et tanti sceleris a te repellas invidiam, et in reconciliatione fidei tandem eorum, qui reversi sunt, sequaris exempla.

Data iv kalendas Novembris, Rustico viro clarissimo consule.

Dat die 29 Octobr., an. 520.

1 « Te nuper pacis desuper redditae », Vati. codd. 3787, et 4964.

2 Codd. n. pro *fraternitate tua dilatae correctionis ingemiscimus tarditatem*.

3 Lit. cum Caraf. ad nos tantum tam detestabilis fama.

4 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 671.

EPISTOLA LXXIII⁴.

Iustini Augusti litteris, quibus legationis moram excusabat, rescribit se nunquam eius promissa habuisse suspecta, et religionem tanti imperatoris commendans pro universae Eccl. concordia vota facit.

Hormisda Iustino Augusto.

Benedicta Trinitas Deus noster, qui vobis gubernacula commisit mundani imperii, quibus non solum pro iure regni veneratio deberetur, verum etiam pro gloriosi modestia et integritate propositi. Vere enim glorificamus Deum, lectis vestrae pietatis epistolis⁵, quibus promissae legationis moram pro infirmitate eius, qui dirigendus fuerat, excusando, luce clarius reddidisti⁶, quam curam fidei et pudoris haberetis, ostendentes rerum summam regentibus non sufficere ad dominationis apicem, quam obtinent potestatem, nisi ornamenta morum pretiosorem faciant principatum. Servet circa vos, clementissime imperator, Deus noster beneficia sua, et respiciens bona vestra, largiatur aeterna. Nec nos tamen momordit ulla suspicio, aut implendi tarditatem promissi, nec mutatione credidimus evenisse consilii⁷. Nefas enim erat de eius verbis qualibet sollicitudine dubitari; cuius fidem in magnis rebus datum est tam evidenter agnosci. Redeunte igitur filio nostro spectabili viro Eulogio tribuno et notario, cultum debitaе salutationis exsolvimus, Deo magno continuis precibus supplicantes, ut qui vestro stu-

Iustini litterae de legationis moras abilitatae.

In eius religionem, quae Pontificis fiducia.

5 Cont. Const. cum m. codd. 3787, 4964 *lectis vestrae pietatis apicibus*.

6 Ad locutionis context. aptius reddidisti.

7 « Nec nos tamen momordit illa suspicio; aut implendi tarditatem promissi de mutatione credidimus evenisse consilii ». Cont. Const. cum cit. codd. rectius ad contextum.

Dorothei
pervicacia.

Instat, ut ipse
de obiecto crimi-
nue sese pur-
get.

Universae
Eccle. pacem a
Deo precatur.

dio per infideles vulnera impacta cura-
vit, acvo vobis per longiora tempora pro-
pagato, unitatem Ecclesiae redditam ex
omni quoque faciat parte securam.

Data IV kalendas Novembris, Rustico
viro clarissimo consule.

Dat. die 29 Octobr., an. 520.

EPISTOLA LXXIV¹.

*Iustiniani erga se reverentiam commen-
dat, cujus SS. Trinitatis mysterium
breiter explanat, de quo legatis adve-
nientibus latius se disserturum pro-
mittit.*

Hormisda Iustiniano viro illustri².

Quod celsitudo vestra animi circa me
sui benevolentiam dignatur ostendere,
facitis rem Deo placitam, et rectae con-
scientiae congruentem; sed³ non parva
sunt nobis huius emolumenta propositi.
Maior in nos fructus de tali bonitate re-
vertitur, neque enim vacua honorificientia
est, quae deferitur antistiti. Indubitatum
siquidem est, quia honor ministri cultus
est Domini, et qui personam sacerdotis
magni habet, maiorem remunerationem
ab eo, cui sacerdos famulatur, accipiet,
dicente Domino Iesu iis, qui prophetas
in honore suscipiunt, suam mercedem
esse reddendam, et apud me quidem ma-
gni est gratia vestra momenti, eo tamen
pretiosior, quia quidquid mihi gratiae
dignanter impenditis, in ecclesiarum de-

Iustiniani erga
Pontificem ve-
neratio maximi
facienda.

Domini
cult, qui mini-
strum honorat.

¹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 679.
² In nn. codd. 3787, 4961 *Hormisda Iusti-
niano illustri.*

³ Baron. apte ad contextum « *sed si non parva
sunt nobis huius emolumenta propositi; maior
in nos fructus de tali bonitate revertitur.* »
Sensus tamen tum hic, tum in n. textu exigit
maior in vos.

fensione monstratis. Sed ut ad id, quod
celsitudo vestra desiderat, noster sermo
dirigatur, quamquam et clementissimus
imperator, et vos promittatis legationem
esse venturam, et id cum ratione con-
venerit, ut eorum, qui dirigendi sunt,
super omnibus nos decuerit expectare
praesentiam; tamen quia gratum nobis
est studium, quod circa religionem vos
habere declarastis, non gravat praelibare,
dicendo non opus ut stabilitatem fidei
vestrae intentionis⁴ potius, quam rationis
sequaces procaci verborum novitate con-
fundant. Sancta Trinitas Pater, et Filius,
et Spiritus Sanctus unus est Deus⁵; hanc
Israel iussus adorare, cuius insepara-
bilis et indiscreta substantia non potest di-
vidi, non potest sacrilega distinctione⁶
separari, servata tamen proprietate sua
unicuique personae. Haec interim com-
mendanda fidei vestrae epistolaris styli
terminum cogitantes congrua credimus
brevitate sufficere, plenius disserenda,
quum, florente imperio clementissimi
principis, si⁷ promissam legationem et
nos suscipere, Deo propitiant, contigerit,
et cognitis omnibus, cum adiutorio Dei
nostri responso reddito pro universitatis
informatione remittere⁸.

SS. Trinitatis
mysterium pau-
cis explauit.

De hoc in po-
sterum plenius
disscreta-
lum.

EPISTOLA LXXV⁹.

*De Epiphanii CP. episcopi erga Ecce-
siam sollicitudine summo opere laetatus,
eum in proposito confirmat; tum le-*

⁴ *Al. contentionis.*
⁵ « *Deus unus est.* » Vatt. codd.
⁶ Baron. recte corrigit. *sacrilega divisione se-
parari.*
⁷ Id. cum Caraf. optime expung. *si*, etenim lo-
cutionem implicat.
⁸ Iuxta Jallè l. c. dat. ann. 520.
⁹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 676.

gationem ab ipso missam sibi gratissimam ostendens, munera per eum B. Petri Ap. basilicae oblata se accepisse suo caractere addit.

Hormisda

Epiphania Episcopo Constantinopolitano.

Benedicimus Dominum fraternae charitatis affectu, quia non solum synodica relatione ad sacerdotium te digne pervenisse cognovimus, sed factis atque moribus comprobamus; et ita se meriti tui gradus patefecit effectibus, ut ante fratrum et coepiscoporum nostrorum testimonium cuncta crederemus. Quod enim illi te promittunt posse omnia agere, nos videmus implesse; et tanquam fidei tuae servata pacis fuerit gratia, sic unitatis hactenus dilata sunt vota divina. Eorum praedestinationi charitatis tuae¹ vocabulum, quo nuncuparis, accessit, sub quo spiritu apparente concordia, factum est ut dicamus: *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum*². Quapropter in Christo Domino nostro redemptes officia salutationis hortamur, ut boni operis initium laudabile continet institutum secundum sanctum Evangelium, quo monemur: *Qui perseveraverit in fine, hic salvus erit*³. Adhortamini igitur reliquos, invitate monitis, colligite blandimentis, quia talenti crediti multiplicata compendia sacrificia sunt divina. Praeterea gratissime tulimus, quod Ioanni fratri et coepiscopo nostro, nec non Heracliano presbytero, atque Constantino filiis nostris internuntiis promotionem charitatis tuae cognovimus, quae esse aliquid dulcius non putamus. Et cum

te praedicti viri, etsi pro obsequio suscepto facerent, non tantum ratione laudarent, beati omnium sumus, quod dignae rei nuntius relator dignus extabat, ut tibi absolutissime de legatorum meritis probatio sit honoris⁴.

Manu Papae. Suscepimus calicem aureum gemmatum, patenam argenteam et alium calicem argenteum, et vela duo ministerio basilicae beati Petri apostoli protutura a charitate tua directa.

Data viii kalendas Aprilis, Valerio viro clarissimo consule.

Dat. die 25 Martii, an. 521.

EPISTOLA LXXVI⁵.

Synodo CP. gratulatur, quae S. A. Epiphania electionem per legatos insinuerat, eidemque perfectum concordium precatus, gesta in causa Abundantii episcopi Traianopolitani apud se habere subdit.

Hormisda synodo Constantinopolitanae.

Fratrem et coepiscopum nostrum Epiphanium, apud felicissimam, Deo favente, Constantinopolim ad officium muneris sacerdotalis assumptum pervenisse ad nos, fraternitate vestra referente, gaudemus, quia gratius quodammodo suscipiuntur iudicia, quae significaverit amata persona, et tanto maius pro auctoritate nuntii nascitur gaudium, quanto non est, quod de testimonio disputetur. Sic erat congruum, carissimi nobis, sic se circa proximum patefecere decebat affectum⁶, ut per vos Sedi Apostolicae innotescat, quod

¹ « Eorum praedestinatione charitati tuae ». Caral. cum na. codd.; sed perperam ad locut. contextum.

² Ps. cxxxii, 1.

³ Matth. x, 22, ubi Vulg. legit. *Qui ... perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

⁴ Codd. na. *Et manu Papae.*

⁵ Ex Labb. *Conciliorum Collectione* tom. v, col. 675.

⁶ Idem « Sic vestrum affectum circa Epiphanium proximum, ac fratrem vestrum se patefacere decebat ». E. Cont. Const.

Epiphania de Eccles. unitate sollicitudinem laudat.

In qua ipsi persistendum.

De missa sibi legatione facta.

Eius munera se accepisse addit.

De Epiphania electione gratulatur.

moribus et sanctitate fulgeret; quod usque adeo se omnino bonis¹ (sicut et vos asseritis) imbuat institutis, ut non sit fortius meritis testimonium, quam in honorem sacerdotis adscitum². Quid est enim, quod de eo habeatur ambiguum, in quo de bonis moribus sub probatione factae concordiae praesumptae sunt divinae³? Quapropter facitis sancte, facitis religiose, facitis pie, quod veritati testimonium libenter impenditis, quod praemium bene meritis non negatis. Quia idem error est tacere veritatem, qui est falsis assistere; et eadem iniustitia est, si negetur honor moribus placitis, quae est si concedatur indignis. Certum est, amantissimi, participari vos cum sacerdotis laudibus intimatis, quia omni fraternitatis vestrae ordini transcribitur, quod in uno, quem ex vobis elegistis, esse laudatur. Deus omnipotens fidei suae pacem sub perpetuitate conservans electionem ordinationemque vestram, quam insinuandam Sedi Apostolicae per Ioannem fratrem et coepiscopum nostrum, nec non et Heraclianum presbyterum, atque Constantinum diaconum filios nostros religiose credidistis, tanta firmitate confortet, ita et omnium⁴ discordantium luctamina disiciat, ita dissidentium corda compescat; et quemadmodum sub fratre

et coepiscopo nostro Epiphania pacificationis datum est indicium, gratulemur effectum.

Data VII kalendas Aprilis, Valerio viro clarissimo consule.

Dat. die 26 Martii, an. 521.

Gesta in causa Abundantii episcopi Traianopolitani in serinio habemus⁵.

EPISTOLA LXXVII⁶.

Licet probata Iustini religio humanae laudis stimulo non indigeat, eius tamen in catholicam fidem beneficia grati animi ergo recenset, eundemque ad perfectam Ecclesiae pacem reddendam enixius impellens de recipiendis in Ecclesiam Epiphania scriptum significat.

Hormisdas Iustino Augusto.

Scio quidem, venerabilis imperator, clementiam tuam conscientia boni operis tantum esse contentam; nec in his, quae pro catholicae Ecclesiae unitate disponitis⁷, humanis laudibus indigere, et⁸ magni studii gloria non digna remuneratione vilesceat. Quanta est enim circa eum humani summa praeconii, cui contigit terrarum regna committi, quum eo

Iustini pietati stimulus humanae laudis non addendus.

Pariter iniquum est honorem bene meritis negare, ac concedere indignis.

Perfectam concordiam precatur.

¹ « Se olim bonis » Caraf. cum nn. codd. 3787, 4961. Forte ad sens. aptius.

² Planius quam quod a vobis in honorem sacerdotis fuerit adscitum.

³ Cod. n. 4965 factae concordiae praesumptae sunt divinae; cod. autem 3787 factae concordiae praesumptae sunt divinae. Forte legend. « in quo de bonis moribus sub probatione factae concordiae praesumptae argumenta sunt divina? »

⁴ « Et ita omnium » Caraf. cum. cit. codd.

⁵ De hac notatione ipsissima Ballerin. verba lectoris perspicaciae subiicimus, quem certe quanti valeant vel ipsa rei probabilitas edocebit. « Quum haec notatio, inquit apud Migne Pa-

trolog. tom. LVI, col. 180, nihil commune habeat nec cum praecedenti, nec cum subsequenti epistola Hormisdas, in quibus de Abundantio nihil agitur, a collectore apposita videtur, ut indicaret se in seriniis Romanis ea gesta reperisse, quae tamen suae collectioni inserenda non credidit ».

⁶ Ex Labb. Concil. Collect. tom. v, col. 680.

⁷ « Disponis » Baron. Aptius ad illa clementiam tuam.

⁸ Codd. nn 3787, 4961 perperam ad locut., ut videtur. Rectius al. ne magni studii gloria non digna remuneratione vilesceat. Nobis ad locut. apte legendum videretur: et magni studii gloriam non digna remuneratione vilesceat.

obnoxia¹ sint blandimenta adulationis suspicioni, quae humilitas detulerit imperanti? Et alias secundum evangelicam traditionem necesse est, ut fructu supernae remunerationis careat, qui retributionis laudem expectat². Hinc mansuetudinem vestram omnis bonitatis perfectione pollentem ad Deum universa, quae memorabiliter facitis, referre non ambigo; nec caduca cogitantes ab illo expectatis pro actu vestrorum retributione mercedem, quem honorum omnium constat auctorem. Et tamen ego divinis, quibus obsecundo, convenio institutis, ne religiosas conscientiae vestrae beneficia conferat³ dissimulem, ne taciturnitas mea, quae vobis crescit ad gloriam, mihi, quod absit, vertatur in culpam. Novi enim de illis decem Domini et Salvatoris nostri pietate mundatis, quia et novem sunt nota ingratitudinis improbat, et unus testimonium fidei et merita receptae salutis retulit⁴, qui gratiarum actionem sanatus exsolvit. Exequor exempla, quae didici, et quod per officii mihi crediti materiam praedico, sub occasione litterarii sermonis exhibeo. Ago gratias quanto amplius⁵ possum, etsi quantas debeo non possum; sed solatium mihi est quod de beneficiis in eum vestris mundus exultat, et laceratae hactenus Ecclesiae mem-

bra⁶ ad compagem suam revocata gloriantur. Reduxisti populis fidem persecutus errorem; inclinata est superbia inimicorum Ecclesiae Dei, et humilitas erecta fidelium. Magna res tibi contigit, imperator: magna in te emolumenta cum potestate coierunt; quae merearis intellige. Non exiguum in te partem boni operis illius, quod vadens ad coelos Dominus noster Iesus Christus contulit, transulisti, nam pacem, quam ille discipulis dedit, per te mundus invenit: non dubium⁷ congratulari tibi angelos coeli; nam si iuxta assertionem evangelicam laetitia est eis super uno peccatore salvato⁸, quae potest esse populo? Salve, Ezechias praesentis aetatis. Nam etsi fuerunt ante eum reges Iuda, bonum qui facerent⁹, nullus tamen eorum dissipavit excelsa; in quoque schismatum et superbiae dissipator, et cultus veteris restitutor, praesume tibi similitudine illius annorum augenda curricula, qui operum eius imitaris exempla. Haec omnia¹⁰, quae ad maius gloriae tuae spectant augmentum, non stimulo adhortationis alienae, non ullis precibus excitatus aggredieris: solus tibi in consilio Deus; non est, qui se ad participationem tanti operis tentet inserere; tibi debes actionis huius studium, tibi bonae actionis effectum. Tu

Haec itaque
fuisse retense-
tur.

Eius tamen
in religione be-
neficia non la-
cenda.

1 Cont. Const. *quam obnoxia sint*. Et sane optime ad sensum, qui ut clarius exurgat, nobis visum est interrogandi punctum apponere non post verbum *committi*, prout alii solent, sed potius post vocem *imperanti*.

2 Caraf. cum nn. codd., et Cont. Const. ad rem quidem apte *qui retributionem laudis expectat*.

3 « *Comperita* ». Caraf. ad sensum aptissime.

4 « *Merito* ». Id.; sed Cont. Const. ita legere mallet « *unus fidei et salutis merito receptae testimonium retulit* ».

5 « *Quanto humilior* » Caraf.; nn. autem codd. *quantas humiles possum*. Recte sane ad sequentia n. lectio.

6 Cont. Const. ad rem concinnius « *lacerata*

hactenus Ecclesiae membra », cunct. nn. codd. adhaerent.

7 « *Non dubium est* » Vatt. codd.

8 Luc. xv, 7.

9 Caraf. cum nn. codd. bonum omittit. Cont. Const. substituendum autumat « *qui facerent rectum, vel quod erat placitum coram Domino* ». Idque divinis libris magis videtur consentire, siquidem de Amasia iv Reg. xiv, 3, 4 legimus: « *Et fecit rectum coram Domino nisi hoc tantum, quod excelsa non abstulit* ». Similiter de Azaria ibid. xv, 3, 4. *Fecitque quod erat placitum coram Domino Verum tamen excelsa non est demolitus* ».

10 Vatt. codd. *Et haec omnia*.

me, venerabilis imperator, Ecclesiae vulnera tam longa moerentem ad spem reddendae salutis animasti. Tu me post tam continuos turbines iam pene desperatione cessantem ad novam tranquillitatem directis ultro piis litteris excitasti: hoc quoque procul dubio divina intelligentia conferente, ut inter ipsa tui principatus exordia fidei eius dicares obsequium, cui acceptum debebas imperium, sed qui te ad incipienda haec non potui primus impellere, nunc maiore fiducia tantis beneficiis compellor provocatus orare, ne patiaris in re² tam boni operis esse defectum, ne manus, quas ad Deum erigis, accepti operis perfectione suspendas. Negare non possum pro Domini nostri haec me affectu et unitatis exposcere; sed fateor, et salutis tuae pro tanta mansuetudinis gratia haec studia me debere. Scriptum est enim quia, *qui perseveraverit usque ad finem, salvus erit*³. Nec vos aliquorum obstinatio reddat a proposito pigriores. Durum est, ut efficacior sit eorum pertinacia, qui dividunt pacem, quam eorum, qui asserunt unitatem. Amentur vulnera, cum provideantur⁴ pro salute remedia, et praeoptabile putetur mortuis, quam inhaerere cum vivis⁵. An non aequum est, ut religiosi principis subdantur imperio, qui non moventur exemplo? Non omnis aeger remediis salubribus acquiescit, et medendi studium

saepae ipsis, quibus adhibetur, ingratum est; et tamen grata est pro salute necessitas, nec ipsi post respirationem non sunt beneficiis obnoxii, qui curantur inviti. Cavenda est subtilium magna circumspectio calliditas, qui ingerunt difficilia, dum nituntur labefactare composita. Et quis hoc possit admittere, ut ad illa per pacem credamur adduci, ad quae non potuimus discordiae necessitate compelli? Et putetur aequum, ut contra salutem princeps subiectorum voluntatem sequatur, quam pro sua salute subiecti principis non famulentur imperio? Ipsam tibi mecum, venerabilis fili, crede Ecclesiam Dei supplicare, ut eam sine macula et ruga⁶, sicut scis Domino placere, custodias; nec in eam oculus ille, qui pervigilat, naevum aliquem, quem averteretur, aspiciat⁷. Ama quod a Deo compunctus elegisti, et intemeratum serva illud, cuius pars esse voluisti. Fuerit ante sollicitudo tantum mea, nunc unam nobis causam tua fecit esse clementia. Nunc austeriorem⁸ me quisquam dicat esse prioribus, nec adhortatio alicuius pro sententiae auctoritate teneatur. Diligentiorem me non pertinaciae studium, sed scandala secuta fecerunt. Forte inter initia locus esse potuit lenitati: male (sicut notum est) per accessus praecedentium temporum errorum augmenta creverunt. Non parvi habeas, fili sanctissime, quod cu-

Ad perfectam
Ecel. pacem res-
tituendam ve-
hementer adhor-
tatur.

¹ « Sed quibus ad ». Perperam Caraf. cum nn. codd.

² « Ne patiaris in te ». lid. recte quidem ad contextum.

³ Math. x, 22, ubi Vulg. legit. « qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit ».

⁴ « Amentur vulnera, quam provideantur ». Vatt. codd., forte amanuens. mendo.

⁵ « Et peroptabile putetur se mortuis ». Ad sens. perperam, Caraf. Hanc autem lect. Cont. Const. ita corrig. *Et praeoptabile putetur sepeliri cum mortuis, quam*. Codd. nn.

legg. et praeoptabile putetur mortuis so....., ubi forte legend. *mortuis sociari, quam*

⁶ Ephes. v, 27, ubi Vulg. legit.: « ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata ».

⁷ Cont. Const. cum nn. codd. apte leg. *nec in eam oculus ille, qui pervigil est, naevum aliquem, quem averteretur, aspiciat*.

⁸ Nec austeriorem. Caraf. et Baron. Sane rectius videtur.

rastr¹. Ubi sancta Chalcedonen² synodus, et inter sanctos venerandi Papae Leonis religiosissima constituta locum alicuius honoris habuerunt? Ubi non adversum tanta fidei fundamenta quasi quodam bellicum hostium Dei insonuit exercitus?

Quanto arrioribus haec impetita sunt iaculis, tanto validioribus sunt munimenta subsidii. Rogo, elementissime imperator, ne me aut ad defendenda haec³, quae dudum beneplacita sunt, aut mutanda compellas. Vox enim illa auribus meis indesinenter innumurat: Quia nemo manum ad aratrum mittens, et post se respiciens aptus est regno Dei⁴, cum in evidenti sit, quia poenitentia malorum est operum, non honorum. Sed quamquam his urgemur angustiis, tamen⁵ propter mansuetudinis tuae considerationem et venerabilium legatorum Ioannis episcopi, Heracliani presbiteri, et Constantini diaconi allegatio nos non inhumana permovit⁶, qui innocentibus aut ignavis causae remedia credidit esse poscenda⁷. Ad fratrem et coepiscopum nostrum Epiphanium scripta transmisimus⁸, ut memor fidei, memor religionis, quos dignos susceptione esse crediderit, et alienos a communione⁹, quam respuimus, sicut asseritur, innocentes eos ad societatem suae communionis admittat, libelli tamen, qui

a nobis interpositus est, tenore servato. Melius est enim et magis Deo placitum, si, salva fide, ecclesiastico corpori iungantur abscissi, quam in abscissos transeant, qui in beati Petri immaculata communi¹⁰one manserunt.

Data septimo kalendas Aprilis, Valerio viro clarissimo consule.

Dat. die 26 Martii, an. 521.

EPISTOLA LXXVIII⁹.

Caesarii pietate commendata, sacrarum virginum monasterium ab eo institutum adprobat; prohibet autem, ne succedentes episcopi inibi temporalem aliquam potestatem sibi audeant vindicare, bonaque eidem tributa confirmat.

Dilectissimo fratri Caesario Hormisda¹⁰.

Exsulto in Domino, dilectissime frater, et indesinenter exsulto, ita apud te religiosae studium vigere reverentiae, ut indefessae sollicitudinis continuatione pervigiles, quatenus in Ecclesia Dei quicquid ad cultum eius pertinet, novis quoque profectionibus augeatur; et de caetero non aliquid satis officio putes, nisi sem-

minus bene: credidit esse poscenda; ad fratrem itaque et coepiscopum.

7 Innuat suam ad Epiph. epist. quae VI est in Bull. tom. 1, pag. 141 b. edit.

8 « Aut a communione innocentes Caraf. » cum nn. codd., ad orat. forte aptius.

9 Ex PP. Maur. Conc. Gall. tom. 1, pag. 879, qui hanc ep. inter genuinas Hormisdæ litteras recensent.

10 Apud Bolland., qui primus hoc documentum edidit, sequens habet. inscriptio: « Paulinus dilectissimo fratri Caesario Hormisda ». Quod certe mendum est, et amanuensis oscitantiae tribuendum, qui forte consulis nomen a Caesario suae regulæ subscriptum huc imperite transtulit. Vid. Maurin. l. c. ad not. 1.

PP. statuta eo validius defendenda, quo magis impetuntur.

De recipiendis in Eccl. Epiphanium scriptum

Caesarii zelum laudat.

1 Hic alii comma ponunt: nobis autem affirmandi punctum visus est sensus exigere. Mox autem legendum: quasi quoddam bellicum.

2 Caraf. cum nn. codd. et Baron. deserenda haec.

3 Luc. IX, 62, ubi Vulg. inquit Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro aptus est regno Dei.

4 « Tamen et ». Vall. codd. ad context. rectius, ut videtur.

5 « Nos non humana permovit ». Iid. Melius ad context. videtur n. lectio.

6 Hic et absolvitur orationis sententia, et periculosum cum reliquis per copulativ. particulam non connectitur. Igitur, ne sensus turbetur, pro puncto et coniunctae ab aliis interiecto, affirmandi punctum posuimus; ni potius legere mavis forte

per adiunxeris. Est tibi fideli cura specialis infixus propositus; et unde amabilis Deo propheta, cum diceret: *Ego semper in te speravi, Domine*, devotione hanc sibi non credens suffecisse, subiunxit: *Et adiciam super omnem laudem tuam*¹. Amor verus non est sol-

Verus amor
sols obsequis
non vacat.

Sacrarum Vir-
gum monaste-
rium receptis in-
stitutum adpro-
bat,

litus esse contentus obsequiis; et defectum sui charitas putat, nisi fervor dilectionis exaestuet. Videat licet inhaerentem praecordiis fidem, ut secretorum speculator et cognitor Deus, non tamen dispensationem suam patitur oculi, aut thesaurum suum citra incrementum celeri; iubet cultores suos arcanam reverentiam in aperto producere, et laudem suam personanti exultatione cantare. Ilacc ideo², quia in Arelatensi ecclesia, super clericorum et monachorum excubias consuetas, puellarum quoque Dei noviter choros instituisse te directis litteris indicasti, posecens ut in praefato puellarum monasterio a te nuper condito nullam potestatem successores quandoque tui habere penitus permittantur; quatenus sacratae Deo virgines ab omni inquietudine vel molestia absolutae omnipotenti Deo liberis mentibus valeant ingiter famulari.

Digna providentia sacerdotalibus institutis, ad pudicitiam decantandam Deo corda compungere, et sacro cultui de illis seminibus mysticis fructum virginittatis offerre. Hoc esse summum votum suum in illis voluminibus sacris declaravit Apostolus dicens: *Desponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo*³. Quamohrem petitionibus fraternitatis tuae annuentes apostolica auctoritate firmamus ac decernimus, ut nullus episcoporum, successorum quoque tuo-

rum, in antedicto monasterio audeat sibi potestatem aliquam penitus vindicare, nisi tantum, pro Dei intuitu pastorem sollicitudinem gerens, familiam Christi Domini ibidem positam congruis quibusque temporibus (iuxta quod concedet) sincero animo cum suis clericis studeat visitare. Tum denique aequum est, ut parili devotione uterque sexus locis sibi congruis consistens Dei gloriam concinat, sicut stabili atque plenissima fide uterque spem redemptionis expectat.

Quod autem venditionem ad dilectionem tuam, donationemque in monasterio earundem puellarum Dei antea factam nostra postulas auctoritate roborari, sperans, ut ecclesiasticorum alienatio praediorum non praesumatur in posterum nostris interdicta decretis; probamus propositum tuum, et desiderium in tantum fatemur esse laudabile, ut gaudeamus vobis quoque eadem non licere. Sed non oportuit distrahi, quod Ecclesiae servituri de Ecclesiae substantia ratio suadebat prorsus emptione concedi. Boni operis fructum decet esse gratuitum. Expectanda est recti studii merces potius, quam petenda, ne per utilitatem venditionis inminuatur remuneratio claritatis. Confirmamus tamen circa monasterium virginum a vobis vel venditum, vel donatum, et sub eadem via alienationem ecclesiasticorum praediorum decretis praesentibus exhibemus⁴; quod per sacerdotes omnes ad charitatis vestrae dioecesis pertinentes sub vestra dispositione perferte: aequum est enim, ut quae salubriter ordinantur, generaliter obediant. Deus te incolumentem custodiat, frater carissime⁵.

In quo Caesarii successoris temporalis potestas interdicta.

Bona monasterio tributa confirmata.

Idque dioecesis episcopus manifestandum.

¹ Psalm. lxx, 14, ubi Vulg. ait: *Ego autem semper sperabo et adiciam*

² Supple dicimus.

³ II Corinth. xi, 2.

⁴ « Forte in hunc » Maur. ibid. ad calc.

⁵ Ille apud Bolland. septem episcop. Gall. inscriptiones sequuntur, quae potius ad Caesarii regulam, quam ad hanc ep. spectant. Vid. Maurin. ibid. ad not. 3.

EPISTOLA LXXIX¹.

Clericos adulteros in honorem nunquam restituendos indicit, huiusque canonis aequitatem vindicans, episcopos ad eum servandum enixius impellit. Sub finem vero addit, capite damnatis divina officia et ecclesiasticum sepulchrum non esse denegandum, nisi forte hoc violarent.

Hormisda PP. per universas provincias².

Ecce manifestissime³ constat, quia secundum quod et tituli antiquorum Patrum a sancto Iohanne Papa transmissi, et trecentorum decem et octo episcoporum sententia, sed et canones Gallicani continere videntur⁴, clerici in adulterio deprehensi⁵ aut ipsi confessi, aut ab aliis reiecti⁶ ad honorem redire non possunt. Et quia forte non deerunt⁷, quibus pro nimia pietate superscripta

sanctorum Patrum severitas minime placeat⁸, sciant se et trecentorum decem et octo episcoporum praecepta, et sancti Papae auctoritatem, et illorum Pontificum, qui, ordinantibus trecentis decem et octo episcopis, reliquos canones statuerunt, sententias reprehendere⁹ vel damnare¹⁰. Sed forte maior in illis est pietas, quam in supradictis trecentis decem et octo episcopis; maior in illis misericordia, quam in S. Iohanne apostolico¹¹ Papa; maior charitas, quam in reliquis sanctis¹² sacerdotibus, qui hoc pro exemplo vel remedio¹³ Ecclesiarum suis definitionibus deliberaverunt? Et ideo aut plena voluntate¹⁴ praeceptis illorum consentiant: aut si non fecerint, omnibus¹⁵ se contrarios et inimicos esse cognoscant. Quae est ista iustitiae¹⁶ inimica benignitas, palpare criminosos, et vulnera eorum usque ad diem iudicii incurata servare? Quod si etiam durissimam eos

Hunc canonem a severitate vindicat.

¹ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. IV, col. 4758, edit. Paris., qui hanc ep. Hormisdae perperam tribui animadvertens, Caesario forte non immerito adscribendam autumat.

² Cod. Hierovall. « *Epistola Hormisdae Papae in universas provincias* », quam tamen inscriptionem Iacob. Petit, qui eamd. ep. in tom. I, *Poenitential.* Theodori Cantuar., paucis immutatis, evulgavit, posteriori manu in cit. cod. fuisse additam fatetur. Vid. Mans. *Concil. Collect.* tom. VIII, edit. Florent., col. 527, qui hoc document. usque ad illa refert: *nisi quod supradicti canones continere videntur.* Etiam cod. n. 1343 leg.: « *Incipit ep. Hormisdae PP. per universas provincias de lapsis* ». Verum e charact. diversitate et hic titulus in posterum adiectus videtur.

³ Grat. dist. 50, c. 29.

⁴ Ita porro et Mansi, et Caraf., alique, qui hanc period. satis implicatam referunt, e cod. Corb., et Pith. recte castigant.

⁵ Mans. contr. n. cod. 1343 auctorit adiungit et.

⁶ Perper. Mans. *ab iis convicti.* Forte legend. *ab aliis convicti.*

⁷ Id. *Non desunt.*

⁸ Sic et n. cod.; Mans. apte ad suae lection. context. placet.

⁹ Cit. cod. *perpendere*; sed ad orat. context. inepte.

¹⁰ Apud Barou. et Mans. haec period. ita concluditur: « *sciant, se trecentorum decem et octo episcoporum, et qui reliq. canones statuerunt, sententias reprehendere, vel damnare.* »

¹¹ In praefat. cod. deest apostolico.

¹² Mans. ad rem perperam, et cit. cod. refragante, omitt. sanctis.

¹³ « *Per exempla, vel remedia* ». Mans. Certe ad context. perperam. Cod. n. legit *qui hoc exemplo, vel remedio*, partic. pro f. ob oscitant. amannens. omitta.

¹⁴ Mans. *per promptam voluntatem*; n. cod. *prompta voluntate*; Labb. ad marg. *prona voluntate*.

¹⁵ Scilicet omnibus supradictis episc.: unde cit. cod. perperam ad context. in omnibus.

¹⁶ Sic et cit. cod. Mans. *Quae est ista inimica benignitas.*

poenitentiam per plures annos agere videremus¹, sic² nos ipsi et salutem eorum consulere, et canonum deberemus statuta servare. Cum vero in aliquibus nec compunctionis humilitas³, nec instantia orandi vel plangendi appareat, nec B. David imitentur, qui dixit: *Larabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*⁴; et illud: *Cinerem sicut panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam*⁵; nec eos ieiuniis vel lectioni vacare videamus⁶; possumus cognoscere, si ad honorem pristinum redierint⁷, cum quanta negligentia, et cum quanto tepore, et inimica animae securitate permaneant, credentes quod sic eis, non acta digne poenitentia, dimiserit Deus, quomodo sacerdotes indulsisse videntur⁸. Vere dico quia illi⁹, quibus cum periculosa et falsa misericordia indulgere videmur, quum ante tribunal Christi pro tantis peccatis damnandi advenerint, contra nos ipsos causas dicturi sunt, dicentes: quod dum aut asperitatem linguae eorum expavimus, aut falsa blandimenta, et periculosas adulationes ipsorum libenter accepimus, nos eos, dum illis inutiliter indulgemus¹⁰, in

peccatis permanere, aut ipsa peccata etiam augere permiserimus, non recordantes¹¹ illud, quod in veteri Testamento scriptum est, quia uno peccante¹², contra omnes Dei ira deservit¹³. O pietas! O misericordia! Uni parere, et omnes per exemplum malum in discrimen adducere. Non ita suadet sanctus ac beatus Cyprianus martyr dicens¹⁴: *Qui peccantem verbis adulantibus palpat, peccandi fomitem subministrat, nec reprimat¹⁵ delicta illius, sed fovet et iterum. Imperitus est medicus, qui tumens vulnere sinus manu parcente contrectat, et absconditum in profundis recessibus¹⁶ virus dum servat, exaggerat.* Unde et S. Ioannes Constantinopolitanus episcopus arguit, dicens: *Imperitus est medicus, qui ante digestam putredinem superinducit vulnere cicatricem.* Et ideo diligentius perpendite, si aut potest, aut debet fieri, ut tantorum ac talium¹⁷, quos supra memoravimus, sacerdotum canones contemnentes, aliter quam illi¹⁸ statuerunt, servare vel agere praesumamus. Praecipue cum si illorum trecentorum decem et octo episcoporum, qui per omnes Ecclesias concilia fieri praecepe-

Siquidem periculosa est erga ipsos misericordia.

Veterum statuta spernentes redarguit.

1 « Quod si etiam eos durissima poenitentia per plures annos agere viderint ». Mans., et Baron. ad orat. context. perperam. Baron. vero ad marg. corrigat durissimam poenitentiam per plures annos agere videmus

2 « Sic idipsum et salutem eorum consulere, et canonum debemus ». Mans. cum Baron., qui recte, ut videt., ad marg. notat sic secundum idipsum.

3 Baron. ad rem perperam, ut videtur, nec compunctio humilitatis.

4 Ps. vi, 7.

5 Ps. ci, 40.

6 Perperam ad orat. context. cit. cod. « Nec eos si ieiuniis vel lectione vacare videamus, non possumus cognoscere, si ad honorem.

7 Mans. redirent.

8 Baron. cum cit. cod. indulsisse videantur. Mans. forte aptius ad context. vident.

9 « Ipsi ». Labb. ad marg.

10 « Indulsimus ». Cit. cod.

11 Mans. ad locut. minus bene nec recordantes.

12 Id. per unum peccantem.

13 Iust. Num. xvi, 22. « Fortissime Deus spirituum universae carnis, num, uno peccante, contra omnes ira tua deserviet?

14 « Lib. De lapsis » Labb. ad marg.

15 Mans. forte mend. typograph. perimit delicta.

16 Id. recessibus.

17 Sic Mans., et al. editi, qui legunt aut tantorum, aut talium e cod. Corb. et Pith. optime corriguntur.

18 Mans. perperam ad locut. context. aliter quod illa; Baron. cum cit. cod. recte aliter quod isti.

runt, tam sancta decreta negligimus¹, non illos solos despiciemus, sed sicut supra iam dictum est², et Africanos pontifices et omnes reliquos, qui, ipsis ordinantibus, per totum mundum pro ecclesiastica disciplina³ aliquid statuerunt, cum peccato animae nostrae contemnemus. Ego me in hoc periculo mittere omnino non audeo⁴; quia nec talia sunt merita mea, ut aliorum peccata in me excipere praesumam; nec tantam eloquentiam habeo, ut ante tribunal Christi contra tantos ac tam sanctos⁵ sacerdotes, qui canones statuerunt, causas dicere possim. Videat unusquisque, qui aliter sentire vel observare disponit, qualiter possit in die iudicii reddere rationem. Ego, in quantum Deus⁶ vires dare dignatur, studere volo eorum praeceptionibus obedire⁷; quia cum illis⁸ non rixam, sed pacem, et qualemcunque partem habere desidero⁹. Et hoc diligenter attendendum est, quod si, secundum quod suprascriptum est¹⁰, illi clerici, qui ad uxores proprias redeunt, ad in-

Bigami, aut mariti cum uxori- bus viventes non ordinandi, si ordinati, reuocandi.

tegrum¹¹ ab officio suspenduntur; et si etiam¹² bigami, aut interruptiarum mariti, qui utique rem licitam faciunt, clerici tamen ordinari non possunt, aut si ordinati fuerint, deiciuntur; de quibus et Faustus¹³ episcopus sanctus in epistola sua dixit: *Perdit gratiam consecrati, qui adhuc officium vult exercere mariti*. Quum haec ita sint, qua conscientia quisquam dicere poterit, quod ille, qui adulterium commiserit, iterum ad honorem redire possit¹⁴? Hoc loco aliquis fuerit, qui dicat: Ergo negas misericordiam Dei, qui dixit: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat*¹⁵? Et illud: *Nunquid qui cecidit non adiciet ut resurgat*¹⁶? Et illud: *Peccator in quacunque die conversus fuerit, omnes iniquitates illius oblivioni tradentur*¹⁷? Ad haec libera voce respondere et possumus et debemus: Absit a nobis, ut de istis sententiis videamur vel leviter dubitare. Definitissime enim credimus, quod qui usque¹⁸ ad finem vitae suae poenitentiam egerit, non solum indulgentiam accipiat,

Multo minus clericus adulter honoris reddendus.

1 Mans. *negleximus*, et mox *despiciemus*; cod. n. *negleximus*. Recte n. lectio.
2 Mans. *sed et sicut supra dictum est*.
3 Mans. *perperam ad locut. context. per ecclesiasticam disciplinam*, et mox *contemnimus*.
4 Mans. *immittere non audeo*.
5 In cit. cod. 1343 *deest sanctos*. Mans. *ad locut. perperam contra tantos, ac tales sanctos sacerdotes*.
6 Cit. cod. *recte intericiit mihi*.
7 Id. *studere volo eorum praeceptionibus, et obedire*. Mans. *et obaudire*.
8 Sic et n. cod.; Mans. I. *cum talibus*.
9 Recte Mans. *non rixas, sed pacem cæ qualemque parte habere desidero*.
10 Id. *scriptum est*.
11 Id. *ab integro*. Cit. cod. *nobiscum legit*.
12 Cod. n. *et si etiam bigami, et trium nuptiarum mariti, qui utique*.... Baron. *ad marg. et interventu nuptiarum mariti*. Sane ad sensum *perperam*. Huic autem facile restitues, si

paragraphum 5 recolens epistolae t S. Leonis *De Ordinat.* pag. 41, col. 1, vol. 1 huius oper. ita legas: *Et hoc diligenter attendendum quod, secundum quod scriptum est, illi clerici ab officio suspenduntur; et etiam bigami, aut interruptiarum mariti, licet*...., clerici tamen ordinari non possunt Quum haec ita sint, qua conscientia
13 Cit. cod. *Faustinus*.
14 Mans. *venire poterit*.
15 Ezech. xxx, 11, ubi Vulg. legit: « *Nolo mortem impij, sed ut convertatur impius a via sua, et vivat* ».
16 Ierem. viii, 4, ubi Vulg. ait: « *Nunquid, qui cecidit, non resurget?* »
17 Ezech. xxxiii, 12 iuxta Vulg. « *et impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conversus fuerit ab impietate sua* ».
18 Sic et n. cod.; Mans. *ad context. minus recte quisque, et mox indulgentiam accipiet.... ad praemium aeterna perveniet*

Et qui invitus ad poenitentiam adstringitur.

sed etiam ad praemia aeterna perveniat. Propter regulam tamen ecclesiasticam, et propter antiquorum Patrum statuta, quae absit a nobis aut reprehendere, aut discutere audeamus, eum, quem¹ credimus ad vitam aeternam post actam poenitentiam² venire, ad honorem clericatus secundum tantorum Patrum praecepta novimus non debere reverti, in tantum, ut in canonibus scriptum sit³; ne ullus unquam⁴ poenitens clericus ordinetur. Et si ille⁵, qui ultro petit poenitentiam, quamvis perfecte agat⁶, non potest aut episcopus, aut presbyter ordinari, ita ut etiam si per ignorantiam ordinatus fuerit, et postea convincitur poenitentiam accepisse, deiciatur⁷; ille, qui invitus ad poenitentiam agendam in monasterium mittitur, et utique, qui aliud quam poenitens dicendus est, qua conscientia ad sacerdotium redire permittitur? Nemo mihi alia quaelibet contra auctoritatem Sedis Apostolicae, aut contra trecentorum decem et octo episcoporum praecepta, vel reliquorum canonum statuta obijciat; quia quidquid contra illorum definitionem, in quibus Spiritum Sanctum locutum esse credimus, dictum fuerit, recipere non solum temerarium, sed etiam periculosum esse non dubito. Valde enim metuo et contremisco illam damnationem, quam Heli sacerdos⁸ propter stolam indulgentiam accipere meruit. Qui pro eo quod filios suos negli-

genter castigavit, ut eos nec caedere, nec excommunicare voluerit, ipsi filii una die occisi sunt, et xxx millia de populo interfecti sunt, et arca testamenti capta est, et ipse retro cadens fractis cervicibus mortuus est, et nomen ipsius de libro vitae deletum, etc.⁹. Contra Phinees, qui pro eo, quod zelo Dei commotus, duos adulteros pariter interfecit, totum populum de Dei iracundia liberavit¹⁰. Nec hoc ideo dico, ut sicut ille fecit, etiam nunc per mortem corporum sacerdotes Domini debeant vindicare; sed quia melius est, unusquisque¹¹ parvo tempore, donec vivit in hoc mundo, verecundiam vel confusionem sustineat, quam postea ad supplicia aeterna perveniat. Et multum¹² ei utilius est, propter aliorum exemplum quamdiu vivit, remotus ab honore poenitentiam agat, et remedium sibi in die¹³ necessitatis adquirat. Quicumque parvitati meae in hac causa voluerit onerosus existere, aliud responsum¹⁴ dare non delibero, nisi quod supradicti canones continere videntur¹⁵. Hoc ideo dico, quia dum cito crimina capitalia committentibus indulgemus, plurimi, qui nec Deum metumunt, nec sensus disciplinae ecclesiasticae expavescent, sine ullo pudore ac reverentia, per indignas familiaritates extranearum mulierum et seipsos decipiunt, et famam christianae religionis blasphemari etiam ab extraneae religionis hominibus faciunt. Et ideo iustum

Quae per poenitentiam est evitanda.

Clericorum incontinentiam detestatur.

Episcopus PP. decreta re-laxantibus Dei vindicta perituescenda.

1 Sic e cod. Corb., et Pith. Mansi emendatur, qui hanc period. implicatam praebet.

2 Mans. ad locut. context. *perperam post beatam poenitentiam.*

3 Id. *perperam* ad locut. *scriptum est.*

4 Gratian. dist. 50, c. 29.

5 Id. ib. e. 55.

6 Mans. *quamvis eam perfecte agit.* Ad locut. aptius videtur *agat.*

7 Cod. cit. 1343 inepte ad orat. context. *deicitur; quanto magis ille.*

8 Perperam Mansi *ille sacerdos.*

9 I Reg. iv, 10 ad 19.

10 Num. xxv, 7, 8.

11 Cod. n. ad locut. apte *ut unusquisque*, cui accedit Baron. ad marg.

12 Baron. ibid. ad locut. quidem recte *multo.*

13 Id. contra mss. auctorit. *in diem.*

14 Cit. cod. recte quidem *interfici ei.*

15 Id. ad locut. *perperam continentur.* « Illiusque cod. Corbeiensis, et Pith. ambo; caetera ex unico sunt Rhemensi ». Labb. ad marg.

est, ut dum eis secundum omnium canonum statuta redeundi ad honorem aditus clauditur, tandem aliquando tam gravi malo finis congruus imponatur. Quia quando, diabolo persuadente, aliqui clericorum in aliquod peccatum, et praecipue in adulterium lapsi fuerint, quam expedit de animabus statuta canonum cogitant¹, per falsam pietatem ita totis viribus elaborant, ut aut nec mittantur in monasteriis. Si autem, certe post non longum tempus importunitate nimia, et disciplinae ecclesiasticae inimica, extorquere conantur, ut redeant ad honorem.

Qui chartulam istam enim suprascriptis titulis canonum non fuit aspernatus, nec eam pro rusticitate sermonis despexit, contra inimicos ecclesiasticae regulae multum eum poterit adiuvari, ut libera fronte dicat, sicut iam suprascriptum est, se contra tam sanctas antiquorum Patrum constitutiones venire nullatenus posse. Ego haec cum omni humilitate suggerere absolve apud Deum conscientiam meam. Quicumque autem aut importunitate, aut adulatione, aut

falsis blandimentis inclinatus fuerit, ut censuram ecclesiasticae disciplinae non teneat, videat qualiter se ante tribunal Christi expediat, ubi contra eum omnes, qui canones statuerunt, causas sunt sine ulla dubitatione dicturi. In quorum dominorum meorum sacerdotum manibus² chartula ista pervenerit, si eam aliis sacerdotibus non solum ad legendum offerre, sed etiam ingerere transcribendam noluerint, timeant ne inde reddant in die iudicii rationem. Nec illud credimus omittendum, ut iis, qui pro scelere suo a praesidibus, seu a rectoribus populi fuerint interempti et sepulturam in coemeterio christianorum habere, et offerentium pro ipsis oblationes iuxta statuta canonum iudicamus licentiam non negari. Violatores vero sepulchri licet augustorum principum capitaliter damnet sententia; tamen si qui in hoc facinore fuerint reperti superstites, ab ecclesiastica communione priventur; quia nefas est, ut eis christianorum non obseretur consortium, qui temeritatis ausu humanorum cineres reddere praesumpserunt inquietos.

¹ Locus hic in mss. valde corruptus ita videtur emendandus: *Quia quando aliqui clericorum lapsi fuerint, quam expedit de animabus iuxta statuta canonum cogitant, et per*

falsam pietatem ita totis viribus elaborant, ut aut nec in monasteria mittantur; aut si illuc missi fuerint, certe post non longum tempus...

² Corrig. manus iuxta. syntax.

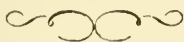
In hoc misericordia nunquam adhibenda.

Horum canonum utilitas.

Proinde non contemnendi.

Capite damnato ecclesiastica sepultura, et divina sacrificia non neganda.

Ni forte sepulchri violatores extiterint.

S. HORMISDAE¹

EPISTOLARUM FRAGMENTA.

An. C. 521

I.

*Nuptias occulte celebrare fas nemini
edicit.*

<sup>Nuptiae pu-
blice celebra-
dae.</sup>

Nullus fidelis, cuiuscunque conditio-
nis sit, occulte nuptias faciat, sed bene-
dictione accepta a sacerdote, publice nu-
bat in Domino.

¹ Hormisdæ epistolarum fragmenta referentes illa iure omittimus, quæ licet ab aliis collecto-
ribus edita, in supp. epp. inserta continentur.

Primum autem desumpsimus e Grat. c. xxx, q. 5, can. 2, quem Berard. in op., cui titulus *Gratianæ codicis etc.*, tom. i, p. 2, cap. XLIX, asserit Hormisdæ falso tributum, quum Burchardus illum excerptis vel ex capitularibus Francorum, vel potius a capitulis Herardi Turonensis, ut censet Richter.

² E Grat. c. xxi, q. 2, c. 2. Porro huiusmodi decretum, a Gratiano Hormisdæ, et in Gregor. ix *Decretalibus* Honorio tribuitur, qui sane, inquit Berard. l. c. intelligendus esset eo nomine secundus, quum auctor primæ Decretalium collectionis, unde illud Gratianus excerpsit, non

II².

An. C. 521

*Eusebio episcopo rescribens significat
matrimonium filii adulti sine ipsius
voluntate a patre contractum esse in-
ritum; illud autem validum, si pater
pro filio minorenni contraxerit.*

Tua sanctitas requisivit a nobis, frater
venerande, de filio adulto, quem pater

<sup>Filii adulti
matrimonium a
patre sine eius</sup>

videatur h. Pontif. tempora attingisse. Cl. autem Wan-Espen in suo commentariolo ad Gratian. hunc canon. plane apocriphum existimat, cui consentit ipse Berard., qui eum tum e stylo, tum e decreti sententia redarguit. Nam prorsus inverisimile arbitratur, Pontif. maximum, de impuberum matrimonio ita decrevisse, asserens certam hanc disciplinam in Eccles. nusquam fuisse receptam. Et re quidem vera postrema h. canon. sententia, qua legis obligatio absolute imponitur, in cit. Greg. ix Decret. omnino deest, ipsique commentatores, qui eam non respiciunt, ita interpretantur, quasi honestum dumtaxat filiis haberetur sequi paternam voluntatem, non necessarium; quæ tamen interpretatio cum illis can. verbis aperte repugnat. Neve cuiquam difficul-

voluntate con-
tractum plane
irritum.

Filii micoeren-
nis non item.

matrimonium contrahere vult, si sine voluntate filii adulti facere potest: ad quod dicimus: si aliquo modo non consentit filius, fieri non posse. Potest autem de filio nondum adulto, voluntas cuius nondum discerni potest, pater eum, cui vult, in matrimonium tradere, et postquam filius pervenerit ad perfectam aetatem omnino observare et adimplere debet. Hoc⁴ ab omnibus orthodoxae fidei cultoribus, sancitum a nobis tenendum mandamus.

tatem facessere debet, quod Benedictus XIV Const. LIV *Probe* tom. III *Bullar.* pag. 424 col. 1 edit. Rom. affirmet hanc disciplin. in Eccl. antiquitus extitisse; vir enim appruiue venerandus innititur cit. Hormisd. decreto, de quo oritur quaestio. Falsum autem est, a Bonifac. VIII hanc legem abrogari, ut nonnulli autumant, siquidem Pontif. summus cap. unic. *De Desponsat. impub.* statuit, sponsalia huiusmodi, quae ab initio nulla erant, per lapsam temporis non convalescere. Iam vero quomodo haec ab initio nulla appellare potuisset, si per legem, vel con-

III².

Nulli presbytero, nisi quod altare ab episcopo fuerit permissum, erigendum gravissimis poenis indicit.

Nullus presbyter in ecclesia consecrata aliud altare erigat, nisi quod ab episcopo loci fuerit sanctificatum vel permissum³, ut sit discretio inter sacrum, et non sacrum; nec dedicationem fingat, nisi sit. Quod si fecerit degradetur, si clericus est; si vero laicus, anathematizetur.

Nisi episco-
po permittente,
nullum altare
erigendum.

Contra leg. ta-
cientibus quae
poena.

suetudinem in Eccl. receptam fuissent sancita? Satis itaque retinendum, parentes, qui impuberes monasteriis vel invitos addicere poterant, contra utriusque iuris regulas persuasum habuisse, sibi etiam licere, eosdem quamvis repugnantes coniugio sociare, unde apocryphi decreti fortassis origo.

¹ Lege potius *Hoc omnibus*

² Ex Migne *Patrolog.*, tom. LXXIII, col. 526.

³ « In Burchard. mss. » sic legitur: *quod ab episcopo loci, vel eius permisso sanctificatum est* ». Mans. Ad orationis contextum melius nobis videtur.

S. IOANNES I.

EPISTOLA I^a.

An. C. 523

Zachariae archiepiscopo rescribens significat, episcopos, ni e fide desciverint, a dioecesanis non accusandos; eos vero, qui suis bonis fuerint expoliati, ad quamcumque synodum citari non posse, nisi prius cuncta eorum potestati restituantur; idque Zachariae vehementer commendat.

Ioannes urbis Romae episcopus,
Zachariae archiepiscopo salutem.

Exigit dilectio tua³, frater carissime, praeceptum Apostolicae Sedis, in quo Patrum decreta consentiunt, quod nec tibi, nec ulli recte viventium et credentium sacerdotum negare fas esse credimus. Et licet tibi pro merito⁴ et honore sacerdotii, quo plurimum polles, vivendi et docendi ecclesiasticae regulae nota

1 Ioannis, quas daturi sumus, epistolas supposititias esse nemo non dubitat. Utraque enim ex antiq. Pontificum, aliorumque verbis contextae, et falsam consulum notam praeferentes Mercatorem redolent, cui et haec vitia familiaria sunt, et ingenii sui sterilitatem integris Ss. Bibl. capitulis supplere in promptu est. E Cont. Const., cui adhaeret Berard. op. al. cit. tom. 1, p. 2, pag. 50, et Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 743, has litt. desumpsimus.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 743.

3 Excerpta usque ad *fas esse credimus* e Zosim. PP. I ep. 1, quam videre est apud Labb. op. cit. tom. in col. 399.

4 Haec ad voc. *postulasti* Innocent. PP. I ep. II referenda. Vid., si lubet, Labb. l. c. col. 7.

sint omnia⁵, tamen quia Romanae Ecclesiae normam atque auctoritatem inagnopere postulasti, scriptis tuis breviter respondere curavimus⁶. De occultis enim cordis alieni temere iudicare iniquum est, ut cum, cuius non videntur opera, nisi bona, peccatum est ex suspitione reprehendere. Oves ergo⁷, quae pastori suo commissae fuerint, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, debent, et nullatenus⁸ accusare possunt; quia facta pastorum oris gladio ferienda non sunt, quamquam tecte⁹ reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus, quia in scriptis vestris¹⁰ reperimus, quosdam episcopos vestris in partibus a propriis ovibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, et aliquos ex certa ratione, et idcirco quosdam suis esse rebus expoliatos, quosdam vero a propria Sede pulsos. Quos scias nec ad synodum comprovincialem, nec ad generalem posse convo-

An. C. 523

Cuius bona videntur opera e suspitione non reprehendendus

Episcopi nisi in pristinum restituti ad synodum non citandi

5 « *Notae sint per omnia* ». Labb. ad marg.; et quidem recte, licet nn. codd. 1340 et 3791 nobiscum legant.

6 Labb. *ibid.* non *denegavimus*. Cont. Const. cum n. cod. 3791 non *dedignavimus*. Forte melius.

7 Hinc ad verba *uleisci se velint* refertur v synodus rom. sub Symmacho, uti patet apud Labb. edit. Paris. ann. 1671 tom. IV, col. 1365.

8 Cont. Const. rectius quidem ad locut. nec *ullatenus*; itemque nn. codd. 1340 et 3791.

9 « *Recte* ». Caraf. cum nn. codd. apte, ut videt. ad contextum.

10 Labb. ad marg. in *scripturis vestris* contr. nn. codd. auctoritatem.

Zachariae volu obsequitur.

cari, nec in aliquo¹ diiudicari, antequam cuncta, quae eis ablata sunt, legibus potestati eorum redintegrentur. Prius ergo oportet omnia illis legibus redintegrari, et ecclesias, quae eis sublatae sunt², cum omni privilegio suo restitui, et postmodum non sub angustis temporis spatio³, sed tantum temporis spatium⁴ eis indulgeatur, quantum expoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, et ab omnibus quisque suae provinciae episcopis audiat⁵.

Nellus enim
ante litem con-
testationem in-
dicandus.

Nam nec convocari ad causam, nec diiudicari potest expoliatus vel expulsus; quia non est privilegium, quo expoliari possit iam nudatus. Unde et antiquitus⁶ decretum est: Omnes possessiones, et omnia sibi sublata, atque fructus cunctos ante litem contestatam⁷ perceptor⁸ vel primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: Ille, qui violentiam pertulit, universa in statu, quo fuerant, recipiat, et quae possidet⁹, securus teneat. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, et regum edictis legitur statutum: Redintegranda sunt omnia¹⁰ expoliatis vel eiectionis episcopis praesentialiter ordinatione Pontificum, et in eorum, unde abscesserunt, potestatem¹¹ funditus revocanda¹², quacumque conditione temporis,

aut dolo, aut captivitate, aut virtute maiorum¹³, aut per quascumque iniustas causas, res Ecclesiae vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur ante accusationem, aut regularem ad synodum vocationem¹⁴ eorum: *et reliqua*. Est etiam¹⁵ in antiquis Ecclesiae statutis decretum, ut, qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde et in Evangelio scriptum est: *Quod si aliquid defraudavi, reddo quadruplum*¹⁶. Et in legibus sacculi cautum habetur: Qui rem subripit alienam¹⁷, illi, cuius res direpta est, in undecuplum, quae sublata sunt, restituat. Et in lege divina legitur: *Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui. Et dicit omnis populus, amen*¹⁸.

Quinimo erepta cum multiplicatione forent restituenda.

Talia ergo non praesumantur absque ultione, nec exerceantur absque sua damnatione. Tu vero, frater carissime, haec vide ne transgrediaris, et reliquos episcopos tam tuae curae commissos, quam et alios firmiter tenere doceto, quia transgredi apostolica statuta absque transgressoris gradus periculo nullatenus possunt. Inimicis vero accusatoribus, vel de inimici dono prodeuntibus, seu, qui cum inimicis morantur, non credatur; ne irati¹⁹ nocere cupiant, ne laesi se velint

AA. statuta sine transgressoris periculo violari nequeunt.

Quibusnam accusatoribus non credendum.

1 Cit. codd. f. ex vitio amanuens. *nec aliquo*; Caraf. ad orat. context. minus apte *nec aliquid*.
2 Perperam ad locut. cit. codd. *quae sibi sublatae sunt*.

3 Labb. ad marg. *sub angusto temporis spatio*.
4 Hinc Grat. eruit can. 1, c. III, q. 2, licet verba aliquantulum discrepent.

5 Berard. legit *audiantur* f. mend. typograph.

6 Caus. II, q. 2, can. 1.

7 Labb. ad marg. *constitutam*. Ad rem coniunctius videt. n. lectio.

8 Cont. Const. «*perceptos*. Grat. *perceptos*. Labb. ad marg. ». Vett. exemplar. *perceptor vel primus possessori restituat*. [Fort. haec lectio praefenda est, ni legere mavis *omnes possessiones perceptor prius possessori restituat*.

9 «*Possedit*» Labb. ad marg. Ad context. aptius videtur.

10 Caus. III, q. 1, can. 3.

11 «*Dominium*» Labb. ad marg.

12 Ita et m. codd.; Grat. ib. perperam ad orat. context. *in eo loco, unde abscesserint, funditus revocanda*.

13 «*Violentia maiorum*». Grat. ibid. Certe melius.

14 Labb. ad marg. *convocationem*; sane rectius.

15 Caus. XII, q. 2, can. 7.

16 Luc. XIX, 8, ubi Vulg. legit. *et si quid aliquem defraudavi*.

17 Ib. p. III, c. 149.

18 Deuter. XXVII, 17 iuxta Vulg. «*Maledictus, qui transfert*».

19 Mansi perperam ad orat. contextum *nec irati nec laesi*.

ulcisci. Hi quoque reiiciendi sunt, non approbandi. Haec, carissime, tene, et prohibita semper cave. Illud adimplere stude, quod bene ad Iesum Filium Si-
rach dictum est: *Usque ad mortem certa pro veritate, et semper Dominus Deus tuus pugnabit pro te*¹. Huius ergo rei gratia vobis et nobis sancta commissa est Ecclesia, ut pro omnibus laboribus² et cunctis opem ferre non negligamus: quoniam *dum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quae possidet*³. Ideoque tanta urgente neces-
sitate, summopere vestra apostolicaque auctoritate et reliquos episcopos oportet reprimere infestos, relevare oppressos, ut absque gravi, Domino auxiliante, difficultate, ipsi gratanter omni tempore sacrificare mereamur illaesi⁴. Ad vos quoque me reverti cogit propositi operis amica conditio, qui melioribus hactenus operam volui navare sermonibus⁵, dum talem rationem exigit toxicata necessitas. Mandati coelestis habitatio nos aut misceat, aut separat. Nec interest, quae intervalla nos segregent, si una in supernae mansionis⁶ clave retinentur. Nec vobis tales nocere valebunt, si invicem adiutorium ferre non distuleritis. Inauditum autem genus sacrilegii est, quod

mentitae religionis honorem⁷ praefixi aemuli colorant. Dehonestat enim⁸ venerationi reverentiam nominis, qui adiutorem se in his, quae in Deum iactat commissa, pollicetur. Contumeliae genus est, quasi in solatio adesse sublimi⁹, iuxta Apostolum: *Tu quis es, qui iudicatas alienum serum*¹⁰. Quid auribus imperitis illudunt, et graviorem vindictae speciem faciunt esse, quam culpae? Si odium habent excessibus, emendent. Cur ergo liberius condemnant scelera, quam vitant¹¹? Sui profecto impugnator est omnis, qui Patres insequitur, aut detrudere non formidat. Nilil est enim, in quo inimicorum tela, Domino opem ferente, superare non valeatis, si iuxta veritatis vocem, talem, qualem Dominus praecepit, *habueritis dilectionem ad invicem*¹².

Data xv kalendas Novembris, Maximo et Olybrio viris clarissimis consulis¹³.

Dat. die 18 Octobr.

EPISTOLA II¹⁴.

Italiae antistitum pietate commendata, eos vehementissime hortatur, ut Theodoricus minus contemnentes Arianorum perfidiae toto pectore obstant, eorum-

1 Eccli. iv, 33, ubi Vulg. habet *Usque ad mortem certa pro iustitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos*.

2 Labb. ad marg. cum n. cod. 1340 *ut pro omnibus laboremus*. Recte quidem.

3 Luc. xi, 21 iuxta Vulg. *Quum fortis in pace sunt ea, quae possidet*.

4 Ita et n. cod.; at Cont. Const., et Labb. ad marg. legg. apte ad context. *mercantur illaesi*.

5 Labb. ibid. cum cit. cod. 1340, *qui melioribus hactenus opera volui narrare sermonibus*.

6 « In superna mansione ». Labb. ibid. cum Cont. Const. Verum cod. 1340 nostrae lectioni adhaeret.

7 Sic et cit. cod. Af. ad locut. apte *religionis honore*.

8 Codd. nn. perperam omitt. *enim*.

9 « Sublimis ». Labb. ad marg. contra nn. codd. auctorit.

10 Rom. xiv, 4.

11 « Quam vitent? » Cod. n. 3791 forte ad locut. aptius.

12 Ioann. xiii, 35.

13 Haec consularis nota falsa deprehenditur, quum Maximus, et Olybrius numquam simul consulatum gesserint, sed ille an. 523, iste an. 526, ut Labb. notat. Sev. Binius ep. referendam putat ad consulat. Maximi, qui nullum colleg. habuit, scil. ad ann. Christi 523. Verum apocriphae ep. etiam nota chronologica arbitrario appingi potuit. Jassé ann. in incerto relinquit, non vero diem superscriptum.

14 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 745.

Ambitionem
suam religionis
furo colorare
sacrilegium est.

Inimicorum tela
facile retin-
dunt qui tra-
terna charitate
unguntur.

Urget, ut epi-
scopus cuncta
per integrum
reddatur.

que *Ecclesias catholico cultui sacrare*
velint.

Ioannes Episcopus omnibus¹ per provincias
Italiae constitutis Episcopis in Domino sa-
lutem.

Saepe multo iam² experimento
didici, sanctum pietatis vestrae studium
circa religionem christianam gloriosis
crescere et dilatari augmentis, et fides
recta, quae non solum me, sed omnes
Domini sacerdotes consolatur et roborat,
vestris in mentibus et operibus per sa-
cerdotale agnoscitur opus et dilatatur.

Episcoporum
de religione sol-
licitudo.

Quapropter, fratres, hortor vos et mo-
neo contra Arianam perfidiam, quae olim
non semel, sed saepe damnata est, et
modo in quibusdam reviviscit, armari
gladio Spiritus Sancti, ut eam ita³, ad-
miniculante divina gratia, opprimere et
extirpare valeamus, ut nec radix eius in
posterum inveniat. Ecclesias⁴ vero
Arianorum ubicumque inveneritis, ca-
tholicas eas divinis precibus et operibus

absque ulla mora consecrare; quia⁵ et
nos, quando fuimus Constantinopoli tam
pro religione catholica, quam et⁶ pro
regis Theodorici causa et negotiis⁷, sua-
dente atque hortante Arianosque extir-
pante piissimo atque christianissimo Iu-
stino orthodoxo imperatore, quascumque
illis in partibus eorum⁸ Ecclesias repe-
rire potuimus, catholicas eas, Domino
opem ferente, consecravimus⁹. Et quam-
quam praedictus Theodoricus rex, eorum
peste tactus intrinsecus et obvolutus ex-
trinsecus, nos et omnem regionem no-
stram¹⁰ perdere, et gladio et igne consu-
mere minetur, nolite tamen propterea
deficere, sed viriliter in agro dominico
elaborare studele, et iuxta veritatis
vocem: *nolite timere eos qui occidunt*
corpus, animam autem non possunt oc-
cidere, sed potius cum timele, qui potest
et¹¹ animam et corpus mittere in ge-
hennam¹². Et egregius gentium Apo-
stolus inquit: « Non enim nosmetipsos

Arianorum Ec-
clesiae cathol.
cultui conse-
crandae.

¹ « Omnibus » deest in cod. 1340.

² Ita et cit. cod.; Baronius vero omitt. *iam*.
Ad hoc autem vid. initium Leon. ep. xc, pag. 135,
col. 1 h. vol.

³ Cod. 1340 perper. omitt. *ita*.

⁴ Distinct. 1 *De Consecrat.* can. 21. Iv., p. III,
c. 37.

⁵ « Quas ». Grat. l. c. perperam, ut videtur,
ad orat. contextum.

⁶ Id. et Baron omittunt *et*.

⁷ Grat. et Caraf. ad locut. perperam *causa*
negotii; cod. autem 1340 voc. *negotii* apte, ut
opinor, omittit.

⁸ Gregor. Turonensis eadem ferme habet c. 40
De gloria martyrum, cuius testimonio nititur
Baronius ad huius ep. genuinitatem fulciendam,
quem tamen Herard. refellit loc. sup. cit.

⁹ Hisce verbis plane refutaretur Anastasius
Bibliothec., qui tom. III *De Vit. Rom. Pontif.*
pag. 244 edit. Rom. ann. 1728 Theodorici regis
mandata a Ioanne accepta significans asserere
non dubitat, hunc a Iustino imperatore obtinuisse,

ut Arianis sua templa redderentur. In qua sane
narratione Anastasius ipse sibi non cohaeret af-
firmans, quod « *revertens Ioannes venerabilis*
PP., et senatores cum gloria, dum omnia ob-
tinuissent a Iustino Augusto, Rex Theodori-
cus haereticus cum grandi dolo et odio susce-
pit eosdem PP. Ioannem, et senatores, quos
etiam voluit interfici... » Potius itaque dicen-
dum cum Farlati *Illyr. Sacr.* tom. II, pag. 157,
edit. Venet. 1753: Tantum abfuisse, Ioannes esset
imperatorii Iustino auctor moris gerendi Theodo-
rici minis, ut illi potius persuaserit, ne quid de
suscepta in Arianos severitate remitteret; et ipse
Pontifex Constantinopoli quum degeret, aliquot
templa Arianis erepta cathol. ritu consecravit.

¹⁰ Labb. ad marg. ad rem perperam *vestrum*.
Vatt. codd. lectioni n. convenient.

¹¹ Baron. cum n. cod. 3791 perper. omitt. *et*.

¹² Math. x, 28, ubi Vulg. ait: *timele eum, qui*
potest perdere in gehennam. Mox qui pro-
ximi referuntur, Scripturae textus comuni charac-
tere imprimendus duximus, ne oculi exili littera
nimis fatigentur.

praedicamus, sed Iesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Iesum: quoniam Deus qui dixit de tenebris lumen¹ splendescere, ipse² illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiae claritatis Dei in facie Christi Iesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei³, et non ex vobis⁴. In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: persecutionem patimur, et⁵ non derelinquimur: deieci-mur, et⁶ non perimus: semper mortificationem Iesu Christi⁷ in corpore nostro circumferentes, ut et vita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Iesum, ut et vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum, et nos credimus, propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Iesum, et nos cum Iesu suscitabit, et constituet vobiscum⁸. Omnia enim propter vos, ut gratia abundans per multas gratiarum actiones⁹ abundet in gloriam Dei. Propter quod non defecimus¹⁰: sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur,

tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. Id enim, quod in praesenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeternum gloriae pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur¹¹. Quae videntur enim, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt. Scimus enim, quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur, quod ex Deo¹² aedificationem habemus, domum non manufactam, aeternam in coelis. Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quae de coelo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus¹³ gravati, eo quod nolumus spoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur, quod mortale est, a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus Spiritus. Audentes igitur semper, et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino (per fidem enim ambulamus, et non per speciem). Audemus autem, et bonam voluntatem habemus, magis peregrinari a corpore, et praesentes esse ad Deum¹⁴: et ideo contendimus, sive absentes, sive praesentes placere ei. Omnes enim nos manifestari oportet ante Tri-

Aeterna prae oculis habenda.

Christi vita in carne nostra manifestanda.

1 Cont. Const. et n. cod. 3791 *lucem* iuxta textum Vulgatae.

2 Cod 1340 omittit *ipse*; al. 3791 leg. *qui illuxit*; ambo contra Vulgat. textum.

3 Male cod. 1340, *ut sublimitas virtutis sit Dei*.

4 Cont. Const. et cit. cod. 3791 rect. corrig. *ex nobis*.

5 Bene quidem Caraf. cum cod. 3791 iuxta Vulg. text. *sed non derelinquimur*.

6 Labb. ad marg. *sed non*. Sane recte iuxta Vulg. textum.

7 Codd. cit. sequens Vulg. text. omitt. *Christi*.

8 Cod. n. 1340 contra text. Vulg. *nobiscum*.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

9 Labb. ibid. iuxta Vulg. textum, recte corrig. *per multos in gratiarum actione*.

10 Caraf. cum cit. cod. 3791 iuxta Vulgat. text. *deficimus*.

11 Cod. cit. 1340 *operatur in nobis non contemplantibus, quae videntur, sed quae non videntur. Quae videntur enim* Cod. 3791 nobiscum legit iuxta Vulg. textum, ubi tamen habetur. *Quae enim videntur*.

12 Verba *ex Deo* in Vulg. leguntur post. voc. *habemus*.

13 Cit. cod. 1340 *ingemiscimus et gravati* contra Vulgat. textum.

14 Vulg. leg. ad Dominum, et mox placere illi.

Ante tribunal
Christi quando-
que standum.

bunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Sciendes ergo timorem Domini, hominibus suaderemus: Deo autem manifesti sumus. Spero autem et conscientis¹ vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis, ut habeatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. Sive enim mente excidimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis. Caritas enim Christi urget nos: aestimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt², et pro omnibus mortuus est Christus, ut ei qui vivunt, iam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. Itaque nos ex hoc neminem iam³ novimus secundum carnem: et si agnovimus secundum carnem Christum, sed nunc iam non novimus. Si qua ergo in Christo nova creatura; vetera transierunt, ecce facta sunt omnia⁴ nova. Omnia autem ex Deo, qui reconciliavit nos sibi per Christum, et dedit nobis ministerium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo: Reconciliamini Deo. Eum, qui non no-

Non sibi vivan-
dum, sed Chri-
ste.

verat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Aduvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu Sancto, in caritate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei per arma iustitiae a dextris et a sinistris, per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam: ut seductores, et veraces, sicut qui ignoti, et cogniti: quasi morientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati: quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, et omnia possidentes⁵. De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, pacem habete, ut Deus pacis et dilectionis sit semper vobiscum⁶. Amen.

In vacuum Dei
gratia non reci-
pienda.

Data in Idus Iunii, Maximo⁷ et Olybrio viris clarissimis consulibus.

Dat. die 11 Iunii.

¹ Caraf. cum Vulgat., et cod. 1340 et in conscientis.

² Cod. 1340, Vulgat. refragant., leg. « ergo omnes mortui sunt, ut ei qui vivunt iam non sibi vivant ».

³ Ita rect. expung. Cont. Const. Vulg. adhaerens cum cod. 3791.

⁴ Ita leg. Vulgat. Cont. Const. autem, et codd. omitt. omnia.

⁵ II Corinth. IV, 5 ad 18, v, et VI 1 ad 10.

⁶ Ibi. XII, 11, ubi legitur *idem sapite, pacem habete; et Deus pacis et dilectionis erit vobiscum.*

⁷ Porro mendosa haec est temporis adnotatio. Mense enim Iunio ann. 523, quo Maximus consul fuit, nondum Iohannes Pontificatum fuerat adeptus; Iunio vero ann. 526, quo consulatum gessit Olybrius, ille iam decesserat. Pith. ad Grat. distinct. I De Consecrat. can. 21 notat « ann. 526. Ravenn. in Ital. ».

S. FELIX IV¹.

An. C. 528

EPISTOLA I.

Innuens quid sibi de laicorum ordinatione constet, memorat nemini post consecrationem ad saeculares mores redeundum, nullumque de facili ad sacerdotium promovendum indicit.

Dilectissimo fratri Caesario Felix ².

Legi, quod inter fraternitatem vestram est constitutum, non licere ex laica conversatione ad officium sacerdotale ante probationem temere promoveri ³; de qua re etiam ⁴ ad nos pervenit opinio, aliquos post ordinationem ad vitae saecularis mores fuisse transgressos. Et licet sit

talis nefanda praesumptio, plus tamen est periculosa neglectio. Qui enim potest venienti malo resistere, et hoc dissimulans fieri permittit, ipse magis mali auctor operis approbatur. Nemo se itaque per antiquam consuetudinem speret cruere ⁵, quia quae illicite inchoata sunt, si damnentur in posterum, suos fructus generare non possunt. Nam quod gradibus eruditur, si sine perfectione doctrinae ad suum perveniat constitutum, errat per examinationem, quia non recipit firmitatem; nec honorem quis per timorem potest servare, qui in eius gloriam semel labore ⁶ pervenit. Et laus inanis cui tribuitur laedit, ad elationem nutriendam magis, quam provocans ad operam verae

An. C. 528

Consuetudo illicite inchoata, si postea damnetur, evadit irrita.

De laicorum ordinatione quid sibi relatum.

¹ Quatuor dumtaxat Felicis epistolas referimus, e quibus postremae duae probabilius in apocryphas reiciendae. Cl. autem Mansi vetustissimum Lucensem codicem evolventi synopsis quaedam occurrit epistolae ad Sicul. episcopos, quam ipse huic Pontifici tribuendam existimat. Verum quum hoc documentum rerum potius indicem, quam epistolam, vel ep. fragmentum praebat, ideoque instituti nostri edere non sit, lectorem illud legere cupientem ad Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 670 (700), edit. Florent. 1762, libentissime remittimus.

² Nonnulli, qui Felicem II Liberio exili ab Ariano suffectum e Romanorum Pontificum albo expunctum volunt, hunc Pontificem eo nomine tertium appellandum censent. Utrum vero iure, an iniurie facile colliges e pag. 35 col. 1 vol. i h. operis, ubi duo diversa tempora, quibus Felix II Romanam Sedem occupavit, apte distinguuntur.

Primum scilicet, quum illam Liberio in exilium pulso, invasit; alterum, quum ipsius Liberii iterum exulantis consilio die 8 Aug. ann. 528 ad eam legitime assumptus est.

³ De probatis ad episcopatum promovendis actum est can. xii, synod. Rom. ad Gallos; ep. Coelest. PP. ad provinciae Viennens., et Narbon. episcopos; ep. Symmachi PP. ad Caesarii consultat. pag. 120, § 5, 1 vol. h. operis; et concil. Arelat. iv, quod hic forte Pontifex attendit. E Cont. Const.

⁴ Maurin. *Concil. Gall.* tom. i, pag. 934 edit. Paris. 1789 perperam ad context. legg. *a te ad nos*; in notis autem advertunt Reg. cod. habere *ante*.

⁵ Maur. «cod. leg. *exuere*».

⁶ Sic edit. passim. Maurin. vero legg., miss. suffragant, *sine labore*. Sane rectius.

Nemo de facili
ad sacerdotium
promovendus.

virtutis¹. Vas electionis ad suum vernaculum Timotheum scribit dicens: *Nemini cito manus imposueris, nec communicaveris peccatis alienis*². Quid sibi vult ne citius imponas manus? Quia dignitas, quae datur, ideo datur, ut duret immobilis. Debet enim, antequam concedatur, longa sub deliberatione tractari. Unde magister, qui elementorum ignorat initia? Unde gubernator, qui inter nautas sua servilia non monstravit? Ignorat quatenus ratio³ magistris debetur, qui ad obedientiam sua corda non flexit, unde quemadmodum in domo Dei conversari debeat, posteris sit exemplum⁴. Sit in omnibus clericis, et in his maxime, qui sunt ad sacerdotia deligendi, apostolicae monitionis eloquium, qui ait: *Oportet et testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt*⁵. Quapropter communi consensu, sub observatione venerabilium canonum, ordinandum eligite sacerdotem, ut et de nostra simus salute solliciti, et illorum utilitatibus consulamus, qui fuerint ad hunc ordinem diligenter adsciti. Deum te incolumem custodiat, frater carissime.

Data III nonas Februarias post consulationem Mavortii viri clarissimi⁶.

1 Maurin. « mss. *opera vera*; rectius forte legeretur *opera verae virtutis* »; et ita sane leg. Baronius.

2 I Timoth. v, 22, ubi Ap. ait: « *Manus cito nemini imposueris, neque* ».

3 Maurin. mss. auctoritate quae veneratio.

4 Baron. in exemplum.

5 I Timoth. 7, ubi Vulg. legit: « *Oportet autem illum et testimonium* ».

6 Edit. ante Sirmund. post consulat. Mavortii, seu Boetii v. c. Porro haec falsa subscriptio viros doctos diu suspensos habuit, Caesarii enim episcopatus cum Boetii consulatu minime congruebat. Nunc vero, genuina lectione e cod. Arelat. restituta, omnia suadent a Felice IV ep. hanc fuisse conscriptam die 5 Febr. ann. Christi 528. Illud potius mirum occurrit, quod scil. cl. Fleury 1011. VII *Hist. Eccles.* hanc Felicis ep. ad ann.

EPISTOLA II¹.

Ecclesii episcopi Ravennatis, eiusque cleri privilegiis constitutis, exortam controversiam dirimit; nec illorum clericorum licentiam patitur, qui spectaculis aulesse audent.

Felix⁸ Episcopus urbis Romae.

Laudanda est decessorum nostrorum sollicitudo de pace et quiete ecclesiastica, quia pastor, qui advigilans continere debet contentiones, aut damnat, aut corrigit. Oportet in hunc ipsum tramitem nobis ambulantibus similis⁹ cum eis conspici; quia quorum per Dei misericordiam locum gerimus, ipsorum sequi nos decet exempla. Ex invidia sacerdotibus Ecclesiae Ravennatis talia contigerunt, quae omnium catholicorum animos contristasse noscuntur, altercationes, seditiones, pravitates, quae omnem disciplinam ecclesiasticam dirumpere niterentur. Ista nos iterum verum Dei timorem ante oculos habentes, ut nec illicitis audaciam demus excessibus, et non abiiciamus per constitutum nostrum ordinare, quod iustum est secundum Salomonem dicentem: *Non duces¹⁰ transitum aquae*¹¹. Ergo recensentes. capitulis a fratre nostro¹² Ecclesio, et a presbyteris, et diaco-

Ecclesiae pax
Pontifici curanda.

Ravennatis
Eccles. dissidia.

referat 488, licet in eod. vol. Caesarium ann. 501 Arelatens. Eccl. episcopum creatum fateatur. E Maur. I. cit. pag. 935.

7 Ex Mansi *Concil. Collect.* tom. viii, col. 667, Florent. edit. ann. 1762, ubi advertitur, Agnelum Ravennatensem ix saeculi scriptorem in suo Ravennat. episcop. Pontifici servasse huiusmodi constitutum a Felice PP. datum occasione dissidii cuiusdam exorti inter Ravenn. episcopum, eiusque clericos, quod Muratorius *Rerum ital.* tom. II, part. I ad vitam refert S. Ecclesii episcopi Ravennat.

8 Muratorius hic interserit IV.

9 Fortasse *similes* aut *simul*.

10 « *Non dares* ». Murat.; et quidem recte.

11 Eccles. xxv, 34, ubi Vulg. legit. « *Non des aquae tuae exitum* ».

12 Murat. omitt. nostrò. Forte mendo typograph.

nibus, et clericis¹, et notariis ecclesiae Ravennatis nobis oblatis, praesentibus fratre et consacerdote nostro Ecclesio, et eius clericis inferius designatis, quod rationi vidimus convenire, censemus, eos clericatus officium debere suscipere, quorum vitam et conversationem sacrorum canonum non possit impugnare auctoritas. Clericos vero secundum sanctorum Patrum regulas volentes dumtaxat et denunciandos; quantum ad presbyteros et diaconos pertinet, statutis iubemus temporibus solemniter promoveri. De vero Ravennatum et Classicorum ecclesia, antiqua consuetudo servetur. Clerici vero vel monachi ad indebitum obtinendum ordinem, vel locum, potentium patrocinia non requirant, per quae aut non faciendo ingratus, aut faciendo iniustus videatur episcopus. Quarta patrimonii Ravennatensis ecclesiae, hoc est tria milia solidorum, solitis erogationibus clericis omnibus, vel quibus erogari est solitum, compleatur. Si quid tamen expensionibus vel haereditatibus crescere, Domino nostro volente, contigerit, eodem Domino mediante, etiam quartae portioni adiciantur²; sic tamen, ut brevibus ordinatis, quod singulis distribuitur latere non possit secundum merita, secundum loca, quia omnia Deus secundum iustitiam et mensuram constituit ita ut unusquisque extra necessitatem infirmitatis aut causam idoneam altaris omnia in suo officio vigilanter observet. Redditi³ vero praediorum sive accessiones propter rei familiaris expensas, vel xenia, quae diversis offeruntur, et convivia, quae eis exhibere, vel pro loci sui, vel merito, vel pro advenientium

susceptione necesse est, episcopo constituimus debere proficere. Nullam coniurationem, nullum conventiculum, quod vel apud laicos esse non potest impunetur, in Ecclesia Dei ullus facere tentet ex clero. Nam sicut nos optamus, ne superna misericordia patiatui admitti; sic, si quis tentaverit, sentiat auctoritatem canonum et ecclesiasticam disciplinam secundum Apostolum dicentem: *Ecce dentes in conspectu omnium corrige, ut residui timorem habeant*⁴. Mereantur boni laudem, qui in operibus Dei vigiliant, sed affectum proprii sacerdotis, qui per obedientiam suam videntur ornare propositum, gloriantur de sui amore Pontificis, qui in suis officiis ab operibus Deo placitis cum eius obsequiis non desistunt, sicut divina loquuntur eloquia: *Dignus est operarius mercede sua*⁵. Ad patrimonium vero Ecclesiae ex eorum episcopi iudicio ex clero personae electae cum solatiis, quae pro notitia deputaverit episcopus, sub idonea fideiussione mittantur, quorum fides fuerit, et industria comprobata, ut et alimonia pauperum fraudem non patiatui, et quantitas patrimonii Ecclesiae latere non possit, et unusquisque clericus sub timore Dei et proprii sacerdotis de his, quae sibi commissae fuerint, exponat fideliter rationes. Illud vero, quod omnino, ac religioso debet execrari proposito, nos nec oportebat loqui, nec verbis exponere. Pervenit ad nos, aliquos de clero spectaculo interesse, quae res ita crudelis est, ut animas catholicorum pro sui execratione conturbet, ut quos in domo Dei divina eloquia recitantes audivit, eosdem contra mandata in spectaculis aspicat

Quinam in clericatus officium suscipiendi.

De presbyteris, et diaconis antiqua consuetudo servanda.

Quarta patrimonii Ravennat. Eccles. iuxta solitum eroganda.

Reliquae partes in episcopi profectionem cedendae.

Quodvis clericorum conciliabulum severe puniendum.

Quinam ad Eccles. patrimonium administrandum eligendi.

Spectaculis adesse nulli clericorum fas.

1 « Et clero ». Murat.

2 « Portioni proficiat ». Id. Legendum vero iuxta syntax. Si quid crescere contigerit, ... etiam quartae portioni adiciatur.

3 « Excerpta vero praediorum ». Id.

4 1 Timoth. iv, 20, ubi Vulg. legit.: « Peccantes coram omnibus argue, ut et caeteri timorem habeant ».

5 Matth. x, 10; 1 Timoth. v, 18.

convenire. In his disciplina confunditur, divina praecepta calcantur. Unde oportet episcopum et de hac parte sollicitudinem gerere, ut si non faciunt, non faciant in futuro, et si faciunt, iuxta disciplinam ecclesiasticam corrigantur. Si qui vero de clero praedia urbana, vel rustica ad Ecclesiam pertinentia detinet, iisdem libellis sub iusta pensionis aestimatione factis, statuimus collocanda hac ratione¹, quod in quo modis suis solent accipere, ipsi retineant; quod superest ecclesiasticis inferant compendiis profuturum. Circa praedia urbana, vel rustica caeteraque mobilia pro animae suae mercede a fidelibus nominatim diversis Basilicis derelicta vetus consuetudo servetur. Notarii vero iuxta ordinem matriculae, primicerii, secundicerii, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus suo periculo in conspectu presbyterorum et diaconorum documenta ecclesiastica sub fidelium brevium descriptione suscipiant, ut, quoties exegerit causa, fideliter proferantur, contradant, atque recipiant. Omnia tamen cum iussione et ordinatione episcopi sui eodem iubemus efficere. Ideo enim universa describenda sunt ecclesiastica documenta, ne ullo modo aut suscepta pereant, aut tempore, quo sunt necessaria utilitatibus ecclesiasticis, exhiberi non possint. Qui tamen notarii in officio suo observantes, strenui, consequantur sine imminutione commoda sibi, vel prioribus suis antiquitus deputata. Ipsi etiam, sicut exigit ratio, et antiquitas ordinavit, libellos, et securitates totius patrimonii ecclesiastici, quorum interest, subscriptos episcopi manu, contradant. Quibus vero cum saecularis conversationis hominibus nullam neces-

sitatem rei familiaris tolerantibus ecclesiastici iuris praedia vel urbana, vel rustica data sunt, episcopi sollicitudine² per eos, quibus iusserit, clericos ad dominium revocet ecclesiae, nec deinceps, praeter causam superius comprehensam, dare praesumat. Mastalo vero archidiaconus ecclesiae Ravennatis commoda eiusdem³ loco iuxta antiquam consuetudinem deputata sine imminutione percipiat, sicut eos, qui ante eum fuerunt, claruerit consequutos. Monasteria vero virorum sive ancillarum Dei ab episcopo ordinentur, ut omnibus ratio, iustitia, pax et disciplina servetur. A nobis haec loci nostri exigit ratio non tacere⁴, fratri nostro Ecclesio ea imminet custodire, quia pacem generat cum canonibus servata iustitia. De iustitia charitas procedit, per quam Deum videmus, et per cuius gratiam haec possumus praecepta servare. In nullo ergo esse convenit negligentes, sed vigilantes ad omnia, ut talentum, quod nobis est ereditum, cum boni operis augmento ipsi omnium bonorum Datori reddamus. Recognovimus. Coelius.

FELIX episcopus Ecclesiae catholicae urbis Romae huic constituto inter partes subscripsi.

Nomina presbyterorum, diaconorum, vel clericorum Ravennatis ecclesiae, qui Romam venerunt cum episcopo.

Patritius presbyter.

Stephanus presbyter.

Constantinus presbyter.

Servandus presbyter.

.....⁵

Eupratus presbyter.

Clemens diaconus.

Ursus diaconus.

Felicissimus diaconus.

1 « *Ute inde quod modis suis* ». Murat. Sane ad locutionem rectius.

2 Sensus requirere videtur sollicitudo.

3 « *Eidem* » Id. Forte ad locut. context. minus recte.

4 « *Taceri* » Id.

5 « *Honorius presbyterus* » Id.

Clericis Ecclesiae praedia detinentibus quid agendum.

De mortuorum legatis quid servandum.

Ecclesiastica documenta fideliter descripta custodienda.

Praedia ecclesiastici iuris vindicanda.

Mastalo commoda non imminuenda.

Quaevis monasteria episcopi jurisdictioni subiecta.

Haec decreta scilicet servanda.

Vigilius diaconus.
 Neon diaconus.
 Ioannes diaconus.
 Stephanus diaconus.
 Gerontius subdiaconus.
 Honorius subdiaconus.
 Petrus subdiaconus.
 Vitalis subdiaconus.
 Iulianus acolytus.
 Faustinus acolytus.
 Romanus acolytus.
 Severinus acolytus.
¹
 Petrus lector.
 Marcus lector.
 Asterius lector.
 Petrus alter lector.
 Andreas lector.
 Marinus defensor.
 Maiorianus notarius defensor.
 Hermolaus primicerius defensor.
 Honorius cantor.
 Tranquillus cantor.
 Antonius cantor.
 Melitus cantor.

*Nomina presbyterorum, diaconorum, qui
 Romam venerunt cum Victore presby-
 tero et Mastalione diacono:*

Laurentius presbyter.
 Rusticus presbyter.
 Victor presbyter.
 Thomas presbyter.
 Mastalus diaconus.
 Magnus diaconus.

¹ « Andreas acolytus ». Murat.

² Ex Labb. *Conciliorvm collectione* tom. v, col. 793.

Isidori Mercatoris textum haud dubie in hac ep. exhiberi persuadent tum exordium e Leonis Magni, sive potius e Sixti II litteris de promptum; tum S. Gregorii verba, quibus haec ep. redundat; tum ea denum, quae ad capitularium, et vi Concil. Paris. imitationem videntur expressa. Praeterea quod hic de missis extra Eccl. non consecratas minime celebrandis decernitur, Caroli Magni sapit tempus, quo et idem princeps in

Paulus diaconus.
 Agnellus diaconus.
 Maurus subdiaconus.
 Stephanus acolytus.
 Vincemalus acolytus.
 Thomas lector.
 Laurentius lector.
 Florus lector.
 Reparatus lector.
 Luminosus lector.
 Caiunnius lector.
 Ysaac lector.
 Laurentius horrearius.
 Petrus decanus.
 Stephanus decanus.
 Vindemius acolytus.
 Colos acolytus.
 Cassianus acolytus.
 Laurentius acolytus.
 Stephanus acolytus.

EPISTOLA III².

Episcopis ab apostolicis institutis nunquam esse recedendum demonstrans, sacra nisi in Deo dicatis locis peragenda admonet; eas vero Ecclesias, de cuius dedicatione dubitatur, per antistites consecrandas praecipit.

**Dilectissimis fratribus omnibus Episcopis per
 diversas provincias constitutis Felix Epi-
 scopus in Domino salutem.**

Magno munere³ misericordiae Dei totius Ecclesiae catholicae multiplicata sunt

capitularibus, et episcopi in conciliis id sedulo prohibere coeperunt, ne recentis temporis consuetudo, ut inquit Paris. concil. vi, contra vetustam ecclesiasticam traditionem invalesceret. E Cont. Const., cui adhaeret et Labb., qui ad marg. *voluntas* vitio hanc ep. laborare animadvertit, et Berard. op. al. cit. tom. i, part. ii, pag. 479.

³ Haec usque ad verb. *in vinculo pacis* leges in ep. ii B. Sixti PP. II. apud Caraf. tom. i, part. i, pag. 141. Vid. etiam Leonis ep. Lxv, pag. 93 col. 2 li. vol.

Episcopis ab
apostol. institu-
tionibus non re-
cedendum.

gaudia, cum ecclesiarum status eo viget ordine, quo Apostolorum successores illum statuerunt. Et cum antiqui hostis astutia eum turbari agnoscimus, non modico contristamur moerore. Quam ob causam, fratres, hortamur, monemus et flagitamus, ut a tramite apostolicae institutionis nequaquam recedatis, nec a capite dissideatis, sed fidem et ordinem, quem apostoli et apostolici viri statuerunt, absque ulla haesitatione teneatis. Nam si columnae alienius magnae domus fuerint, ipsa postea domus minime stabit. Sic et vos, qui columnae Ecclesiae

Ipsi enim
columnae sunt
Christi Eccle-
siae.

estis, si labefactari coeperitis, sancta Ecclesia, quae per vos regitur, tabescit et labitur. Haec, fratres, quae dico, valde timenda sunt, et summo moderamine pensanda, atque ne fiant cavenda. Ipsa enim per se veritas ait: *Vos estis sal terrae, quod si sal evanuerit, in quo salietur?*¹ Ideo, carissimi, vos moneo, quia debitor sum vobis, et valde vos diligo. Et quando bona audio de vobis, nimis sum gravisus; et e contra quando mala, nimis conturbatus. Ego vero, quamvis² a vobis per longa terrarum atque maris intervalia disiunctus sim, sum tamen omnino vobis corde coniunctus. Idque de beatitudine vestra erga me modis omnibus confido, quia cum me vicissim diligitis, a me longe non estis. Unde gratias³ referimus illi grano sinapi⁴, qui ex modici despicabilisque seminis specie, ita

ramis ex eadem radice surgentibus, atque se distendentibus, usquequaque diffusis⁵, ut in eis volatilia coeli⁶ nidificent; gratiaeque sit fermento illi, quod tribus farinae satis totius humani generis massam in unitate conspersit⁷; atque parvo lapidi, qui abscissus est de monte sine manibus, et occupavit universam faciem orbis terrae⁸, qui ad hoc se usquequaque distendit, ut omni humano genere in unitatem redacto, totius corpus perficeretur Ecclesiae, atque ita ad totius compagis pertineret commodum membrorum partialis⁹ ista distinctio. Unde nos quoque a vobis non longe sumus; quia in illo, qui ubique est, unum sumus. Agamus ergo ei gratias, qui solutis inimicitii in carne sua fecit, ut in omni orbe terrarum unus esset grex, et unum ovile sub se uno pastore, semper memores quid nos egregius praedicator¹⁰ admoneat, dicens: *Solliciti servate unitatem spiritus in vinculo pacis*¹¹. Sanctitatis vestrae scripta, quae ad Sedem Apostolicam misistis super quibusdam consultis, quasi ad caput, ut inde acciperetis responsa, unde omnis Ecclesia totius religionis sumpsit exordium, gratanter suscepi, et breviter vobis respondere curavi¹².

Forumdem
cum S. A. ubi sae

Pontif. ipso-
rum consilii-
monibus respon-
det.

I.

De ecclesiarum¹³ enim consecratione, et de missarum celebrationibus, non ali-

¹ Matth. v. 13. Codd. vat. 1310 et 3791 hic add. *et eactera*.

² S. Gregor. ep. 36, lib. iv.

³ Cont. Const. nn. codd. 1340 et 3791 refragant. *Unde magis gratias*.

⁴ Caraf. iuxta Vulgat. *sinapis*.

⁵ Cont. Const. optime corrig. *diffusus est, ut*, licet nn. codd. nobiscum. legg.

⁶ Labb. ad marg. cum Cont. Const. et cit. cod. 3791 *cuncta volatilia coeli*. De qua parab. vid. Matth. xiii, 31; Marc. iv, 31; Luc. xiii, 19.

⁷ Vid. Matth. xiii, 33; Luc. xiii, 19.

⁸ Vid. Dan. ii, 34, 35. Cont. Const. leg. *qui abscissus de monte sine manibus occupavit*.

⁹ Cit. cod. 1340 *principalis*.

¹⁰ Cont. Const. ad rem aptius cum cit. codd. 1350, 3791 *quid nos veritatis praedicator*.

¹¹ Ephes. iv, 3. Vulg. habet *servare*.

¹² « Vid. Innocent. ep. 4 et 2, nec non Siric. ep. 4 ». Labb. ad marg.

¹³ Grat. distinct. i *De consecr.* can. 1; Ivo part. iii, cap. 60.

Missa nisi
in sacris Ec-
clesiis non cele-
brandae.

Has autem sa-
cras dumtaxat
Episcop. est.

cubi, quam in sacris Domino locis, absque magna necessitate fieri debere, liquet omnibus, quibus sunt nota novi ac veteris testamenti praecepta. Tabernaculum¹ vero Moysen, Domino praeciente, fecisse et sacrasse cum mensa et altari eius, et caeteris vasis utensilibus² ad divinum cultum explendum legimus, et non solum divinis praeceptis ac precibus ea sacrasse³, sed etiam sancti olei unctione, Domino iubente, perlinisse novimus⁴. Qualiter autem haec facta sint, et quomodo ipsa sacra non alii, quam sacerdotes sacra unctione delibanti, Dominoque cum vestibus sanctis sacriati, et Levitae tractabant, ferebant, erigebant et deponebant, in ipsis institutionibus, quae, Domino iubente, per Moysen conscriptae sunt, in lege Domini⁵ reperitur⁶. Qualiter ergo David regum piissimus amplificaverit cultum Dei, et templum Domini⁷ aedificare voluit⁸, sed propter multum sanguinem, quem effuderat, prohibitus est, et ipse collegerat expensas, Salomonque filius eius id ipsum, quod ipse facere optaverat, iubente et auxiliante Deo perfecit, et templum cum altari, et reliqua ad divinum cultum peragendum, consecravimus, in libro Regum inter caetera legitur ita⁹: «Aedificans, inquit Salomon Domino, aedificavi¹⁰ in habitaculum tuum, fortissimum¹¹ solium tuum in sempiternum. Convertitque rex

faciem suam, et benedixit omni Ecclesiae Israel: omnis enim Ecclesia Israel stabat. Et ait¹²: Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad David patrem meum, et in manibus eius perfecit, dicens: A die, qua eduxi populum meum Israel de Aegypto, non elegi civitatem de universis tribubus Israel, ut aedificaretur domus, et esset nomen meum ibi; sed elegi David, ut esset super populum meum Israel. Voluitque David pater meus aedificare domum nomini Domini Dei Israel, et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo aedificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans. Verumtamen tu non aedificabis¹³ domum, sed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipse aedificabit domum nomini meo. Confirmavit Dominus sermonem suum, quem locutus est, stetitque pro David pater meo, et sedi super thronum Israel, sicut locutus est Dominus. Et aedificavi domum nomini Domini Dei Israel. Et constitui ibi locum arcae, in qua foedus Domini est, quod percussit cum patribus nostris, quando egressi sunt de terra Aegypti. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu Ecclesiae Israel, et expandit manus suas in coelum, et ait: Domine Deus Israel, non est similis tui¹⁴ in coelo desuper, et super terram deorsum, qui custodis pactum et

Consecratio
templi a Salo-
mone aedificati
describitur.

1 Gratian. distinct. 1 De Consecr. can. 2.

2 Cod. vat. 3794 n. lect. consentit; cod. autem 1340 ad rem perperam leg. et altaris eius caeteris vasis et utensilibus. Porro Vulg. legit: sanctificavit cum omnibus vasibus suis, altare similiter et omnia casa eius.

3 Cit. cod. 3794 forte amanuens. vitio et non solum divinis precibus ea sacrasse.

4 Vid. Num. vii, 1.

5 «In lege Domini» deest in cod. 1340; et quidem recte. Haec enim verba post illa in ipsis institutionibus videntur abundare.

6 Numer. iv.

7 «Domino» Gratian l. c. iuxta illud aedificavi domum nomini Domini.

8 Cont. Const. melius ad locut. context. voluerit; verum m. codd. n. lectioni adhaerent.

9 III Reg. viii, 13, et seqq. Vid. not. 12 pag. 464 col. 2 h. vol. Haec autem usque ad verb. Fecit ergo Salomon Gratian l. c. omittit.

10 Vulgat. addit domum.

11 Ibid. legitur firmissimum.

12 Ibid. et ait Salomon.

13 Ibid. aedificabis mihi domum.

14 Cont. Const. cum Vulg. hic add. Deus.

misericordiam servis tuis, qui ambulant coram te in toto corde suo. Qui custodisti servo tuo David patri meo, quae locutus es ei: ore locutus es, et manibus perfecisti, ut haec dies probat. Nuncigitur, Domine Deus Israel, conserva David famulo tuo patri meo, quae locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israel, ita tamen, si custodierint filii tui viam suam, ut ambulent coram me, sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc¹ Deus Israel firmentur verba tua, quae locutus es David servo tuo patri meo. Ergone putandum est, quod vere Deus habitet super terram? Si enim coelum et coeli coelorum te capere non possunt, quanto magis domus haec, quam aedificavi? Sed respice ad orationem servi tui et ad preces eius, Domine Deus meus. Audi, Domine², hymnum et orationem, quam servus tuus orat coram te³ hodie; ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte et die, super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem, quam orat in loco isto ad te servus tuus; ut exaudias deprecationem servi tui et populi tui Israel, quodcumque oraverint in loco isto, et exaudies in loco habitaculi tui in coelo, et cum exaudieris, propitius eris. Si peccaverit homo in proximum suum, et habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur adstrictus, et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in coelo, et facies, et iudicabis servos tuos condemnans impium, et reddens viam suam super caput eius, iustificansque iustum, et retribuens ei secundum iustitiam suam. Si fugerit po-

pulus tuus Israel inimicos suos (quia peccaturus est tibi) et agentes poenitentiam, et confitentes nomini tuo venerint et oraverint, et deprecati te fuerint in domo hac, exaudi in coelo, et dimitte peccatum populi tui Israel, et reduces eos in terram, quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit coelum et non pluerit propter peccatum eorum⁴, et orantes in loco isto poenitentiam egerint nomini tuo, et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam, exaudi eos in coelo, et dimitte peccata servorum tuorum, et populi tui Israel, et ostende eis viam bonam, per quam ambulent, et da pluviam super terram⁵, quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aer, aut aerugo, aut locusta, vel rubigo, et affligerit cum inimicus eius portas obsidens, omnis plaga, universa infirmitas, cunctaque devotatio et imprecatio, quae acciderit omni homini de populo tuo Israel; si quis agnoverit plagam cordis sui, et expandierit manus suas in domo hac, tu exaudies in coelo, in loco habitationis tuae, et repropitiaberis, et facies ut des unicuique secundum omnes⁶ vias suas, sicut videris cor eius (quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum), ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt super faciem terrae, quam dedisti patribus nostris. Insuper et alienigena, qui non est de populo tuo Israel, cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, et manus tua fortis, et brachium tuum extensum ubique) cum venerit ergo et oraverit in loco hoc, tu exaudies in coelo, in firmamento habi-

¹ Cont. Const. iuxta Vulg. corrigit. *Et nunc Domine Deus.*

² Cont. Const. cum Vulg. delet *Domine.*

³ Perper. ad locut. cod. n. 1310 *orat te hodie.*

⁴ Cont. Const. cum cod. 1310 iuxta Vulg. legg. *propter peccata eorum.*

⁵ Cont. Const. iuxta Vulg. add. *tuam.*

⁶ Cod. 1310 contra Vulg. textum omitt. *omnes.*

laculi tui, et facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena, ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere, sicut populus Israel ¹; et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc, quam aedificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos, per viam quocumque miseris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegisti, et contra domum, quam aedificavi nomini tuo, et exaudies in coelo orationem eorum et preces eorum, et facies iudicium eorum. Quod si peccaverint tibi (non est enim homo, qui non peccet) et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum longe vel prope, et egerint poenitentiam in corde suo in loco captivitatis, et conversi deprecati fuerint te ² in captivitate sua, dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gesimus; et reversi fuerint ad te in universo corde suo, et tota anima sua, in terra inimicorum suorum, ad quam captivi ducti fuerant ³, et oraverint te contra viam terrae suae, quam dedisti patribus eorum, et ⁴ civitatis quam elegisti, et templi quod aedificavi nomini tuo; exaudies in coelo, in firmamento solli tui, orationem eorum et preces eorum, et facies iudicium eorum, et propitiaberis populo tuo, qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum, quibus praevaricati sunt ⁵ in te; et dabis misericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut misereantur eis. Po-

pulus enim tuus est, et haereditas tua, quos eduxisti de terra Aegypti, de medio fornacis ferreae, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui et populi tui Israel, et exaudies ⁶ eos in universis pro quibus invocaverint te. Tu enim separasti eos ⁷ in haereditatem de universis populis terrae, sicut locutus es per Moysen servum suum ⁸, quando eduxisti patres nostros de terra Aegypti ⁹, Domine Deus. Factum est autem, cum compleret Salomon orans Dominum omnem ¹⁰ orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini. Utrumque enim genu in terra fixerat, et manus expanderat ad coelum ¹¹. Stetit ergo, et benedixit omni Ecclesiae Israel, vocem magna dicens: Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israel iuxta omnia, quae locutus est; non cecidit ne unus quidem sermo in omnibus ¹² per Moysen servum suum. Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum Patribus nostris, non derelinquens nos neque proiciens, sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis eius, et custodiamus mandata eius, et caeremonias, et iudicia quaecumque mandavit Patribus nostris, et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die ac nocte, ut faciat iudicium servo suo, et populo suo Israel per singulos dies; et ¹³ sciant omnes populi terrae, quia Dominus ipse est Deus, et non est ultra absque

1 Id. cod. 1340 cum Cont. Const. iuxta Vulg. sicut populus tuus Israel.

2 Cod. n. 3791 iuxta Vulg. leg. deprecati te fuerint.

3 Id. cum Cont. Const. iuxta Vulg. fuerint.

4 Contra Vulg. id. cod. omitt. et.

5 Cont. Const. et cod. 1340, Vulg. refrag., corrig. fuerint.

6 Vulg. leg. exaudias.

7 « Separasti eos tibi » Caraf. cum Vulgat. et cod. 1340.

8 Id. iuxta Vulg. locutus es per Moysen servum tuum.

9 Vulgat. de Aegypto.

10 Cont. Const. contr. Vulgat. delent omnem.

11 Vulgat. in coelum.

12 « Ex omnibus bonis quae locutus est ». Cod. 1340 iuxta Vulg.

13 Vulgat. ut sciant.

eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum Domino Deo nostro, ut ambulemus in decretis eius, ut custodiamus mandata eius sicut et hodie. Igitur rex et omnis Israel cum eo immolabant victimas coram Domino. Mactavitque Salomon¹ hostias pacificas, quas immolavit Domino, boum viginti duo millia, et ovium centum viginti millia, et dedicaverunt templum Domini rex et filii Israel. In die illa sanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini. Fecit autem ibi holocaustum², et sacrificium, et adipem pacificorum; quia³ altare aeneum⁴, quod erat coram Domino, minus erat, et capere non poterat holocaustum, et sacrificium, et adipem pacificorum. Fecit ergo⁵ Salomon in tempore illo festivitatem celebrem, et omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Aegypti coram Domino Deo nostro septem diebus et septem diebus, id est, quatuordecim diebus, et in die octava dimisit populos. Iudaei ergo loca⁶, in quibus Domino sacrificabant, divinis habebant supplicationibus consecrata⁷, nec in aliis, quam in Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si enim Iudaei, qui umbrae legis deservebant, haec faciebant; multo magis, quibus veritas patefacta est⁸, templa Domino aedificare, et (prout melius possumus) or-

nare, eaque divinis precibus, et sanctis unctionibus suis cum altaribus et vasis, vestibus quoque, et reliquis ad divinum cultum explendum utensilibus devote et solemniter sacrare, et non in aliis locis, quam in Domino sacratis ab episcopis, et non a chorepiscopis, qui saepe prohibiti sunt, nisi (ut praedictum est) summa exigente necessitate, missas celebrare, nec sacrificia offerre Domino debemus. Et hoc si summa necessitas agere compulerit, non in domibus, quia in sacris canonibus⁹ sacrificia in domibus offerri prohibita sunt; sed in tabernaculis, divinis precibus a pontificibus dicatis, et in mensis Domino sacratis, et sacra unctione a pontificibus delibutis, pro summa ut praefixum est, necessitate, et non pro libitu cuiusquam et pigritia agatur. Satius ergo¹⁰ est missam non cantare¹¹, aut non audire¹², quam in illis locis, ubi fieri non oportet; nisi (ut saepe dictum est) pro summa contingat necessitate, quoniam necessitas non habet legem. Unde scriptum est: «Vide¹³ ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. Et in Exodo legitur: Vos vidistis, quia de coelo locutus sum vobis¹⁴; non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis; altare de terra facietis mihi, et offeretis super illud holocausta et pacifica vestra;

Quia tamen urgente missae vel in sacralis mensis celebrandae.

Underath. Ecclesiae consecrandi necessitas declaratur.

¹ Cod. 1340 contr. Vulgat. omitt. *Salomon*.

² Cont. Const. mss. cum cod. 1340 iuxta. Vulgat. legg. *Fecit quippe holocaustum ibi*.

³ Vulgat. *quoniam*.

⁴ Vulg. *aeneum*.

⁵ Cont. Const. cum cit. cod. 1340, Vulgat. refragant., *Fecit autem*.

⁶ Ivo part. III, cap. 61.

⁷ Ita et cit. cod. 1340; Labb. ad margin. *Supplicationibus consecrabant*.

⁸ Cit. cod. 1340 legit *et gratia et veritas per Iesum Christum data est*; cui adhaeret Caraf. post. Burchardum, nec non Grat., qui vocem *veritas* omittit.

⁹ «Laodic. can. 58» Labb. ad marg.

¹⁰ Cod. n. 1340 ita leg.; minus recte, ut videt. ad context. Labb. ad marg. *Statutum est*. Quae autem sequuntur ad verba *Si autem, ut legitur a Grat. l. c.* omittuntur, qui tamen ex iis sequentem canon. 11 conficit.

¹¹ «Concil. Paris. lib. I, 47, et capit. VII, 334» Labb. ad marg.

¹² «S. Gregor. ep. VIII, lib. III» Id. ad marg.

¹³ Vulgat. *cave*, et mox in eo quem elegerit Dominus. Deuter XII, 13.

¹⁴ Vulg. *Vos vidistis, quod de coelo locutus sum vobis*.

Per quos id
praestandum.

oves vestras et boves, in omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei¹. Et sicut² non alii, quam sacrati Domino sacerdotes, debent missas cantare, nec sacrificia super altare offerre; sic nec in aliis, quam in praefatis Domino sacratis locis, missas cantare aut sacrificia offerre licebit. Si autem, ut legitur in concilio Laodicensi capite xxvi³, quod⁴ hi, qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quam in domibus exorcizare non possunt; multo magis⁵ maioris gradus ministeria, nisi ab eis, qui ad eos gradus sunt sacrati, quibus fungi debent, officia agi vel sacrificia offerri licet. Quod autem, ut paulo superius praebitum est, oblationes in domibus offerri non debent, in eodem concilio capite lvin prohibuitur habetur, ita: *Non oportet in domibus oblationes celebrari ab episcopis et presbyteris*. Solemnitates⁶ vero dedicationum ecclesiarum et sacerdotum⁷, per singulos annos solemniter sunt celebrandae, ipso Domino exempla⁸ dante, qui ad festum dedicationis templi, omnibus id faciendo dans formam⁹, cum reliquis populis eandem festivitatem celebraturus venit, sicut scriptum est: *Facta sunt encaenia in Hierosolymis, et hyems erat; et ambulabat Iesus in templo, in*

*porticu Salomonis*¹⁰. Quod autem octo dierum¹¹ sint encaenia celebranda, in libro Regum¹², peracta¹³ dedicatione templi, reperies¹⁴.

II.

De ecclesiarum vero consecratione¹⁵ quoties dubitatur, et nec certa scriptura, nec certi testes existunt, a quibus consecratio sciatur, absque ulla dubitatione scitote eas esse consecrandas, ne talis trepidatio faciat deteriorationem¹⁶, quoniam non monstratur esse iteratum, quod nescitur factum. Illis, fratres, testimoniis scripturarum apostolica auctoritate confirmatis, consultis vestris breviter respondisse sufficiat. Vobis tamen praevidendum est, et omnibus praedicandum, ut illicita non agantur, et Domini praecepta conserventur, et fideliter peragantur¹⁷. « Rogamus autem vos, fratres, ut dicta apostoli replicemus, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat; sed semper, quod bonum est, sectamini in invicem, et in omnes. Semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite. Haec est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis. Spi-

Ecc. de quarum dedicatione dubitatur, consecrandae.

Ecclesiis, et Episcopis, consecrationis sollemnitas singulis relictis an- nis peragenda.

¹ Exod. xx, 22 et seqq.

² Grat. *De Consecr.* distinct 1, c. 11.

³ Ex versione Dionysii exiguus. Labb. ad marg.

⁴ « Burchard. interiecit *si*, ad orat. inepte. Videtur itaque sic legendum: *Si autem, ut legitur hi, qui non sunt* » Illic autem Grat. cit. can. 2 resumit usque ad verb. *ab episcopis et presbyteris*.

⁵ « Minus ». Labb. ad marg. Ad orat. context. quidem recte, licet cod. vat. 3791 nobisc. legat.

⁶ Grat. *De Consecr.* dist. 1, c. 17, ubi haec verba olim Greg. PP. tribui advertitur.

⁷ Apud Grat. l. c. additur *Episcoporum*, quam vocem e vet. Grat. exempl. deesse ibi notatur.

⁸ Cit. cod. 3791 cum Grat. *exemplum*.

⁹ Grat. ad orat. apte *omnibus id faciendi dans formam*; eod. nn. ad locut. *perperam omnibus id faciendum dans formam*.

¹⁰ Ioann. x, 22, 23.

¹¹ Sic et nn. eod.; Grat. *octo diebus*.

¹² III Reg. viii, 66.

¹³ Grat. apte *perfecta*. Vatt. eod. n. lect. adhaerent.

¹⁴ Labb. ad marg. eum cit. eod., quibus et Cont. Const. adhaerent, *reperietis*.

¹⁵ « S. Leo ep. xii, cap. xv ». Labb. ad marg. Haec ad verb. *quod nescitur factum* referuntur etiam a Grat. *De Consecr.* dist. 1, c. 16.

¹⁶ « Nec talis dubitatio facit iterationem ». Optime ad context. Grat. ibid. Verum cit. eod. nobisc. legunt.

¹⁷ I Thess. v, 14 et seqq.

ritum nolite extinguere, prophetias nolite spernere; omnia autem probate; quod bonum est, tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Iesu Christi serventur ».

Data kalendis Martii, Lampadio et Orestae viris clarissimis consulibus.

Dat. die 1 Martii, an. 530¹.

EPISTOLA IV².

Sabinae eximiam religionem laudans illam magis magisque in proposito confirmat.

Felix Episcopus Sabinae.

Singulare membrum³ Ecclesiae tuae religionis amplitudinem existere, et a nobis reverentissime coli, satis est omnibus manifestum. In ipso enim apice nobilitatis multo nobiliorem Ecclesiae devotionem impendis, et magis laeta Christi agnitione praeceptis eius obtemperas, et in fide potius exultas, quam tanti generis flore iactaris. Summa virtus est⁴ vicisse gloriam carnis; et magna est Christi gratia⁵, nobilitatem moribus superasse,

domina filia merito illustris. Certa igitur existens, dilectissima, vitae huius, quaecumque sunt, spatia aeternis divinisque officiis illustrare contende, ut qui insignem te praestitit, reddat tibi per saecula clariorem. Quapropter tuam hortamur dilectionem, ut bonum, quod coepisti⁶, semper implere non differas; quia non laudatur initium, sed finis. Sapientiam enim te hortamur diligere et scrutari, ut rationaliter et sapienter disponas et iudices ea, quae tibi commissa sunt, dicente Domino per prophetam⁷: « Erudimini, qui iudicatis terram⁸. Time ergo Dominum, et mandata eius serva⁹, et dilige eum totis visceribus, et proximum tuum sicut teipsum¹⁰. Deus altissimus creavit sapientiam in Spiritu sancto, et vidit, et dinumeravit ea terram, et mensus est¹¹, et effudit illam super omnia opera sua, et super omnem carnem secundum datum suum¹² praeiungit illam diligentibus se. Timor Domini, gloria et gloriatio¹³, et corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, et dabit laetitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti Dominum bene erit in extremis, et in die defunctionis suae benedicetur. Dilectio Dei honorabilis sapientia; quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, et in agnitione magnum

Sabinam hortatur, ut coepia insistat.

Timoris Domini commendatio.

Sabinae pietas singularis.

Carnis gloriam vicisse summam.

¹ Jaffé huic ep. ann. incert. adsignat.

² Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 797. Cont. Const. animadvertit huiusmodi documentum e genuina Innocent. I, et e spuria Pseudo-Dionisii epist. simul copulatis fuisse contextum.

³ Haec ad verb. Quapropter in epistola Innocentii PP. reperies apud Caraf. tom. I, part. II, pag. 63.

⁴ In nn. codd. 1340, 3791, in Labb. ad marg. et in cit. ep. legitur « Summae virtutis est ».

⁵ Labb. ibid. *magnae gratiae*.

⁶ S. Gregor. ep. ad Augustin., eiusque comites in Angliam missos apud Bedam lib. I, cap. xii. Labb. ad marg.

⁷ Cod. n. 3791 *dicente propheta*; cod. 1340 n. lect. adhaeret.

⁸ Psalm. II, 10.

⁹ Eccle. xii, 13, ubi Vulg. legit.: « Deum time, et mandata eius observa ».

¹⁰ Luc. x, 27, ubi ait: *Dilige Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et ex omni mente tua; et proximum tuum, sicut teipsum.*

¹¹ Cod. Vat. 1340 et *dinumeravit terram*. Cod. autem n. 3791 iuxta Vulg. leg. et *dinumeravit, et mensus est*.

¹² Vulgat. addit *et*.

¹³ Caraf. cum cod. 1340 iuxta Vulg. addit *et laetitia*.

suorum. Initium sapientiae timor Domini; et cum fidelibus in vulva concreatus est, et cum electis foeminis graditur², et cum iustis et fidelibus agnoscitur. Timor Domini scientiae religiositas. Religiositas custodiet, et iustificabit cor, iucunditatem atque gaudium dabit. Timenti Dominum bene erit, et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientiae est timere Dominum³, et plenitudo⁴ a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus, et receptacula a thesauris illius. Corona sapientiae timor Domini replens pacem et salutis fructum; et vidit et dinumeravit eam: utraque autem sunt dona Dei. Scientiam et intellectum prudentiae sapientia compartitur, et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientiae est timere Dominum, et rami⁵ illius longaevi. In thesauris sapientiae intellectus, et scientiae religiositas; execratio autem peccatoribus sapientia. Timor Domini expellit peccatum; nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens, et postea reddito iucunditatis. Bonus sensus usque ad tempus⁶ abscondet verba illius, et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientiae significatio disci-

plinae; execratio autem peccatori cultura Dei. Fili, concupiscens sapientiam, serva⁷ iustitiam, et Deus praebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina, timor Domini; et hoc⁸, quod beneplacitum est illi, fides⁹ et mansuetudo, et adimplebit thesauros illius. Contumax non sis, et incredibilis timori Domini, et ne accersis ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, et non scandalizeris¹⁰ labiis tuis. Attende in illis, ne forte cadas, et ponas scandalum animae tuae, et adducas inhonorationem tibi¹¹, et revelet Deus absconsa tua¹². Pro fide et iustitia, ac pro salute animae certa semper¹³, et pro adiutorio fratrum viriliter age, ut a Domino recipias remunerationem. Scriptum est enim: « Fili, conserva tempus, et evita a malo. Pro anima tua non¹⁴ confundaris dicere verum. Est enim confusio adducens peccatum, et est confusio adducens gratiam et gloriam¹⁵. Ne accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus animam tuam mendacium. Non¹⁶ reverearis proximum tuum in casu tuo, nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore eius¹⁷. In lingua enim agnoscitur sapientia¹⁸, et sensus, et scientia, et doctrina in verbis veritatis, et firmamentum in operibus iustitiae.

⁷ Sapientiam concupiscens necessaria iustitia

¹¹ Pro animae salute iugiter certandum.

¹⁸ Quam caute loquendum.

1 Cod. 1340, Vulg. textu refragante *concretus* est.

2 Vulg. expungit et.

3 Ibid. Penn.

4 « Etiam plenitudo » cod. 1340 contra Vulg. textum.

5 Cont. Const., et cod. 1340 contr. Vulg. text. rami enim illius.

6 Vulg. usque in tempus.

7 Ibid. conserva.

8 Ibid. deest hoc.

9 Haec ad verba thesauros illius in cit. cod. 1340 omittuntur. Illa vero contumax non sis sunt addita contra Vulg. textum, ubi legitur: Ne sis incredibilis.

10 Vulgat. add. in.

11 Ibid. leg.: « ne forte cadas, et adducas animae tuae inhonorationem.

12 Ibid. addit et in medio synagogae audit te. Eccli. i a 9 ad 39.

13 Eccli. iv, 33, ubi apud Vulg. legitur: Pro iustitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro iustitia.

14 Vulg. ibid. ne.

15 Ibid. adducens gloriam et gratiam.

16 Ibid. Ne reverearis, et mox in casu suo.

17 Ibid. in decore suo.

18 Ibid. sapientia dignoscitur, et mox in verbo sensati.

Non contradicas veritati¹ ullo modo, et de mendacio ineruditionis tuae confundere. Non confundaris confiteri peccata tua; et ne subiicias te omni² homini pro peccato. Noli resistere contra faciem potentis; nec coneris contra ictum fluminis. Pro iustitia agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro iustitia, et Deus expugnabit pro te inimicos tuos. Noli citatus esse in lingua tua; et inutilis et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, et opprimens subiectos tibi. Non sit tibi manus tua porrecta ad accipiendum³, et ad dandum collecta⁴. Nisi multa scripturarum auctoritatibus sem-

Quae charitas
erza proximum.

per sta recta, et a via veritatis ne averlaris, ut gratiam Dei acquiras, et bonorum hominum amicitia fruaris; tantoque tua voluntas⁵ facilius ab amore huius saeculi exeat⁶, quanto et impellitur, dum vocatur⁷. Nam nos et praesentes vos videre cupimus, et absentibus per epistolam saltem colloqui desideramus. Unde et optamus, ut vos beatus Petrus Apostolorum princeps ad sua limina feliciter perducat, quatenus in Omnipotentis gratia perfiri vestra praesentia mereamur.

Salvum ad
urtem invitat.

Data xii kalendas Novembris, Lampadio et Oreste viris clariss. Coss. ⁸.

Data 21 Oct. 530.

¹ Ibid. *Non contradicas verbo veritatis.*

² Caraf. eum cod. 1340 contr. Vulg. textum omitt. *omni*. Mox autem apud Vulg. legitur *ictum fluvii*.

³ Vulg. *Non sit porrecta*; codd. autem nn. 1340, 3791 legg.: *Non sit manus tua porrecta*.

⁴ Eccl. iv a 23 ad 36.

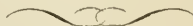
⁵ Labb. ad marg. sed ad rem minus apte mens.

⁶ Codd. nn. superius. cit. *tantoque tua facilius ab amore huius saeculi mens exeat*. Forte

ad rem concinnius n. lectio; siquidem amor proprie voluntatis est.

⁷ « Gregor. 70 lib. ix, et 73 lib. vii ». Labb. ad marg.

⁸ Porro haec nota chronolog. erronea est, siquidem ipse Labb. ad marg. ait: « ann. 550 exeeunte Octobri sedebat Romae Bonifacius, non Felix ». Potius itaque corrigendum esset *xii kal. Oct. (21 Sept.) Lampadio et Oreste vv. clariss. coss.* At Pagius ponit Felicem obiisse *xiv kal. Oct. (18 Sept.)* Vid. Bianchin. apud Anast. Biblioth. *De Vit. Rom. Pontif.* tom. iii, pag. 254.

S. BONIFACIUS II.

An. C. 531

EPISTOLA I.

A hierarchico Ecclesiae ordine exordiens Carthaginensis ecclesiae reconciliatorem Eulalio Alexandrino episcopo aperit, eundemque hortatur, ut coepit fortiter insistat.

**Bonifacius Episcopus
Eulalio Coepiscopo salutem.**

Olim ab initio¹ tantam percepimus a beato Petro apostolorum principe fiduciam, ut habeamus auctoritatem univer-

Romano Pontifici contra universae Ecclesiae mandata.

¹ E duabus, quas referimus, Bonifacii epistolis, alteram dumtaxat eruditi viri genuinam existimant. Et re quidem vera, ut hic de prima tantum agamus, quam ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 827 edit. Venet. deponimus, nemo non videt epistolam hanc historiae minime consentire. Africana enim Eccl., de cuius reconciliatone ibi agitur, non modo a Rom. Eccl. unitate, et communione nunquam descivit, sed eandem potius, vel persecutionis tempore, ut matrem suam agnovisse constat. Porro necesse erat huiusmodi commentum excogitare, ut viri sanctitate celeberrimi, qui in Vandalie. persecut. pro cath. fide obierant, e sanctorum diptychis expungerentur. Vid. Bih. apud Labb. l. c., et Berard. op. al. cit. tom. i, p. ii, pag. 480; item et Baron. ad an. 530

App. Bull. Rom. — Vol. I.

61

sali Ecclesiae, auxiliante Domino, subvenire, et quicquid nocivum est, auctoritate apostolica corrigere et emendare. Ad hoc² enim divinae dispositionis³ provisio gradus diversos et ordines constituit⁴ esse distinctos, ut dum⁵ reverentiam minores potioribus exhibent⁶, et potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiae fieret ex diversitate contextio, et recte officiorum generaretur⁷ administratio singulorum. Neque enim⁸ universitas alia poterit ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus cum differentiae

An. C. 531

In hac hierarchicus ordo constituitur.

n. v qui hanc epist. rejicit tanquam manifestissimae imposturae convictam.

² Haec usque ad verb. *possit recurri, praepositus* ad ep. pertin. Dion. PP. I, ut vid. praestat apud Caraf. tom. i, part. i, pag. 145. Vid. etiam ep. xxvii S. Leonis, pag. 48 seg. h. vol.

³ Gratian. distinct. lxxxix, c. 7.

⁴ « Dispensationis ». Labb. ad marg. cum cod. 3791.

⁵ Id. cod. et *diversos constituit ordines*.

⁶ Cod. n. 1314 perperam ad locut. context. omitt. *dum*.

⁷ « S. Gregor. ep. lii, lib. iv ». Lab. ad marg.

⁸ Ita et n. cod. 3791. Verum Labb. ad marg., et Grat. *gereretur*; forte ad context. minus bene.

⁹ In cit. cod. 1314 forte aman. vitio deest *enim*, et mox leg. *poterat*.

ordo servaret. Quia vero quaeque¹ creatura in una eademque aequalitate² gubernari vel vivere non potest, coelestium militiarum exempla nos instruunt³, quia dum sint angeli, sint archangeli⁴, liquet quia non aequales sunt, sed in potestate et ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui sine peccato sunt, constet istam esse distinctionem, quis hominum abnuat libenter illorum se dispositioni submittere⁵? Hic enim pax⁶ et charitas mutua se vice complectuntur, et manet firma concordia, ac⁷ in alterna et Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodque salubriter tunc⁸ completur officium, cum fuerit unus, ad quem possit recurri, praepositus; vota⁹ nostra charitatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit sollicitudinis, gaudiorum fructus¹⁰ reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem¹¹ ecclesiam ad communionem nostram rediisse, Domino propitiante, tradentibus significamus alloquiis, et mandatorum, quae legatis nostris dedimus, serie in omnibus fuisse completam. De qua parte,

Carthagin. Eccles. in S. Apostol. communicacionem reversa.

ut ad dilectionem tuam plenius perfecte gaudium perveniret, libelli Eulalii fratris et consacerdotis nostri Carthaginensis episcopi¹², et Iustiniani clementissimi principis Orientis sacrarum¹³ exemplaria credidimus destinanda¹⁴, indicantes nihilominus per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, ut a nobis contententibus¹⁵ precibus Divinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoque ecclesiarum redintegratione gratulemur. Ea vero, quae significare curavimus, in eorum sacerdotum, qui fraternitati tuae vicini sunt, curabis perferre notitiam, ut et ipsi de affectu¹⁶ tantae rei gratias nobiscum coelestis misericordiae beneficiis referre non cessent. Aurelius¹⁷ enim, praefatae Carthaginensis ecclesiae olim episcopus, cum collegis suis instigante diabolo superbire temporibus praedecessorum nostrorum Bonifacii atque Caelestini contra Romanam Ecclesiam coepit; sed videns, se modo peccantis¹⁸ Aurelii Eulalii a Romanae Ecclesiae communione segregatum¹⁹, humilians recognovit se²⁰, pacem et communionem

Aurelii Carth. Episcopi perfradia.

Eulalii successoris eius recognoscit.

¹ Quaecumque perperam omittitur in praedict. codd.

² «Qualitate». Gratian. ad orat. context. minus apte.

³ Sic. et cod. 3791 cum 1344; at Labb. ad marg., et Grat. exemplar nos instruit.

⁴ «Quia dum sunt Angeli, et sunt Archangeli». Grat.

⁵ «Huic se libenter dispositioni submittere?». Cit. cod. 1344.

⁶ Labb. ad marg. cum cit. cod. 3791 sane ad orat. recte *Hinc enim pax*.

⁷ Cod. cit. 1344 f. amanuens. vitio omitt. ar.

⁸ Tunc perperam deest in cod. 1344.

⁹ Quae sequunt. usque ad verb. *referre non cessent* habentur in ep. Lu Hormisd. pag. 428 h. vol.

¹⁰ «Fructu» Labb. ad marg. — Cod. 3791 *fructu redderetur extorris*, perperam ad locut. context.; vox enim *redderetur* super. verbo *nolumus* minime respondet: *nolumus... fructu redderetur extorris*.

¹¹ Sic et cit. cod. 3791 «Constantinopolitanam legitur apud Hormisd.». Labb. ad marg.

¹² Cit. codd. nobiscum legg.; verum Labb. ad marg. notat «Episcopi CP., et Iustini habet Hormisd., ex quo vel maxime patet fraus interpolatoris ridiculi». Iustini legunt etiam na. codd.

¹³ *Litterarum* additur apud Hormisd.

¹⁴ Cit. codd. recte quidem *sacrarum litterarum exemplaria pariter credimus destinanda*.

¹⁵ Iid. non inepte *competentibus precibus*, sicut et legitur apud Hormisd.

¹⁶ Sic legit Labb., et sensus est *gratias referre de affectu*, scilicet ex corde. Sed legi etiam posset *de effectu tantae rei gratias... referre...*, et revera sic legitur in cit. ep. Hormisd.

¹⁷ Quod hic subditur gratitum esse figment. Sev. Binius, alique non pauci invicte demonstrant; unde magis, magisque confirmant hanc ep. esse apocrypham.

¹⁸ Labb. ad locut. aptius, ad marg. *more peccantis*.

¹⁹ «Separatum» Cod. 1344.

²⁰ Labb. ad marg. *se peccasse, pacem cit. cod. 3791 refragant*.

Romanae Ecclesiae petens, subscribendo una cum collegis suis, damnavit apostolica auctoritate omnes scripturas, quae adversus Romanae Ecclesiae privilegia factae quoquo¹ ingenio fuerunt.

Exemplar precum Eulalii², et Iustiniani praedicti principis³.

« Prima salus est, rectae fidei⁴ regulam custodire, et a constitutis Patrum nullatenus deviare; et⁵ quia non potest Domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*⁶. Et haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede apostolica extra maculam semper est catholica servata religio. De qua spe et fide

minime separari cupientes, et Patrum sequentes constituta anathematizamus omnes (qui contra sanctam Romanam et apostolicam Ecclesiam superbiendo suas erigunt cervices⁷); sequentes⁸ in omnibus Apostolicam Sedem, et praedicantes eius omnia constituta. Et per omnia spero, ut in una communione vobiscum, quam Sedes Apostolica praedicat, esse merear, in qua est integra et vera christianae religionis et perfecta soliditas, promittens⁹ sequestratos a communione Ecclesiae catholicae, id est¹⁰ non consentientes Sedi Apostolicae, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo a professione mea deviare tentavero, his quos damnavi complicem mea sententia me esse profiteor. Hanc autem professionem meam manu mea subscripsi,

Quicumque igitur contra Ap. Eccl. superbit, ab Eulalii, et Iustiniano anathematizatur.

Cath. files custodienda.

Cuius vinlex est Ap. Sedes.

1 « Quocumque ingenio ». Cit. cod. 1344.

2 Vatt. codl. substituunt eius.

3 Ex cit. ep. Hormisdæ certo constat Ioannem CP. libellum professionis fidei et communionis ad ipsam Hormisdam dedisse, et simul Iustinum imperat. sacras literas ad eundem Pont. misisse; et tum libelli tum literarum exemplaria illi epistolae adiecta fuisse exinde arguitur. Fortasse ad instar illius libelli hoc precum Eulalii et Iustiniani exemplar confectum fuit.

4 Haec usque ad verba *anathematizamus omnes* videre est in libello ad calc. epistolae XIV Hormisd. ad episc. Hispaniae pag. 393 h. vol.; qui libellus idem legitur et ad calc. epist. IX ipsius Horm. ad Ioann. Nicopol. ut dictum fuit pag. 385 h. vol., et plene concordat eum formula fidei quam idem Hormisdæ per suos legatos orientibus subscribendam tradiderat, eamque refert Baron. ad an. 517 n. xxxi. Porro sciendum est reapse Iustinianum imperatorem una et altera vice ad Agapetum Pontif. ann. 535 et 536 fidei professionem dedisse, quae incipit: *Prima salus est, rectae fidei* etc. ut videre est apud Labb. tom. v, pag. 938 et 947. Baronius ait ad ann. 535 n. xxxv Iustinianum hoc anno subscripsisse illam ipsam primam formulam quam Hormisdæ per legatos praescripserat orientibus quae, ut diximus, eadem est cum ea quae legitur ad calc. epist. IX et XIV Hormisdæ quae

superius memoratae fuerunt. Pagius vero ad ann. 535 n. vi, post Card. Noris. in dissert. hist. *De uno ex Trinitate carne* putat Iustinianum an. 535 formulam subscripsisse paulo longiorem, quam Labb. refert secundo loco pag. 947 et quam ait probabilius fuisse a Iustiniano subscriptam dum Agapetus Constantinopoli degebat. Sed parum refert huiusmodi quaestio. Labb. autem ibid. pag. 938 ponit Iustinianum prima vice subscripsisse hanc ipsam formulam prout in hac epist. Bonifacii II hic legitur, sed, ut videtur, irration.

5 Forte haec satis implexa ita legenda: *Prima salus est a constitutis Patrum nullatenus deviare. Et quia non potest Domini nostri Iesu Christi praetermitti sententia, ... haec, quae dicta sunt Revera sic habetur in cit. libell. Hormisd.*

6 Matth. xvi, 18.

7 Haec verba (*qui cervices*) quae parenthesi inclusimus ea sunt quae diversa a cit. libell. Hormisd. hic occurrunt et breviora quam illic, ibi enim singuli haeretici orientales nominatim anathematizantur.

8 Haec usque ad verb. *manu mea subscripsi* leguntur iterum in eod. libello.

9 Cit. libell. Hormisd. addit in *sequenti tempore*.

10 Cod. 1344. addit in *omnibus*.

et Bonifacio¹ sancto et venerabili Papae urbis Romae direxi², damnans et antecessores et successores meos, et omnes, qui S. Romanae et Apostolicae Ecclesiae privilegia cassare nituntur³ ».

Finis exemplaris praedicti.

Pontif. de fidei victoria gaudet.

Hinc⁴ enim supernae misericordiae documentum perdocetur, quando et mundani principes causas fidei cum reipublicae ordinatione coniungunt, et ecclesiarum praesules, quod ad dispensationem suam pertinet, officii memores⁵ exequuntur. Talibus enim indigebat post discordiae procellas religio christiana rectoribus, qui, compressis provida dispensatione turbinibus, diu peregrinatum pacem, depulsa tempestate, reducerent; ut⁶ in futura post saecula ad propositi sui exempla tendentes sibi adscribendum indubitanter ostenderent quidquid Domino placitum posteris⁷ pro sua imitatione fecissent. Be-

nedicamus Dominum⁸, fratres carissimi, nostris hoc diebus finisse concessum, et totis orationum et curarum viribus adinamur, ut quae Dei ope⁹ bene coepta sunt, ipso adiuvante, per omnia compleantur. Sperandum enim est, ut ad compagem corporis sui reliqua, quae adhuc divisa sunt, membra festinent, et a potioribus minora non discrepent. Ad quod cum me dilectio tua christianae studio charitatis hortatur, debet¹⁰, quod invitat¹¹, sequi, et, quod¹² amandum suadet, amplecti. Similem enim iam fidei curam gerentes, per religiosam patientiam, par etiam praemium de boni operis speramus affectu¹³. Neque enim difficultatibus est cendum. Non enim¹⁴ fatigatur asperis fides, nec ad coelorum ardua per proclive tenditur¹⁵, nec remunerationem citra¹⁶ laboris exercitum quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus specialiter admonemur¹⁷, etiam testante¹⁸ Psalmista: *Beati, qui custodiunt iudicium, et faciunt*

Deo supplicandum, ut religio coepta compleatur.

At hoc et fortiter curandum.

Praemium enim non laborum

¹ Tibi Hormisdas habet cit. libellus.

² Illicque ex cit. Hormisdas libello.

³ Illicque exemplar precum; dein epist. Pont. prosequitur, ideoque hanc notulam *Finis exemplaris praedicti* intericimus. Qua in remire forsani Binius et Labbaeus hallucinati sunt putantes ad exemplar precum Eulalii et Iustiniani adhuc pertinere ea quae sequuntur ab iis verbis *Hinc enim*; nam continuo sequentia praecedentibus aduectunt, nulla interposita, ne lineae quidem, distinctione.

⁴ Nempe: *ex nuper allato fidei documento*. At fateri oportet ea quae sequuntur minime cohaerere praecedentibus. Desumpta porro sunt, prout ad marg. not. Labb., ex epist. LXXX Hormisdas act. v Concilii CP. sub Menna; quae ep. legitur apud ipsum Labb. cum graeca vers. tom. v, col. 1119 et seq.; ipsissima autem est vi Hormisdas quae habetur in *Bullar.* tom. 1, pag. 141 huius nostrae edit. ad Epiph. episc. CP. directa ubi ista praecedunt: « Multo gaudio sum repletus quod circa Ecclesiae pacem et sanctissimi imperatoris et dilectionis tuae tale studium, quale literis indicasti, legatorum quoque

meorum assertione cognovi. *Manifesta enim hinc supernae misericordiae documenta prodantur, quando et humani principes etc.* »

⁵ Cod. 3791: et officii sui memores, ubi certe et abundat.

⁶ Labb. et *Bullar.* II. cit. habent et; gr. xxi.

⁷ *Posteri* legitur apud Labb. ibid. et in *Bullar.*, et quidem recte; gr. habet μεταγενεσις.

⁸ *Deum* II. cit.

⁹ *Ut quae per Dei nostri opem* Labb. et *Bull.*; gr. ὅτι περ διὰ τοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν συνεργίας...

¹⁰ Labb. in cit. ep. Horm. « debet id ad quod ».

¹¹ Labb. et *Bullar.* incitat; gr. διεκτελεσ.

¹² In *Bull.* deest quod, err. ut patet typogr. Gr. xxi ὅτι.

¹³ Forte effectum sicuti in Labb. ibid. et *Bull.*; gr. habet ἐξέδωκε.

¹⁴ Istud enim abundat nec habet. in gr. aut in ep. Horm. apud Labb. aut in *Bullar.*

¹⁵ Labb. et *Bull.* contenditur, gr. ἐκτελεσται.

¹⁶ Ap. Labb. in epist. Horm. legitur circa pro citra, sphalmate, ut patet, typ.

¹⁷ Galat. vi, 9.

¹⁸ Cit. cod. teste, sicut et in *Bullar.* et apud Labb. in ep. Hormisd.

ris initium, sed
terminus adse-
quitur.

*iustitiam in omni tempore*⁴; quia non initium laboris remunerationem praemii consuevit invenire, sed terminus. Ergo studium² sollicitudinis assumentes, quibus est una in communione societas et credulitas³, quemadmodum de unitate⁴ Sedis Apostolicae et Constantinopolitanae⁵ ecclesiae pariter exultamus in Domino, ita de reliquorum quoque, sicut affectione admones, redintegratione laetemur, et curemus praemium⁶, ut fidem integritaeque nostram immaculatam ab omni contagione servemus. Nosti enim, frater carissime ac⁷ sanctissime, quia⁸ ecclesiastica servant⁹ vincula concordiam, quae nos ab haereticorum tueatur¹⁰ insidiis, per quam¹¹ etiam canonum custoditur integritas¹². His in robore suo omni circumspeditione servatis, remedia sperantibus

conservantur¹³. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum, et ipsius formae iustitiae, ut medicina¹⁴ rationabilis benigne¹⁵ et fideliter sperantibus non negetur, nec quisquam est ita ab humanitate discretus, quem non a rigore districtioris¹⁶ inclinet cauta¹⁷ simplicitas. Sed ut caute hoc, cacterasque querelas, aut errores alicuius aevi¹⁸ valeas expedire, dilectissime frater, personam meam te¹⁹ in hoc oportet induere, scientem in huiusmodi causis, sicut praedictum est, quid cavendum sit²⁰, et ita omnia praevidendum, ut a te non ambigas rationem dispensationis huius Deo esse reddendam, ita tamen ut eos, qui vobis fuerint²¹ communione sociati, vel per vos Sedi Apostolicae, vestra nobis scripta declarent, quibus etiam et quam continentiam libellorum obtulerint,

In fidei causis
qua ratione
agendum.

Per ecclesiasticam concordiam canonum integritas servatur.

1 Psalm. cv, 3.

2 Ergo par studium habb. Labb. in ep. Norm. et Bullar. In gr. ὅταν σπουδῶν.

3 Bull. et Labb. ep. Norm. habb. una in communione et credulitate societas, et gr. concordat.

4 Labb. ibid. et Bullar. iuxta gr. habb. de adunata sedi Apostolicae Constantinopolitana ecclesia.

5 Annon hic legendum foret Carthaginensis (?)

6 Labb. ibid. et Bull. habb. primum. Revera nn. codd. primum legg., et quidem apte ad locut. contextum et ad gr. πρῶτον.

7 Verba carissime ac abundanti.

8 Forte quae ut habet. apud Bull. et Labb. II. cit. iuxta gr. ποτα... σπουδῶν.

9 Legendum quae ecclesiasticam servant...

10 Codd. nn. tueantur: sed Labb. ib. et Bullar. tueantur; grec. versio τινῶν... φυλάττουσι.

11 Legend. et per quae prout habb. Bullar. et Labb. ib. Gr. καὶ διὰ ποτα.

12 « Auctoritas ». Labb. ad marg. et cod. n. 3791. Sic et Bullar. habet iuxta gr. αὐθεντία.

13 Bull. habet conferantur. Labb. conferantur, et melius iuxta gr. τῶν... προσερχόμενοι.

14 In Bull. legit. medicinae sphalmate typ.

15 Gr. habet καὶ οὐλοῦσας, veluti si dicas honeste, bona intentione, quod sane melius convenit quam benigne.

16 Labb. in ep. Norm. et Bullar. habent discretionis, sed male. Gr. habet τοῦ διακριτοῦ.

17 Labb. ib. et Bullar. legg. incauta: gr. habet ἀπρόνοος, quod neque cauta neque incauta significat, sed bona simplicitas.

18 Ita et nn. codd.; Labb. hic ad marg. rei pro acvi, et quidem ad context. optime. At totus hic locus mendosus est, restituendusque ut legitur in Bullar. et apud Labb. in cit. ep. Normisd. Sed ut caute (gr. secure) hoc citra querelam aut erroris alicuius naevum valeat expediri....; et versio gr. concordat, ὡλλ' ἵνα διακριτῶς τοῦτο, καὶ χωρὶς μέρους, ἢ τινὸς νεφέλους πλάνης ἰσχυρίσῃ προελθόν....

19 Perperam et err. typ. in Bullar. legitur et pro te.

20 Bullar., Labb. in ep. Norm. et gr. habent: quid faciendum sit, quid cavendum, ita omnia providenda, ut, etc. Sed melius haec postrema verba legerentur: ita omnia providendo (vel: ita omnibus provisus, gr. οἷτω πάντων προνοούμενον), ut, etc.

21 Labb. et Bullar. in cit. epist. Normisd. habent fuerint.

Humilitas cum
episcopatus di-
gnitate compo-
nenda.

inseratur¹. Sic² quoque humilitatem³ debemus tenere in mente, ut inde⁴ ordinis nostri dignitatem servemus in honore, quatenus in nobis nec humilitas timida, nec ratio sit superba. Omnipotens⁵ Deus, carissime, sua te protectione custodiat, atque ad coelestis remunerationem patriae⁶ multiplices animarum fructus perducatur. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater. Amen.

Datum viii kalendas Octobris, Iustiniano tertium et Oreste viris clarissimis consilibus.

Dat. 24 Sept. an. 7.....

EPISTOLA II^a.

Caesarii litteris rescribens eius rogatu confirmat, fidem in Christo haud aliter ac caetera bonu non quidem ex humanae naturae potestate, verum e Dei gratia dimanare.

Dilectissimo fratri Caesario Bonifacius.

Per filium nostrum Armenium presbyterum, et abbatem litteras tuae fraternitatis accepimus, quas ad nos, ut apparet, inscius adhuc sacerdotii mihi commissi⁷, sub ea, qua in Deo tenemur, charitate

Caesarii lit-
teras sibi tradi-
tae;

1 Cod. 3791 rect. leg. quibus etiam contentia libellorum, quos obtulerint, inseratur. Huic adhaer. etiam Labb. hic ad marg.; et revera sic habet cit. ep. Hormisdas tum in Bullar. tum apud Labb., et graeca versio concordat: οὗς καὶ τὰ περιεχόμενα τῶν ἐπιστολῶν, οὓς αὐτὸν προσεβήκειν, ἐπερίστω.

2 Hucusque ex cit. epist. Hormisdas, quae deinde ad alia vergit dicens: sic enim et Severi et complicitum eius aut similitum absolviemus errores, nec eorum, qui sanari potuerint, dispensanda patiemur, etc.

3 Labb. hic ad marg. « S. Gregor. ep. XXXVI, lib. IV ad Eulogium ».

4 « Ut inde tamen » Labb. ib. et citt. codd.

5 Labb. ibid. « S. Greg. ep. CXXVII, lib. VII ».

6 Labb. ibid. perperam, codd. nn. refragan-
tib., addit cum.

direxeras; quibus credideras postulandum, ut id, quod a beatae recordationis decessore nostro Papa Felice pro catholicae fidei poposceras firmitate, mea explicaretur instantia. Sed quia id voluntas superna disposuit, ut quod per nos ab illo speraveras, a nobis potius impetraret; petitioni tuae, quam laudabili fieri sollicitudine concepisti¹⁰, catholicum non distulimus dare responsum. Indicas enim, quod aliqui episcopi Galliarum, cum caetera iam bona ex Dei acquieverint gratia provenire, fidem tantum, qua in Christo credimus, naturae esse velint¹¹, non gratiae; et hominibus ex Adam, quod dici nefas est, in libero arbitrio remansisse, non etiam nunc in singulis misericordiae divinae largitate conferri; postulans, ut pro ambiguitate tollenda confessionem vestram, qua vos e diverso fidem rectam in Christo, totiusque bonae voluntatis initium, iuxta catholicam veritatem, per praevientem Dei gratiam singulorum definitis sensibus inspirari, auctoritate Sedis Apostolicae firmaremus. Atque ideo, cum de hac re multi Patres, et praeter caeteris beatae recordationis Augustinus episcopus, sed et maiores nostri Apostolicae

Quarum sensus
paucis perscri-
bitur.

Fides in Chris-
to e Dei gratia
repetenda.

7 ... An. 530 vel 533. Hanc not. chronolog. falsitate laborare advertit Labb. ad marg., et quidem recte. Orestes enim in consulatu colleg. habuit, non Iustinianum, sed Posthumum Lampadium an. 530, et Bonif. II ad finem tantum eius anni Pont. creatus fuit; Iustin. autem in cons. gessit an. 533 absque collega post Bonif. decessum. Labb. ib. corrig. Valentino II, et Oreste, quod sane n. cod. 1340 congruit, minime vero histor. veritati.

8 Ex Labb. Concil. Collect. tom. V, col. 830.

9 « Ita recte ex cod. vat. — Al. mss. quod apparet in cuius adhuc sacerdotii mihi commissi; quam lect. Sirmondus, orat. context. refragante, in notis sic emendare tentaverat; ut apparet in huius aditu sacerdotii mihi commissi ». Maurin. in Concil. Gall. tom. I, pag. 951 edit. Paris.

10 « Quam laudabili fidei sollicitudine concepisti ». Maurin. in text. I. e. Sane recte.

11 « Dicunt » Labb. ad marg.

Sedis antistites ita ratione probentur disseruisse latissima, ut nulli ulterius deberet esse ambiguum, fidem quoque nobis ipsam venire de gratia, superse- dendum duximus responsione ¹ multi- plici; maxime cum secundum eas, quas ex Apostolo direxisti sententias, quibus dicit: *Misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem*²; et alibi: *Vobis datum est*³ pro Christo, non solum ut in eum cre- datis, verum etiam, ut pro eo patiamini⁴; evidenter apparet fidem, qua in Christo credimus, sicut et omnia bona, singulis hominibus ex dono supernae venire gra- tia, non ex humanae potestate naturae; quod etiam fraternitatem tuam, habita- collatione cum quibusdam sacerdotibus Galliarum, iuxta fidem gaudemus sen- sisse catholicam; in his scilicet, in qui- bus uno, sicut indicasti, consensu defi- nierunt fidem, qua in Christo credimus, gratia divinitatis praevieniente conferri; adicientes etiam, nihil esse prorsus se- cundum Deum boni, quod sine Dei quis gratia aut velle, aut incipere, aut ope- rari, aut perficere possit, dicente ipso Salvatore nostro: *Sine me nihil potestis facere*⁵. Certum est enim atque catholi- cum, quia in omnibus bonis, quorum caput est fides, nolentes nos adhuc⁶ mi- sericordia divina praeveniat, ut velimus;

insit nobis eum volumus; sequatur etiam ut in fide⁷ duremus, sicut David pro- pheta dicit: *Dens meus misericordia eius praevenciet me*⁸; et iterum: *Misericordia mea cum ipso est*⁹; et alibi: *Misericor- dia eius subsequetur me*¹⁰. Similiter et B. Paulus dicit: *Aut quis prior dedit ei, et retribuetur illi? Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia*¹¹. Unde nimis eos, qui contra sentiunt, admira- mur, usque eo vetusti erroris adhuc re- liquiis praegravari, ut ad Christum non credant Dei beneficio, sed naturae ve- niri; et ipsius naturae bonum, quod Adae peccato noscitur depravatum, auctorem nostrae fidei dicant inagis esse, quam Christum, nec intelligant se dominicae reclamare sententiae dicenti: *Nemo ve- nit ad me, nisi datum fuerit illi a Patre meo*¹². Sed et B. Paulo simul obsistere clamanti ad Hebraeos: *Curramus ad pro- positum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Iesum Christum*¹³. Quae cum ita sint, invenire non possumus, quid ad credendum in Christo, sine Dei gratia, humanae depu- tent voluntati, cum Christus auctor con- summator sit fidei. Quapropter affe- ctu congruo salutantes, supra scriptam confessionem vestram consentaneam ca- tholicis Patrum regulis approbamus. Illos

Ad Christum
scitur per natu-
rae vires acce-
dere fas nemini.

Ipsae enim Adei
auctor, et con-
summator.

1 « Responsioni les. C. ». Maurin. ad not., sed ad context. perperam.

2 I Corint. vii, 25, ubi ait: « tamquam mi- sericordiam consecutus a Domino, ut sim fi- delis ».

3 Vulg. *donatum est*.

4 Philipp. i, 29, ubi Vulg. legit. *sed ut etiam pro illo patiamini*.

5 Ioann. xv, 5.

6 Maurin. in text. legg. « nolentes nos mi- sericordia divina praevenciat, ut in fide dure- mus, sicut David propheta dicit: ». Quae certe nec locut. context. respondent, nec doctrinam de gratia satis explicant.

7 « Cod. Palat. in fine ». Labb. ad marg.

8 Psalm. lxxviii, 11.

9 Psalm. lxxxviii, 25, ubi Vulg. legit. « et misericordia mea cum ipso ».

10 Maurin. in text. *subsequitur me* contra text. Vulgat., quae Psalm. xxi, 6 nobiscum legit.

11 Rom. xi, 35, 36, ubi Vulg. legit. « Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei?.... »

12 Ioann. vi, 44, ubi inquit. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; et Ioann. iii, 27: *Non potest homo accipere quidquam nisi fuerit ei datum de coelo*.

13 Hebr. xii, 1, 2, ubi apud Vulg. verb. *Chri- stum* omittitur.

autem, qui, praecedente fide, caetera, sicut indicas, volunt gratiae deputare¹, sua professione constringimus, ut multo magis dono gratiae etiam fidem cogantur adscribere, praeter quam nihil est boni, quod secundum Deum quilibet valeat operari, sicut beatus Apostolus dicit: *Omne, quod ex fide non est, peccatum est*². Quod cum ita sit, aut nullum bonum gratiae deputabunt, si ei fidem subtrahere moliantur; aut si quod bonum esse dicunt de gratia, ipsa necessario fides erit gratiae deputanda. Si enim nihil boni est sine fide; fides autem ipsa venire negetur ex gratia; nullum, quod absit, bonum erit gratiae deputandum³. Ait enim Iacobus apostolus: *Omne donum bonum, et omne donum perfectum descensum est, descendens a Patre luminum*⁴. Sed⁵ et ipsi fatentur, ut dicis, dona caetera donari per gratiam; ipsa autem bona per fidem⁶ subsistere non ambigunt universa. Ipsa ergo necessario fides erit gratiae deputanda, a qua bonum, quod gratiae tribuunt, separare

Turpiter si-
bi contradicunt
qui cum caete-
ris bonis etiam
fidem dei gra-
tiae non tri-
buunt.

Fides enim ab
illis nunquam
separatur.

¹ Labb. ad marg. perperam ad context. secundo loco, sicut indicas, bona volunt gratiae deputare. Maurin. ad not. secundo loco caetera, sicut indicas, bona volunt gratiae deputare.

² Rom. XIV, 23, ubi Vulg. legit. *Omne autem quod non est ex fide*

³ « Cod. Palat. hic addit: etenim omne bonum donum constat esse divinum, sicut scriptum est: omne donum » Labb. ad marg.

⁴ Iacob. I, 17, ubi in Vulg. habetur: *Omne datum optimum, et omne donum*

⁵ Maurin. in text. expungunt sed. Sane perperam ad orat. context.

⁶ Iid. ib. bona fide subsistere non ambigunt.

non possunt. His itaque breviter assignatis, contra reliquas Pelagianorum erroris ineptias, quas illa videtur epistola continere, quam a quodam tili mandasti sacerdote transmissam, respondendum non duximus; quia speramus de misericordia divina, quod ita per ministerium tuae fraternitatis atque doctrinam in omnium, quos dissentire mandasti, dignabitur cordibus operari, ut ex hoc omnem bonam voluntatem non ex se, sed ex divina erendant gratia proficisci, cum se senserint id iam velle defendere, quod nitebantur pertinaciter impugnare. Scriptum est enim: *Praeparatur voluntas a Domino*; et alibi: *Scio quia non possum esse continens, nisi Deus dederit; et hoc ipsum erat sapientiae, scire cuius esset hoc⁷ donum*. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data viii kalendas Februarias, Lampadio et Oreste viris clarissimis consulibus*.

Dat. die 25 Ianuarii, an. 530.

Universa ergo necessaria fides. Locus quidem corruptus, qui Pelagianum sapit.

⁷ Hoc omitt. a Maurin. contra Vulg. text., quae Sap. viii, 21 ita superiora legit: *Et ut scivi, quoniam aliter non possem....*

⁸ Quum Bonifacius pontificatum inierit mens. Octobr., Lampad., et Orest. ec., anno scil. 530, Baron., et Sirmond. corrigend. aulmant: *Post consulatum Lampadii et Orestis*, nempe ann. 531. Id autem Pagio non arridet, qui revera hanc epistol. datam arbitratur superiori anno ad finem vergente. Maurini mendum censent irrepsisse ubi forte pro *Februarias* scriptum erat *Decembres*, aut *Novembres*; quo posito, omnia conveniunt. Vid. Baron. ad ann. 531, et Maur. l. c.

Pontifex de er-
rantium resipis-
centia confidat.

S. IOANNES II¹.

An. C. 534

EPISTOLA I².

Singularem Iustiniani in Sedem Apostolicam reverentiam summo opere commendans doctrinam de Christi incarnatione ab ipso expositam confirmat. Cyrum et monachos Acoemetenses eius asseclas excommunicatos edicit, qui, ni resipiant, in catholicam communionem nunquam sunt recipiendi. Hypatium et Demetrium imperatoris legatos laudat.

Gloriosissimo et clementissimo filio Iustiniano Augusto³ Ioannes Episcopus urbis Romae salutem donat.

Iustiniani erga
S. A. obsequium

Inter claras sapientiae ac mansuetudinis vestrae laudes, christianissime prin-

1 « Sex proferimus Ioann. II epistolas, de quarum genuitate vel levius dubitare nefas est. Non desunt tamen legulei novatores haud pauci, qui lethali odio in Christi fidem incensi hanc primam respuere contendunt. Verum perditissimorum hominum audaciam invicte retundit praesertim Cuiacius lib. I, Iustin. Constit. tit. III, et Alciatus lib. I, parergon cap. XXXIII ». E mss. Const. Nihilominus postremam esse apocrypham infra dicemus pag. 503.

2 Ex Labb. *Concil. collect.* tom. V, col. 890; et ex Baron. ann. 534 n. XV; et ex cod. Iust. I. 8 de Sum. Trinit. et Fide cath. — E tribus Ioann. epist., quas edidit Carafa, haec 2^a numeratur pag. 574.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

62

An. C. 534

cipum, puriore luce tamquam aliquod sidus irradiat, quod amore fidei, quod charitatis studio, edocti ecclesiasticis disciplinis, Romanae Sedis reverentiam conservatis, et ei cuncta subiecit, et ad eius deducitis unitatem, ad cuius auctorem, hoc est, Apostolorum primum, Domino loquente praeceptum est « *Pasee oves meas* »⁴; quam esse omnium vere ecclesiarum caput et Patrum regulae, et principum statuta declarant⁵, et pietatis vestrae reverendissimi testantur affatus⁶. Patet igitur in vobis impletum fore quod Scripturae loquuntur: *Per me reges regnant, et potentes scribunt iustitiam*⁷. Nihil est enim, quod lumine clariore prae-fulgeat, quam recta fides in principe; nihil est, quod ita nequeat occasui sub-

Quae omnium
Ecclesiarum est
caput.

Hinc Iustiniani
religio summo-
pere laudatur.

3 « In vetust. c. titulus hisce verbis concipitur: *Constantino Iustiniano P. F. Augusto III Consuli Ioannes episcopus* ». Ex Labb. — Baron. vero omittit *Augusto*, et mox cum Cod. Iustin. *salutem donat*. Vatt. codd. lectioni n. adhaerent.

4 Ioann. XXI, 17.

5 « Scil. S. August., et caeteri, et authent. de Eccl. ». Comm. ad cod. Iustin.

6 « Id est in ep., quam nobis misisti ». Comment. ad cod. Iustin.

7 Proverb. VIII, 16, ubi Vulg. legit.: *Per me principes imperant, et potentes decernunt iustitiam*.

iacere, quam vera religio; nam cum auctorem vitae vel luminis utraque¹ respiciant², recte et tenebras respiciunt, et nesciunt subiacere defectui. Quamobrem, gloriosissime principum, votis omnibus exorabitur divina potentia, ut pietatem vestram in hoc ardore fidei, in hac devotione mentis, in hoc integrae religionis studio sine defectu sui in longiora tempora conservet. Hoc enim et sanctis credimus ecclesiis expedire: scriptum est enim: *Labiis³ regis rex;* et iterum: *Cor regis in manu Dei est, et ubi voluerit, inclinabit illud⁴.* Hoc est enim, quod vestrum firmat imperium; hoc, quod vestra regna conservat. Nam pax Ecclesiae, religionis unitas auctorem facti⁵ in sublimi propectum grata sibi tranquillitate custodit. Neque enim parva ei vicissitudo a potentia divina tribuitur, per quem nullis rugis⁶ Ecclesia divina⁷ secernitur, nullis insertis maculis variatur. Scriptum est enim, quia *cum rex iustus sederit super sedem, non adversabitur ei⁸ quidquam malignum⁹.* Proinde serenitatis vestrae apices¹⁰ per Hylapatium atque Demetrium sanctissimos viros, fratres et

Per haec eius imperium custoditur.

Justiniani litterae de fide Pontifici gratissimae.

coepiscopos meos, reverentia consueta suscepimus; quorum etiam relatione composuimus, quod fidelibus populis proposuistis edictum amore fidei¹¹, pro submovenda haereticorum intentione, secundum apostolicam doctrinam, fratrum et coepiscoporum nostrorum interveniente consensu; quod quia apostolicae doctrinae convenit, nostra auctoritate confirmamus¹².

Textus autem epistolae Imp. talis est¹³.

Victor¹⁴ Iustinianus, Pius, Felix, Inclytus, Triumphator, semper Augustus, Ioanni sanctissimo Archiepiscopo almae urbis Romae et Patriarchae.

Harum textus refertur.

Reddentes¹⁵ honorem Apostolicae Sedi et vestrae sanctitati, quod semper nobis in voto fuit et est (ut decet Patrem) honorantes¹⁶ vestram beatitudinem, omnia quae ad ecclesiarum statum¹⁷ pertinent, festinavimus¹⁸ ad notitiam deferre vestrae sanctitatis; quoniam semper nobis fuit magnum studium unitatem vestrae Apostolicae Sedis, et statum sanctarum Dei ecclesiarum custodire, quae¹⁹ hactenus obli-
nct et incommote permanet, nulla inter-

Justiniani studium S. Ap. unitatem servandi.

1 «I. e. fides et religio». Accurs.

2 «Recipiant». Baron. f. minus bene.

3 «I. e. sententiis». Cit. comment.

4 Proverb. xxi, 1, ubi ait: «Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini; quocumque voluerit inclinabit illud».

5 «I. e. principem, si hoc faciat». Cit. comment.

6 «I. e. schismatibus». Id. comment.

7 Baron. et Labb. et cod. Iustin. legg. *divisa*, sicut etiam Carafa; quapropter mss. nostrum mendosum esse censuimus.

8 Cod. Iustin. ad marg. «alias sibi». Perperam, uti patet.

9 Proverb. xx, 8, ubi Vulg. legit.: *Rex, qui sedit in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo*.

10 «Scil. litterae». Id. Comment.

11 V. hoc edict. in cit. cod. Iust. lib. i, tit. i, l. 4; et in Baron. an. 533 n. vii.

12 Illic liquet, Iustin. imp. ex episc. sententia

cuncta de fide edicta statuuisse, et promulgasse, ipsumque Rom. Pontif. consuluisse, num omnia pie, sancte, et orthodoxe fuerint constituta. E mss. Const.

13 Ita in cod. Iustin. loc. cit. Huiusmodi autem textum Baron. sub an. 533 n. xii retulit.

14 Baron. legit: *Imperator*.

15 Cod. Iustin. leg.: «Nos reddentes»; verum antiq. exempl. nostrae lect. adhaerent.

16 Labb. edit. Paris. ad marg. corrigend. admonet *ut et decet patrem, honorantes* parentesi sublata. Forte ad locut. satius legend. *quod semper nobis in voto fuit, et, ut decet Patrem, honorantes*

17 Baron. leg.: «ad Ecclesiae statum».

18 Labb. et cod. Iust. ad marg. «al. festinavimus». Ita etiam legg. codd. Vat. 3833, et 1427.

19 Labb. ad marg. *qui*; item et Baron. Verum n. lect., quam hab. etiam Carafa, videtur praeferenda: Sedes enim Ap. immota permanet, status autem Ecclesiarum non ita.

Itaque Poo-
fici quae de fide
eveniant duent
exponenda.

Acoemeten-
sium monacho-
rum haerese
de Christi in-
carnatione ape-
rit;

cedente contrarietate. Itaque¹ omnes sacer-
dotes universi Orientalis tractus et
subiicere et unire Sedi vestrae sanctitatis²
properavimus. In praesenti³ ergo, quae
commota sunt⁴ (quamvis manifesta et
indubitata⁵ sint, et secundum Apostoli-
cae vestrae Sedis doctrinam ab omnibus
semper sacerdotibus firme⁶ custodita et
praedicata), necessarium duximus ut ad
notitiam vestrae sanctitatis perveniant.
Nec enim patimur quidquam, quod ad
ecclesiarum statum pertinet, quamvis
manifestum et indubitatum sit quod mo-
vetur, ut non etiam vestrae innotescat
sanctitati, quae⁷ caput est omnium san-
ctarum ecclesiarum. Per omnia enim,
ut dictum est, properamus⁸ honorem et
auctoritatem crescere vestrae Sedis. Ma-
nifestum igitur facimus vestrae sanctitati,
quod pauci quidam⁹ infideles et alieni
sanctae¹⁰ Dei catholicae atque apostolicae
Ecclesiae contradicere iudaice atque apo-
statice ausi sunt¹¹ adversus ea, quae ab
omnibus sacerdotibus secundum vestram
doctrinam recte tenentur et glorificantur
atque praedicantur; denegantes Dominum
nostrum Iesum Christum unigenitum Fi-
lium Dei et Dominum nostrum incarna-
tum de Sancto Spiritu, et ex sancta at-

que gloriosissima semper Virgine¹² Dei
genitrice Maria hominem factum atque
crucifixum, unum esse sanctae et consub-
stantialis Trinitatis, et¹³ coadorandum, et
conglorificandum Patri et Spiritui Sancto,
consubstantialem Patri secundum divi-
nitatem, et consubstantialem nobis eum-
dem ipsum secundum humanitatem, pas-
sibilem carne, eundemque ipsum impassi-
bilem deitate. Recusantes enim Dominum
nostrum Iesum Christum, unigenitum
Filium Dei et Dominum nostrum, fateri
unum esse sanctae et consubstantialis
Trinitatis, videntur Nestorii malam se-
qui¹⁴ doctrinam, secundum gratiam dic-
centis unum Filium Dei, et alium dicen-
tis Dei Verbum, et alium Christum. Omnes
vero sacerdotes sanctae catholicae atque
apostolicae Ecclesiae, et reverendissimi
archimandritae¹⁵ sanctorum monasterio-
rum¹⁶, sequentes sanctitatem vestram, et
custodientes statum et unitatem sancta-
rum Dei Ecclesiarum, quam habent ab
apostolica vestrae sanctitatis Sede¹⁷, nihil
penitus immutantes de ecclesiastico statu,
qui haecenus obtinuit atque obtinet, uno
consensu confitentur et glorificant prae-
dicantes Dominum nostrum Iesum Chri-
stum unigenitum Filium et Verbum Dei¹⁸ et Verbum

Quas Nesto-
rianæ impietati
congruere autu-
mat.

His catholi-
canæ doctrinam
opponit:

Unum esse
Iesum Christum
et Verbum

1 « Ideoque ». Cod. Vat. 1427, sicut et Baron. et Carafa.

2 ... « unire vestrae sanctitati » leg. Baron.

3 Cod. Vat. 3833 *Et in praesenti ergo haec, quae mota sunt*; cod. autem 1427 *Et in praesenti ergo quae commota sunt*. Sane in utroque particula et abundat. Labb. ad marg. *quae hic commota sunt*.

4 « Scil. per quosd. monachos, de quibus infra ». Cit. Comment.

5 « I. e. de fide ». Accurs.

6 Labb. ad marg. *ferme*. Ad rem minus apte.

7 « Quia ». Id., et cod. Iustin. ad marg. Etiam codd. nn. 3833, et 1427 ita legg. — Baron. hab. *quae*, sicut et Carafa.

8 Cod. Iust. *properavimus*.

9 « Quidem ». Cod. Vat. 1427. Forte ex vitio amanuens.

10 Al. *sanctae sedi, Dei catholicae*.

11 Al. *visi sint*. Perperam ad context.

12 Cit. cod. 1427 ad rem perperam: *incarnatum ex Spiritu Sancto, et Sancta gloriosa Virgine*.

13 Id. expungit et.

14 Id. ad locut. perperam: *malam sequentes doctrinam*; et mox cum cod. Iustin. *dicentes*.

15 « Scil. Abates ». Comm. cit.

16 « Sacrorum monasteriorum ». Cit. cod. 1427.

17 Labb. ad marg. *quam habent ad apostolicam v. s. sedem*.

18 Cit. cod. 1427 *unigenitum Filium Dei, et Verbum*.

Incarnatum de Spiritu Sancto, et natum ex Maria V.

In hac idcirco quidem Trinitate consubstantialem, et impassibilem secundum Deitatem;

Consubstantialiam autem nobis et passibilem secundum humanitatem;

In una enim substantia Deitatis, simpliciter, et absolute;

Christus ergo proprie et vere Deus est, cuiusque genitrix proprie, et vere Virgine.

et Dominum nostrum, ante saecula et sine tempore de Patre natum, in ultimis diebus¹ descendisse de coelis, et incarnatum de Spiritu Sancto, et ex sancta atque gloriosa Virgine et Dei genitrice Maria natum, et hominem factum, et crucifixum, unum esse sanctae et consubstantialis Trinitatis, et² coadorandum et glorificandum³ Patri et Sancto Spiritui. Nec enim alium Deum Verbum, et alium Christum cognoscimus; sed unum atque eundem ipsum consubstantialem Patri secundum divinitatem, et consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, passibilem carne, eundem ipsum impassibilem deitate. Ut enim est in divinitate perfectus, ita idem ipse et in humanitate perfectus est; in una enim substantia Deitatem suscipimus et confitemur, quod Graeci dicunt *ὁμοούσιον*⁴. Et quoniam unigenitus Filius et Verbum Dei, ante saecula et sine tempore de Patre natus, idem ipse et⁵ in ultimis diebus descendens de coelis incarnatus de Spiritu Sancto, et ex sancta atque gloriosa semper Virgine et Dei genitrice Maria homo factus, Dominus noster Iesus Christus proprie et vere Deus est; ideo et sanctam atque gloriosam Virginem Mariam proprie et vere Dei matrem esse dicimus; non quia Deus Verbum principium ex ipsa sumpserit⁶, sed

quia in ultimis diebus descendit de coelis, et ex ipsa incarnatus, et homo factus, et natus est, quem confitemur et credimus, sicut dictum est, consubstantialem esse Patri secundum deitatem, et consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem; eiusdem miracula et passionem, quas sponte in carne sustinuit⁷, agnoscentes. Suscipimus autem sancta quatuor concilia, id est, trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, qui in Nicaena urbe congregati sunt; et centum quinquaginta sanctorum Patrum⁸, qui in Epheso primo congregati sunt; et sanctorum Patrum, qui in Chalcedone convenerunt, sicut vestra Apostolica Sedes docet atque praedicat. Omnes ergo⁹ sacerdotes sequentes doctrinam Apostolicae Sedis vestrae ita credunt, et confitentur, et praedicant, unde prope ravimus hoc¹⁰ ad notitiam deferre vestrae sanctitatis per Ilypatium et Demetrium beatissimos episcopos, ut nec vestram sanctitatem lateant, quae a quibusdam paucis monachis male et iudaice secundum Nestorii perfidiam denegata sunt. Petimus ergo vestrum paternum affectum, ut vestris ad nos destinatis litteris, et ad sanctissimum episcopum huius almae urbis, et patriarcham fratrem vestrum (quoniam et ipse per eosdem scripsit ad ve-

De hoc quatuor conciliis fides recipitur.

Petit imperator, ut Iohannes exposita confirmet,

1 « Sex numerantur mundi aetates: 1^a ab Adam usque ad Noe; 2^a usque ad Abraham; 3^a usque ad Moysen; 4^a usque ad David; 5^a usque ad adventum Domini; 6^a usque ad finem saeculi ». Cit. Comment.

2 Cod. cit. 1427 hic expung. et.

3 Sic. Labb. et Carafa; ad melius Baron. hab. conglorificandum.

4 « Scil. indivisa substantia; al. *ὁμοία* » Id. Comment. — Baron. et cod. Justin. legg. « quod dicunt graeci *τὴν* (Baron. hab. *τὸν* sphalm. typ.) καὶ ὑπόστασιν ἑνῶσιν ὁμολογούμεν »: cod. Justin. addit in textu: « Idest: eam, quae secundum personam est, unitatem confitemur »: Labb. ad marg. « καὶ ὑπόστασιν ὁμολογούμεν » adde scil. *ἑνός*.

5 Cod. cit. 1427 expung. et.

6 « Quia antea fuit ». Cit. Comment.

7 « Suscepit ». Labb. ad marg. et sic leg. Baron.

8 Cod. Iust. cum cit. mss. 1427 hunc locum sic refert: *et centum quinquaginta sanctorum Patrum, qui in hac regia urbe convenerunt, et SS. PP. qui in Epheso primo congregati sunt; et sanctorum PP., qui in Chalcedone convenerunt; eodemq. modo legg. Baron. et Carafa. Sane recte, secus non quatuor iuxta ep. textum, sed tria concilia ab Eccl. viderentur accepta. Adverte autem ideo ianu primum concil. Ephesin., quia alterum fuit damnatum.*

9 Al. *namque*. Sed recte ad context. n. lectio.

10 Cod. Justin. *haec*.

Et monacho-
rum perfidiam
condemnet.

Sese eius o-
rationibus com-
mendat.

Iustiniani fides
de Christi In-

stram sanctitatem, festinans in omnibus sequi Sedem Apostolicam beatitudinis vestrae) manifestum nobis faciat, quod omnes, qui praedicta recte confitentur, suscipit vestra sanctitas; et eorum, qui iudaice ausi sunt rectam denegare fidem, condemnat perfidiam. Plus enim ita et circa vos omnium amor et vestrae Sedis crescit auctoritas; et quae ad vos est unitas sanctorum ecclesiarum inturbata servabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi episcopi eorum¹, quae ad vos² relata sunt, sinceram vestrae sanctitatis doctrinam. Petimus autem vestram beatitudinem orare pro nobis, et Dei nobis acquirere providentiam. *Item subscriptio*³. Deitas te conservet⁴ per multos annos, sancte ac religiosissime pater⁵.

*Hucusque textus epistolae Iustiniani imperatoris*⁶.

Liquet igitur⁷, imperator gloriosissime, ut lectionis tenor et legatorum vestrorum

relatio patefecit⁸, vos apostolicis eruditionibus studere; cum de religionis catholicae fide⁹ ea sapitis, ea scripsistis¹⁰, ea protulistis, ea populis fidelibus publicastis, quae, sicut diximus, et Sedis Apostolicae doctrina¹¹, et sanctorum Patrum veneranda decernit¹² auctoritas, et nos confirmamus¹³ in omnibus. Opportunum est ergo voce proclamare¹⁴ prophetica: *Tibi abundet¹⁵ coelum desuper, et effundant montes iucunditatem, et colles laetitia¹⁶ laetabuntur*. Haec igitur in tabulis cordis fideliter scribere, haec ut pupillas¹⁷ oculorum convenit observare; neque enim quisquam est, in quo Christi charitas fervet, qui tam rectae, tam verae confessionis vestrae fidei refragator existat, cum evidenter impietatem Nestorii, Eutychetisque¹⁸ et omnium haeticorum damnant, unam veram catholicam fidem Domini et Dei nostri Salvatoris Iesu Christi magisterio institutam, et prophetis apostolicisque praedicationibus ubique diffusam, et sanctorum per totum orbem con-

carnatione pla-
no comproba-
tur;

Quippe quae
Nestorii, et Eutychetis errores
prorsus repellit.

1 « Horum ». Cod. Vat. 3833.

2 Cod. Iustin. ad marg. « al. ad nos ».

3 Cod. cit. 1427 *Item haec subscriptio*; cod. autem 3833, *Et subscriptio*; Baron. et cod. Iustin.: *Item subscriptio talis fuit*. Caraf. nobisc. leg.

4 Labb. ad marg. « Et alia manu: *Divinitas te servet* ». Al. *reservet*.

5 Labb. ad marg. « *Dat. viii Id. Iun.* » (6 Iun.)

6 Haec verba nos intericiimus. In cod. Iust. ad seq. praemitt. inscriptio: *Sequitur residuum epistolae Papae*.

7 Iustin. ep. expleta, illa Pontif. resumitur. In cod. Iust.

8 « *Patefacit* ». Labb. ad marg.

9 Baron., Caraf., et Const. mss. cum cod. Iustin. et mss. vat. 1427 *de religione catholicae fidei*.

10 « *Ea scribitis, et publicatis* ». Labb. ad marg.

11 « *Et Sedes apostolica docet* ». Ibid.

12 Baron. cum Const. mss., et cod. 1427 *decrevit*. Carafa nobisc. leg.

13 « *Confirmavimus* » Carafa, Const. mss. cum cit. cod. 1427. — Cod. vero Iustin. ad marg. « *Malim legere et confirmamus* ». Recte quidem: agitur enim de confirmandis in praesenti doctrinis sup. expositis; et sic legg. Baron. et Labb.

14 « *Exclamare* ». Baron. et cod. Iustin.

15 Ita legg. Caraf. et Labb. — Cod. Iustin. cum Baron. et Const. mss. *Iucundetur tibi, et abundet coelum...* Codd. nn. *Tibi abundet, vel iucundetur coelum*. Edit. quidam *Tibi abundet coelum*; al. *Iucundet tibi, et abundet coelum...*

16 Isai. XLIX, 13 ubi iuxta Vulg. legitur: « *Laudate, coeli, et exulta, terra; iubilante, montes, laudem* ». Vers. autem τῶν LXX, a qua, ut scimus, versio itala vetus desumpta erat, ib. habet: ἐν-
εργαίνεσθε οὐρανὸν, καὶ ἀγαλλιάσθε ἡ γῆ, ῥηξάτωσαν τὰ ὄρη εὐφροσύνην, et Ald. edit. add. καὶ οἱ βουνὸι δικαιοσύνην: idest: « *Laetamini, coeli, et exulta, terra, erumpant montes iucunditatem, et colles iustitiam* ». Vid. etiam Ps. xcvi, 41, et cxiii, 4.

17 « *Ut pupillam* ». Baron.

18 Ita et cod. 1427; sed cod. 4961 leg. *et Eutychetis*.

fessionibus roboratam, Patrum atque doctorum sententiis adunatam¹, et nostrae doctrinae consentaneam inconcusse atque inviolabiliter devota Deo et pia mente servatis². Soli etenim professionibus nostris³ adversantur, de quibus divina Scriptura loquitur dicens: *Posuerunt mendacium spem suam, et mendacio operi*⁴ *speraverunt*⁵; et iterum, qui secundum prophetam dicunt Domino: *Recede a nobis, vias tuas scire nolumus*⁶; propter quod Salomon dicit: *Per semitas*⁷ *propriae culturae erraverunt, colligunt autem manibus infructuosa*⁸. Haec est igitur vera vestra fides, haec certa religio; hoc beatae recordationis, ut diximus, Patres omnes, praesulesque Romanae Ecclesiae, quos in omnibus sequimur; hoc Sedes Apostolica praedicavit hactenus, et inconcusse custodivit; huic confessioni,

Et Apost. Eccles. fidei omnino adhaeret:

huic fidei quisquis contradictor extiterit, alienum seipsum⁹ a sancta communione, alienum ab Ecclesia iudicabit¹⁰ esse catholica. Nos enim Cyrum cum sequacibus suis in Romana invenimus civitate, qui de Comitensi¹¹ monasterio fuit; quos apostolicis suasionibus ad rectam fidem, et¹² velut oves, quae perierant, errantes ad ovile contendimus revocare dominicum, ut agnoscant¹³, secundum prophetam, linguae balbutientes loqui quae ad pacem sunt. Ad non credentes autem per nos primus Apostolorum Isaiae prophetae¹⁴ verbum¹⁵ dicit: *Pergite in lumine ignis vestri, et flammae quam accendistis*¹⁶. Sed obduratum est cor eorum, ut scriptum est¹⁷, ut non intelligerent, et pastoris vocem oves¹⁸, quae meae non erant, audire minime voluerunt¹⁹. In quibus observantes ea, quae ab ipsorum sunt sta-

Cui qui contradicit, a catholica communione seceratur.

Ioannes de Cyrt, aliorumque monachorum peridia refert,

Quos, nisi errores condem-

1 Verba « et sanctorum... adunatam » desunt in Baron. err. ut vid. typ.

2 « Servetis ». Baron.

3 Cod. Iustin., Baron., et Cont. Const. cum nn. codd. ll. *professionibus vestris*. — Caraf. et Labb. n. l. habb.

4 « Et mendacium operiri ». Cod. Iust. cum n. mss. 1427; sed aptius, ut videtur, cod. 4961 et *mendacio operiri*, sicut et Cod. Iustin. edit. Taurin. cum Carafa.

5 Is. xxviii, 15, ubi Vulg. leg.: *Posuimus mendacium spem nostram, et mendacio prolecti sumus*.

6 Iob. xxii, 17, ubi iuxta Vulg. ait: *Qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi nihil posset facere Omnipotens, aestimabant eum*. Vel potius Iob. xxi, 14: *Qui dixerunt Deo: Recede a nobis, et scientiam viarum tuarum nolumus*. Vulg.

7 Cod. Iustin. cum nn. mss. *Semitas propriae culturae erraverunt*.

8 Prov. v, 6, ubi Vulg. legit.: *Per semitam vitae non ambulat; vagi sunt gressus eius, et investigabiles*. Vid. et cap. iv ib.

9 Caraf. *alicuius sane a communione, alienum se ipsum ab Ecclesia*... Cont. Const. *alienum a sancta communione, alienum se ipse ab Ecclesia*...

10 « Iudicavit ». Cod. Iust., et Const. mss., et Caraf.

11 « De Comitensi ». Cod. Iust.; de *Quimelensi* cod. n. 4961; de *Acimelensi* n. cod. 1427; de *Acoemetensi* Baron. in text. et Labb. ad marg. cum Cont. Const. — Baron. porro ad marg.: « Gr. ἀκοιμητός, sic dicti quasi insonnes ».

12 Sic et nn. mss.; at Iust. cod. expung. et. Ad locut. perperam, ut videtur.

13 Id. cod. cum nn. mss. *ut agnoscerent*. Ad orat. context. aptius.

14 Al. *Isaias Propheta*. Sane perperam.

15 Cont. Const. *verba dicit*.

16 Baron., sicut et cod. Iustin. ad Is. text. accommodatius legit *Ambulate*, et mox *succendistis*. Cod. Iust. ad marg., cui nn. mss. adhaerent, notat: « Al. *Pergite in lumine ignis vestri, et flammae, quam accendistis* ». Is. autem i, 11 iuxta Vulg. habet: « *Ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis, quas succendistis* ».

17 Isai. vi, 10. Matth. xiii, 15. Ioann. xii, 40.

18 Ioann. x, 3, 4, 14, 15.

19 Sic et nn. mss.; cod. vero 1427 perperam ad context. valuerunt. Cod. Iust. ad marg. habet: *hucusque minime voluerunt*. In quibusd. autem exempl. legitur: *Sed obduratum ut non intelligerent pastoris vocem. Oves, quae meae non erant, audire minime me voluerunt*: et sic leg. Caraf.

pent. in catho-
licam communio-
nem recipit.

tuta pontifice, eos minime in nostra communione recepinus¹, et ab omni ecclesia catholica esse iussimus alienos, nisi, errore damnato, doctrinam nostram quantocius sequi, habita regulari professione, significaverit². Aequum quippe est, ut qui nostris minime obedientiam accommodant statutis, ab ecclesiis habeantur extorres. Sed quia gremium suum nunquam redeuntibus claudit Ecclesia, obsecro clementiam vestram, ut, si proprio deposito errore et prava intentione depulsa ad unitatem Ecclesiae reverti voluerint, in vestra communione³ receptis indignationis vestrae removeatis aculeos, et nobis intercedentibus benigni animi gratiam condonetis⁴. Deum autem et Salvatorem nostrum Iesum Christum exoramus, quatenus longaevis et pacificis vos dignetur custodire temporibus in hac vera religione et unitate, et veneratione Apostolicae Sedis; cuius principatum, ut christianissimi et pii, conservatis in omnibus. Praeterea, serenissime principum, laudamus legatorum vestrorum personas Ilypatii, et Demetrii fratrum, et coepiscoporum nostrorum, quos clementiae vestrae gratos fore ipsa manifestavit electio⁵. Nam tantae causae pondus non nisi perfectis in Christo potuisset iniungi⁶; tantae vero pietatis, tantae reverentiae plenos affatus, nisi per anantes minime

Si autem res-
piciant, illos
etiam Iustiniani
clementiae be-
nignae commit-
tit.

Pro imperato-
ris incolumitate
voia facit.

Eiusque le-
gatos laudat.

1 Caraf. leg. *recepinus*.

2 Recte Cont. Const. *significaverint*. Forsan melius n. cod. 4961, cui acced. cod. cit. 1427 *signaverint*; et ita legg. Baron. et Cod. Iustin. et Caraf.

3 « *In vestram communionem* »; optime Baron. et cod. Iustin.

4 Cod. Iust., Baron. et nn. codd. *condonate*. Ad locut. context. minus bene.

5 Labb. ad marg. « *Liberat. in Breviar. cap. xx* ».

6 Const. mss. *potuisset iniungere*.

7 In cod. cit. 4961 hic additur: « *Et alia manu: Gratia...* » etc.

8 Id. cod. *sit semper vobiscum amen, piissime fili*. In cit. cod. 1427 *piissime fili* omittitur.

dignaremini destinare⁷. Gratia Domini nostri Iesu Christi, et claritas Dei Patris, et communicatio Sancti Spiritus sit semper vobiscum, piissime fili. Amen⁸. *Item subscriptio*⁹. Omnipotens Deus regnum vestrum et salutem vestram perpetua protectione custodiat, gloriosissime et clementissime fili, Imperator Auguste.

Dat. Romae viii kalendas Aprilis, Domino nostro Iustiniano PP. Augusto IV, et Paulino viris clarissimis consulibus.

Dat. die 25 Martii, an. 534.

EPISTOLA II¹⁰.

Innuens cur litterarum exemplaria Iustiniano de fide tradita ad Avicum caeterosque viros illustres adhuc non miserit, catholicam de Christi incarnatione doctrinam confirmat, et Acoemetenses monachos, sequaces Nestorii vitari iubet.

Ioannes Episcopus Romanus, illustribus ac magnificis viris Avieno, Senatori, Liberio, Severino, Fideli, Avito, Opilioni, Ioanni, Silverio, Clementiano et Ampelio II.

Olim quidem, illustres et magnifici filii, ad hoc sententiae meae summa constiterat, ut ante iussionem vestram, postquam epistolae vel dogmatis tenorem cuncta Ecclesia, hoc est, sacerdotum¹² se-

Cur litteras de
fide Iustin. tra-
ditas nondum
communicavit;

9 Quae sequunt. desunt in n. cod. 4961, si not. chronolog. excipias, quae ibi ita enunciat. Dat. viii kal. Apr.

10 Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 896 et ex Baron. ad ann. 534 n. xxiii; e tribus a Carafa editis haec tertia numeratur pag. 578.

11 Caraf. *Clementino, et Amphelio*; sed Cont. Const. mss. hanc lect. ad nostram accommodat. Porro Carafa aliam adhib. interpunct: « *Avieno Senatori, Liberio Severino, Fideli Avito, Opilioni, Ioanni Silverio, Clementino, et Amphelio* ».

12 Baron. habet: *sacerdotum, Senatus, et populi*.

natus, et populi probavit assensus, sub paginali alloquio vestris etiam sensibus intimanda dirigerem¹; sed consilii ordinem illa res vertit, quia et dogmati per dies singulos divinae scripturae subduntur, et imperfecta destinari non poterant², et ea, quae per legatos directa sunt, prius non poterant in exemplaribus scripta transmitti. Novimus etenim quod, Domino docente, praeceptum est, quod pastor diligens gregem salubria ultro non desistat ingerere; quia res, quae ad salutem animae pertinet³, omnibus necesse est sensibus intimari. Proinde, illustres et magnifici filii, quia festinatio non pertulit⁴ portitores, ut ea scribi et dirigi possent; incontinenti tamen, si dictus divinus favor arriserit, tam epistolae, quam dogmatis exemplaria destinabimus. Nunc⁵ tamen, ne quid de vestris⁶ sensibus relinquitur ambiguum, quid epistolae tenor habeat, quid textus dogmatis contineat, breviter insinuare curavi. Iustinianus siquidem imperator filius noster, ut eius epistolae tenore cognovistis, de his tribus quaestionibus orta certamina fuisse signavit: Utrum unus ex Trinitate Christus et Deus noster dici possit, hoc est, una de tribus personis sanctae Trinitatis sancta persona: An Deus Christus carne pertulerit impassibili deitate: An proprie et veraciter mater Domini Dei nostri Christi Maria semper Virgo debeat appellari. Probavimus in his catholicam imperatoris fidem, et ita esse propheti-

Circa quam Iustiniani quaestiones exponit.

Quibus reprensus confirmat

cis et apostolicis vel Patrum exemplis evidenter ostendimus; unum enim ex sancta Trinitate Christum esse, hoc est, unam de tribus sanctae Trinitatis personis sanctam esse personam, sive subsistentiam, quam Graeci *ὁμόοσαν* dicunt in his exemplis evidenter ostendimus.

unum eundemque esse Iesum Christum, et Verbum.

In libro Genesis per Moysen Trinitas ipsa sic dicit: *Ece Adam factus est tamquam unus ex nobis*⁷. Et item vas electionis Paulus ad Corinthios, ita evidenter expressit: *Unus Deus Pater, ex quo omnia, et nos in ipso, et unus Dominus noster Iesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum*⁸.

Idque evincit S. Scripturis.

Et in symbolo synodi Nicaenae: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, et in unum Dominum nostrum Iesum Christum unigenitum*.

E Nicaena Synodo.

Item sanctus Augustinus, cuius doctrinam, secundum praecessorum meorum statuta, Romana sequitur et servat⁹ Ecclesia, in libro undecimo *De civitate Dei*¹⁰ dicit: «Credimus et tenemus, et fideliter praedicamus, quod Pater genuerit Verbum, hoc est Sapientiam, per quam facta sunt omnia, unus unum, aeternus coaeternum, summus¹¹ bonus aequaliter bonum. Et quod Spiritus Sanctus simul et Patris et Filii sit Spiritus, et ipse consubstantialis, et coaeternus ambobus, atque hoc totum Trinitas sit propter proprietatem personarum, et unus Deus propter inseparabilem unitatem, sicut unus omnipotens propter inseparabilem

E pluribus S. Augustini locis.

1 Caraf. hab. *digererem*.

2 Baron. immed. proseq: *in exemplaribus scripta transmitti*. Sed Labb. et Car. n. lect. adhaer.

3 Fortasse *pertinent*, vel paullo ante: *rem*.

4 Caraf. *protulit*, quod Cont. Const. iuxta, n. lect. corrigit. Baron. quoque et Labb. legg. *pertulit*.

5 Baron. «*Nunc autem*».

6 «*De nostris sensibus*». Cont. Const. cum Baron.

7 Genes. III, 22, ubi Vulg. legit: *Ece Adam quasi unus ex nobis factus est*.

8 1 Corinth. VIII, 6, ubi iuxta Vulg. legitur ... *et nos in illum, et unus Dominus Iesus Christus*

9 «*Et probat*». Baron.

10 «*Cap. XXIV*» Cont. Const. — Deinde Caraf. et Baron. legg. *sic dicit*.

11 «*Summe*». Cont. Const.

omnipotentiam; ita tamen, ut ¹, cum de singulis quaeritur, unusquisque eorum et Deus omnipotens esse respondeatur ».

Eiusdem in libro secundo ² contra Maximinum: « Et Pater Deus est, et Filius Deus est, et Spiritus Sanctus Deus est, et hi simul tres unus Deus est, nec huius Trinitatis tertia pars est unus, nec maior pars duo, quam unus est ».

In libro sancti Augustini decimo quinto *De Trinitate* ³: « Ratione etiam reddita, intelligentibus palam est ⁴, substantiā veritatis ⁵, non solum Patrem Filio non esse maiorem, nec ambos ⁶ simul aliquid esse maius, quam Spiritum Sanctum, aut quoslibet duos in eadem Trinitate maius esse aliquid ⁷, quam unum, aut omnes simul tres maius aliquid esse, quam singulos ».

Gregorius Nazianzenus ex sermone ⁸ *De Epiphania Domini*: « Cum omnino ⁹ uno lumine illustramur, simul et tribus: tribus quidem secundum uniuscuiusque proprietates, sive substantias ¹⁰, sicut placet aliquibus dicere, sive personas; nihil enim pro vocabulorum diversitate dissi-

dendum est, cum ad eundem sensum nominum diversitas provocet et intellectum: unum ¹¹ autem secundum substantiam vel Deitatis rationem ¹². Dividitur ergo, ut ita dicam, indivisibiliter, coniungitur divisibiliter ¹³, una est in tribus Deitas ».

Item ex epistola Gregorii Nysseni ad Ablavium ¹⁴: « Aestimetur haec opera utrum uni assignentur personae eorum, quam ¹⁵ in sancta Trinitate creduntur, an per tres eae virtutis effectus ». Item ex epistola Procli ad occidentales: « Super haec etiam confitemur unum ex Trinitate increata atque ineffabili Deum Verbum factum hominem ».

Eiusdem: « Quid enim nos sapimus atque sentimus, quia in ipsa divina natura, qua coniunctus et unitus est Filius Patri, Sanctoque Spiritui, non dicimus eum Deitate passum fuisse, sed carne, quam pro nobis assumpsit ex nobis? Unus igitur ex Trinitate crucifixus est carne, qua factus est; non tamen Deitate, qua unitus est Patri et Spiritui Sancto, perpassus est, ne et illos crucifixos pariter asseramus ».

E. Gregorio Nysseno.

Ex B. Procli epistola ad Occidentales.

E. Gregorio Nazianzeno.

1 Caraf. add. *etiam*.

2 « L. c. cap. x, n. 2 ». Cont. Const.

3 « Cap. III, n. 5 ». Id.

4 « *Parum est* ». Ad sensum perperam Caraf.; quam lect. Cont. Const. restit. ad Aug. text., qui leg. *clarum est*.

5 Id. et Car. in *substantia veritatis*, ut edit. Maur. opp. S. August.

6 Pessim. quidem Caraf. *sed ambo* ... Potius iuxta edit. Maur. opp. S. Aug. legend. *sed nec ambos*...

7 Baron. expungit *aliquid*.

8 « Homil. 39, pag. 630, edit. Paris. 1609 ». Cont. Const.

9 Id. *Deum quum nomino uno lumine illustramini*; recte ad graec. text., qui legit: *θειν δε εεν εινα εν φωτι περιεστρεφειν*. Caraf. *Deum cum omnino*, errore, ut patet, typ. *omnino* pro *nomino*.

10 Adverte quomodo Ioannes PP. υποστάσεις vertens *substantias* moneat cum Nazianz. ni-

nime de vocabulis lites esse movendas, ubi de vero eorum sensu constet; idque sane ad Augustin. exemplum, qui lib. v *De Trinit.* c. viii, ob hunc graecorum loquendi modum se nonnihil moveri significans, ei sese tamen accomodat lib. vii, c. iv *De Trinitate*, quum sub hoc diverso vocabulorum usu fidem non diversam esse cognoverit. E. Cont. Const.

11 Id. iuxta Bill. versionem: *uno autem*; quod sane ad graec. text. aptius, ubi legitur *εν δε*.

12 Labb. legit « *deitatis ratione* ».

13 Perperam et errore typographico in Labb. habetur « *visibiliter* ».

14 Id. *Ablavium* iuxta graec. text., qui leg.: *Αβλαβιον*.

15 « Forte qui » Harduin. Vel legend. *carum*, quae, uti liquet e graeco textu: *λογισθω την ενεργειαν ταυτην, ποτερον ενι προσητοι τω εν τη δυναμει διηπειροτημενων προσωπων*... « consideret hanc efficaciam, utrum uni adsit earum, quae in S. Trinitate creditae sunt, personarum... » idest: « consideret utrum haec efficacia uni adsit, etc. ».

Haec igitur ex plurimis pauca diges-
simus.

Deum vero carne passum hic nihilo
minus robaremus exemplis.

Ex libro Exodi per Moysen Dominus
locutus est: « Et videbitis vitam vestram
in ligno pendentem ¹ ». Deum autem esse
vitam Dominus noster in Evangelio Ioan-
nis praedicat dicens: « Ego sum via, ve-
ritas et vita ² ».

Item Propheta dicit: « Si affligit homo
Deum suum, quia vos afflixistis me ³ »?

Princeps quoque Apostolorum beatus
Petrus in *Actibus* ita dicit, dum impieta-
tes Iudaeorum argueret: « Vos autem
virum homicidam petistis dimitti vobis,
auctorem vero vitae peremistis ⁴ ». Item
vas electionis et doctor gentium sic prae-
dicat: « Si enim cognovissent, numquam
Dominum gloriae crucifixissent ⁵ ». Do-
minus autem gloriae est Deus. Sic psal-
mographus ante praedixit: « Qui est iste
rex gloriae ⁶ »?

Item in *Actibus Apostolorum*: « At-
tendite vobis et universo gregi, in quo
vos Spiritus Sanctus constituit episcopos
regere Ecclesiam Dei, quam acquisivisti
sanguine suo ⁷ ».

E S. Cypriano. Cyprianus episcopus et martyr in epi-
stola *De Patientia*: « Iudicatur iudicatu-
rus, et Dei sermo ad victimam tacens
ducitur ».

Itemque e Nazianzeno, Gregorius Nazianzenus: « Et indigni-

mus Deo incarnato et mortificato, ut nos
vivamus ».

Ex libro sancti Augustini *De Charitate*:
« Ille enim, qui venit per crucis irrisio-
nes ⁸ carnis perimere corruptionem, et
vetustatem vinculi mortis nostrae suae
moris novitate dissolvere, mandato novo
fecit hominem novum; res enim vetus
erat, ut homo moreretur, quod ne semper
valeret in homine, res nova facta est,
ut Deus moreretur; sed quia in carne
mortuus est, non in Divinitate ».

Necnon ex Aug-
ustino *De Cha-
ritate*.

Cyrellus capitulo xii: « Si quis non
confitetur Verbum passum carne, et cru-
cifixum carne, et mortem carne gustasse,
factumque primogenitum ex mortuis, se-
cundum quod vita et vivificans est et
Deus, anathema sit ».

In epistola Leonis ad Iuvenalem ⁹: « Ve-
ram igitur generationem crux vera con-
firmat, quoniam ¹⁰ in carne nostra nasci-
tur, qui in nostra carne crucifigitur ».

E S. Leonis
epistolis.

Eiusdem ex epistola ad Flavianum ¹¹:
« Impassibilis Deus non dedignatus est
homo esse passibilis, et immortalis mor-
tis legibus subiacere ». Ex hac quoque
parte plura ex dogmatis lectione ¹² pote-
ritis agnoscere.

Gloriosam vero sanctam semper Vir-
ginem Mariam proprie et veraciter Dei
genitricem, matremque Dei Verbi ex ea
incarnati ab omnibus catholicis confi-
teri recte esse docemus proprie et vera-

Comprobat
B. V. esse Dei-
param,

1 « Exod. xxiv » Labb. ad marg.; vel potius
ex libr. Num. xxi, 8 et 9, ubi Vulg. legit: *Fac
serpentem aeneum, et pone eum pro signo:
qui percussus aspexerit eum vivet*.

2 Ioann. xiv, 6, ubi Vulg. legit: *Ego sum
via, et veritas, et vita*.

3 Malach. iii, 8, ubi ait: *Si affliget (al. leg.
affiget) homo Deum suum, quia vos configitis
me?* Labb. et Caraf. legg. *si affigit* ..., et ad
marg. « Zach. xii ».

4 Act. iii, 14, ubi Vulg. legit: *Vos autem san-
ctum, et iustum negastis, et petistis virum*

*homicidam donari vobis; auctorem vero vitae
interfecistis*.

5 I Corinth. ii, 8.

6 Ps. xliii, 8, *Quis est* ...

7 Act. xx, 28, ubi Vulg. legit: *posuit epi-
scopos*.

8 « Irrisionem ». Cont. Const.

9 Quam vid., si lubet, pag. 140 h. vol.

10 Illic Caraf. intericit ipse.

11 Quam videre est pag. 26 segg. h. vol.

12 Labb. et Caraf. legg. *ex dogmatis lectio-
num*

citer; et idem ipse, ultimis temporibus incarnatus, ex sancta et gloriosa Virgine matre nasci dignatus est.

Propterea ergo quia proprie et veraciter Dei Filius ex ea incarnatus est; ideo proprie et veraciter matrem Dei ex ea incarnati et nati esse confitemur. Et ne ¹ Dominus Iesus per honorificentiam vel gratiam Dei nomen accepisse credatur, sicut Nestorius sentit insulsus. *Veraciter* autem ideo ne phantasma, aut aliquo modo non veram sumpsisse carnem credatur ex Virgine, sicut asseruit impius Eutyches. Cui rei probamenta ex Patrum traditionibus consequenter ² sanctus Augustinus in libro primo praedestinationis: « Praedestinatus est ergo lepus, ut futurus secundum carnem filius David esset, in virtute autem Filius Dei simul et filius hominis propter susceptum hominem, et Filius Dei propter suscipientem unigenitum Domini proprie et veraciter diceretur »³.

Leporius in epistola, quam Aurelius episcopus Carthaginensis, et beatus Augustinus⁴, et synodus Africana firmavit: « Nascitur ergo nobis proprie de Spiritu Sancto et Maria semper Virgine Deus homo Iesus Filius Dei ».

Gelasius ex libro adversus Nestorium

et Eutychem: « Propterea quod ex te nascitur sanctum, vocabitur Filius Dei⁵; ex te nascitur, ait, ut proprietatem de matre sumendam nostrae conditionis exprimeret ».

His igitur evidenter ostensum est, illustres et magnifici filii, quid speraverit imperator, quid Romana sequatur et colat Ecclesia. Atque igitur⁶ Christum Dominum nostrum unum esse, ut saepe diximus, sanctae Trinitatis ex duabus naturis cognoscendum, hoc est, in Deitate et humanitate perfectum, non antea existente carne, et postea unita Verbo, sed in ipso Deo Verbo initium, ut esset, accipiens⁷; inde enim vero⁸ ex materno corpore caro sumpsit initium, salva proprietate vel veritate utriusque naturae, hoc est divinitatis atque humanitatis, Dei Filium Dominum nostrum Iesum Christum catholici confitemur, omni post hac commutationis⁹ confusione submota. Neque enim naturas in eo aliter agnoscimus, nisi differentiam intelligentes et confidentes divinitatis atque humanitatis. Sed nec duas personas in Christo intelligimus per id quod dicimus duas naturas, ut adunationis divisionem facere videamur, et sit, quod absit, quaternitas¹⁰, non Trinitas, sicut Nestorius sentit insanus;

Siquidem proprie et vere Dei Filius ex ea incarnatus est.

Quod e pluribus Patrum traditionibus ostenditur.

Caro igitur Christus prius existens, deinde unita Verbo, sed in ipso Deo Verbo initium accepit;

Servata tamen utraque natura in una eademque persona.

¹ Forte legend.: PROPRIE, ne Dominus sicut Nestorius sensit insulsus; VERACITER autem ideo, ne phantasma

² Recte quidem Cont. Const. corrig.: *Ex Patrum traditionibus consequuntur. Sanctus Augustinus*

³ Perperam Carafa legit *dicitur*. Sed totus iste locus mendosus est, quem sic restitue ex edit. Maur. Opp. S. Augustini: « Praedestinatus est ergo Iesus, ut qui futurus erat secundum carnem filius David, esset tamen in virtute Filius Dei; ... ut filius Dei et filius hominis simul, filius hominis propter susceptum hominem, et filius Dei propter suscipientem unigenitum Deum, veraciter et proprie diceretur » (*De Praedest.* cap. XV, n. 31).

⁴ « Ep. CCXIX, n. 3 ». Cont. Const.

⁵ Luc. I, 38, ubi Vulg. legit: *Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*.

⁶ Baron omitt. *igitur*.

⁷ « Accipiente ». Cont. Const.; ad locut. context. recte, ut videtur.

⁸ Baron. perperam *inde enim vero* omitt.

⁹ « Communionis ». Id.; sane melior n. lectio, quae planior evadet, si ita legas: *Inde enim vero ex materno corpore caro sumpsit initium, salva proprietate, vel veritate utriusque naturae, hoc est humanitatis, atque divinitatis. Itaque Dei Filium consternatur, omni post hac commutationis confusione submota*.

¹⁰ Baron. leg. *et non*; mox *sensit*; et paullo post *credidit*.

Haec S. Leonis
et quatuor oecum.
Synod. firmissima fides.

nec confundimus eandem unitas naturas, cum unam personam Christi confitemur, ut Eutyches impius credit. Tomum vero papae Leonis ¹, omnesque epistolas, nec non et quatuor synodos, Nicaenam et Constantinopolitanam, et Ephesinam primam, et Chalcedonensem, sicut Romana hactenus suscepit et veneratur Ecclesia, sequimur, amplectimur atque servamus. Hoc est enim nostrae fidei firmamentum, haec fidei nostrae petra firmissima. Haec autem, illustres et magni ² filii, agens ³ gratias sollicitudini vestrae ⁴ intimare curavimus; plenius tamen directis exemplaribus poteritis agnoscere. Acoemetas ⁵ vero, qui se monachos dicunt, qui Nestoriani evidenter apparuerunt, Romana etiam eos damnat Ecclesia, a quibus vos propter canonem ⁶, qui cum excommunicatis christianum nec loqui, nec communicare permittit, diligencia pastoralis admonere non desino, ut eorum etiam simplicem colloquutionem vitetis, nihilque vobis cum eis aestimetis esse commune. Quod ideo facio, ne reus silentii inveniar, si haec ad vestram minime, christianissimi filii, notitiam pertulisset. Incolumem magnitudinem vestram Deus noster custodiat, Domini filii, merito illustres atque magnifici.

EPISTOLA III⁷.

Contumeliosum Reiensem episcopum multis criminibus involutum ab episcopatu

1 « Innuvit ep. ad Flavian. ». Cont. Const.

2 « Magnifici ». Baron.

3 « Agentes ». Id. quae vox sane respondet subsequ. verbo *curavimus*.

4 Id. et Caraf. hic intericiunt *pauca*.

5 Caraf. leg. *Aquinitos*; Baron. omitt. *vero*.

6 « Propter canonica, quae ». Cont. Const.

7 Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 899; et ex Baron. ann. 534 n. XLVIII qui eam dicit, cum alia quam infra ponimus quintam, ex Arelat. archiv. deproptiam.

removens in monasterium relegat; ei visitatorem, cuius iurisdictionem coercet, substituendum decernit; quidve ipsi ad poenitentiam sit agendum praescribit.

Dilectissimis fratribus ⁸ universis Episcopis per Gallias constitutis Ioannes.

Innotuit nobis a fraternitate vestra missa relatio, in qua Contumeliosus multis legitur criminibus involutus. Et quia huiusmodi persona sacris non potest inhærere mysteriis, ab hodierno vel officio ⁹ eum nostra censet remove ¹⁰ auctoritas, ut in monasterio constitutus delicti veniam a Domino petere non omittat. Nihil est enim impossibile eius clementiae, qui potest cuncta relaxare, quae facta sunt. Sed ne eius Ecclesia destituta videatur, in eius loco visitatorem dari praesenti auctoritate decernimus, qui a se ita novit omnia exhibenda, ut nihil de ordinibus clericorum, nihil de ecclesiastica facultate praesumat; sed ea, quae ad sacrosancta mysteria pertinent exequatur. Praedictum autem Contumeliosum, ut ¹¹ habeat poenitendi licentiam, petitionum dare vobis censem, ubi errorem suum evidenter allegans sub die profiteatur et ¹² consule. Dominus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

Data VII idus Aprilis, Flavio Paulino iuniore viro clarissimo consule ¹³.

Dat. die 7 Apr., ann. 534.

Contumeliosum in monasterium relegat.

In eius locum visitator substituendus, cuius iura praefinit.

Contumeliosus quid ad poenitentiam agendum.

8 In Baron. deest *fratribus*.

9 Maurin. in *Concil. Gall.* tom. 1, col. 971, ex cod. reg. 3849 *ab ordine, vel officio*. Ad rem quidem aptius. Forte legend. *honore*.

10 Id. et Baron. *removeri*.

11 Baron. legit. *ut*, err., ut vid., typ.

12 Baron. leg. *sub die profiteatur ei culpam*, et ad marg. not. et loco ei: at n. l. praeferenda.

13 Steph. Souvet in *Ephemerid.* Trivoltianis legend. censet *Iustiniano IV et Paulino vv. cc.*

EPISTOLA IV¹.

Caesario Arelatensi episcopo rescribit, ut Contumeliosum episcopatus honore privatum in monasterium ipse retrudat, eiusque Ecclesiae, donec novus antistes eligatur, visitatorem constituat. Canonum titulos ad causam accommodatos subiicit.

Dilectissimo fratri Caesario Ioannes.

Charitatis tuae litteras animo libenter suscepimus, in quibus corporeas necessitates allegans, etiam quae sacrius² ille, qui lapsus est, fecerit indicasti³. Dolemus de amissione Pontificis, rigorem tamen canonum servare necesse est. Atque ideo praedictum ab episcopatus ordine nostra suspendit auctoritas. Neque enim fas est pollutum criminibus, sacris ministeriis deservire. Sed te ordinante, in monasterio⁴ dirigatur, ubi delictorum memor in poenitentia lacrymas effundere non omitat, ut ab eo, qui omnibus miseretur, Domino nostro Iesu Christo misericordiam valeat promereri. In cuius locum visitatorem constituite, donec proprium Ecclesia, quae evacuata est eius

sacerdotio, merere valeat sacerdotem. Communibus tamen precibus exorare Deum nostrum debemus, ut puros cunctos praestet antistes. Si qui tamen Pontificatus immemores criminibus se fortassis involverint, et eorum personas vulgus cognoscat: facilius enim a delictis cavent, si non videant etiam hominibus secreta esse, quae fecerint. Quae vero de his canones praecipiant, subter adiecimus, ut quae facienda sunt possitis agnoscere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Dat. ann. 534⁵.

Illi tituli canonum, quos nobis superscriptus sanctus et dominus meus Ioannes Papa Sedis Apostolicae cum praefata auctoritate direxit.

Ex epistola Siricii Papae urbis Romae Emerio⁶ episcopo Tarraconensi inter cetera ad locum, capitulo vii: «Et quia aliquanti, de quibus loquimur, et tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se deflent; id est, ut ad uxores proprias redierint: his ea conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo ho-

Episcopi criminibus irretiti publica poenitentia mulctandi

Caesarii litterae sibi traditae.

Contumeliosum ab Episcopatus ordine suspendit.

Qui a Caesario in monasterium est relegandus.

Eiusque Ecclesiae visitator substituitur.

Licet quis Episcopus, presbyter, vel diaconus ob ignorantiam lapsus ad uxorem suam redierit, unquam promovendus.

co. quod tamen ann. non immutat. Baron. leg. Fel. Paulin. Iun.

¹ Labb., in *Concil. Collect.* tom. v, col. 901, 1728, hanc epist. postponit tum praecedenti, tum subsequenti, ipsiq. adhaeret Jaffè. Maurin vero *Concil. Gall.* tom. I, col. 965, ex earum contextu inferentes praesentem ep. ante illas, vel saltem ead. die, scriptam fuisse, hanc dictis praemittunt. Nobis autem visum est huiusmodi ep. inter utramque inserere; quippe qui advertimus nullam de ea fieri mentionem in ep. ad episcopos Gall., quae proxime antecedit, innui vero in altera ad clerum Regiensem, quae mox subsequitur.

² «H. e. *execratus*». Ilard. «Forte legend. *sacrilegus*, quod sacrum characterem violatir.» Maur. I. c. Et quidem recte; sic enim in vet. codd. haec vox contrahitur.

³ Cuiusnam peccati reus Contumeliosus extiterit, non satis liquet; et canonibus autem in eius

causa productis in venerem prolapsus videtur. Maurin. e *Grat. can.* 29, distinct. L, qui can. mox subiectis additur, Contumeliosum adulterio convictum existimarunt. Verum hic can. a Pontif. allegatus non fuit, sed ab aliis adiectus. At quidquid de hoc sit, illud plane certum, nullam de Contumelioso sententiam in Gall. latam fuisse. Maiores enim causae ad S. A. erant referendae, uti patet e Symmachi verbis ad eundem Caesarium, inquit: *Si Dei adiutorio controversia incidens amputari potuerit, hoc ipsius meritis applicemus; alioquin existentis negotii causa ad S. A., te referente, perveniat.* Vid. Maurin. loc. cit.

⁴ Potius in monasterium.

⁵ Forte eadem die 7 April., qua antecedens, ut sup. notavimus.

⁶ «Ilmerio» Labb. ad marg.

noris augmento, in hoc, quo detecti sunt, quamdiu advixerint, officio perseverent, si tamen post haec continentes se studuerint exhibere. Il vero, qui illiciti privilegii excusatione nituntur, ut sibi asservant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indigni sunt, Apostolicae Sedis auctoritate deiectos; nec umquam posse veneranda attrahere mysteria, quibus se ipsi, dum obscenis cupiditatibus inbiant, privaverunt. Et quia exempla praeterita cavere nos praemonent in futuro; quilibet episcopus, presbyter atque diaconus, quod non optamus, deinceps fuerit talis inventus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiae aditum intelligat observatum. Quia ferro necesse est excidantur vulnera, quae fomentum non senserint medicinam ».

Ex *Canonibus Apostolorum*, cap. xxv⁴:

Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio captus est, deponatur, non tamen communione privetur »; dicit enim Scriptura: « Non vindicabit Dominus bis in idipsum ».

Ex *Canonibus* suprascriptis, cap. xxix. Quod officium pristinum damnati pro criminibus usurpare non debeant: « Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus depositus iuste super certis criminibus ausus fuerit attrahere ministerium dum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscondatur² ».

Ex *Canonibus Antiochenis*, cap. iv, de damnatis, et ministrare tentantibus: « Si quis episcopus³ damnatus a synodo, vel

presbyter, aut diaconus a suo episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, sive episcopus iuxta praecedentem consuetudinem, sive presbyter, aut diaconus; nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis. Sed et communicantes ei omnes abici de Ecclesia, maxime si, posteaquam didicerunt adversum memoratos prolatam fuisse sententiam, eis communicare tentaverint.

Ex *Canonibus* suprascriptis, capitulo xv de episcopis ab eiusdem provinciae episcopis consonanter exclusis: « Si quis episcopus⁴ de certis criminibus accusatus condemnatur ab omnibus episcopis eiusdem provinciae, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint; hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantium episcoporum provinciae manere sententiam ».

EPISTOLA V⁵.

Monet, quod Contumelioso ab episcopatus honore deiecto visitator per Caesarium Arelatensem episcopum erit substituendus, cui in omnibus obtemperandum decernit, quae ad sacra peragenda mysteria pertinent.

Ioannes presbyteris, diaconibus, et cuncto clero Ecclesiae, in qua fuit Contumeliosus Episcopus⁶.

Pervenit ad nos a fratribus et coepiscopis nostris⁷ missa relatio, ubi Contu-

¹ Hic Mans. ex cod. Vat. interiiit sequentia: « Quod episcopus, aut presbyter, aut diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minime communione priventur ». Quae sane verba canonis argumentum praesefere nemo non videt.

² Id. ex eod. fonte adiiit: « Ex *Canonibus* Neocaesariensibus xcv de presbyteris, qui fornicati sunt. Presbyter si fornicatus fuerit, aut adul-

terium perpetraverit amplius pelli debet, et ad poenitentiam redigi ».

³ Grat. caus. xi, q. iii, c. 6.

⁴ Grat. caus. vi, q. iv, c. 5.

⁵ Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 900, et Baron. ann. 534 n. XLIX.

⁶ Maurin. *Concil. Gall.* tom. i, col. 973, huic tit. praemittunt: « Ad universos clericos Rhe-

spes reliquenda,

Ipsique communicantes ab Ecclesia abiciendi.

Episcopus a provinciali synodo plenis suffragiis damnatus ad alios episcopos appellare coequit.

Contumeliosus ab Episcopatu remotus.

Qui vero id sibi iure concessum existimet omni honore privandus.

Nam obscenis divina mysteria agere non licet.

Ilis nunquam indulgendum.

Episcopus, presbyter, aut diaconus fornicatur, vel per iurum deponendus; sed non excommunicandus.

Ab Ecclesia vero penitus separandus, si iuste depositus pristinum ministerium attrahere audeat.

Immo huic nec restitutionis

meliosus de criminibus suis confessus legitur atque convictus. Et quia huiusmodi sceleribus implicatus sacerdotii non potest ministeria iam tractare, necessaria vobis solatia credimus visitatoris adiungere; et ideo in Ecclesia eius visitatorem dari nostra decrevit auctoritas, ut Ecclesia suo privata praesule summi nequeat pontificis solatiis indigere: cui vos in omnibus parere decernimus⁴, ad ea tantummodo, quae sacris sunt gerenda mysteriis; ita tamen, ut nihil de ecclesiastica facultate praesumat; et clerus in eo quo nunc est ordine constitutus nullis gradibus promoveatur, donec proprium sacerdotem possit habere. Omnem vero hanc sollicitudinem Caesario fratri et coepiscopo nostro iniungimus, ad cuius curam cuncta, quae necesse sint, pertinere censuimus. Dominus⁵ vos incolumes custodiat, dilectissimi filii.

Data VII idus Aprilis, Paulino Iuniore viro clarissimo consule.

Dat. die 7 April., an. 534.

EPISTOLA VI³.

Valerii litteris gratanter acceptis rescribit, Christum Unigenitum Dei Filium

giensis Ecclesiae». In cod. vero Lirinens., uti adnot. Sirmond., haec praenotitur inscriptio: «*Ioannis PP. ad presbyteros, diaconos et eunetum clerum Rhegiens. Eccl. v: quo indicio didicimus, subdit Sirmond., quo in loco episcopus fuerit Contumeliosus. — Labb. ed. praefert «Ad presbyteros et diaconos Contumeliosi episcopi».*

⁴ Baron. leg. *decrevimus*.

² Maur. *Deus*.

³ Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 887, ubi ad marg. hanc esse apocrypham notatur. Et re quidem vera, si priores versus excipias, descripsit Mercator ex Ithacii lib. I, cap. iv, v et vi, quibus quaedam ad ep. calc. adiecit cum nota consulari, quam male confinxit. Vid. Cont. Const.

Deitatis natura non esse Patre minorem, cumque hortatur, ut hanc de Incarnatione doctrinam strenue tueatur.

Reverendissimo fratri Valerio Episcopo
Ioannes.

Scripta tuae sanctitatis suscipiens, plena ea fidei regula, qua plurimum⁴ polles, inveni, et Deo gratias retuli quod anima et corpore te bene vigere didici. Sane ea, quae significasti quosdam dicere, quod non sit Filius aequalis Patri, et quod in Evangelio scriptum sit: *Pater maior me est*⁵, scias non recte intelligere tales fidei regulas, nec rectam fidem penes se habere. Paulus⁶ apostolus non secundum Deitatis naturam Christum creatum insinuat⁷, sed secundum humanae naturae substantiam eundem creatum affirmat, ipso Ephesiis conscribente: «*Renovamini, inquit, spiritu mentis vestrae et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis*»⁸. Et ad Hebraeos: *In eo enim in quo passus est ille et tentatus, etiam potest his, qui tentantur auxiliari*⁹. Unde, fratres sancti, *vocationis coelestis participes*¹⁰, considerate Apostolum et Pontificem confessionis nostrae Iesum, fidelem existentem

⁴ De acceptis Valerii litteris gratulatur.

Christus creatus est secundum humanitatem.

ad h. ep. Est autem haec prima Ioann. II apud Caraf. pag. 573 et apud Labb. ibid.

⁴ Sic Labb., Caraf., et nn. codd.; *primum* leg. Cont. Const.

⁵ Ioann. XIV, v. 28.

⁶ Cont. Const. cum nn. codd. 1344, et 3791 hic intericiunt *quippe*. Recte ad locut. context.

⁷ «Ithacius adv. Varimadum cap. IV p. Labb. ad marg.

⁸ «*Et sanctitatis veritate*». Cont. Const. contra Vulg. text. Ephes. IV, 23.

⁹ Hebr. II, 18, ubi Vulg. leg.: «*In eo enim in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari*».

¹⁰ Perperam codd. Vat. 1344 et 3791: «*Unde sanctae vocationis semper coelestis participes*».

*ei*¹, qui creavit eum. Et ad Colossenses: Nunc autem deponite et vos universa², iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpique³ ex ore vestro non procedant. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis⁴ et induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem eius, qui creavit eum⁵. Numquid⁶, qui universam creaturam, visibilia⁷, propria potestatis virtute procreavit ac fecit, seipsam antea vel postmodum (quod dicere nefas⁸) creavit, vel facere potuit? Filius minor⁹ est Patre in assumpti¹⁰ hominis forma, aequalis vero Patri est in Deitatis naturae substantia, eodem protestante: «Ego et Pater unum sumus¹¹». Et iterum: «Qui me videt, videt et Patrem¹²». Et iterum: «Qui me odit, odit et Patrem¹³». Et iterum: «Ut sint in nobis unum, sicut et nos sumus unum¹⁴». Et iterum: «Tu in me, et ego in eis¹⁵». Et iterum: «Omnia tua in ea sunt¹⁶». Et iterum: «Ego in Patre, et Pater in me¹⁷». Et iterum: «Pater in

Increatus autem secundum Deitatem.

Itaque in Deitatis natura unum minor Patre.

me manens facit opera haec¹⁸». Et Ioannes Evangelista ait: «In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum¹⁹»: Et iterum ipse ad Parthos: «Tres sunt, inquit, qui testimonium perhibent²⁰ in terra, spiritus, aqua, et sanguis; et²¹ tres unum sunt. Et tres sunt, qui testimonium perhibent in coelo, Pater, Verbum et Spiritus; et hi tres unum sunt²²». Nos itaque in natura Deitatis, quia unum sunt Pater et Filius, nec Patrem credimus aliquo tempore praecessisse, ne²³ maior sit Filio; nec Filium postea natum esse, ut Deitate Patris minoretur. Si aequalis Patri²⁴ Filius non est, cur ita de illo Ioannes Evangelista testatus est: «Propterea, inquit, persequabantur Iudaei Iesum, et quaerebant eum occidere, quia non solum solvebat sabbatum, sed et Patrem suum dicebat Deum, aequalem se faciens Deo²⁵». Et Paulus apostolus: «Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Iesu, qui, cum in forma Dei esset constitutus, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed seme-

Haec fides strenue vindicanda.

1 Perperam cod. 3791 omitt. *ei* contra Vulg. text. Illebr. iii, 1, ubi legitur: *Qui fidelis est ei, qui fecit illum*.

2 *Omnia*. Vulgat.

3 Cod. 1344 ad marg. add. *verba*: Vulgat. *turpem sermonem de ore vestro*.

4 Cont. Const. cum cod. 3791 contra Vulgat. text. *cum actibus eius*.

5 Coloss. iii, 8 et seqq.

6 Caraf. cum cit. cod. 3791 interijcit *is*.

7 Caraf. et *invisibilia*. Forte ad rem aptius.

8 Caraf. cum nn. codd. addunt *est*.

9 «Idem Ithac. cap. v». Labb.

10 Cod. 3791 in *assumpta hominis forma*.

11 Ioann. x, 30. Post haec Caraf. cum cit. codd. subd. ex Ioann. v, 23: *Et iterum; ut omnes glorificent Filium, sicut honorificant Patrem*.

12 Ibid. xiv, 9.

13 Ib. xv, 23: «*Qui me odit, et Patrem meum odit*».

14 Ibid. xvii, 3 ubi legit: «*ut sint unum, sicut et nos*».

15 Ibid. xvii, 23, *Ego in eis, et tu in me*. Et ibid. xiv, 20, ubi ait: *Ego sum in Patre meo, et vos in me, et ego in vobis*.

16 Codd. nn.: *Omnia mea tua sunt; rectius ad Ioann. text. xiv, 10, ubi legit: Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt*.

17 Ib. xiv, 10.

18 Ibid., ubi ait: *Pater in me manens, ipse facit opera*.

19 Ib. i, 1.

20 Vulgat. *dant*.

21 Ib. et *hi tres*.

22 I Ioann. v, 7, 8.

23 Cont. Const. cum nn. codd. *ut maior*. Rectius videtur.

24 «Id. Ithac. cap. vi». Labb.

25 Ioann. v, 18, ubi iuxta Vulg. ait: *Propterea ergo magis quaerebant eum Iudaei interficere*.....

tipsum exinanivit, formam servi accipiens¹ ». Et in Salomone: « Qui genuit me, requievit in tabernaculo meo² ». Et in Ecclesiastico: « Sicut est ab initio, ita usque in saeculum, neque adiectum est ei, neque minuetur³ illi. Ipse est enim⁴ Dominus creaturae suae, qui nihil eguit ab aliquo⁵ ». Et in Psalmo 72: « Quid enim mihi est in coelo? Et a te quid volui super terram⁶ »? Haec omnia Filium non inferiorem natura demonstrant, sed et aequalitatem Deitatis annunciant; quoniam qui utraque locutus est, verum dixit, quia veritas mentiri non potuit.

1 Philipp. II, 5 et seqq.

2 Eccli. xxiv, 12.

3 « Neque minuitur ». Codd. iuxta Vulg.

4 Cod. cit. 3791 expung. *enim*.

5 Eccli. xlii, 21, 22, ubi Vulg. legit: *Qui est ante saeculum, et usque in saeculum, neque adiectum est, neque minuitur, et non eget altius consilio*.

6 Ps. lxxii, 25.

7 « Leonis verba ep. xxxii, vel xiv » Cont. Const.

Taliter⁷, frater carissime, semper age, caeterosque omnes agere mone, ut abolito hoc, qui natus videbatur, errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una fides sit, et una eademque confessio, ut⁸ *in nomine Iesu omne genuflectatur coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris⁹*.

Dat. nonis¹⁰ Augusti, Iustiniano et Athalarico viris clarissimis consulibus¹¹.

Dat. 5 Aug. 533.

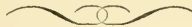
8 Codd. nn. *et in nomine*.

9 Philip. II, 10.

10 Labb. ad marg. *Pridie nonas*: nn. codd. II non Aug. Colb. cod. edit. n. favet.

11 « Falsa consulum notatio ». Labb. ibid. Et re quidem vera, inquit Cont. Const., ab erudiitis observatum est, Iustinianum anno sane 533, quo Ioann. II vivebat, tertium consulatum gessisse, sed absque collega, nec ullum Athalarici consulis unquam mentionem facere.

Sed est Patri
coaequalis.

S. AGAPETUS I'.

An. C. 535

EPISTOLA 1^a.

Caesario episcopo Arelatensi significans, Contumeliosum ad Sedem Apostolicam appellasse: hunc interim tum a missis celebrandis suspendit, tum ab ecclesiastici patrimonii administratione, quam Ecclesiae archidiacono delegat: Caesarium autem improbens, quod illum ante sententiae confirmationem in monasterium relegasset, in eius loco visitatorem constituendum decernit.

Dilectissimo fratri Caesario Agapetus.

Contumeliosi
ad S. A. appel-
lationem innuit;

Optaveramus, frater amantissime, ut episcopi Contumeliosi opinione integra permanente³, nec tibi dudum fieret necessitas iudicii, nec nobis causa cen-

sendi; maxime quia in suprascripti viri accusatione communis honoris reverentia quodammodo videtur incurcata⁴. Unde quatenus praesumptione, sicut asserit, innocentiae ad appellationis voluit auxilium convolare, orationibus assiduus hoc innitatur⁵, ut eum cognitionis iteratae beneficium gratulationi omnium restituat absolutum. Delegaturi enim, Deo nostro adiuvante, sumus examen, ut secundum canonum venerabilium constituta, sub consideratione iustitiae omnia, quae apud fraternitatem tuam de huiusmodi negotio acta gestave sunt⁶, diligentissima vestigatione flagitentur. Neque enim praedictum virum convenit eventu prius habitae cognitionis urgeri, quippe cum et ipse iudicium petierit⁷. Non avertatur

Cuius causae
examen est de-
legaturus.

1 Una tantum Agapeti epistola habetur in *Bulario*. Nos octo exhibemus magni ponderis et indubiae genuinitatis, postremâ excepta quae supposititia videtur, ideoque in ultimum locum reicitur, quamvis quoad notam chronologicam prima fortasse foret. Duae priores latuerunt Carafam, qui sex tantum Agapeti epistolas praebet. Codices omnes editos tum secum ipsis, tum cum mss. Vatt. diligentissime contulimus, prout e pluribus variis lectionibus, quas in notis subiicimus, facile quisque perspiciet.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 946; et ex Baron. ann. 535 n. cxi edit. Lucens. « Ille

autem ep. in cod. Liricensi ita inscribitur: *Præceptum Ioannis PP. ad presbyteros, diaconos et cunctum clerum Regens. Ecl.*, unde inferre est quo in loco Contumeliosus fuerit episcopus. E. Sirmond. ». Maurin. *Concil. Gall.* tom. I, col. 973.

3 In causa Contumeliosi tres ep. dederat ann. praec. Ioannes II, quas vide sup. pag. 500 et seqq. 4 Labb. ad marg. *incusata*.

5 Maurin. l. c. e reg. cod. 3849 *adnitatur*; ad not. vero advertunt « forte *enitatur* » Bolland. in vit. Agapeti ».

6 « *Sint* » Baron.

7 « Cod. cit. addit *et legamus* ». Maurin. *ibid.*

voluntas animi a precibus infirmorum, cum in necessitate fuerint; ne nobis, quod avertat Dominus, ea, quae leguntur in proverbiiis, dici possint: *Qui obturat aurem suam, ut non audiat infirmum, et ipse invocabit Dominum et non erit, qui exaudiet eum*¹. Quid est enim

Id enim Contumeliosus potenti non est de- negandum.

infirmus episcopus Contumeliosus, qui in tribulatione positus, et de praeteriti iudicii pudore confunditur, et cognitionis, quae futura est, expectatione turbatur? Quia quamlibet ei, quod optandum est, puritas forte suffragetur innocentiae, non potest iudicii sollicitudinem non habere. Et nos quidem, quamvis culpatus a nobis² Emeritus defensor memoratum episcopum reversum ad Ecclesiam suam charitatis tuae voluntate³ firmaverit, usque ad exitum iudicii quod delegaverimus, episcopum Contumeliosum⁴, reddita sibi modo propria substantia, suspensum interim volumus ab administratione patrimonii ecclesiastici, et celebratione missarum; quia id quod sibi viderat iudicio fuisse sublatum, gloriosius, si ei veritas suffragatur, iudicio receperit, quam usurpationibus occuparit. Melius autem fecerat fraternitas tua, si, posteaquam Sedis Apostolicae appellatione interposita⁵ consideravit examen, circa personam eius a tempore sententiae nihil permisisset⁶ im-

Interim vero illum ab administratione patrimonii ecclesiastici et a missarum celebratione suspendit.

Sed improbat quod, appellatione interposi-

minui; ut esset integrum negotium, quod interposita provocatione quaeretur. Nam si in executionem mittitur prima sententia, secunda non habet cognitio, quod requirat. Addendum, quia etsi⁷ non esset praedictus episcopus iudicationi refragatus, privatam magis potuit secundum canones expetere secessionem, quam severitatem religionis excipere. Sensus igitur, sicut praefati sumus, episcopus Contumeliosus habeat tantum, quam praesumpsisse dicitur, celebrationem missarum⁸; et patrimonio Ecclesiae in gubernatione archidiaconi eiusdem Ecclesiae constituto, ita ut alimonia sufficienter⁹ episcopo non negentur, visitatoriam¹⁰ in eius loco praecipimus ordinari personam, et patienter expectare iudices, quos inspirante nobis Domino constituerimus audire. Praeterea, ne quid esset quod charitati tuae videatur incognitum, studio dilectionis constitutorum fecimus capitula subter annexi¹¹, ut scientia communicemur canonum, sicut participamur affectu. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Decernit patrimonium ab archidiacono administrandum, et Ecclesiam gubernandam per visitatorem.

Data decimoquinto kalendas Augusti post consulatum Paulini Iunioris viri clarissimi.

Dat. die 18 Iulii, an. 535.

1 Prov. xxi, 13, ubi legitur: « *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur* ».

2 Ita et Maur., sed Baron. a vobis; perperam, ut videtur.

3 Bolland. ibid. optimo quidem consilio « forte interficiendum refragante ». Vel potius leg. : *Charitatis suae (loco tuae) voluntate firmaverit*.

4 Baron. quod delegaverimus episcopo Contumelioso; minus bene.

5 Baron. appellationem interpositam legit, sed mutato contextu: « *Melius fecerat fr. tua, si postea quam sedis Ap. appellationem interpositam desideravit, examen circa personam eius.....* ». At n. l. praeferenda.

6 Baron. cum cit. cod. *permisisses*.

7 Melius fortasse si legas *et si pro etsi*.

8 Sic edit. passim; sed perperam, iis refragantibus, quae superius inquit Pontifex « *episcop. Contumeliosum suspensum interim volumus celebratione missarum* ». « Cum Hard. igitur et cit. mss. corrige « *Suspensio episcop. Contumelioso ab ea ... celebratione* ». E Maur. l. c. Sed simplicius locum emendatum habebis legendo *suspensam ... habeat ...*

9 Sufficiens, l. id.

10 Visitatoris te ... ordinare. l. id.

11 « Mirum est ea capitula hic deesse. Fortasse misit Pontifex quae a concil. Sardicensi circa appellationes decreta fuerant ». l. id.

EPISTOLA II.¹

Caesario ad alimonia pauperum augenda Ecclesiae praediorum alienationem petenti licet inuitus Patrum canones obicit, quibus prohibetur Ecclesiae praedia ad cuiusvis iura transferri, eosque per integrum subiiciens et sibi custodiendos admonet.

Dilectissimo fratri Caesario Agapetus.

Tanta est, Deo propitio, et ad ea² libentissime concedenda, quae alimoniis proficiunt pauperum, et circa tuae fraternitatis affectum nostra devotio, ut onerosum nobis nullatenus esse iudicemus, quod annui vestris desideriis postulatis. Sed revocant nos veneranda Patrum manifestissima constituta, quibus³ prohibemur⁴, praedia iure⁵ Ecclesiae, cui nos omnipotens Dominus praeesse constituit, quolibet titulo ad aliena iura transferre. Qua in re⁶ vestrae quoque sapientiae credimus esse gratissimum, quod in nullo contra priscae definitionis constituta, vel regulas, pro quolibet occasione, vel sub cuiuscumque personae

respectu, venire praesumimus. Nec tenacitatis studio, aut saecularis utilitatis causa hoc facere non credatis⁷, sed divini consideratione iudicii necesse nobis est, quidquid sancta synodalis decrevit auctoritas, inviolabiliter custodire. Quod ut charitati tuae indubitanter⁸ elucescat, ad locum de hoc articulo ex constitutis Patrum fecimus revelari⁹, quae cum praesentibus pariter allatis vobis¹⁰ credimus dirigenda. Deus te incolumem custodiat, frater carissime¹¹.

Data xv kalendas Aug. post cons. Paulini lunioris v. cl.

Dat. die 18 Iulii¹², an. 535.

Canones¹³ ex constituto synodali¹⁴ inter caetera et ad locum.

His ergo perpensis, mansuro cum Domini nostri consideratione decreto sancimus, ut nulli¹⁵ a praesenti die, donec disponente Domino catholicae fidei manserit doctrina salutaris, liceat praedium rusticum, quantaecumque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub quolibet¹⁶

Canones ad rem subiicit.

Caesarii desideris non annuere minime gratum.

At praedia iuris Ecclesiae nullo pacto alienanda;

Et Patrum constituta servanda.

Praedia iuris Ecclesiae non alienanda.

1 Quam referimus epistolam invenies non tantum in Labb. ibid. col. 945, et in Baron. edit. Lucen. ad ann. 535 n. cix, sed et in 1 vol. Bull. h. ed. Taurin. pag. 145. Sed quum in Bull. loc. cit. iis destituta sit documentis, quae S. P. huic aptissime subdidit, non visum est abs re hisce roboratam eam praebere, ne lectorem utilitatis circa Ecc. bonorum alienationem constitutis privaremus.

2 Baron. leg. a Deo et ad marg. adeo, sed perperam, ut vid.

3 Maur., qui hanc ep. contulerunt cum reg. mss. 3849, add. specialiter; et sic leg. Baron.

4 Baron. leg. prohibentur.

5 Iid. iuris; sane recte; et Baron. similiter.

6 Quam rem esse gratissimam. Iid. et Baron.

7 Nos credatis. Iid. et Baron. et Labb. et quidem recte. Paulo ante Baron. leg. haec.

8 Indubitabiliter, Baron.

9 revelari, Baron.

10 Vobis, deest in Baron.

11 Frater reverendissime, Baron.

12 In vol. 1 Bull. loc. cit. h. edit. ex edit. Mainardi legitur Augusti, errore typ.

13 E Maur. Concil. Gall. col. 975, edit. Paris., et ap. Baron. ib. n. cx.

14 Scil. e rom. synod. sub Symm. PP. ann. 502 celebrata cap. iv, quam videre est apud Labb. Concil. collect. tom. iv, col. 1333. Quum autem hic tradita nonnihil e genuino synodi textu deflectant, varietates illas sequent. notis exhibimus.

15 Haec verba Agapetus prae oculis habuisse videtur et se ipsum iis illigatum cogitasse, dum ait: « Constituta quibus specialiter prohibemur ». Et re quidem vera synod. cit. leg. nulli Apostolicae Sedis praesuli.

16 Iid. et Baron. ad marg. perpetua.

alienatione ad cuiuslibet iura transferre. Nec cuiusquam excusetur necessitatis obtentus; quippe cum non sit personale, quod loquimur, nec aliquis clericorum, vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur. *Et paulo post*¹: Quicumque oblitus Dei, et decreti huius immemor, cuius Romanae civitatis sacerdotes volumus religiosi nexibus devinciri², contra facere, aut aliquid alienare tentaverit, honoris sui amissione mulctetur. *Praeterea*³: qui petierit aut acceperit, vel qui presbyterorum, aut diaconorum, seu defensorum, danti subscripserit, illo, quo iratus Deus animas percutit⁴, anathemate feriatur; sitque accipienti et subscribenti de personis superius comprehensis, id est quas anathemate feriri censuimus, statuta poena contubernio⁵; servata, quam praemisimus in dante⁶, vindicta; nisi forte dator celeri repetitione prospexerit⁷. Quod si⁸ minore animae suae cura quisquam remedium oblatum forte neglexerit, supra ea poenarum genera, quae superius tenentur adscripta. Contra fas si qua concepta fuerit scriptura⁹, universis viribus, quamvis ab initio nullas habuerit, effocetur. Sed etiam liceat quibuscumque ec-

Quisvis episcopus contra legerit, honoris sui amissione mulctetur.

Reparato damno, poena remittatur.

Huiusmodi alienationes, si

clesiasticis personis vocem contradictionis afferre, et ecclesiastica auctoritate fulciri; ita ut cum fructibus possint data¹⁰ repossidere; nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit.

EPISTOLA III¹¹.

Gaudens, quod Africani episcopi ab haereticorum manibus incolumes evaserint, eorum consultationibus reponit, nec Arianos antistites ad fidem redeuntes in officium suum, nec clericum peregrinum sine episcoporum litteris esse a Pontifice Romano suscipiendum.

Agapetus Episcopus Reparato, Florentiniano¹² Datiano¹³, et caeteris Episcopis per Africam constitutis.

Iam dudum quidem, fratres amantissimi, de prosperitatibus vestris repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione¹⁴. Sed et nunc, cum litteras

De illorum gaudet incolamitate.

1 Scilicet ex eodem Conc. Rom. cap. vi.

2 Ib. fusiori stylo: « Quicumque devinciri, in constitutum praesens committens, quicumque de iure titulorum, vel Eccl. superius praefatae quolibet modo, praeter aurum, argentum vel gemmas, vestes quoque si sunt, vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta divina minime pertinentia, perpetuo iure, exceptis dumtaxat sub praefata conditione domibus, alienare tentaverit, dator, alienator ac venditor honoris sui amissione mulctetur ».

3 Ex eod. Rom. Concil. cap. vii.

4 Perperam Baron. illo quo iratus Deus animam percutitur.

5 Baron. leg. « (statuta poena contubernium servata) »; et ad marg. notat contubernium pro contubernio.

6 « In alienatore » ibid. et Baron. ad marg.; et paulo post alienator.

7 « Nisi forte et alienator sibi dum repetit, et qui acceperit celeri restitutione prospexerit » ibid.

8 « Ex eodem Rom. Concil. cap. viii » Baron. 9 « Si quid conceptum fuerit documentum » ibid. — Baron. legit si qua corrupta fuerit scriptura; perperam, ut patet.

10 « Alienata » ibid. et ap. Baron.

11 Ex Labb. Concil. collect. tom. v, col. 939. et ex Baron. ad an. 535 n. xxxvii. Hanc epist. et seqq. prius edidit Carafa tom. i, pag. 582 et seqq.

12 Baron. Florentiano; sed Caraf., Cont. Const. mss. et nn. codd. 4961 et 3786 n. lect. adhaerent.

13 In cit. codd. deest Datiano.

14 Ps. cxxv, 2.

charitatis vestrae ad praedecessorem nostrum datas accepimus¹, pridem gaudia concepta renovamus, benedicentes Dominum sempiternum, *qui liberavit nos ab inimicis nostris, et de manu omnium, qui nos oderunt*². Vobiscum enim recte nos dicimus³, cum quibus et⁴ tribulati sumus. Nam cum unum corpus ubique sit Ecclesia, et apud nos quoque⁵ principalia compatiiebantur et⁶ membra. Vester enim moeror nostra fuit semper afflictio, et de vestrorum omnium gemitu imperante charitate visceribus frequentabamus saepe singultus. Quae cum ita sint, redeuntibus Caio et Petro fratribus et coepiscopis nostris, atque Liberato⁷ diacono filio nostro, proferimus sincerissimam consilii vestri charitatem: quoniam, sicut et sapientes facere decebat et doctos, et⁸ immemores principatus apostolici non fuistis: sed quaestionis illatae volentes vincula dissolvere, ab eius Sede requisivistis (sicut decebat) aditum, cui potestas est⁹ indulta claustrorum. Unde nos ea, quae de eiusmodi negotio in penetralibus patrum constituta posuerunt, libenter aperimus, et praesentibus aliquis translata subnectimus, ut sine dubitatione possitis agnoscere, transcendendi iamdudum terminos non licere. Itaque, si vitare volumus offendiculum,

quod a senioribus annuntiatum est, hoc sequamur. Carent enim excusatione quos praemonitos contingit¹⁰ excedere, et acerbiter cumulant excessuum, quos ignorantia non tueretur. Hinc est, ut (quia in tantum Deus omnipotens *erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui*¹¹, ut de omnibus, quorum iniquitati subiaceamus, reconciliatione tractemus) ita solícite remedia debeamus adhibere, ne incolumitatis¹² nostrae sit incommodum quod curantur, aut medicina subeat maculam de vulnere, cui tribuere vult salutem. Sed eiusmodi, sicut et nobis¹³ cautissime visum est, praestemus officium in observatione pastorum, ne, cum perditam volumus congregare, pereamus, et, cum sub nimia relaxatione absolvimus, obnoxii, quod avertat Dominus, cadamus in culpam: maxime cum, priorum nostrorum sententiâ; redeuntibus ad nos ex Arianis, quolibet modo, in qualibet aetate illius pestilentiae labe pollutos, tanta¹⁴ charitate in fide complexa est, eiusmodi iustitia, et¹⁵ sub dilectione redarguit, tanta rationatione de ambitu honoris exclusi¹⁶, ut erubescerent aliud magis quaerere quam redire. De eo vero quod piissima compunctione requisistis, utrum¹⁷ ad officium suum debent suscipi, aut eos non oportet omnino promoveri, an alimoniorum sal-

Arianis episcopis ad fidem redeuntibus honor pristinus non servetur;

Tamen alimonia concedantur;

1 Concil. African. ann. Christi 535 celebratum legatos suos ad Ioann. misit, quem cum illi mortuum invenissent, Agapeto synodal. litt. dedere.

2 Luc. 1, 71, ubi legitur: «*Salutem ex inimicis nostris, et de manu omnium, qui oderunt nos*».

3 Idest: *recte dicimus nos vobiscum libenter, cum quibus, etc.*

4 Cont. Const. mss. *cum quibus contribulati sumus*.

5 Id. cum n. cod. 4961 *quippe*.

6 Cont. Const. mss. *expung. et: Caraf., Baron., et Labb. nobiscum legg.*

7 «*Prioris Romani protectionis meminit Liberatus cap. xx Breviar.*». Labb. ad marg.

8 Caraf. et Baron. iuxt. nn. codd. *omitt. et; recte*.

9 Baron. *esset* contr. nn. codd. auctorit.

10 «*Contigit*». Id. cum Caraf., et nn. codd.

11 Luc. 1, 69.

12 *Incolumitati*, Baron.

13 Cont. Const. mss. cum nn. codd. *vobis; recte quidem*.

14 Sic et nn. codd.; Bolland. in vit. Agapet. «*forte quanta*» non recte.

15 Cont. Const. mss. *expung. et*.

16 Id. e Vat. cod. *restit. exclusi*; sane ad rem.

17 Codd. nn. *utrum, et si....*; recte quidem, sed paulo post legendum etiam *non ante debent*.

Et omnimoda
exhibeatur hu-
manitas.

Clericos pe-
regreos non es-
se a R. P. su-
scipiendos, nisi
antistitem suo-
rum literas de-
ferant.

tim¹ utilitatibus adiuvetur, laudamus², hortamur, amplectimur, ut revera eius³ promotionem, aut officium in quo fuerint abnegantes, canonum vos reverentia⁴ indicent omnes appetere potius, quam gerere cupiditatis ardorem. Venientes igitur ad fidem sincerissimam, nutriat humanitas, consoletur, prompta sit omnibus misericordia, in cuius remuneratione dictum est: *Beati misericordes, quia ipsi misericordiam consequentur*⁵. Illud quoque quod catholicos, qui praesunt, aut militant ecclesiae, sine sacerdotum suorum literis suscipi a nobis minime debere mandatis, et canonibus est congruum, et disciplinis⁶ prodesse iudicamus, ac fidei; qui⁷ permanendo in ecclesiis, in quibus militant, et ministerii sui poterunt assiduitate in Dei salvatoris nostri amore fervescere, et, quae in pervagatione reprehensibilia sunt, vitare.

Data v idus Septembris.

Dat. die 9 Septembris 8.

EPISTOLA IV°.

Reparato Episcopo Carthaginensi gratias agit, quod sibi de electione in pontificem fuerit literis gratulatus, simul

¹ Baron. *saltem*. Cont. Const. mss. hunc tract. ita exhibent: « De eo vero utrum et si in officium non debent suscipi, aut eos alimiorum saltem utilitatibus adiuvetur... ». Quae omnia nn. codd. cohaerent.

² « *Laudavimus* » Carafa.

³ Fortasse legendum *eis*.

⁴ Cont. Const. mss. *reverentiam*.

⁵ Matth. v, 7.

⁶ Cont. Const. mss. et nn. codd. *disciplinae*.

⁷ Caraf. et Baron. cum nn. codd. *quia*.

⁸ « In hac et seq. epist. Quinto idus Novembris (vel potius Decembris) legendum contendit Pagius ad an. 535 n. iv ». Ita Labb. in

significans se eius consultationibus respondisse, idemque per legatos suos praestitutum. Interea hortatur, ut, quae pro fide catholica scripsit, divulgari curet.

Agapetus Reparato Episcopo Carthaginensi.

Fraternitatis tuae litteris indicasti, post epistolam decessori meo dirigendam, inter navigii suscipiendi moras¹⁰, quas hiemis continuatae generabat asperitas, ordinationem nostram tibi omnipotentis Dei beneficio nunciatam, et gratulatum te fraternitatis affectu, quia pontificatus mihi divinitas indulsit officium; quod de sinceritate tua non sumus admirati. Sic enim te nobis alloqui directi praesentavit affectio, ut cum dilectissimas tuas literas legerem, te viderim¹¹. Quapropter ipsa te, quam¹² vidi, mente complectens, postulo misericordiam divinitatis, ut et in vobis quietis reparata gratia fructificet, et Deus omnipotens, qui mihi sacerdotis¹³ dedit donum, concedat et meritum. Praeterea ad ea, quae Caius¹⁴ atque Petrus fratres et coepiscopi nostri, sed et Liberatus diaconus filius noster, ut apud nos agerent verbo, a fraternitate tua sibi iniuncta direxerunt¹⁵, congruum putavimus verbo dare responsum, quod per legatos nostros, si Domino

Reparati gratulationes sibi esse acceptas.

Ipsius consultationibus se per legatos respondurum.

nota. Sed vide quae dicemus infra ad calcem seq. epist. pag. seq.

⁹ Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 940, et ex Baron. an. 535 n. xl et ap. Caraf. pag. 584.

¹⁰ Sic et nn. codd. 4961, 3786; Cont. Const. moram, quam.

¹¹ Cont. Const. mss. cum cit. cod. *ut quum dilectionis tuae litteras relegerem, te viderem*.

¹² Optime Baron. cum Cont. Const. mss., et nn. codd. *ipsa te, qua vidi, mente complectens*.

¹³ Ita edit. et nn. codd.; Cont. Const. mss. corrig. *sacerdotii*.

¹⁴ Cit. cod. *Caius*.

¹⁵ Caraf. cum nn. codd. h. lect. favent; Baron. leg. *dixerunt*.

Interim quae
de fide scripti
omnibus mani-
festanda.

placuerit, reddere non moramur¹. Universa praeterea, quae inimicorum per-
versitas invaserat, charitati tuae metro-
politana iura reparantes hortamur, ut ea,
quae tuo vel aliorum nomine rescripti-
mus, universis debeas innotescere. Me-
tropolitani quippe auctoritate suffultum²,
ne quis se excusabiliter asserat ignorare
quod Sedis apostolicae principalitas ca-
nonum consideratione perscripsit³.

Data v idus Septembris⁴ post consu-
latum Paulini viri clarissimi.

Dat. die 9 Septembris, ann. 535.

EPISTOLA V⁵.

*Exiniam Iustiniani religionem valde
commendans, obsequium suum erga
ipsum ostendit. Arianos Episcopos ad
fidem conversos cum honoribus suis
non esse recipiendos praescribit. In
Stephanum Episcopum Larissensem
odio se ferri negans, eius causam S. A.
legatis demandandam annuit. De
Achillis sacerdotio in communionem
restituti tum decretum iri pollicetur,
quum rem per legatos cognoverit.
Quod autem Epiphanius Episcopus*

*Constantinopolitanus ipsum consecra-
vit, vix excusandum addit. Denum
consilia sua Iustiniano a legatis in-
dicenda admonet.*

Agapetus Episcopus Iustiniano Augusto.

Licet de sacerdotii mei primitiis pie-
tatis divinae muneribus ad referendas
essem gratias multipliciter obligatus:
susceptis tamen, venerabilis imperator,
per Heraclium venerabilem presbyterum
filium nostrum vestrae serenitatis affa-
tibus, quos aeterni fructus ubertate
plenissimos destinasti, votorum meorum
sunt in Domino gaudia geminata, quod,
adunatis felicitatis vestrae propectibus,
tali mentis gloriosae proposito terrena
vobis regna subiicitis, ut simul coelestia
conquiratis. Cuius rei non sunt ambigua
documenta, quando ita vestris, quae
direxistis, oraculis catholicae professionis
lumen irradiat, ut etiam beatis operibus
enitescat. Siquidem illa est in Deo⁶ no-
stro plena et firma credulitas, quam
spiritualium simul fructuum commendat
ubertas, sicut vas electionis annuntiat
dicens: *In Christo Iesu neque circum-
cisio aliquid valet, neque praeputium,
sed fides, quae per dilectionem operatur*⁷.
Quod enim maius fidei vestrae poterit
opus existere, quam quod tantis aposto-

Iustiniani re-
ligionem sum-
mopere laudat;

Ipsiusque sin-
gularem erga S.
Ap. munificen-
tiam.

¹ Fortasse, non moramur.

² «Suffultus». Baron. cum Cont. Const. mss.,
et codd. Ubi vero sensus clarius elucescat, ex-
punge punct. post *suffultum* ita legens: *univer-
sis debeas innotescere, Metropolitani quippe
auctoritate suffultus; ne quis*

³ «Praescripsit». Id. cum Cont. Const. mss.

⁴ Legendum esse v. id. Decembr. contendit
Pag. ad ann. Christi 535, n. 4. Et re quidem
vera ex init. h. ep. liquet post litt. synod. Car-
thag. ob Ioannis mortem Agapeto traditas, qui-
bus epist. praec. rescripsit, reparatum eidem
alias misisse, saeviente iam hieme, mense sc.

App. Bull. Rom. — Vol. I.

Novembris. Nil igitur rationi magis consenta-
neum, quam quod Agapetus iis responderit sub
init. Decembris. Fatemur tamen h. Pontif. epi-
stoll. chronologiam densis tenebris obvolvi, quas
discutere instituti nostri non est.

⁵ Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 941;
ex Caraf. pag. 584, et Baron. ann. 535 n. xlviii.

⁶ «In Domino». Cont. Const. mss. — Codd.
4861 et 5617 nob. legunt.

⁷ Galat. v, 6, ubi ait: *In Christo Iesu neque
circumcisio, sed fides, quae per charita-
tem operatur.*

licam Sedem charitatis et munificentiae titulis elevastis, ut ipsa etiam desideria sperantium transiretis? Et quidem hoc in vobis olim, sicut ego quoque probavi, per Dei gratiam semper floruit institutum, ut possibilitatis vestrae meritum quantitas ostenderet praestitorum, et ad hos proventus indeptae¹ momenta potentiae tenderetis, ut benignitas, vobis ingenua, vota poscentium aut praeveniret, aut vinceret. Hinc est quod usque ad principalis coronae fastigia, et ultra nunc usque prosperis vestra tranquillitas successibus gloriatur², neque unquam caelestibus fraudabitur adiumentis; quia scriptum est: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*³. Unde ego quoque piissima vestrae liberalitatis eloquia cum devotione gratulantis ecclesiae, sicut praecepistis, divinis scripta feci mysteriis adhaerere, ut supernae maiestatis obtutibus indefessis semper precibus ingerantur, et ad impetranda vobis retributionis vestrae praemia sit commemoratio sempiterna. Atque ideo, domine clementissime fili, obsequium salutationis uberrimae reverenter exsolvens, specialis vos sinibus⁴ charitatis amplector, sperans ut de mea devotione, quantum in me est, in iis quae pro ecclesiasticae pacis unitate praecipitis, vos vobis potius quae sunt catholica promittatis, iuxta hoc quod dicit apostolus: *Ita quod in me est, promptum est et vobis*⁵. Nec in aliquo eorum, in quibus licite possumus obedire,

mansuetudinis vestrae nos adhortationibus credatis obsistere; quia sicut gentium doctor asseruit; *Spem habeo, crescente fide vestra, et in vobis magnificari secundum regulam nostram*⁶; et ideo immensas Deo nostro gratias exhibeo, quod pro populi multiplicatione catholici tanto charitatis ardore fervetis, ut ubicumque vestrum propagatur imperium, regnum mox incipiat proficere sempiternum. Cuius studii benevolentiae vehementius insistentes, etiam nos in acquirendis eis, quos Arianam significatis vitare velle perfidiam, paternae traditionis existimatis declinare posse censuram, scilicet ut et⁷ in his honoribus, in quibus fuerunt apud haereticos, perseverent, et promoveantur ad alios. Quapropter bonum hoc equidem, et summa laude praecipuum, quod omnes ovili dominico per veram fidem cupitis aggregare: sed non oportet nobis eos, qui non recte ingredi moliantur, excipere, beato Paulo apostolo commoneante: *Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum*⁸. Quantam autem paternarum constitutionum⁹, si sic recipiantur (quod absit), incurrant offensionem, ne quid pietatem vestram latere contingeret, ipsas quoque regulas credidi subnectendas, quae specialiter censuerant, ne quis talium reconciliatus¹⁰ aut ecclesiastici ordinis proventibus augeatur, ut desideret¹¹ honores ulterius possidere, quos se dubitare iam non debet culpa-

Imperatoris desiderium de Arianorum episcoporum reconciliatione, ita ut ipsi in honore permaneant.

Sed contra sunt Patrum constituta;

Summum erga imperatorem obsequium testatur.

¹ Inditae Baron, qui ad marg. notat indeptae, vel inclutae.

² Ita et codd. Cont. Const. mss. gratulatur.

³ Rom. viii, 28.

⁴ Perperam Baron. sinibus.

⁵ Rom. i, 15, ubi legit: *Ita (quod in me) promptum est, et vobis....*

⁶ II Corinth. x, 15, ubi inquit: *Spem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magni-*

fieri secundum regulam nostram in abundantiam.

⁷ Baron. contr. nn. co id auctorit. expungit et.

⁸ II Corinth. vi, 3.

⁹ «Quantum autem paternarum constitutionum incurratur offensio». Cont. Const. mss. recte.

¹⁰ Sic Cont. Const. mss. cum nn. codd.; perperam Baron. conciliatus.

¹¹ Cont. Const. mss. corrig. aut desideret;

Quae non licet
infringere.

biliter amisisse⁴: ex quibus pietas vestra melius poterit aestimare, si quo modo tam aperta et synodalia Sedis apostolicae licet infringere constituta, cum sententia clamet apostoli: *Si tamen quae destruxi ea iterum reaedifico, praevaricatorem me ipse constituo*⁵. Et ideo securus cum ipsius apostoli voce profiteor: *Quia confido in vobis, et in Domino, quod nihil aliud sentiat*⁶. Etenim sicut idem doctor asseruit: *Certus sum et ego de vobis, quod pleni estis bonitate, repleti omni scientia*⁷, *ut possitis invicem monere*⁸. Si igitur hi, de quibus indicastis, ad fidem rectam legitime⁹ venire festinant, nostrae fidei regulas sequi non abnuant, dicente Domino: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et sequatur me*¹⁰. Quod si adhuc vituperandi¹¹ honoris ambitionibus excitantur, et pro luero sanctae fidei humanae gloriae pati damna formidant, ipsi pronunciant, necdum se a vitiis et errore discedere, et nos magis velle suis excessibus implicare. De talibus ergo dicit Apostolus: *Aemulantes autem vos non bene, sed excludere vos volunt ut eos aemulemini*¹². Quae cum ita sint,

Qui humanae gloriae pati damna formidant, non sincerius esse se probant.

idque melius videtur, licet nn. codd. lect. n. adhaereant.

1 Cont. Const. mss. cum n. cod. 4961 *culpabiliter acquisisse*; sed cod. cit. 5617 et omnes edit. nobiscum leg. — « Ex his autem liquet, quod Agapet., persuasum habens ab haereticis veram ordinationem conferri, hanc tantum negat legitimam, et, quod ab illis acquiritur, culpabiliter acquiri, ideoque eius honorem iure adimi docet ». Id. Cont. Const. suae lect. inhaer.

2 Galat. II, 18, ubi leg.: *Si enim, quae destruxi, iterum haec aedifico, praevaricatorem me constituo*.

3 Ib. v, 10, ubi ait: *Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis*.

4 Carafa legit: *quod pleni estis bonitate repletionis scientiae*.....

5 Rom xv, 14, ubi inquit: *Certus sum autem, fratres mei, et ego ipse de vobis, quoniam et*

sancto studio vestro, quod Ecclesiam catholicam cupitis ampliari, nihil ex hoc, si tales in clero non recipiantur, credatis imminui, Apostolo praemonente: *Quid enim si quidam eorum non crediderunt? Numquid incredulitas eorum fidem Dei evacuat? Absit*¹³. Nam licet simili studio charitatis pro multiplicatione fidelium ille beatus Petrus caelestis regni ianitor traheretur, qui, ut Iudaeorum plures acquireret, a doctrina et tramite regulari in non respuendo omni Iudaismo descenderat¹⁴; huic tamen ille iniur victus in Domino Paulus se retulit obviasse, dicens: *Sed cum vidissem quod non recte ingrederentur*¹⁵ *ad veritatem evangelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu, cum sis Iudaeus, gentiliter vivis*¹⁶, *quomodo gentes cogis iudaizare?* Haec ergo per omnia Deo cordi vestro assidente¹⁷ pensantes, agnoscere poteritis, non occasione nos excusationis inquirere, sed ea, quae pro officii nostri ratione transcendere non possumus, vobis humiliter intimare, dicente Apostolo: *Non enim possumus aliquid contra veritatem, sed pro veritate*¹⁸. Unde et de Stephani Episcopi persona simul

His abiectis,
non ideo minuetur Ecclesia.

ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere.

6 « *Legitime* » in nn. codd. omittitur.

7 Luc. ix, 23, ubi add.: *Tollat crucem suam quotidie*.

8 Sic nn. codd. cum Carafa. — Cont. Const. mss. corrig. *recuperandi*, quod Baron. quoque et Labb. ad marg. notant.

9 Galat. iv, 17, ubi autem deest, et mox leg. *illos aemulemini*.

10 Rom. iii, 3, ubi illorum loco *eorum*, et *evacuabil* pro *evacuavit* legitur.

11 Fortasse legendum *discederat*; at vero *descenderat* leg. Baron. et Labb.

12 Vulg. Galat. II, 14, *non recte ambularent*, et mox: *dixi Cephae*.

13 Ibid. add. *et non iudaice*.

14 Cont. Const. mss. *adistente*.

15 II Corinth. xiii, 8, ubi legit: *adversus veritatem*.

Negat se contra Stephanum episcopum offensum studio impelli;

et causa non credatis alicuius nos studio defensionis¹ impelli. Absit a quorumlibet² mentibus christianis, ut in quacunque persona aut innocentiam redarguant, aut crimen absolvant. Sed universa, quae Apostolicae Sedis nuper hac sunt parte disposita³, illo semper studio manaverunt, quae principatui beati Petri vos quoque cupitis per omnia reservari; scilicet ne in his, qui Sedis eius audientiam postulassent, sperata⁴ ipsius reverentia alterius sententia proveniret. Et ideo, quia clementia vestra salubriter offerre dignata est, ut a legatis nostris omne negotium tractaretur; hanc operam his quos incontinenti dirigimus Deo auctore mandamus. Ita tamen, ut iam nunc communione nostra vir religiosus Achilles pro vestra iussione debeat gratulari; at vero de sacerdotio perfruendo, cum ad nos universa, quae legati nostri cognoverint, plenissimā eorum fuerint relatione perlata, consideratis sanctorum canonum regulis, quas servari praecipitis, sequenda firmiter censebuntur. Quod autem clementia vestra fratris et coepiscopi nostri Epiphaniai dignata est excusare personam, quia in praedicti Achillis consecratione vestra potius iussio, quam illius ordinatio praevenisset; credimus quod et ipse cognoverit iure culpatum, qui, praeter alia quae deliquit, hoc certe excusare vix poterit, quod tam piissimo

et clementissimo principi, beati quoque Petri privilegia defensanti, non vel opportune vel importune suggesserit⁵, quid in hac parte Sedis Apostolicae reverentiae deberetur. De quo simul negotio, sed et de Iustiniana civitate, gloriosi natalis vestri conscia⁶, nec non⁷ de nostrae Sedis vicibus iniungendis, quid, servato beati Petri, quem diligitis, principatu, et vestrae pietatis affectu, plenius deliberari contigerit, per eos quos ad vos dirigimus legatos (Deo propitio) celeriter intimamus. Superest ut, sicut a beato Petro indesinenter exposcimus, de salute et prosperitate vestri semper imperii gratulemur.

Datum idibus Octobris.

Dat. die 15 Octobris, ann....⁸

EPISTOLA VI⁹.

Episcopis, si qui ab ecclesiasticis statutis declinent, resistendum immens, dolet CP. sedem ab Anthimo, ob Eutychis errorem excommunicato, fuisse usurpatam, eumque neque catholico neque sacro nomine dignum declarans, Petrum Hierosolymitanum et alios orientales antistites reprehendit, quod hanc rem ad S. A. non retulerint, sed usurpatorem suo consensu confirmarint. In invasoris autem locum Mennam, cuius

Et ideo ipsius causam suis legatis mandat.

Achillem in sua recipit communione, sed de ipsius sacerdotii sententiam differt.

Epiphasian condemnat eo quod imperatoris iussioni cesserit in Achillis consecratione.

1 « Offensionis » Baron. ad marg. contr. nn. codd. auctorit.

2 Perperam Baron.: Absit quorumlibet.

3 Cont. Const. mss. Sed universa, quae ab A. S. super hac sunt parte disposita. Etiam Baron. leg. super hac.

4 « Separata » Baron. in textu; id. ad marg. et Labb. in textu cum Carafa legg. sperata; Cont. Const. mss. hab. spreata, et cod. n. 5617 ad marg. huic adhaeret.

5 « Suggestis » nn. codd.

6 « Procop. lib. III De aedificat. Iustin. », Labb. ad marg.

7 Illic nn. codd., Baron. et Caraf. add. et.

8 Ann. Christi 535 iuxta Jaffé.

9 Ex Labb. Concil. collect. tom. v, col. 1010, ubi et graec. lect. reperies, ap. Caraf. pag. 590 et apud Baron. an. 536 n. xxvii, ex quo constat hanc epistolam fuisse circularem ad omnes episcopos orientales qui cum Anthimo CP. sedis usurpatore communicarant: cuius exemplar ad Petrum Hierosolymorum Episc. hic ex synodo CP. sub Menna exscriptum exhibetur. Quapropter Agapetus non solum Petrum sed omnes alloquitur. Inscriptio tantummodo in princ. et salutatio in fine ad Petrum adaptata fuit.

Consilia sua per legatos ipsi Iustiniano communicabit.

laudes attingit, universali suffragio electum significat, et litteras a Petro et a ceteris episcopis postulans instat, ut in posterum canonum custodiam sedulo tuendam relint.

Dilecto Fratri Petro Agapetus.

Voluissemus quidem, fratres dilecti⁴, propter coniunctionem nostrae charitatis, omnes Domini sacerdotes, iuxta apostolicam traditionem, irreprehensibiles invenisse², et neminem aut per gratiam, aut per metum ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties subsequuntur, quae poenitentiam parere possunt, et Dei misericordia delicta peccatorum vincit, et idcirco differtur poena, ut reformatio³ locum invenire possit; monere necessarium iudicavimus, et⁴ ut assumpta de cetero impraevaricata custodiantur. Oportebat enim vestram charitatem, memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere: sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Cum itaque pervenimus

ad comitatum serenissimi nostri⁵ imperatoris filii nostri, invenimus sedem Constantinopolitanae Ecclesiae, contra omnem canonum honestatem, ab Anthimo Ecclesiae Trapezuntiorum⁶ episcopo inconvenienter usurpatam, cuius animam non solum secundum istam partem, sed, quod maius est, in confessione verae fidei a perditione reducere desideravimus: sed Eutychis errori insistens ad viam veritatis venire⁷ contempsit. Unde, cum⁸ ipsius in fide poenitentiam isto modo expectemus⁹, neque catholico, neque sacro nomine dignum esse¹⁰ sententiavimus¹¹, donec omnia a Patribus tradita, per quae verae¹² religionis fides et disciplina custoditur¹³, secundum congruentem satisfactionem suscipiat. Ceteros vero similis¹⁴ contumaciae ipsius et¹⁵ sententiâ Apostolicae Sedis condemnatos similiter charitas vestra aversetur¹⁶, quorum ipse seipsum participem fecit¹⁷. Constantinopolitanae vero sedis iniuriam¹⁸, apostolica auctoritate adiuvante, et adiutorio fidelissimorum imperatorum emendabimus¹⁹. Et modum quemdam²⁰

Dolet CP. sedem ad Anthimo usurpatam.

Qui neque catholico, neque sacro nomine dignus est.

Iniuriam CP. sedi illatam Agapetus Ap. auctoritate emendat.

Omnes Episcopi irreprehensibiles desiderantur.

Si quis autem a recta docet, ceteri resistant.

1 Omnes episc. orientales alloquitur Agapetus.

2 Iuxta I Timoth. iii, 2.

3 Labb. ad marg. *emendatio*; f. concinnius ad graec. *διόρθωσις*.

4 Recte Baron. expung. *et*.

5 Baron. et Caraf. expung. *nostri* contra graec. lect., quae hab. *τοῦ γαληνοῦ τοῦ ἡμῶν βασιλέως*.

6 «Trapezuntiarum». Iid.

7 Iid. *redire*; iuxta graec. lect. quae apud Mansi et Labb. et in Reg. Paris. *ἐπανέλθειν* habet.

8 Ille graec. addit *κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἀγάπην* secundum apostolicam charitatem.

9 Reg. Paris. *expectassemus*; graec. habet *ἐπιυῶν* *ἀναμένοντες*.

10 Graec. add. *ἐν τῇ μεταξύ* *interim*.

11 Gr. hab. *ψαλίζομεν* *sententiamus*.

12 Cont. Const. mss. *vere*, iuxta gr. *ἀληθῶς*.

13 Caraf. intericit *et*, quod Cont. Const. mss. graec. adhaerens recte expungit.

14 Baron. leg. *similes*; gr. ap. Labb. hab. adv. *ὅμοιος*.

15 Cont. Const. mss. *delet et*.

16 Carafa et Baron. *advertat*; f. minus apte ad graec. text. *ἀποστραφῆτω*. Cont. Const. mss. nobiscum II.

17 Reg. Paris. *a quorum ipse seipsum communionem seivunt*; iuxta graec. *ὡν αὐτοὶ ἐαυτὸν ἀμέτοχον ἐποίησαν*: al. aliud orat. contextus requirit: fortasse *μέτοχον* pro *ἀμέτοχον* in gr. legendum, iuxta n. lect.

18 Cont. Const. mss. iuxta graec. *βοηθούντος τοῦ Θεοῦ* add. *auxiliante Deo*. Integrum locum iuxta gr. sic intelligas: «CP. S. iniuriam apostolica auctoritate (Deo adiuvante) et adiutorio fideliss. imp. emendabimus».

19 Id. ib. *emendavimus* ad graec. *διωρθώσαμεν*.

20 Baron. et Caraf. *et supra modum quidem*; graec. hab. *καὶ πρὶον τινὰ τετραπλασιασμεν*: idest: *et quodam modo admirati sumus*. Aptius igitur ad sensum Baronius: *et supra modum quidem admirati sumus*, quam n. lectio.

Iulium Petri Hierosolymit. et caeterorum sententiam de hac re consensumque reprehendit.

Mennam Anghino subrogatum fuisse significat.

Cuius laudes enarrat.

admirati sumus, quod istud opus, ita aperte contrarium decretis Patrum, vestra fraternitas non solum ad notitiam nostram adducere neglexit, sed et reprehensibili consensu confirmavit¹. Sed regramur² Deo, cuius spiritu mala ad melius ut plurimum vertuntur, et parvae transgressionibus ad utilitatem et occasionem magni fuerint³ gaudii. Hoc autem pro excitanda⁴ vestrae conspiritualitatis⁵ laetitia significo, quod Mennam fratrem et coepiscopum nostrum, virum multis laudum modis ornatum, praedicta Constantinopolitana Ecclesia episcopum suscepit: cui licet praeter ceteros serenissimorum imperatorum electio arriserit, similiter tamen⁶ et totius cleri ac populi consensus accessit, ut⁷ a singulis eligi crederetur. Etenim alicui neque scientia, neque vita fuit ignotus, sed et fidei integritate, et sacrarum scripturarum studio, atque etiam piaee administrationis officio sic praedicta⁸ viri opinio resplenduit, ut ipsi tardius venire⁹ videretur, quo dignus

habitus erat¹⁰. Et hoc dignitati suae additum esse credimus¹¹, quod a temporibus Petri apostoli, nullum alium unquam Orientalis Ecclesia suscepit episcopum inanius nostrae Sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad destructionem inimicorum instans¹² res tanta pervenit, ut illis ipse similis esse videatur, quos in his quandoque partibus¹³ ipsius apostolorum primi electio ordinavit. Commune itaque gaudium, fratres, pia exultatione suscipite, et quantum vos apostolicae Sedis nostrae iudicium comprobatis, consueta rescriptione significate¹⁴; habentes duplicem exultationis causam, et quod mala sine mora corrigantur, et quod¹⁵ pro his optata subsecuta fuerint; de cetero praecaventis, ne rursus canonicis sanctionibus quid contrarium per vos (quod non credo) fiat, vestro accedente consensu¹⁶; quandoquidem¹⁷ sicut error eius, qui semel peccavit, venia dignus est¹⁸, sic frequens transgressio motum austeritatis deposcit¹⁹.

Mennas notatur ut primus orientalis ecclesiae Episcopus qui post S. Petri tempora fuerit sede Apost. ordinatus;

Et virtutibus similis illi qui a B. Petro ordinati fuerant.

Responsorias literas exposcit.

Ne iterum violentur canones;

Nam semel peccare veniam obinet, iterum peccata poenam expostulat.

1 Sane notatu dignum quanto Apostolicae auctoritatis robore Orientales episcopos Pontifex alloquitur.

2 Baron. cum Cont. Const. *gratias agimus*.

3 Gr. *γινονται* h. e. *fiunt* vel *evadunt*.

4 Caraf. cum Baron. *excitando*; et mox *laetitiam*.

5 Reg. Paris. et Cont. Const. mss. *unanimitatis*. Gr. *ὁμοθυμίας*.

6 Reg. Paris. ad graec. *ὁμῶς τοσαύτη* similiter tantus. Labb. leg. gr. *ὁμῶς τοσαύτη* h. e. *tamen tantus*.

7 Ead. et Caraf. interponunt *et* iuxta gr. ubi habetur *καί*.

8 *Praedicta viri opinio* legg. nostrae lat. edit. Baron. et Labb., at legend. *praedicti viri opinio*, ut patet ex gr. τοῦ προκαθήμενου ἀνδρός ἢ δεῖξαι.

9 Cont. Const. mss. ad graec. *παρεγενόμενοι* corrig. *venisse*; melius diceret: *advenisse*. Sensus est: tanta erat praedicti viri virtus et opinio, ut videretur tardius, quam oportebat, ipsi advenisse (scilicet collatum fuisse) honorem, quo dignatus nunc fuit.

10 Caraf. et Baron. delent *habitus*.

11 Sic graec. πιστεύομεν προστεθεῖναι. Baron. et Caraf. legg. *addere credimus* veluti si gr. haber. πιστεύομεν προστεθῆναι.

12 Reg. Paris. *ad repellendos inimicorum insultus*; graec. εἰς κατάλοιπον τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐκκλησίας, ad destructionem inimicorum intentionis scilicet *pugnacis contentioneis*.

13 Ap. Caraf. leg. *patribus* err., ut patet, typ.

14 Perperam Baron. leg. *significante*.

15 Baron. et Caraf. iuxta graec. καὶ ἄντι τούτων expung. *quod*.

16 Restitue e grec. lect. ἢ τῇ ὑμετέρᾳ στερωθεῖν συναίνεσι aut *vestro consensu firmetur*.

17 Baron. et Caraf. *cumque*; minus apte ut patet. Gr. habet *ἐπειδὴ*.

18 Concinnius ad gr. « *quandoquidem sicut semel peccare error est venia dignus, sic frequens transgressio etc.* » ἐπειδὴ καθάπερ συγγνώμης ἄξιον ἐστὶν ἢ πλὴν τοῦ ἁπαλῆς ἁμαρτανεῖν, οὕτως ἢ συχνῇ παρόρρωσι κ. τ. λ.

19 Epist. robur apostolicum iterum, iterumque perpende.

Deus in bona convalescentia te custodiat¹, frater honorandissime.

Dat.² ann. 536.

EPISTOLA VII³.

Iustiniani de catholica fide sollicitudinem laudans, eius litteras circa Verbi incarnationem a Ioanne II iam probatas, quarum textum refert, auctoritate sua roborat, Cyrumque eiusque asseclas, et quemvis alium, qui fidei catholicae in illis litteris expositae contradicat, anathemate percussit.

Agapetus Episcopus Iustiniano Augusto.

Gratulamur⁴, venerabilis imperator, quod tanto catholicae fidei ardore succenderis, ut omnibus piissimae vitae vestrae temporibus piam sollicitudinem circa servandam augendamque ecclesiarum⁵ concordiam clementer exhibeas⁶, et unam fidem, suaeque per omnia firmitate consimilem, omnibus populis christianis cupias praedicari. Nec mirum in eiusmodi clementiam vestram placità Deo cogitatione persistere, cum non alius imperii vestri beator sit provectus, quam

Iustiniani de cath. fide sollicitudo laudatur.

Ex beatiss. fore imperium quo maius relig. augmentum.

1 Baron. iuxta graec. *incolumem te custodiat*, et mox *venerandissime*.

2 Data fuit Constantinopoli, dum ibi ageret Agapetus, ut patet ex ipso epist. initio (v. sup. pag. 517) et ex Baron. ad ann. 536 n. xv et seqq.

3 Ex Labb. *Concil. collect.* tom. v, col. 937; et apud Baron. ad ann. 535 n. xxxi; tum ap. Caraf. tom. i, pag. 592.

4 Labb. habet *ecclesias* err. typ.

5 Cod. 4961 *adhuc* cas.

6 Ps. cxxv, 2.

7 Cit. cod. *etiam*, et mox *decessorem*.

8 Baron. hab. *laici* in textu. At vero ipse ad marg. corrigit *laicis*, et iterum *laicis* legit paulo post, quum hunc epist. locum citat et laudat in narrationis decursu.

religionis augmentum. Quapropter libenti hoc et prophetica voce cantabo: *Repletum est gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione*⁸, quod florentissimum principatum vestrum divinis quotidie inspicimus beneficiis adornari. Cupis enim⁷, venerabilis imperator, ut tuae pietatis epistolam de fidei vestrae expositione, nuper ad beatae memoriae praedecessorem nostrum Ioannem, Romanae Sedis Antistitem, per Ilypatium atque Demetrium episcopos destinata, et a praefato praesule roborata, nostra quoque auctoritate firmemus. Laudamus, amplectimur:

non quia laicis⁸ auctoritatem praedicationis admittimus, sed quia studium fidei vestrae Patrum nostrorum regulis conveniens confirmamus atque roboramus⁹. Per quod iam¹⁰ et unitas provenit Ecclesiae, et reliqua catholicae membra Ecclesiae ad eius compagem christianitatis constantia reditura confidimus. Cuius professionis vel epistolae vestrae tenorem inferius annectentes, studium, quod circa Deum integre geritis, nostra auctoritate firmamus, praedicantes huiusmodi fidem omnibus¹¹ Patrum nostrorum regulis convenire, et apostolicae Sedis concordare dogmatibus: constituentes, ut si quis nostrae catholicae fidei contraire tentaverit,

Iustiniani epistola de fide a Ioanne II iam probata, iterum ipse confirmat.

Attamen laicis non competit fidei magisterium, sed studium.

Confirmatur illa ep. quia Sedes Apostol. et PP. regulis consona.

9 Iure Baron. hanc epist. periodum summis laudibus extollit: « Sententia in dicta epist. R. Pont. digna nunquam e memoria delabatur; ita nimirum recipere Cath. Eccl. ipsamque Ap. S. imperatorum leges atque sancita de rebus ad ecclesiam pertinentibus, quatenus ea sunt sacris canonibus consentientia, non ut laici hominis docere in Ecclesia praesumentis: *Firmamus* (inquit Pont.), *laudamus, amplectimur, non quia laicis auctoritatem praedicationis admittimus, sed quia fidei vestrae studium Patrum nostrorum regulis conveniens confirmamus atque roboramus* ».

10 *Iam* in cit. cod. *deest*.

11 « *Omnium* » Baron.; at Caraf. et Labb. n. lect. adhaerent.

Poenae in
contradictentes.

quam pro submovenda haereticorum suspitione paternis regulis consonantem¹ praesenti definitione firmamus, sanctae communionis² efficiatur extraneus. Unde et Cyrum, eiusque sequaces³, iam ante pro hac insania ab Ecclesiae catholicae communione suspensos, et in sua haecenus perfidia permanentes, nisi sub satisfactione canonica doctrinam apostolicam fuerint consecuti, nullatenus patimur eos sacrae communioni restitui: sed etiam ut haereticos anathemati subiiciamus, ut qui⁴ nostris constitutionibus parere contempserit, ecclesiasticum statum puritatemque non maculet.

Textus autem epistolae hic est:

Ad Iustiniani
epistolam confirmandam
huius textus inseritur.

« In nomine Domini nostri Iesu Christi Dei, Imperator⁵ Caesar Flavius Iustinianus, Alemannicus⁷, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclitus, Victor ac Triumphator semper Augustus, Agapeto sanctissimo⁸ Archiepiscopo abnuae urbis Romae et Patriarchae.

Contentiones
de fide obortas
Iustinianus in-
nuvit, et suum de
iis edictum.

« Ante tempus in hac regia urbe nostra quorundam de causa fidei extitit morbosa contentio: quam nos congrue respuentes interposito edicto⁹ repressimus. Et quia studii nostri est emergentes

huiusmodi causas ad Apostolicae Sedis

vestrae referre iudicium, eiusdem fidei, quam sequendam duximus, tenorem epistolae nostrae insertum¹⁰ ad beatae memoriae praedecessorem vestrum Ioannem per Hypatium et Demetrium venerabiles episcopos missa legatione direximus. Quam pro integritate fidei memoratus praedecessor vester libenti gratulatione suscipiens, suo ac totius Ecclesiae Romanae firmavit assensu. Cuius epistolae nostrae tenor huiusmodi est: *Victor Iustinianus, Pius, etc. ... Reddentes honorem, Apostolicae Sedi, etc.*¹¹

causas ad S. Ap.
referre studet:

Ideo epistolam
de fide ad Ioann.
Pont. iam dire-
xerat.

Suae epistolae
tenorem hic ste-
rum inserit Im-
perator.

Et eam rogat
litterarum confir-
mari.

« Quamobrem petimus Sanctitatem vestram, ut memoratam epistolam vestra auctoritate firmetis, et Cyrum, vel sequaces eius¹² a communione habeatis alienos, donec statutis Sanctitatis vestrae obtemperent. *Exemplar subscriptionis*: Divinitas te servet per multos annos, sancte, ac religiosissime Pater.

Dat. prid. id. Mart. Belisario v. c. consule¹³ ».

Dat. die 14 Mart. ann. 535.

Hucusque epistola Iustiniani.

Huc igitur, ut praedictum est, confessioni, et huic fidei quisquis contradicere praesumpserit, a catholica communione se noverit alienum.

Epistolae Aga-
peti conclusio.

Datum xv kalendas Aprilis Constanti-

1 Baron. *consentaneam*.

2 Male n. cod. et Caraf. *sancta communione*.

3 Nempe Acoemetas qui, contra S. A. definitionem, negabant Christum unum esse ex Trinitate, proindeque B. Virg. Mariam vere esse Deiparam. Vid. Pag. ad ann. 535, n. vii.

4 Cod. n. *ut si quis*.

5 Ex cit. *Concil. Collect.* col. 936; Caraf. hoc loco; Baron. *ibid.* n. xxx.

6 « *Caesar* » deest in Baron.

7 « *Alemannicus* ». Cont. Const. mss. cum praef. cod.

8 Id. interiecit *ac beatissimo*.

9 Hoc edictum vide apud Baron. anno 533, n. vii seqq.

10 Haec vox *insertum* deest in Baron., err., ut videt., typogr.

11 Quam vid. pag. 490 h. vol. et apud Baron. ann. 533 n. xii.

12 « *Vel similes eius* ». Cont. Const. mss.

13 Cont. Const. cum n. cod. *post consulatum Belis. vir. cl. cons. i. e. ann. 536*: quod et nos dicimus paulo post cum Pag. et Jaffé ad finem epist. Agapeti pag. seq. not. i.

nopoli Flavio Belisario viro clarissimo consule¹.

Dat. die 18 Mart. ann. 535 (corrige: 536).

EPISTOLA VIII^a.

Anthimi perfidiam deplorans impie asserentis Dominum Iesum Christum unius esse naturae, ostendit Verbi, et carnis unam esse personam, in qua indivisae quidem, sed diversae actiones succedunt.

Agapetus Anthimo Episcopo salutem.

Multo gaudio² essem repletus, si te talem, circa Ecclesiae pacem et gloriosissimi imperatoris atque populi doctrinam, reperissem, qualem te in primordio esse audivi. Sed nunc, quia⁴ didicimus a reverendissimis fratribus, te contra statuta Patrum, imperatorem, et reliquos populos docere, ita ut negata humanae⁵ carnis atque animae veritate, tantum⁶ Dominum nostrum Iesum Christum unius asseras⁷ esse naturae, tanquam Verbi

Anthimi errores asserentis Christum unius esse naturae.

1 *Ibid. post consulatum Belis. v. c. consul. i. c. ann. Christi 536.* — Pag. ad ann. 535, n. vii, et Jaff. banc not. chronolog. laudant et sequuntur.

2 Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 943; et apud Caraf. pag. 584; eamque innuit Baron. ann. 535 n. lxxxviii. Spuriam esse hanc epist. ex eo evincitur, quod et nota chronol. falsitatem arguat, et rerum gestar. expositio veritati opponatur. Haec enim Anthimus velut Eutych. haeresis sectator reprehenditur, quum is, quid sentiret, studiose simularit, nec prius sese haereticum ostenderit, quam Agapetus CP. perveniens illum perverse simulationis convicit. Potius igitur Mercatori tribuenda, qui eam e Leonis ep. ad Leonem Augustum (quae est cxx in hac n. Append. pag. 170 et seqq. h. vol.) et aliis Augustini testimoniiis identidem immutatis confinxit, nihilque e suo addidit, si consulerem not., et exordiolum excipias ad Hormisd. ep. imitationem confectum. E Cont. Const. mss. Vide autem, si lubet, Binium, Baron. ipsumque Labb. ad marg.

App. Bull. Rom. — Vol. I. 66

deitas ipsa se in carnem animamque verterit, et⁸ tanquam concipi ac nasci, nutriri et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et⁹ ascendere in caelum, sedere ad dexteram Patris, venire ad iudicandos vivos et mortuos, divinae tantum voluntatis fuerit, quae nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quae¹⁰ natura unita naturae Patris, natura est Spiritus Sancti, simulque impassibilis, simulque incommutabilis, sempiternae Trinitatis indivisa unitas, et unius voluntatis aequalitas. Unde si aliquis malae voluntatis homo, aut infidelis quisque desciscit¹¹, ne convincatur deitatem passibilem sentire, atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est, Verbi et carnis¹² unam ausus fuerit¹³ pronuntiare naturam; manifeste in apertam et Deo odibilem transit insaniam, qui mediaiorem Dei et hominum, hominem Iesum Christum, simulatorie credit omnia egisse, nec verum in ipso corpus, sed phantasticam eius corporis speciem, oculis apparuisse cernentium. Quae impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur,

Eutychianus vel deitatem passibilem, vel corpus Christi simulatorie debet admittere.

3 « Hormisd. ep. lxxx » sic Labb. ad marg. At in illa Hormisd. epistola, quae est vi in *Bullar.* tom. i h. n. edit., praeter aliquam phrasim, nil simile occurrit.

4 « Sed quia nunc » cod. Vat. 1344.

5 « S. Leo ep. xcvi ». Ita Labb. ad marg. Sed haec vide in cit. epist. cxx h. n. Append. pag. 171 h. vol.

6 In cit. epist. Leon. legitur *totum*.

7 Ita et cod. n. 1340; Cont. Const. mss. cum cit. cod. 1344 *assereres*.

8 Sic et nn. codd.; at Cont. Const. mss. expung. *et*. In cit. ep. Leon. deest *tamquam*.

9 Id. Cont. Const. cum eodem cod. delet *et*; at legitur in cit. ep. Leonis.

10 Id. Cont. Const. cum cod. 1344 corrigit *quoniam*; cod. 1340 n. lect. adhaeret. In cit. epist. Leonis legitur: « Quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est Sp. S. ».

11 Locus mendosus est: vide cit. Leon. epist.

12 Cod. 1340 *Verbi carnis*.

13 Cod. 1344 *ausus fuit*.

et talia¹ assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum Patrum dudum sunt damnata sententiis; non dubium est, eam nos fidem praedicare atque defendere, quam sancti apostoli docuerunt, et hactenus eorum, suorumque successorum sequens sancta haec Romana et Apostolica Ecclesia doctrinam tenuit ac tenet, docuit et docet. Si quidam enim ita sunt obcoecati, et a lumine alieni, ut Verbi Dei a tempore incarnationis² denegent veritatem; ostendant, in quo sibi Christianum nomen usurpent, et cum evangelio veritatis qua ratione concordent, si per Virginis partum aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest (evangelista dicente) quod *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*³, ita negari non potest (beato Apostolo Paulo praedicante) *quod Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*⁴. Quae autem reconciliatio esse posset, qua humano generi repropitiaretur Deus, si hominis causam mediator Dei et hominum non susciperet? Qua vero ratione veritatem mediatoris implet⁵, nisi quia qui in forma Dei aequalis est Patri, in forma servi particeps esset et nostri; ut mortis vinculum, unius praevaricatione contractum, unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? Effusio enim iusti sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vinculum retineret⁶. Quoniam

(sicut Apostolus ait): *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia*⁷. Et cum sub peccati praeiudicio nati potestatem acceperint ad iustitiam renascendi, validius factum est donum libertatis quam debitum servitutis. Quam itaque sibi in huius sacramenti praesidio spem relinquunt, qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati,⁸ quo sanguine sunt redempti? Quis est (ut Apostolus ait) qui *tradidit semet ipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis*⁹? Aut quod¹⁰ unquam sacrificium fuit sacratius, quam quod verus et aeternus pontifex altari crucis per immolationem suae carnis imposuit? *In conspectu Domini pretiosa mors iustorum fuit*¹¹: nullius tamen insontis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt iusti, non dederunt coronas. De fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona iustitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit; cum Filius hominis¹² unus solus Dominus noster Iesus Christus, qui vere agnus erat immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*¹³. Fides etenim iustificans impios, et creans iustos, ad humilitatis¹⁴ retracta participium, in illo acquirit salutem in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens

Per ipsum tantummodo mundi redemptio facta est.

Sanguinis Christi pretium.

1 Cont. Const. mss. corrig. *talium*.

2 « Verbo Dei... humanae carnis denegent... » Cit. ep.

3 Ioann. i, 14.

4 II Cor. v, 19, ubi legit: *Quoniam quidem Deus erat in Christo*....

5 Ita et cod. 1340; sed Cont. Const. mss. rect. corrig. *impleret*, ut in cit. ep. Leonis.

6 Id. nulla diaboli vincula retinerent.

7 Rom. v, 20, in quo legit: *ubi abundavit delictum, superabundavit gratia*.

8 Cont. Const. mss. hic add. *dicant*.

9 Ephes. v, 2.

10 Cod. 1340 expung. *quod*.

11 Iuxta Ps. cxv, 15 *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius*.

12 « Cum inter filios hominum unus solus

etc. » Cit. ep.

13 Ioann. xii, 32, ubi ait: *Et si exaltatus fuero*....

14 Optim. corrig. Cont. Const. mss. *humilitatis* iuxta cod. 1340.

In una Verbi
et carnis per-
sona indivisae
quidem actio-
nes, sed diver-
sae.

per gratiam Dei de eius potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostrae humilitate congressus, his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit. Licet ergo in uno Domino¹ Iesu Christo, vero Dei atque hominis filio, Verbi et carnis sua persona sit² quae inseparabiliter atque indivise habeat actiones communes; intelligendae tamen sunt ipsorum operum qualitates. Et sic verae fidei contemplatione cernendum est, ad quae provehatur humilitas carnis, et ad quae inclinatur altitudo deitatis: quid sit, quod caro sine Verbo non agit; et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet virgo, nec pareret; et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non iaceret³: sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum stella indice declaratum; sine veritate carnis non inberetur transferri in Aegyptum puer, et ab Herodis persecutione subduci⁴: sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de coelo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*⁵; et sine veritate carnis non protestaretur Ioannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*⁶: sine Verbi potentia redintegratio non fieret debiliū, et vivificatio mortuorum; et sine veritate carnis nec cibo ieiuno, nec somnus esset necessarius fatigato: postremo sine Verbi

potentia non se Dominus Patri profiteretur aequalem⁷; et sine veritate carnis non idem diceret Pater se esse minorem⁸: cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum confessionem beati Petri apostoli unum Christum, Dei vivi filium, et hominem credit et Verbum. Christus vero Deus noster⁹ ita inter Deum et hominem¹⁰ mediator apparuit, ut in unitate personae copulans utramque naturam, et solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret. Quid igitur? Cum Christus sit Deus et homo, loquitur homo, et calumniaris Deo¹¹? Ille in se naturam commendat humanam, tu in illo audes deformare divinam? Gemina ergo est substantia Christi; divina scilicet, quae equalis est Patri; humana vero qua minor est Patri¹². Utrumque autem simul non duo, sed unus¹³ Christus, ne sit quaternitas, non trinitas, Deus. Sicut enim unus est homo in anima rationali et carne¹⁴, sic unus est Christus Deus et homo: ac per hoc Christus Deus anima rationalis et caro, Christus¹⁵ in his omnibus. Christum in singulis confitemur. Deus te convertat in bonum, frater, et rectae fidei normam te in omnibus tenere, et docere concedat. Amen¹⁶.

Cath. fides
eodem Christum
credit utrumque
fuisse et homi-
nem et Verbum.

Christus me-
diator apparuit
in unitate per-
sonae copulans
utramque natu-
ram.

Sicut anima
et caro unus ho-
mo, sic Deus et
homo unus est
Christus.

Data kalendis Maii, Iustiniano IV et Theodato¹⁷ viris clarissimis consulibus.

Dat. die 1 Maii ann.

1 Cod. 1344 add. *nostro*.
2 Id., et Cont. Const. mss. recte *Verbi et carnis una persona sit*, ut in ep. cit. Leon.
3 Iuxta Luc. I, 35, et II, 12.
4 Iuxta Matth. II, 11, 13, 14.
5 Matth. III, 17; at *ipsum audite* suppl. e. Luc. IV, 35; in cod. 1344 deest.
6 Ioann. I, 29, ubi legit: *peccatum mundi*.
7 Iuxta Ioann. X, 30: *Ego et Pater unum sumus*.
8 Sic cod. 1340; concinnius ad text. Ioann. XIV, 28 Cont. Const. mss. cum cod. 1344 legg. *Patrem se esse maiorem*, sicut in ep. cit.
9 «S. Aug. ep. cxxxvii, n. 9». Cont. Const. mss.
10 Id. cum cod. 1344 corr. *homines*.

11 «Augustin. tract. 78 in Ioann., n. 2». Id.
12 Cont. Const. mss. cod. 1344 *qua maior est Pater*.
13 Id. cum nn. codd. addit *est*.
14 Sic et cod. 1340; verum cod. 1344 *in anima rationali et caro*; unde f. Cont. Const. rect. ad context. corr. *anima rationalis et caro*.
15 *Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur*. At. cum nn. codd.
16 In cod. 1344 *amen* deest.
17 Sic et nn. codd. «Ann. 534 Iustin. cum Paulin. consulatum gessit, nec fasti ulli Theodati nomen praeferunt». Ex Labb. ad marg. — Jaff. huic ep. nullum ann. assignat.

S. SILVERIUS¹.

An. C. 536

EPISTOLA I².

Vigiliū ambitionem, qua Sedem Apostolicam usurpare nitebatur, detestans, eum ab episcopali honore delectum anathematis sententia percellit.

Silverius Episcopus Vigilio.

Vigiliū anbitio et crimina notantur.

Multis te transgressionibus irrelitum sacerdotalis iamdudum novit generalitas; et quia, cruentis humano sanguine manibus decessoribus nostris perviciaciā tuā subripiens, leviticis praesumpseris³ ex-cubare ministeriis, plerique noverunt fidelium⁴. Nam quia contra inra canonica

¹ Plures quam duas, easque valde dubiae genuinitatis, Silverii epistolas, quas prior edidit Carafa, adinvenire minime potuimus.

² Ex Labb. *Concil. Collect.* tom. v, col. 1269; et ex Caraf. tom. I p. 595; eamque refert etiam Baron. ann. 539 n. II, quam dicit datam ex insula Palmaria, ubi Silverius relegatus detinebatur, et a concilio quatuor episcoporum qui illuc ad eum convenerant. Sed licet Baron. hanc ep. genuinam arbitretur, tamen supposititiā esse e styli barbarie, e falsa consul. nota, aliisque argument. evincit Pag. ad ann. 539. n. III. — Cont. Const. mss. Mercatori tribuit, qui eam ad instar sententiae Felicis III in Acacium confinxit.

³ Sic et cod. 1340; *praesumpserimus* leg. cod. n. 1344; sane perperam.

An. C. 536

temporibus sanctae memoriae Bonifacii Papae, ipso vivente, successor eius designari conabar, nisi tibi amplissimi senatus obviasset iustitia; tunc providentia pastoralis ac pontificali auctoritate tua execranda iam debuerant auspicia detruncari⁵. Sed dum parvum vulnus in te⁶ neglectum est, insanabile accrevit apostema; quod, nisi ferro altius abscindatur, fomentum sentire non potest⁷ medicinam; quippe qui, nequissimi spiritus audaciā ambitionis phrenesim concipiens, in illius apostolici medici, cui animas ligandi solvendique collata⁸ et concessa potestas est, versaris contu-

Illius conatus ad S. A. usurpandam tempore Bonifacii;

⁴ « Nullo historicorum testimonio confirmantur quae de Vigilio hic narrat Silverius, scilicet *cruentis sanguine manibus* leviticum munus affectasse, et *decessoribus suis* subrepsisse, et senatus iustitiā repressum fuisse ». Pag. I. cit.

⁵ Cont. Const. ms., cui Labb. ad marg. consentit, ita leg. *tunc providentia pastoralis tua ex pontificali honore execranda iam debuerant auspicia denunciari.*

⁶ Nn. codd. cum Cont. Const. mss. et Caraf. ac Baron. sic leg.; Labb. ad marg. *ante.*

⁷ Labb. ad marg. cum Cont. Const. mss. *non potes*, nn. tamen codd. cum Caraf. et Baron. refragant.

⁸ Codd. nn., et Cont. Const. mss. expung. *collata et.*

Iterumque
tempore Silve-
rii.

meliam, novumque scelus erroris in Apostolicam Sedem ¹ rursus niteris ² inducere, et in morem Simonis, cuius discipulum te ostendis operibus, datā pecuniā, meque repulso, qui, favente Domino, tribus iam iugiter emensis temporibus ei praesideo, tempora ³ mea nitaris ⁴ invadere. Habeto ⁵ ergo cum his, qui tibi consentiunt, poenae ⁶ damnationis sententiam, sublatumque tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, Sancti Spiritus iudicio et apostolica a nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet ⁷ fidem sanctorum Patrum in Ecclesia servari catholica, ut quod habuit amittat, qui improbabiliter temeritate, quod non accepit, assumpsit.

Data octavo kalendas Iulii, principe Basilio ⁸.

Dat. die 24 Iunii, ann.

Subscriptio.

Caelius Silverius Papa urbis Romae ⁹ huic decreto anathematis in Vigilio pervasore ¹⁰ facto ad omnia statuta consensum praebens subscripsi, pariter et quatuor

¹ Baron. et Caraf. cum cod. 1344 in *Apostolica Sede*.

² Cont. Const. mss. cum cod. 1340 *nitaris*.

³ Sic omnes legg.; an *iura* legend. iudicet lector.

⁴ Baron. cum cod. 1344 et Labb. ad marg. *niteris*.

⁵ Grat. caus. xxiii, q. w, c. 30 paragr. ult., quae verba, antequam e vet. mss. Silverio redderentur, Silvestro adscribebantur, uti asserit Correct. Rom. apud Pith.

⁶ Cod. 1340 *poenae, damnationisque*; Labb. ad marg. *perpetuae*; cod. 1344 nobisc. legit; Grat. *ibid. plenae*.

⁷ Id. Caus. xxv, q. ii, c. 22, quem Pith. notat ex Leon. desumptum referri ab Ivon. ep. xx, pag. 24.

⁸ Al. *Belisario Patricio*. Baronius, animadvertens nullum sive Basilii, sive Belisarii consulum Silverii temporibus convenire, hanc not. chronolog. adiectam existimat.

⁹ Cod. 1344 *urbis aeternae*; cod. 1340 n. l.

episcopi subscripserunt, id est Terracinenensis, Fundanus, Firmanus et Minturnensis ¹¹.

Data ista chartula per Anastasium subdiaconum.

EPISTOLA II ¹².

Charitatem laudans, Amatoris erga se benevolentiam innuit; cur a Belisario in exilium sit missus exponit, animique constantiam demonstrans, accusatores, vel testes falsos, inimicos, aut suspectos in episcopum numquam suscipiendos edicit; ad virtutem hortatur.

Dilectissimo atque amantissimo

Amatori Episcopo ¹³ Silverius.

O quam bona est charitas ¹⁴, quae absentia per imaginem, praesentia sibi melipsi exhibet per amorem. Divisa tangit ¹⁵, confusa ordinat, inaequalia social, imperfecta perficit. Quam recte praedi-

Charitatis laudes;

¹⁰ Baron. et Labb. ad marg. rect. corrig. in *Vigilium pervasorem*.

¹¹ *Meterrensis* vel *Miternensis* Cont. Const. mss.; codd. nn. *Meterrensis*.

¹² Ex Labb. *Concil. collect. tom. v, col. 1270*; et ex Caraf. pag. 594. « Hanc ep. esse spuriam omnibus extat indubium, qui eam potius Mercatori tribuendam censent. Baronii iudicio indigna Silverio est, et ita imposturae labe infecta, ut ab ipsa histor. veritate procul abhorreat ». E Cont. Const. mss. — Labb. titul. praefigit *Ep. Silverii PP. nomine conficta ad Amatorem*.

¹³ Huius Amatoris Episcopi (quem Baron. putat fuisse Augustodunensem illum qui hoc tempore floruit sanctitate) epistolam ad Silverium referunt tum Caraf., tum Baron., tum Labb.; eamque genuinam iudicavit Baron. ann. 539 n. v, sed tamquam supposititiam aut saltem suspectam habuerunt Pag. et Labb.

¹⁴ Labb. ad marg. « Gregor. ep. l. lib. iv ».

¹⁵ *Iungit* cod. Vat. 3791 cum Labb. ad marg.; Cont. Const. mss. cum cod. Vat. 1344 *uniri*.

Qua Amalor
Silverium pro-
sequitur.

Mala Silverii
enarrantur;

Qui a Belisario
nithitur in exi-
tium.

cator egregius vinculum perfectionis⁴ vocal; quia virtutes quidem ceterae perfectionem generant, sed tamen eas charitas ligat⁵, ut ab amantis mente dissolvi iam nequeant. Hac itaque virtute, frater carissime, plenum te reperio⁶, dum non solum de me sciscitando et visitando curam habes, sed etiam bonis tuis me fulcire⁴ et sustentare non desinis. Quanta autem mala in me peracta sunt⁸ nec enarrare, nec scribere tibi per omnia possum. Ante omnia vero patricia infesta mihi erat⁶, eo quod non restituebam Anthimum, dudum patriarcham Constantinopolitanum, quem sanctae memoriae Agapetus praedecessor meus suis meritis damnavit. Urgente quoque eius iussione, exierunt quidam falsi testes, dicentes adversum me crimina, quorum numquam particeps fui. Sed dum multi in eadem accusatione persisterent, timuit Belisarius⁷ patricius noster, et mandavit me ad se venire pacifice pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium Pincis⁸, et ad primum et secundum velum retinuit omnem clerum et populum, qui mecum veniebat⁹, et nullum permi-

sit introire nisi me solum, et Vigilium diaconem meum¹⁰. Me vero vi retento, et ante praedictam patriciam deducto, miserunt in exilium, in quo modo sustentor pane tribulationis et aqua angustiae¹¹. Ego tamen propterea non dimisi, nec dimitto officium meum; sed cum episcopis, quos congregare potui, eos, qui talia erga me egerunt, anathematizavi¹², et una cum illis apostolica et synodali auctoritate statui, nullum unquam taliter decipiendum, sicut deceptus sum; et si aliquis deinceps ullum unquam episcoporum ita deciperet, anathema maranatha¹³ fieret in conspectu Dei et sanctorum angelorum. Similiter sanctorum Patrum roborantes decreta statuimus (habet saepissime iam statutum fuerit) nec falsos, nec inimicos suspectos accusatores¹⁴ vel testes unquam super episcopos suscipi, eisque nocere nullatenus¹⁵ posse; quia falsam, aut suspectam, aut odiosam vocem, aut funestam, potius interdicti¹⁶, quam audiri sanctis Patribus placuit. Summopere¹⁷, carissime, tales cavendi sunt, et avertendi atque reiiciendi, si nocentes apparuerint; quia non solum ec-

Silverii con-
stantia.

Falsos testes
vel inimicos sus-
pectos non ad-
mittendos con-
tra episcopos.

1 Coloss. III, 14, ubi legitur: *Super omnia autem haec, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.*

2 « *Sed tamen charitas ita eas ligat* ». Cont. Const. mss. cum cod. 1344; *sed tamen eas charitas ita ligat* cod. 3791.

3 « *Plenum te esse reperio* ». Cont. Const. cum codd. nn. 1344 et 3791.

4 « *Fulciri* » rect. corrig. cod. 3791.

5 Cont. Const. mss. cum nn. codd. *peracta sint*.

6 Labb. ad marg. « *iussu Theodoraе Augustae* ». Cont. Const. in suis mss. animadvertit, hic notari Antoninam patriciam Belisarii coniugem, quae vel sua sponte, vel iussu Theod. Augustae Silverio infesta erat.

7 C. XIII, q. IV, c. 30.

8 « *Principis* » Labb. ad marg., et al. edit. cum Cont. Const. mss., et cod. 1344.

9 Cod. 3791 *veniebant*.

10 Cont. Const. mss. cum nn. codd. *diaconum nostrum*.

11 « I Reg. cap. XXII ». Caraf. ad marg.; et recte; nam ibid. vers. 27 legitur contra prophetam Michiam haec lata iussu regis Israel sententia: « *Mittite virum istum in carcerem, et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiae* ».

12 Hanc Silverii sententiam, quae a multis saltem suspecta habetur, Bercastr. in dubium non revocat.

13 Ex I Corinth. XVI, 22.

14 « *Nec falsos, nec suspectos accusatores* » Cont. Const. mss. cum codd. 1344 et 3791.

15 « *Ullatenus* » Cont. Const. mss. cum cod. 3791.

16 « *Interdicti* » Id. cum codd. codd.

17 « *Quae sequuntur partim ex Leone, partim ex Bonif. Magunt. deprompta* ». Cont. Const. in mss.

clesiasticae, sed etiam sacculi leges tales non suscipiunt, sed repellunt. Unde scriptum est: *Os impiorum devorat iniquitatem*¹. Et Dominus per prophetam loquitur, dicens: *Cum sancto sanctus eris, et cum viro innocente innocenter ages. Cum electo electus eris, et cum perverso pervertéris*². Et Apostolus inquit: *Pervertunt mores bonos colloquia mala*³.

Mali cavendi,
bonis inhaerendum.

Idcirco, ut iam praelibatum est, mali semper cavendi⁴, et bonis atque benevolis est inhaerendum, ut periculum desidia, quantum possumus, devitemus, et ne pestis haec latius divulgetur, severitate, qua possumus, abscindamus; quoniam non temeritas intervenit praesum-

ptionis, ubi est diligentia pietatis. Agat semper unusquisque vestrum hac informatione, apostolica fultus auctoritate, iuxta vires suas; et fraterna dilectione, ac sancta religione mores proprios conservare, et in communi alterutrum adjuvare et in charitate permanere, et Dei voluntati indesinenter studeat inhaerere, ut simul laudantes Dominum indefessas illi gratias semper agamus. Vale in Christo carissime semper⁵, et praedicta, prout melius poteris, Domino opem ferente, adimplere, et reliquos fratres apostolica auctoritate informare studeo.

Ad virtutem
exhortatio.

Data ix kal. Decembris, Iustiniano V⁶, et Belisario viris clarissimis consulibus.

¹ Prov. XIX, 28.

² Psalm. XVII, 26, 27, iuxta quem nn. codd. legg. *innocens eris. Et cum electo*

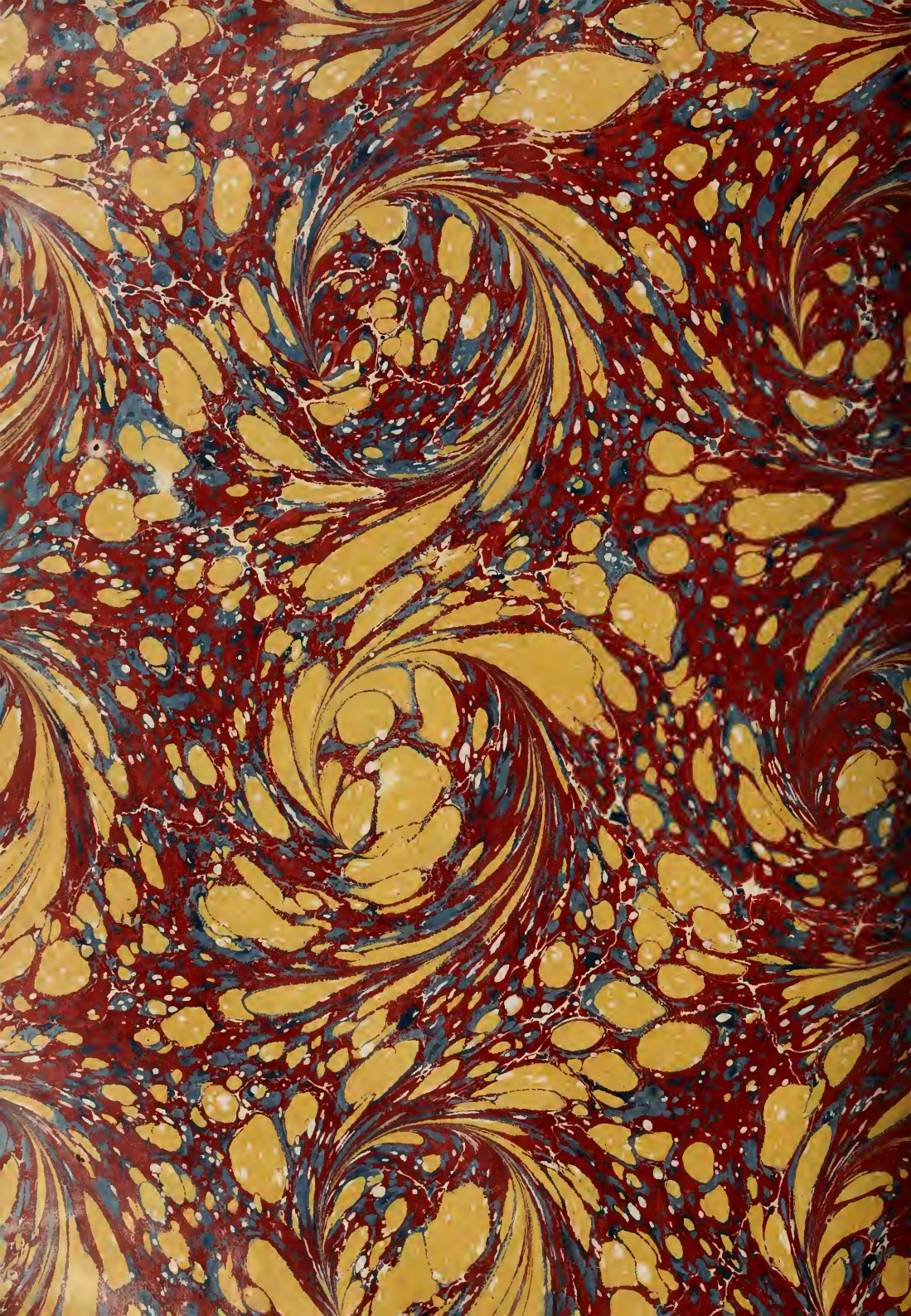
³ I Corinth. xv, 33.

⁴ Cit. cod 3791 *mali sunt semper cavendi*.

⁵ In nn. codd. *semper* deest.

⁶ In cod. 3791 deest cifra num. V. Haec autem consularis nota falsa est, siquidem Iustinianus numquam quintum consulatum gessit, Belisarius vero, consul creatus ann. 535 quo nondum Petri Sedem Silverius ascenderat, nullum collegam habuit. Vid. Pag. apud Labb. l. c.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BX
850
A37
1857
APPX.1
C.1
ROBA

